

latonis Respublica.

SEBASTIANI FOXII, Morzilli Hispalensis, commẽtatio, in decem Platonis libros de Republica.

Ad amplissimum uirum, D. ANTONIVM PERENOTVM, Attrebatensium Episcopum, Regiumq; supremum Consiliarium.

Accessit copiosus rerum, atq; uocum præcipuè obseruandarum INDEX.

Cum Cæs. Maiest. gratia & priuilegio ad decennium.

1556

BASILEAE, APV[illegible]

SEBASTIANI FOXII MORZILLI, HISPALENSIS, IN COMMENTATIONEM IN X. *Platonis libros de Republica, ad* ANTONIVM PERENOTVM, *Episcopum Attrebatensium, Philippiq; Hispaniarum regis supremum Consiliarium, Præfatio.*

VAE sunt Reip. constituendæ causæ, Præsul amplissime: quæ non modò cunctas hominum societates principiò unum in locũ congregauere, sed eas etiam auxerunt, conseruaruntq; diu: cõmunionis studium humano generi à natura insitum, & rerum ad uitam necessariarum indigentia. Alterum, dissociatos homines cupiditate quadam inter se conueniendi copulauit: alterum, ne dissipati diu uellent ferarum ritu uagari, cognito societatis beneficio, effecit. Vtrunq; autem, sicuti omnes hominum semper societates deuinxit, ita perpetuò continet, atq; conseruat: cõtrà neglectum, easdem dissipat, & euertit. Quandiu enim homines congregationis appetitus, atq; indigentiæ explendæ tenet cupiditas, tandiu eorundem communio seruatur: quandiu uerò singuli cœtum omnem effugere, per sese uiuere, nunquam cum alijs contrahere, cunctis abundare, nihil ab alijs requirere uolunt, debilitari, frangiq; illam necesse est. Ergo tota uel conseruandæ, uel euertendæ Reip. in eo potissimum sita est uis, ut ingenitam hanc societatis sibi à natura cupiditatem homines semper, ad eius sese bonum, ut eadem conseruetur, accommodantes, explere uelint: et se nunquam soliuagos commodè fœliciter'ue, quantumuis bonis omnibus affluant, uiuere posse arbitrentur. Huc, tanquam in ipsum non solum Rerumpublicarum initium, sed finem etiam, doctissimi uiri, quicunque aut longo rerum usu, aut animi obseruatione accurata ciuibus suis consulere studuerunt, respicientes, & quid gentis suæ mos, patriæq; ratio posceret, perspexere: & quid incommodi aut commodi suis, alijs'ue populis accidisset, diligenter animaduerterunt, ut expetita sponte ab unoquoq societas rectè conseruaretur, & nihil ei ad [illegible] illam commodè beateq; uitam

 deesset.

deeſſet. Quamobrem nonnulli perſpecta ſuorum natura, ingenio, moribus, alij peragratis diuerſis regionibus, alij noticia exemplorũ multorum, & experimento, reſpublicas bene ac prudenter conſtituêre, aut cõtaminatas temperauere melius: aut aliquam demũ cõmunem ueluti normã formandæ ciuitatis, quã imitari homines poſſent, literarũ monumentis prodidere: cuiuſmodi ſanè Plato, Ariſtoteles, doctiſsimiq; alij philoſophi fuere. Quorum profectò conſilium eo fuit præſtantius, quo eius ad plures utilitas pertinet. Nam ſuã quemq; Remp. bene inſtituere, aut collabentẽ conſilio erigere, cõmodum quidẽ eſt, ſed ciuibus paucis: at informandę omnino cuiuſq; Reip. formam rationemq; deſcribere, quod cunctis prodeſſe ex æquo poſsit, certè id excellenti, diuinoq; prorſus conſilio factum exiſtimare oportet. Quamobrem quis nõ Platonem, Ariſtotelem, cęterosq; uiros illos diuinos magnopere laudet, qui prudentia parta diuturno rerũ uſu, experimento, noticiaq; rerum diuerſarum, & contentione animi acerrima optimam moderandæ Reip. formam ſummo ſtudio, labore, uigilijsq;, uoluptarijs iſtis principibus, atq; languentibus ocio ciuitatum rectoribus, tradere ſunt conati? Illi ſtudium in eo ſuũ omne ponebant, ut ciuibus tuis ipſe inuigilares, ut publicum bonum tuerere, ut commiſſam tibi Remp. quoad fieri poſſet, beatã efficeres: tu contrà obdormiſcis, commoditates honoresq; tuos quæris, perniciem ciuibus machinaris? illi te multis ornamentis & inſtitutis uirtutũ inſtruere ad rectè gerendam Remp. conabantur: tu te innumerabilib. uitijs inquinas, ad eam deprauandã atq; euertendã? illi nihil Rep. charius haberi uoluere: tu eam expilas, affligis, opprimis? Quòd ſi ergo tam bene hi de Rep. omni meriti ſunt: quãto æquius eſſet, ut uel ijdem, te loco & dignitate ſummoto, illam adminiſtrarent: uel tu, niſi rectè pręceptis illorum imbutus eſſes, ad eam nunquam accederes? Sed nolo in imprudentes ciuitatum rectores nunc inuehi, cũ, ignoratione fortaſſe illi Reip. bene adminiſtrandæ oppoſita, omnem à ſe accuſationem remouere poſsint. Illud po[illegible] ipſi uideamus, quánam ratione cuiuſuis Reip. forma ſit deſcribenda: dein[illegible] ad hanc quaſi regulam,

& Pla-

& Platonis, & Aristotelis, & aliorum autorum Respublicas erit examinare facillimum. Quemadmodũ nihil in rerum natura fit, quod nõ idem aliquod suę effectionis principium, finem, formamq; habeat, atque materiam: ita in hoc constituendæ Reip. munere aliquid efficiendi ui præditum, ut magistratus: aliquid tanquam materiam perpetiendi, ut ciuitatem ipsam: aliud effectionis habens rationem, ut huius administrationem: aliud demum ut finem, id est, fœlicitatem eiusdem Reip. constituere oportet. Ita fit, ut quasi materia, sic ipsa ciuitas iam extructa, & ciuibus, horumq; ordine aliquo constituto subesse debeat: tum huic magistratus, qui gubernationem ueluti formam propter ipsius fœlicitatem addat, sit pręficiendus. Et quoniam tales esse actiones hominum solent, qualis in agendo ab eisdem finis constituatur: sic uniuersa respublica ab illo eius præfecto gerenda est, ut quicquid administrationis adhibeat, in hunc referatur finem propositum. Finis autem non est tantum, ut arbitrantur nonnulli, ciuium tranquillitas, aut commoditas: sed uita iusta, honesta, atq; ad æternam beatitudinem facilè consequendam accommoda. Huc igitur omnis administratio (quandoquidem fini media interiecta debent respondere) est referenda à magistratu, non solùm ut rectè gerat Remp. uerumetiam ut eodem se planè modo, quo reliquos sibi subditos ciues, moderetur. Quapropter honestos in primis, prudentes, ac publici boni studiosos magistratus, siue ij summi, siue infimi sint, deligi, philosophorum omnium princeps Palto uult: siquidem munerum publicorum multitudo atq; ordo nec paucos, nec eos inter se non distinctos præfectos requirit. Ac ne qui fortè imprudentes, ignaui, aut commodi proprij nimium amantes, graui Reip. detrimẽto existant, ne ue aliqua ex parte publicus ordo labefactetur, populi subditi mores, ingeniaq;, tũ regionis ratio atq; forma ab eisdẽ noscenda est, eiq; prudenter & accuratè prouidendũ. Delecti porrò iam huiusmodi magistratus, uel urbem cõmoditate situs, soli, cœli, munitionis, ac ædificiorum spectata, fundauerint: uel iam fundatam rectius, cum ijs quæ retuli cunctis, tum ciuium distinctione atq; ordine constitutis, for-

marint:itaq; illam, quæ propria ipsorum est, administrationem adhibebunt, ut commoditati ciuium consulant,& eosdem ad institutam fœlicitatem deducãt. Ex quo intelligitur, duplicem in uniuersum gerendæ Reip. rationem existere: unam, ad res diuinas spectantẽ: alteram, ad humanas. atq; illã quidẽ religionis decreta,ceremonias,ritus,antistites, pontifices,sacerdotumq; ordines omnes,muneraq; complecti:hanc duas rursus in partes secari, quarũ una belli, altera pacis procurationem contineat. è quibus item duabus, bellicæ rei administratio gerendi belli disciplinam,tempus,ordinem, munera,gradusq; magistratuũ ac militum requirat: pacis autem cura uel in ocio,uel in negocio cernatur:ut ad ocium quidem dies ludis, spectaculis,læticiæq; ciuium communi statis temporibus constituti pertineant: ad negotium uerò, ratio commodandæ ciuium habitationis, & uictus: tum iudicia causarum omnium, quę ad conseruandos in pace illos conducant, Hæc est uniuersa Reip. constituendæ, uel temperandæ item, forma:quæ non modò humanæ uitæ usum spectantibus sese statim ostendit, sed quam etiam philosophorum doctissimi quiq; cogitatione animi delineatam secuti sunt: quamq; nos tum eo in libro quem nuper de Regni, Regisq; institutione scripsimus,ut uidemur,expressimus: tum in describenda fortasse Romanorum Rep. ea quæ ab exactis regibus usq; ad C. Cæsaris dominatum fuit,addito singulis institutis iudicio nostro, si ocium aliquãdo detur, sequemur.Sed tamen ut prima illa cunctis mentis nostrę semina eadem sunt, nec sunt omnium eisdem de rebus eædem sententiæ: ita eorum qui Respublicas constituêre,plerique omnes communem illam à nobis modò propositam formam secuti, cum est ad singula quæq; deuentum, multa arbitratu suo tum cõmoda, tum incõmoda, tum honesta, tũ inhonesta finxerunt, quibus Remp.bene geri posse existimarunt. Et quidem, sicut prudenter is faceret, qui Remp. aliquam constituturus, ciuitatum atq; nationum diuersarum mores, institutaq; nosceret:tum causas incommodorum omnium, quæ accidere quaq; in re possent, diligenter notaret, ut hęc omnia in Reip. suæ utilitatem, spe-

ctata eius conditione, conferret: sic ediuerso imprudentissimè, si quicquid specie utilitatis oblata placeret, ad unã accommodaret Rempub. Quę res docet, laudanda quidẽ magnopere cùm aliorum philosophorũ, tum Platonis & Aristotelis in rebuspublicis describendis studia esse, quòd & huic rei primi ferè omnium operam dederint: quodq; multa prudenter inuestigarint, notataq; scriptis mandarint, quæ non sine graui negligentię reprehensione Principes hodie legere negligant. Sed id eorum quibusdam esse condonandum, quòd uel nonnulla parum utilia & honesta, suisq; fortasse cõmoda solùm generatim tradiderint, uel alia utiliss. prætermiserint. Nam Plato quidem, ut uerũ fateamur, præclarè remp. hanc, quam decem libris describit, finxisset: si ordine, si ratione, si copia, si consiliorum multorum quæ in ijs complexus est, bonitate contentus, cõmunitatem illam uxorũ, bonorum ac munerũ publicorũ parem uiris cum fœminis omisisset, ac sese ad communem uitæ usum, moresq; hominũ magis accõmodasset. Aristoteles item fecisset longè melius, si religionis aliquam, cuius uidetur ubiq; negligens, curam habuisset: nec utilitati ciuium, aut tranquillitati magis studuisset, quàm eorundem pietati erga Deum, cuius habetur à Platone diligentissimè ratio. uterq; autem, si non unam tantummodo ciuitatem, sed uniuersum aliquod regnum, quod erat magis optandum, formauisset. Vnde præclaram, meo iudicio, ex utriusq; libris Remp. demptis & quasi purgatis utrinq; uitijs, quis constitueret, si ab altero rerum diuinarum atq; uirtutis studium, ab altero cõmodorum humanæ uitæ rationẽ, quibusdam additis, quæ requiruntur adhuc, desumeret. Hoc ego de authorum antiquorum scriptis à docto quouis iudicium, hunc sensum requiro, ut si quid illi rectè usquam dixerint, probet, & amplectatur: si secus, ingenuè nõ uereatur respuere: nec pertinacissimè quiduis defendere, magno etiam cum detrimento iudicij, æstimationisq; suæ conetur. Quorsum enim attinet, Aristotelica omnia, Platonica'ue decreta, quasi pro aris & focis te depugnantem tutari? cum neq; illi q[illegible]dẽ defendere sua semper, & ueritatis studio passim æstimationẽ postponi suã,

 se uelle

se uelle profiteantur? Suscipiat, per me licet, quicũq; Platonis aut Aristotelis defensionẽ, cunctosq; in ea uiriũ neruos intendat, rationes exquirat ac proferat: certè apud me pluris est ueritatis ad eam quam perfectißimam esse Reip. formam constet, examinatæ autoritas, quàm uel doctißimi uiri prætextu uerisimilium rationum adumbrata defensio. Qua in re nec Procli, nec aliorum Platonicorũ, inutile (meo certè iudicio) studium in explicandis fabellis, exemplis, similibus, allegorijs, quibus Plato, ut grauiora doceat, interdum utitur, probo: cùm alius explanandis autorib. Philosopho finis, alius Grammatico in colligẽdis caducis quibusdam flosculis, quod in hisce libris Proclus fecit, propositus esse debeat. Tantum enim abest, ut hęc alicuius esse momenti putem, ut quicquid in hac parte laboris ponatur, leue, futile, inane, puerileq; iudicem. Alia igitur longè diuersa ab illa priori ratione, prudentum uirorum scripta euoluenda sunt: ea præsertim, è quibus utilitatis aliquid ad humanæ uitæ usum posit accedere. Noscendũ enim in primis esset ipso ex progressu orationis, propositum ab autore consilium, non uniuersa in disputatione modò, sed singulis etiã in sermonibus atq; periodis: tum ad illud ipsum cuncta uel argumenta, uel digreßiones, uel alia huiusmodi demum apud autores frequentia, uel digito etiam designata, & abditis ex artificij penetralibus eruta referenda, atq; examinanda: & cum alijs uel autoris eiusdem, uel aliorum similibus conferenda. Hoc cùm in omnibus est autorib. summo studio faciendũ, tum in Platone pręcipuè: cuius decreta, quæstiones, & argumenta singula ferè ubertate dictionis, frequenti personarũ interpellatione, diffusa inductionum, similium ac digreßionum prolixtate occultantur. Quo quidem consilio, quanquam illius Timæum, atq; Phædonem, fusioribus aliquando Commentarijs illustrauimus: hos tamen nunc de Rep. libros breuius explanandos censuimns. ijdem enim sic à me explicantur, ut summa quædam libri cuiusq; rem omnem ob oculos ipso in eius aditu ponat: deinde singulæ ubiq; quæstiones, & argumenta eòdem pertinentia euoluantur, ac breuiori quadam, lucidioriq; forma conclusa indicentur. si

quid

quid uerò difficultatis aut in re aut uerbis insit, maxima ex parte tollatur. Atqui hanc interpretandi formam commodiorem illa esse, quam est Proclus secutus, iudicauimus: ideoq; nec eius adiumento uti, nec de commentariorũ ipsius fragmẽtis quicquam omnino trãsferre: sicut neq; Platonem ipsum, quòd à Ficino minus concinnè, apteq; sit uersus, de Græco Latinum facere uoluimus: quoniam in eo grauis, diuturnusq; labor subeundus, utilitas autẽ nulla, aut exigua esset.

Hanc igitur commentationem qualemcunq; tibi ut dicarem, Præsul clarissime, hæc me persuaserunt: primùm, quòd rectè gerendæ Reip. forma offerenda ei uideretur, qui & in amplissimo munerum publicorum gradu locatus, magnam, iustamq; rei bene gestæ laudem promeritus sit: & ingenij acumine, dexteritate, prudentia hæreditaria cunctos Rerumpublicarum rectores superet. Deinde, quòd nemo te aut hisce de rebus quæ in scriptum referantur, aut ad uitæ communis officia, resq; agendas pertineant, prudentius, acutius, ac melius (quod magni profectò momẽti in principe uiro, atq; insitatum hoc saltem tempore est) iudicare possit. Postremò, quòd magno literarum atq; doctorum studio tenearis: desq; operam omnem, ut non modò tuam eruditionem nequaquam uulgarem, consilia, sensusq; in remp. nostram tuus declarent: sed ueterem etiam illam Gothorũ barbariem, Regibus suis artes ingenuas, quòd debilitare animi robur diceret, prohibentiũ, prouectis melioribus studijs, tollere exemplo, antoritateq; summa nitaris. Quæ quidem utinam omnes aut pro dignitate tua nosse, aut prædicare de te uellet, ut hisce deprauatis temporibus summum aliquem uirum proferrent, quem exquisita prudentia, inusitato iudicio, polita & eleganti doctrina ac probitate excellentissimis illis, è quibus celebrat paucos antiquitas, uiris possent opponere.

SEBASTIANUS FOXIUS MORzillus, [redacted] S.

QVod à me aliàs non semel per literas petijsti, ut sicut in Platonis Timæum, atq; Phædonem, ita quoque in alios eiusdem autoris libros commentationem aliquam darem: tandem, [redacted], impetrasti. Quamobrem has nunc in X. illius de Repub. libros Annotationes, perbreues quidem illas, sed festinatione tua cursim conscriptas, mitto: unà etiam in Legũ uolumen similes alias (ni meæ aliquot, quo minus perficerentur, occupationes obstarent) daturus. Quas si probari doctis intelligam, equidem & labori meo, & petitioni tuæ multùm gratulabor: quòd cohortatione tua, ex neglectis propemodũ studijs fructũ perceperim. Sin aũt: omnem in te uel ignorantiæ, uel negligentiæ nostræ accusationẽ reijciam, quòd tu me, ad rem multo difficilimam, aliud agentẽ, atq; imparatũ, intẽpestiuè inuitaris. Maius enim studiũ, ac recentiorem memoriam, diuturniorem item laborẽ, quàm esse nunc in me potuit, Platonicorũ librorum interpretatio poscebat. Nos autem, ut festinanti petitioni tuæ, uolũtatiq; obsequeremur, breuissimo temporis spacio, hoc quicquid est, cõmentationis, perscripsimus. Quod tamen ipsum iudicio tuo ita cõmittimus, ut quando huius te nostri laboris, quasi fideiussorem constituisti, in te, quæcunq; euenire possit, reprehensionem recipias. Vale. Louanij.

ARGVMENTVM IN LIBROS DECEM Platonis de Republica.

VM eam Plato uelit Remp. describere, quæ quidem, ut ipsemet ait in Noni libri fine, cogitatione animi perfectissima, eius formam inuentibus esse uideatur: non quæ in terris usquam, aut apud homines ullos existat: sic omnes eiusdem partes instituit, ut unius habeat iustitiæ rationem. Qua etiam de causa non de Rep. ut alij: sed de Iusto, hoc est, de Reip. iusticia hos libros inscribendos putauit. Cum hoc itaq; eiusdem institutum fuerit, de iusticia uirtute ita disserit, ut ad hanc omnia præcepta tanquam ad regulam ciuilis institutionis referat. Quam obrem totus prior huius Operis liber, in definitione iusticiæ inquirenda uersatur: quam tamen uixdum in eo inuentam accuratius in secundo exquirit, comparatione iusticiæ & iniusticiæ facta, quo melius res instituta inueniatur, adiuncto contrario. Cum ergo latentem illius uirtutis essentiam utcunq; exquisierit, ueluti inuenta iam norma ipsa, ad cuius rationem formanda Resp. sit, præcepta singula de ciuitatis institutione tradere incipit. Et quum ciuitatis temperatio ex ipsa ciuium institutione fiat, tum in secundo tum in tertio libris custodum reipub. seu propugnatorum officium, & institutionem, ab ipsa penè infantia incœptam describit. Porro in quarto totam quasi reipub. figuram connexam partibus suis proponit, eiusq; uniuersæ ac singularum partium officia tradit. Quæ eadem cum eò tendant, ut magna in ciuitate consensio, unioq; è ciuibus omnibus constituatur, ac si fieri possit, unus è multis animus fiat, in quinto libro de bonorum, uxorũ, filiorum, officiorumq; cõmunitate latè disputat: quoniam hisce rebus Plato summam illam ciuium consensionem fieri posse existimauit. Constituta uerò hoc modo ciuitate, quando ea unius principis consilio administranda est, si unitatẽ illam consensus tenere debeat: sextus liber eiusdẽ principis descriptionem continet. Qui ipse quia philosophus esse debere fingitur, primò philosophi munus ipsum, officia & partes generatim depinguntur, usq; ad eiusdem libri finem: mox in septimo expressius singulæ artes ac disciplinæ ab eo ediscendæ cõmemorantur, ordoq; in ijs cognoscendis definitur. Cum sic igitur conformata reip. iustissimæ forma uideatur, & tamen sint aliæ plures ab hac diuersæ, quas quisq; aut pro libitu aut affectu tueri uelit, cũ hisce omnibus illam ipsam conferens, easq; inter se rursus mutationes singularum in alias, uicissitudines, uitia incõmodaq; omnia recenset in octauo, ac nono: tandemq; concludit, optimam esse illam remp. quam ipse depinxerit: reliquas uerò aut uitiosas, aut certè multum à dignitate illius prioris discedentes. Hactenus iusticiæ eius, quæ in ciuitate spectatur, aut iniusticiæ formam ostendit Plato, descripta rep. quadam iusta. Quia tamen homines utilitatem adeò in omnibus consectantur, ut illam cum iniusticia amplexari sæpe non dubitent: propositæ esse quoq; non modo in hac uita, sed etiam post eam ipsam, de mortuis hominibus uel rectè factorum præmia, uel scelerum pœnas docet: quo possit commodius omnes ad rectè agendum allicere, reliquos uerò à uitijs & suppliciorum metu deterrere. Atque hic quidem ordo Platonis de Rep. librorum, ac forma est: quæ longè quidem apertius tum in singulorum argumentis, tum in ipso orationis progressu sese ostendet postea legentibus.

ARGVMENTVM IN LIBRVM PRIMVM PLATONIS, DE REPUBLICA.

Quando institutum Platonis in his de Republica libris est, uti diximus, iustam quandam ciuitatem describere, in hoc primo libro Socratem de iustitia disputantem inducit cum Polemarcho, & Thrasymacho. Nam cum idem in Pireum unà cum alijs concedens, indeq; rediens, deduceretur à Polemarcho in domũ suam, ibiq; cum Cephalo sene, illius parente, de senectute ageret multa: pauca principiò eodem cum sene de iusticia differit, non ut cum eo disputationem incat, sed ut disputandi occasionem alijs præbeat. Quare cum Polemarcho primùm, cum Thrasymacho postea, plenè de iusticia differit. Atq; ita in hoc libro, ut eius summam breuiter ob oculos ponamus, in primis de senectute agitur, quod id sit accommodatum exordium ad disputationem de Republica, quæ senes maximè deceat: sicuti morum ipsa philosophia, quemadmodum ait Aristoteles lib. 1. Ethicorum. Hinc Socrates ad disputationem de iusticia progreditur: quia iustissimam Rempub. describentem, necesse prius sit docere, quid sit iusticia. Quid autem ea sit, quanquam accuratè quæratur, in hoc tamen libro, quid nõ sit potius, quàm quid sit, ostẽditur. Quamobrẽ eam in primis negat esse, reddere absolutè quicquid à quoquam sit acceptum: nec etiam illius esse propriũ, reddere quod cuiq; congruat: nec demum id esse iustum duntaxat, quod magistratui, uirisq; principibus uideatur. Quid uerò ipsa sit, tum ex contraria horum ratione, tum ex sequentibus libris facillimè postea intelligetur.

PLATONIS, DE REPVBLICA, SIVE DE IVSTO, LIBER PRIMVS: MARSILIO FICINO INTERPRETE.

Socrates, Glauco, Polemarchus, Thrasymachus, Adimantus, Cephalus.

1

ESCENDERAM heri in Piræũ, unà cum Glaucone, Aristonis filio, ut & deam precarer, & celebritatem spectarem: quo nam modo acturi essent, quę tunc primùm agebãt. Pulchra igiť mihi patria pompa uisa est: sed nihilo minus, ut uidebatur, decens fuit ea quam Thraces mittebant. Cum uerò preces egissemus, & spectaculo interfuissemus, in urbẽ regrediebamur. Aspexerat autẽ procul nos redeuntes domum Polemarchus, Cephali filius: seruulumq; currẽtem mittendo, expectare iussit. A' tergo igitur ueste me apprehendens seruus: Iubet uos, inquit, Polemarchus manere. Egoq; ad eum conuersus, ubi nã ipse esset, interrogaui. At te ponè sequiť, inquit. Verùm expectate. Expectabimus, respondit Glauco. Ac paulo pòst Polemarchus uenit, unaq; Adimantus Glauconis frater, & Niceratus Niciæ filius, & alij cõplures, qui à pompa uenire uidebãť. Igitur Polemarchus: Videmini, inquit, ô Socrates, tanquam abituri, ad urbem cõtendere. Non malè, inquam, coniectas. Vidés ne, inquit, quot sumus? Quid

2

ni? Aut ergo his fortiores esse uos oportet, aut manere. Vnum hoc concedetis, inquam, uos uidelicet permissuros abire nos, si persuaserimus dimittendos esse. Nunquid persuaderetis, inquit, nõ audituris? Nequaquã, inquit Glauco. Perinde itaq; tanquam audituri non simus, inquit, deliberate. Tunc Adimantus: Nescitis, inquit, uesperi facibus cursuq; equorum ludendum in honorem deę? Equorũ cursu, inquã? Nouum hoc certè. faces ne gestantes, & uicissim illas sibi tradent, equisq; certabũt? An ita dicis? Ita prorsus, inquit Polemarchus. quare aut potentiores sitis necesse est, aut hic maneatis. Nocturna præterea sacra peragent, digna certè spectatu. Surgemus enim post cœnam, eaq; sacra spectabimus, aderimusq; illic inter multos familiares, & confabulabimur. Sed manete, nec aliter facite. Atq; Glauco: Videť, inquit, manendũ esse. Verùm si uidetur, inquam, sic facere oportet. Profecti igitur sumus domũ Polemarchi, ibiq; reperimus & Euthydemum & Lysiam, Polemarchi fratres, Thrasymachum Chalcedonium, Charmetidem Pæanieum, & Clitophontem Aristonymi filiũ. Erat & intus pater Po-

lemarchi Cephalus, ualde quidem senex, ut mihi uidebatur: diu nanq; eum non uideram. Sedebat autem coronatus in quodam ceruicali, & sede: in aula enim sacrificauerat. Consedimus igitur iuxta eum, plerisq; sedibus in orbem dispositis. Quamprimum itaque me cōspicatus est Cephalus, salutauit, dixitq;: O' Socrates, rarò admodū ad nos accedis, in Piræum descendēs. Oporteret autem. Nam si ego adhuc ualerem, ut in urbem uenire possem, minimè opus esset ut tu huc ad nos, sed nos ad te tenderemus. Nunc autem te huc crebrò aduentare decet. Profectò quāto magis me corporis uoluptates deficiunt, tanto cupiditas confabulandi, & uoluptas quam ex ea re capio, augetur. Hoc igitur age, & unà cum istis iuuenibus huc ad nos ueni, tanquā ad amicos apprimè familiares. Atqui, inquam ego, ô Cephale, ualde quidē delector senilibus sermonibus. Videtur enim mihi, audire ab his oportere, qui uiam aliquā iam perfecerint, quę et nobis fortasse peragenda erit, ꝙ aspera & difficilis, uel quàm facilis sit & peruia. Atq; ex te libenter audirem, quidnam de hac re sentias, cum huc ætatis perueneris, quod in limine senectutis esse poetæ aiunt: Vtrum difficultatem uitæ, uel quomodo ipsum enūcies. Ego tibi per Iouem, inquit, dicam ô Socrates, quod mihi uidetur. Sæpe cōuenimus plerisq; fermè æquales, antiquū illud seruantes prouerbium. Plurimi ergo nostrûm in eo cœtu lamentantū, uoluptatum quibus in iuuentute frui licuit, desiderio affecti: & rem ueneream, & conuiuia, cæteraq; generis eiusdē recordati: grauiterq; ferunt, tanquam maximis priuati rebus: & tunc quidem se bene uixisse affirmāt, nunc autem ne uiuere quidem. Nonnulli etiam domesticorū conuicia contumeliasq; deplorant, & in hoc senectutem maximè accusant, tanquam maximorum sibi causam malorū. Mihi autem huiusmodi homines haud iure senectutem, ut horum causam culpare uidentur. Nam si hæc caussa esset, & ego eadem essem passus propter senectutem, & reliqui omnes qui ad id ætatis deuenerūt. Verùm ego etiam multos nō ita affectos inueni: & cum Sophocle nonnunquam fui poeta, qui cum à quodā, quónam pacto in uenereis se haberet, interrogaret, & an posset mulieribus admisceri? rectè respōdit: Bona uerba quæso, ô amice. libentissimè hæc, tanquā furiosum agrestemq; dominum, aufugi. Perbellè igit̄ & tunc illi respondisse mihi uisus est, & nunc nō minus. Omnino enim ab huiusmodi rebus in senectute multa pax inest, & libertas. Quando enim deferbuerunt, cessaueruntq; libidines, omnino hoc Sophocleum accidit: Nam à multis dominis, & his insanientibus, liberamur. Sed & horū, ô Socrates, & eorum quæ aduersus familiares dicūtur, una quædam causa est, non senectus, sed mores hominum. nam si modesti & faciles sint, haud nimis senectus his laboriosa contingit: sin contrà, & senectus, & iuuentus, ô Socrates, his difficilis. Tum ego mirificè his quæ dicebat delectatus, pluraq; audire cupiēs, ita eum ad reliqua prouocaui: Existimo profectò, ô Cephale, multos, quū ita dicas, minimè hæc admittere: uerùm putare, facilè senectutem ferre te propter diuitias potius, quàm ꝓpter mores. diuitibus enim multa solatia adesse dicunt. Vera, inquit, dicis. non enim admittunt: et dicunt quidem aliquid, non tamen quantum dici posset. Verùm illud Themistoclis pulchrè se habet, qui Seriphio cuidā sibi per contumeliam obijcienti, quòd non per seipsum, sed eius patriam, tantam esset gloriam consecutus, ita respondit: Equidem si ipse Seriphius essem, in eadem gloria uiuerem: tu uerò si Atheniensis, minimè. Idem quoq; aduersus eos, qui quum non sint diuites, grauiter senectutem ferūt, dici potest: quòd neq; uir ipse modestus iniquè senectutem ferret cum paupertate, neque immoderatus cum diuitijs facilè. Vtrum autem, inquam ego, ex his quæ habes, plura tibi à maiorib. relicta sunt, ꝙ acquisiuisti, an contrà? Nonnihil acquisiui, inquit, ô Socrates: medius

enim in

enim in pecunia extiti, inter patrē & auum. Auus nempe meus Cephalus tantundem ferè, quantum nunc mihi est, accipiens, supra id multū accumulauit. Lysanias autē pater, minores etiam eas opes, quàm nunc sint, effecit. Ego autem sat habeo, si non minores istis relinquo, sed aliquātulo maiores quàm accepi. Hæc ego ideo interrogaui, inquam, quoniam mihi uidebaris nō multum diuitias admirari: quòd quidē plurimùm ij faciunt, qui sibi eas non peperere. Qui autem illas parauerunt, duplo magis, quàm alij, amant. Quemadmodum enim & poetę poemata sua, & filios patres diligunt: eodem modo; qui acquisiuere pecunias, illis student tanquam operi suo: nō ad usum, necessitatemq́;, ut alij. Ex quo difficilis eorū est familiaritas, cum nihil aliud pręter diuitias laudare uelint. Vera, inquit, narras. Et ualde quidē, inquam ego. Sed hoc etiā mihi declara, Quid boni maximè ex diuitiarum possessione te existimas consecutum? Quod, inquit, nō multis fortè persuaderem, si dixerim. Certò scias ô Socrates, quòd postquā eò deuenit aliquis, ut breui iam moriturum se opinetur, incidit in eum timor, & cura quædam eorum quæ in superiori uita neglexit. Etenim fabulæ quæ de inferis dicuntur, quemadmodum eos qui iniustè egerunt, pœnas illic dare oporteat, irrisę hactenus, mouent tunc animum, ne fortè ueræ sint suspicantem: atq; ipse, siue propter senectutis debilitatē, seu quòd alteri uitæ propinquior, illa acutius inspicit, solicitudinis et timoris plenus reddit, atq; reputat, examinatq́; si quem iniuria aliqua affecerit. Qui ergo inuenerit multas eius in uita iniquitates, ex ipso somno tanquam pueri frequēter excitus extimescit, & pessima in spe uiuit. Qui autem nullius iniuriæ sibi cōscius est, huic iucūda spes semper adest, optima senectutis nutrix, quemadmodum Pindarus ait. Scitè namq; ille, ô Socrates, illud cecinit: Quicunq; uidelicet iustè sanctèq; uitā exigit, dulcis eum spes comitatur, cor nutriens, senectutemq; fouens, quæ maximè hominum uolubilem gubernat animum. Bene igitur & apprimè mirandū dicit. Ad hæc ego existimo pecuniæ possessionem plurimi faciendam esse, nō cuiuis homini, sed modesto & æquo. Plurimùm ad id cōfert pecuniarum possessio, ut quis illuc intrepidus proficiscatur: cum neq; inuitum quempiam circumuenerit, neq; mentitus fuerit, neq; debeat uel uotas Deo uictimas, uel pecunias homini. Habet præterea & utilitates alias, ac sanè permultas. Sed si unum uni conferatur, ô Socrates, non minimū, ego ponerem, ad hoc homini mentem habenti, imò plurimum conferre pecunias. Egregiè loqueris, inquam, ô Cephale. Hoc autem ipsum, iusticiam scilicet, utrum ita simpliciter ueritatem dicimus esse, & reddere quod quis acceperit? uel hæc eadem facere, aliàs iustū, aliàs iniustum est? Quod hinc apparet. Vnusquisq; enim diceret, si quis ab amico sanæ mentis arma acceperit, idem uerò insanus repetat, non oportere ea reddi, neque iustum esse eum qui reddat: uel rursus, homini sic affecto, uera omnia dicat. Rectè, inquit, loqueris. Nō ergo hæc est iusticię definitio, uera dicere, & deposita reddere. Rectè nimium dicis, ô Socrates, (sermonem subijciens Polemarchus inquit) si quid credere decet Simonidi. Hic Cephalus: Sermonē uobis trado, inquit. nam sacra me curare oportet. Nunquid Polemarchus, inquam, tibi hæres est? Et ille quidem arridens: Est profectò, inquit: & simul ad sacrificandum discessit. Dic, inquam, igitur sermonis hæres, quid rectè dici de iusticia à Simonide asseris? Quod, inquit, iustum esse dicit, debitum unicuiq; reddi. Atq; hæc dicens, rectè loqui uidetur. Atqui nō facile, inquam, est, fidem Simonidi abnegare. Sapiens enim & diuinus uir. Verùm quod dicit, tu fortasse intelligis ô Polemarche: ego autem ignoro. Manifestum enim est, non hoc eum dicere, quod paulo antè dicebamus: scilicet, depositum alicui non sano reposcēti reddere. Atqui debitum quodammodo est hoc, quod deposi-

tum est. Nónne? Certè, inquit. Reddendũ autem: neq; tamen tunc, quando aliquis non sanus repetat. Vera dícis, inquit ille. Aliud igitur, ꝙ hoc, dicit Simonides, quãdo iustum esse asserit, debitũ reddere. Aliud per Iouem. Amicis eñ putat amicos bene facere debere, nõ aũt malè. Intelligo equidẽ, ꝙ minimè debita redderet ille, qui ei à quo depositũ accepisset, aurum redderet, siquidem retributio & receptio noxia foret: amici autẽ essent inuicẽ, qui recipit & qui reddit. Nónne sic dícere affirmas Simonidem? Sic prorsus. Quid autem? inimicis reddendũ est, quod debitum? Omnino, quod illis debetur. Debetur autem inimico, ut arbitror, ab inimico quod conuenit, malum uidelicet aliquid. Ergo poeticis uelaminibus significauit Simonides, quid iustum sit. Iudicabat enim, ut apparet, iustum esse, tribuere quod cuiq; conuenit. Hoc autẽ debitum appellauit. Verùm quid putas ipsum dicturũ, siquis eum roget? ô Simonides, quæ'nã facultas, & quibus, & quid tribuens debitum & conueniens, Medicina uocat? Quid nobis respõsurum existimas? Nempe, quæ corporibus medicamenta, cibos, potiones. Atq; eodẽ pacto si idem percontetur, quæ ars, & quibus, & quid præstans debitum & conueniens, Coquinaria nominatur, quid illi potissimum respondebit? Quę suauia obsonijs condimenta. Age itaq;, quæ ars, & quibus, et quid tribuẽs, Iusticia nuncupabitur? Si antè dicta sequi oportet, ea est iusticia, quæ amicis utilitates, inimicis detrimẽta reddit. Ergo bene amicos, male inimicos afficere, iusticiam dicit. Ita mihi uideť. Quis maximè potest morbo laborãtes amicos bene afficere? Inimicos autẽ contrà, & ad bonam ualetudinẽ, & ad malam? Medicus. Quis autem nauigantes ad maris periculum? Gubernator. Iustus uerò in qua actione, & ad quod opus maximè potest amicis prodesse, inimicis nocere? Impugnãdo & propugnando, ut mihi quidem uidetur. Non ægrotantibus ô amice Polemarche, medicus est inutilis. Verum dicis. Non nauigantibus, gubernator. Certè. Num igitur non pugnantibus, iustus inutilis erit? Haud hoc admitto equidem. Vtilis igitur & in pace, iusticia. Vtilis. Agricultura quoque in pace utilis: nónne? Et hæc. Ad fructuum perceptionẽ. Sanè. Et coriaria. Vtiq;. Ad structuram uidelicet calceorũ. Planè. Quid autem de iusticia? ad quem usum aut quæstum eam in pace utilẽ dices? Ad commercia, Socrates. Cõmercia uerò dicis communicationes, uel aliud quid? Istud ipsum. Num igitur iustus, bonus & utilis erit in digerendis talis communicator? an ille, qui talo ludit? Ille profectò. Atqui in laterum lapidum'ue structura melior et utilior socius ipso architecto, iustus erit? Minimè. Sed in qua communione iustus melior erit, quàm citharista, communicator: quemadmodum citharista iusto, in pulsandis chordis, utilior? In argento, ut mihi uidetur. Non tamen, ô Polemarche, ad utendũ argento, quando oporteret equos uendi argento, uel emi. tunc sanè mãgo utilior esset: an non? Apparet. Et quando nauigium, faber nauis, siue nauta? Videtur. Ad quem igitur communem usum auri uel argenti, iustus alijs est utilior? Quãdo id deponere uolumus, & saluum esse, ô Socrates, cupimus. Nunquid dicis, quando nihil oportet ipso uti, sed cõdere? Prorsus. Quando igitur inutile est argentum, tunc utilis in ipso iusticia. Apparet. Et quando falcẽ oportet custodiri, iusticia utilis est & priuatim & publicè: quãdo autem uti, uinearũ cultura? Patet. Dices præterea, cum clypeum & lyram opus est custodire, nõ autem in usum promere, utilem esse iustitiam? quando autem uti his uolumus, tunc disciplinam armorum & musicam esse utilem? Necesse est. Atq; de alijs omnibus similiter est dicẽdum: Iusticiam scilicet in usu rerũ inutilem esse: quando uerò non utimur, esse utilem? Apparet. Non multo igitur studio, ô amice, digna est iusticia, si tantum sit ad

inutilia

inutilia utilis. Verùm hoc consideremus. Nónne qui aptissimus ad percutiendum est in pugna siue pugili, seu quauis alia, idem quoque & ad cadendum? Prorsus quidem. Num igitur & morbum quicunque uitare & occultare poterit, idem & inferre ualebit? Mihi quidem uidetur. Atqui exercitus ipsius idẽ optimus est custos, qui hostium & cõsilia & alias actiones furatur. Sic est profectò. Cuiuscunque ergo quis aptus est custos, eiusdem & fur est aptus. Apparet. Ergo si maximè seruare argentũ poterit iustus, poterit & furari. Ita ratio iudicat. Fur itaque aliquis esse iustus ipse apparet, uiderisque ab Homero didicisse. ille enĩ Autolycum maternum Vlysis auum admiratur, cumque affirmat præ cæteris & furto & iureiurando ualuisse. Videtur igitur iusticia & secundum te, & secundum Homerum atque Simonidem, furatoria quædam facultas esse, ad emolumentũ quidem amicorum, detrimentum inimicorum. Nónne ita dicebas? Minimè per Iouem. sed nõdum noui quid dixerim. Hoc enim mihi adhuc uidetur, prodesse amicis iusticiam, inimicis obesse. Amicos autem dicis tu esse, utrum eos qui unicuique boni utilesque uidẽtur: uel qui sunt, etsi non uideant? & inimicos eodem modo? Decens est amare quidẽ quos bonos & utiles quis putet, odisse autem quos malos et inutiles arbitret? Nónne in hoc aberrãt homines? ut uideantur multi sibi boni & utiles esse, quum mali sint & inutiles: multi autem contrà? Aberrant certè. Istis igitur boni quidem inimici, mali autẽ amici. Valde quidem. Attamen iustũ tunc istis, malos quidem iuuare, bonos autem lædere. Apparet. Atqui boni quidem iusti sunt, talesque ut nihil perpetrent iniustè. Vera loqueris. Secundum uerò sermonẽ tuum, eos qui nulla iniuria afficiant, iustum est lædere. Minime ô Socrates: praua enim hæc oratio. Iustum ergo, eos qui iniurientur lædere, iustos uerò iuuare? Probabilior hæc oratio, quàm superior. Contingit ergo, multis eorum qui in iudicandis amicis errarunt, iustum esse ut amicos lędant: mali enim quandoque amici adsunt. atque itẽ, ut inimicis prosint, cum quandoque sint boni. Atque ita contraria dicemus eorum, quæ proferri à Simonide dicebamus. Ita prorsus accidet. Sed retractemus. uidemur enim nõ rectè amicum inimicumque posuisse. Quid hac in positione damnas Polemarche? Quod diximus, amicũ esse eum qui bonus & utilis. Quomodo id in præsentia corrigemus? Amicum dicemus eum, qui bonus utilisque & uideatur, & sit. eum uerò qui uideatur quidem, sed non sit, uideri quoque amicum, non tamen amicum esse. Atque eadem ratio de inimico erit. Amicus igitur, ut uidetur, hac ratione bonus erit: inimicus autem, malus. Prorsus. Iubes nos addere iusto aliquid, ad ea quæ dicebamus? Dicebamus porrò, iustum esse, amico prodesse, inimico nocere. Nunc autem uis dicamus, iustum esse, ut amicum qui bonus est, iuuemus: inimicum qui malus est, contrà lædamus? Perpulchrè mihi quidẽ hoc pacto dici uidetur. Est igitur uiri iusti, aliquem hominum lędere. Decet sanè, prauos & inimicos lædere. Detrimento affecti equi, meliores'ne an deteriores fiunt? Deteriores. Num ad canum uirtutem, an ad equorũ potius? Ad equorum. Nónne et canes lęsi, deteriores ad canum, nõ ad equorum uirtutẽ efficiunt? Necessariò quidem. Homines itaque, ô amice, detrimento affectos, nónne peiores ad uirtutem hominũ iudicabimus? Omnino. Atqui iustitia nónne humana uirtus est? Est planè. Necesse itaque erit, lęsos homines iniustiores fieri. Videtur. Possunt'ne igitur, inquã ego, musici, ipsa musica, aliquos amusos reddere? Nequaquam. Nunquid & equites equestri, ab equestri peritia alienos? Non licet. An iusti uiri iusticia ipsa iniustos? & ad summam, uirtute ipsa boni malos facere possunt? Non certe. Non enim caloris existimo opus esse, frigidũ aliquod reddere, sed contrarij. Sic est. Neque siccitatis humidum, sed contrarij. Valde quidem.

Neque igitur boni lædere est, sed eius contrarij. Videtur. Iustus autem bonus. Omnino. Non igitur iusti opus est, ô Polemarche, nocere uel amico, uel alteri cuiquam: sed contrarij eius, iniusti. Verissima loqui uideris, ô Socrates. Si quis ergo iustum esse duxerit, debita cuique tribui: deberi autem intellexerit inimicis à iusto damna, amicis utilitatem: haudquaquã sapiens iudicandus. neq; enim uera hæc. Constitit namq;, nullo modo iustum esse, quenquam lædere. Fateor equidem. Pugnabimus itaque unà ego ac tu, si quis hoc asserat uel Simonidem, uel Biantem dixisse, uel Pittacum, uel aliquem alium sapiẽtum, beatorumq; uirorum. Equidem pugnare tecum unà aduersus eũ paratus sum. Sed nosti cuius mihi esse hæc sententia uideatur, qua iustum asseritur prodesse amicis, inimcis obesse? Cuiusnam? Periandri esse existimo, uel Perdiccæ, uel Xerxis, uel Ismeniæ Thebani, aut alterius cuiusdam opulenti uiri, maxima se posse putantis. Vera nimium loqueris. Postquã hoc minimè apparet aut iustitia esse, aut iustũ, quódnam aliud hoc esse quis dixerit? Thrasymachus autem sæpius disputantibus nobis cõtradicere concupiuerat, sed à præsentibus qui nos audire desiderabant, prohibitus acquieuerat. Postquam uerò finem dicendi fecimus, atq; ego hęc dixi, non ulterius se continuit, uerùm seipsum colligens, tãquam fera quædam in nos impetum fecit, quasi nos protinus discerpturus. Itaq; ambo, ego atq; Polemarchus, exterriti sumus. Ille uerò exclamauit: Quæ uos nugæ hactenus, ô Socrates, occuparunt? quid ue inuicem insanitis, uobis ipsis succumbentes? Quod si reuera nosse cupis iustum quid sit, me interroga solũ, neue uincere concupisce reprehendendo, postq; tibi responsum fuerit: animaduertens facilius esse interrogare, q; respondere. Sed tu ipse responde, quid esse iustum existimes: neq; mihi dicas quod decens sit, neq; quod utile, neq; proficuum, neq; cõducibile, neq; conferens: uerum planè & perspicuè mihi edissere, quidnam dicas. Neq; enim admittam, si huiusmodi nugas induxeris. Hæc ego audiens, exterritus sum, & ipsum intuitus, metuebam: atque, ut arbitror, nisi prior eum aspexissem q; ipse me, mutus penitus euasissem. Nunc, quando oratione ipsa exasperari cœpit, respexi ad eum prior. quocirca respõdere illi potui, subtremiscẽsq; dixi: O' Thrasymache, ne nobis sæuias. Si enim in sermonis inuestigatione lapsi sumus egoq; & hic, pro certo habeto, inuitos errasse nos. Profectò si aurum rimaremur, nunq; sponte ita succumberemus inuicem inquirendo, ut inuentionem impediremus. Quare ne existimes, cum in præsentia iustitiam perscrutemur, rem auro multo pretiosiorem, usqueadeò inuicem nos ignauè cõcedere, ut non omni studio annitamur, quo ipsam planè comperiamus. Sed, ut puto, eam assequi non ualemus. Quapropter nostri multo magis uos sapientes misereri decet, quàm urgere. Tunc ille hæc audiens, ualde Sardonicè profuseq; risit: &, ô Hercules, inquit, hęc illa solita est Socratis ironia. Verùm hæc ego cognoui atque prædixi, quòd tu respondere quidem nolles, sed ironia potius utereris: & denique omnia faceres potius, quàm interroganti cuiquam responderes. Sapiens, inquã, es ô Thrasymache: rectéq; nosti, quòd si quem interrogares, quot duodecim sunt, interrogansq; prædiceres, Ne mihi dicas amice duodecim esse bis sex, neq; ter quatuor, neque sexies duo, neque quater tria, alioquin minimè huiusmodi nugas admittam: nemo tibi sic interroganti responderet. At si tibi dixerit, Quomodo ô Thrasymache dicis, ne respondeam eorum quæ prædixisti quicquam? Vtrum, ô mirabilis uir, neque etiam si horum aliquid est xij, illud respondeam, sed alienũ quiddam à uero? Vel quo pacto id ais? Quid tu illi ad hæc? Esto, inquit: sed q; hoc illi simile est? Nihil prohibet, inquam ego. Quamuis enim simile nõ sit, si tamen interrogato illi simile uideat, putás ne illum minus ex hoc quod sibi ui

debitur

debitur responsurum, siue nos interdicamus, siue non? Sic & tu facies, inquit, & aliquid eorum quæ interdixeram, respondebis? Quid mirum, inquam ego, si inquirenti mihi sic uideretur? At si ego aliam responsionem, inquit, de iusticia demõstrauero, præter omnes istas, istisq́ meliorem, qua te dignum pœna putabis? Quánam alia, inquam ego, quàm ea quæ conuenit ignoranti? Conuenit autẽ, ut à docto discat: et ego igitur, hoc pati me dignum existimo. Quàm facetus es, inquit. uerùm præter hoc quod dicis, etiam pecuniã tribues. Cum uidelicet aderit. Imò uerò adest, inquit Glauco, pecunia. Dic iam Thrasymache, neque enim deerit argentum. Quinetiam nos omnes pro Socrate isto spõdemus. Ita prorsus existimo scilicet, ut suam Socrates seruans consuetudinem, nihil respondeat, sed respondentis orationẽ accipiens reprehendat. Quónam pacto, inquam, uir optime, respõdere quis posset, primò quidem, qui neq́ sciat, neque scire se prædicet: deinde si quid de his existimet, tamen à uiro non mediocris autoritatis prohibitus sit, quæ existimat, dicere? Sed te magis æquum est dicere: profiteris enim scire, licetq́ tibi disserere. Gere igitur mihi more, neq́ inuideas Glauconem istũ aliosq́ docere. Hæc ego cum dicerem, Glauco cæteriq́ hoc idem ipsum orabãt. Eratq́ manifestũ, Thrasymachũ maxima cupiditate dicendi affici, ut se ostentaret. Arbitrabatur enim, habere optima quę respõderet: uerùm simulabat instare, ut ego responderem. Tandem uerò concessit: Hæcq́, inquit, Socratis est sapientia, ipsum quidem nolle docere, sed ab alijs discere, nullamq́ gratiam inde referre. Quod ego ab alijs discam, uerum, inquam, dicis: quod autẽ gratiam non referam, procul est à uero. Persoluo enim quam possum: possum autem laudare tantum, argentũ uerò non habeo. Quanta uerò indulgẽtia istud efficiam, si quis mihi benedicere uideat, intelliges mox cum responderis. Existimo enim te bene dicturum. Audi igitur, inquit ille. Affirmo equidem iustum nihil aliud esse, quàm quod potentiori utile. Cur non laudas? Scio noles. Siquidem didicero, inquã, prius, quid dicas. nunc autem nondum noui, cum dicis iustum esse quod potentiori est utile, quid uelis inferre Thrasymache. Neque enim tale quid dicis: Si Polydamas nobis fortior athleta sit, & sibi quidẽ conferat bouilla ad corpus, hunc cibum esse & nobis, illo debilioribus, utilem simul & iustum. Molestus nimiũ es, inquit, ô Socrates: atq́ hàc accipis dicta, quà deprauare maximè sermonem possis. Haud est ita, uir optime, inquam. Sed tu planius hoc enarra. An ignoras, inquit, ciuitatum has quidem à tyrannis, illas uerò à populo, nõnullas ab optimatibus gubernari? Noui equidẽ. Nónne in quauis ciuitate id plus potest, quod imperat? Quid ni? Fert autem leges principatus quisq́ ad suam semper utilitatem, popularis quidẽ gubernatio populares, tyrannica uerò tyrannicas, in cæterisq́ similiter accidit. Ponẽtes autem leges, ostendũt id iustum esse his qui subiecti sunt, quod sibi sit utile: atque hoc transgredientem puniũt, tanquam iniustum, & contra leges agentem. Hoc igit est, uir optime, quod ego dico, in cunctis ciuitatib. idem esse iustum, quod illi principatui conferat. principatus autem ubique, utpote potentior, dominatur. Quare constat rectè colligenti, ubiq́ idem hoc esse iustum, quod potentiori cõducat. Nunc demum, inquam, quid dicas intelligo. Verum autem id'ne sit, tentabo perdiscere. Vtile quidem & tu respondisti iustum esse, Thrasymache: quanquam mihi, ne id responderem, interdixeras. Accedit autem illud ultra utile, quod dictum est, Potentiori. Exigua forsitan, inquit, hæc additio. Nondũ manifestum est, inquam, magnáne sit, an parua. Sed quòd hoc inuestigandum sit, an uera dicas, perspicuum est: postquam iustum esse conferẽs quiddam, ego confiteor: & tu addis, potentiori conferens: ego autem ignoro, considerandum erit. Considera, inquit. Faciam,

ciam,inquã. Ac mihi dicas,parêre dominantibus,iustum esse asseris? Equidem. Vtrum qui imperant in ciuitatibus quibuscunq;, sine errore sunt semper, an errant quandoq;? Errare interdum possunt. Nónne igitur,cum leges ferre aggrediuntur, partim rectè ferunt, partim uerò non rectè? Sic existimo. Rectè autem ferūt, cum sibi utilia statuunt:non rectè, cum contrà? Itáne,an aliter dicis? Ita prorsus. Quæ uerò tulerint, obseruanda sunt ab his qui subiacēt: atq; id est iustum. Quid ni? Non solum itaque,secundum sermonem tuum, iustū est id agere quod conducat potentiori, sed contrà quoque quod obsit. Quid ais? Quod & tu,ut quidem mihi uideor. Verùm diligentius inquiramus. Nónne iam conuenit inter nos,principes nonnunquā ea imperare,quæ ab eorum utilitate aberrent: atq; etiam quæcunq; ipsi imperent,iustum esse ut qui subiecti sunt obseruent? Nónne hęc inter nos conuenere? Ita, ut opinor. Putato igitur,inutile imperantibus & potentioribus facere, iustum esse, abs te esse concessum:quandoquidem imperantes ea quæ sibi mala sunt,ex inscitia imperant. Tu autem iustum esse affirmas, hæc facere quæ ab illis imperant. Nón ne tunc, ô sapiētißime Thrasymache, contingit iustum esse,contrarium facere eius quod tu dicebas? Quod enim potentiorib. inutile est, subiectis quodammodo imperatur. Hic Polemarchus: Per Iouem, inquit, manifestißima hæc sunt, ô Socrates. Ita prorsus, si tu testis,inquit Clitopho,accesseris. Quid opus,inquit, est testibus? Ipse enim Thrasymachus confitetur,principes nonnunquam quæ sibi non conducant, imperare:quæ quidem perfici ab inferioribus,iustum sit. Nam facere,inquit Clitopho, quę à principibus imperantur, iustum esse posuit,ô Polemarche, Thrasymachus. Etenim potentiori, inquit Polemarchus, utile, ô Clitopho,iustum esse posuit. Hæc autem utraq; ponens, cōfessus est rursus, quandoq; potentiores quæ sibi utilia nō sunt,inferioribus imperare. Ex his autem cōcessionibus sequitur,ut non magis quod potentiori utile, quàm quod inutile,iustum sit. Ad hæc Clitopho: Potentiori, inquit, utile hoc uocabat Thrasymachus, quod sibi cōferre potentior extimarit:idq; agendum esse subiectis, atque esse iustum. Sed Polemarchus: Non sic à Thrasymacho dictum est, inquit. Nihil, inquā, refert ô Polemarche. Quod si nūc ita dicit Thrasymachus, sic & nos accipiamus. Et tu mihi dic ô Thrasymache, hócne est, quod iustum dicere uolebas, potentiori utile, scilicet quod ipsi utile uideatur, siue conferat, siue non conferat? Itá ne? Minimè,inquit. An uerò tu me eum putas,qui aberret, potentiorem uocare, cum peccat? Existimabam,inquam, te sic dicere:quando principes nō esse omnino extra errorem,sed peccare quandoq;, confitereris. Sycophanta profectò es in sermonibus Socrates. Siquidem circa ægrotantes aberrantem, statim medicū appellas, quatenus errat: uel computatorem cum in ratione ponēda peccet, tum cum peccat, secundum hunc errorem. Sed,ut existimo, ita loqui consueuimus:quòd medicus, & rationis supputator, & grāmaticus errat. arbitror tamē nullum istorum, quatenus est id quod appellamus quenquam, peccare. Quare secundum exactam rationē, quando & tu ad uiuum resecas, nullus artifex peccat. Quisquis enim peccat, deficiente scientia peccat: in quo sane nō est artifex. Quaproptèr artifex, uel sapiēs, uel princeps nullus peccat, tūc cum princeps est. Sed quiuis diceret, & medicum peccasse, & principē peccasse. Huiusmodi igitur aliquid respōdisse me tibi existimato. Illud uerò exacta ratione dicendum, principem, quatenus princeps est, non peccare: non peccantem autē, quę optima sibi sunt, imperare. Hoc uerò ijs qui sub imperio eius sunt, faciendū est. Quamobrem, ut à principio dicebā, iustum esse aio, quod potentiori conducit, facere. Num tibi uideor, ô Thrasymache, sycophātæ instar calumniari? Et maximè quidē. Putas enim me ex cō-

posito

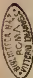
posito, inquam, te ita interrogare aggressum, ut modò interrogabam? Atqui penitus, inquit, hoc noui. Sed nihil proficies. Neq; enim me tuæ latent insidiæ: neq; cum lateant, uim uerbis inferre ualebis. Minimè hoc aggrederer, ô beate, inquam. Sed ne quid tale rursus nobis accidat, distingue, utrũ principem & potentiorẽ dicas secundum uulgus, an secundũ exactam rationem, quod & tu paulo antè dixisti: cuius utile, cum potẽtior sit, iustum est ut à subiectis efficiatur. Exactissima, inquit, equidem ratione imperantem dico. peruerte hęc tuis istis, si potes, cauillationibus Socrates. Equidem nulla in re abs te superor: neq; enim poteris. Putas'ne, inquam, adeò me furere, ut leonem tondere audeã, & Thrasymacho insidias tendere? Certè aggressus es, inquit, cum tamẽ nihil allequi possis. De his satis dictum fuerit, inquam. Sed mihi dicito: Qui recta ratione est medicus, quemadmodũ paulo suprà ipse dicebas, utrum pecuniarum conquisitor, an ægrotantium est curator? Atq; de eo dicas, qui reuera sit medicus. Morborum certè curator. Gubernator autem, qui reuera sit gubernator, nautarũ princeps est, an nauta? Nautarum princeps. Nihili existimo hoc esse faciendum, quod in naui nauiget, nec nautam esse uocandum. nõ enim propter nauigationem gubernator appellatur, sed propter artem ipsam, nautarumq; principatum. Vera loqueris. Nónne istorum cuiq; aliquid utile est? Est prorsus. An nõ ad hoc tendit ars, ut quod utile sit cuique, inuestiget atq; prębeat? Ad hoc ipsum. Nunquid unicuiq; arti est aliquid aliud utile, quàm ut sit quàm maximè absoluta? Quomodo istud interrogas? Quemadmodum si me rogares, an corpori satis sit esse corpus, an cuiuspiam alterius rei indigeat: responderem, omnino indigere. Et propter hoc ars quidem medicinæ nunc inuenta est, quoniam corpus debile et infirmum est, neq; sibi sufficit. Vt ergo huic utilitatem afferat, ipsa ars est inuenta. Sed num tibi uideor uera dicere? Vera prorsus, inquit. Quid autem? ars ipsa medicinę, uel alia ars, per se quidem ita debilis sit, ut aliqua uirtute indigeat: quemadmodum oculi uisu, aures'ue auditu: propter quod in ipsis opus sit aliqua arte, quæ inuestiget, præbeatq; quæ ad hæc eadẽ conferant? Vtrum & in ipsa arte inest defectus aliquis, & indiget unaquæque ars alia arte, quæ ipsi quod utile, consideret, et illa item alia indiget alia, ita ut in infinitum procedatur? Vel quæq; sibi ipsa, quod cõducat, prospicit? Vel neq; seipsa, neq; alia indiget, ad inuestigandum quod aduersus defectum eius cõferat? Neq; enim defectus, neque error ullus ulli arti inest. Neq; decet artem utilitatẽ quærere, nisi illi rei cuius est ars. Ipsa autem integra & inuiolata semper est, quatenus quæq; tota & immaculata, qualis est, perseuerat ipsa. Tu igitur illi ratione sincera & exacta considera, sic'ne, an aliter se res habeat. Sic certè. Ergo nec medicina medicinæ prospicit, sed corpori. Ita est. Neque equestris, equestri, sed equis: neq; alia ulla ars sibipsi (nõ enim indiga est) sed illi cuius ars est. Sic apparet. Atqui, ô Thrasymache, præsunt artes et dominantur illi, cuius sunt artes. Hoc ille quamuis ægrè, tamen concessit. Nulla ergo scientia, inquam, utilitatem potentioris inquirit, aut præcipit: sed imbecillioris, & eius cui imperatur ab ea. Neque hoc ille negabat, sed parabat ad hæc pugnare.

Tunc ego alias his addẽs: Nullus medicus, inquam, eo quòd medicus est, medico conferre studet, aut in eo aliquid pręcipit, sed ægrotanti. Est enim concessum, qui uerè quidem medicus est, eum esse dominum corporũ, non pecuniarum cumulatorem. Nónne id est cõcessum? Consensit. Nónne & exactum gubernatorem nauis, nautarum principem esse, non nautam? Et hoc. Haud igitur gubernator talis, ac princeps, id inquirit & præcipit, quod ipsi gubernatori cõferat, sed quod nautis, qui ab eo reguntur. Hæc quoque ille ægrè confessus est. Atq; hic ego: Neque alius ullus, inquam, Thrasyma

che, in aliquo principatu & facultate imperãs, quatenus princeps eſt, quod ſibi conferat, cogitat aut præcipit, ſed quod ſubiecto conducat: & quę dicit, quæq; facit, cũcta ad illius utilitatẽ decoremq; dicit & facit. Cum huc deuentum eſſet, omnibusq; pateret, definitionem iuſti in contrarium decidiſſe: Thraſymachus non reſpondit quidem, ut debuit: ſed, Dicito (inquit) ô Socrates, eſt tibi nutrix? Quid nam? reſpondere, inquam, decebat magis, quàm talia quærere. Quoniam, inquit, te negligit, & oppletas tibi nares non emungit: cum tamẽ indigeas, qui neq; pecudum, neq; paſtoris cognoſcis officium. Cur iſtud, inquã? Quia putas, inquit, opiliones uel bubulcos, pecudum boúm ue bonum cõſiderare, paſcereq; & colere, ad aliud reſpicientes, quàm ad dominorum, et ipſorum utilitatem. Et illos qui in urbibus ut decet præſunt, aliter ad eos qui ſub illis ſunt, exiſtimas reſpicere, quàm tanquam paſtor ad oues: & aliud cogitare noctes atq; dies, quàm unde utilitas ad ipſos proueniat. Atq; adeò procul abes ab iuſto, iuſticiaq;, & iniuſto item, & iniuſticia, ut ignores, iuſticiã iuſtumq; alienum eſſe bonum, ac teuera præſidentis & potentioris emolumentum, detrimẽtum uerò proprium obedientis & ſubditi: iuſticiam uerò cõtrà, ignauis iuſtisq; hominibus dominari: qui autem parent, facere quæ imperanti potentioriq; conducunt, illumq; obſequio beatum reddere, ſibi autem ipſis non cõſulere. Conſiderare profectò ſic decet, ô ignauiſsime Socrates, iuſtum uirũ omnino minus iniuſto habere. Primùm quidẽ in mutuis commercijs aliquid contrahunt iuſtus unà atq; iniuſtus: in finienda ſocietate ſemper minus reportare iuſtus, quàm iniuſtus, reperietur. Cum uerò in rebus publicis aliqua tributa conferenda ſunt, iuſtus plus confert quàm ſui æquales: iniuſtus autem minus. Quando autem aliquid inde accipiendum eſt, iuſtus nihil, iniuſtus multa reportat. Præterea ſi quando magiſtratu quodam uterq; fungitur, ſi nulla alia iuſto iactura contingit, hæc ſaltem illi nõ deeſt, ut res domeſticæ deterius per negligentiam diſponantur: ex publico autẽ nihil propterea quòd iuſtus ſit, lucret. Accedit ad hæc, quòd domeſticos & familiares ſibi infenſos reddit, cum illis obſequi nulla in re ultra iuſtũ uelit. Iniuſto uerò omnia contrà eueniunt. Dico autem, quòd & ſuprà, ut prę cęteris ubiq; lucretur. Hunc ergo conſidera, ſi uis iudicare, quanto magis conferat priuatim ſibi iniuſtum eſſe, quàm iuſtum. Facillimè autem diſces, ſi ad extremam perueneris iniuſticiam, quæ iniuſtè agentem feliciſsimũ efficit, eos contrà qui afficiuntur iniuria, ac neminem iniuſtè lædere uolunt, infeliciſsimos. Eſt autem hęc tyrannis, quæ non paulatim, ſed ſimul omnia aliena uſurpat, & clam & ui, & ſacra & ſancta, & priuata & publica. Si quis uerò in aliqua iſtorum parte deliquerit, deprehẽſusq; fuerit, mulctatur, & opprobrio ſubiacet maximo. Etenim ſacrilegi, fures, latrones, ſurreptores, & omnino per ſingulas quaſdam partes peccantes, ab huiuſmodi criminibus nominantur. Sed poſtquam aliquis ultra huiuſmodi rapinas pecuniarum, etiam ciues ipſos in ſeruitutem ſuam redegit: non iam tam probroſis notatur uocabulis, ſed & beatus & felix uocatur, nõ à ciuibus ſuis tantum, uerùm etiam ab omnibus qui eum audiũt nequitiam omnem adimpleuiſſe. Non enim ideo uituperant iniuſticiam, quicunq; eam uituperant, quòd eam facere, ſed quòd perpeti metuant. Hoc igitur pacto, ô Socrates, iniuſticia omnibus ſuis partibus abſoluta, robuſtius quiddam eſt, liberalius, & regalius, q̃ iuſticia: utq; ab initio dicebã, id quod potẽtiori cõfert, iuſtum eſt: iniuſtũ uerò, ſibijpſi utile eſt, & cõferens. Hæc cum dixiſſet Thraſymachus, abire iam mente conceperat, poſtquã, quemadmodum balnei cuſtos, ſermonem plurimum maximo cum impetu auribus noſtris infuderat. Non tamen hoc permiſerũt, qui aderãt: uerùm coegerunt & permanere, & afferre eorum quæ dixerat rationem. egoq; in primis uehe-

mentér

menter rogabam: O' beate Thrasymache, quasi sermone iacto abire festinas prius, quàm abũdè uel doceas, uel discas, sit'ne hoc ut dicis, an secus. An fortè putas paruam quãdam rem te aggressum esse definire? non autem rationem uitæ, quam si quis nostrûm acceperit, quàm optimè uiuat? An ego, inquit, putem istud aliter se habere? Videris, inquam, nullam de nobis curam suscipere, neque cogitare utrum peius uiuamus, an melius, id nescientes quod tu te scire affirmas. Sed, ô bone uir, libenter hoc nobis ostende. Neq; enim malè locaueris beneficium, quod nobis, qui tot sumus, contuleris. Dicam equidem quod sentio: Nequaquam mihi persuades, iniusticiam maius quàm iusticiam lucrum afferre, etiam si omnis ei licentia præbeatur, ut quæcunq; cupit efficiat. Esto iniustus aliquis, possit'que iniuriam facere uel furtim, uel ui: non tamen mihi persuades, maius esse in ipsa iniusticia, quàm iusticia, lucrum. Qua quidem in sententia nõ ego tantum fortasse, sed alius aliquis nostrûm est. Persuade itaque nobis, beate uir, non rectè iusticiam pluris quàm iniusticiam fecisse. Quomodo, inquit, amplius persuadebo, si his quæ modò dicebam, non es persuasus? Quidnam ulterius faciam? An in animum tibi sermonem impingam? Minimè, inquam, per Iouem. Sed hoc primùm uelim, ut dictis maneas: uel si quid immutare uis, hoc palàm facias, ne'ue nos decipias. Nunc autem uides Thrasymache, (ut superiora iterum resumamus) quòd cum primò uerum medicum definisses, ægrotantium curatorem: deinde non ita sincerè pastorem definiendum putasti, ut quatenus pastor est, dũtaxat custodiat. Imò pascere ipsum oues, quantum est pastor, arbitratus es: non ad ouium utilitatem, sed ad uoraginem potius: non tanquam pastorem, sed conuiuã, qui uesci debeat: uel pecuniæ studiosum, qui sit uenditurus. Profectò pastorali arti nihil aliud curæ est, quàm ut id quod custodit, se optimè habeat. nam

ipsi, quatenus uera pastoralis facultas est, nihil deest quo minus sufficiens sit & optima. Sic ego putabam, necesse esse nos cõfiteri, unumquemque principatum, in eo quòd principatus sit, nullius alterius bonum prospicere, nisi eius quod sub illo sit, & ab eo curetur, siue priuatus sit, siue publicus. Tu aũt, principes in ciuitatibus, qui uerè principes sint, uolentes ne magistratibus fungi putas? Nequaquã, inquit, puto: sed certè scio. Quid uerò, inquam ego, alios principatus, nónne nosti neminem uolentem accipere, sed præmium ex his requirere: quasi nulla sibi ex imperio tali, sed subiectis potius, sit utilitas prouentura? Dic age, inquam, nónne quaslibet inter se artes diuersas ex eo dicimus, quòd diuersam inter se habent potentiam? Neq; enim, uir felix, præter opinionem respõdeas, ut aliquid perficiamus. Hoc ipso uidelicet alterã. An non utilitatem unaquæq; propriã nobis aliquam præbet, & non communem cum alia? quemadmodum medicina quidem sanitatem, gubernatoria in nauigãdo salutẽ, aliæq; similiter? Prorsus quidem. Nónne & precium mercenaria? hæc enim illius potentia. an medicinam tu & gubernatoriã eandem uocas? uel siquidem uelis absolutius definire atq; distinguere, quemadmodum statuisti, etiam si quis nauem gubernans sanus efficiatur, eo quòd sibi nauigatio conferat, nihilo magis tamen ob hoc gubernatoriã ipsam, medicinam uocabis? Non certè. Neq; etiam, ut arbitror, mercenariã, si quis mercenarius ipso ministerio sanus efficiatur. Neque hanc. Quid autem? Medicinam mercenariam, si quis medicas quęstũ faciat? Minimè. Nónne & utilitatem cuiuslibet artis propriam quandam esse concessimus? Esto. Si quam igitur utilitatem communiter nanciscũtur omnes artifices, patet quòd cõmuni quodam uno eodemq; utentes, ex eo utilitatem huiusmodi nanciscuntur. Videtur. Dicimus autem, artifices mercedem accipientes, utilitatẽ consequi ex eo quod

mercenaria arte utunť. Quid tum? Non igitur à ſua arte cuique utilitas hæc, ſcilicet præmij acceptio, prouenit: ſed ſi uolumus diligenter inquirere, medicina quidem ſanitatem parit, mercenaria quæſtum, & architectura ædificium: quæſtuaria uerò hanc ſecuta, mercedem, & reliquæ omnes ſimiliter. Suum porrò quæque opus perficit, & confert illi ad quod eſt inuenta. Si autem præmium ipſi nullum detur, num artifex utilitatē ab arte aliquam accipit? Nullam. An igitur neq; etiam prodeſt tunc, cum gratis operatur? Ego equidem exiſtimo. Nónne igitur, ô Thraſymache, ſicut iam manifeſtum eſt, nulla ars, nulluſq; magiſtratus ſibi quidem utilitatem parit: ſed quemadmodum in ſuperioribus dicebamus, quod ſubiecto confert, paret & imperat, inferioris illius commodū ſemper, nō ſuperioris inſpiciens? Ob hæc itaq; ego nuper, ô chare Thraſymache, dicebam, neminem uolentem imperium ſuſcipere, & alienorum malorum ultro emendationem aggredi: ſed præmium quærere. quoniam qui ex arte rectè acturus ſit, nunquam in ſuum agit commodū, ſecundū ipſius artis imperium: ſed ad inferioris utilitatem. Quamobrem, ut uidetur, præmium ponendum eſt ijs, qui libenter gubernaturi ſint, ſeu argētum, ſiue honor: ſiue pœna, niſi imperium capiāt. Quomodo iſtud ais, ô Socrates? inquit Glauco. Equidē duo præmia noui: mulctam uerò quam dicas, & quomodo in mercedis parte ponas, non noui. Ergo optimorum, inquā, præmium ignoras, cuius gratia imperant optimi uiri, quoties admittunt imperium? An te latet, & ambitioſum eſſe, & auarū, probro haberi, atq; eſſe? Noui equidem, inquit Glauco. Hac ergo de cauſa, neq; pecunia, neq; honore ducti, boni homines imperare uolunt. neq; enim apertè pecuniam magiſtratus præmium accipientes, mercenarij uocari uolūt: neq; clanculum, fures. Neq; rurſus honoris cauſa: non enim ambitioſi ſunt. Oportet igitur neceſſitatem illis imponi, & mulctā, ſi impellēdi ſunt, ut uelint magiſtratum accipere. Quamobrem uidetur turpe haberi, ut quis ſponte ad imperādum accedat, neq; expectet neceſſitatem. Maxima uerò mulctarum eſt, adminiſtrationi malorum ſubijci, niſi ipſe acceperit reipublicę gubernaculū. Hanc utiq; pœnam timentes, magiſtratus capere probi homines mihi uidentur, ſi quando capiunt: & tunc ad eos accedunt, non tanquam ad bonū aliquod, neq; tanquam ex his uoluptatem aliquam capientes, ſed tanquam ad rem neceſſariam, cum neq; melioribus, neque ſimilibus ſe committere ualeant. Quippe ſi bonorum uirorum extaret ciuitas, in ea, ut arbitror, haud aliter nō imperandi gratia pugnaretur, quàm nunc certetur imperandi cupiditate: ibiq; patêret, reuera legitimum principem non ſuijpſius, ſed eius qui ſub ipſo eſt, commoditatē reſpicere. Quare unuſquiſq; qui nō amens ſit, potius eliget alium ſibi prodeſſe: quàm dum alijs ipſe conſulit, ſeſe negotijs implicare. Hoc igitur ego Thraſymacho nullo pacto concedo, iuſtum quidem eſſe, potentioris utilitatem. Verùm hoc deinceps conſiderandū: multo autem mihi maius uideť eſſe, quod nūc Thraſymachus dicit, cum iniuſti uitam meliorem uita iuſti eſſe aſſirmet. Tu itaq;, ô Glauco, utrum iſtorum tanquam uerius eligis? Iuſti, inquit Glauco, uitam potiorem exiſtimo. Audiſti, inquā ego, quot paulo antè iniuſtę uitæ bona Thraſymachus numerabat? Audiui equidem, inquit: non tamen aſſentior. Vis ne illi mōſtremus, ſi quo modo poſſumus, uera eum minimè dicere? Quid ni uelim? inquit ille. Si orationem contrariam orationi illius obijcientes, quaſi comparatione quadam propoſita, enumeremus quot inſuper bona qui iuſtus ſit conſequatur, ac ille rurſus cōferat ſua: oportebit, ut tertius aliquis enumeret iterū, metiaturq; bona, quotcunq; utriq; in utroq; collegimus: atq; ita iudicibus quibuſdam altercationem hanc dirimentibus opus erit. Sin autem, quemadmodū nuper cœpimus, alternis conceſſionibus ad-

ductia

ductis in medium, rem ipſam diſcutiamus, oratores ipſi nos ſimul & iudices erimus. Sic, inquit, omnino eſt. Vter tibi modus magis placet? Iſte, inquit. Age igitur, ô Thraſymache, reſponde nobis à principio. Affirmas tu quidem, extremam iniuſticiam, extrema iuſticia utiliorem eſſe? Affirmo equidem, & rationem attuli. Quid ad hoc? Nunquid iſtorum unum uirtutẽ, alterum uitiũ uocas? Quid ni? Nón ne iuſticiam quidem uirtutem, iniuſticiam autem uitium? An iſtud fateri, uir lepide, mihi conuenit, qui iniuſticiam prodeſſe dicã, iuſticiã minimè? Quid ergó? Contrarium. An fortè iuſticiã uitium appellabis? Non, ſed ualde generoſam ſtultitiã. Iniuſticiã ergo nequitiam uocas? Ne iſtuc quidem: at bonũ conſiliũ, ſagacitatemq;. Num iniuſti uiri, Thraſymache, prudẽtes ac boni eſſe tibi uidentur? Quicunq; uidelicet ciuitates iniuria afficere poſſunt, & nationes ſibi ſubijcere. Tu autem me fortaſſe loqui putas de his, qui loculos clãculum ſurripuerint. proſunt & hæc quidem, ſi lateant: ſed æſtimatione digna non ſunt. Imò quæ paulo antè dicebam, plurimi facienda. Equidem quod uis intelligo: ſed admodum miror, ſi in parte uirtutis et ſapientiæ iniuſticiam ponas, in contrarijs uerò iuſticiam. Omnino ſic pono. Durius hoc iam, ô amice: neq; amplius inuentu facile, quod quis dicat. Si enim cõducere quidem iniuſticiam poſuiſſes, uitiũ tamen uel turpe quoddam eſſe ipſam cõfeſſus eſſes, quemadmodum alij quidam, aliquid ad hęc ſecundum ea quæ exiſtimantur dicere poſſemus. Nunc autem perſpicuũ eſt, dicturum eſſe te, & pulchrum & robuſtum quiddam iniuſticiã eſſe, cæteraq; illi daturum omnia, quæ nos iuſticiæ tribuimus: quandoquidẽ & in uirtute, & in ſapientia ponere eam non dubitaſti. Veriſsima profectò uaticinaris. Non tamen deſiſtendum eſt, inquirere diſputãdo, quoad te putem quę cogitas dicere. Mihi nanq; uideris, Thraſymache, in præſentia minimè cauillari: ſed quæ tibi uera uidentur, afferre. Quid tua refert, ſiue id uideatur mihi, ſiue non uideatur, cum rationẽ meam non confutes? Nihil certè. Sed hæc præterea mihi reſponde: An iuſtus uideaẽ tibi plus iuſto habere uelle? Nullo pacto. non enim urbanus eſſet, ut nunc, & ſimplex. Quid autem? plús ne iuſta actione? Neq; iuſta etiam actione. Iniuſto autem utrum dignum putaret plus habere, idq; iuſtum exiſtimaret, uel contrà? Exiſtimaret utiq;, dignumq; putaret, ſed non poſſet. Atqui ego iſtuc nõ interrogo: ſed, utrum iuſto quidem plus habere, neq; dignũ putet, neq; uelit iuſtus: iniuſto autem, cõtrà. Sic eſt profectò. Quid autem iniuſtus? An æquum cenſet plus habere & iuſto, & actione iuſta? Quid ni? cum omnibus plus habere ſe dignum exiſtimet. Num igitur & iniuſto homine, iniuſtaq; actione, iniuſtus plus habebit, & certabit ut in habendo omnes exuperet? Vera hæc ſunt. Sic itaq; dicimus: Iuſtum quidem ſimili nõ plus habere uelle, plus autem diſsimili: iniuſtum uerò, utroq; plus accipere uelle. Rectè dixiſti. Atqui prudens & bonus, iniuſtus ipſe eſt: iuſtus autẽ, neutrum. Rectè & illud. Ergo prudẽti & bono ſimilis eſt iniuſtus, iuſtus aũt minimè. Quid obſtat, inquit, quo minus qui talis, talibus quoque ſimilis ſit: qui uerò nõ talis, ſimilis non ſit? Ais bellè. Talis igitur eſt uterq; ipſorum, quales hi quibus ſimilis eſt. Et qd aliud? Sit ita ſanè. ſed dicas Thraſymache, utrum muſicum aliquem uoces, aliquem uerò non muſicũ? Equidem. Vtrum iſtorum prudentem, utrum imprudentem? Muſicum ſanè prudentem, expertem muſicæ imprudentem. Nónne in quibus prudentem, in eiſdem & bonum: in quibus imprudentem, & malum? Nempe. Eodémque pactò: de medico dicemus? Eodem. Videtur tibi, uir optime, cum muſicus uir lyram temperat, uelle in intenſione & remiſsione chordarum, muſicũ uirum exuperare: uel dignum putare, ut eo plus aſſequatur? Minimè. Expertem uerò muſicæ ſuperare contendit? Neceſſe eſt. Quid

medicus? in cibo aut potu dicēs ne plus assequi, quàm aut medicus alter, aut res ipsa cupit? Nequaquā. Plus autē, quàm medicinę artis imperitus? Proculdubio. Vniuersas deniq; contemplare scientias & inscitias, si quis tibi uidetur, qui quidem scientiam habeat, plus sumere uelle uel dicēdo, uel faciendo, quàm alter sciens, nō autem eadem ad actionem eandem quæ & ille qui ipsi similis est. Fortè sic se res habeat necesse est. Quid autem indoctus? nonne plus docto sibi assumere uellet, atq; etiam indocto? Fortasse. Sed doctus, nónne sapiens? Concedo. Sapiens autē, nónne bonus? Et isthuc etiam. Bonus ergo & sapiens non uolet plus sibi, quàm sui similis, uendicare: plus tamen quàm dissimilis & contrarius uolet. Videtur. Malus autē & indoctus tam simili quàm dissimili sibi plus arrogabit. Apparet. Nónne iniustus, Thrasymache, plus usurpare contendit, quàm uel similis, uel dissimilis? An ita dicebas? Dicebam equidē. Iustus autem simili quidem nō plus uolet, sed dissimili. Fateor. Est itaq; similis, iustus quidē sapienti & bono, iniustus autē & malo & inscio. Apparet. Atqui concessimus, talem utrunq; esse, qualis sit is cui similis est uterque. Concessimus planè. Iustus itaq; nobis bonus esse, sapiensq; apparuit: iniustus autem, indoctus & malus. Hæc omnia cōcessit Thrasymachus, non tamen ea facilitate, qua ego nunc refero: sed uix, atq; pertractus plurimo cum sudore: erat quippe tunc æstas. Et uidi ego tunc primùm, quod nunquam antea uideram, erubescentem Thrasymachum. Cum igitur constitisset, iusticiam & uirtutem esse et sapiētiam, iniusticiam uerò uitium & inscitiam: Maneat, inquam, hoc ita nobis. Dicebamus autem, ualidum ac potens quiddam iniusticiam esse. nonne meministi Thrasymache? Memini equidē, inquit. Sed mihi quæ nunc dicis, non placent: habeoq; aduersus ea quæ dicam. quæ si adducerem, certè noui te esse dicturū, me concionari. Quare aut sine me dicere quæ uelim: aut si tu uis interrogare, interroga. Ego autē tibi ueluti aniculis fabellas narrantibus, assentiar, & annuā, & abnuā. Nullo pacto præter sententiam tuam. Vt tibi in omnibus gratificer, postquam non finis loqui, an quid aliud uis? Nihil per Iouem, si istud feceris. sed facito: ego autē interrogabo. Interroga iam. Hoc interrogo nunc, quod & paulo antè, ut ordine suo in sequenti sermone consideremus, quomodo se iusticia aduersus iniusticiam habeat. Dictum enim est, potentiorem atq; robustiorem esse iniusticiam, quàm iusticiam. Nunc autem quid noui affers? Siquidem sapiētia & uirtus est iusticia, facilè, ut arbitror, apparebit robustius esse, quàm iniusticia: quandoquidē iniusticia inscitia est. nec ullus hoc ignoraret. Verùm non ita simpliciter agere cupio, sed hac uia considerare. Ciuitatem ne aliquam affirmares iniustam esse? & alias ciuitates uelle iniustè in seruitutē redigere, seruasq; sub se multas habere? Cur non? Immò uerò hoc summopere faciet illa quę præstantissima erit, & quæ ad extremam peruenerit iniusticiam. Intelligo equidem, quòd tua hæc erat oratio. Sed hoc circa istā considero, utrū hæc quæ præstantior sit ciuitas ciuitate, absq; iusticia hanc sit potentiam habitura, uel necesse sit ut habeat cum iusticia? Siquidem, ut tu paulo antè dicebas, iusticia ipsa sapientia est, necesse est cum iusticia: sin autem ut ego, sine iusticia. Responsionibus tuis, ô Thrasymache, ualde delector: quoniam non modò annuis & abnuis, sed & præclarè respondes. Vt tibi gratum faciam. Facis tu quidem bene. Sed in hoc quoq; gratificare mihi, & dicito: An censes ciuitatē aliquā, uel exercitum, seu latrones, siue fures, uel alium quemuis cœtum hominum iniustè aliquid unà aggredientiū, perficere posse quicquam, si iniuria inuicem se affecerint? Nequaquā. Quid autē, si ab iniuria abstinuerint? nónne magis? Prorsus. Seditiones nanq;, Thrasymache, iniusticia, inimicitias, cōtentionesq; parit: iusticia uerò, con

cordiam & amicitiam. Nónne? Esto, ne à re dissentiamus. Bene agis uir optime. Sed mihi & hoc dicito: Si hoc iniusticię opus est, ubicunque insit, odiū gignere: nónne inter liberos & seruos si fuerit, efficiet, ut inuicem odia atque cōtentiones exerceant, nulloque pacto possint aliquid ex cōmuni concordia facere? Omnino. Quid autem? Si inter duos hæc sint, nónne dissentient inter se, insequenturque odijs, & inimici erunt & sibi & iustis? Erunt sanè. Sin autem in uno insit, ô mirifice uir, iniusticia, nónne ipsius potentiā dissipabit? uel nihil minus habebit? Nihil minus habeat. Nónne talem aliquā uim habere uidetur, ut cuicunque insit, siue ciuitati, siue genti, siue exercitui, siue alteri cuilibet, primò quidem impotens reddat id cui inest aliquid secū agendi, propter dissensionem atque discordiam: deinde inimicum efficiat ipsum & sibi, & contrario cuilibet, atque iusto? Nónne ita? Ita. Atqui & in uno si fuerit, hæc eadem faciet omnia, quæ ad naturam suam sequuntur. Primùm quidem impotentē agendi eum reddet, quum secū ipse dissentiat, neque sibimet constet: deinde & sibi & iustis faciet inimicum. An non? Certè. Iusti autem, ô amice, sunt & Dei. Sint. Ergo Deis inimicus erit, Thrasymache, uir iniustus: iustus autem, amicus. Explere Socrates pro libidine, orationis epulo. non enim tibi aduersabor, ne istos mihi infensos reddam. Age itaque, reliqua conuiuij adhibe, quemadmodū paulo antè respondēs. Constat profectò, sapientiores, meliores, potentioresque ad agendum, iustos esse: iniustos autem, ne inuicem quidē tractare quicquā posse. Verùm quod dicimus, ualidissimè in cōmune simul aliquid conficere illos posse, qui omnino iniusti sunt, haud omnino uerū est. Non enim abstinerent inuicē ab iniuria, si prorsus iniusti essent. Sed liquet in ipsis esse iusticiā quandā, quæ ipsos ita afficiat, ut se inuicem lædere nolint simul atque alios, per quam agunt quæcunque agunt. Impulsi autem sunt ad iniuste agendum iniusticia, cum semimali essent. Nam qui ad summum nequiciæ & iniusticię peruenerunt, perficere omnino nihil possunt. Hęc quidem quòd ita se habeant, nō autem ut tu supra ponebas, intelligo. Vtrum autem & melius uiuant iusti, quàm iniusti, & feliciores sint (quod quidem postea considerare proposueramus) considerandum est. Et, ut mihi quidem uidet, hoc ex his quæ diximus, sequitur: sed tamen melius cōsiderandum. Non enim de re quadam uili, spernendaque, sed quónam modo uiuēdum sit, habetur oratio. Considera iam. Ecce considero. Dic igitur, opus ne equi tibi aliquid esse uidetur? Mihi quidē. Num hoc quidē diceres, & equi & alterius cuiuslibet opus, quod uel solo illo, uel maximè quis expleret? Haud intelligo. Attende: sic fortè intelliges. Aliâ ne re quàm oculis uides? Minimè. Quid uerò? aliâ ne audires, quàm auribus? Nequaquam. Ergo hæc horum opera rectè diceremus. Rectè. Posses ne gladio, & scalpello, & multis alijs, uitis palmites amputare? Quid ni? Veruntamen non ita commodè, ut falce ad usum hunc fabricata. Est ut dicis. Ergo nónne hoc istius opus esse dicemus? Dicemus profectò. Existimo melius te nūc tenere, quæ paulo antè dicebam, quum interrogarem, an id cuiusque opus esset, quod uel solo illo, uel melius quàm cæteris efficitur. Intelligo iam: idque mihi cuiusque opus esse uidetur. Nónne & uirtus tibi esse uidetur, cui aliquod opus adscribit? Reuertamur igitur ad priora: Oculorum dicimus esse opus aliquod? Certè. Ergo nónne & uirtus oculorū est? Et uirtus. Et aurium opus? Et auriū. Est ergo & uirtus? Est. Nónne de reliquis omnibus eodem modo dicendum? Eodem. Nunquid oculi opus suum pulchrè aliquando exercent, uirtutem propriam nō habentes, sed pro uirtute uitium? At quomodo? cæcitatem namque fortasse pro uisu dicis. Quæcunque illorum sit uirtus: nam ad præsens non id quæro. sed, utrum propria uirtute rectè suum opus exerceāt, uitio uerò non rectè. Verè loqueris.

Nónne

Nón ne & aures sua priuatæ uirtute, malé suum opus exercebunt? Malè. Idém ne sentimus de reliquis omnibus? Idem. Age & hæc præterea cõtemplare. Est'ne animę aliquod opus, quod nulla re alia faceres, ueluti curare, imperare, consulere, & alia generis eiusdẽ? Nunquid hæc alteri rei, quàm animę, iure tribuere possemus, dicere-musq; ipsius propria esse? Nulli alteri. Quid autem ipsum uiuere? an non animæ opus esse dicemus? Maximè. An non & uirtutem quandam animæ esse dicimus? Dicimus. Nunquid anima quandoq;, ô Thrasymache, propria uirtute priuata, opera sua bene exple bit? uel nullo modo poterit? Non poterit. Necesse est igitur, malam animam malè imperare atque curare, bonã uerò hæc omnia bene facere. Necesse. Concessimús ne, uirtutem animæ iusticiam esse, iniusticiam uitium? Concessimus. Iusta ergo anima, iustusq; uir bene uiuet, iniustus autẽ malè. Ita secundum rationem tuam apparet. Qui autem bene uiuit, beatus est & felix: qui malè, cõtrà. Quid ni? Igitur iustus felix est, iniustus miser. Sint. At miserum esse non prodest, prodest aũt esse felicem. Proculdubio. Nunq; igitur, ô beate Thrasymache, cõducibilior erit iniusticia, quàm iusticia. His epulis crassatus fueris in Dionysijs, ô Socrates. Apud te quidẽ comedi, Thrasymache: postquã mitior mihi effectus es, difficilisq; esse cessasti. non tamẽ abundè uesci cõtigit: atq; id mea quidẽ causa potius, q; tua. Nam quẽadmodum epularum auidiores homines, incontinentesq;, rapiunt semper quodcunq; in cõuiuio superfertur, gustantq; illud antequã priorib. dapib. satis uescãtur: ita & ipse, ut mihi uideor, prius quàm inuenirẽ quod principio fuit propositum, quid ipsum uidelicet iustum sit, eo prætermisso, ad considerandum me cõtuli, utrum prauitas sit & inscitia, siue sapientia uirtusq;. Ac postremò incidente oratione illa quæ asserebat, cõducibiliorem iniusticiam esse, quàm iusticiam: non me cõtinui, quin ab illo ad hoc descenderẽ. Quapropter mihi in pręsentia ex hac disputatione cõtingit, ut nihil norim. Quando enim iustum qui sit ignoro, nullo pacto sciam, uirtús ne sit an contrà: atque utrum qui id possidet, beatus sit, uel non beatus.

SEBASTIANI FOXII, IN PRIMVM PLATONIS de Repub. librum Annotationes.

DESCENDERAM heri.) *Socratis uerba sunt, narrantis quomodo in Piræum uenerit, & à Polemarcho detentus, disputationem sequentem habuerit.* Deam precarer.) *Deam hic intelligit Mineruam, in cuius honorem Panathenæa fiebant: quibus in festis, & sermones hos de Repub. & illum qui est in Timæo de natura, habuisse Socratem, ex eodem Timæo constat. Nam è quinq; diebus ab illo disputationi uariæ destinatis, primus hic de Repub. fuit, in Piræo habitus cum Polemarcho, Glaucone, Adimanto & Thrasymacho.* Videmini, inquit, ô Socrates.) *Nam è Piræo in urbem cõtendebat Socrates, cumq; eo alij, quos detinere uoluit Polemarchus.* Nescitis, inquit, uesperi facibus.) *In Panathenæis festis ab Erichthonio primùm inductis, lampadas & faces incendi noctu solere, quemadmodũ hodie Romæ in D. Petri profesto, dieq; ipso Ioannis in Gallia, Rhodiginus scribit lib. 2. Antiq. lect. cap. 27.* Profecti igitur sumus.) *Persequitur narrationem Socrates, significans quomodo Polemarchi domum uenerit.* Sedebat autem coronatus.) *Vt erat moris tunc temporis in huiusmodi solẽnitatibus.* Consedimus igitur iuxta eum.) *Ab hoc loco, usq; ad eum sermonem in quo de iusticia disserere Socrates incipit, totam hanc de Senectute orationem expreßit in Catone Cicero, Catoni eidem Cephali personam, Lelio Socratis adscribens. Quo in libro non modò uniuersam orationis formã sed uerba etiam ipsa mutuatus est.* Atqui, ego inquam, ô Cephale.) *Hic incipit rogare Socrates Cephalum, de Senectute quid sentiat, quẽadmodũ & Catonem Lælius apud Ciceronem, cum ait: Atqui gratißimum Cato nobis, ut pro Scipione pollicear, &c.* Ego tibi per Iouem dicam, ô Socrates.) *Sic Cato Lælio respondet: Faciam uerò Læli, præsertim si utriq; uestrûm gratum, ut dicis, futurũ est.* Sæpe conuenimus.) *Hæc ad uerbum exprimit Cicero, hoc modo: Sæpe enim interfui querelis meorum æqualium.* Seruantes prouerbium.) *Διασώζοντες τὴν παροιμίαν, id est, uetus prouerbiũ sequuti: uidelicet, Pares cum paribus facillimè congregantur, ut in eo loco ait Cicero.* Nonnulli etiam domesticorum.) *Et hoc argumentum miseriæ, quæ in senectute est, diluitur à Catone apud Ciceronem, docente,*

priaeus. portus Athenarũ. vel Emporiũ.

cente, senectutem per se contemnendā non esse. Mihi autem huiusmodi.) Cephali sententia, reprehendentis eos, qui his de causis uituperandam senectutem putant. Nam si hæc causa esset.) Ab exemplo proprio, Cephalus nihil horum incommodorum senectuti putat inesse. idem sic Cicero effert: Qui mihi non uidebantur accusare id, quod erat accusandū. Et cum Sophocle nōnunquam fui.) Et hunc locum Cicero ad uerbum transtulit in Catone. Hoc autem exemplo Cephalus docere uult, senectutis magnum esse commodum, quòd uoluptatibus senes priuētur. Athenæus lib. 12. Sophoclem ait nō fuisse tam moderatum, ut hoc eius dictum indicat: cum adeò fuerit uoluptarius, ut uel Epicuro confingendi eam de uoluptate sententiā, occasionem dedisse feratur: cumq; id non ut temperans, sed tanquam exhaustus uoluptatibus, & effœtus retulerit. quod ex dicto quodā eius ad Periclem minus moderato liquere potest, apud Ciceronem lib. 2. Offic. Omnino enim ab huiusmodi.) Tranquillitatem, & quietem senectutis, à uoluptatibus, perturbationibusq;, commemorat Cephalus. Sed & horum, ô Socrates.) Eodem penè argumento, & eisdem uerbis utitur Cato apud Ciceronem. Existimo profectò, ô Cephale.) Eandem obiectionē Lælius Catoni opponit, quam hic Socrates Cephalo. Verùm illud Themistoclis.) Et hoc Themistoclis dictum Cato usurpat eo in loco, senectutiq; accōmodat, dum eam ait per se ipsam laudatam esse satis, quocunq; in homine sit: sicuti & Themistocles, uel sine patriæ suæ splendore laudatum esse se satis, Seryphio illi respondit. Vtrum autem, inquam ego.) Inductione quærere à Cephalo incipit Socrates, quis pecuniarum usus sit: quando & opes efficere senectutē uenerandam dixit, & id uiam atq; occasionem ad disputationem de iusticia præbet. Hæc ideo ego rogaui, inquam.) Causam, cur de opibus Cephalum rogarit Socrates, reddit: quoniam, inquit, tu opes contemnere te dixisti in eo exemplo, ac in senectute laudanda sine opibus: ideo te puto nihili opes facere. Quod magnum indicium est, te illas non lucratum esse, sed hæreditate accepisse. Partæ enim à nobis opes, quia labore constant, tenacius seruantur, & amantur, quàm hæreditate acceptæ. Sicuti & poemata à poetis maximè amantur: cum nullum sit hominū genus, quod sua magis amet, quàm illi. ideoq; inquit: Difficilis est huiusmodi cupidorum, deditorumq; lucro, familiaritas. Sed hoc etiam mihi declara.) Quia, ut usum opum requireret, Socrates, occasione data, hæc superiora retulit: rogat nunc Cephalum, eadē de re. qui ingenuè in his uerbis respondens, ait: Impedimento esse illas potius, et oneri, præsertim morientibus. Certò scias, ô Socrates.) Cuius etiam rei causam addit: Etenim fabulæ quæ de inferis dicuntur. id est, qui opulentus est, si morti sit proximus, cum eum conscientia pungat, & timore inferorum maximè angitur, ne quem læserit in uita. Vnde illos ait affligi, & angi, quasi somniantes pueros: quorum, propter alimēti materiam exundātem, humoremq; nimium, perturbatißima sunt somnia.

Qui autem nullius iniuriæ.) Contrà uerò, inquit, quieto animo est is, qui nullius est sibi culpæ cōscius. Idem confirmatur Pindari testimonio, de inferorum pœnis, ac præmijs beatorum: in Olympijs Ode 2. in Theronem scribentis. Ad hæc ego existimo pecuniæ.) Diuitiarum commoda quædam enumerat Cephalus, quòd iusti uiri & probi sine timore discedāt ab hac uita, tametsi opulenti sint: quòd opes nihil eis incommodi attulerint, nec impedimento fuerint ad bonitatem. Cum sic itaq; utiles esse diuitias concludat Cephalus, Socrates inde occasionē differendi de iusticia sumit: quæ hinc initium habet, quando iusti uiri facta est mentio. Hoc autem ipsum, iusticiam scilicet.) Rogat hic Socrates Cephalum, num iusticiā putet esse, reddere quem, quod acceperit, an non: quando iustum dixit esse eum, qui tametsi opulētus, discederet ab hac uita libenter, quòd nihil à quoquā rapuisset, debuisset'ue. Quā ex re sequitur, iustum esse eum, qui nec debeat cuiquā, nec ab eo tollat aliquid. Quam definitionem, num uera sit, examinat iam Socrates. Eodem quoq; modo Aristoteles lib. 3. Polit. cap. 3. de iusticia, eiusq; æqualitate quærit, quando æqualitas ex ciuium tranquillitate nata, finis est Reip. de qua ibi differatur. Hanc ergo definitionem iusticiæ Socrates cōfirmat inductione, ex ijs uerbis: Quod hinc apparet.) Quam ipsam conclusione hac finiens, ait: Non ergo hæc est iusticiæ definitio. Sermonē subijciēs Polemarchus.) Quia Cephalus senex minus cautè disputarat, Polemarchus eius suscipit partes aduersus Socratem, idq; cōtentiose admodum, atq; arroganter. Sermonē uobis trado.) Cephali senis uerba sunt, partes suas Socrati & Polemarcho relinquentis, quòd sacris, quæ tunc fiebant, cum hæc de Repub. disputatio haberetur, intentus esset. Nunquid tibi hæres est.) Socrates solito loco Polemarchum hæredem, id est, successorem Cephali in disputatione, ait esse. quasi dicat: Hunc'ne instituis hæredem sententiæ tuæ, in postremo hoc uitæ tempore? Dic, inquam, igitur.) Hinc sumitur initium disputationis de iusticia inter Socratem & Polemarchum, hæredem Cephali, id est, successorem in disputatione. In primis autem Simonidis poetæ sententia de iusticia, à Polemarcho adducta, examinatur, cum quæritur, num iusticiæ sit, reddere suum cuiq;, quod Simonides aiebat. itaque multæ dubitationes opponūtur à Socrate contra illam sententiam, ut intelligatur non esse id tantum iusticiæ, reddere suum cuiq;: sed aliquid etiam amplius desiderari, quod postea sit dicendum. Sic ergo Socrates contra illam definitionem argumentatur: quanquā non planè Simonidi detrahere uult, modestiæ causa: Depositum apud aliquē, est debitum: Iustum est autem, cuiq; debitum reddere: ergo & depositum. At hoc iniquum est insano restituere: ergo iniustum aliquando est, reddere cuiq; debitum. Particulari hoc

euentu communis hæc iusticiæ ratio refellitur à Socrate: nec tamẽ Simonides ipse cõfutatur. neq; enim huius autoritatem immiuuere uult: sed aliud significari ab ip o ait in ea definitione, quemadmodum uel Polemarchus fatetur deinceps his uerbis: Aliud per Iouem.) Cuius rei addit rationem, ex eodem autore sumptam, quod nemo alteri nocere uelit, dum studeat prodesse: noceat autẽ, qui reddat insano depositum: ut à Socrate magis explicatur in ijs, Intelligo equidem, quod minimè debita redderet ille.) Id est, nequaquam profectò iustè reddet quis insano depositum, nec ei amicus sit, quando redditione illa noceat illi plus. At quia ad amicos tantum id accommodauit Polemarchus, Simonidẽ de ijs putãs indicare, statim Socrates subiungit, ne inter inimicos quidem fieri id debere, quia nec inimicis sit nocendum. Qua de causa ait, Quid autem inimicis?) Verba sunt Socratis, negantis Simonidem de amicis tantum intelligere, quòd ijs furentibus aliquãdo negandum sit depositum. Sic enim argumẽtatur: Iusticiæ est, debitum cuiq; reddere, siue amico, siue inimico: depositum aliquando ais insano amico negandum, teste Simonide, quòd iustum sit ei tunc illud negare: ergo inimico debitum est negandum nonnunquam, quod est iusticiæ cõtrarium. Quo statuto, concludit, Simonidẽ aliud omnino intellexisse in ijs uerbis, putasseq́; potius iusticiã esse, suum cuiq; reddi, seu quod cuiq; conueniat: quod debitum etiam quodammodo dicatur. Verùm quid putas ipsum.) Explanata Simonidis sententia, Socrates inductione diuersorum exemplorũ incipit quærere, non quid uera sit iusticiæ essentia ipsa, nec quid effectus tantũ, ut in Simonidis sentẽtia ostendebatur: sed quæ uideatur esse Simonidis sententia, in sequentibus. Ait ergo, medicinam esse facultatem corporibus medicamenta adhibentem: coquinariã, facultatem obsonia suauiter condientem: eodemq́; modo iusticiã, facultatem seu uim, ac δύναμιν, amicis utilia, inimicis incommoda reddentem: idq́; ex Simonidis sententia sequi. Sic autem argumentum fiet, ex his uerbis: Si medicinæ facultas, dum debitum reddit, medicamenta suppeditat: Si coquinaria, obsonia: Iusticia quoque tribuet amicis bona, inimicis incommoda: quando amicis insanientibus ais denegandum depositum, quòd id eis sit utile, inimicis uerò non item. Refutat illam sententiam alio argumento à coniugatis ducto, in ijs uerbis: Quis maximè potest morbo laborantes.) cuius hæc forma est: Medicina amicis prodesse, & inimicis obesse potest: gubernãdi quoq; ars: quando eæ artes inducendo formam subiecto suo, debitum ei quodammodo reddunt. Eodem igitur modo iusticia, cuius id proprium ais esse, amicis bona, inimicis cõtraria reddere, utrumq; efficere poterit: sicq́; in pace atq; concordia hominum inutilis erit, propterea quòd eius est aduersarijs nocere: quibus sublatis, factaq́; amicitia, suo priuabitur ipsa munere. Sed cum ne hanc quidem conclusionem, quæ ex ea Simonidis sententia inferebatur, Polemarchus daret: rursus Socrates inductiõe alia apertius docet, id inde necessariò sequi, quod hoc argumento sic probat in ijs uerbis: Vtilis igitur in pace iusticia.) id est, Quando iusticiã negas in pace inutilem esse, quod sequebatur ex tua sententia, esto quidem ea utilis. At agricultura utilis est ad fructus colligendos, coriaria ad calceos conficiendos, eodemq́; modo artes omnes ad aliquid utiles sunt, quando uersantur in rebus faciẽdis, quorum rationem tradunt: igitur iusticia quoq;, quando utilis est, ad aliquid debet conferre: quid igitur id est? Ad commercia, Socrates.) Cum utilem cõmercijs cõtrahendis iusticiam dixerit esse, incipit rursus quærere, quarũ nam in rerum commercio uersetur iusticia, quando commercium communicatio quædam officiorum sit. Concludit autem, iusticiam nõ quouis in commercio, nisi in pecuniarum commutatione uersari: quemadmodum lib. 5. Ethic. Arist. de iusticia commutatiua ait. Deinde addit, non quocunque tempore usum pecuniæ, seu commutationem, iusticia cõtineri, nisi cum pecunia utendum sit: quemadmodum nec falce, nec naui, nec alio quouis instrumento utimur, nisi cum eius usu est opus. Siquidem pecunia instrumentũ est cõmutationis ciuilis, quod ait Aristot. lib. 5. Ethic. Atque hæc omnia singularia exempla suprà adducta, colligens Plato, concludit in ijs uerbis, non uersari tantum iusticiam in communione rerum ad usum pertinentium, aut in usu positarum, sed latius patẽre. Non multo igitur studio digna est iusticia) id est, Isto quidem modo iusticia inutilis erit, quando tota eius utilitas ad res inutiles pertinet. Appellat autem res inutiles pecuniæ usum, circa quẽ dicta est suprà uersari iusticia. Nam, cum Polemarchus ad usum pecuniæ utilem iusticiam dixisset, indeq́; Socrates quæreret, num usus pecuniæ esset, eam seruari? idq́; concessisset ille, concludit demum, inutilem esse iusticiam, quòd pecuniam alicubi repositam esse inutile sit: in eo autem iusticia uersari dicta sit. Verùm hoc cõsideremus.) Aliud argumentum inducit Socrates, ex superiori sententia, quo probat, in contraria cadere iusticiam, hoc est, ipsam utilem esse ad seruandas pecunias, & ad surripiendas: quando suprà dictum sit, in condenda pecunia eam uersari. Sic ergo argumentatur, eo statuto: In eandem facultatem contraria cadere possunt, ut exemplis docetur: rectè autem utitur is suo munere, qui contraria poßit efficere: ut dux, si hostium consilia præuertat, & capiat. ergo iustus erit is, qui non solum depositã pecuniã tueri, sed etiam qui surripere poßit: quando iusticiæ ais esse, utrunq; facere. Vnde iustus quandoq; furabitur, sicut deposita tuebitur. Hoc absurdum, ex Polemarchi sententia deductum, testimonio Homeri confirmat Socrates, uerisimili quadam ratione furtum docens antiquis in honore fuisse, quemadmodum Thucydides ait lib. 1. in Græcia accidisse ante Troiana tempora. Huic quoq; sententiæ accommodat Simonidis uerba suprà posita, cum

ta, cum ait, inimicis obesse, prodesseq; amicis, nihil aliud esse, quàm furari, & conseruare parta: propterea quòd alteri officium eripiamus, id est, iusticiam, quæ cunctis sine delectu tribuenda est. Mini mè per Iouem, sed nondũ noui.) Cum sic refutatum esse se uideat Polemarchus, & in eam absurditatem adductum à Socrate, colligit sese, ac mutata sententia, iustum ait rursus esse amicis prodesse, aduersarijs nocere: hancq; sententiam uoluisse se suprà indicare. quam tamen refutaturus Socrates, qui sint amici & inimici primùm statuit: tum, quid uterq; efficiant. Sic enim ait: Amicos autẽ dicis tu esse.) Huius autem argumenti summa hæc est: Amici sunt illi, qui utiles sunt alicui, uel tales uidentur: inimici uerò, contrarij. Sed in hac utilitate noscenda est error: ergo aliquando inutiles pro utilibus amabimus, & utiles odio habebũtur. Quare aliquando benefaciendum est malis, nocendum uerò bonis, si tuam sententiam sequamur: siquidem non omnes amici boni erunt, nec inimici mali. Iustum ergo eos.) Id est, Si non admittis id quod dixi, at illud dabis, malos ledendos, bonos iuuandos esse. Sed in hoc ipso, ait, error erit: ac proinde non ita fiet, ut bonis prosimus, malis noceamus: cum non semper boni deligantur amici, sed pro affectu se quisq; ad alterius amicitiam conferat. Ex quo fiet, ut Simonidis sentẽtiæ repugnetur. Sed retractemus.) Id est, reuocemus ad fontem & initium, disputationem hanc nostram. Hic Socrates iterum Simonidis sententiam examinat, eamq; refutat, ut neget id esse iusticiam, quod ab eo sit dictum. Vitium autem eius sententiæ non ait in eo esse, quòd amici boni à malis non bene dignoscantur: sed in eo, quòd iustus nulli nocere debeat, uel inimico. Sic autem argumentatur: Esto amicus à nobis delectus uir bonus, inimicus uerò malus, nec iudiciũ nostrum fallatur. Si illi consulendum, huic nocendum ab homine iusto est: ergo iusti erit, aliquem ledere. quod ab iusticia alienum est. Sed cum ne hoc quidem neget Polemarchus, ac malos putet omnino ledendos esse, Socrates rursus id refutaturus, inductione docet, iustũ nemini nociturum. Sic enim concludit: Nocere alteri, est malum ei dare: iusticia autem est uirtus: ergo uirtus aliqua malum facit, ac iusticia iniusticiã: quod est uirtuti repugnans, ut cõtraria faciat: quando contrarij effectus cõtrariarũ sunt causarũ. Si quis ergo iustum esse duxerit.) Conclusio totius disputationis præcedẽtis est, docens debitum cuiq; reddi: quod Simonides aiebat, uel Bias, uel quicunq; huius sententiæ autor extiterit, non esse amicis bonum, inimicis malum facere. nam etsi eorum quis id dixisset, falsum omnino esset. Thrasymachus autem.) Absoluta disputatiõe cum Polemarcho, ingerit sese statim Thrasymachus confidenter, ut eius nomen indicat, Socratemq; refutare se posse putat. Nisi prior eum aspexissem.) Metum fingit Socrates, quasi Thrasymacho cedens, ut postea facilius refellat. Alludit autem hic ad uulgare prouerbiũ: Lupi Mœrim uidere priores. Valde Sardonicè.) Risus Sardonicus, id est profusus, & ineptus, in prouerbium abijt. Sapiens es Thrasymache.) Postquam ironia solita usus est Socrates, eamq; Thrasymachus carperet tanquã inuidiosam, & callidam: ait tandem, exemplo duodenarij numeri proposito, ineptũ esse, non quæri, quid proposita res sit, sed tanquam ab instituto alienũ id refellatur. Exemplum autem hoc tale est: Si quis rogans, quot sint 12. respondeatur ei, bis 6. & ter 4, & sexies 2, ineptè profectò respondentem irriserit, tanquam nihil afferentem. Sic tu inconsiderate nos uideris reprehendisse, quòd de iusticia quærentes, superiorem Simonidis sententiam refellerimus. Nihil prohibet, inquam ego.) Tanta est Thrasymachi arrogantia hoc loco, ut similitudinem à Socrate suprà allatam, proposito nequaquam putet congruere. cui ideo Socrates repugnare initiò non uult, ut facilius postea eundem incommodo urgeat. Cum uidelicet aderit.) Id est, si mihi fuerit pecunia, dabo quidem eam ego tibi pro doctrinæ mercede, si gratia contentus non sis. Cognosce Thrasymachi arrogantiã, uel ante conflictũ uictoriam sibi pollicentis, preciumq; doctrinæ exigentis. Quo nam pacto, inquam, uir optime.) Socratis moderationem considera, eamq; cum Thrasymachi insolentia confer. ille enim nihil scire se fatetur, eaq; sententia se ait contentum esse: hic quiduis profiteri audet. ideo illũ Socrates ad dicendum urget hoc modo: Sed te magis æquũ est.) Id est, Quin tu proferas tuam sententiã, Socrates inquit, nec me lacessas, cum tibi scientiæ nomen uendices. Hæc, inquit, Socratis est sapientia.) Socratem increpat Thrasymachus, quòd suã ipse occultet sententiam: ab alijs autem extorqueat, quod sentiãt: ut id refutet postea, uel discat, nec gratiam ullam rependat. Quam obiectionem ingratitudinis primò diluit Socrates, dein ad disputationem ipsam descendit. Affirmo equidem iustũ nihil aliud esse, quàm quod potentiori utile.) Secunda iusticiæ definitio, à Thrasymacho præponitur magno apparatu, & pompa: in qua is ait, iustum esse id, quod principi aut magistratui congruat aut placeat. Quam definitionẽ examinaturus Socrates, exemplis primò quærit, quid sit principi utile: in quo cum Socrates diceret, alicui utile id dici, quod ipsi aliquo modo congrueret, omnibus uerò nequaquam eo modo: indignatus Thrasymachus, inductione rursus utitur, quæ exponit, quid principi utile dicatur. Summa autem eius sententiæ est: Iustum esse id, quod lege principũ, aut magistratus, aut eius deniq; qui Reipub. gubernacula teneat, constitutum sit, quando uiolatores eius legis tanquam iniusti puniãtur: id autem ipsum principi utile appellat, quod in eius utilitatem uergat. Atqui eam sentẽtiam Thrasymachus hac ratiocinatione concludit, quæ apud Platonem rarior est: Cuiusq; magistratus lex iusta est: isq;, legum condendarum potestatem habet: ergo, quod ei uideatur, iustum erit. Cuius argumentationis uitium in eo consistit,

quòd iustum particulare, seu ex hypothesi, pro communi iusto capitur. Cum enim duplex sit iustum, unum per se, quod suapte natura tale est: alterum ex institutione alicuius, quod iusti genus à magistratu, aut principe constituatur lege: hoc cum illo confundit, putatq́; iustum particulare idem esse cum uniuersali; nihilq́; aliud esse omnino iustũ, quàm quod principi uideatur: cum nõ intelligat aliqua esse per se iusta, sine illa hominum cõstitutione, aut arbitrio: quemadmodum lib. 5. Ethic. Arist. & lib. 1. de Legibus Cic. docent. Ac mihi dicas, parère dominantibus iustum esse asseris? *Incipit Socrates, Thrasymachi sentẽtiam refellere: idq́; proposita primùm eiusdem sententia, opinantis iustum esse, quod principi uideatur: tum eo statuto, leges aliquas iniustas fieri à principe posse. sic ergo argumenti conclusionem conficit, incõmodo Thrasymachum urgentem: Iustũ est id, quod princeps lege statuit: princeps autem, ut fateberis, leges aliquãdo iniustas fert: ergo iustum aliquando est iniustum. Vel sic: Iustum est, facere id quod princeps iubeat: potest is autem iniusta imperare: ergo iustum erit, iniusta facere. Hic nota, non modò non esse iustum id, quod princeps statuat: sed nec principibus aliquando obtemperãdum esse.* Ad hæc Clitipho.) *Cum manifestã repugnantiã in sua sentẽtia uideat Thrasymachus, studet explicare, quid sit utile principi: aitq́;, utile principi id dici, quod idẽ & sibi, & toti Reip. putet cõgruere. Sed neq; hanc solutionem admittit Socrates, quod etsi inde sequatur, ac iustè liceat, obtemperare principi iusta imperanti: tamen non sit id iustum ipsum, parêre principi tantũ. ideo ait,* Nihil refert, ô Polemarche.) *quocunque uidelicet modo dicatur.* Tu mihi dic, ô Thrasymache) *Rursus quærit à Thrasymacho Socrates, num, ut suprà est demonstratum, iustum putet id, quod absolutè princeps iudicet, siue iustum, siue iniustum sit: an aliud potius, ut hoc modo explanatam eius sententiã refutet facilius, nulla relicta subterfugiendi occasione. Verùm huic Thrasymachus occurrit hoc prætextu, quòd principẽ ipse non iudicet quemcunq; improbum, aut tyrannum: sed illũ, qui suò rectè fungatur munere: quem ipsum, quatenus principem, nunquam ait leges iniustas laturum: sicq́; iustum futurũ esse id, quod illi placeat. Hanc sententiam Iurisconsulti sequuti uidentur, existimantes, Imperatorem, quatenus Imperatorẽ, id est, suo fungentem munere, nihil iniustè præcipere.*

Quisquis enim peccat, deficiẽte scientia peccat.) *Thrasymachi est hæc sententia tota, nõ Socratis. putat enim ille, artificem omnem, quatenus alicuius rei artificem, nõ peccare in suo illo artificio: aut omnino illud ignorare. itaq; si peccet, ignoratione illius peccet, non sponte: cum artifex esse desinat, si sic faciat.* Vim uerbis inferre ualebis.) *Id est, ex meis uerbis aliquid elicies, quod in tuam detorqueas sententiã.* Minimè hoc aggrederer, ô beate, inquã.) *Incipit rursus Socrates, Thrasymachi refutare sentẽtiam, & si prætextu superiori coloratã: in primisq́;, qualẽ principẽ inducat ipse, quærit, quando inde iusticiæ adducta definitio noscenda est. Thrasymachus autem, in sententia sua permanẽs, absolutum se principem ait intelligere, non uulgarem quenquam,* Leonem tondere.) *Prouerbialis dicendi forma, ut si à minori robustiorem prouocari dicamus.* Sed mihi dicito, qui recta ratione est medicus.) *Singulas artes, inductione probat Socrates, definitũ habere subiectum, circa quod uersentur: ut gubernatoriã, medicinam, ac reliquas omnes: itemq́;, artifices earum peritos, illud ipsum artis subiectum habere, nec aliud.* Non ne istorum cuique.) *Cum artifex omnis ab arte, cuius est peritus, nomen ac professionem habeat: necesse est, ut id ipsum efficiat, quod ars præcipit, uerseturq́; in artis subiecto ipso. Vnde medicina se non curat, nec medicus, sed ægrotum: eodemq́; modo reliquæ artes, cum sint propter necessitatem omnes inuentæ, ut ait Aristoteles lib. 5. Metaphys. Defectum subiecti sui emendare, non suum, instituunt. secus enim, in infinitum abiretur: quia unius artis indigentiæ, altera esset ars adhibenda, atque alteri altera. deinde ars ipsa perfecta quidẽ est faciendorum ratio, eaq́; minimè errans: res autem quæ arte fit, ab illa ipsa emẽdatur, ac fit. Cum artem igitur constet, & artificem omnem, non suam, sed alicuius subiecti proprij utilitatem, id est informationem afferre: atq; imperandi seu administrandi ratio, ars quædam sit: uersatur sanè in aliquo subiecto, cuius quærat utilitatem. Atq; hoc in ijs uerbis significat Socrates:* Nulla ergo scientia utilitatem potentioris inquirit, aut præcipit, sed imbecillioris.) *Hic concludere uult, principem, si suo rectè fungatur munere, sitq́; nomine hoc dignus, non cõsulturum utilitati suæ, sed subditorum: ideoq́; nec iustum id fore, quod illi utile uideatur. Sic enim argumẽtatur: Ars omnis utilitatem subiecti sui inquirit, eiq́; ob eam causam præest, non ut sibi cõsulat: imperatoria autem, seu gubernatoria Reip. ratio, est ars præsidens alicui subiecto, scilicet ciuibus: ergo eorũ quæret utilitatem. Quare bonus rector dicitur, non quòd suam, sed quòd publicã spectet utilitatem: ac proinde iustum non erit, quod ei sit utile, sed quod populo Huic Socratis argumento, contentiosa, contumelijsq́; plena oratione respondet Thrasymachus, ut sophista, hoc modo:* Sed dicito, inquit, ô Socrates, est tibi nutrix?) *Infantiæ & imperitiæ illum accusare uult Thrasymachus, quòd principis munus ignoret: cum illum, suprà dixerit, subditis, non sibi consulturum. Deinde adumbratam potius, quàm ueram rationem addit, qua probat inductione diuersorum similiũ, iusticiam bonum esse nõ in alios, sed in seipsam relatũ. Atque hoc ex eo cõfirmat, q. potentiores, tametsi iniusti, utilitatẽ capiant ex subditis, in eoq́; iusti sint: subditi uerò, quamuis iniurijs affecti, in eo sint iusti, quòd pareãt. Hanc ille sententiam confirmat, propositis iniustorum cõmodis, et potentia, iustorumq́; incõmodis, cum ait:*

Considerare

Considerare profectò sic decet, ô ignauißime Socrates.) Omnes iustorum hominum incommoditates enumerat, ut iustitiam esse in potentiâ sitam doceat: quòd scilicet illi fallantur ab alijs in cõmercijs, quòd plura pendant tributa, quòd minus habeant quàm alij, quòd res eorum domestica non augeatur, quòd minus obtemperãtes sibi habeant homines, quòd alia deniq; huiusmodi incommoda patiantur. Huc ergo considera, si uis iudicare, quanto magis conferat, priuatim sibi iniustum esse, quàm iustum.) Id est, inde cognosces, iusticiam sitam esse in potentia, quòd iniusti potẽtiores sint, affluantq; plurib. bonis, quàm iusti. Est autem hæc tyrannis.) Obiectioni tacitæ occurrit Thrasymachus. Posset enim quis obijcere, eum qui sibi consulat, non modò iniustum esse, sed tyrannum etiam. Diluit id ergo ille, tyrãni ac principis boni discrimine adducto. Ait enim, tyrannum esse eum, qui ita suis seruiat commodis, ut omnia ui & apertè in suam referat utilitatem, idemq; postea publico hoc uitio notatus multetur. Nam si clam id fecerit, perueneritq; ad summã dignitatem, tyrannus haberi desinat, mutato in melius consilio. Ergo hoc unum discrimen tyranni & regis affertur, quòd ille apertè prædatur: quodq; deprehensus in scelere, eo nomine ac pœna tyranni dignus habetur: hic poßit quidem impunè id facere, dummodo occultè, ac pœnas facti non det. Hoc modo descripto principe, iusticiam demum Thrasymachus nihil aliud esse concludit, quàm id, quod principi illi iniustè quiduis clam agenti uideatur. Hoc ipsum mirum est, quàm persuasum sibi habeãt reges huius ætatis omnes, tum eorũ familiares & consiliarij. Profectò licet Thrasymachum hunc nunquam pleriq; audierint (neque enim tam docti sunt) nihil libentius sequuntur, aut amplectuntur facilius. Quemadmodum balnei custos) βαλανεῦσι. Egregiè Thrasymachi insolentiam iactationemq; depingit Socrates, prouerbiali dicendi forma. Talis, ait, uidebatur, quales balneorum custodes esse solent: clamosi uidelicet, & proterui: quales etiam hodie sunt nautæ, aurigæ, aut muliones. Sermone iacto.) Metaphora est, sumpta ab ijs qui aliquid in medium cõijciunt, continuò aũt discedũt. Fingit autem Plato, Thrasymachum insolenter admodum, proposita tantùm sententia sua, subterfugere disputationem uelle, nec expectare contradicentem Socratẽ. Quocirca eum hic ad disserendũ hortatur proposita disputationis utilitate, his uerbis: An fortè putas paruam.) Id est, Cur sermone imperfecto abis, nec expectas? Putas'ne me de re tenui, aut leui agere, ac nõ potius de necessaria ad uitæ usum? id est, de iusticia, sine qua nemo rectè, nemo sanctè uiuere poßit? Nequaquam mihi persuades. Hinc Socrates contra Thrasymachi sententiam superiorem docere incipit, plus iniusticiæ incommodi, quàm iusticiæ inesse, ne iusticiam in potentia sitam arbitretur. Animo sermonem impingam.) Num, si persuaderi non uis, sententiam hanc meam animo tuo possum inserere? Quasi dicat: Quando persuaderi non uis, recolamus superiora, rationeq; inter nos agamus. Nunc autem uides, ô Thrasymache.) Colligit uniuersam Thrasymachi sententiam Socrates, ut illam refutet: additisq; ijs quæ suprà disseruit, eam incommodo urgere studet. Ait ergo, Thrasymachi eam fuisse sententiam, iustum esse id quod principi, aut magistratui conduceret: tum bonum principem sua, non subditorum commoda quæsiturum. Hoc posito, incipit inductione probare, magistratũ subditis potius, quàm sibi consulturum: ideoq; iniustum id esse. Profectò pastorali arti.) Similia hæc eò tendunt, ut doceatur, proprium esse principis, et omnino cuiusque alicui rei præsidentis, eius utilitatem, non suam quærere: quando propterea præficiatur, ut illi tantum cõsulat. Tu autem principes in ciuitatibus, qui uerè principes sint.) Id est, Cum constet, principem populi, non sua commoda spectaturum: num munus ipsum is ambiet, an nõ? minimè certè: quãdo laboriosum est. Hic autem docere uult, unamquamq; facultatẽ uni tantum subiecto accomodatam esse: ut medicinam, mercenariam, & uno uerbo aliam quamcunq;: eodemq; modo Imperatoriam rationem ad utilitatem ciuium duntaxat pertinere. Dic age, inquã, non'ne?) Diuisio omnis fieri ex subiecta materia debet: quoniam ea indiuiduationis causa est. Quod si autẽ artes differunt, nulla est alia causa cur differãt, quàm diuersa materiæ ratio. Ex quo sequitur, unamquamq; facultatem, siue artem, propriam habere materiã, circa quã uersetur: nec eam circa aliud omnino uersari. Neq; enim, uir fœlix, præter opinionem respondeas.) Hæc uerba parenthesi circumscribe, quasi dicat: Noli à proposito discedere, sed mecum animaduerte, artium discriminis inter se in causa id esse solum, quòd uniuscuiusq; diuersa est materia ab altera. Hoc ipso uidelicet altera.) Ad potentiam siue δύναμιν hoc refer, quasi dicat: Hac solùm de causa una ars ab alia differt, quòd diuersam facultatẽ siue potentiam habeat: potentia autem instar subiectæ materiæ est, in quã ars ipsa agit. Si quam igitur utilitatem cõmuniter.) Adhuc inductionem colligit ex diuersis, ut probet, unamquamq; artem circa unum subiectum uersari: quoniam si eundem usum præstent, unæ erunt: cum nulla sit distinctionis causa. Hoc statuto, docet deinceps, non solum uni subiecto unam artem addictam esse, sed etiam eidem conferre solum, nec alijs. Nam medicina curandis solum corporibus prodest, nõ faciẽdis calceis: eodemq; modo artes reliquæ. Ex quo sequitur, imperandi rationem, quæ ars est quodammodo, nimirum ciuilis, uni tantũ rei preesse, eiusq; utilitatem quærere: id est, consulere tantum suorum ciuium commodis, nõ proprijs: cum Princeps imperium nõ sua causa suscipiat, sed subditorũ. Atq; hoc concludit in his uerbis Socrates: Ob hæc itaq; nuper ego, ô chare Thrasymache.) Cum hoc esse magistratus ac principis consilium constet, suorum com-

modis consulere, non proprijs: idcirco antea dicebā, neminem magistratus sponte ambire uelle: cum nemo laborem ultro suscipiat, nisi præmij causa: id est, honoris, qui administrationi inest. Vnde Xenophon nihil causæ putabat esse, cur principes tantū gubernationis laborem sustinere cuperent, nisi quòd honor laboris molestias leuaret. Quam ob causam paulo pòst Socrates præmium aliquod rectè gubernantibus proponendum ait, in ijs uerbis: Quamobrem, ut uidetur, præmium ponēdum est ijs, qui libenter gubernaturi sunt.) Atque hoc argumento etiam esse potest, quòd magistratus sua causa non sunt expetendi, sed subditorum, cum præmia rectè fungentibus dentur. Quomodo istud ais, ô Socrates? inquit Glauco.) Cum præmium magistratui bono statuendū, aut pœnam laborem administrationis fugientibus constituendam, Socrates dixerit, nouum id Glauconi uidetur: ideoq; rogat, quomodo pœna statui poßit, recusantibus magistratum? Duo præmia noui.) Id est, honorem & pecuniam præmia esse scio: pœnam uerò cur præmium appelles, nescio. Hanc obiectionem deinceps diluit Socrates: dicitq;, hominum alios esse probos & integros, adeò ut nulla ratione abduci ab officio poßint: alios ambitiosos & auaros, qui uel honores, uel opes quærant ex magistratu. itaq; illos, si magistratum subterfugiant, cogendos pœna censet. quamq̄ si tales sint, non expectabunt, dum cogantur. hos uerò, ambitione & cupiditate ipsa incensos, per se nihil magis optare. Hic Plato iure posse quenquam magistratum expetere, atque ad Rempub. accedere putat, si id publicæ utilitatis studio faciat: sed ita hoc ei faciendum censet, ut non ambiat honorem, quærat ue opes, sed impulsus accedat potius, quàm sese ipse offerens. Maxima uerò mulctarū est.) Id est, si nulla alia pœna uiro probo magistratū fugienti proponatur, illa sat magna est, quòd eius animum anget aliorum iniustè gubernantium dominatus, eoq; libētius ac citius Rempub. capesset. Alioqui si iusti, probiq; Rempub. gerant, boni tantos labores subterfugiēt, si sapiant: malentq; alijs subesse, quàm se ijs præfici: cum subesse, sit commodum accipere: imperare uerò, sit dare. Hinc ergo infert Socrates, magistratus boni officium esse, subditorum commodis consulere, non suis: ideoq; iustum non esse, quod potentiori congruat, quemadmodum Thrasymachus arbitrabatur. Verū hoc deinceps considerandum.) Refutata superiori iusticiæ definitione, accedit ad id refellendum Socrates, quod in altera sermonis sui parte Thrasymachus dicebat, utiliorem esse iniusticiam iusticia: quòd iniusti maiora habeāt commoda, q̄ iusti. Quam sententiā pro Thrasymacho tueri quoq; uult Glauco. Vter tibi modus magis placet.) id est, Quomodo rē hanc propositam tractari uis? oratione cōtinenti, an frequētib. interrogationib. interrupta? Age igitur, ô Thrasymache, respōde nobis à principio.) Probare deinceps incipit Socrates, iustitiā esse uirtutē, iniusticiā uerò uitium: uitiū autē nulli cōferre, ideoq; nec iniusticiā. In primis uerò sententiā Thrasymachi ipsam nudè proponit: deinde docere studet, iniusticiam uitium esse, uel negante id Thrasymacho, qui iniusticiam uitium esse negat: contrariam uerò illi iusticiam, generosam quandam, ac bonam stultitiam appellat: quòd iusti sint quidē simplices homines, & frugi, sed inepti, & stolidi, qui suas negligant utilitates. Atq; hac in sententia pleriq; hominum hodie sunt, cum probos ac sinceros uulgò contemptus causa bonos homines nocent. At bonum consilium, sagacitatemq;.) Thrasymachi uerba sunt, iniusticiam nolentis appellare nequitiā, sed bonum consilium, & sagacitatem: quod utilitatis studiosos homines faciat. Equidem quod uis intelligo, sed admodum miror.) A contrarijs docere instituit, iniusticiā malum esse, quando contraria eius iustitia uirtus sit. eò enim deducit Thrasymachum, ut iusticiam uitium esse fateatur, quando iniusticiam uirtutem faciat, prudentiæq; adiūgat. Huius autem erroris est causa, quòd utilitatem ab honestate non seiungit Thrasymachus: & quicquid utile sit, idem continuò putat honestum. Quandoquidem in uirtute, & sapientia.) Sapientiā appellat hic Plato prudentiam, ut aliàs non semel. nec malè quidem ille: quia ut supremæ in quoq; genere causæ notitiæ sapientia dici potest, ita prudentia in rebus agendis, quòd ratio suprema sit, sapientia nominatur. Ponit autem Thrasymachus in uirtute ac sapientia iniusticiam, quòd illam bonam putat, & prudentiæ adiungit. An iustus uideatur plus iusto.) Incipit docere Socrates, iniusticiam esse uitium, hoc argumento: Iustus alium iustum superare non uult, ne iustè quidem agendo, esset enim sic inuidus: iniustum autem ille iustè agendo superare studet: ergo & iniustus contraria ratione, non modò iniustum superare iniusticia, sed iustum etiam nollet. Vel sic argumentum etiam conficietur: Iustus non cupit sibi amplius, quàm alius iustus, licet plus quàm iniustus, cui nolit esse similis: iniustus contrà plus sibi optat, quàm iusto, uel iniusto alteri: ergo iustus minus habebit, quàm iniustus. At iniustus in pluribus optandis prudens est, & bonus: igitur prudenti bonoq; similis. Hac argumentatione urget Thrasymachum incommodo, ut fateatur, iniustum bonum esse, & iustum malum: quòd uterq; plus sibi assumat, quàm alteri: quod ipsum iniusticiæ sit. Ideo concludit Socrates his uerbis: Sic itaque dicimus, iustum non plus simili habere uelle, plus autem dißimili.) Iustus quidem iusto superior esse non uult, sed iniusto, quia bonus bono non inuidet, nec eum superare nititur: malo autem bonus excellere studet. Hæc Socrates retulit, eo quòd paulo antè Thrasymachus dixit. Existimaret utiq;, dignumq; putaret, sed non poßit.) Id est, Quia iustus non assequetur id, quod iniustus, ob imbecillitatem. Atqui prudens & bonus, iniustus ipse est.) Suprà nondum planè conclusit Socrates, id quod uoluerat: sed tamen illud statuebat, iustum in-

stè ac

sic agēdo, nolle superare iustū alium, sed iniustū duntaxat: cōtrà uerò, iniustū nō modò iniustū quenq̄ superare uelle, sed iustum quoq; ipsum: ideoq; utroq; plus habere, quando id niteretur, atq; assequeretur tandē. Hinc deducit conclusionē hanc incōmodo urgentem, uidelicet iniustū & prudentē & bonum esse, quādo uel iustū ipsum superet, nedū iniustū. Atque hoc ita ambigue dicitur, prius quàm explicetur, quâ'nam in re alius alium superet: ut infêratur, iniustum prudenti bonoq́; similem esse. Quod tamē Thrasymachus ipse admittit, nesciēs quorsum Socratis ratio tendat. sic enim ait: Quid obstat, inquit, quo minus qui talis, talibus quoq; sit similis?) Nihil refert, quod iniustus prudēti, bonoq́; similis dicatur: cum in prudētia, ac bonitate, aliquid, cui aßimilari poßit, insit. Nam simile quid alteri dicitur, cum in eo, cui aßimilatur, aliquid sibi cōgruens existit. Hoc statuto, docetur deinceps inductione ab ijs uerbis, Sed dicas Thrasymache, utrum musicum aliquem uoces:) ad ea quæ sequuntur, fieri nō posse, ut iniustus bonus sit, quod plus expetat quàm alius, aut superare alium nitatur. sic autem argumentatur: In unaquaq; arte, aut facultate, aliquis est eius doctus, & aliquis ignarus. Doctus autem omnis indocto similis esse non uult. sed docto: nec hunc superare, sed illum, studet: cōtrà uerò, indoctus illius artis docto assimilari, & excellere nititur, non indocto alteri: Ergo illius artis doctus, quando sapiens ac bonus est, nihil sibi amplius uendicabit, quàm is cui aßimilatur: siquidem indocti est, plus sibi, quàm suo simili & dißimili uendicare. His ita constitutis, pergit ad sequentia Socrates, ut idem in iusto & in iniusto ostēdat, cum ait: Nónne iniustus, Thrasymache, plus usurpare contendit?) Quæ suprà sunt de omni facultate dicta, ad quæstionem de iusticia accōmodantur, ut iustus, sapiens ac bonus esse, iniustus uerò malus, doceatur. Tale enim est argumentum: Nullus bonus, ut antea est cōstitutum, bono excellere uolet, sed malo: Malus autem. & malo & bono cupit excellere: iustus item, ut suprà dictum est, iniustum superare tantum uult. nō iustum alium: contraq́; iniustus & iustum, & iniustum: ergo iustus est bonus, & iniustus malus. Hanc cōclusionem solita ironia Socrates, quasi ob oculos ponit Thrasymacho, his uerbis: Hæc omnia conceßit Thrasymachus.) His constitutis, tota ferè Thrasymachi sententia de iniusti potentia, imbecillitateq́; iusti, repetitur à Socrate: ut cum probarit, iniustitiā malum esse, doceatur deinceps, eandem imbecilliorē iusticia existere. Hoc interrogo nunc, quod paulo antè.) Primò proponit sententiam suam Socrates, hoc est iusticiam iniusticia robustiorem esse: quod illa scientia, hæc ignorantia sit: scientia autem firma sit animi perceptio, ignorantia error atq; defectio. In quo animaduerte, uirtutes omnes à Platone sciētias nominari propterea, quòd uirtutes illæ omnes à ratione proficisci, non ab appetitu etiam, putauit, ut aliàs dicetur. Addit dein aliam rationem, ab effectu iusticiæ sumptam: uidelicet, nullam societatem uel ciuium, uel paucorum hominum, sine iusticia conseruari posse: quādo seditionibus, odijs, & cōtentionibus societates dißipentur, quæ omnia parit iniusticia: conseruentur autem concordia, & amicitia, quam gignit iusticia. ex quo infert, iusticiam iniusticia esse potentiorē, quòd firmiorem efficiat hominum societatem. atq; adeò omne id cui insit. Primum quidem impotentem agendi.) Iniusticiæ incommoda omnia enumerat, ut imbecillitatem iniusti ostendat. Iusti autem sunt & dij.) Iniustus iustis est inimicus: ergo & dijs, qui iusti sunt, dum unicuiq; pro meritis reddūt uel præmia, uel pœnas.

Explere, ô Socrates.) Thrasymachi uerba, Socratē insimulantis pertinaciā, & contradicendi studiū. Constat profectò sapiētiores.) Non modò iustos iniustis robustiores esse, Socrates docuit, sed rebus itē agendis aptiores: quia & sapientiores sint. contrà, iniustos nec per se, nec una cum alijs quid posse omnino. cuius rei addit rationē: Non enim abstinerēt.) Quæ ratio talis est: Iniustus nemini parcit: nā si parcat, aliquo modo est iustus: Qui nemini parcit, ne cū alijs quidem uiuere potest: Ergo iniustus cum alijs nihil potest. Vtrum autē & melius uiuant iusti.) Transit ad docēdum, iusti uitam commodiorem esse multo, quàm iniusti, quod suprà negarat Thrasymachus. Dic igitur, opus'ne equi.) Inducit paulatim, omnia proprijs instrumentis uti debere, si commodè conficiantur: ut iusti uitam præstare uitæ iniusti doceat. Sic autem argumentatur. Vnicuiq; rei sua est actio definita, ut inductione patet: Virtus autem suam habet quoq; actionem, quam si non exerceat, uirtus non sit: Ergo uirtus sua semper actione utetur. Hoc modo argumentando procedit Socrates, ut doceat, iniusti uitam incommodiorem esse, quàm iusti, quòd illa actionis priuatio sit, & priuatio cum habitu collata sit nihil. Nunquid oculi opus suum pulchrè aliquādo.) À cōtrarijs docet, sine proprio instrumento nihil posse agere, quemadmodum nec sine materia. Cæcitatem namq; pro uisu dicis.) Id est, Cum oculos cernere, negas eorum esse propriam actionem. Quæcunq; illorum sit uirtus.) Id est, Non quæro nunc de cernendi ui oculis insita, quod in Timæo docetur uberius: sed omnino, an aliqua sit actio oculorū propria, qua nequeāt ij carere. Quid ipsum uiuere?) Vita etiā prima et potißima animæ est in corpus actio: qua corpus prius uiuat, quàm animal existat. Conceßimus'ne, uirtutem animi iusticiā esse?) Hactenus induxit, rem quamq; proprio agere instrumento, quasi ui sua. Nunc id aßumit, iusticiam animi esse uirtutē, quod etiam antea docuit. Ex quo communem infert conclusionem, iniustum impudentiorem esse iusto: quòd iniustus, cum malē uiuat, infœlix, miser, & calamitosus sit. At miserum esse non prodest.) Cum iniustum miserum esse docuerit, concludit, imbecilliorem iusto esse, propterea quòd infœlicitas noxia & mala sit: noxium au-

tem

tem omne imbecillum id efficiat, cui insit. His epulis crassatus fueris in Dionysijs.) Thrasymachi uerba, nimium contradicendi, refutandiq́; studiũ Socratis insimulãtis. quasi dicat: Satiare ista tua nimia contradicendi consuetudine, atq; inebriare, uelut in Bacchanalibus quibusdã. Cui respondet Socrates, Apud te comedi. id est, Tu mihi causam præbuisti, qui falsa adduxeris. Nondum abunde uesci cõtigit.) id est, Non planè tuum detexi errorem, quia superbire desiisti, ideoq́; mitiùs tecum egi. Nam quemadmodũ epularum.) Similitudine quadam ostendit, quemadmodum à disputatione de iusticia ad quæstionem de iniusticia sit delapsus, in eoq́; quæsierit, num illa uitium esset. & an iusticia esset firmior iniusticia, quæ res ab instituto quodam modo aliena fuit. Hic autem quasi in Epilogum, sic in breuem quandam summã omnia rediguntur. Ac postremò incidente ratione.) Cum tu assereres, iniusticiam præstare iusticiæ, non passus sum, id impunè te dicere: etsi à proposito discedendum fuerit. Quapropter mihi in præsentia.) Libri primi conclusio, in qua more solito ignorantiam suam Socrates profitetur, nihilq́; ait de iusticia statuisse se, illam ob causam: ac proinde, ne definisse quidem eam.

ARGVMENTVM IN LIB. PLATONIS II. de Republica.

IN superiori libro Socrates Thrasymachi de iusticia sententiã refutans, quid nõ ea esset potiùs, quàm quid esset, docuit. In hoc autem inducitur Glauco, eandem opinionem defendens, quam Thrasymachus: uarijsq́; de causis iustitiæ iniusticiam anteponens. qua de re longam & continentem orationem habet. Huic Adimantus sese opponens, simili oratione iusticiam laudat, atq; iniusticiæ anteponit. Quibus absolutis, Socrates, eius sententia comprobata, ad sermonem de ciuitatis iusticia transit, quando est de iusticia communi disputatum. Hic ciuitatis in primis originem tradit, ciuiumq́; genera, gradus & conditionem: tum quemadmodum ijdem inter se tueri poßint iusticiam, ostendit: postremò, quá nam in re cõmoditas sit Reipub. sita, indicat. Quibus propositis, iterum ipsam ad ciuitatis iusticiam ostendendam redit, idq́; in duobus duarum ciuitatum exemplis declarat: uno iustæ ac moderatæ, altero iniustæ & abundantis. Hinc ad institutionem custodum, seu ciuitatis præfectorum sese conuertens, eos robustos, mansuetos, philosophos esse deniq; uult. Atq; hanc ille institutionem ab ipsis penè incunabulis accersit, dum pietate custodes imbui præcipit, ne prauè de Deo sentiant, auditis poetarum cõmentis: siquidem pueris primùm legendi poetæ offeruntur. Primum ergo præceptum est, de custodum institutione, ac religione.

PLATONIS DE REPVBLICA
LIBER SECVNDVS.

AEC quum dixissem, à disputatione liberatum me esse putabã: uerùm hoc, ut uidetur, procœmiũ modò fuit. Glauco enim, & semper aliàs uir certè ad omnia fortissimus, & tunc quidẽ Thrasymachi defatigationem haud probauit, sed dixit: Vtrũ ô Socrates, nobis persuasisse uideri cupis, an reuera persuadere, quòd omnino præstet iustum esse, quàm iniustum? Ego quidẽ, si in mea optione esset, reuera persuadere mallem. Non igitur facis, inquit, quod uis. Dic enim mihi, uidetur ne tibi huiusmodi aliquid esse bonum, quod quidem eligeremus, haud certè quæ ex eo sequãtur cupientes, sed ipsum gratia ipsius amantes? quemadmodũ gaudere, & uoluptates quæcunq; sine nocumento sunt, & quæ in posterum nihil præter gaudium allaturæ sint eas habenti. Mihi sanè uidetur, inquam, esse aliquid tale. Quid autem? Est'ne aliquid, quod & ipsum gratia ipsius, & eorũ quæ ab eo fluũt, amemus? Quẽadmodum sapere, uidere, ualere. hæc enim huiusmodi, propter utrumq; eligimus. Certè, inquam. Tertium autem uides, inquit, genus boni, in quo est exerceri, malè ualẽtem curari, medicationemq; & pecuniariã exercere? Hæc utiq; laboriosa fatemur esse, prodesse autem nobis. Et ipsa quidem, sui gratia nunquã expeteremus: sed quę fructus, & aliorum quę ab eis proficiscuntur gratia. Est hoc planè, inquam, genus tertium. Quid tum? In quó nam istorum, inquit, iusticiã ponis? Mea quidẽ sententia in pulcherrimo, quod tam propter seipsum, quàm propter ea quæ efficit, ab eo qui beatus sit futurus, expetitur. Haud ita multis uidetur: sed laboriosi generis esse, quod quidem

quidem propter præmia & honores & gloriam ſit expetēdum, propter ſeipſum autem tanquam difficile fugiendum. Noui equidem iſthuc multis uideri: quocirca iampridem à Thraſymacho, quaſi tale quiddam ſit, uituperatur: iniuſticia uerò laudat̃. Sed ego hebes ſum, ut uideor. Age itaq; & me audi, inquit, ſi tibi quoq; hæc uideantur. Thraſymachus nēpe, prius quàm oportet, tanquam ſerpens carminibus delinitus abs te fuiſſe uidetur. Mihi autem nondum ex ſententia demonſtratio utriuſq; euenit. Cupio enim audire, quid ſit utrunq;, & qualem uim habeat ipſum ſecundum ſeipſum exiſtēs in animo: præmia uerò, & quæ ex ipſis proueniunt, mittere. Sic igitur faciam, ſi & tibi placet. Renouabo equidem Thraſymachi orationem, & primùm dicam quale quid iuſticiam eſſe dicãt, & unde exortã fuiſſe uelint. Secundo uerò loco, omnes quicunq; iuſticiam colunt, inuitos quodammodo eam ſequi, tanquam rem neceſſariam, ſed nõ bonam. Tertio, meritò id agere. Multo ergo melior iniuſti uita, quàm iuſti, ut tradunt. Mihi quidem, ô Socrates, non ita uidetur. Ambigo tamen plerunq;, quia obtundor quotidie Thraſymachum alios'que innumeros audiens. Orationem uerò pro ipſa iuſticia, quòd melior quàm iniuſticia ſit, ex nullo adhuc audiui ut uellem. Cuperem quippe iuſticiam ipſam ſecũdum ſeipſam audire laudatam: maximè uerò ex te hoc me arbitror auditurum. Quapropter dicam latius, iniuſtam uitam laudans: dicendoq; oſtendam tibi, quónam maximè modo audire te uelim, uituperantem quidem iniuſticiam, iuſticiam uerò laudantem. Sed uide an hoc tibi placeat. Maximè, inquam, omniũ: de qua enim re quis ſanæ mentis libentius & audiat, & dicat? Præclarè, inquit, loqueris. Enimuerò quòd primùm de hoc dicere pollicitus ſum, iam audi quale ſit, & unde ſit orta iuſticia. Natura quidem dicũt iniuriam facere bonum eſſe, iniuria autem affici malum: ſed longè plus mali eſſe in patiendo iniuriam, quàm in inferēdo boni. Quamobrem poſtquam uiciſsim iniuriam & intulerint & acceperint, et utrumq; guſtauerint, qui nequeunt uitare illud, id conſequi operæ preciũ fore ducunt, ut ita inuicē componantur, ut neq; inferri, neque accipi poſsit iniuria: hincq; uolunt originem habuiſſe leges conſtitutionesq;, & nominata eſſe præcepta legum legitima atq; iuſta. Hanc itaq; iuſtitię originem & ſubſtantiam eſſe uolunt, quæ media quodammodo ſit optimũ inter et peſſimum. Quandoquidem optimum eſt inferre iniuriam, nec dare pœnas: peſſimum uerò pati, nec ulciſci poſſe. Iuſtum ergo horum in medio conſtitutum amari non tanquam bonum, ſed ex imbecillitate iniuriandi tanquam iniuriarum inferēdarum obſtaculum. Eum ſanè qui hoc efficere poſsit, uereq; ſit uir, cum alio paciſci nunquam, decernereq;, ne ultro citroq; iniuria inferatur, alioquin inſaniret. Hæc eſt, ô Socrates, natura iuſticiæ: atq; huiuſmodi, & ex talibus, ut ferunt, progenita. Quòd autem qui iuſticiam ſeruant, inuiti id agãt, cum ex imbecillitate iniuriam inferre nequeant, planè perſpiceremus, ſi tale quiddam animo fingeremus: ſi utrique licentiam largiremur quodcunq; liberet agendi, & iuſto pariter & iniuſto. deinde ponè ſequeremur, explorantes quò rapiat utrumq; libido: inueniremus profectò, iuſtum plus habēdi auiditate compulſum, ad eadem ſe, atq; iniuſtum, conferre. Hoc ſiquidem natura omnis ut bonum expetit, lege autem ac ui ad æqualitatē ſeruandam ducitur. Erit autem licentia, quam dico, talis, iſtis ſi detur, qualem aliquando ferunt fuiſſe Gygæ Lydi progenitori. Fuiſſe enim ipſum ferunt mercenarium paſtorem, eius qui tunc Lydis imperabat. magna autem imbriũ tempeſtate exorta, motaq; terra, ferunt terram hiatum feciſſe in ea regione, ubi ille armenta paſcebat. Quæ cum uidiſſet, mirabũdus in hiatum deſcendit, conſpexitq; & alia quæ fabulantur miranda, & equum æneum cõcauum: & per feneſtram cadauer in aluo equi animaduertit, maius quidem

humana forma. Hoc nihil habebat aliud, præter aureum digito annulum. quo sublato abijt, ac paulo pòst ad pastoralém peruenit conuentum, in quo legatus de rebus peculij ad Regē per singulos menses referendis creandus erat, iuxtaq; alios assedit. Acciditq; ut, cum fortè gemmam introrsum ad manum uerteret anuli quem à cadauere arripuerat, subitò à nullo conspiceretur, alijq; de illo tanquam absente loquerētur. Admiratus ergo, gemmam rursus extrorsum conuertit. Quo facto, rursus apparuit. Hoc ille animaduertēs, diligentius periculum fecit, utrum hūc annulus uim haberet. atq; ita illi compertum fuit, quod uersa ad se gēma, à nemine uideretur: uersa autem ad alios, conspicuus fieret. Quod quidē expertus, curauit ut legatus ad regem unà cum alijs mitteretur: profectusq;, uxorem eius stuprauit, et de rege interficiendo cum ea consilium init. quo cæso, regnum assumpsit. Si igitꝰ duo tales annuli essent, alterumq; iustus, iniustus alterum possideret ac ferret, nullus profectò esset, ut uidetur, adeò adamātinus, ut in ipsa iustitia permaneret, & ab alienis abstinere uellet, cū liceret illi ex foro intrepidè quodcunque uellet arripere, ingrediq; alienas domos, & clanculum pro libidine cuiq; congredi, & pro arbitrio quemlibet interficere, et ex carcere soluere, & alia, quasi par Deo sit, inter homines pro arbitrio facere. Hæc igitur cum uterq; faceret, nequaquam alter ab altero in agēdo differret, sed ambo eòdem tenderēt. Quæ quidem maxima apud omnes esse potest coniectura, neminem uolētem, imò inuitū esse iustum: quasi id secundum se, & priuatim non sit bonum. Quoniam ubicunq; iniustè agere quisq; se posse cōfidit, agit protinus: prodesse enim quisque priuatim multo magis existimat iniusticiam, ꝙ iusticiam: rectèq; sentit, quisquis ita iudicat, ut sermonis huius perhibent autores. Quod si quis huiusmodi facultatem nactus, uelit ab iniusticia abstinere, neq; aliena tangat, infelicissimus omnium & stolidissimus apud eos qui hoc aduerterent, putaretur. Laudarēt tamen illum palàm, uicissim se decipientes: quia maximè timēt ne afficiātur iniuria. Atq; hæc quidem ita sint dicta. Vitam uerò utriusq;, iusti uidelicet & iniusti, ita planè dijudicabimus, si iustissimum uirum seorsum & iniustissimum distinguemus: aliter uerò nequaquam. Sit autem hæc discretio talis, ut nihil auferamus iniusticiæ ab iniusto, neq; quicquā ab iusto iusticiæ, sed perfectū utrumq; in suo studio ponamus. Primùm igitur iniustus tanquam optimi artifices faciat: uidelicet quemadmodum gubernator summus, uel medicus, quæ in arte sua confici possunt, & quæ non possunt, sentit: & illa quidē aggreditur, ista relinquit: & si qua præterea in re peccauerit, corrigere potest: ita & iniustus rectè iniurias aggrediens, lateat, si maximè iniustus futurus est: sin autem deprehēsus fuerit, iners existimandus est. Extrema enim iniustitia est, iustū uideri eum qui non sit iustus. Danda est igitꝰ iniustissimo extrema iniusticia, neq; auferenda: sed permittendum, ut is qui iniustè multa patrauit, apud omnes iusti habeat opinionem: & si qua in re peccarit, corrigere possit: sitq; ad persuadendū idoneus, si quid de ipso mali facinoris nūciatur: & ad uim, si opus fuerit, inferendā, fortitudine & robore, opumq; & amicorū copia. Cum hunc talē finxerimus, iuxta ipsum uirum ponamus iustum, simplicē hominem & ingenuū, qui secundū Aeschylū non uideri, sed esse bonus studeat. Remouenda quippe ab eo iusticiæ omnis opinio, ne iustus cuiquā uideatur. Si enim uidebitur iustus esse, aderunt sibi honores & præmia. Incertum igitur erit, iustíne, an honorum munerumq; gratia talis sit. Priuandus itaque rebus omnibus, præterquàm iusticia: atque ita ponendus, ut superiori cōtrarium sit: cum nihil agat iniustè, iustissimus esse credatur: ut quasi quodam examine ad iusticiam sit probatus, ex eo quòd nec infamia, nec his rebus quæ eam sequūtur, à proposito suo dimoueatur, sed usq; ad mortē immobilis perseueret, dum per om-

per omnem uitam iniustus existimatur, est tamen iustus: ut cum utriq; ad extremum peruenerint, hic quidem iustitiæ, ille autē iniustitiæ, iudicetur uter eorum sit beatior. Papę, quàm uehemēter, ô amice Glauco, utrumq; uirum quasi statuam quandam in iudicium manifestum inducis. Quàm maximè, inquit, possum. Cum ergo talis sit, nihil iam, ut arbitror, difficile narratu est, qualis utrumq; uita maneat. Dicēdum igitur. quod si asperius aliquid dicatur, ne existima me, Socrates, hæc dicere: sed eos, qui præ iusticia iniusticiam laudāt. Dicent enim, quòd ita affectus iustus, cædetur, torquebitur, & uincula patietur: eruentur illi oculi, atque demum omnia mala perpessus suspendetur: atque cognoscet, non esse, sed uideri iustum, concupiscendū esse. Aeschyli autem carmen rectius intelligi poterat de iniusto. Dicent profectò iniustum, ut pote ueritati consona sectantem, neque ad opinionem hominum uiuentem, appetere quidem non uideri, sed esse iniustum: profundum sanè sulcum & frugiferum, mentem habentē, ex quo gloriosa germinent consilia. Primùm quidem, magistratus capere in sua ciuitate, cū iustus appareat: deinde, quam uelit uxorem ducere, & suas cui uelit elocare, cum quibuslibet congredi, communicareq;: atq; ad hęc omnia utilitatem capere, quæstum facientem, cum inferre iniuriam minimè uereatur: in certaminib. tum publicis, tum priuatis superiorē euadere, plusq; emolumenti q̄ aduersarios inde excerpere: atq; hinc effici diuitem, unde & prosit amicis, & inimicis obsit, Deos autem donarijs & sacrificijs magnificè colat, & multo melius q̄ iustus conciliare sibi possit quemlibet uel hominū uel deorum: ex quo consentaneum esse uolunt, ut Deo charior sit, quàm iustus. Hac ratione aiunt, ô Socrates, & apud Deos, & apud homines, melius iniusto uitam institutam esse, quàm iusto. Hæc cum dixisset Glauco, egoq; ad hęc respondere aliquid cogitarem, frater eius Adimantus: Nondum, inquit, ô Socrates, satis de hac re dictum. Quid igitur? inquā. Quia id, inquit, dictum non est, quod maximè dici oportuit. Frater, inquam ego, adesto uiro, ut habet prouerbium. Quare tu si quid hic reliquit, adiuua. Quanquā me, quæ dicta sunt ab isto, conuincere possunt, atq; efficere, ut defendere iusticiam nequeā. Nihil est, inquit. Audi & hæc præterea. Decet enim et contrarias orationes inducere earū quas hic attulit, quibus laudatur quidem iusticia, iniusticia contrà uituperatur, ut manifestius fiat quod mihi Glauco uelle uidetur. Præcipiūt sanè patres filijs, atq; omnes qui curam aliquorum habent, oportere iustum esse, nō propter seipsam iusticiam laudantes, sed propter eos qui inde sequuntur honores: ut qui iustus habetur, ex ea opinione magistratus, & connubia, & quæcunque de eo qui iustus habetur, paulo antè dicebat Glauco, assequatur. Enimuero gloriæ illi præmium quoddam in primis inducunt. Nam inferentes deorum beneuolentias, summa referre possunt à dijs beneficia, sanctis uiris collata. quod generosus Hesiodus Homerusq; testantur. Ille enim iustis deos hoc cōcedere perhibet, ut quercus in ramis altioribus glandes ferant, in medijs apes: & oues lana onerentur, multaq; alia generis eiusdē bona. His similia dicit & alter. Quemadmodū enim, inquit, probo regi, quiq; Dei similis sit, bonū conferat nomen, ferat terra nigra triticum atq; hordeū, pomis grauentur arbores, fœcundæ pecudes facilè pariāt, mare pisces subministret. Musæus itē, atq; eius filius, excellentiora etiā bona iustis ab ipsis dijs tribui uoluerunt. Apud inferos enim agentes, ipsosq; in sanctorū conuiuijs collocantes, coronatos faciunt magna semper in uoluptate ebrios uiuere, existimantes pulcherrimum uirtutis præmium æternam ebrietatem. Qui autem longiora his præmia à dijs dari uolunt, filios dicunt posterosq; iusti fidelisq; uiri genus suum per secula propagare. His & huiusmodi iusticiā laudāt: prophanos uerò atq; iniustos, cœno quodam apud inferos obruūt,

& aquam cribro ferre cogunt. Viuentes etiam infamia notant. Ac demum, quæcunque supplicia eorum narrabat Glauco, qui iusti sunt, & uidentur iniusti, eadem insuper iniustorum enarrant, alia uerò non habēt. Laus igitur & uituperatio sic utrorumque se habēt. Præter hæc considera Socrates, aliam quandam de iusticia iniusticiaque orationis speciem & priuatim & à poetis inductā. Omnes enim uno ore canūt, bonum quid temperantiā et iusticiam esse, difficile autem & laboriosum. Intemperantiam uerò & iniusticiam, iucundum quidem & facile comparatu, opinione tantū legeque turpe. Vtiliora quinetiam iustis iniusta, ut plurimum, uulgò dicunt. Et malos quidem diuites potentesque facilè honorant, priuatimque ac publicè beatos appellant: eos autem contemnunt, qui imbecilles & pauperes sunt, quamuis concedant ipsos meliores cæteris esse. Horum uerò omnium maximè mirādi de dijs & uirtute sermones circumferūtur, deos plurimis bonis hominibus infelicem uitam dedisse, malis autem contrà. Vates insuper & arioli ad ianuas diuitum accedentes, persuadent uim habere, à dijs sacrificijs & carminibus acceptā, purgandi per celebritates & oblectamenta quædam, si quod scelus ab his, aut eorum maioribus patratū fuerit: et nocendi paruo etiam sumptu, cuicunque uelint inimicorū, & iusto pariter & iniusto. Asserunt quippe tum blandimentis quibusdam, tum uinculis se deos inducere, ut sibi in his hominib. obsequantur. Ad hæc omnia, poetarū afferunt testimonia, partim quòd facilè labamur in uitium:

Mortales uitium penitus labuntur in omne
Præcipites, quomā facilis uia ducit ad ipsum,
Hoc quia uel nobis iam tum nascētibus hæret.
Virtutem ante ipsam dij proposuere laborem,
Difficileique uias cunctis adeuntibus illam.

Partim, quòd Deus precibus nostris muneribusque flectatur, Homerū adducunt testē, qui inquit: Exorabiles conuertibilesque & Dei sunt. & hos quidē sacrificijs, uotis, libationibus: & homines, cum peccauerint, precātes uertūt,

Sunt faciles superi, precibus flectūtur, & ijdē
Sacrorum nidore pio placantur, & ipsis
Nimirum uotis hominum: quæ, si quis in illos
Errarit, ueniam rogitans, concepit in aris.

Libros autem circumferunt Musæi & Orphei, Lunæ & Musarum filiorum, secundum quos sacra celebrāt: persuadentes non priuatis solum, uerumetiā ciuitatibus, solutiones et purgationes scelerum per sacrificia cum ludorum oblectamentis fieri, & uiuentibus & defunctis: quas quidē Teletas, id est expiationes uocant, quæ nos ab illis quæ illic mala sunt, liberent: sacrificijs aūt prætermissis, grauia nos manent. Hæc omnia ô Socrates, talia ac tanta de uirtutis uitij que præmijs, quo ad deos & homines pertinet, dicimus. Quid putamus acturos hæc audiētes animos eorum iuuenum, qui solertes ingenio sunt, & ad omnia dicta cōmode celeriterque conuerti ex seipsis deliberare possunt, qualis aliquis existēs, & quorsum tendēs quàm optimè uitam agat? Consentaneū est, iuuenem talē Pindari illud animo uoluere: Vtrum iusticię cōscendam alta mœnia? an obliquas doli uias ingrediar, meque ita fulciens uitam agam? Ea enim quę dicta sunt, mihi quidem, si iustus sim, non tamen appaream, nihil prodesse dicunt: labores autem & pœnas certas esse. Iniusto uerò opinionem iusticiæ assequuto, uita diuina adesse dicitur. Nónne igitur, postquam existimatio hæc iusticiæ, ut sapientes tradunt, ueritatem cogit ac uiolat, & ad beatitudinem est præcipua, ad eam omnino tendendum est? Induere itaque imaginem oportet iusticiæ, & quandam præ se ferre uirtutis adumbrationem, à tergo uerò illam sapientis Archilochi uulpem astutam ac uariam trahere. At dixerit fortè quispiam, haud facile esse ut malus quis semper lateat. Nos uerò respondebimus, nihil magnum esse facile. Verumtamen si beati esse uolumus, hàc eundē est, quà rationum uestigia ducūt. Etenim ut nostra improbitas occulta permaneat, coniurationes societatesque inibimus. Adsunt quinetiam persuasionis magistri,

ſtri, qui ſapiẽtiam cõcionatoriam & iudicialem tradunt: ex quibus partim perſuadebimus, partim cogemus, ut dum nobis plura arrogamus, pœnas minimè perſoluamus. Sed deos quidẽ neq; latêre, neq; cogere, poſsibile eſt. Verùm ſi non ſunt, uel humana non curant, haud nobis curandũ eſt ut eos lateamus. Sin autem ſunt, & curant humana, nos nõ aliunde id nouimus, uel audimus, quàm ex multorũ ſermonibus, & ex poetis genealogiam ipſorũ ſcribentibus. Iidẽ uerò ipſi perhibent, poſſe deos precibus ſacris & muneribus flecti. Quibus uel utrunq; credendum eſt, uel neutrum. Si ita credendũ, & iniuſtè agendum, atq; ex ipſa rapina dijs ſacrificandum. Iuſti enim ſi ſimus, illæſi à dijs erimus: ſed quæſtus qui per iniuſticiam comparantur, reſpuemus. Iniuſti autẽ diuitias parabimus: ſceleribusq; patratis, illos precibus flectentes, à pœna liberabimur.

Sed enim apud inferos pœnas dabimus eorum quæ hic iniuſtè cõmiſerimus, uel nos, uel nati natorum. At ô amice, dicere quadam ratione licebit: ſupremæ pro peccatis commiſsis expiationes multum poſſunt: exorabilesq; dij ſunt, ut maximę ciuitates dicunt. Et deorum filij poetæ, prophetæq; deorum, hæc ita ſe habere teſtantur. Ergo quæ ratio ulterius nos inducet, ut præ ſumma iniuſticia iuſticiam eligamus: quandoquidẽ ſi iniuſtitiam ſub adulterina ſpecie honeſtatis occultauerimus, & apud Deos, & apud homines omnia nobis ad uotum ſuccedẽt, et uiuẽtibus & defunctis, quemadmodum multorum excellentiumq; uirorum teſtatur oratio? Ex omnibus iam dictis, ô Socrates, quis crediderit eum hominem iuſticiam ſeruaturum, cui ſit aliqua uis aut fortunæ, aut opum, aut corporis, aut generis: ac non potius ſubriſurũ, ſi laudari eam audiuerit? Quinimmo ſi quis falſa oſtendat quæ diximus, recteq; norit iuſticiam optimũ eſſe, uehementer ignoſcet, neque iraſcetur iniuſtis: cum intelligat, niſi quis diuina quadam natura iniquitatẽ oderit, uel doctrina abſtinuerit ab iniuſticia, neminem ſua ſponte eſſe iuſtum: ſed præ timiditate, uel ſenectute, uel alia quadam imbecillitate uituperare iniuſticiã, cum eam exequi nequeat. Quod quidẽ ex eo patet, quoniam ut primùm quis poteſtatem adeptus eſt, primus pro uiribus agit iniuſtè: horumq; omniũ alia nulla eſt cauſa, quàm ea, unde hæc omnis oratio mihi & huic, ô Socrates, aduerſum te profecta eſt. Quoniam ex uobis, ô mirifice Socrates, quicunq; laudes iuſticiæ profitemini, à priſcis illis heroibus incipiẽtes, de quibus aliqua extat memoria, uſq; ad noſtros homines, nullus unquam aliter laudauit iuſticiam, uel iniuſticiam uituperauit, quàm ad gloriam muneraq; uel pœnas reſpiciens, quæ ab illis proficiſcũtur. Ipſum uerò utrunq; ſuapte natura quid agat in habentis animo, latens deos & homines, nullus unquam uel in poematis, uel alio ſermone ad ſufficiẽtiam enarrauit: quòd uidelicet iniuſticia ſit maximum malorum omniũ quotcunque ſuſtineat animus, iuſticia uerò maximum bonum. Si enim ſic ab omnibus uobis fuiſſet à principio dictũ, & nobis ab ipſa pueritia perſuaſum, non inuicẽ cohiberemur, ne quid in alium ageremus iniuſtè: ſed unuſquiſq; ſuĳpſius cuſtos eſſet, timens ne iniuſtè agens, maximo malo adhæreret. Hæc ô Socrates, hactenus. Fortè uerò & plura Thraſymachus, aut aliquis alius de iuſticia & iniuſticia, utriuſq; cõuertentes uim, diceret, & oneroſe admodũ, ut mihi uidetur. Sed ego nihil abs te celari uolens, cupiensq; ex te audire contraria, orationem protraho. Ne ergo nobis ſolum oſtendito iuſticiã iniuſticia præſtantiorem eſſe, ſed quomodo ipſa per ſe afficiẽs utraq; animum, hæc quidem malũ, illa bonum ſit. Opiniones autem auferas, ut etiam Glauco iuſſerat. Si enim non abſtuleris utrinq; ueras, falſas autem appoſueris, non iuſtum dicemus laudare te, ſed id quod iuſtum uideatur: neq; iniuſtum uituperare, ſed quod uideatur iniuſtũ: iubereq; iniuſtũ iuſticiã occultare, aſſentiẽte Thraſymacho: iuſtũ quidem

alienum bonum, potentiori cōferens: iniustum autem ipsum conferens atq; utile, imbecilliori tamen inutile. Postquam igitur assensus es, iusticiam his bonis annumerari, quę & propter illa quæ sequuntur, & multo magis ipsa propter se sunt expetēda, uidelicet uidere, audire, sapere, bene ualere, & quæcunq; alia bona suapte natura fœcunda sunt & preciosa, non opinione constant: hoc utiq; ipsum lauda in ipsa iusticia, quòd per seipsam habentē iuuat, cum iniusticia lædat. Opiniones autem & præmia alijs laudanda relinque. Nam ego quidem cæteros, quoties ita iusticiam laudarent, uel uituperarēt iniusticiam, ferre possem, ut opiniones & præmia laudare uel uituperare uiderētur. Te autem minimè, nisi fortè tu iusseris: quoniam omnem uitam nulla in re alia quàm in hac speculatione consumpsisti. Ne igitur nobis solum oratione ostende, præstantiorem iniusticia iusticiam esse: sed quónam modo utraq; ipsarum sui participem afficiens, siue lateat, siue non lateat deos & homines, hæc quidem bonum sit, illa malum. Hæc ego cum audissem, quamuis & aliàs semper Glauconis & Adimāti ingenium adamassem, tunc tamen uehementer admiratus sum, dixiq;: Non malè in uos, ô filij illius uiri, principiū elegorum carminum amator Glauconis inscripsit, qui cum in Megarensi prælio fortiter pugnauissetis: O' filij, inquit, Aristonis inclyti uiri, diuinum genus. Hoc bene dici uidetur, amici. Diuinè enim affecti estis, si non estis persuasi, iniusticiā iusticia meliorem esse, cum adeò pro ipsa abundè loquamini. Videmini autem mihi persuasi non esse. Coniecturam capio ex uestris moribus: quoniā secundum orationem ipsam uobis minimè credidissem. Quo autem magis credo, eo magis quò me uertam ambigo: nam quo modo adiuuē nescio. uideor quippe non posse. Illud autem signum est, quòd ea quibus ego suprà aduersus Thrasymachum sufficienter ostendisse putabam, iniusticia meliorem esse iusticiam, non admisistis. Neque rursus quomodo nunc succurram inuenio: ueritus ne fortè impium sit, ut qui iusticiā coram uituperari intelligit, subterfugiat; neq; pro eius defensione uerba faciat, quamdiu spirare & loqui conceditur. Præstat itaq; pro uiribus suffragari. Tunc Glauco, & cæteri omnes rogarunt, ut omni ope auxiliarer: neq; disputationē relinquerem, sed perscrutarer quid esset utrūque, quæ'ue reuera utriusq; utilitas. Dixi igitur, ut mea erat opinio, quæstionem hanc quam aggredimur, non esse contemnendam, sed hominis acutè cernētis opus, ut mihi uideretur: ac postquam nos aliter nō ualemus, perinde inuestigandam esse iusticiam, ac si, quis non acutè cernentibus literas paruas, procul'que positas legendas mandasset: deinde animaduertisset aliquis, easdem literas esse alibi in maiori quodam loco maiores: atq; inde operæprecium censuisset, ut eas primò legentes, ita demū minores, si eædem sunt, considerarent. Ita prorsus, Adimantus inquit. Sed quid tu simile in hac de iusticia inquisitiōe uides, ô Socrates? Dicam, inquam. Dicimus ne iusticiā hominis unius esse? Dicimus totius ciuitatis? Planè, inquit ille. Atq; ciuitas nónne maior uno uiro? Maior, inquit. Fortasse igitur iusticia amplior in maiori inest, faciliorq; est cognitu. Quare si uultis, prius quæremus in ciuitatibus quid'nam sit: idq; deinde in singulis cōsiderabimus, maioris ipsius similitudinem in minoris idea contemplantes. Scitè, inquit, loqui mihi uideris. Si ciuitatem oratione cōstitutam inspiceremus, iusticiam quoq; eius & iniusticiā uideremus. Fortassis, inquit ille. Quo pacto spes erit facilius cognoscendi, quod quærimus. Maximè. Opus est igit istud efficere. nam non parua res est, ut arbitror. Considera itaq;. Ecce consideramus, inquit Adimātus. Sed tu ne aliter facito. Fit utiq;, inquam ego, ciuitas, ut existimo: quandoquidem nullus nostrûm ex seipso sufficiēs est, sed multorum indiget. An uerò tu putas aliud extitisse ciuitatibus constituendis

dis initiũ. Nullum aliud, inquit ille. Sic itaq; alius alium aliumq; sibi, & ad usum alium adiungentes, cum multis indigeamus, multos in habitationem unam cõmunicatores adiutoresq; cõgregauimus. Quem cœtum, ciuitatẽ nos appellamus. Nõnne? Omnino. Impertiunt ergo uicissim sua, & aliena uicissim accipiunt, conducere sibi uicissitudinem hanc existimantes. Ita prorsus. Age iam constituamus oratione nostra à principio ciuitatem. Faciet autem ipsam, ut uidetur, indigentia nostra. Quid ni? Prima uerò & maxima omniũ indigentia, est præparatio uictus, ut & simus & uiuamus. Certè. Habitationis, secunda. tertia, uestitus, & huiusmodi. Est, ut dicis. Age igitur. Sed quónam modo ciuitas ad hanc præparationem sufficiet? An non unus erit agricola, ædificator alius, alius textor? Nunquid & coriarium ibidem annumerabimus, uel aliquem alium rerum ad corporis usum pertinentium curatorem? Maximè. Erit itaq; ipsa ciuitas saltẽ ex quatuor aut quinq; uiris. Apparet. Quid igitur? Vnumquemque istorum oportet suum opus alijs communicare? uidelicet agricolam unum uiris quatuor uictum præparare, & in quadruplo tempus & laborem in agricultura consumere, atq; illis communicare? An potius aliorũ cura neglecta, quartam sibi soli partem comparare, præparationẽ uidelicet alimentorum in quarta temporis parte? Reliquarum autem partium temporis unam in construenda domo, aliam in uestitu, aliam in calceis conficiendis conterere, neq; curiose alijs rem suam communicare, sed ipsum sibi sine alterius auxilio prouidere? Forte hoc modo, ô Socrates, inquit Adimantus, facilius esset, quàm illo. Minimè per Iouem, inquã. absurdum enim. Nam te loquente considero, nasci nos quidem nõ admodum similes, sed differentes inuicem, singulosq; ad singula opera prõptos natura produci. An non tibi uidetur? Mihi uerò. Quid autem? ageret'ne unus aliquis melius omnes simul artes, uel singuli singulas? Singuli singulas. Atqui & hoc manifestum esse existimo, quòd si nobis in alio quodã negocio occupatis, opportunitas alicuius operis præterit, eiusdem perit & actio. Patet. Non enim quod faciendum est, facientis ocium expectare uult: sed necessitas cogit facientem, opus ipsum obseruata semper occasione prosequi. Necesse est. Ex his patet, singula fieri & plura, & melius & facilius, quando singuli singula secundum naturam occasione seruata ab alijs cessantes efficiũt. Sic est omnino. Pluribus igitur, ô Adimante, opus est ciuibus, quàm quatuor, ad ea quæ diximus comparanda. Non enim agricola, ut uidetur, sibi aratrum cõficiet, si commodum operi futurum est, neq; ligones & rastros, neq; alia instrumẽta quibus agricultura indiget: neq; rursus ædificator, multis enim & huic opus est. Idemq; de textore & coriario dicendum erit. Idem. Fabri igitur lignarij et ferrarij, alijq; huiusmodi plures artifices, nostri in eo oppido conciues facti, frequentius ipsum efficient. Vera loqueris. Sed nondum satis amplum hoc esset, nisi ipsis bubulcos, & opiliones, & pastores alios adderemus, ut & agricolæ ad arandum boues haberent, & architecti iumentis ad conuectandum materiem uterentur, textores autem & coriarij pellibus ac lanis. Haud sanè parua esset ciuitas, quæ omnia hæc haberet. Atqui cõstituere ciuitatem in eo loco, in quo aduectionibus non indigeat, fermè impossibile est. Impossibile certè. Indigebit igitur & alijs, qui ex alia urbe importent, quibus & hæc indigeat. Indigebit. Vanus autẽ esset minister, nihil adducens earum rerum, quibus indigent hi, à quibus affert ea quorum sua ciuitas indiget. uacuus enim rediret. Nõnne? Videtur. Oportet igitur non solum ea confici quæ illi ciuitati sufficiant, sed qualia & quot ijs quibus illa indiget. Oportet sanè. Pluribus igitur agricolis & alijs artificibus nobis opus est in ciuitate. Pluribus certè. Et alijs insuper ministris, qui & importent & exportẽt singula,

gula. Iſti autem mercatores ſunt. An non? Sunt. Mercatoribus igitur indigebimus. Certè. Et ſiquidẽ maritima mercatura erit, multis etiã opus erit, qui maritimæ mercaturæ periti ſint. Multis planè. Quid aũt in ipſa ciuitate? quomodo inter ſe impertiẽt ea quæ ſinguli operanĩ? cuius impertionis gratia, cõmunicationẽ induximus, ciuitatemq; cõſtruximus. Patet ꝙ emendo & uendẽdo. Forum itaq; nobis, & nummus in commercijs, ex hoc permutationis gratia inſtituetur. Omnino. Num igitur ferẽs in forum agricola aliquid ex his quæ facit, uel aliquis alius artifex, ſi non in eodẽ tempore ueniãt, quo & illi quibus cum eſt hæc permutaturus, ceſſabit ab opere, in foro conſiſtens? Nullo modo: ſed ſunt qui cum hoc animaduertant, ſeipſos ad hoc miniſterium præparent.

In ciuitatibus enim rectè inſtitutis id agunt homines quidã imbecilles corpore, & ad aliud opus inutiles, qui illic conſtituti circa forum, partim quidem argento commutant cum his qui aliquid uẽdituri ſunt, partim res dãt pro argẽto his qui empturi. Hæc ergo neceſsitas nobis cauponum genus in orbe procreat. An non caupones eos uocamus, qui ſe in foro ad uenditionem emptionemq; conſtituunt? Qui uerò ad alienas urbes migrant, mercatores? Proculdubio. Sunt & alij præterea, ut arbitror, miniſtri, qui cum huic ſocietati parũ animi uiribus conferre poſsint, robur corporis ſufficiẽs ad labores habent. Iſti ergo roboris uſum uendentes, quia ipſum præmium mercedem appellant, mercenarij nuncupantur. Nonne ita? Ita prorſus. Complemẽtum itaq; ciuitatis & mercenarij ſunt. Videtur. Nunquid ô Adimante, ita iam à nobis adaucta eſt ciuitas, ut ſit perfecta? Fortè. Vbi'nam in ipſa, iuſticia erit & iniuſticia, & cui ſimul innata atq; inſita ex his rebus quas tractauimus? Equidẽ, ô Socrates, neſcio: niſi fortè cõſiſtat in mutuo quodã uſu eorum quę diximus. Forſitã bene dicis: conſiderandũ tamen, neq; deſiſtendũ. Et primùm quidẽ intueamur, qua ratione uictu utenĩ, qui ita inſtituti ſunt ciues. An nõ cibos parabũt, et uinum, & ueſtes, & calceamenta, & domos? Aeſtate quidem ut plurimum, ſine ueſte, & ſine calceis erunt: hyeme autem ueſtibus & calceis ſufficienter ornati. Nutrientur autem, ex hordeo & frumento farinam cõficientes: & partim quidem pinſendo, partim congerendo, placentas egregias, panesq; ſuper calamis aut puris frondibus imponentes, in lectisq; ex herbis ſmilace atque myrto factis diſcumbentes, comeſſabuntur ipſi & eorum filij, uini pocula ſumentes coronati, et deos laudantes, iucundè ſimul uiuẽt: nec ultra cenſum filios generabũt, cauentes & paupertatem & bellum. Ei Glauco reſpondens: Sine obſonio, ut uidetur, inquit, conuiuas feciſti. Verum dicis, inquã. Oblitus enim hoc eram, quod quidẽ habituri eſſent obſonium, ſal uidelicet & oleas & caſeum & porrũ. præterea holera, quaſi agrorum pulmenta ſuſcipient. Et bellaria ipſis addemus, ficuũ, cicerum, & fabarum, & baccas myrti, & phaginas glandes prunis torrebũt, modeſtè bibentes. Sicq; quietè & ſalubriter uiuentes ad ſenectutem uſq;, aliam eiuſmodi uitam poſteris ſuis relinquent. Si ſuibus, ô Socrates, ciuitatem inſtituiſſes, quæ'nam alia ipſis cibaria præparaſſes? Quid ergo agendum, ô Glauco? Quod multi ſolent, inquit, ſuper thoris diſcũbendũ, niſi miſerè uelimus uiuere: epulisq; ex mẽſa ueſcendum, obſonijsq; & bellarijs, quibus his temporibus utunĩ. Eſto Glauco, inq; ego: intelligo. non enim urbem, ut uidet, conſideramus ſolum quomodo fiat, ſed delicatam urbem. Fortè igiĩ nõ malè ſe habebit. Hanc enim intuẽtes, forſitan deprehẽdimus, ubinam iuſticia & iniuſticia ciuitatibus innaſcantur. Vera utiq; mihi ciuitas eſſe uidetur, quã diximus, tanquã ſana. Verùm ſi uultis, ciuitatẽ quoq; turgidam conſideremus. Nihil enim prohibet. Profectò hæc, ut uidetur, quibuſdam nequaquam ſufficient, atque hic uictus nõ placebit: ſed & thori addentur, & menſæ, & alij apparatus,

tus, & uaſa, & obſonia,unguentaq́ & ſuffitus, ſcorta, aromata,condimenta, oblectamentaq́,& hæc omnia profuſe. Neq́ ſolū ea quæ ſuprà retulimus, neceſſaria ponenda ſunt, domus, ueſtes & calcei:ſed addēda rurſus pictura, & uarietatis artificia, aurū & ebur, cæteraq́ eiuſdē generis omnia. Nónne? Omnino,inquit. Nónne igitur maiorem ciuitatem oportet cōſtitui? illa enim ſana,non amplius ſufficiens eſt, ſed mole quadam & multitudine replenda eſt, eorum qui non amplius neceſsitatis cauſa in ciuitatibus ſunt: quales ſunt uenatores omnes, & mimi, imitatoresq́ partim circa figuras atq́ colores,partim circa muſicā:poetæ ſcilicet,eorumq́ miniſtri rhapſodi, recitatoresq́ carminum,actores,cantores,ſaltatores,redemptores,& apparatuum inſtrumentorumq́ uariorum artifices,tum aliarū rerum,tum earum quæ ad muliebrem ornatum pertinēt. Quinetiam miniſtris pluribus indigebimus. An non opus eſſe tibi uidetur, pędagogis,nutricibus,educatoribus, tonſoribus, cæteriſq́ ornandi miniſtris? His prǽterea,qui obſonia & culinam parēt,præterea & ſubulcis egebimus. Hæc enim nobis in priori ciuitate nō erant: nō enim erat opus. In hac autem,& hac, & alijs eſcis cōpluribus ex animalium carnibus indigebimus: an non? Quid ni? An non & medicis indigebimus multo magis ita uiuentes, q̃ ut antea dicebamus? Valdè quidem. Atqui & regio quæ tunc eos homines ſufficienter alebat,parua erit. an quo modo dicimus? Eſt ut dicis. Nónne igitur de finitimorum regione nobis aliquid uſurpabimus, ut ſatis agri habeamus ad paſcendum atque arandum: & finitimi quoq; de noſtra, ſi & alij ad cumulum diuitiarum ſe conferent infinitum, neceſsitatis terminos excedentes? Longè neceſſe erit,ô Socrates. Pugnabimus ergo,uel quid agemus? Pugnabimus. Atqui nōdum dicimus,quid aut mali aut boni bellum afferat:ſed ſolum hoc, quòd originem bellorum inuenimus: ex quibus,cum eueniunt,& publicè & priuatim magnæ urbem calamitates inuadunt. Sic proſus accidit. Igit̃ & maiore ciuitate opus eſt ad exercitum maximum comparandum,qui ob ea quæ dicta ſunt, incurrentibus hoſtibus obuius ſit. Nónne ad pugnādum iſti ſufficiunt, quos narrauimus? Non. Siquidem tu atq; nos omnes rectè ſuperiora conceſsimus,cum urbem conſtituentes, in hoc conuenimus, impoſsibile eſſe unum plures artes bene exercere. Vera loqueris. Certamen bellicum non artificioſa facultas eſt? Eſt, & maximè quidem. Nunquid igitur de coriaria magis, quàm de bellica, eſt curandum? Minimè. Prohibuimus autem, ne coriarius opera ſimul aggrederetur agricolę,uel textoris,uel architecti:& in ſua dūtaxat arte uerſari pręcepimus, ut opus ipſius quàm optimè nobis conficeretur:ſinguliſq́ alijs ſingula pro cuiuſq́ ingenio tribuimus,ut quiſq́ id unum ad quod natura ducit, aggrediatur, ociumq́ à cæteris agens, & temporis opportunitate ſeruata, optimè illud efficiat. An uerò parum quid intereſt, utrum bellica rectè peragantur,necne? An forte uſq; adeò facile hoc ſtudium, ut poſsit quis bellicoſus ſimul uir eſſe, & agricola,uel coriarius, uel aliquis alius artifex? luſor autem talorum uel alearum, nullus quidem idoneus eſſet, ni à pueritia ſtudiū illi arti adhibuiſſet,ſeduluſq́ incubuiſſet? Et ſcutū quidem accipiens,uel alia quædam militaria arma & inſtrumenta, uno die idoneus miles erit in quouis certādi genere, aliorum autem inſtrumentorum nullum aliquem artificem faciet,uel athletam: neq; utile erit illi qui in eo ſtudio penitus non fuerit, & ſufficienter exercitatus. Precioſa admodū inſtrumenta eſſent. Nónne quanto maius cuſtodiæ opus eſt, tāto maiori ocio indigebit, arteq́ & exercitatione maiori? Ita exiſtimo. Nónne & natura ad ſtudiū ipſum idonea? Quid ni? Noſtrū igitur erit officium, ut uidetur, quoad fieri poſsit deligere, quę & quales naturę ſint ad urbem cuſtodiendam idoneę. Noſtrum planè. Per Iouem,nō humile negocium ſum-

psimus: non tamen est formidandum, quatenus uires suppetunt. Non certè. Existimas'ne differre naturam generosi canis, & generosi adolescentis, ad custodiam agendam? Quorsum hæc? Vtrumq; ipsorum sagacem oportet esse ad sentiẽdum, & uelocem: deinde ad insequendum: ac demũ robustũ, cum assecutus fuerit, ad pugnãdum, capiendumq;. Opus certè est omnibus istis. Atqui audax & fortis sit oportet, siquidẽ bene pugnaturus sit. Quid ni? An uerò fortis erit & audax, qui iracũdus nõ sit, siue equus, siue canis, seu quoduis animal? An nõ animaduertisti, inexpugnabilem inuictamq; esse iram? qua præsente, anima omnis intrepida ad omnia est, & inuicta? Animaduerti. Manifestum est, qualem corpore custodem esse oportet. Manifestum. Quinetiã qualem & anima, scilicet iracundum. Et hoc. Quomodo ergo, ô Glauco, asperi nõ erunt aduersus se inuicem, ciuesq; alios, cũ tali natura prediti sint? Haud facile istud per Iouem. Verumtamen oportet erga suos, mansuetos: aduersus autẽ hostes, immites esse: alioquin haud expectabũt, donec ipsos alij perdant, sed ipsi seipsos perdent. Sic accidet. Quid igit faciemus? Vbi'nam mansuetum simul & iracundum ingenium reperiemus? Contraria namq; iracundę natura mitis apparet. Verùm qui alterutro horũ carebit, custos bonus non erit. Hæc autem in unum congredi non posse uidentur. Atq; ita sequitur, ut bonus custos inueniri non possit. Videtur, ut dicis. Et ego hæsitans, mecumq; ipse animo superiora reuoluens, Meritò, inquã, dubitamus amice. Nam ab ea, quam suprà induximus, comparatione digressi sumus. Quo pacto id ais? An non inuenimus tales quasdam esse naturas, quales minimè putaueramus, habẽtes hęc simul in se contraria? Vbi'nam? In alijs animalibus hoc utiq; uidere licet: & nõ minimè in eo custode, cum quo nostrum custodem cõparabimus. nosti enim, generosi canis hunc à natura morem esse, ut aduersus familiares & notos mitissimus sit, cõtrà uerò aduersus ignotos. Noui certè. Ergo neq; impossibile est, neq; præter naturam, quod quærimus, talem uidelicet esse custodem. Sic apparet. An uidetur præterea tibi opus esse, ut qui futurus sit custos, ad ferocitatem illam adiciat ut natura philosophus sit? Quomodo istud ais? non enim intelligo. Atqui & hoc in canibus intueri licet, quod quidem in bestia dignum admiratione sit. Quale istud? Quem enim ignotũ uiderit, grauiter fert, etsi nihil mali ab eo sit perpessus. Noto autem blãditur, quamuis nihil boni ab eo susceperit. An nondum hoc admiratus es? Haud ualde hucusq; animaduerti. quòd autem hoc facit, manifestum est. At enim uidetur hic naturæ ipsius effectus ingenuus, ac uerè philosophus. Qua ratione? Quoniam aspectum nulla re alia amicũ & inimicum discernit, quàm quod hunc quidẽ nouit, illum autẽ ignorat. Nõnne igitur meritò dicendum erit discendi cupidum, atq; studiosum, quòd cognitione & ignorãtia discernit domesticum ab extraneo? Erit: quid ni? Porrò discendi studiosus & philosophus idem. Idem. Cur igitur audacter nõ ponamus & in homine, siquidem aduersus familiares & notos mitis futurus est, philosophũ ipsum esse & discẽdi cupidum oportere? Ponamus. Philosophus igitur, & iracundus, & uelox, & robustus natura erit, qui ciuitatis custos optimus est futurus. Sic est omnino. Talis utiq; custos sit. At quo pacto nutrientur à uobis, erudiẽturq; custodes? Atq; hęc cõsideratio nunquid uobis cõferet ad id, cuius gratia considerauimus omnia, cõperiendũ, quomodo scilicet in ciuitate iustitia insit, & iniustitia? Id certè cogitandum est, ne fortè uel necessaria dimittamus, uel superuacua prosequamur. Reor equidem, inquit Glauconis frater, disceptationẽ hanc summopere ad id quod nobis propositum est, conducere. Ita & ipse per Iouem, ô amice Adimante, existimo. Non igitur desistendum, neque etiam si hæc lõgiora essent. Non

certè,

certè, inquit. Age itaꝗ, quemadmodum in fabulis ocium agentes, confabulantesꝗ, oratione hos homines instruamus. Nempe sic decet. Quæ igitur erit disciplina? Num difficile erit inuenire meliorem illa, quæ hactenus longo tempore est inuenta? est autem hæc ad corpus quidem pertinẽs gymnastica, ad animũ musica. Est planè. An non à musica eruditio hæc prius, quàm à gymnastica, incipere debet? Certè. Cum musicã dicis, sermones etiam ponis, nec ne? Pono. Orationis autem species duæ, uera & falsa. Ita est. Erudiendus utiꝗ in utraꝗ custos futurus, priusꝗ in falsa. Haud intelligo quid dicas. Nescis quòd pueris fabulas prius narramus? hæc autẽ, ut simpliciter dicã, falsa sunt, licet quędam etiam ueridica iudicentur. prius autem fabulis ad pueros, quàm gymnasijs, utimur. Est ut dicis. Hoc ergo uolebam, cum dicerem, attingendam esse prius musicam, quàm gymnasticam. Probè. An nescis, in unaquaque re maximum quid principium esse? præsertim iuueni, & tenero cuiꝗ. Maximè enim tunc formatur induiturꝗ figura, quam quis unicuiꝗ imprimere uelit. Omnino quidem. An adeò facilè permittemus quaslibet fabulas à quibuscunꝗ formatos audire pueros, animisꝗ imbibere opiniones ut plurimum contrarias illis, quas cum adoleuerint, habere illos debere existimamus? Nullo modo id permittemus. Primùm igitur, ut uidetur, fabularum fictoribus præficiẽdi sunt, qui si quam bonam fabulam fecerint, eligant, reliquas autem abijciãt. Quas deniꝗ elegerimus, per nutrices et matres pueris narrandas curabimus, ut ipsorum animi fabulis multo magis informentur, quàm corpora manibus. Ex his uerò quas nunc recẽsent, multæ erunt abijciendæ. Quales? inquit. In maioribus, inquam ego, planè minores uidebimus. oportet enim eandem figurã esse, eandemꝗ potẽtiam, & maiorum pariter & minorum. An non censes? Censeo equidem: uerùm quas maiores appelles, nequaquam intelligo.

Quas Hesiodus & Homerus, reliquique poetæ scripserunt. hi nanꝗ hominibus falsas fabulas effinxere, quæ quotidie circũferunt. Quas fabulas dicis? quidue in ipsis dãnas? Quod & primò & maximè dãnari oportet, præsertim cum aliquis non bene mentitur. Quid istud? Quando quis uerbis malè fingit, quales dij & heroes sint, instar pictoris nulla ex parte similia figurantis, ad ea quæ imitari conatur. Atqui talia meritò uituperantur. Verùm quo modo dicimus? & quæ apud eos talia reperimus? Primum quidem & maximum, & de maximis rebus mendaciũ, quod nõ probè mentitus est Hesiodus, quando gesta illa à Cęlio fingit: addítꝗ, quemadmodum Saturnus eum puniuit, quę ue egit Saturnus recenset, & quæ à filio perpessus est. Quæ quidem etsi uera essent, non tamen putarem tam apertè ad homines mentis inopes adolescentesꝗ proferẽda, sed tacenda potius. Sin autem necessitas adesset loquendi, in arcanis audienda paucis, nõ porcum sacrificãtibus, sed preciosam quandam raramꝗ uictimam, ut quàm paucissimos audire contingat. Profectò duri sunt hi sermones. Neꝗ dicendi, ô Adimante, in ciuitate nostra: neꝗ dicendum iuueni audienti, quòd qui iniquissima facinora perpetrat, nihil mirum committat: aut qui peccantem patrem supplicio afficit, non multũ præuaricetur, imò faciat quod primi maximiꝗ deorum fecerunt. Non per Iouem. nam neꝗ mihi quidẽ digna hæc uidentur, quæ dicantur. Neꝗ omnino, quòd cum dijs dij bellum gerant, insidientur, & pugnent. neꝗ enim uera: siquidẽ oportet futuros apud nos ciuitatis custodes turpe putare, inter se inuicem dissidere. Quare nec ullo pacto narrandum illis, Gigantum bellum, præliáue permulta deorum & heroum, cognatis suis proximisꝗ indicta: sed si quo pacto persuasuri sumus, nullum unquam ciuem ciui aduersatũ esse, neꝗ esse hoc sanctum, talia quædam potius & pueris statim, & adolescentibus à senioribus aniculisꝗ narranda

randa sunt, cogendiq; poetę ut ad hęc fabulas suas dirigāt. Vincula autem Iunoni à filio iniecta, & Vulcanum cœlo à patre proiectū, cum ille matri uerberatę subuenire uellet, aut deorū pugnas quotcunq; Homerus scripsit, minimè in ciuitate recipere debemus, siue per allegoriam dicta hæc sint, siue sine allegoria. nō enim adolescēs hæc dignoscere potest: sed quæ in ea ætate opinionibus accipiuntur, altius inhærere, difficillimeq; eradicari consueuerunt. Quorum fortè gratia danda omnino est opera, ut hæ fabellæ quas primas audient, optimè institutę ad uirtutem sint. Non est procul à ratione quod dicis. Verùm si quis interroget, hæ quæ sint, & cuiusmodi fabulæ, quid nam dicemus? O' Adimante, poetæ quidem nos in præsentia, neq; ego, neq; tu sumus, sed ciuitatis institutores. hos autē nosse oportet figuras, in quibus fingere poetæ fabulas debeāt: quas si excesserint, fabulæ huiusmodi admittendæ non sunt. Neq; tantum ad ciuitatis institutores pertinet, fabulas fingere. Rectè loqueris. Sed hoc mihi declara, quales istæ circa theologiam figuræ. Tales quædam: qualis ipse Deus est, talis semper est describendus, siue carminibus describatur, siue cantibus, siue etiam tragœdia. Ita decet. Nonne bonus & ipse Deus est, & ita dicendum? Proculdubio. Atqui nullum bonum noxiū est. Nullū, ut arbitror. Quod innoxium est, nunquid nocet? Nequaquam. Quod non nocet, nunquid malum facit? Neq; istud quidē. Quod autem nihil mali facit, nullius mali est causa. Nullius. Item, nōnne conducibile bonum est? Prorsus. Ergo bene feliciterq; agendi causa est. Est. Non igitur omnium causa bonum est, sed eorum quæ bene se habent causa: eorum uerò quæ malè, nequaquam. Sic est omnino. Non igitur Deus, quum bonus sit, omnium causa est, ut multi dicunt: sed paucorū quidem hominibus in causa est, multorum uerò extra causam. Multo enim pauciora nobis sunt bona, quàm mala. Et bonorū quidem solus Deus causa est dicendus: malorum autem quamlibet aliam, præter Deū, causam quærere decet. Verissima loqui mihi uideris. Neq; Homeri igitur, neq; alterius poetæ accipiendum est peccatū, stultè de dijs dicentis, in Iouis limine duo iacere dolia plena sortibus, bonis unū, malis alterum: cumq; ex his Iupiter inuicem commixtis impertit alicui, aliàs huic bene, aliàs malè est: cui uerò ex altero datur, hunc uesana fames super terras exagitat. Neq; uerò admittendū est, Iouem nobis penuarium esse bonorum atq; malorum. Confusionē uerò iuramentorum induciarumq; à Pandora factā, si quis per Iouem & Mineruā factam fuisse dixerit, nequaquā laudabimus: neq; deorum cōtrouersiam, dissensionemq;, & iudicium per Themin atq; Iouem. Neq; quod dicit Aeschylus, adolescentes audiant, Deum mortalibus caussam prębere, quādo uult funditus domū subuertere. Verùm si quis iambica inducat, in quibus passiones Niobes referantur, uel Pelopidarum, uel Troianorum, aut aliquid huiusmodi, uel sinendū non est eum dicere hęc Dei esse opera: uel si Dei sunt, educenda est in his ea quam nunc quærimus ratio, dicendumq;, Deum quidem bona iustaq; egisse, atq; eos puniendo iuuisse. Quod uerò miseri sint qui pœnas pendūt, sitq; Deus qui sic affligit, poetam dicere non est permittēdum. Sed si diceret malos homines, utpote miseros, pœnis egere, easq; soluentes à Deo iuuari, permittendū. Malorum autē alicui causam esse ipsum Deum, quum bonus sit, refellendum est omnino: neq; permittendum hoc quenquā dicere in sua ciuitate, si bonis instituti legibus ciuitas debet: neq; insuper quenquam audire, siue sit ille iunior, siue senior, siue carminibus hæc inserantur, siue soluta oratione narrentur, tanquā quæ neq; dictu sancta sint, neque nobis utilia, neq; inter se cōsona. Consuffragator tibi sum hac in lege ferenda. mihi nempe hęc placent. Hæc itaq; una sit lex atq; figura ex his quæ circa Deos ferendæ sunt, in qua cogatur u-

tur u-

tur unusquisque & dicere, & inducere Deum nõ omnium causam, sed bonorum. Sufficit. Quid autem hæc secũda? Num existimas præstigiatorem esse Deum, & tanquã ex insidijs aliàs alia sub specie appareret? & aliàs quidẽ in multas formas speciem suam mutãtem, aliumq́ effectum: aliàs autẽ nos decipientem, uanasq́ de se nobis imagines offerentem? uel simplicem potius, minimeq́ omnium sua ex specie discedentem. Nescio quid in præsentia de his dicam. Quid autem hoc? Nonne necesse est, si quid à specie sua discedat, uel ipsum à se mutari, uel ab alio? Necesse. Haudquaquam ab alio quæ optimè se habent, mutantur atque uertuntur: quemadmodũ corpus à cibis, & poculis, & laboribus, & plantaria omnia ab æstu tempestatibusq́ uentorum, & huiusmodi passionibus: ubi quod integerrimũ est, & robustissimum, minimè permutatur. Ita certè. Nonne animũ quoq; fortissimũ & sapientissimũ externa perturbatio minimè permutaret? Sanè. Quinetiã cõposita omnia uasa, ædificia, uestimẽta eadẽ ratione bene cõstructa, ac bene se habẽtia, minimè uel tẽpore, uel passionib. alijs immutantur. Est, ut dicis. Quicquid igitur bene se habet, uel natura, uel arte, uel utrisq;, minimũ permutationem ab alio suscipit. Videtur. At uerò Deus ipse, & quæ Dei sunt, omni ex parte quàm optimè sese habent. Quid ni? Hac igitur ratione minimè formas plures Deus susciperet. Minimè. Nunquid autem se in se uerteret, mutaretq́ Deus? Manifestum hoc est, siquidem mutaretur. Vtrum igitur in melius & pulchrius, uel in peius ac turpius? Necesse est in peius, si modò mutatur. Non enim indigum pulchritudinis & uirtutis esse Deum dicimus. Rectè nimiũ loqueris. Verùm cum hæc ita se habeant, credis ne tu sua sponte aliquem, siue Deum, siue hominem, deteriorem se facere? Impossibile certè istud. Impossibile igitur, Deum mutare se uelle. Sed ut uidetur, pulcherrimus optimusq́ cum sit deorum quisq;, quoad fieri potest, omnes sua in forma sempiterna & simplici perseuerant. Necessariũ esse omnino hoc arbitror. Nullus igitur poetarum nobis, ô uir optime, dicat, deos hospitibus similes, uarijs in formis urbes adire. Neq; aliquis de Protheo & Thetide simillima mentiatur. Neq; in tragœdijs, aut alijs poematis inducat Iunonem, in sacerdotis speciem permutatã, Inachi Argiui fluminis filijs uita donatis munera colligentem: cætera'que talia nemo audeat fingere. Neq; matres uanis his fabulis pueros terreant, deos quosdam nocte uagari, peregrinis quibusdam uarijs sub formis persimiles: ne simul & in deos malè dicant, & ipsos pueros timidiores reddãt. Nullo modo. At uerò nunquid dij ipsi immutabiles sunt, sed quibusdã præstigijs nos decipientes, uarias in formas mutari uidẽtur? Forsitan ita. Quid uerò, mentiri ne Deus uult, aut uerbis aut re falsam obiectans imaginem? Nescio inquit. An nescis, quod ipsum reuera mendaciũ, si modò dici id potest, omnes homines dijq; oderunt? Quid istud ais? Sic inquã. Nullus enim sponte uult ipso quodam sui pręcipuo pręstantissimoq;, & circa res præcipuas præstãtissimasq; mentiri, sed summopere illud ibi mendaciũ timet. Neq; nunc etiam intelligo. Putas me magnum aliquid dicere. Ego autem dico, quod ipsa anima circa res ipsas mẽtiri, & mentitum esse, & inscitia falli, atque in ea habere accepisseq; mendacium, nullus unquam eligeret. Mendaciũ quippe habere in animo, summopere omnes oderunt. Summopere. Atqui rectè, quod modò dicebã, hoc reuera mendacium uocaretur, in animo mentientis inscitia. Quoniã quod est in sermone mendacium, imitatio quædam est passionis eius quæ est in animo, & posterius procedens simulacrum, haud omnino purũ mendaciũ. Nonne ita? Ita prorsus. Ipsum itaq; reuera mendacium nõ solùm dijs, sed hominibus etiam est odiosum. Mihi quidem uidetur. Quid autem ipsum in uerbis mendaciũ, quandò nam, &

cui adeò utile est, ut non sit odio dignum? Nónne aduersus hostes, atque eos qui uocantur amici, quando ob furorem atq; aliquam inscitiam malum aliquod facinus aggrediuntur? Tunc porrò auertendi gratia tanquam medicina quædam utile est: & in his quas modò dicebamus cõfabulationibus, eo quòd non cognoscamus in quo antiquarum rerum consistat ueritas, assimilantes ueritati mendaciũ, ita enim maximè id utile facimus. Sic est prorsus. Secundum ergo quid istorum, mendaciũ est utile Deo? An quia non cognoscat uetera, sub ueritatis imagine mentiatur? Ridiculum istud quidem. Poeta igit̃ mendax in Deo non est. Non mihi uidet̃. Nunquid metu hostium mentietur? Longè abest. An propter familiarium dementiam atq; insaniam? At nullus stultorum & insanorum, Deo amicus est. Non igitur est cur Deus mentiatur? Non. Ergo omnino sine mendacio est deorum dæmonumq; natura. Omnino. Quare & simplex omnino Deus, & uerax dictis ac factis, neq; mutat̃ ipse, neque alios decipit, neq; per uisiones, neq; per sermones, neq; per signa, neque nobis dormientibus, neq; uigilantibus. Ita quoq; mihi de hoc, te dicente, uidetur. Cõcedis ergo hanc secundam esse figurã, in qua oportet de dijs ita dicere, & audire, tanquam qui neq; præstigiatores sint, neq; se mutent, neque mẽdacijs nos, aut dictis, aut factis seducãt? Concedo. Multa igitur ab Homero dicta laudãtes, somnium ab Ioue Agamẽnoni missum nequaquã laudabimus. neq; Aeschylũ, cum Thetidem inducit dicẽtem, quòd Apollo filium eius interemit: qui tamẽ in eius nuptijs discumbens cecinerat, bonam Thetidis stirpem fore longæuam, morbisq; intactam. Cecinit quippe multa Apollo, inquit, fortunasq; meas Deo amicas fore prædixit, & lætitia me laudationibus suis affecit. Atque ego os Phœbi sperabam diuinum, ueridicũ, fatidicumq; esse. Ipse uerò idẽ qui laudabat, in mensa et ipse discumbẽs, ipse hæc fatus, ipse idem mihi filium interfecit. Talia quædam quoties de dijs dicentur, protinus reclamabimus, exsibilabimusq;: neq; permittemus, ut ludorum magistri ad iuuentutis disciplinã istis utantur, si custodes apud nos pij atque diuini, quoad homini possibile est, futuri sunt. Accipio equidẽ hanc formam, proq; legibus ubiq; utar.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM II. Annotationes.

DEfatigationem haud probauit.) Quanquã disputãdo Thrasymachus defatigatus ab incœpto destiterit, ego tamen abs te adhuc persuaderi nolo. Hic Glauco Thrasymachi suscipit sententiã defendendam, ideoq; Socratem ad disputandum inuitat. *Videtur'ne tibi huiusmodi bonum.)* Proposita definitione boni, eiusq; diuisione, Socrates quærit sub quo'nam bono iusticia constituatur? ut doceat, eandem iniusticiæ præferendã esse. Bonum, & expetendum, pro eodem hic capitur à Socrate: siquidem bonum nihil est aliud, quàm id, quod propter se expetitur. et in ipsa boni ratione expetitio includitur, quòd illa ad finem pertineat, qui propter sui bonitatem semper expetitur. Duplex autem hic bonum à Platone ponitur: unum, quod per se expetatur: alterum, quod ob aliud. illud honestum, aut iucundum, hoc utile dici solet: quia honestas & iucunditas finis rationem habent, utilitas uerò medij ad finem. Primum genus boni, id est iucunditas, in ijs uerbis ponitur: Videtur'ne tibi huiusmodi aliquid esse bonum? Secundum, id est honestas, in ijs: Est'ne aliquid, quod & ipsum gratia ipsius? Tertium, id est utilitas, in illis: Tertium autem uides genus boni. His boni formis propositis, docet præterea, sub honestatis formã iusticiam cadere, accommodata illi definitione honestatis. siquidẽ honestas est, quæ propter se, effectusq; suos desideratur: eodemq; modo iusticia. *Noui equidem istuc multis.* Scio quidem iustitiam, adeoq; uirtutem omnem, laboriosam esse, eamq; tanquã honestum propter se esse expetendam: quamuis labor Thrasymachum deterruerit, quo minus fateretur esse propter se cupiendam iusticiam. *Tanquam serpens carminibus.)* Aiunt serpentes incantationibus adeò commoueri, ut obstupescant nonnunquam: sic quoq; à Socrate discessisse dicitur Thrasymachus. *Cupio enim audire, quid sit utrunq;.)* Petit hic à Socrate Glauco, ut quando Thrasymachus disputationem intermiserit, doceat ipse, quid sit utrunq;, id est iusticia & iniusticia: tum quid sit illud, quod per se in animo existit: omittat uerò sermonẽ de præmijs,

& effectibus utriusq;. Renouabo equidem.) Propositio est eorum quæ à Socrate sunt aduersus Glauconem quærenda: quæ ipsa tria sunt. primum, quid sit iusticia, ut uulgus existimat. secundum, num iusticia inutilis sit, ac difficilis. tertium, recte ne ob difficultatem eadem deseratur. Orationem uerò pro ipsa iusticia.) Glauconis sunt uerba, cupientis à Socrate nosse iusticiæ definitionem, ac laudem, quæ in dubio posita uideatur, cum ei iniusticiã nõnulli anteponant. Enimuerò quod primum.) Glauco hinc iniusticiam laudare, iusticieq; præponere, oratione continenti incipit: id quod in lib. de Repub. quoque Ciceronem, inducta Carneadis sententia fecisse, Firmianus scribit in libro de Iusticia. Iniuria autem affici malum.) Hanc quoq; tuetur Gorgias sententiã, in eius tituli Dialogo: sed eam refellit Socrates, docens iniuriam pati esse melius, quàm facere: itemq; Aristoteles lib. 5. Ethic. Hincq; uolunt originem.) Leges ex hominum iniusticia natas ait, ut illam laudet: sed non animaduertit, aliud esse occasionem, aliud efficientem causam. hominum quidem iniusticia occasioni est, ut leges condantur: ipsa uerò leges non efficit, sed recta ratio. Quæ media quodammodo.) Iustum legitimum cum absolutè iusto confundit, mediamq; statuit iusticiam inter iustum & iniustum, siue inter bonum ac malum. Hæc est, ô Socrates.) Originem iusticiæ ipsis in hominibus iustis iniusticiam esse, docere hic uult. Quò rapiat utrunq; libido.) Superiorem sententiam ab impetu humanæ naturæ, ac procliuitate ad malum confirmat: quòd hæc facultas homini haud temerè data uideatur. Erit enim licentia, quam dico.) Quanta sit iniusticiæ uis, exemplo fabuloso Gygis ostenditur: quod ipsum argumẽtum à Cicerone lib. 3. Offic. refutatur. Si igitur duo tales annuli.) Exemplum quæstioni accõmodans, iusticiam utilitatis causa deferendam esse putat: in quo discrimẽ inter Glauconẽ ac Socratem est. Quod si quis huiusmodi facultatem nactus.) scilicet malè faciendi. Vulgari sententia suam opinionem confirmat Glauco, quòd iusticia quidem à cunctis laudetur, occultè autem ei iniusticia præferatur. Laudarent tamen illũ palàm.) Quamuis iustus laudetur uulgò, quòd homines iniuriæ timore sponte se decipi sinant, dum iusticiam laudant: tamen utilior à singulis iniusticia putatur, cum ea eligatur potius quàm iusticia, in ijs quæ agunt. Sit autem hæc discretio talis.) Hypothesis est Glauconis, statuentis, nihil iniustum ab iniusto differre, ut iniusticia utilior iusticia esse demonstretur. Sumitur autem argumentũ à subiecto. Primum igitur iniustus.) Puniri quidem aliqua pœna eos qui deprehensi in facinore sint, uult: iniusticiam uerò eorundem latère, occultariq; præcipit, quia id solum in ijs sit reprehendendum, quod apertè sint iniusti, non quòd iniusti. Hunc talem finxerimus.) Antithesis, comparans iustum cum iniusto, ut collatione hac iniustus anteponatur iusto. Si enim uidebitur iustus.) A repugnantibus docet, iustũ ab iniusto distingui non posse, hoc modo: Iustus omnis esse, ac non uideri debet: Qui autem in rebus agendis iustum esse se ostendit non magis iustus, quàm iniustus uidetur: Ergo iustus ab iniusto discerni non potest. Sententiã hanc Cicero lib. 3. Offic. attingit obiter, atq; refutat. Vehementer ô amice Glauco.) Iusti & iniusti descriptionem à Glaucone factam, Socrates miratur. Existima me hæc Socrates dicere.) Tanta est uirtutis uis, ut rationes omnes superet. ideo nequaquam, ait Glauco, se hæc sentire, sed referre tantum uoluisse. Dicent enim, quod ita affectus iustus.) Ex persona iniustos laudantium, incommoda iustorum recenset, ut his illi anteponantur. Aeschyli autem.) Cum iniustus malit quis esse, q̃ uideri: rectius ei accõmodabitur Aeschyli sententia, dicentis, iustum esse quidẽ, nõ uideri. Profundũ sanè sulcũ, et frugiferũ.) Similitudine quadã mentẽ sulcũ appellat, quod ueluti semina, sic recta proferat consilia. Primũ quidẽ magistratus.) Sorites, docens, iniustum placere magis Deo, quàm iustum. quæ conficitur hoc modo: Qui iniustus est, plura acquirit: itaq; ditior cum sit, offerre dijs plura, & amicis prodesse magis potest. Talis autem Deo placet: Ergo & iniustus. Hæc cum dixisset Glauco.) Absoluta Glauconis oratione; in qua iniustus iusto præferebatur: Adimãti subiungitur oratio, contrà sentientis, ut in utramq; partem Academicorum & Peripateticorum more de iusticia disseratur. Frater, inquam ego.) Socratis uerba sunt, Glauconem hortantis, ut Adimanto fratri opem in hac disputatione ferat. Quanquam me, quæ dicta.) Socratis est, Glauconi cedentis, ironia. Ex ea opinione magistratus.) Inuersio Glauconianæ sententiæ, in qua honores & præmia iustis proposita esse, non iniustis dicuntur: id quod Homeri, Hesiodi, aliorumq; poetarum testimonijs confirmatur. Aeternam ebrietatẽ.) Id est, alienationem à corporeis rebus, & affluentiã bonorũ. Qui autem longiora his præmia.) Huiusmodi præmia non semel Iudæis, à Deo per Mosem proponũtur. Præter hæc considera.) Alia præterea iusti bona recensentur: quæ paulatim exponuntur. Omnes enim uno ore.) Hesiodus uirtutem à dijs ait in arduo positam, quòd difficilè comparetur. Tum uinculis se Deos inducere.) Id est, dijs se faciles præbent hominibus, quasi capiendos, ut opem non denegent. Partim quòd Deus precibus.) gratam esse dijs iusticiam, ex eo docet, quòd dij precibus nostris flectantur. Libros autem circumferunt Musæi.) Scelerum purgationẽ ait gratam esse dijs, ideoq; iusticiam ipsam: quòd homines quærant remedia, quibus à uitijs purgari possint: cuius generis sunt libri hi, ac teletæ siue expiationes, ab Orpheo cæterisq; Magis inductæ: de quibus abundè Porphyrius lib. 11. de Abstinẽtia animalium, & Rhodiginus lib. 9. cap. 23. Lect. antiq. Animos eorum iuuenum.) Si qui à iusticia deflectũt, ij sunt præcipuè iuuenes, qui plurimis perturbantur

affectibus

causa semper praecedat. Qua de re plura Arist. lib. 1. Polit. *Quem coetũ ciuitatẽ.*) Ciuitatis definitionem planiorem apud eundem Aristotelem quaere, lib. 3. Polit. *Faciet autem ipsam.*) Postquam quid sit ciuitas, seu quid eadem dicatur, constat, ne de nomine sit controuersia, illius cõdendae causae uariae numerantur: quarum prima est egestas, eaq; non unius tantum rei, sed multarum, & ad uitae usus diuersos pertinentium. *Est praeparatio uictus.*) Victus uitae necessarius est, ut alamur, atque uiuamus. *Sed quo nam modo ciuitas.*) Cum causa cõdendae ciuitatis sit uitae necessitas, tria sunt rerum genera, quibus egemus: cibus, habitatio, uestitus. his accommodatae totidem hominum formae in eadem ciuitate habitantium erunt, qui parare illa possint: quando propter hanc mutuam diuersorum operam consociantur homines. *An non unus erit agricola?*) Ciuitatis partes, id est ciuium genera enumerat, quando hi pro uitae humanae usibus constituti fuere, qui usus in condenda etiam ciuitate spectatus fuit tanquam finis. *Ex quatuor aut quinq; uiris.*) Quia singulis usibus uitae humanae ciues apti esse debent, tot erunt in Republica hominum genera, quot opificiorum formas necessitas poscit. *An potius aliorum cura.*) Cum anni quatuor sint tempora, agricola suo semper fungetur munere, non uno tantum tempore, sed in omnibus, cum eius semper necessaria sit opera. Hic Plato docere uult, unumquemq; opificem seu ciuem eorum, quibus de dixit, suo semper opificio usurũ, nõ alieno, ne ordo ciuium ac ciuitatis perturbetur. *Nam te loquente considero.*) Vnum in urbe quauis ciuium ordinem esse posse negat, sed diuersos, ut diuersa sint munia, & opificia. *Non enim quod faciendum est.*) Docet, singulos curaturos melius singula, quàm unum omnia: ut concludat, diuersos in ciuitate ciuium gradus esse debere. *Pluribus igitur, ô Adimante.*) De numero ciuium utilitati publicae necessariorum adhuc agit, quoniam unus sibi omnia facere nequeat, multisq; humana uita rebus egeat: quapropter necesse sit, diuersos in una ciuitate homines esse. Per quaternarium autem hunc ciuium numerum summa genera intelligit, ad quae redigi formae diuersae possint. Nam ad agriculturae rationẽ diuersa requirũtur opificia: eodemq; modo ad uestiendi, aedificandiq; artem, cum alius artem ipsam exerceat, alius instrumenta faciat, alius praeparet, alius deniq; aliud agat. *Atqui constituere ciuitatem.*) Ciuitatis origine & partibus essentialibus, id est, ciuibus, eorumq; numero et ordine propositis, sequitur, ut eiusdem materia describatur: id est, situs, aedificiorum ratio, caeteraq; huius generis alia, quae ad plenam ciuitatis constitutionẽ desiderantur. Quamobrem de situ hic ciuitatis agitur, quia magni refert, quo loco eadem sita sit ad habitãdi commoditatem, tum ad agriculturae et mercaturae usum: quae duae artes maximè sunt rebus publicis necessariae. *Quid autem in ipsa ciuitate.*) Ad ciuitatis rationem pertinet, imò necessaria est, ciuilis uitae communio, quae in cõtractibus, uenditionibus, emptionibusq; cernitur. Quam quidem ad rem forum, mercatus, pecuniae usus, caeteraq; id genus alia pertinent, in quibus iusticiae quoq; ratio consistit: de qua non pauca Aristoteles libro 5. Ethic. *Quidam imbecilles corpore.*) Cum distincta sint ciuium munera, uidendum est in Repub. bene constituta, ut unicuiq; muneri apti homines adhibeantur: ut imbecilles & ignaui ad sedentarias artes, uel ad mercaturam mittantur: robustiores & prudentiores, ad publica negotia, & bellicam rem: eodemq; modo ad reliquas artes, aptissimi quiq; deligantur. *Vbi nam in ipsa iusticia erit.*) Constituta iam adumbratè ac ruditer ciuitate (nam latiùs id fiet postea) quaeritur à Socrate denuò, quae nam sit eius iusticia: quando ea solum de causa breuis haec ciuitatis descriptio facta est, ut tanquam materia propositae rei inuestigaretur. *Equidem, ô Socrates, nescio.*) Iusticiam ciuitatis in mutuo hominum usu, et commutatione rerum sitam esse ait: ut intelligas, commutatricem tantum iusticiam ad ciuitatem pertinere. *Ex hordeo & frumento.*) Non siligineum, sed rudem, & sanitati commodum panẽ fieri oportet, ne luxui detur locus. *Si suibus, ô Socrates.*) Cum ciuitatis iusticiam Socrates in temperatione quadam, & frugalitate ponendã dixerit, eiusmodi nunc Rempub. Glauco irridet. Quamobrẽ duas continuò ciuitatum duarum formas subijcit Socrates: alteram moderatae, alteram immoderatae: ut quae sit earum praestantissima, doceat. *Turgidam.*) id est, inflatam, & rerum copia affluentem, quasi morbido quodam humore. *Neq; solum ea quae suprà.*) Conuiuiorũ, coenarumq; formas diuersas, lege apud Athenaeum lib. 11. *Quales sunt uenatores.*) Cum opulentae, intemperãtisq; urbis describatur hic forma, multa hominum genera inutilia, ad amplitudinem tamen ac luxum ciuitatum pertinentia, commemorantur. *An non medicis indigebimus?*) Exemplo sunt Romani, qui diu medicis caruere, cum austeriorem uitam tunc agerent. *Sufficienter alebat.*) Quia ubi hominis luxus multa poscit, externa multa quaeruntur: quia propria non uidentur satis esse. *Nónne igitur de finitimorũ.*) Praeter luxum huius ciuitatis, auaritiam addit, cupiditatemq; imperandi. *Non: siquidẽ tu, atq; uos rectè.*) Verba sunt Socratis, Glauconi respondentis, qui eo ampliorem putabat fore ciuitatem, quòd plures haberet ciues: in ijs autem, multitudinem ait ciuium ad bellum non multum cõferre: quòd pauci ad bellum apti, tantum efficiant, quantũ inepti multi, id quod hoc argumento probatur. Artem unam unus exercere tantum rectè potest: ratio autem bellica ars est: ergo ad unum hominum genus pertinet tantum, à quo possit exerceri: quapropter nihil ad belli usum refert, pauci ne, an multi ciues in urbe sint. *Simul aggrederetur agricola.*) Colligit ea exempla, quibus docuit, unam artẽ ab uno rectè coli, non à multis, aut ab uno mul

tas. An uerò parũ quid interest.) Cum docuerit, unam artem ab uno solum commodè exerceri posse: bellicam nunc rationem & artem difficilem ait esse, eoq; à paucioribus administrandam. Nonne quanto maius custodiæ.) Concludit, custodes ciuitatis esse debere paucos illos, qui bellicam rationem administrent, quando ea sit à paucis colenda. Nostrum igitur erit officium.) Ab hoc loco usque ad librum quartũ, quæ de urbis institutione traduntur, digreßione quadam dicuntur, occasione sumpta describendæ nunc ciuitatis obiter, & adumbratæ, ut eius iusticia postea ostendatur: id quod à Platone ipso eo in loco significatur apertè. Existimas ne differre naturam?) Quales esse custodes debeant, similitudine quadã canis ostendit eleganter: quòd animal hoc sagacißimum, & uigilantißimum sit. An non animaduertis inexpugnabilẽ?) Fortitudini iracundiam adiungit, tãquam eius sedem, ut Arist. item libro 4. Ethic. Comparat autem hic ciuitatis custodes cũ irascibili animi parte, quod hæc uelut robur uiresq; illius omnes contineat. Veruntamen erga suos.) Duas hic fortitudinis partes proponit cum Aristotele, mansuetudinem, & acrimoniam: alterã ad excitandam animi uim, alteram ad mitigandam, cum res ita poscat. Comparatione digreßi.) Scilicet iuuenis cum cane. In eo custode, cum quo nostrũ.) id est, Cum cane domus alicuius custode, nostræ ciuitatis custodem comparauimus. Talem uidelicet esse.) id est, & mansuetam, & minimè asperam, ac difficilem. Si nihil mali ab eo sit.) Canis ingenium in notis, ignotisq; internoscendis, adscribit philosophi officio, qui ciuitatem sit temperaturus. Philosophus igitur, & iracundus.) Philosophum sciendi studiosum esse ait, ut à Pythagora dictum citat M. Tullius lib. 1. Tusc. Huiusmodi autem philosophum debere inquit esse ciuitatis custodem, non deditum cõtemplationi solum, cum ea sint ab eo precipuè discenda, quæ ad ciuitatem pertineant. Talis utiq; custos sit.) Hactenus ciuitatis custodis officium descripsit: quem robustum, fortem, diligentem, mitem, doctum, in suis & alienis dignoscẽdis, philosophum denique esse uult. Atq; hæc consideratio nunquid.) Hinc docere incipit, quemadmodum à prima infantia educandi ciuitatis custodes sint. In fabulis otium agentes.) Transitio ad docendũ, quemadmodũ fabulis sit utendũ: quandoquidẽ ea res pueris primũ traditur, uel Quintiliano autore. Quæ igitur erit disciplina?) Artiũ diuersarũ enumeratione, quæ nam earũ imbuẽdi custodes sint, quærit. Orationis aũt species duæ.) Musicam orationem, id est, concentu quodam harmonico factam, tanquam genus constituit. Huius duas facit formas: unam ueram, id est orationem rhetoricam, siue cantiones ueris de rebus: alteram falsam, id est poesim. Erudiendus utiq; in utraque.) Pœsim, siue fabulosam orationem custodi ciuitatis primum ediscendam, uel Quintiliani testimonio, idem oratori suo præcipientis, constat. Nihil enim puerili ingenio magis congruit, quàm poesis: ideoq; musica in eorũ institutione ab Aristotele lib. 8. Polit. & à Platone in Legibus traditur. Veridica iudicentur.) Veridica quædam ait in fabulis esse, quòd eæ plerumque aliqua ex re uera ortum habuerint, id quod in Phædone dicitur ab eodem latius. Hoc ergo uolebã, cum dicerem.) Cum hactenus qualis esset ciuitatis custos, dixerit: nunc præcepta singula ad eius institutionem pertinẽtia persequitur. quorum primum est, de pietate in Deum: cuius caput est, de Deo bene sentire, audireq; nõ fabulas, aut mendacia, turpia præsertim, sed ueros sermones, & honestos. Fabulis multo magis informẽtur.) Maiori cura hæ fabulæ de dijs tradẽdæ sunt, quàm aliud quicquam. ne & falsa & turpia doceantur pueri, maneantq; illa perpetuò quæ tenera ætate quis comprehenderit. Ex his uerò, quas nũc.) Cum doceat, quis fabularum sit delectus, unam ait omnium esse formã, tam maiorum quàm minorum fabularum, quãdo ex maioribus intelligatur, quales minores sint. quæ autem sint maiores, minoresq; fabulæ, quales ue, ipsemet explicat Socrates. Neq; iuueni audienti dicẽdum.) Propterea quòd prauo exemplo sunt, turpes fabulæ damnari debent: et cum omnibus, tum pueris prohiberi. Hic diuersa genera fabellarum commemorantur, ut quantum ea incommodi afferant lecta, audita ue, ostendat. Verùm si quis interroget hæc.) Quales demũ fabulæ sint pueris proponẽdæ, docere incipit, quãdo suprà nõ omnes tradi oportere retulit. Tales quadã, qualis ipse Deus.) Pleræq; fabulæ falsa de dijs confingunt, id quod puerorũ animos impietate sæpe imbuit: ergo nihil de Deo fingendum est, nullæq; de eo fabulæ admittendæ, quæ non illius probitatem prædicent: cum idem bonus autorq; boni sit. Multo enim bona sunt nobis pauciora quàm mala.) Cum boni autor Deus esse dicatur, occurrit tacitæ obiectioni Plato: Quid si dicatur, multa esse mala, bona uerò pauca? Respondet, omniũ quidem bonorũ Deum esse autorẽ, quãdo illius bonitate omnia bona sint: malorum uerò, nos ipsos. Hic nascitur quæstio: Num Deus mali alicuius autor sit, nec ne? quam Plotinus, & Plato in Timæo, alijq; studiosè pertractãt. Hi enim nullius mali causam Deo adscribunt, cum malum sit corruptio, et non ens: idemq; ex materia rei nascatur, nõ ex causa efficienti, quæ reb. potius essentiam, quàm carentiam illius dat. Neq; uerò est admittendũ, Iouẽ nobis, &c.) Postquã docuit, Deum boni autorem, non autem mali esse, nunc id ad quæstionem propositam de fabularum delectu accõmodat. id est, docet, Deo, siue Ioui, nullum commentum turpe adscribendum: quippe cum idem bonus sit. Pœnis egere, easq; soluentes adeò iuuari.) In eo ipso, quòd quis puniatur, beneficio afficitur: quoniam criminis quasi labe purgatur, ut à Socrate in Gorgia, et in Legibus docetur. Hæc itaq; una sit lex.) Conclusio superioris argumenti, quod ad pietatem, qua sunt imbuendi custodes, pertinet. Quid

autem

autem hæc secunda.) Addit aliam rationem eodem pertinẽtem: id est, docentem, de Deo nihil fabulosum esse fingendum, cum is immutabilis sit. Non'ne necesse est, si quid ab specie sua.) Axioma ad sequentẽ argumenti formam huiusmodi, quod è sua forma mutatur, uel à seipso, uel ab alio mutatur: siquidem omnia uel interno, uel externo principio corrumpuntur, aut conseruantur. Haudquaquam quæ optimè.) Superius axioma accommodans ad rem, de qua disserit, Deum immutabilem esse docet: ut cõcludat, nihil fabulosum & caducum illi adscribendum, cum id ei non congruat. Quicquid igitur bene se habet.) Bene se habere, est, constans & perpetuum esse. Conclusio superioris argumẽti talis est: Quæcunque mutantur, uel à se, uel ab alijs mutantur: res autem stabilis non mutatur: ergo nec à se, nec ab alijs. Argumentum à diuisione sumitur. At uerò Deus ipse & quæ Dei sunt.) Superius argumentum Deo accommodatur, ut doceat, eum tanquam immutabilem nõ suscipere formas diuersas, ideoq; nec fabellas de illo fingendas. Credis'ne tu, sua sponte aliquẽ.) Alludit ad id, quod in Timæo, ac lib. 5. de Legib. dicitur, neminem sponte malum esse: qua de re nos aliàs plura retulimus. Deos hospitibus similes.) Nam hospites uagantur, nec usquam manent: ideo inconstantes, & diuersas personas induentes, hospites cuiusq; rei dicũtur. Deos quosdam nocte uagari.) Ad laruas hoc pertinet, quæ noctu fingũtur uagari, terroremq; inijcere. Quid uerò, mentiri'ne Deus uult? Aliud argumentum, quo probatur, fabulas de dijs non fingendas esse: quòd Deus uerax sit, nihilq; fingi de se uelit, præsertim cum per se turpe sit mendacium, nemoq; illud sponte sequatur. Quod ipsa anima circa res ipsas.) Siquidem mens fallitur nunquam in rebus sibi subiectis, aut planè nõ intelligit. Nam ut Peripatetici docent, intellectus habet pro obiecto proprio ipsum ens: in hoc aut... noscendo nunquam errat. si quando autem errat, id fit ex eo, quòd addit, subtrahit'ue illi aliqua, quæ ipsi non congruant. Quod est in sermone mendacium.) Mendacij turpitudinem à paribus ostendit. nam mendacium in oratione, simile est mentis mendacio, seu errori, qui longè est turpißimus, itemq; odiosißimus. Tunc porrò auertendi gratia.) Sumpta occasione à fabularum usu, & mendacio in fabulis expresso. obiter etiam docet, quatenus mendacio uti liceat: sed id breuiter, cum suo loco id latius sit explicandũ. Secundum ergo quid istorum.) Quæ de mendacio sunt dicta, Deo accommodantur, ut eum esse mendacem neget, ac proinde fabellas nõ esse ipsi ascribendas. Quare & simplex omnino Deus.) Deum non modò mendacem non esse ait, sed ne mendaces quidem ferre, quippe qui decipi à nullo poßit. Ex quibus omnibus concludit, nullam de Deo fabulam fingendam: ideoq; fabulas de dijs custodibus futuris prohibendas. Deorum, dæmonumq; natura.) Quatuor esse deorum genera, Plato in Timæo inquit: è quibus, dæmonas quidem omnes bonos putauit: posteriores uerò Platonici, ut Porphyrius, Psellus, ac cæteri, eosdem tum bonos, tum malos esse arbitrantur. Quam etiam sententiam Augustinus, in libris de Ciuitate Dei, illis attribuit. Secundam esse figuram.) δεύτερον ... id est, formam secundam. quasi dicat, Vides'ne, quid secundo loco de poetis, eorumq; fabulis dictum sit? nam primò de fabulis, secundò de sermonibus Deo ascribendis retulimus. Atq; diuini, quoad homini.) id est, tales à pueris futuri sunt ciues, ut optimè instituantur custodes ciuitatis.

ARGVMENTVM IN LIB. III. PLATONIS de Republica.

CVm libro superiori custodum ciuitatis institutionem Plato auspicaretur, de religione eorundem, tanquam iusticiæ fundamento, egit. Nunc autem, siquidem hanc institutionem non ex professo, sed obiter, ut ciuitatis iusticia describatur, affert hoc loco: de fortitudine eorundem, temperantia, cæterisq; artibus ad perfectionem iusticiæ pertinentibus disserit. Quapropter cum ad fortitudinem pertineat, animos nõ emolliri prauis opinionibus, commenta mollia poetarũ damnat. Idem in descriptione temperantiæ facit, cum poetas ciuitate sua pellit, quòd intemperantes ac effœminatos homines reddant. Quoniam uerò temperantiæ est, nõ modò nimias uoluptates uitare, sed ijs etiam aliquando mediocriter uti: de musica item, atque gymnastica disserit, ostendens quantam uim artes duæ illæ habeant ad animum custodis roborandum, ac moderandũ. Quo in loco, musicæ, atq; instrumentorum institutioni huiusmodi aptorum genera describuntur: tum gymnasticæ formæ, medicinæ, ac uictus ratio perscribitur. Proposita hoc modo breuiter custodum ciuitatis institutione puerili, ad eiusdem iudices ac magistros describendos progreditur: dein totius ciuitatis in unum iam congregatæ, rectèq; formatæ descriptionem breuem subijcit, ut hoc modo, quemadmodum dixi, iusticia Reipub. inuestigetur, proposita eiusdem tanquam materia.

AEC igitur sunt, ut mihi uidetur, quæ de dijs audienda, aut nō audienda sint, ab ipsa statim pueritia, his qui deos & parentes honoraturi sunt, cōmunemq; amicitiam non paruifacturi. Existimo, inquit Adimantus, nobis sic rectè uideri. Quid aūt his qui fortes futuri sunt? nónne ea dicenda, quæ ipsos mortem minimè metuentes reddant? an putas aliquem fortem esse unquam, qui hāc timeat? Minimè per Iouem, inquit. Sed & qui ea quæ de inferis dicuntur credat, & terribilia esse existimet, putas'ne eum intrepidum ad mortem futurum, in ipsaq; pugna mortem seruituti & captiuitati præpositurum? Nequaquam. Oportet itaq; nos, ut uidetur, præcepta dare etiam his, qui de his rebus fabulantur, precariq; ne ita simpliciter quæ apud inferos sunt uituperent, sed magis laudent: tanquam neq; uera dicant, neq; utilia his qui pugnaces futuri sunt. Oportet sanè. Delebimus igitur eiusmodi omnia, ab hoc uersu sumentes exordium: Mallem equidem in re rustica conseruo inopi seruire, quàm defunctis omnibus imperare. Et illud: Domus profectò mortalibus immortalibusq; horribilis, uasta, fœtensq; uideatur, quam etiam dij odio habēt. & illud: O miseri, nūquid nam apud inferos anima atq; imago? At uerò mens adest nulla. & illud: Soli sapiunt, cæteri umbræ uolitant. Item: Anima soluta membris ad inferos uolat, suam deplorans calamitatem, cum & fortem & teneram ætatem reliquerit. Item: Anima sub terras ueluti fumus, eiulans abijt. Item: Quemadmodum noctuæ uasto sub antro ululantes uolāt, postquam aliquæ de ordine ceciderunt ex petra in qua cohærebāt, sic illæ simul stridentes ibant. Hæc utique & cætera talia, bona Homeri et reliquorum poetarū uenia abijciamus: non quia poetica nō sint, & apud multos auditu iucunda: sed quoniā quanto magis poetica sunt, tanto minus audienda pueris atq; uiris quos liberos fore oportet, seruitutem magis quàm mortem timentes. Sic est omnino. Nónne insuper nomina quę his imposita sunt, horrēda terribiliaq; abijcienda sunt? Cocytos inquam, & Styga, & inferos mortuos, aliaq; eiusdem generis nomina. Terrent uehementer quippe omnes quicunq; audiunt, ac forte ad aliud quippiā conserunt. Nos autem custodibus nostris ab huiusmodi nominibus ualde metuimus, ne ex hoc pauore molliores quàm decet reddantur. Et meritò formidamus. Auferenda sunt igitur. Auferenda. Forma uerò his cōtraria dicenda, & inducenda est. Videlicet. Ergo lamentationes cōmiserationesq; magnorum uirorū auferimus. Necesse est, si quidē superiora sublata sint. Contēplare igit̄, rectè ne an contrà id faciamus. Dicimúsne moderatū uirū, moderato uiro amico suo orbatū, non malum quid illi mortem existimaturū? Dicimus quidē. Nō igitur in morte illius tanquam grauia passus lamentabitur. Non. Enimuero & hoc asserimus, hominem huiusmodi se ipso ad bene uiuendum contentum esse, minimeq; omnium alio indigere. Vera narras. Minimè igit̄ molestè feret liberis, aut fratribus, aut diuitijs, reliquisq; huiusmodi priuari. Minimè certè. Itaque neq; lamentabitur, sed moderatissimè feret, cum in aliquam huiusmodi fortē inciderit. Certè. Meritò igitur clarorum uirorum ploratus è medio tolleremus, relinqueremus autem mulieribus: neq; his quidem inter mulieres aliquid egregiū sapientibus, ac uiris insuper duntaxat muliebribus & ignauis, ut dedignentur apud nos illi quos ad regionis custodiam educamus, similia istis facere. Probè. Rursus Homerum, & cæteros poetas orabimus, ne Achillem deæ filium nunc in latus cubantem faciat, nunc supinum, nōnunquam etiam in faciem: aut exurgētem

errare

errare tristitia affectum in littore maris: aut utraq; manu ardentem puluerem capientem in caput fundere: neq; alia eiulantem & lamentantem, quot et qualia ipse facit. Neq; Priamum, qui iuxta Deos fuit, supplicantem, & luto se prouoluentem, singulosq; nominatim clamantem. Multoq; magis Homerum eundem orabimus, ne Deos in hunc modum plangentes inducat, Hei mihi miseræ, Hei mihi quàm infeliciter optimum filium peperi. Quod si quos Deos, saltem non deorum maximum usq; adeò dissimili figura imitari audeat, ut eum ita inducat dicentem: Heu quàm charũ mihi uirum circa urbem meis oculis profligatum cerno. Vnde mihi cor mœret. Atq; item: O me miserum, quandoquidem dilectissimum mihi omniũ Sarpedonem fatum cogit à Patroclo Menetiade domari. Si enim, ô amice Adimante, studiose iuuenes hæc audirent, neq; ridicula putaret tanquam præter dignitatem dicta, nunquam, cum se homines esse scirent, aut illa se indigna existimarent, aut se continerent, cum quid illis eiuscemodi uel dicendum, uel faciendum in mentem ueniret. Quinimò sine ullo uel pudore, uel tolerãtia, in minimis etiam quibusq; iacturis in maximos ploratus eiulatusq; erumperent. Vera nimium loqueris. Neq; uerò id decet, ut ratio nobis paulo antè dictabat: cui nisi quid melius interim nacti fuerimus, credendum est. Non decet profectò. Sed neq; in risum nimium profusos nos esse oportet. Nam effusum risum uehemẽs mutatio sequitur. Ita mihi quoque uidetur. Non igitur admittendum est, quãdo quis summæ autoritatis uiros in risum solutos inducit: & multo minus, quando Deos. Multo certè minus. Ergo neque Homerum audiemus, cum dicit: Inextinguibilis risus dijs concitatus est, dum Vulcanum per domũ properantẽ uideret, utpote qui claudus esset. Haud enim admittendum est hoc secundum tuum sermonem. Si meum uis sermonem hunc ponere, nequaquam admittere decet. Quinetiam pluris facienda ueritas est. Si enim rectè paulo antè dicebamus, dijs inutile est mẽdacium, hominibus autem pro medicamento est utile. quare publicis medicis concedendum, priuatis autem hominibus minimè attingendum. Patet. Igitur rempublicam administrantibus præcipuè, si quibus alijs, mentiri licet, uel hostium, uel ciuium causa, ad communem ciuitatis utilitatem: reliquis autem à mendacio abstinendum est. Sed aduersus huiusmodi principes priuatim mentiri, maius peccatum est, quàm ægrotũ mentiri erga medicum, uel se exercẽtem erga ludi magistrum circa sui corporis uitia, uel erga nauis gubernatorem de naue & nautis minimè uera dicere, quemadmodum uel sua cuique, uel sociorum sese res habeat. Vera narras. Si quem ergo deprehenderis alium in ciuitate mentiẽtem, ex eorũ genere qui artifices sunt, uatem uidelicet, uel morborum medicum, uel lignarium fabrum, cum punito, tanquam rem quandam inferentem, ex qua ciuitatis ipsius ueluti nauis submersio & pernicies sequitur. Sic planè agendum: siquidem sermone opera peragunt. Quid præterea? nonne temperantia nostris adolescẽtibus opus erit? Absq; dubio. Temperantiæ autem nonne hæc talia quoad subditos maxima sunt, ut uidelicet obtemperent magistratibus: quo ad ipsos autem principes, ut ad uenereorum, epularumq;, & compotationum usum continentes sint? Mihi sanè uidetur. Hæc itaque talia bene dicta asseuerabimus, qualia apud Homerũ Diomedes ait: Eia age, silentio confide, ac meis uerbis obtempera. & alia his similia: Ibant, robur spirantes Achiui silentio duces timẽtes. Et alia quæcunq; in hanc sententiam dicuntur. Probè. Quid autem hæc? Vinolente, canis oculos habens, cor autẽ cerui: & cætera quæ sequuntur, nunquid rectè? & alia huiuscemodi ipsorũ priuatorum in superiores superbè dicta, siue quis soluta in oratione, siue poemate inferat, an rectè dicuntur? Nequaquam. Non enim existimo ad iu

uenum temperantiam hæc, ut audiantur, cõferre: nihil autem mirum, si quo modo delectent. Vel quomodo tibi uidetur? Ita. Quid autem? uidetur ne tibi idoneũ esse hoc iuueni ad continentiam consequendam, si quando audierit uirum sapientissimum apud poetam ita loquẽtem, Pulcherrimum omnium esse mihi uidetur, cum plenę sunt mensæ dapibus carnibusq;. Vinũ autem è cratere hauriens pincerna poculis infundit atq; circumfert? Vel illud, Miserrimũ esse fame perire, & sortem subire aduersam? Siue cum dicitur, Iouem cæteris tum dijs, tum hominibus dormientibus omnium quæ uigilando tractauerat coitus cupiditate oblitũ, & usqueadeò libidine & amore Iunonis perculsum esse, ut nec cubile ipsum ascendere sustinuerit, sed ibidem humi cõgredi statim uoluerit, dicens, uehemẽtiori se cupidine inflammari, quàm olim cũ primùm clàm parentibus inuicem congressi fuerunt? Siue cum narrat̃, quemadmodũ Vulcanus Martem ac Venerem coeuntes reti comprehendit? Non per Iouem mihi uidetur idoneum. Verùm sicubi modestè, & cõstanter uirorum excellentium facta uel dicta narrantur, animaduertẽda & audienda hęc sunt. Veluti cum dicitur: Pectus percutiẽs increpuit dicẽs, Perpetere ô cor, nam longe aliâs grauiora tulisti. Omnino sic est agendum. Neq; etiam muneribus corrumpi ipsos ciues permittendum est, neq; auaros esse. Nullo pacto. Non ipsis igitur canendũ, Munera (crede mihi) placant hominesq; deosq;. Neq; laudandus Phœnix Achillis præceptor, quasi probè locutus fuerit, dum consuleret ipsi, munera accipienti Achiuis auxiliũ ferre: non accipienti uerò, ab ira nequaquam recedere. Neq; rursus Achillem ipsum dignum existimabimus, cõsentiemusq; adeò pecunię cupidum esse debere, ut ab Agamẽnone recipiat munera, atq; ut Hectoris cadauer sine precio reddere nolit. Certè talia laudare non decet, inquit. Vereor equidẽ, inquam ego, propter Homerum dicere: nempe non esse fas hęc de Achille asseruisse, alijs'ue asserentibus credere. Et eundem rursus aduersus Apollinem dixisse, Perdidisti me Apollo deorum perniciosissime omnium, quem certè ulciscerer, si mihi potestas esset. Itẽ ad fluuium Deum quàm peruicaciter se habuerit, etiam pugnare paratus. Rursus alteri flumini Sperchio sacratis comis, Patroclo (inquit) heroi, mortuo iam, comã ferendam dabo. Nec credẽdum est hoc illum egisse. Tractus autẽ Hectoris circa Patrocli sepulchrum, & iugulationes captiuorũ supra rogũ, cunctaq; huiusmodi, neque uera esse affirmabimus: neq; sinemus nostris persuaderi, quòd Achilles deę filius, & Pelei, temperatissimi uiri, & ab Ioue tertij, à Chirone sapientissimo educatus, tanta perturbatiõe agitatus sit, ut duobus contrarijs morbis animi laborauerit, illiberalitate cũ auaritia, atq; item deorum hominumq; cõtemptu. Rectè admodum loqueris. Rursus neq; hæc credamus, neq; dici sinamus, Theseum Neptuni filium, & Pirithoum filiũ Iouis, in rapinas adeò maximas irruisse: neq; alterius Dei filium, siue heroem, ausum esse unquam tam grauia impiaq; patrare, qualia de his quotidie mentiuntur. Verùm poetas ipsos cogamus uel negare, horum hæc esse opera, uel nõ affirmare filios deorum esse: ambo uerò hæc simul nequaquã asserere: neq; operam dare, ut nostris iuuenibus persuadeant, quòd ex dijs mala aliqua oriantur, quod'ue heroes hominibus nihilo meliores sint. Quoniam, ut iam dictũ est, neq; sancta hęc sunt, neq; uera. Ostendimus enim, ex dijs mala aliqua prouenire non posse. Ostendimus plane. Quinetiam audientibus hęc nocent. Omnes quippe prauitati suæ ignoscent, persuasi talia quædam facere, fecisseq;, & illos qui proximè ex deorum genere nati sunt, de quibus illud dicitur: Dijs proximè nati, Ioui propinqui, quorum circa Idæum uerticem Iouis patrij ara extat in æthere: &, Neque dum ipsis euanuit sanguis deorum. Quamobrem fabulę huiusmodi recipiendę nõ sunt, ne fa-

ne facilem occasionem ad nequitiam nostris adolescentibus præbeant. Sic prorsus agendum. Quę deinceps reliqua nobis species est sermonum, disserẽtibus quales cuique narrandi, uel non narrandi sint? De dijs enim, quẽadmodum loqui decet, est dictum. Itemq; de ipsis dæmonibus & heroibus, & his quæ sunt apud inferos. Satis abundè. An esset fortasse reliquũ, ut de hominibus diceremus? Certè. Impossibile istud in præsentia, ô amice, disponere. Cur nam? Quoniam existimo nos dicturos, poetas oratoresq; de hominibus circa ea quę maximi momẽti sunt, malè dicere, cum scribunt, Iniustos quidem multos felices esse, iustos autẽ infelices: conducereq; iniustè agere, si clam. Ipsam uerò iusticiam alienum bonum esse, iacturã uerò propriam. Hæc inquã & cætera huiusmodi nos uetaturos esse ne dicant, contraria uerò ut canant & fabulis inserant mãdaturos esse puto. nunquid? Certè noui. Nónne igitur, si confitearis, rectè me dicere: dicam te cõcessisse, quæ iam diu quærimus? Rectè, inquit, prorsus accepisti. Nónne & de hominibus, quòd talibus oporteat sermonibus uti, tunc concedemus, cum qualis iusticia sit inuenerimus? & quod natura ipsa prosit habenti, seu uideatur esse iustus, siue non uideatur? Vera loqueris. De his ergo quæ dicenda sunt, quæ ue non, satis est disputatum: deinceps de discendi ratione, ut arbitror, est differendum: atq; ita nobis, & quæ, & quomodo discenda sint, compertum erit. Quid dicas, inquit Adimantus, non satis intelligo. Oportet tamen id te intelligere, atq; ita fortasse clarius hoc intelliges. An non quęcunque à poetis uel fictoribus fabularum dicuntur, narrationẽ esse dicimus uel præteritorum, uel præsentium, uel futurorum? Quid enim aliud? inquit. Num ergo uel simplici narratione, uel per imitationem facta, uel etiam utroque modo narrant? Clarius hoc quoque exponi requiro. Ridiculus equidem præceptor, & in primis obscurus uideor. Quemadmodũ igitur, qui dicendo parum ualent, efficere solẽt: ita ego nũc, nõ uniuersum ipsum, sed partem aliquam sumens, in ea tibi quod uolo, conabor ostendere. Et primùm mihi dicito, nostin' Iliados principia, in quibus ait poeta Chrysem Agamẽnoni supplicasse, ut sibi filiam restitueret, Agamemnonem uerò turbato animo denegasse? Quod, postquam non impetrauit, imploratũ ipsi contra Achiuos Deum? Equidẽ. Et illud, credo, nosti, quòd usq; ad hos uersus, Precatus est omnes Achiuos, in primis Atrei filios, gentium duces: ipse poeta loquit̃, neque tentat aliò mentem nostram cõuertere, tanquam alius quàm ipse loquat̃. Deinceps uerò ita loquitur, ac si Chryses ipse sit: conaturq; nõ Homerum se nobis, sed sacerdotem illum senem ostendere. In cæterisq; ita semper exponit, tum reb. gestis apud Ilium, tum apud Ithacam, in Odyssea cantatis. Sic est omnino. Nónne igitur narratio est, & quãdo orationes continuas affert, & quando ea quę inter ipsas intercedunt? Qui ni? Verùm cum orationẽ profert tanquam alius quidam sit, nónne tunc dicemus orationem suam ei quàm simillimam reddere, quem loquentem introduxerat? Quid ni dicamus? An non alteri se similem reddere uel figura, uel uoce, est eum imitari, cui facit se similẽ? Proculdubio.. In hoc igitur, ut uidet̃, & ipse, & reliqui poetæ per imitationem narrant. Assentior. Vbi autem se nón celát poeta, uniuersa illa poesis & narratio sine imitatione est. Ne autem dicas, te neq; hoc quidẽ intelligere, quomodo fiat, ego dicam. Si enim Homerus, cũ dixisset, Chrysem uenisse filiam redempturũ, & supplicasse Achiuis, præcipueq; regibus, deinceps non tanquam Chryses, sed Homerus esset locutus: nosti profectò imitationem illam non fuisse futuram, sed simplicem narrationem. Sic uerò se res habuisset. Dicã enim sine uersu, cum non sim poeticus. Profectus sacerdos precabatur, ut dij eis darẽt, qui incolumes ipsi Troiam caperent, sibiq; acceptis donis filiam restituerent, Deum Apol

linem

linem uenerantes. Hæc cum dixisset, reliqui sacerdotis dicta probarunt. Agamemnō uerò nimium perturbatus, ipsum protinus abire iussit, ita ut ne rursus rediret. neque enim ipsi Dei uel coronam, uel sceptrum profutura: asseruitq́, priusquā ipsi filiam redderet, fore ut illa secum in Argo consenesceret. Quamobrem abiret, seq́ ut saluus abire posset, non irritaret. Quæ cum audisset senex, extimuit, tacitusq́ discessit. Castra autem egressus, supplex Apollinē, multa eius agnomina commemorās, orauit, si quid unq́ aut in ædificādis templis, aut hostijs litādis illi gratum fecisset, ut puniret Achiuos, easq́ lachrymas sagittis ulcisceretur. Hunc in modū, ô amice, simplex narratio sine imitatiōe ꝓcedit. Intelligo iam. Et illud præterea scito, cōtrariam huic esse, cum remotis poetæ uerbis quæ inter orationes intercedere solēt, orationes ipsæ uicissim continuatæ relinquunť. Id quoq́ intelligo. Est enim huiusmodi tragœdia atq́ comœdia. Rectè admodū accepisti, existimoq́ tibi iam nunc aperiri, quod in superioribus percipere nō ualebas: poesim uidelicet, fabularumq́ figmēta, aut esse omnino per imitationē, quemadmodum ipse dicebas, in tragœdia atq́ comœdia: aut per enunciationem poetę proferri, quod maximè in dithyrambis inspicitur: aut per utraq́ confici, ut in heroicis, alijs´que multis apparet, si modò intelligis. Intelligo iam, quod tunc inferre uolebas. Atqui etiā ante hoc memēto, quod dicebamus, quę dicenda essent, iam expositū esse: quo autem modo dicendū esset, deinceps exponere oportere. Memini quidē.

Hoc igitur erat, quod oportere dicebam inter nos conuenire, utrum sinamus poetas imitatione perpetua uti, an partim imitari, partim minimè, & qualia utraq́ sint, an nihil penitus imitari. Auguror equidem, consideraturum te, utrum recipiēda sit comœdia & tragœdia in ciuitate, nec ne? Fortasse autem & his plura. Nondū enim noui: sed quò ratio, ut uentus feret, eò eundū est. Præclarè loqueris. Hoc igitur ô Adimante cōsidera, utrum imitatores nos habere custodes oporteat, nec ne? Vel hoc ex superioribus pendeat, quòd singuli singula rectè conficere possunt, plura uero minimè. quod si quis plura tractare aggrediatur, in singulis ita deficiet, ut in nullo euadat egregius. Sic prorsus accideret. Nōnne & de imitatione eadem ratio, quòd plura aliquis æquè ac unū bene imitari nō potest? Non certè. Nunquam igitur studio alicui æstimatione digno quis simul incumbet, & imitabitur multa, erit ue imitator idoneus: quando neq́ duas quidem imitationes, quæ parum differre inter se uidentur, ijdem homines bene simul tractare possunt, ut comœdiam simul & tragœdiā. An nō imitationes quasdam paulo antè istas esse dicebas? Equidem. ac uera dicis, quòd ijdem nequeant. Neque etiam rhapsodi, id est cantores heroicorum simul esse, & histriones possunt. Vera. Sed neque tragœdis aut comœdis, tragici aut comici ijdem. Hæc autem omnia imitationes quædam sunt, an non? Imitationes. Quinetiam in minora his uidetur ô Adimante, natura hominis esse concisa, ut nullo modo possit bene plura imitari, uel etiam ea facere, quorū imitatiōes ipsæ similitudines quædam sunt. Est ut dicis. Si ergo rationem superiorem ratam haberi uolumus, custodes nostros à reliquis omnibus artificijs alienos patriæ libertatis artifices esse oportet ualde quidem solertes: neq́ aliud quicquam curare, quod huc non tendat: nihil aliud agere eos, uel imitari oportet: uel si imitentur, imitari quæ istis consentanea sint, statim à pueritia, fortes scilicet, tempera[illegible]nctos, liberales, & reliqua eiusmo[illegible]i: illiberalia autem neq́ facere, neque imitari posse, neque aliud quicquā turpe, ne ex ipsa imitatione tales efficiantur, quale id quod æmulantur. An non animaduertisti, imitationes, si à teneris annis incipiāt, perseuerentq́, in mores & naturā abire, tum quantum spectat ad corpus, tum ad uocem, tum ad cogitationē ipsam?

Et

Et maximè quidem. Non permittimus igitur ullo modo eos, quorum habere curam dicimus, quos ue præstantes uiros fore desideramus, cum uiri sint, mulierem imitari, puellam uetulám ue, uel marito conuiciantem, uel cum dijs contendentē, exultantemq;, cum se felicē esse putet, uel quæ ærumnis circumuenta fleat atq; eiulet, doleat, amore accendatur, dolore partus opprimatur. Nullo modo. Neq; seruas & seruos, ea quæ seruorū sunt facientes. Neq; hoc quidē. Neq; uiros item prauos, ut uidetur, timidos, & contraria eorū quæ diximus facientes, cōuiciantes, iurgātes, turpiaq; inuicem obloquētes, siue ebrios, siue uigiles sobriosq;, & alia quęcunq; homines isti & in uerbis, & in operibus, tū in seipsos, tum in alios peccant. Neq; etiam debent, ut arbitror, similes per imitationē, uel uerbis, uel actionibus insanientibus reddere. Cognoscendi enim insani & mali sunt, tā uiri quàm mulieres: nihil tamen ex eorum dictis & factis, uel agendum est, uel imitandum. Verissima loqueris. Quid autem, artifices ne ex ære aliquid fabricantes, uel aliud quippiam molientes, uel remiges nauium, uel præcipientes istis, uel aliud aliquid circa hæc imitari eos decet? Quo nam pacto, cum neque rebus ullis huiusmodi mentē adhibere his liceat? Nunquid equos hinnientes, uel mugientes tauros, aut fragorem immurmurationemq; fluuiorum, aut maris fremitum, uel tonitrus, uel cætera eiusdem generis imitabuntur? Atqui prohibitū illis est, aut insanire, aut insaniētibus se similes reddere. Si igitur, quæ dicis intelligo, est quædam orationis & narrationis species, in qua uir optimus, cum quid dicturus est, enarrat: & alia quædā huic dissimilis, quam seruat, qui cōtrà ac ille, natus atq; nutritus est. Quales uerò hæ sunt? Videtur mihi uir moderatus, quando in narratione deuenerit ad aliquam uiri boni uel orationē uel actionem, perinde ac si ipse ille esset pronunciaturus, & sine ullo rubore aut dedecore imitationem huiusmodi suscepturus: maximè quidē, & ut plurimum imitans uirum bonum, prudenter, & sine errore agentē: rarius autem ac minus, morbis uel amore labētem, aut ebrietate, aut casu quouis alio. Quādo autem ad aliquem indignum se uenerit, nolet, ut arbitror, dedita opera similem se deteriori præbere, nisi breuiter quidē, & cum boni quicquā peragit: sed erubescet, cum rudis sit ad hos imitādos, & ægrè feret deteriorū formam induere, spernens imagines huiuscemodi, nisi fortè ioci oblectamentiq; causa id fecerit. Non iniuria. Nonne igitur narratione utetur tali, qualem paulo antè in uersibus Homeri dicebam? eritq; oratio ipsius particeps utriusque, imitationis uidelicet, & narrationis alterius? Exigua uerò pars imitationis lōga in oratione erit? Dicò ne aliquid, an nihil? Dicis certè, qualem necesse est esse rhetoris istius figuram. Nonne igitur, qui talis non erit, quo erit ineptior & indoctior, eo plura narrabit, & omnia imitabitur, nihil que se indignum esse existimabit? Quare omnia imitari aggredietur, & in cōspectu quidem multorū, ea præsertim quæ paulo antè commemorabamus, tonitrus, murmura uentorum & grandinis, axis rotarum, tubarum, tibiarum, fistularum, & omnium deniq; organorum sonitus: præterea canum, pecudū, & auium uoces. Eritq; huius oratio uniuersa penè per imitationē, uoce ac gestu, uel paulum quid narrationis habebit. Necessarium quoq; istud. Atq; hæ sunt orationis species duæ, quas suprà dicebā. Sunt planè. Nonne ipsarū una quidem parū quid mutationis habet? & si quis decētem consonantiam & rhythmum orationi tribuat, fermè ad eādem orationis formam semper dicendū est rectè loquēti, atq; in una insuper consonantia? exiguæ nanq; mutationes, eodemq; modo in rhythmo fermè consimili? Omnino sic se res habet. Quid autem alterius species? nonne contrarijs indiget, omnibus uidelicet consonantijs, omnibusq; rhythmis, si propriè dicenda est, cum multas et uarias habeat mu-

tationum formas? Sic est omnino. Nónne & poetę, & alij omnes qui aliquid dicunt, uel harum una dicendi figura utũtur, uel altera, uel utrisq; commixtis? Necesse est. Quid igitur faciemus? Vtrum has omnes in ciuitate suscipiemus, uel alteram simplicium, uel permixtā? Si in mea optione constiterit, simplicem decori imitatricem. Atqui, ô Adimante, mixta quęq; iucũda est: multo autem iucundior pueris et pædagogis cõtraria illius, quam tu eligis, & plurimæ turbæ. Iucundissima prorsus. At forte, ut arbitror, reipub. nostræ conuenire eam non existimabis, quoniā non sit duplex uir, neq; multiplex apud nos, quandoquidem singuli singula faciunt. Non conuenit certè. Nónne igitur sola in ciuitate huiúsmodi coriarium inueniemus duntaxat coriarium esse non gubernatorem præterea? Et agricultorem duntaxat agricultorem, non in super iudicem? Militem quoq; militē, nõ etiam numularium? cæterosq; eodem modo? Vera hæc sunt. Si quis ergo in nostrā urbem uenerit, qui animi sapiētia in omnes possit sese uertere formas, & omnia imitari, uolueritq; poemata sua ostentare, uenerabimur quidem ipsum, ut sacrum, admirabilem & iucundum: dicemus autem non esse eiusmodi hominem in Repub. nostra, neque fas esse ut insit, mittemusq; in aliam urbē, unguento caput eius perungentes, lanaq; coronantes. Nos autem austeriori, minusq; iucundo utemur poeta, fabularumq; fictore, utilitatis gratia, qui decori nobis rationē exprimat, & quæ dicũtur, dicat in his formulis, quas à principio pro legibus tulimus, quādo milites erudire aggressi sumus. Ita prorsus, si esset in nobis, efficeremus. Videmur iā, ô amice, satis de ea musicæ parte dixisse, quę circa orationes fabulasq; uersat̃. Nam & quæ dicenda sunt, & quomodo, exposuimus. Mihi quoq; idem uidetur. Restat de cantus & melodię ratione disserere. Certè. An nõ omnis iam inueniret, quæ nobis de his dicenda sunt, qualia esse oporteat, si quidem antedictis concinere debeamus? Tum Glauco arridens: Ego, inquit, extra omnes esse uideor. Non enim satis in præsentia possum conijcere, qualia dicenda sint. Opinamur tamen omnino, hoc primum nos posse dicere melodiam ex tribus cõstare, oratione, harmonia, rhythmo. Hoc equidem possum. Nónne melodiæ pars oratio nihilo differt ab oratione illa quę sine cantu est, quo ad hoc, ut oporteat, in eisdē formulis exprimi, de quibus paulo antè dicebamus, & eodē modo? Vera loqueris. Atqui harmonia & rhythmus orationē sequi debēt. Quid ni? Quin etiam lamētatione luctuq; dicebamus in orationib. nos minimè indigere. Non certè. Quæ nam igit̃ querulę harmonię sunt? Dic mihi. Tu enim musicus es. Lydiæ mixtæ, Lydiæq; acutæ, cæteræq; huiusmodi. Nónne remouendę hæ sunt? Inutiles enim etiam mulieribus, bonis saltem, nedum uiris. Valde quidem. Præterea uinolētia, mollities, & pigritia custodes minimè decent. Minimè. Quæ nam igit̃ molles & temulentæ harmoniæ? Ionicæ & Lydiæ, quotcunq; relaxæ remissæq; & resolutæ uocantur. His igitur, ô amice, num quoquo modo uteris ad militum utilitatē? Nullo modo. Sed uidetur iam tibi reliqua esse Dorica et Phrygia harmonia. Haud equidem, inquam, harmonias noui, sed eam relinque harmoniam, quæ ut decet, imitatur fortiter euntis in prælium, & ad quodlibet negotium uiolentum uiriliter se gerentis, uoces atq; accentus, & periclitantis, siue in uulnera, siue in mortem irruentis, siue in aliam grauē sortem incidentis, in omnibus istis fortunam constanter atq; uiriliter propulsantis. Aliamq; iterũ relinque harmoniam, quæ uoces imitat̃ atq; accentus hominis in tranquilla, & minimè uiolenta actione uersantis, uel aliquid alicui persuadētis, uel supplicātis, uel uotis Deo, uel doctrina & admonitione homini, uel econtrà hominis alij supplicanti, aut docenti, aut dissuadēti facilem se præbentis: & qui licet uoti cõpos sit factus, non tamē superbia efferatur,

ratur, sed in his omnibus temperatè & modestè se gerat, fortemq; utranq; rectè ferat: hasq; duas sequatur harmonias, uiolentam, uoluntariam, fortunatorum, infortunatorũ, temperantium ac fortium: & omnino quæcunque ipsorum accentus pulcherrimè imitantur, has omnes relinque harmonias. At uerò non alias eligi iubes, quàm eas quas ego suprà dicebam. Non igitur opus erit nobis in cantib. & melodijs harmonia, quæ multis cõstat chordis, omnibusq; cõcentibus. Non, ut mihi uidet. Ergo trigonorum, pactidarum, et quorumcunq; instrumentorum, quæ multis constant chordis, & plurimis consonantijs, fabros nõ nutriemus. Non, ut uidet. Quid autem? tibiarum fabros, & tibicines in ciuitate relinques? an non instrumenta multarum chordarum, harmoniarumq; omniũ, tibiam imitant? Patet, inquit ille. Lyra itaq; restat, & cithara in ciuitate utilis, & fistula in agris pastoribus cõmoda. Ita ratio nobis ostendit. Nihil alienum inducimus, ô amice, dum Apollinem ipsum, & Apollinis instrumẽta, Marsyæ ipsi, & organis quæ Marsyæ sunt, præponimus. Non per Iouem, ut mihi uidetur. Per canem ipsum, sensim & clanculum purgare cœpimus ciuitatem, quam suprà nimijs delicijs deditam dicebamus. Ipsi nos uidelicet tẽperatè agẽtes. Age, purgemus & reliqua. Sequitur ad ea quæ de harmonijs dicta sunt, ut rhythmos ita prosequamur, ne per uarios admodũ circũuagemur, neue per quoslibet motus: sed qui uitæ fortis & temperatæ rhythmi sunt, dignoscamus. Quibus cognitis, pedem cantumq; cogamus orationẽ huiusmodi uiri sequi, non orationem sequi pedem, & cantũ. Qui uerò sint rhythmi tales, tua interest declarare, quemadmodum harmonias exposuisti. Per Iouem, quid dicam non habeo. Quòd enim tres quædã species sunt, ex quibus motus isti texũtur atque plectunt, quemadmodũ in uocibus quatuor, unde omnes harmoniæ conficiuntur, animaduerterim, dicere possem. Quales autem qualis uitæ imitationes sint, aperire nequeo. At de his quidem cum Damone deliberabimus, qui nam pedum motus propriè sint illiberalitatis, petulantiæ, insaniæ, ac reliquæ prauitatis, qui ue rhythmi contrarijs congruant. Arbitror autem audiuisse, quamuis non satis apertè, cum ipse motum quendã pedum bellicosum nominaret, compositũ dactylum heroicumq;, quẽ nescio quomodo digerebat, supraq; infraq; æqualẽ, & in breuem longumq; euadentem: utq; existimo, iambum, & alium quendam trochæum appellabat. Longitudines autem et breuitates adhibuit. Et in aliquibus istorum arbitror eum uituperare uel laudare ductiones pedis, non minus quàm rhythmos ipsos, uel aliquid ex utrisq; commixtum. Neq; enim declarare satis hæc possum. Verùm hæc, ut dicebã, in Damonẽ ipsum reiecta dilataq; sint. Prolixa quippe oratione ad hæc distinguenda opus esset. Nunquid putas? Prolixa, per Iouem. Hoc autẽ ita discernere potes, quod cõcinnitas atq; ineptitudo congruitatem & incõgruitatem rhythmi sequũtur. Quid ni? Atqui congruũ quidem pulchrã orationem sequitur, & tanquã simile imitatur: incõgruum uerò, cõtrariam. Quinetiã consonum ipsum, & dissonum, eodẽ modo: quandoquidem rhythmus & harmonia, ut paulo antè dictum fuit, orationem sequuntur, nõ ipsa oratio rhythmum & harmoniam sequitur. Certè orationem sequi hęc debent. Quid uerò loquendi modus, ipsaq; oratio? nõnne animi affectionem sequitur? Absque dubio. Orationem uerò cætera quoque sequuntur? Nempe. Sermonis itaq; decor, consonantia, uenustas & rhythmi cõgruentia, affectionem animi moderatam sequuntur, quã εὐήθειαν appellant. Non eam dico, quam sæpe, cum inscitia quædam sit, blanda quadam derisione bonitatẽ nominamus, hoc nomine fatuitatem quandam significãtes: immò uerò eam εὐήθειαν inquam, quæ reuera cogitationem significat moribus optimis præditam. Sic

eſt omnino. Nónne igitur ubiq; hæc iuuenes ſequi debent, ſi rem ſuam agere uolunt? Debent equidem. Eſt autem ars pingendi uniuerſa horum plena, & omne huiuſmodi artificium: plena quoq; texẽdi facultas, & uariorum ingenioſitas operum, ſtudiumq; ædificandi, omnis præterea cæterorum ſupellectilium inſtrumentorumq; effectio: quin & corporum plantarumq; natura. Porrò in omnib. iſtis, aut condecentia quædam ineſt, aut indecentia. Et indecentiæ quidem & rhythmi inconcinnitas atq; diſſonantia ſermonis, turpis & improbi moris ſorores ſunt: contraria uerò contrarij, temperati & optimi germana, et imitationes quædã ſunt. Eſt, ut dicis. Nunquid poetis ſolis inſiſtẽdum, cogendumq; ut imaginẽ boni moris in ſuis poematis exprimant, uel apud nos non ſcribant? An præterea curandum, ne artifices alij, mali moris ſimulachrum aliquod, non bene caſtigatum opus, illiberale, deforme, & indecens, ſiue in figuris animalium, ſiue in ædificijs, ſiue in quouis alio artificio faciant? Vel ſi quis hoc præſtare nõ poteſt, ne quid apud nos agat prohibendus eſt, ne in prauitatis imaginibus nobis enutriti cuſtodes tanquam noxio in gramine, & multa quotidie paulatim à multis decerpentes, paſcẽteſq;, unũ aliquod maximũ malum ignari in animo contrahant? Quamobrem illi inquirendi ſunt artifices, qui naturali quadam induſtria poſsint tanquam per ueſtigia exprimere pulchri ipſius decoriq; naturam, ut tanquam in loco ſalubri habitantes iuniores undiq; adiuuentur: quandoquidem à pulchris honeſtiſq; operibus ſiue ad oculos, ſiue ad aures eorum honeſti aliquid peruenit, uelutì ſuauis aura quædã à locis ſalubribus afferens ſanitatem: quę quidem ſtatim afflare à primis annis incipiens, ſenſim animos hominum in ſimilitudinẽ, amicitiam & concordiã, honeſtæ orationi rationiq; conciliat. Egregiè admodũ iſto pacto nutrientur. Ob hanc igitur cauſam, inquam ego, ô Glauco, ex ipſa principali ſecundũ muſicam nutritione rhythmus & harmonia interiora animi penetrãt, pulſantq; uehementiſſimè animum, decoram quãdam figuram ferentia, per quam decorus & pulcher efficitur, quiſquis rectè in muſica eruditur: contra uerò, ſi cõtrà quis fuerit educatus. Et quoniam rurſus deficientia, neque rectè fabricata, aut non bene orta acutiſsimè ſentiet, qui illic, quemadmodum oportet, nutritus fuerit: meritò ægrè hæc ferens, pulchra quidẽ laudabit, eaq; amãs, auideq; arripiens, ipſis aletur, ac bonus inde efficietur & pulcher. Turpia uerò iure uituperabit, oderitq;, etiam in ea ætate in qua rationem nondum ſuſceperit. Aduentantem deniq; rationem, qui ita nutritus erit, libenter amplectetur, eam ex ipſa propinquitate, familiaritateq; prorſus agnoſcens. Mihi quoq; harum rerum gratia in muſica nutriendi uidentur. Quemadmodum tunc profectò literas ſatis rectè callemus, quando elementa nos non fugiũt, pauca quidem in omnibus quibuſcunque inſunt, neq; in paruis, neq; in magnis ea ſpreuimus, tanquam non oporteret intelligere: ſed ubiq; diſcernere illa propoſuimus, utpote qui prius grammatici futuri non ſimus, quàm nos ita comparauerimus. Vera loqueris. Imagines præterea literarum ſicubi uel in aquis, uel in ſpeculis appareãt, non prius cognoſcemus, quàm ipſas literas nouerimus. Eſt enĩ hoc artis & exercitationis eiuſdẽ. Eſt, ut dicis, omnino. Quorſum hæc inquã? Nempe eadem ratione neq; muſici prius erimus, uel nos, uel ipſi quos ad urbis cuſtodiam erudimus, quàm temperãtiæ ſpecies, & fortitudinis, liberalitatis, & magnificentiæ, & quæcunq; harum ſorores ſunt, ipſiſq; contraria cognouerimus, ubicunq; inſint: ita ut & hæc, & ipſorum imagines quibuſcũq; inſunt, perſentiamus: neq; in paruis, neque in magnis contempſerimus, ſed eiuſdem eſſe putauerimus & artis & ſtudij. Neceſſe eſt omnino. Si quo in homine hæc concurrant, ut in animo pulchri mores inſint, & in corporis ſpecie illis ſingula correſpondeãt, conſentiantq;

eandem

eandem suscipiētia rationem, pulcherrimum hoc erit ei qui inspicere poßit, spectaculum. Valde quidem. Atqui quod maximè pulchrū, & amabile maximè. Prorsus. Tales quosdam homines maximè uir musicus adamaret: si quid uerò absonum aduerteret, minime. Non certè si defectu animi dissonaret: si quid uerò dūtaxat deesset corpori, sufferret quidē adeò, ut diligere gratularíq; uelit. Intelligo equidem, quia tales quidam uel amantur abs te, uel amati iam sunt: atque assentior. Sed hoc mihi dicas: Est'ne ullum temperantiæ cum soluta nimiaq; uoluptate commercium? Quó nam pacto? Quippe cum uoluptas huiusmodi nō minus quàm dolor, mentem è suo statu dimoueat. Alijs uerò uirtutibus? Minimè. Quid autem? petulantia intemperantiaq; habent cum excedente uoluptate communionem? Maximè omnium. Habés ne maiorē & uehemētiorem uoluptatem, quàm quæ circa uenerea? Neq; uehementiorem ullam habeo, neq; furiosiorē. Rectus autē amor ipsa sui natura temperatè & musicè amat pulchrum atque decorum. Prorsus. Nihil ergo furiosum, uel intemperantiæ proprium, recto amori est admouendū. Non certè. Neq; igitur iungenda illi est uoluptas ipsa uenerea: neq; in ea communicare debēt amatores, cum legitimè dilectis adolescētibus, amātesq; cum amatis. Per Iouem nullo modo, ô Socrates. Sic igitur, ut uidetur, in ciuitate rectè instituta legem cōdes: amatorem amare, unà esse, & tangere amatum, si persuaserit, tanquam filium, honestorū causa: atq; in omnibus sic uersari cum eo quem amat, ut nihil unq; præter honestum uideatur ab adolescente requirere. Si contrà faciat, ignominiam subeat, tanquam qui nihil omnino sapiat musicum, pulchrúm ue. Sic prorsus. Nónne tibi uidetur finem suum iam sermo de musica consecutus? Quo enim finiri debet, iam applicuit. Oportet enim musicā in amatoria pulchri finiri. Assentior equidem. Post musicam uerò, gymnastica exercendi sunt iuuenes. Quid ni? Oportet enim & in hac per omnē uitam diligenter à pueris educari. Id autem ita se habet quodā modo, ut opinor. Animaduerte & tu. Mihi quidem non uidetur bene affectū corpus, uirtute sua bonum animū facere: sed contrà bene affectus animus, uirtute sua corpus, quo ad fieri potest, optimum reddere. Tibi uerò quid'nam uidet? Quod & tibi. Nonne si postquam mentem sufficiēter instruxerimus, tradetemus ei, ut quę ad corpus pertinent, diligenter & exactè inquirat & curet: nos autem quasi quasdam formulas proponemus, ne longiores simus, rectè utique faciemus? Omnino. Ab ebrietate itaq; ipsis diximus abstinendum. Vnicuiq; enim magis concedit, quàm custodi, ut ebrietate grauatus, ubi terrarū sit nesciat. Nempe ridiculum esset, custode indigere custodem. De his autem quid dicemus? Athletæ enim hi uiri sunt, & maximi quidem certaminis. Nónne? Maximi planè. Nunquid aliorum athletarum habitudo custodibus cōueniens esset? Fortasse. At uerò somnolenta hæc est, & ad ualetudinem dubia. An non uides quòd uitam edormiunt? & si parum quidem ab instituto uictu discedunt, grauiter ægrotāt exercitatores huiusmodi? Video equidē. Elegantiore igitur aliqua exercitatione opus est bellicosis athletis, quos tanquam canes insomnes esse oportet, & quàm acutissimè uidere atq; audire, & multas mutationes in exercitu aquarum, ciborū, æstus & frigoris ita perpeti, ut se à morbis defendant. Ita mihi uidetur. Optima igitur gymnastica soror esset simplicis musicæ, de qua paulo antè tractauimus. Quomodo istud? Simplex utiq; & conueniens gymnastica, militū exercitatio. Quo pacto? Ab Homero quidē id discere possumus. Nosti enim, quemadmodum in belli expeditionibus in heroū mensis, neq; pisces ipsis parat, quamuis ipsi in Hellespōto mari essent: neque elixas carnes, sed assas, quæ facilius à militibus præparantur. Vbiq; e-

nim facilius eſt, ut ita loquar, ipſo igne uti, quàm uaſa circumferre. Neq; unquam uariorum condimentorum, ut arbitror, Homerus meminit. Sed hoc & alij ſciunt, quicunque exercentur, quod cui corpus robuſtũ eſſe debet, à cunctis huiuſmodi rebus eſt abſtinẽdum. Rectè quidẽ & ſciunt, & abſtinent. Syracuſanas itaq;, ô amice, mẽſas, & Sicula, ut uideris, admodum uaria non laudas obſonia: ſi quidem hæc ita tibi rectè ſe habere uidentur. Nõ certè, ut mihi quidem uideor. Vituperas & Corinthiũ luxum blandientium puellarũ, in his qui optima corporis habitudine futuri ſunt. Summopere. Quinetiã Attica bellaria, cõdimentaq;, quæ iucunda plurimis & delicata uidentur. Neceſſe eſt. Omnem enim, ut exiſtimo, huiuſmodi uictum, ſi ſimilẽ eſſe dicemus melodiæ & cantilenę, quæ in omni genere harmoniæ, omnibusq; rhythmis uerſantur, rectè nimium comparauerimus. Planè. Ibi quidem intemperantiam uarietas parit, hic morbum: ſimplicitas autem, ſecundum muſicam, in animis temperãtiam, ſecundũ uerò gymnaſticam, in corporibus ſanitatem. Verißima loqueris. Intemperantia uerò & morbis in ciuitate multiplicatis, & iudicum & medicorum ope plurimùm indigemus. Vnde iudiciaria & medicina in precio habentur, quando & liberi multi his ſummopere ſtudeãt. Quid ni? Igitur malæ & turpis diſciplinæ in ciuitate nullam maiorem potes cõiecturam capere, quàm ſummis iudicibus ac medicis indigere, nõ modò abiectos homines & mechanicos, ſed eos etiam qui liberali diſciplina educatos eſſe ſe gloriantur. Nónne turpe uidetur, & malæ educationis magna coniectura, ut cogamur ob propriæ uirtutis inopiam iuſtitia uti externa, ab alijs uidelicet tanquam dominis & iudicibus iuſtè operari compulſi? Omnium profectò turpißimum. An nõ hoc quoq; turpius eſſe putas, quando aliquis non modò omne uitæ tempus in iudicijs, tum accuſandò, tũ defendendo cõterit: ſed & rudi quadam elatus iactãtia, in his ipſis negotijs gloriatur, quaſi ſit potens ad iniuriam inferendam, ſuisq; uerſutijs uſqueadeò tergiuerſari ualeat, ut nullas iniuriarũ ſoluat pœnas: qui ſæpe minimarum uilißimarumq; rerũ cauſa tam anxium ſubit negotium, ignorãs quanto præclarius ac melius eſſet, ita ſe comparare ut nullo obſeruatore egeat, etiamſi ſtertat iudex? Certè hoc illo turpius eſt. Abſurdum præterea exiſtimandum eſt, homines medicis egere non ad uulnera ſanãda dũtaxat, morbosq; curandos intemperie aeris, & pro anni tempore aliter atq; aliter incidẽtes: ſed plurimum ad diſtillationes, & ſpiritus interioris intumeſcentis impetum ob mollitiem atque deſidiam, et quem in uictu ſuprà damnauimus, luxũ. Quibus effectũ eſt, ut homines lacunarum inſtar aqua flatuq; exuberantium, nimis oppleti, coegerint peritos Aeſculapij ſucceſſores morbos quoſdam nouo nomine, diſtillationes, inflatiõesq; appellare. Noua ſanè hæc morborũ, inquit, nomina, nimiumq; abſurda. Hæc, ut arbitror, Aeſculapij tempore non erant. Quod hinc planè conijcio, quòd eius filij apud Troiam, poculum Patrocli iuſſu oblatum ſaucio Eurypylo non damnarunt: cum tamen in eo mixta eſſet Pramnio uino farina, et inſuper attritus caſeus, quæ pituitam augent. Profectò abſurdũ id poculum, minimeq; ita affecto cõueniẽs. Non. Quia ſi aduertis, inquã, hac noſtra medicinaria facultate, morborum pediſſequa, Aeſculapij ſectatores ante Herodicum, ut fertur, minimè ſunt uſi. Herodicus autem quum eſſet exercitandorum magiſter iuuenũ, eſſetq; ualetudinarius, miſcens gymnaſticam medicinæ, primò quidem ſeipſum, deinde & poſteros multos tædio affecit. Quo nam pacto? Longam quippe ſibi mortẽ pręſtitit. Nam dum morbũ qui lethalis erat, ſubſequeretũ, neq; curare, ut opinor, ſe poterat, & medelæ ſtudio occupatus, omißis reliquis omnibus, uitam in hac corporis indulgẽtia conterebat, malè quidem affectus ſi paulo à conſueto uictu diſcederet,

ægre

ægrè tamen moriens, hac ſapientia ſuſtinuit ſe, ſenexq́ue è uita deceſsit. Egregiam palmam ex arte ſua reportauit. Nempe quã decebat reportare illum, qui ignorabat Aeſculapium, nõ ignorantia quidem & imperitia medelę huius poſteris genus hoc non oſtendiſſe: ſed quoniã uidebat in ciuitate optimè inſtituta, ſuum cuiq; opus aſsignatum eſſe, quod perfici neceſſe ſit, nec ulli ſupereſſe ocium, ut per omnem uitam ualetudinarius in corpore curando occupetur. Quod quidem, modo quodã ridiculo in artificibus animaduertimus: in illis uerò, qui opulenti feliceſq; cenſentur, nequaquam. Quomodo iſtud? Fabet, ſi quando in morbum incidit, breuem à medico curationem exigit, uel per uomitũ, uel defluxum uentris, uel uſtionem, uel inciſionem. Si quis autem diuturnam illi uictus obſeruationẽ præcipit, capitiſq; ſuffarcinationes, cæteraq; huiuſmodi, ſtatim obijcit non eſſe ſibi ad ægrotandum ocium, neque præſtare ſibi ita uitam trahere cõtinuis curationibus incumbenti, ſuumq; opificium negligẽti. Deinde medico hoc dimiſſo, ad cõſuetum uictum reuertẽs, ſi cõualeſcit, opus ſuum exequitur: ſin aũt ſuſtinere corpus morbum non poteſt, uita functus, negotijs liberat̃. Ita profectò medicinis uti artifici conuenire uidetur. Atq; idcirco opus illi propoſitum eſſe dixi, quod niſi peragat, uiuere ipſi nõ præſtat. Conſtat. Diues autem, ut diximus, opere nullo urgetur, à quo ſi quando ui arceatur, non amplius ſit ei uiuendum. Nullo prorſus, ut fertur. Phocylidem fortè non audis dicẽtem, oportet uirtutem exercendã eſſe, dum uiuendi facultas iam ſuppetit. Arbitror autem & prius. Nihil in hoc illi aduerſemur, ſed ipſi nos doceamus, utrũ id hoc pacto meditari diues debeat: aut ſi minus in alẽdis morbis tempus terat, non ſit illi uiuendum. Fabrili ſiquidem arti ac cęteris impedimento id eſt. Nam ab opere mentem diuertit. Præceptum uerò Phocylidis nihil impedit. Per Iouem, inquit, fermè omnium maximè, ſiquidem magis quàm gymnaſtica ſuperuacua iſta curatio corporis ubi producitur, nos occupat. Etenim rei familiari & militari, & urbanis omnibus magiſtratibus obeſt plurimum, quod ùe deterrimũ eſt, diſcendi ſtudium, et omnem intelligendi meditandiq; diligentiam impedit, dum capitis dolores ſemper, & uertigines ſuſpicat̃: ſtudiumq; ſapientiæ cauſatur, quaſi ex iſta naſcantur. Quamobrem ad uirtutis exercitationem, probationemq; nobis omnino impedimento eſt. Efficit enim, ut ſemper ægrotare putemus, neque deſinamus unquã de habitu corporis queri. Conſentaneum eſt. Hæc cum uideret, arbitor Aeſculapiũ, hominibus natura educationeq; bene ualẽtibus, deinde uerò morbo quodam exterius lato & ſubito ægrotãtibus, eam oſtendiſſe medicinã, qua pharmacis & inciſionibus infirmitas tolleret̃, uidelicet conſueto deinde uictu ſeruato, ne ciuilia negocia diſturbaret. Corpora uerò penitus interiori corruptione morboſa nequaquam aggreſſum fuiſſe, diligentia uictus, & diuturna obſeruantia in uita producere, ita ut & ægrè uiuerent homines, & ualetudinarios, quod inde ſequitur, filios generarent. Neq; uerò cenſuit curandum, qui non poſsit in conſtituto & ſolito uictu ac regula uiuere, tanquam neque illi ipſi, neq; ciuitati id conferret. Ciuilem uirum dicis Aeſculapiũ extitiſſe. Conſtat planè, filijq; ipſius talem eum fuiſſe teſtant̃. An ignoras, illos apud Troiam in rebus bellicis claruiſſe? quanquam & medicinæ ſtudio, quẽadmodum ego dicebam, utebant̃. Non meminiſti, quòd Menelao Pandari manibus uulnerato, cruorem uulneris abſterſerunt, & unguentis mitigantibus perunxere: legem uerò certam circa cibos ac potus nihilo magis quàm Eurypylo præſcripſerunt, quaſi pharmaca ad curandos ſufficerent homines, qui ante accepta uulnera & firmi corporis hábitu & uictu moderati fuiſſent, licet protinus dictum illud poculum ebibiſſent: homines autem & natura & incontinentia morboſos uiue-

re,

re, neq; ijs ipsis, neq; alijs conferre putabant, neque circa illos uersari artem, neque esse curandos, etiamsi Mida locupletiores essent. Scitos admodum uiros fuisse perhibes Aesculapij filios.

Decet sanè. quanquã nobis tragici, & Pindarus parum adstipulãtur. Aesculapiũ enim ferunt Apollinis filium extitisse, atq; auro inductum, ut hominem pecuniosum, cum extrema ægritudine ad mortem ferente opprimeretur, in uitam restitueret. Vnde & fulmine percussum. Sed nos propter illa quæ suprà diximus, illis hæc utraq; nõ concedimus. immò si Dei filius fuit, lucri turpis auidũ fuisse negabimus: sin turpis auidus lucri, Dei fuisse filiũ reijciemus. Probè quidem ista dicũtur. Sed de hoc quid ais, ô Socrates? An non bonos medicos habere oportet in ciuitate? Essent autẽ tales maximè, quicunq; fuissent cum sanis plurimis, plurimisq; ægrotantibus conuersati. Iudices item similiter, qui uaria hominum ingenia essent experti. Et ualde quidem bonos dico. Sed nunquid intelligis, quos tales esse arbitror? Si dixeris. Tentabo equidem. Tu tamen non similem rem sermone eodem interrogabas. Qua ratione? Medici quidem sufficientissimi euaderent, si ab ineunte ætate ultra discendæ artis studium inter plurimos corpore malè affectos conuersarentur, ip q; omni morborũ genere laborarent, naturaq; imbecilla essent. Neq; enim corpus, ut arbitror, corpore curant. Impossibile namq; esset, ipsa quandoque mala uel fuisse, uel esse. sed anima corpus curat. An non fieri potest, ut quæ fuerit sitq; mala, bene aliquid curet? Rectè quidem. Iudex autem, ô amice, ipsi animo imperat. Nónne possibile est, à pueritia animũ aliquem cum malis animis conuersatum, & iniusta quæque facinora operatum, acutè denique ex seipso aliorum scelera coniectare, quemadmodum ex ipso corpore morbos? Num insontem ipsum imperitumq; malorum morum, dum esset iuuenis, extitisse oportet, si bonus & honestus existens, iusta sincerè est iudicaturus? Quapropter modesti homines, dum iuuenes sunt, stolidi esse uident, & qui facilè ab iniustis decipi possint, tanquam qui non habeant in seipsis eadem quæ habent improbi, affectuum exempla malorum. Omnino certè id patiuntur. Verũ enimuero, non iuuenem, sed senem esse bonum oportet iudicem, qui serò, quale quid iniusticia sit, didicerit: tanquam qui non propriam in animo suo eam senserit, sed alienam in alienis animis longo tẽpore nouerit, atq; idcirco cuiusmodi sit malũ, discernat, scientia potius quàm propria experiẽtia iudicãs. Generosissimus certè iudex huiusmodi esse uidetur. Et bonus præterea, quod ipse quærebas. Qui enim bonũ habet animum, bonus est. Versutus autem ille ac mala suspicans, qui multa agit iniustè, sagaxq; & sapiens habetur, quãdo cum sui similibus uersatur, cautus callidusq; apparet, cum ad exempla quæ in eo sunt, mentẽ dirigẽs, sibi satis caueat. Quãdo uerò bonis senioribusq; adhæret fatuus, cũ ultra quàm decet, diffidat, sanumq; & sincerũ morem ignoret, quippe qui exẽpla illius non habeat. Cum uerò frequentius cũ malis quàm cum bonis uerset, sæpius quoq; sapientior quàm insipientior sibi alijsq; uidetur. Vera proculdubio loqueris. Non ergo talem quęrere oportet iudicem, tanquam bonum & sapientem, sed qualem paulo antè dicebam. Prauitas enim neq; se, neq; uirtutem cognosceret unquam. Virtus autem naturę tempore addita disciplina, & seipsam simul, & prauitatem intelliget. Non igitur malus, ut mea fert opinio, sed hic sapiens euadit. Mihi quoque ita uidetur. Nónne igitur & medicinã, qualem diximus, unà cum huiusmodi iudiciaria æquitate in ciuitate lege constitues, quę quidem eos ciues qui natura, tum animo, tũ corpore bene se habẽt, enutriãt: eorum uerò, qui tales non sunt, quotcunq; corpore deficiunt, mori sinãt: quotcunq; malo ingenio procreati, insanabiles sunt, morte mulctent? Hoc fortasse & ipsis qui talia patiuntur, & ciuitati conducit.

Constat

Conſtat quinetiam, curaturos iuuenes, ne in iudiciariæ uſum indigentiamque deſcendant, ſimplici illa utentes muſica, ex qua naſci diximus temperantiam. Cur non? An non per eadem hæc ueſtigia muſicus gymnaſticam ſequens, ſi uolet, aget, aſſequeturq; ut nihil egeat medicina, niſi neceſsitas cogat? Aſſentior equidem. Exercebit autem in gymnaſijs corpus, reſpiciens magis ad animoſitatem naturæ, illamq; excitans, quàm ad robur: neque quemadmodum athletę alij, corporei roboris gratia uictum inſtituet, laboresq; adhibebit. Rectè admodum. Qui ergo conſtituunt, ô Glauco, muſica & gymnaſtica homines erudire, non ea cauſa qua multi exiſtimant, ſtudia hæc aggrediuntur, ut hac quidem corpus, illa animum curent. Cur non? Videntur enim utraque animi gratia plurimum exercere. Quo pacto? An nõ uides, ut afficiant animũ, qui gymnaſticam per omnem uitam exercent, muſicam non attingunt, uel qui contrà faciunt? De quo nam dicis? De ruſtica, inquam, duritia ferocitateq;, atque item de mollitie, & manſuetudine. Noui equidem eos qui ſola utuntur gymnaſtica, agreſtiores quàm oportet euadere. Qui autem duntaxat muſica, molliores quàm eos deceat, effici. Atqui uis ipſa agreſtis ad iracundæ naturæ animoſitatem pertinet: quæ ſi rectè nutritur, fortis euadit: ſin autem ſuprà quàm decet, excreſcit, ferox, ut conſentaneum eſt, ac dura. Aſſentior. Quid autem uim ipſam mitem & manſuetã, nónne philoſophi natura habet: quæ ſi nimium coaleſcit, mollior fit quàm decet: bene autem ſi enutritur, ſuauis atque modeſta? Eſt ut dicis. Dicebamus autem, oportere ipſos cuſtodes utraſq; naturas habere. Oportet ſanè. Nónne congruere inuicem, & concinere oportet? Quid ni? Eiuſq; animus in quo hæc cõſonant, temperatus eſt, & fortis? Omnino. Eius autem animus in quo diſſonant, timidus & agreſtis? Et maximè quidem. Quicunque permittit, ut muſica animum ſuum aſsiduè circumſonans, occupet & demulceat, perq; aures ueluti per infundibula harmonias infundat, quas ſuprà commemorauimus, ſuaues, blandas, molles ac flebiles, atq; ætatẽ ſuam in modulis animum delinientibus cõſumit, is primùm quidẽ, ſi quid iracundum habebat, tanquã ferrũ demollit, & utile ex inutili duroq; efficit. Quando aũt incũbit diutius, magis demulcet: poſt hoc iam liquefacit animum, & reſoluit, donec deſtillando exhauriat animoſitatem omnem, excidatq; tanquam neruos ex animo: ex quo animum quaſi ſegnem militem efficit. Sic eſt omnino. Ac ſi à principio hominem nacta ſit natura ſine animi robore, citò hoc perficit. Sin autem animoſum, uires animi frangens, id iram reddit præcipitem, ut nimis quibuſq; offenſiunculis irritetur, ac facile iterum efferueſcat. Vnde ex animoſis iracundi atq; moroſi effecti, ſunt moleſtia & faſtidio pleni. Ita prorſus accidit. Quod ſi quis gymnaſticæ uictui exercitationiq; ſe dedat, muſica philoſophiaq; neglectis, primùm quidem firmum corporis habitum conſequutus, animi uiribus magnitudineq; repletur, fortiorq; quàm eſſet, euadit. Valde quidem. Deinde ſi in hoc ita perſeueret, ut nihil aliud agat, neq; muſicam prorſus attingat: certè ſi quis erat eius in animo inſtinctus diſcendi flagrans cupiditate, imbecillus, ſurdus, ac cęcus efficitur: utpote qui neque doctrinam guſtauerit ullam, neq; indagationem rerum, neq; ullam penitus rationem, neq; muſicam aliam unde expergiſci potuerit, coaleſcereque, ſenſusq; ſuos puros accipere. Sic planè. Rationi aduerſus, ut arbitror, uir huiuſmodi, & à Muſis redditur alienus, ac nulla alterius perſuaſione rationibus inducta utitur: ſed ui & agreſti immanitate tanquam fera quædã ad omnia fertur, inq; inſcitia & ruditate ſine rhythmo & gratia & urbanitate uiuit. Omnino ſic ſe res habet. Poſtquam duo hæc ſunt, ut apparet, artes duas afferentem Deum aliquẽ hominibus

tribuisse musicam & gymnasticam, ad animositatem, philosophicámue naturam, nō ad animum & corpus, nisi per accidens fuerit: sed ad illa, ut inuicem consonarent, intensa uidelicet atq; remissa, quatenus deceat. Sic apparet. Eum igitur qui pulcherrimè gymnasticam cum musica miscet, moderatissimeq; hæc animo adhibet, meritò absolutissimum musicū diceremus, et summa harmonia cōpositū, magis quàm eum qui chordas unà contemperat. Et meritò quidem, ô Socrates. Nónne ergo huiusmodi aliquo præside semper in ciuitate nobis opus erit Glauco, si debet salua fore Respublica? Erit certè summoperè. Hi ergo disciplinę, educationisq; modi essent. Choreas enim huius generis esse, rectè dicat aliquis, uenationesq; cæteras, & quę canibus fiūt, gymnica item certamina & equestria. Fermè enim cōstat, sequi eum ista debere, neq; inuentu difficilia fore. Fortè non sunt difficilia. Quid nobis præterea distinguendum? Nónne horum omnium quínam imperare debeant, qui parère? Cur non? Constat quidē, seniores imperare oportere, iuniores subesse. Cōstat profectò. Et hoc liquet, ex his esse optimos eligendos. Liquet certè & istuc. Agricolarum optimi nónne hi sunt, qui maximam agrorum habent colendorum peritiam? Prorsus. Nunc autem cum ex custodibus optimos eligi oporteat, nónne eos qui maximam custodiendæ ciuitatis peritiam habent? Eos planè. Prudentes ergo ad hoc esse eos oportet, potentesq;, & qui Reipub. curam habeant. Et ista. Curat autem quisq; maximè id, quod maximè diligit. Necesse est. Atq; ad hoc diligit maximè, cui conferre eadem ac sibi existimat, & ex cuius fœlicitate suam arbitratur felicitatem infelicitatémue pendere. Sic est. Eligendi igitur ex omnibus custodibus hi maximè, qui nobis considerantibus uideantur per omnem uitam summo studio ea facere, quæ è Republica esse ducunt: quæ uerò contrà, cauere. Commodissimi certè hi sunt. Obseruandi itaq; sunt, ut arbitror, in singulis ætatibus, utrum præceptum hoc seruent, neq; tanquam præstigijs quibusdam decepti, neq; ui ulla compulsi, suiq; ipsorum obliti eijciant eam opinionem, qua ea sola cēsentur agenda, quæ sunt optima Reipub. Quam eiectionē dicis? Dicam tibi. uidetur mihi opinio mente excedere, uel spōte, uel inuitè. Sponte quidem falsa, in eo qui dediscit falsa, uera discit: inuitè aūt, uera quæq; opinio. Quod de uolūtario abscessu dicis, intelligo: quod autem de inuito, discere cupio. Nónne putas bonis homines inuitè priuari, malis autem sponte? An non mentiri, uerumq; nescire, malū est: uerè autem iudicare, bonum? Nónne opinari ea quæ sunt, uerè putare tibi uidetur? Probè loqueris, mihiq; uidentur homines inuiti uera opinione priuari. An non uel surreptione, uel deceptione, uel in hoc patiuntur? Neq; istud intelligo. Tragicè porrò loqui uideor. Surripi enim opiniones ijs dico, qui sententiam mutant, uel sensim tempore obliteratam, uel clàm aduersa ratione subtractā. Nunc intelligis? Intelligo equidem. Vim autem illis inferri, quos dolor, cruciatus, aliter sentire cogunt. Istud intelligo equidem, ac rectè dicis. Subduci autē quasi præstigijs eos, ut arbitror, tu quoq; diceres, qui priorem deponūt opinionem, uel uoluptate permulcti, uel metu perterrefacti. Videntur sanè quæcunq; decipiunt, præstigijs nos seducere. Quod igitur nuper dicebam, quærendum est, quínam constanter seruant eam quę apud ipsos est sententiam, id uidelicet semper agendum esse, quod Reipublicæ conducere arbitrantur. Obseruandi sunt igitur statim à pueritia, eaq; illis opera proponēda, ex quibus aliquis maximè præceptum illud obliuisci, falliq; possit. Atq; is qui seruat illud memoriter, neq; subducitur, eligendus: qui contrà, abijciendus. an non? Certè. Ergo & labores & dolores illis, & certamina opponēda, in hisq; hæc eadem obseruanda. Scitè. Nónne secundum speciem illam tertiam,

tiam, hoc est, quasi quandã præstigiorum hallucinationem pugnandũ est? & quemadmodum qui inspicere cupiunt, nũquid pulli pauidi sint, nécne, ad strepitum illos, & tumultũ ducunt: sic iuniores in terribilia quædã impellendi, atq; item oblectamẽta, in hisq; multo magis quàm igni aurum examinandi? ut ita comperiamus, si extet aliquis inter eos, qui nõ facilè irretiatur, sitq; compositus in omnibus, suijpsius custos optimus, & eius quam didicit musicæ conseruator, concinnumq; & cõsonum se in his omnibus præbeat. Qualis uir esset, & sibi & patriæ utilissimus. Atq; is qui singulis ætatib. semper pueritia, adolescẽtia, matura ætate probatus est, & immaculatus existit, custos et princeps est ciuitatis constituendus, honores huic tribuẽdi, & uiuenti & mortuo sepulchrorum & aliorum monimentorum maxima munera sortiẽti. Qui uerò talis nõ sit, abijciendus est. Huiusmodi igit, ô Glauco, delectus & institutio principũ & custodum esse debere mihi uidetur, ut summatim potius quàm exactè sit dictum. Idem & mihi uidetur. Igitur uerissimè uocabuntur hi quidem custodes omni ex parte, tam externorum hostium, quàm internorum amicorum, ut isti nolint, illi nequeant malum aliquid machinari. Iuuenes autẽ quos paulo antè custodes nominabamus, rectè auxiliarij defensoresq; institutionum ipsorum principum appellabuntur. Sic & ipse sentio. Quis itaq; modus erit, quo ex his mendacijs quæ aliquando decent, quemadmodum & nos in superiorib. generosum quiddam mentientes induximus, persuadeamus prius quidẽ principibus? sin minus, saltẽ reliquis ciuibus? Quale istud ais? Nihil noui equidem, sed Phœnicium quiddã: quod antè quidem apud multos factum est, ut poetę dixerunt & parsuaserunt, nostris uero temporibus minimè: nec scio, si futurũ unquam. persuadere certè est arduũ. Quàm pigrè ad dicendum uideris accedere. Videbor equidem tibi, postquam dixero, haud ab re piger. Dic age, nec timeas. Ecce iam dico, quanquã nescio, qua audacia quibusq; uerbis fretus dicam: atq; aggrediar primũ ipsis principibus & militibus suadere, deinceps aũt & reliquis ciuibus, quòd ea quibus nos ipsos enutriuimus erudiuimusq;, tanquam somnia uisi sunt circa seipsos omnia habere. Erant autem tunc reuera sub terra, intus formati & enutriti ipsi, & arma eorum & supellex omnis. Postquam uerò omnino perfecti fuerunt, terra ipsos ut mater eduxit. Et nunc quidem tanquam matri ac nutrici, regioni huic in qua sunt, cõsulere debent, atq; succurrere, si quis eam inuaserit, deq; cæteris ciuibus tanquam de fratrib. terra genitis, cogitare. Non ab re iam antè pudebat hoc mendacium dicere. Rectè admodum, sed audi iam reliquum fabulæ. Estis utiq; omnes in ciuitate tanquã fratres, (sic enim dicemus apud eos fabulãtes) sed cum Deus formaret, quicunque uestrûm ad imperandum idonei nati sunt, aurum in eorum generatiõe ipsis admiscuit, própter quod honoratissimi sunt. Illis autem qui ad auxiliandum, argentum indidit. Ferrum deniq; atq; æs agricolis & alijs opificibus. Tanquam igitur eiusdem generis omnes, similes uobis plurimum generatis. Euenit autem quandoque, ut ex aureo nascatur argenteus, & ex argenteo similiter aureus, cæteraq; ita uicissim. Quapropter ipsis principibus & primo & maximè Deus præcepit, ut nullius rei maiorẽ curam custodiamq; suscipiant, quàm natorũ, ut dignoscãt quid ex quatuor his potissimum, illorum animis sit immixtum: & si quis ex ipsis nascatur æneus aut ferreus, nullo pacto misereãtur, sed honorem illi naturæ conuenientem tribuentes, inter opifices uel agricolas mittãt. Rursusq; si ex illis nascatur aliquis aureus uel argenteus, honorantes extollant partim quidẽ in custodes, partim auxiliarios: quasi oraculum sit, tum rempublicam perituram, cum ipsam uel æneus custos uel ferreus gubernabit. Habés ne, quomodo huic fabulæ fidẽ adhibeãt? Nullo modo, quo pacto isti: quo autẽ

modo istorũ filij ac reliqui posteri, habeo. At hoc bene se haberet, ad maiorem curam sui & ciuitatis habendam. Fermè quod dicis intelligo. Et hoc quidem illuc tendet, quò oraculũ perducet. Nos autem hos terra genitos armantes, ducentibus principibus producamus. Profecti autem explorent, ubi nam in ciuitate sit optimum castra ponere, unde & eos qui intus sunt, maximè cohibeant, si quis nolit legibus ipsis obtẽperare: & eos qui extrà, repellant, si hostes tanquam lupus ad ouile perrexerint. Cum uerò castra posuerint, & quibus oportet sacrificauerint, tabernacula struant. Sic'ne, an aliter? Sic certè. Num huiusmodi, qualia cõtra hyemes & calores sufficiãt? Quid ni? habitationes enim dicere mihi uideris. Sic aio, sed militares, nõ opulentas & mercatorias. Quo differre asseris hoc ab illo? Conabor equidẽ declarare. Grauissimũ quippe omnium, & turpissimũ pastoribus esset, si ita canes gregis custodes futuros nutrirẽt, ut ex intemperantia, aut ex fame, aut ex aliqua alia mala cõsuetudine, canes ipsi aggrediantur pecuaria lædere, & pro canibus similes lupis efficiantur. Graue nimium. Omnino itaq; nobis cauẽdum, ne quid tale aduersus ciues efficiant, qui defensores adhibentur, cum ipsis ualentiores sint: neq; beneuolorum loco sociorũ, agrestibus dominis se similes præbeant. Cauendũ sanè. Nónne maxima esset adhibita cautio, si reuera preclarè educati sint? Sunt quidem. Hoc quidem, ô amice Glauco, asseuerare non decet: quod autem nuper dicebamus, nimirũ decet, quòd oportet ipsos rectam, si qua est, consequi disciplinam, si modò mites futuri sunt & sibi inuicem & his quos custodiunt. Et rectè quidem. Ad hanc igitur disciplinam quisque sanæ mentis diceret, habitationem & reliquam supellectilem ita adhibendam, ne ipsos, quo minus optimi uiri essent, prohiberet, neque eos ad cæteros ciues lædendos induceret. Et uerè quidẽ. Inspice igitur, an tali quadam ratione eos oporteat & uiuere & habitare, si quidem futuri sint tales. Primò quidem nemo proprium quicquã possideat, nisi quatenus summa cogat necessitas. Deinde neq; domum neq; penu habeant, quò nõ omnibus pateat aditus. Quæ uerò ad uictum pertinent, tanta sint apud eos, quãtis indigent militares athletæ temperati ac fortes: accipiantq; ex instituto ab alijs ciuibus mercedis tantũ custodiæ gratia, ut exacto anno, neq; desit quicquam, neq; supersit. Conferentes autem se ad comessationes, perinde atq; in castris, communi uescantur cõuiuio. Dicendumq; est illis, aurum & argentum diuinum à dijs in animo eos habere, neq; humano auro indigere: neq; sanctum esse, illius possessionem admixtione mortalis auri inquinare. Nempe ex uulgi pecunijs multa impia prouenerunt: quod uerò inest illis aurum, prorsus immaculatum. Profectò solis ipsis ex omnibus qui sunt in ciuitate, tangere aurũ aut argẽtum, aut sub tecto suo recipere, aut circunferre, uel ex ea materie bibere, nefas. Hoc ergo pacto & sibi & ciuitati salutem pârerẽt. Siquando uerò domum sibi, aut agrum, aut pecuniã priuatim possederint, administratores familiæ, & agricolę pro custodibus erũt: & uice eorum qui ciuibus auxilio sint, domini eorum infensi efficientur: & ipsi odio habiti, odioq; alios habentes, & insidias parantes, pariterq; patientes, uitã uniuersam degent. Vbi multo magis ciues, quàm externos hostes timebunt, accedẽteq; iam tunc proximè ad perniciem tam ipsi quàm reliqua ciuitas. Horum igitur omnium causa dicamus custodes ipsos circa domũ, & reliqua omnia, ita instructos esse debere. Hæcq; lata sit lex, an non? Sic esto.

HAec igitur sunt, ut mihi uidetur.) Tres piorum hominum actiones, triaq; officia commemorat, obseruantiam erga deos, atq; parentes, amicitiam in æquales: quæ omnes iusticiæ partes sunt, quomodo & Deo, & parentibus, & amicis id redditur, quod est reddendum. Ipsos mortem minimè.) Subiectum fortitudinis ipsum ponit, uidelicet mortis contemptum, ut etiam Aristoteles lib. 4. Ethic. Hinc Socrates de fortitudine custodum disserit, ut hoc modo singulas ijs tradat uirtutes, ac postremò iusticiā ipsam, quæ ex ijsdem omnibus constat. Tanquam neq; uera dicant.) uidelicet, si inferos negligant, ac uituperent, cum nulla sit in eo utilitas, aut ueritas. Delebimus igitur eiusmodi omnia.) Diuersi Homeri uersus citātur, ac reprehendūtur à Platone, quòd inferorum is pœnas contemnat. Hæc utiq;, & cætera talia.) Ratio ab honestatis decoro sumitur, ut hæc poemata reijcienda esse ostendatur. Non quia poetica non sint.) id est, Causa, cur hæc poemata uituperantur, est, quòd moribus obsint: nō quòd ipsa minus sint eleganter scripta. Quos liberos fore oportet.) Poetæ molles, atq; eneruati, prauos gignūt affectus: ut metum, cupiditatem, aliaq; eius generis multa: quapropter eorundem scripta pueris proponenda non sunt, ne timidi fiant, cum fortitudo in eorum animis ab infantia sit ingeneranda, informandeq; eorum mentes, ut mortē seruituti præferant. Non'ne insuper nomina.) id est, non solùm commenta ipsa poetica, sed etiam nomina sunt uitanda, quæ uanitate sua terrent quodam modo, aut admirationem sui pariūt. Forma uerò his contraria.) id est, Formandus ad fortitudinem animus, rebus illum excitantibus, est. Contemplare igitur, rectè'ne.) Reddit rationē, cur luctus, lamentationesq; poeticæ sint tollendæ: cur non solùm mors, quæ, ut in Phædone docetur, malum non est, timenda non sit, sed etiam timoris occasio omnis fugienda. Meritò igitur clarorum uirorum.) Conclusio, timores & luctus prohibendos pueris docens, idq; duabus de causis: prima, quòd nihil mali mortuis accidere sit putandum, ut in Apologia, Phædoneq; docetur. Secunda, quòd fortis uir sibi sufficiens, nec alijs egens, nunquam angatur aliena miseria, desiderio'ue alterius. Hoc Stoicorum propriū uidetur esse, quod Epictetus itidem apud Arrianum docet. Homerum orabimus.) Orandos ait poetas, ne magnis uiris molles adscribant affectus: quod Cicero item libro 2. Tusculan. refert. Si enim, ô amice Adimante.) Ratio sumitur ab effectu, quòd poetarum lectio noceat, obiectis uidelicet iuuenum animis ad molles affectus. Quinimò sine ullo uel pudore.) id est, si hæc falsa non putarentur, gignerent profectò permultos prauos affectus. Sed neq; in risum nimium.) Fortis uiri est, & constantis, nulla leuitatis signa præ se ferre, ideo risus, profusus præcipuè, quicquid'ue talem risum excitare possit, uitandum est: est enim is magnum leuitatis argumentū. Licet enim moderatè ridere, & exhilarari, ut Aristoteles li. 4. Ethic. docet: sed non gestire, aut nimia lætitia iactari. Pluris facienda ueritas est.) Cum poetas tum ob affectus prauos, uitiosaq; exempla, tum quòd mendaces sint, probibendos esse custodibus futuris dixerit, ad eam quæstionē digreditur, Num aliquando mentiri liceat? quando uel eandem suprà attigit: & quatenus mentiri liceat? intelligi oportet, ut modus fabularum, usus q; noscatur. Si enim rectè paulo antè dicebamus.) Hic Plato magistratui mētiri putat licere, quòd id Reip. sit sæpe utile: priuato aūt nemini, idq; diuersis de causis, quas deinceps cōmemorat. Sic plane agendū.) Ratio, cur nulli priuato liceat mētiri, talis est: Quæ loquimur, facimus: Qui falsa loquitur (idē enim est mētiri) malè agit: ergo malū fit, si mentiamur. Nō'ne temperantiæ.) Per singulas uirtutes progressus breuiter Plato, custodum institutionem deducit, uitiaq; contraria reijcit. Ergo suprà de fortitudine præcipiēs, quatenus fabulis ac poetis utendum esset dixit, nūc idem in temperātiæ uirtute inquirit: quomodo nō solùm id ad perfectā iusticiæ rationē, quæ ex quatuor uirtutum copula constat, qua de disseritur, pertinet, sed etiā ad poeticæ usum, qui primùm pueris traditur, dum instituuntur. Quatenus ergo poetis danda sit opera, ut temperātes custodes fiant, uoluptatibus omnib. neglectis, inquirit. Duæ autem temperantiæ hic partes ponuntur, quas uel Aristoteles lib. 7. Ethic. statuit, obedientiam in magistratus, & abstinentiam à uoluptatibus nimijs: cuius utriusque exempla ex Homero afferuntur, tum præcepta dantur ad roborandos animos pertinentia, uoluptatesq; tollendas, propositis bonorum & constantium uirorum exemplis, non eneruatorum & molliū. Neq; etiam muneribus corrūpi.) Moderatio & continentia, quæ cupiditatum est nimiarū, ut auaritiæ, & ambitionis, temperantiæ quoque pars est: ideo hanc illis duabus Plato adiungit, dum uitandam omnem cupiditatis huiusmodi occasionē esse docet. Vnde nec Homeri, nec poetæ alicuius uersus, magno alicui uiro turpes cupiditates & uitia ascribentis legendos putat, quòd praua interim his exemplis doceāt: cum magnos uiros tales fuisse, credibile non sit. Illiberalitate cum auaritia.) Auaritiam, illiberalitatem, ac impietatem summa esse ait animi uitia, quòd multorum in homine scelerum causæ sint. nam ἀνελευθερία, id est sordicies liberalitati contraria: & φιλοχρηματία, id est quæstus cupiditas, quæ illi quasi adiungitur, turpissima uitia sunt, & magnanimos uiros minimè decētia. Hic diuersa poetarum lectionis incommoda enumerantur, ut quàm sit ea inutilis ostendatur. Reliqua nobis species est.) Comple-

xione breui turpitudinẽ fabularum poeticarũ proponit, ut eos non esse legendos doceat. An esset fortasse reliquum.) id est, Quamuis nunc non de poetarũ lectione dicendũ uideatur, sed de illis ipsis, quos instituendos suscepimus: tamẽ dicatur adhuc prius, quàm malè poetæ ijdem de hominibus sentiant, cum suprà relata sint, ea quæ illi dijs ascribãt. multa enim ij praua homines docent. Hæc inquam, & cætera huiusmodi.) id est, Hisce de rebus est nũc primùm dicendum, antequam ad custodum institutionẽ redeamus. Non'ne si confitearis.) Postulati loco, Geometrarum more proponitur à Socrate, concedendũ id, quod petit: id est, ut sibi ea dentur, quæ dixerit, si uera esse probarit. De his ergo quæ dicẽda sunt.) τὰ μὲν δὴ λόγων πέρι ἐχέτω τέλος: id est, Hisce quidẽ de rebus dicẽda hæc fuere. Deinceps de dicendi ratione.) Ecquæ'nam isthæc sunt, quæ dicenda Socrates poponit, quæq; difficilia indicat Adimantus? Sic enim ait: τὸ δὲ λέξεως, ὡς ἐγῷμαι, μετὰ τοῦτο σκεπτέον, καὶ ἡμῖν ἅ τε λεκτέον, καὶ ὡς λεκτέον. id est, Quod uerò deinceps explicandũ est, illud est, ut quæ nobis dicenda, & quo modo dicenda sint, uideamus. Hic Socrates de poetarum commẽtis adscriptis hominibus dicturus, primò statuit, quot genera poematum sint, seu quæ'nam sint illa, quæ dicantur poeticè, idq; intelligit per dicenda: deinde, quomodo eadem poemata sint dicẽda, quærit. Quo nomine dicenda lege, non discenda. An non quæcunq; à poetis.) Explanatio breuis superiorum. Narrationis formas omnes enumerat, ut fabularum describat genera, ex ijsq; aliqua deligat, alijs neglectis. Primò enim narrationem omnem diuidit in expositionem præteritorum, instantium, & futurorum: secundò in simplicem, & translaticiam. seu expressam, quam διὰ μιμήσεως γιγνομένην appellat. Ridiculus enim præceptor.) Nam huius est munus, apertè rem docere, ut intelligatur. Qui dicẽdo parum ualent.) Vt rem apertius doceat, exemplũ singulare proponit, idq; indoctorũ more ait se facere: quòd docti sit, rem in uniuersum proponere: indocti uerò, ex parte tantum, cum singularia notiora sint nobis, id est, magis exposita sensibus: ut Aristoteles lib. 1. Physic. docet. Et primùm mihi dicito.) Propositæ diuisionis partes diuersis in exemplis Homeri ostẽdit. An non alteri se similem.) Quæ'nam esset narratio per imitationem facta ostendit. nunc, quid sit imitari, docet. quo exposito, ad simplicis narrationis formam in exemplo ostendendam progreditur, ubi ait: Vbi autem se non celat poeta.) id est, Simplicis iam narrationis, in qua nihil à poeta tribuitur alicui personæ loquenti, formam exponamus. Dicam enim sine uersu.) Paraphrasi quadam Homericæ sententiæ summam soluta oratione complectitur, ut simplicis narrationis discrimen, ab ea quæ per imitationẽ fit, ostendatur. Poesim uidelicet, fabularumq;.) Tripertitam orationis diuisionem instituto sermoni de poetis accommodat, ut quod triplex poematum genus sit, ostendatur. cum aut triplicẽ orationis translaticiæ, id est poematis formã esse dicat, singulas enumerat species: quarũ primam omnino ait esse imitaticiam: id est eam, in qua personæ aliud loquentes, quàm poeta dicat, inducantur: ut tragœdiam, & comœdiã. Secundam mixtam esse, id est, eam quæ tum poetæ sermonem ipsum, tum personarum ab eo inductarum contineat: ut heroica poemata. Tertiam, in qua poeta quidem ipse loquatur, nõ simplici, sed incitata, elataq; oratione, ut dithyrambos. Hoc igitur erat quod oportere dicebam.) id est, Hic iam intellige, quæ obscura putabas: uidelicet, quæ'nam essent illa dicẽda. nũc quomodo eadẽ sint dicẽda, audi. ait enim, se hic poematum genera custodibus legenda proposuisse: quomodo uerò eadem illa scripta esse debeant, dicturum se deinceps. Nondum enim noui.) id est, nondum statui, sed eò demum uenietur, cum de poemate generatim dicetur. Hoc igitur Adimante, cõsidera.) Cum custodes instituantur, ut suprà diximus, à Platone hic breuiter, ut ciuitatis iusticia perfecta inquiratur: atque inter artes pueris tradendas, prima occurrat poesis: quærit iam, quatenus ijdem custodes poetas lecturi sint? Concludit autem, prohibendo illis eam lectionem, ne effœminati, mollesq; fiant eiusmodi lectione. Quod singuli singula.) id est, Vel inde noscitur, eos nõ debere poetas legere, quòd multis implicari rebus debeãt in Repub.

Non'ne & de imitatione eadem ratio?) Argumentum est simile superiori illi de ciuium numero, quo probatur, custodem tanquã publicis negocijs intentum, poetis nequaquam usurum. Quod autem unus diuersis æquè rebus intentus esse nequeat, inductione confirmat, cum distrahatur in diuersas partes animus: eoq; distractio, quasi ui dißipata, minor fiat conatus. Quin etiam minora his Adimante.) ἢ καὶ τὰ ἐκεῖνα πρότερον, ὧν δὴ καὶ τὰ μιμήματά ἐστιν ἀφομοιώματα. id est, Ne illa quidem facere nequit natura nostra, quorum uel ipsæ imitationes similes sunt, seu unde exprimuntur res effictæ. quasi dicat, Tam pauca nos possumus, ut nec imitari multa, nec ea archetypa, quibus imitatio sit similis, facere possimus. Si ergo rationem superiorem.) Proposita narrationum poeticarum & translatarum forma, concludit, custodem nulla earum lectione usurũ, nisi quid inde instituto suo congruat, cum & eius muneri, id est, Reipub. custodiæ studium illud poeseos repugnet, & omnis sit ab eo uitij forma fugiẽda: quod ipsum in sequentibus ita concludit. Non permittimus igitur ullo modo eos.) id est, Cum diligẽtes ac fortes custodes requiramus, nõ est permittendum, ut lectione poetarum id amittant: cum uitia noscenda sint tantum, non autem imitanda. Si igitur quæ dicis intelligo.) Duplex narrationis formæ commemoratur: una decora & honestá: altera turpis, quæ custodes dedeceat: ut proposita hac simplicis narrationis distinctionẽ, doceatur quali sermone sit custodi utendum: quod idem de poesi præceptum

est

est suprà. Videtur mihi uir moderatus.) Distinctis simplicis narrationis partibus, custodi fert iam præceptũ. id est, docet, utendum illi esse decora oratione, & honesta: quando sermo sit moribus congruens futurus, & eius uita honesta esse debeat. Quando autem ad aliquem indignũ.) Virtus colenda semper est, tam publicè quàm priuatim, & apud quosq;: nec quòd in uiros intemperantes, aut inhonestos incidamus, ijs nos accommodabimus: sed uel eorum obiurgabimus sermones turpes, uel ipso uultu significabimus eos nobis displicere. quod ipsum Epictetus sequitur, præcipitq; in suo Enchiridio. Oblectamentiq; causa.) εὐτραπελία dicitur Aristoteli lib. 4. Ethic. uirtus, qua facetè & uenustè aliqua dicuntur in aliorum cœtu. Hæc, ut Plato præcipit hic, colenda est semper à custode, ne uel nimis sit scurrilis & leuis, ne ue difficilis & tetricus. Non ne igitur narratione utetur tali) Discrimen moderati uiri ab immoderato ac petulante, itemq; utriusq; orationis exponitur: quando cordata, simplex, & lepore condita oratio, moderatum hominem decet: inepta uerò, garrula, & incondita, scurrã & sophistã quales erant ueteres illi, Gorgias, Hippias, & reliqui à Socrate multum agitati. Atque hæ sunt orationis species duæ.) Conclusione ostendit. decoram quidem orationem quasi consonantiam adhibita moderatione constantem fore, indecoram uerò, inconstantem, rhythmoq;, id est modo carituram. Nónne & poetæ, & alij omnes.) Id est, cum tot sint narrationis formæ, quot dixi, ijs quę poetæ utantur: uidendum est iam, quã nam earum utamur in ciuitate. Mixta quæque iucunda est) Varietas semper delectat, quòd appetitus facile satietur, expleaturq;: ideoq; diuersa, unde oblectetur, quærit. hæc aũt satietas ex appetentis inconstantia, mutabilitateq; oritur: quia uni rei diu eius natura nequit inhærere. Vnde pueris, iuuenibus, leuibusq; hominib. uarietas iucunda est, puerisq; educandis aptißima est mixta narratio. At forte, ut arbitror, Reipub. nostræ.) Cum uariam Musicam, siue narrationem, aut poesim iucundiorẽ esse, præsertim pueris, dixerit: eam tamẽ in ciuitate illis negat tradendam, sed eius contrariam: id est, simplicem, et uniformẽ, licet minus iucundam. unde simplicem hanc narrationem tradi uult pueris, eo quòd (ut lib. 2. docuit) unusquisque in Repub. sua uno uiuẽdi genere, unoq; opificio uti debeat, eodemq; modo multiplex et uaria forma præsens minimè sit probanda. Qua de causa tales poetas urbe ait pellẽdos, sed cum honore, ne ars despiciatur pulcherrima: admittendos uerò tantum eos, qui roborare et moderari futurorum custodum animos poßint, sublato fuco omni, atque mollicie. Milites erudire.) Id est, custodes urbis, qui sint pro ea militaturi. Satis de ea musicæ parte.) Id est, De poesi, quæ musica quędã est seu fabulosa narratio, satis sit dictũ: quare superiorem disputationem ad musicam dixit pertinere, id est ad sermonem de poesi. Restat de cantus & melodiæ ratione.) Ad alteram Musicæ partem, id est melodiam seu concentum transit, quando musicæ omnes partes propositæ ad institutionem custodum sunt. Opinamur autẽ omnino hoc primum.) Melodiæ partes complectitur, ut quæ nam ex ijs custodem deceat, ostendat. Tres autem melodiæ formas enumerat: orationem, harmoniam, rhythmum. Orationem uerò & poesim eandem ait esse. Vnde, ut poesim suprà reiecit, sic nunc melodiæ formam hanc, cuiusmodi sunt, cantilenæ turpes et indecoræ. Sed quia de oratione seu poesi multa sunt antea dicta, ad harmoniam & rhythmum uenit. Pertinere musicam ad mores formandos, nõ Plato hic tantum, sed etiam Aristoteles lib. 8. Polit. cap. 7. docet. De melodia seu cõcentu, eiusq; formis, aliqui scripsere: quorum è numero fuit Augustinus, qui in epistolis ait, de melodia et rhythmo sex libros scribere se cœpisse. Dic mihi: tu enim musicus es.) Enumerat musicæ genera pleraq;, ut quæ sit musica ciuitati apta, quæ ue inepta, doceatur. damnat aũt Lydiam mixtam, Lydiam acutam, Ionicam, Doricam, Phrygiam, quòd molles, effœminateq; sint: id quod à custodibus remoueri debeat. De hisce ferè omnibus, alijsq; pluribus harmoniæ formis, Athenæus lib. 14. & Aristot. lib. 8. Polit. itemq; Plutarchus in lib. de Musica, non pauca referunt. Haud equidem, inquam, harmonias noui.) Relectis uitiosæ harmoniæ generibus, ea nunc recenset, quæ ad mores custodum aptißima uideantur. Duo autem genera cõstituit, unum bellicum, alterum pacificum: qui custodes ciuitati consulere utraq; in re debeant. in utroq; item musicæ genere constantiam, grauitatemq; animi seruari uult, ne mollicie, aut leuitate aliorum concentuum eneruentur. Non igitur opus erit nobis in cantibus.) Quemadmodum harmoniæ, quæ uocibus exprimitur, genera enumerauit: sic & instrumentorũ musicorum formas complectitur, ut quæ nam morib. sint aptißimæ, intelligatur: ut Trigonum, pactidam, lyram, citharam, fistulã. Ex his autem solam lyram, citharam, fistulamq; relinquit, cæteris neglectis instrumẽtis, quorum Athenæus lib. item 14. mentionem facit. Non per Iouem, ut mihi uidetur.) Diluit Adimanti obiectionẽ hanc: Cur, cum tu fabulas tollas, non uel lyram etiam, & fistulam tollis, ne id quod de Apolline ac Marsia fingitur, dicatur? Nõ est, inquit, id necesse, cum utilia hæc instrumenta sint. Sequitur ad ea quæ de harmonijs dicta sunt.) Transit ad tertiam melodiæ formã, id est rhythmum: in eoq; quærit, quis rhythmus ad hominũ mores informandos accommodari poßit. Vitæ fortis & temperantis rhythmi.) id est, quando fortes, moderatosq; custodes requirimus, quis nam ijs rhythmus accommodabitur. Per Iouem, quam dicã non habeo.) Totus hic locus de rhythmo, eiusq; formis & pedibus, ex Damone desumptus, perdifficilis mihi uidetur: nec mihi solum, sed etiam Socrati, qui nequaquam ait se intelligere ista, quæ Damon in rhythmis ad mores hominũ accommodet. Mihi uerò

rò

rò rhythmi species hæ tres. tria genera rhythmorum, seu numerorum significare uidentur: quatuor autem uoces, ex quibus harmoniæ fiant omnes, quatuor illos tonos, hypatē, neten, mesen, paramesen: motum porrò tribuere & rhythmis, & pedibus iudico, quoniam musica omnis motu peragatur, ut Augustin. lib. ea de re primo docet. Ex ipsis quoq; pedibus alios ait graues & heroicos esse, ut dactylos, & spondæos, quos suprà, infraq; æquales euadere inquit: alios in breuē & longū euadere, ut iambos, qui ex breui & longa syllaba constant: alios uice uersa in longā & breuem, ut trochæos. Hoc modo & iam longitudines & breuitates Damonis pedum quantitati adscripserim, ut in ijsdem pedum ductionib. siue mensura Damonem aliquid uitiosum, & aliquid honestum appareat inuenisse, quod moribus accommodaretur. Hoc autem ita discernere potes.) Omissa illa disputatione de rhythmis, assumere suo tantū instituto id ait Socrates, quòd ut rhythmus orationem cōcinnam, aut inconcinnam efficiat, sic & concentus humanæ uitæ mores. Quandoquidem rhythmus, & harmonia.) Oratio plerunq; facta indicat: ergo cōcinnitas orationis ad factorum concinnitatē pertinet. Vnde ut oratio congrua, aut inepta esse potest: ita rhythmum eadem capere potest, sicq; fies oratio concinna & apta. Quid uerò loquendi modus.) Axioma quoddā statuitur, ut quæ de rhythmo retulit, moribus accommodet. ait enim, orationi facta respondere, eodemq; modo his concinnitatem musicæ: ex quo infert, in omni uitæ rhythmo modum id est, uenustatē, concinnitatemq; esse seruandam. Est autem ars pingēdi uniuersa.) A toto ad partes. rhythmum, id est modum & concinnitatem seruari uult, æquè ac in pictura, nō minus quàm in musicæ ac poematis studio, quando pictura etiam poema quoddā sit. quod ipsum in ijs uerbis docet apertius: Nunquid poetis solis insistendum, cogendumq;.) Non solum turpia poemata, sed & tabulas turpes ait uitandas à iuuenibus, præsertim ne prauos discāt affectus, ut quibusdam usu euenit, qui statuarum amore capti sunt, quod Athenæus & Aelianus scribunt. Quāobrem illi inquirendi sunt.) Quales picturæ admittendæ sint, elegāti similitudine docet: proposito item fine institutionis huius, quam ipse tradit. Ait enim, ad amicitiam & cōcordiam, quæ finis Reipub sunt, formandos iuuenum animos, dum tabulæ proponantur, in quibus nullæ bellorum, rixarum'ue imagines sint. Ob hanc igitur causam, inquam ego.) Causam adducti à se præcepti reddit, cum ideo se ait de musica, rhythmoq; tam multa retulisse, quòd multa in eo moribus informandis accōmodata cernat multum enim musica ad id cōfert, ut uel Aristoteles lib. 3. Polit. cap. 5 testatur. Quemadmodum tum profectò.) Musicæ utilitatem à simili sic ostendit. Vt, inquit, ignoratis literis, grāmatici esse, aut quid legere nequimus: ita nec mores rectè informari posse, nisi musico concentu, putamus. est enim hoc artis & exercitationis eiusdē. id est eiusdem est, sciētiæ, nosse rem ipsam, & eius simulachrum. Vnde qui grammaticam norit, & literas, & earum imagines rectè norit. Nempe eadem ratione neq; musici.) Iusticiā, uirtutesq; omnes ubiq; Plato connexas inter se musico quodam cōcentu putat, ideo multa de musica disserit: ueluti hoc in loco, omnes ait nos uirtutes, quæ inter se arctißimè colligatæ sunt, tenere non posse, nisi earum singulas tanquā elementa literarum, et partes harmoniæ teneamus. Si quo in homine hæc concurrant.) si concentus iste uirtutum omnium in aliquo existat, pulcherrimus is fit. At pulchrum esse, amabile est: Ergo & tales uiri amabilißimi erunt, in quibus omnes insint uirtutes. Sed hoc mihi dicas.) Vt Musica uocum concentum facit, sic morum cōcinnitatem temperantia. Vnde nec in musica inconcinnum quid, nec in moribus esse potest: si illa cōcinna, hi moderati esse debeant. ideo à repugnantibus nunc Plato docet, uoluptatē maximam cum temperantia cohærere non posse, cum eadem contraria sint: sicut nec musicam, id est concinnitatē cum inconcinnitate contraria. Hic Plato ad morū temperationem accommodat ea quæ sunt de musica dicta, ut in moribus tēperantiam tenendam præcipiat, uelut in musica concentum. Circa uoluptates maximas, id est, eas quæ in tactu uersantur, (nam tales maximæ sunt) consistit temperantia, ut lib. 7. Ethic. docet Aristoteles. Ideo contraria est temperantiæ nimia uoluptas, atq; etiam amori honesto, seu charitati, cum qua nulla eiusmodi uoluptas contactus esse debet, quemadmodū in Symposio etiam Plato refert. Quo enim finiri debet, iam applic.) id est, Sermo de musica iam est instituto accommodatus: hoc est, sermoni de temperatione, institutioneq; morum. Post musicam uerò gymnastice.) Cum omnes institutionis puerilis partes persequatur suprà, quæ ad morum animi institutionem retulit: nunc quæ ad corpus pertineant, tradit, cuiusmodi est, gymnastica, qua de hic Plato, et in Timæo, locisq; alijs nō pauca disserit. Mihi quidē non uidetur bene affectum corpus.) Moueri corpus ita in Timæo Plato uult, ut sine animo non moueatur: id est, ut in exercendo corpore, animi quoque excolendi cura sit. Hoc ipsum in hoc loco præcipit, in quo de exercitationis forma præcipit. ait enim, tunc bene corpus exerceri, si animus excultus, & rectè affectus sit. Cuius rei addit rationem, ab efficiēte causa sumptam, quòd corporis moderationem animus ut gubernator efficiat: non uice uersa, corpus animi. Siquidem Platonis sententia, corpus instrumentum animi, atq; uehiculū est. Ab ebrietate ipsis diximus.) Primū de corporis exercitatione præceptum est, ut ebrietas fugiatur, tanquā menti et corpori noxia. Hic uidetur idem Plato cum medicis sentire, qui uacuo & sobrio corpore exercitationes suscipi uolunt. Ratio fugiendæ ebrietatis, à custodis sumitur officio, quòd is ciuitatem curare, custodireq; debeat: ebrij aūt custode egeant, tum ne

quando

quando inebrientur, tum quòd insani sint. Athletae enim hi uiri sunt.) Duplex est, ut Galeno item placet, gymnastica: una athletica, altera moderata et salubris. Quaerit aūt hic Plato utra earū duarū custodem maximè deceat: cōcluditq́; athleticā esse noxiā, duabus de caussis. prima, quòd somnum afferant nimiae exercitationes, utpote quae corpus defatigent: tum, quòd ualetudinē laedant. utrunq; uerò in custode ciuitatis, cuius cura uigilans, & ualetudo uegeta esse debeat, sit uitandum. De usu exercitationum, & forma, Galenū lege, & Aristotelis problemata: tum lib. 3. Polit. cap. 4. ubi de exercitationibus iuuentutis agit. Elegantiore igitur aliqua.) Gymnasticae partem salubrem & moderatam à custodibus ait amplectendam, athletica reiecta. eam autem ab ijs capiendam ad labores, curas, molestiasq́; deuorandas censet: quòd eorum munus sit, tanquam canes uigiles, sic urbem seruare: deinde laboribus, inediae, frigoris, omniumq́; rerum assuefieri. In exercitu aquarum & ciborū mutationes.) Affluxū illū potionis, uictusq; in corpus, quo idem afficitur uarijs modis, significat his obscuris uerbis. Ait enim, custodes assuefieri debere uictus rationi uariae, & incertae, ne unam uitae diaetam semper teneant, quae noxia est: ut frequentes mutationes, si sit opus, ferre possint. Optima igitur gymnastica.) Cum dixerit, quae gymnasticae pars custodi esset inutilis: nunc quae utilis sit, ostendit. itaque optimam esse ait eam gymnasticen, quae cum simplici musica, id est moderatione ac temperantia coniuncta sit. Vtriusq; exemplum ex Homero ostendit, qui militibus simplicem uictū apponit, ne luxui, uoluptatiq; locum dent, ne'ue molliores ac imbecilliores fiant. Syracusanas itaq;, ô amice.) Victus ratione custodibus proposita, reprehendit ea iam, quae intemperanter alibi fiant, ut quibus à uitijs sit discedendum, intelligatur. Igitur Syracusanas & Italicas menses damnat, ut in epistola ad Dionis propinquos fecit: tum Corinthiorū luxum, & Atheniensium bellaria. quae omnia Athenaeus cùm alijs in locis, tum lib. 10 prolixius commemorat. Omnem enim, ut existimo.) Censet igitur, moderationem in uictu seruandam, tanquam harmoniae quandā speciem, quae ad totum genus harmoniae. id est temperantiae genus ipsum referatur. Siquidem abstinentia & moderatio in cibis, pars est temperantiae uirtutis. Ibi quidem intemperantiam.) Luxum cum moderatione comparans, alterius commoda, & alterius incommoda enumerat: quòd simplex uictus, & animo musicam, id est moderationem, & corpori sanitatem, quae roboris est pars, afferat: uarius aūt & morbos, & intemperantiam. Intemperantia uerò, & morbis.) Ab euentis docetur intemperantiae incommodum, quòd duae artes ob éam in ciuitate necessariò inueniendae fuerint, quibus nequaquam egebamus, medicina et iurisperitia: quarum altera corporis morbos ex intemperantia ortos, altera lites ex cupiditate rei familiaris excitatas páreret. Nam medicinae est, corpori: iurisperitiae, rei familiari consulere, non animo tantum, ut futiliter iurisconsulti arbitrantur. Quòd autem ob intemperantiā hae duae artes inuentae sint, docet deinceps in ijs: Igitur malae & turpis disciplinae.) Ait enim, summum id esse intemperantiae signum, lites habere, et apud iudices de iusticia agere, quam ab alijs requiramus, nec in nobis esse uelimus. Lites haberi, turpe Plato putat: quid si aeternitatem causarum ac litium nostri temporis, tum iurisconsultorum fraudes, dolosq́; nouisset? Absurdū praeterea existimandum est.) Vt iurisperitiam ex hominum intemperantia, id est, auaritia, cupiditateq́; ortam dixit: ita & medicinae inuentionis eandem nunc causam reddit, quòd nimio hominū luxu uarij, multiplicesq́; morbi sint nati: praeter illos, quos aeris intemperies, aut hominū uiolentia attulerit, qui quidē satis graues multiq́; sunt. Quod autem naturales hi morbi non sint, ex eo cōfirmat, quòd Aesculapij temporibus uulneribus ea remedia darentur, quae obessent ualetudini: quam tamen eo modo laedi non putabant. Non. quia si aduertis.) Obiectionis tacitae dilutio est. Id est, Non nego, medicos Aesculapij temporibus fuisse, q uictus tenuitatē gymnasticenq; coluerint, qualis Herodicus fuit: sed tales, quales sunt hodie, minimè tunc erant. Malè quidem affectus si paulo.) Vniformem uictus rationem & diaetam semper tueri, noxium est: quòd mutationes, quas non licet effugere interdum, periculosae sint. Videbat in ciuitate optimè instituta.) Causam, cur princeps medicorum Aesculapius tam pauca de remedijs morborum retulerit, reddit: quòd scilicet in ciuitate bene constituta non opus sit eo studio, quippe cum nemini liceat esse luxurioso, et uoluptario. Hic uituperat eos, qui leui quauis de causa medicum consulant, remediaq́; quaerant, cum uictus ratio mederi possit ijs melius quod ipsum in Timaeo quoq; refert. Quod quidem modo quodam ridiculo.) Rationem reddit, cur nimiū medicinae studium noxium & inutile sit, cum ex intemperantia, mollicieq; nascatur. Diuites, inquit, si aegrotent, protinus languent, decumbunt, medicum accersunt, remedia multa quaerūt, conqueruntur, anguntur, nunquam denique rectè ualere se putant at egeni, quibus labor manuarius uictū praebeat, si quando in morbum incidant, aut medicum negligunt, aut diu curari se non patiuntur: quòd ne aegrotandi quidem ocium habeant, quòd opificio suo sint intēti. Ex quo intelligitur, illos mollicie id quadam facere: & nimiam medicinae, tuendaeq́; ualetudinis curam, uitiosam esse, ac superuacaneam. Phocylidem fortè non audis.) Cum nimium aegrotandi studium, ut sic dicam, in diuitibus damnarit, & omnino concluserit, aliud esse agendum potius, quàm ut mollicie luxuq; diffluamus: Phocylidis nunc poetae testimonio ait, uni esse uirtuti dandam operam, eiq; incumbēdum: ideoq́; nec diuitibus, nec cuiquam alij tantum curandis morbis tempus concedendum, ut necessarijs uitae actionibus aliquid subtrahatur. Per

Iouem, inquit.) Socrati assentitur, atq; non minus hanc nimiam curationem mutilem esse, quàm gymnasticam, si quid necessarijs actionibus subtrahatur. quod ipsum Socrates deinde apertius & elegantius confirmat, his uerbis: Etenim rei familiari, & militari.) id est, Qui ualetudini nimiam dat operam, nunquam sibi uidetur rectè ualere, semper conqueritur, causas morbi omnes studijs literarũ ascribit. Hæc cum uideret, arbitror Aesculapium.) Quid ab Aesculapio medicorum parente additum arti medicæ sit, commemorat, ut antiquam hominum moderationem, quibus quoduis remedium erat satis, ostendat: & ut eundem Aesculapium hominum temperantiæ, sublata mollicie omni, cõsulere uoluisse tantùm, probet. Corpora uerò penitus)id est, languentia porrò corpora, et morbida uel diæta curabat Aesculapius: uel deserebat, ne tempus in hominum luxu sanando tereret. Quod inde sequitur, filios.) Paterni morbi in filios etiam transfundũtur, cum semine: quia ut gignentis corpus est affectum, ita & semen: atq; ut semen, sic etiam fœtus. Quanquam nobis Tragici & Pindarus.) Cum laudarit Aesculapij consilium de medicamentis morborum, refutat nunc poetarum quorundam sententiam, Aesculapium dicentium auarum hominẽ fuisse. Cuius rei causam addit in ijs: Imò si Dei filius fuit.) id est, Aut Aesculapius Dei erat filius, aut non: Si erat, utique auarus non fuit, cum in Deos non cadat hoc uitium: ipsum autem Deum negare, impium est. Sed de hoc quid ais, ô Socrates.) id est, Quando in ciuitates ob intẽperantiam iudices ac medici inducti sunt, uideamus tandem, quales ij esse debeant: siquidem carere iam ijs non possumus. Medici quidem sufficientißimi.) Qualis futurus sit bonus, utilisq; Reipub. medicus, ostendit. Ab ijs autem intelligentiã, experimentumq; magnum requirit, idq; hoc argumento, quòd corpus à corpore curari nequeat, sed ab animo: id est, cognitione, atq; intelligentia, quæ in animum cadat solũ. Quod autẽ se corpus nequeat curare, inde probat, quòd quicquid malum sit, semper sit malũ, nec emendari nisi à bono poßit: corpus aũt ægrotum, seu male affectum, deponere uitium nequeat per sese. Iudex autem, ô amice.) Qualis item causarum iudex esse debeat, quæritur, qui ipse medicus est quodammodo litium, & contentionum ciuilium. Huic etiam, sicuti medico, peritiam tribuit uitiorũ, ingeniorum, morumq; ciuium, ut medicinam ijs accõmodare conuenientem poßit. Quapropter modesti homines.) Iudici rudem quandã prænotionẽ ingeniorũ cuiusq; esse demonstrat, ut per se ipsi eodem modo reliquos hominum mores noscant deinceps. Illud aũt est quasi axioma quoddam, experimento comprobatum: Iuuenes initiò acutos, tanquam præcoci sapientia, stolidos esse postea: contra uerò, stolidos initiò, acutiores fieri postea. siquidem ætas, experimentaq; acumẽ pariunt, non ipsa natura tantum. Verùm enimuerò.) Præter notitiam ingeniorũ à iudice tenendam, senectutem illi quoq; addit, quòd affectibus ætas illa careat, quorũ affectuũ uacuitas iudici necessaria est, ut rectè in Rhetoricis monet Aristoteles. Et bonus præterea, quod.) Bonitatem, ut reliqua etiam, in iudice quærit Plato, idq; hoc argumento: Qui bono est animo, bonus est: Ergo & iudex, ut bonus sit, bono esse animo debet: siquidem animus talis est, qualiter sit affectus. Non ergo talem quærere oportet.) Complexio est præcepti, docentis, qualis esse iudex bonus debeat. Hic animaduerte, quanta sit medici ac iudicis similitudo, non tantum profeßione ipsa, sed etiam munere. Medicus enim morbos corporis, iudex animi uitia curat: ille morborum peritus, & intelligens cõstitutionis cuiusq; esse debet: hic ingeniorum, morumq; ciuilium doctus, uterq; probus et diligens, uterq; senex, aut saltem experimento peritus. Prauitas enim neq; se.) Probus nemo nascitur, nec malus, sed disciplina naturæ addita id facit: Ergo uirtus quæ illam animo disciplinam addit, est ea, per quam nosse debemus, quid mores, quid' ue ingenia hominũ poscant. Exercebit autem in gymnasijs.) Cum à proposito aliquantum digressus Plato, medicinæ ac iurisprudentiæ ortum, usumq; ostenderit: quia de gymnasticæ commoditate et salubritate ad corporis animiq; ualetudinẽ agere cœperat, nunc redit ad institutum, docetq; gymnasticen utilißimam esse custodum institutioni: non illam quidem athleticam, quæ agreste, robustumq; faciat corpus: sed alteram moderatam, & musicæ, id est temperationi adiunctã. cum enim fortitudo media sit inter animi molliciem, & ferocitatem, id est, inter metum et audaciam, ut ait Aristoteles lib. 4. Ethic. atq; molliciem sola musica, audaciam sola gymnastica efficiat: necesse profectò est, ut si fortis sit custos futurus, gymnasticæ musicã addat: id est moderatè sese exerceat, ne ad alterutrũ extremorum uitiosorum deflectat. Animaduerte, hic Platonem fortitudini mediocritatem tribuere, cum Aristotele ac Peripateticis. Quicunq; permittit, ut musica.) Musicæ solius incommoda recenset, eiusdem effectu in musicis indicato: quòd ij molles, leues, incõstantes, eneruatiq; fiãt. Quod si quis gymnasticæ.) Solius gymnasticæ malum proponit, ut in musica fecit. Postquam hæc duo sunt.) id est, Cum hæc duo uitia, mollicies nimia, & ferocia, ex musica gymnasticaq; sola oriantur: necesse est, ut duæ artes coniungantur. Non ad animum & corpus.) Musicam & gymnasticam requirimus à custode, non ut corpus nimis roboret, nec ut suauitate animum dissoluat: sed ut animum & corpus roboret simul, & moderetur. Eum igitur, qui pulcherrimè.) Hæc est complexio sermonis de musica & gymnastica, quam in custodis institutione requirebat Plato. Magis quàm eum qui chordas.) Allegoria quadã dici, quæcunq; de musica sunt relata, hic intellige ex Platonis uerbis: cum musicam ille moderationẽ, gymnasticam exercitationẽ nominet: præter id quòd hæ duæ quoque artes pueris tradẽdæ sunt instituendis, ut Aristoteles etiam

teles etiam lib. 7. Polit. præcipit. Non'ne huiusmodi aliquo.) Post longum sermonem de musica et gymnastica, redit ad propositam custodum urbanorum institutionem: siquidem ea obiter dicenda fuere, quatenus ad illorum pertinebant institutionem. Choreas etiam huius generis.) Id est, cũ eam musicæ partem, quæ cum gymnastica sit coniuncta, custodi tradamus: sequitur, ut cantiones, choreas seu saltationes, uenationem, atq; adeò illa omnia exercitationis genera illi præcipiamus, quæ cum musica, id est moderatione congruant. Pertinere autem ad institutionem iuuentutis, saltare, uenari, exercerió; uarijs modis, Plato idem lib. 7. de Legib. docet. Quid nobis præterea distinguendum.) Diximus suprà, ciuitatis siue Reipub. iusticiam constare ex consensione partium eius omnium, sicut & uirtus ipsa iusticiæ Platonis sententia omnibus est uirtutibus colligata. Atque hactenus quidem institutionem custodum ciuitatis retulit, nunc ad præfectorum eiusdem formam uenit, ut his, tanquam duabus potißimis partibus explicatis, tota iusta ciuitas constet: siquidem ciues ciuitatis partes sunt, & sub nomine destusorum seu custodum ciuitatis omnes magistratus ad tuendam, conseruandam, augendamó; Rempub. pertinẽtes siue militares, siue urbanos, intelligere possumus: sub nomine autẽ præfectorum, eos omnes qui regẽdæ Reipub. curam habeant. Sed iam præfectorũ ciuitatis munera describit deinceps, sicuti paulo antè custodum. Constat quidem seniores.) Primum præfecti munus est, ut senex sit, tum propter animi sedatos motus, tũ ob experimentum, peritiamó; maiorem. secundum est, ut Reipub. uelint possintó; consulere, eandem'que ament, ut maiori studio in eam incumbant. Huiusmodi porrò rectores ex ipso custodum numero deligi uult, tum quòd ij rectè instituti sint, tum quòd in Reipub. muneribus ascendendum sit ab inferioribus gradibus ad superiores. Ergo non solùm ex custodibus sunt creandi rectores, sed accuratè etiam deligendi, ne falsa uirtutis specie aliquando decipiamur, accersamusó; auaros, & boni priuati studiosos homines, pro honestis, & Reipub. amantibus. Etenim hanc semper opinionem tueri boni debent magistratus, ut Rempub. semper ament, & iuuent, nec illam unquam deponant. Dicam tibi: uidetur mihi opinio.) Cum eam perpetuò opinionem rectores Reipub. habere uelit, ut ciuitati suæ consulant, necè eam unquam deponant: nunc, quibus modis deponi opinio aliqua soleat, ostendit, ut eam nulla prorsus ratione deponendam esse concludat. Ait itaq;, deponi opinionem omnem aut sponte, aut ui: sponte quidem, ut cum agnito errore quisq; deponit opinionẽ falsam: ui, hoc est præter mentis, ueris semper assentientis consilium, & institutum: ut cum quis ueris refragatur, ueramó; prudenter sententiam negligit. Cum hi ergo duo modi opinionis deponendæ sint, quæritur iam, qua ratione rector opinionem de Republica semper iuuãda poßit deponere, ut nullo pacto eam deponendam unquam intelligat. Non'ne putas bonis homines.) Argumentum est huiusmodi, quo docetur, opinionem seu ueram sententiam de iuuanda Repub. nunquam deponi debere. Bonis priuari nemo cupit: bene opinari est bonum: ergo à bona seu uera opinione nemo sponte priuatur: aut si priuatur, malum id est. Idem secundò sic confirmatur. Opinio omnis tollitur aut surreptiõe, aut deceptione: (quid autem sit utrunq;, deinceps explicatur) sed neutrum est bonum: ergo sentẽtiam mutari malum est: ideoó; iustus Reipub. rector nunquam erit adeò inconstans, ut Rempub. à se non iuuandam aliquando putet. Vel in hoc patiuntur.) uidelicet quòd deponunt opinionem. Tragicè porrò loqui.) id est, obscurè & inuolutè, Tragicorum exemplo, qui ut rem augeant, obscurant. Surripi enim opiniones.) Quid sit surreptio opinionis, definitione explicatur: sicut postea, quid sit deceptio eiusdẽ. Quod igitur nuper dicebam.) id est, Hac de causa dixi, rectores Reipub. nunquam deposituros eam opinionem de iuuanda Repub. quam habeant, ut ne inconstantes, uitiosió; sint. Atq; is qui seruat illud memoriter.) Cum constantes uiros Reipub. dicat præficiendos, ex eo ait noscendam eorum constantiam, si opinionem de Republica iuuanda semel susceptam, nunquam deponant. Non'ne secundum speciem illam.) id est, Danda erit opera, ne illã de Repub. sententiam rectores deserant, ne incõstantes sint, ne'ue affectu errore'ue unquam fallantur. Sic iuniores terribilia.) id est, ut iniecto metu ac terrore experiri solemus, quali sit quisq; ingenio: sic oblatis difficultatibus, studium Reipublicæ & constans de illa opinio cognoscetur in aliquo. Ergo hoc utamur præclaro remedio, ad id noscendum. Atq; is qui singulis ætatibus.) Quo honore & numero sit habẽdus probus ille, constansó; Reipub. rector, delectus ex custodum numero, iam docet. Vt isti nolint, illi nequeant.) Tyrannidis & iusti imperij discrimen illud est, quòd alterum est nolentium, alterum uolentium: ergo Reipub. rector constans & iustus, qui custos illius dici etiam potest, is erit, qui amicos internos, id est, ciues suos parêre nolentes faciat, hostes cohibeat uel repugnantes. Quis autem modus erit.) Suprà de mendacio quædã retulit, quæ ad hunc locum accõmodans, quatenus illud rectores ciuitatis deceat, ostendit. Sed Phœniciũ quiddam.) Fabuloso quodam exemplo, quod lib. item 2. de Legib. recitat, docet, quatenus mẽtiri liceat rectori ciuitatis. Quemadmodum, inquit, Phœnices è terra ortos se aiunt, ideoó; esse fratres inter se: sic Reipub. rectores aliquid interdum fingent ad ciues cohortandos ad uirtutem atque concordiam, eaó; ratione Principi licebit mentiri. Estis utique omnes tanquam.) Fabellam de Phœnicibus accommodat ciuitati suæ, docens eius rectores tale aliquid persuasuros ciuibus suis. Tria autem hic genera hominum enumerat, tresó; gradus, trium metallorũ exemplo: ut tres in Repub.

ciuium ordines suprà positos, diuersum in eadem locum habere ostendat: ita tamen, ut fraterno se amore complectantur, tanquam una ex terra uelut metalla ortos, qui unam habeãt parentem, uniusq; sint generis. Quapropter ipsis principibus.) *Munus rectoris seu principis boni ait esse, mentiri hoc modo ad Reipub. utilitatem, ut dignoscat ciuium tanquam filiorum gradus, ordinesq; tanquam metalla, & alios in alium ordinem ciuium releget pro ingenij natura, quæ tanquam metallum quoddam animo insitum sit. itaq; perspiciat sine affectu ullo, quali sit quisq; ciuis ingenio: num sordido, an elato, an aliter affecto, illumq; conuenienti in Republica muneri præficiat.* Habes'ne quo modo.) *id est, Qua ratione principes mentiri possint, in fabuloso isto exemplo intelligo, inquit Glauco: quo autem pacto mentiri reliqui ciues possint, nondum intellexi.*

Hos terra genitos armantes.) *id est, Hos unius ciuitatis ciues, tanquam fratres, ex eadem regione ac parentibus ortos. alludit enim ad fabulam superiorem.*

In unam cogemus ciuitatem.) *Quo autem modo sit ciuitas ipsa ex ijs cõstituenda à rectoribus, docet deinceps.* Profecti autẽ explorent, ubi'nam.) *Rectorum ciuitatis iam institutorũ munus describit in fundanda ciuitate, cogendisq; in unum locum ciuibus. Illud autem in eo constituit primum, ut commodus ciuitatis locus, tanquam castra quædam, quærantur opportuna defensioni ciuiũ. Hac etiam de re Aristoteles lib. 7. Polit. quædam retulit.* Et quibus oportet sacrificarint.) *Ciuitatem coli sine auspicijs non uult, ut religionis semper cura habeatur.* Tabernacula construant.) *Id est, ædes extruant, mœnibus iam factis.* Num huiusmodi qualia.) *A fine ædificiorum ostẽdit, quales huius ciuitatis ædes esse debeant.* Grauissimũ quippe omniũ.) *Idem quod suprà de ædibus, ab officio custodum ostendit: Custodes, inquit, ut canes uigilantissimi, ciuitatem tuebuntur: nihilq; habebunt proprium, sed communia omnia, ne cupiditas addita robori eorum, lupos ipsos efferatos faciat. Ergo tales ædes habebunt, quæ tueri eos possint, nõ ad auaritiam incitare.* Hoc quidem ô amice Glauco.) *id est, Illud potius statuimus, tum demum custodes rectè institui, cum optima ij uti xerint disciplina: non si caueatur diligenter, ne quid proprij habeant. si enim bene sint instituti, sponte id ipsi agent.* Inspice igitur an tali quadam ratione.) *Cum ædes custodum minimè opulentas & communes debere esse dixerit, nunc ad bonorum communitatem tuendam uenit. Qua in re quatuor illa custodum officia constituit: primum, ut nihil proprij possideant: secundum, ut domum non habeãt peculiarem: tertium, ut necessario sint uictu contenti: quartum, ut nullum stipendium à ciuibus, nisi necessarium, reposcant.* Conferentes autem se ad comessationes.) *Aliqua inter custodes conuiuia publica esse uult, non inter ciues omnes, quod apud Lacedæmonios fiebat: quæ lib. 1. de Legib. Plato, & lib. 7. Polit. cap. 12. Aristoteles, non probãt.* Dicendumq; est illis.) *Exemplo Lycurgi, omnẽ Spartanis auaritiæ occasionem tollẽtis, in Repub. quoq; sua Plato custodes pecunia carere uult: idq; ipsis persuadet, propositis pecuniæ incõmodis omnibus.* Horũ igitur omniũ causa dicamus.) *id est, Cum hæc omnia ex eo nascãtur, quòd custodes aut opulẽtas habere domos, aut priuatas diuitias cupiãt, sit hæc illis ueluti lex cõstituta, ut ne quid peculiare habeãt, quod et ipsis et Reip. sit nociturũ.*

ARGVMENTVM IN LIB. IIII. PLATONIS de Republica.

Socrates hic cum Glaucone disputat adhuc de ciuitatis institutione, ut ad eius tandem iusticiam inquirendam ueniatur. itaq; initiò de opibus, terminisq; urbis ipsius, quod ad finẽ superioris libri erat inceptũ, agit: tum de educatione, institutioneq; ciuium à tenera ætate: mox de contractibus eorundem inter se: postremo de toto genere uirtutis, ac partibus, quod ad iusticiæ inuestigationem pertinet. Deinceps autem ad susceptam de iusticia disputationem redit, ut inuestigata iam ciuitatis iustæ quasi forma, totam eius descriptionem perficiat. Hic speciatim de prudentia, temperantia, fortitudine, ipsaq; iusticia disseritur, quòd omnium uirtutum colligãtiam Plato iusticiam esse arbitretur. Qua etiam de causa singulas uirtutes singulis in animi uiribus ueluti proprio in subiecto locat. itaq; ut ex ijsdem cõiunctis animã unam, sic ex omnibus uirtutibus unam facit uirtutem, quam iusticiam uocat. Hanc ipsam ita explicatam ciuitati deinceps accommodat, perq; omnes eius partes deducit, ut iustam quandam Rempub. cõstituat. Ergo ut diuersas esse uirtutes uno colligatas uinculo, diuersasq; unius animi uires, illarum uirtutum capaces esse dixit: ita diuersos in Repub. ciuium ordines ponit, quibus totidem uirtutes atq; animi uires respondeant: ex quorum omnium colligatione concordi iusta efficiatur Respublica.

I C Adimantus respondens: Quid ô Socrates, afferes, inquit, si quis te dicat nõ multum hos uiros beatos efficere, cũ tamen ipsi sint, quorum reuera est ciuitas: nihil autem ex bonis ciuitatis accipiant, quemadmodũ alij, qui & agros & magnificas domos, supellectilemq; huiusmodi domibus conuenientẽ possident, sacraq; dijs priuata faciunt, hospites excipiunt, quæ tu nunc dicebas, aurum & argentum adepti, & quæcunq; ad felicitatẽ conferre putantur: isti uerò tanquam auxiliarij quidam mercede conducti in urbe sedent, nihil agentes aliud quàm custodiam? Certè, inquam ego, ut qui uictum præterea solum recipiant, neq; mercedem ultra uictum, ut alij solent. Quocirca neque si proficisci priuatim aliò uelint, licebit ipsis: neq; quicquam scortis largiri, aut ad quæuis alia pecunias erogare, eorũ more qui beati putantur. Quę tu, & alia multa huiusmodi reprehensione digna prætermittis. Atqui, inquit Adimantus, sint & ista in accusatione comprehensa. Quæritur igitur, inquam, qua ratione defendamus superiora? Nempe istud quæro, inquit. Eandẽ, inquam, uiam illam ingredientes, inueniemus, ut arbitror, quæ sint dicenda. Dicemus porrò nihil mirum fore, si ita isti felicissimi sint. Non tamen ad hoc respicientes, constituimus ciuitatem, ut una aliqua nobis gens sit præcipuè felix, sed ut quàm maximè ciuitas uniuersa. Speramus enim in huiusmodi ciuitate iustitiam maximè inuenire: contrà uerò in ea quæ péssimè instituta esset, iniustitiam. Quibus inspectis, facilè nos quod iãdiu quærimus, iudicaturos existimauimus. Nunc sanè, ut opinamur, beatam fingimus, nõ ut pauci quidem in ea beati sint, sed ut ciuitas tota. Deinceps autem contrariam contemplabimur: quemadmodũ enim, si quis nos figuram hominis depingentes uituperet, quòd pulcherrimis animalis partibus non pulcherrimos etiam colores apponamus: oculi enim, pulcherrimum membrum non purpura, sed nigro colore essent depicti: decenter utiq; respondere uideamur, non oportere adeò nos pulchros oculos pingere, ut ne oculi quidem esse uideantur, ac neq; cætera membra: sed considerare debere, si singulis decorem suum attribuentes, totum pulchrum reddamus. Sic neq; nunc nos cogas, diceremus, ea custodes felicitate afficere, quæ illos quiduis aliud potius quàm custodes efficiat. Possemus enim & agricolas hortari, ut preciosissimo corporis cultu auroq; ornati, animi tantum gratia colerent terram: & figulos, ut à dextra discumbentes, atq; ad focum conuiuium celebrãtes, missa rota, quantum animo lubeat, figulinã exercerent: & alios omnes hoc modo beatos efficere, quo uniuersa ciuitas felix esset. Sed ne nos ita moneas. Porrò si tibi parebimus, neq; agricola, agricola erit, neq; figulus, figulus, neq; ullus alius formam habebit eorum ex quib. fit ciuitas. Sed aliorum quidem ratio leuior. Sutores enim facti deteriores, deprauatiq;, & simulãtes id esse quod non sunt, ciuitati nihil inferunt graue. Custodes autem legum & ciuitatis si non sint, sed appareãt, uidésne ut omnem ciuitatẽ simul perdant? Rursusq; custodes ipsi bene eam constituendi, beatamq; reddendi soli opportunitatem habent. Quamobrẽ si ueros ciuitatis custodes quærimus, minimè eos eligere debemus, qui noceant ciuitati. Qui uerò illud didicit, & agricolas nõ tanquam in ciuitate, sed tanquam in festa quadam celebritate discumbentes felices facit, aliquid certè aliud quàm bonũ considerat ciuitatis. Videndum igitur, utrum ad hoc respiciẽtes custodes constituamus, ut quàm maximè felicitate abundent: an potius totius ciuitatis rationem habeamus, ut tota sit felix: auxiliarios autem istos atq; custodes cogere & persuadere deceat illa facere,

cere, ex quibus optimus sit sui quisq; operis artifex, cęterosq; omnes similiter. Atq; ita uniuersa aucta ciuitate, rectéq; instituta, sinendũ ut singuli quatenus cuiusq; natura capax est, beatitudinis sint participes. Probè, inquit ille, mihi loqui uideris. An & quod huic est proximũ, inq; ego, uidebor tibi rectè dicere? Quid maximè? Contemplare, nunquid ista cæteros quoq; artifices ita corrumpant, ut praui sint. Quæ'nam ista? Diuitiæ uidelicet, & paupertas. Qua ratiõe? Ita. Figulus diues factus, uidetᷓ'ne tibi ulterius curam suæ artis habere? Minimè. Pigrior certè, negligentiorq; reddetur. Valde. Quare & deterior figulus. Et istud. Rursus autem, si propter inopiam instrumentis & reliquis quibus indiget ars, careat, & opera ipsa deteriora faciet, & filios ac cæteros quoscunque docebit, deteriores artifices reddet. Quid ni? Ex utrisque igitur tam opulentia q̃ paupertate, & praua artificum opera, & praui artifices ipsi fiunt. Sic apparet. Alia ergo quædã inuenimus nostris custodibus obseruanda, ne ipsis inscijs in ciuitatem irrepant. Quæ'nam ista? Opulentiam, inquam, & inopiam. Illa siquidem delicias, desidiam, seditiones, rerum nouarum studium parit: hæc autem cum rerum innouatione illiberalitatẽ, & maleficia gignit. Sic est prorsus. Verum tamen ô Socrates, animaduerte quæso, quo pacto nostra hæc ciuitas, cum pecunijs careat, bellũ gerere poterit, præsertim si quãdo aduersus amplam opulentamq; ciuitatem arma capere cogetur. Constat utiq;, q̧ aduersus unã difficile, sed aduersus duas tales, certè facilius. Quomodo istud ais? Quod æquum est utique dico. Principiò si committenda pugna est, non'ne hi bellicis rebus exercitati, aduersus diuites pugnabunt? Fateor equidem istud. Quid uerò Adimante? Vnus pugil optimè ad hoc instructus, nónne contra duos huius facultatis ignaros, diuites insuper ac pingues, uidetᷓ tibi facilè pugnaturus? Haud fortè simul. An fortè, neque etiam si licuerit, subterfugiendo eius qui primus inuadit, ictus euitare, deinde subita conuersione eum cędere. Quin si sæpius in sole & æstu id egerit, plures huiusmodi homines uir talis subiget. Nempe nihil mirum. An non putas diuites pugilum artis plus usu & noticia consequutos esse, quàm bellicæ? Equidem. Facile itaq; athletæ nostri, ut consentaneum est, cum duplis triplisq; ipsorũ certabunt. Id quoq; admittam. nam probè loqui uideris. Quid si missa in ciuitatem aliam legatione, uera dixerint: quod nos quidem auro & argento non utimur, neq; nobis fas est: uos ergo bellum nobiscum gerentes, quæ alij possident, habetote: censes uerò aliquos his auditis, contra canes duros aptosq; pugnare malle potius, quàm unà cum canib. huiusmodi contra pingues oues, ac molles? Haudquaquã mihi uidetᷓ. Verùm si in ciuitate una cæterorum pecuniæ cumulẽtur, caue ne minus pecuniosæ periculum inferat. Beatus es, quandoquidem putas decens esse aliam quandam appellare ciuitatẽ, quàm talem, qualẽ ipsi constituimus. Quid prohibet? Ampliorem appellationem exigũt aliæ. Nam quæq; illarũ, ciuitates multę sunt, non ciuitas: ut his, qui, quod prouerbio dicitur, ciuitates ludunt. unaquæq; sanè duæ est saltem, inuicem dissidẽtes: una quidem pauperum, diuitum altera. Rursusq; in utraq; istarum permultæ: quibus, si ut uni intendas, penitus aberrabis: sin ut multis, tribuẽs ea quę aliorum sunt alijs, tam pecunias quàm potentias, aut & ipsos præterea, socijs auxiliatoribusq; semper multis utêris, hostib. aũt paucis. Et quatenus ciuitas ita ut nuper ordinata est, temperata existet, maxima erit. Non opinione, inquam, sed reuera maximam fore, etiamsi mille duntaxat propugnatoribus constet. Ita enim magnam, ciuitatem unã haud facilè uel inter Græcos, uel inter Barbaros quãdoq; reperies: quæ tamen huiusmodi ciuitate multo maiores uideanᷓ multis, inuenies. An aliter sentis? Non aliter, per Iouem. An non hic igitur pulcherrimus erit

nostris

noſtris principibus augendæ ciuitatis terminus, cui cum tanta fuerit, tantam regionem tribuere decet, reliquam autem dimittere? Quis'nam terminus? Arbitror equidem, quouſq; adaucta ciuitas una permaneat, eo uſq; augendam eſſe, non ultrà. Præclarè. Hoc præterea præceptum cuſtodibus ſeruandum mandabimus, ut nec parua ciuitas, nec magna uideatur eſſe, ſed una atq; ſufficiẽs. Atqui leue quid forſan illis pręcipiemus. Eſt iſtud leuius pręterea, cuius in ſuperioribus mentionẽ fecimus, cum diceremus, oportere ſiue quis cuſtos ignauus naſcat̃, ad alios mittere: ſiue ex alijs probus, ad cuſtodes ipſos trãſferre. In quo planè oſtendere uolebamus, quòd & aliorũ ciuiũ unumquenq; ad unum id opus duntaxat, ad quod natura eſt aptus, ducere decet, ut quiſq; unũ aliquod ſuũ opus exercens, non multi, ſed unus exiſtat, atq; ita ciuitas tota una fiat, nõ multæ. Eſt hoc etiam illo minus. Haudquaquam, ô bone uir Adimante, hæc multa ac magna, ut exiſtimaret aliquis, illis præcipimus: ſed leuia omnia, exiguaq;, ſi unum, ut dici ſolet, magnum ſeruent: immò uerò pro magno, ſufficiens. Quid iſtud? Educationem, inquam, & eruditionem. Nam ſi bene educati, uiri moderati euaſerint, facilè omnia iſta diſcernẽt, tũ alia quotcunque nos in præſentia prætermittimus, tum mulierum uirorumq; cõiunctiones, & procreationes filiorum, q; uidelicet oporteat amicorum omnia hæc, ſecundum prouerbiũ, quàm maximè eſſe cõmunia. Rectiſsimè profectò ita fieret. Etenim Reſpublica ſi ſemel cœperit bene, progreditur tanquã circulus ſemper proficiens. Quippe educatio eruditioq; bona ſeruata, ingenia quoq; bona efficit. Ruſusq; bona ingenia educationem huiuſmodi conſecuta, meliora etiã quàm prius euadunt, tum ad alia, tum ad filios generandos, quemadmodum in cæteris animalibus. Conſentaneum id quidem. Deniq;, ut ſummatim dicã, hoc diligenter eſt à ciuitatis tutoribus obſeruandum, ne clàm illis ignorantibus corrumpatur. Immò iſtud in primis curent, ne quid præter ordinem à nobis datum circa gymnaſticam et muſicam innouet: ſed illum, quàm maximè fieri poteſt, quiſq; ſequatur. Et cum dixerit aliquis poeticum illud, homines uidelicet nouis cantibus admodum delectari, metuere debent iſti cuſtodes, ne ſępenumero poetã quis putet non cantilenas nouas, ſed modos canendi nouos dicere, eosq; laudet. Oportet autem neq; laudare quicquã tale, neque ſuſpicere. Cauendum ſanè ſpeciẽ muſicæ nouam inducere, tanquam in toto naufragium. Nuſquam enim muſicæ modi mutantur, abſq; maximarũ legum ciuilium mutatione: ut ait Damon, cui & ipſe aſſentior. Me quoque ſcito, ô Socrates, aſſentiri. Arcẽ igitur quandã cuſtodiæ gratia, hi ipſi cuſtodes circa muſicã ſtruere debẽt. Nempe eiuſmodi præuaricatio clàm ac facilè ſurrepit. Certè ioci cuiuſdã inſtar, atq; ita ut nihil lædere uideat̃. Atqui paulatim nobis familiaris effecta, ſenſim in mores ſerpit, & ſtudia: ex his deinde ad commercia emergit amplior: demum à cõmercijs in leges reſpublicasq; erumpit magna, ô Socrates, cum petulantia atque laſciuia, quouſq; tandem priuatim ac publicè cuncta peruertat. An hoc ita ſe habet? Ita mihi uidet̃. Ergo, ut à principio diximus, ſtatim à primis annis pueri honeſtis in iocis aſſuefaciendi ſunt. Nam ſi iocis minus decẽtibus aſſueſcant, nunquã legitimi probiq; uiri euadere poterũt. Quid ni? Quãdo itaq; bene incipientes pueri iocari ac ludere, legitimum per muſicam morem imbibunt, in contraria his omnino ac ſuperioribus muſica tendit, atq; proſequitur erigere ſi quid antea in ciuitate iacebat. Vera loqueris. Quæ igitur exigua uidẽtur eſſe ciuitatis inſtituta, ut dixi, hi reperient, quæ ſuperiores omnia perturbabãt. Qualia? Hæc uidelicet. Quemadmodũ tacere debent coram ſenibus iuniores, cedere illis locum atq; aſſurgere, parentes colere: quis tonſuræ modus ſeruandus cuique, quibus ueſtibus cal-

teis'ue utendum, et omnino quis corporis ornatus conueniat, ac cætera generis eiusdem. An non putas? Equidem. Atqui legibus hæc præscribere, ineptum, ut arbitror, uideretur. Nam neque id usquam fit, neque constarent hæc uerbis literisq; mandata. Quo modo enim? Apparet itaq;, ô Adimante, quale cuiusq; fuerit puerilis educationis initiũ, talia fore etiam quę sequuntur. An non simile semper simile prouocat? Cur non? Ac tandem dicendũ id est, in unum aliquod summũ & potens, siue bonum, seu malum desinere. Quid prohibet? Hac equidem ratione nunquã statuere legibus hæc contenderem. Et meritò quidem. Dic per deos, nunquid negotia ipsa forensia mutuaq; commercia & pacta in mechanicis artibus, itẽ conuicia & uerbera, citationes in iudicia, constitutiones iudicum, & si qua uel circa forum, uel portus, aut imponenda aut exigẽda sunt uectigalia, uel omnino forensia quæq; iura, uel urbana, uel naualia, & reliqua id genus: an hæc, inquam, uel horum quicquam legibus constituere aggrediemur? Haudquaquã decet uiris bonis præclarisq; præcipere. Hæc eñ plurimũ, qualia & quo modo statuenda sint, facilè ipsi reperient. Nimirum, ô amice, si Deus illis legum illarum quas suprà posuimus, salutem prꝑstiterit. Sin minus, ita uitam ducẽt, ut multa eiusmodi legibus statuãt, corrigantq; semper, & innouent, putantes ita se quod est optimum assequi. Dicis nempe, istos perinde uicturos, ac illos qui cum ægrotent, propter intemperãtiam insalubrem uictum mutare nolunt. Sic prorsus. Enimuerò ridiculo quodã modo isti in morbis perseuerare uidẽtur: curationibusq; suis nihil aliud assequuntur, quàm quod plures uehementioresq; morbos efficiunt: confiduntq; semper, si quis pharmacis agi consulat, bene se ualituros. Omnino tales sunt ita laborantiũ morbi. Quid uerò? nónne hoc in illis gratiosum? quod omnium inimicissimũ eum putent, qui uera monet, dicitq; nõ prius pharmaca, ustiones, incisiones, incantationes, eá ue quæ extrinsecus admouentur, aut eiusmodi aliqua profutura, q; desinat quis ebrietati, uoragini, ueneri, ocio indulgere? Haud admodũ gratiosum istud. Nam indignari aduersus eum qui utilia consulit, gratiam habet nullã. Ergo uiros huiusmodi, ut uideris, nequaquam probas. Minimè per Iouem. Neq; etiam si ciuitas tota id agat, quod modò dicebamus, laudabis. An nõ idem quod isti, facere tibi ciuitates uidentur, quæcũque malè institutę, ciuibus interdicũt, ne totum ipsum Reipub. statum moueant: alioquin capite damnẽtur, quicunq; res innouant? Contrà quisquis præsentem gubernationẽ approbat, confirmatq;, uoluntatesq; gubernantium aucupatus assentit, suffragatur, & explet, hic demum bonus uir, hic in rebus maximis sapiens, hic honore dignus existimetur? Idem prorsus facere mihi uidentur, neque ullo pacto huiusmodi respublicas laudo. Quid autem? nónne eorum fortitudinẽ, propensioremq; affectũ miraris, qui has ciuitates curare cõtendũt? Admiror equidem: his exceptis, qui ab ipsis falluntur, putãtq; reuera ciuiles esse, quòd uulgò laudentur. Quid ais? An non istis ignoscis? Nũquid existimas, eum qui metiendi sit ignarus, si quando cęteri multi tales quadricubitũ esse eum prędicent, effugere posse, quin & ipse de se idem existimet? Non istud quidem. Ne igitur ægrè feras. Sunt enim hi quidem omnium modo quodam ridiculo gratiosissimi, qui leges ferũt in his quæ diximus, emendãtq; semper, confidentes se finem aliquem reperturos circa ea quæ iniquè in commercijs cõmittuntur, & circa illa quæ ego paulo antè dicebam, ignorantes quod reuera tanquam hydræ capita amputãt. Certè nihil aliud faciunt. Equidem speciem hanc institutionũ circa leges ac Respub. arbitror uerũ conditorem legum, neq; in malè disposita, neq; in bene cõstituta ciuitate curiose tractare: in illa quidem, quoniã inutilia sunt huiusmodi instituta, neq; mouẽt quicquam:

quam: in hac autem, quia partim quisque reperiet, partim suapte natura ex superioribus studijs proficiscuntur. Quid præterea restat nobis lege præcipiendum? Nobis quidem nihil. Apollini autē Delphico maxima, præclarissima, prima instituta. Quæ'nam ista? Templorum cōstitutiones & sacrificia, cæteriq; deorū & dæmonum atq; heroum cultus, sepulchra præterea & funera defunctorū, & quæcunque sunt ad eos placandos ministeria subeunda. Talia profectò neq; ipsi scimus, & in ordinanda ciuitate nulli credemus alteri, si sapiemus: nulloq; alio utemur interprete, nisi patrio Deo. Hic nempe Deus in rebus huiusmodi cunctis hominibus patrius interpres, in media terra super umbilicum sedēs, exponit. Scitè loqueris, atq; ita agendum. Constituta iam tibi, ô Aristonis fili, sit ciuitas. Deinceps autem & luce aliunde magna illata, per eam & ipse circōspice, & fratrē aduoca tuū, & Polemarchū, & alios insuper, ut experiamur si quo pacto iusticia & iniusticia ubi locorū sint, uidere queamus: quóue inter se discrepēt, atq; utrū horum cōsequi debeat is qui beatè uicturus sit, siue lateat, siue non lateat deos omnes & homines. Nihil, inquit Glauco, agis ô Socrates. Tu enim inuestigare pollicitus es, quasi impium futurū sit, si nō pro uiribus fueris suffragatus iusticiæ. Vera admones, inq; ego, & ita certè agendū. Oportet tamē & uos mihi adesse. Sic agemus, inquit. Spero itaq; hac ratiōe id inuenire. Nēpe arbitror ciuitatē, si rectè nobis fuerit cōstituta, absolutè bonā existere. Necesse est. Constat utiq;, q̄ sapiens est, fortis, & temperata, & iusta. Constat. Quocunq; horū in ciuitate comperto, reliquū erit q̄ nondū inuentū. Quid ni, inquit? Si ex alijs quibusdā quatuor, unum aliquid in subiecto aliquo inquireremus, illudq; primò pateret, satis nobis esset factū: quod si tria reliqua prius comperiremus, ex hoc ipso quæsitū cognosceremus, quia cōstaret nihil esse aliud q̄ quod restaret. Probè loqueris. An nō de istis etiam, quandoquidē quatuor sunt dūtaxat, eodē modo quærendū? Planè. Atqui ex his omnib. prima in ciuitate sapiētia præfulgere uidet, aliquid'ue mirandū circa ipsam apparet. Quid'nā? Sapiēs mihi reuera ciuitas, quam descripsimus, esse uidetur. Nam consulta est. Nónne? Est profectò. Etenim hæc ipsa in consilijs perspicacia, scientia quædam est. Non enim inscitia, sed scientia potius homines bene consulunt. Perspicuum id quidem. Multæ uerò ac uariæ in ciuitate scientiæ sunt. Sunt. Nunquid propter ipsam fabrorum scientiam, sapiens & bene consulta ciuitas appellanda? Nullo modo propter istam, sed fabrilis. Non ergo sapiens appellanda est ciuitas, ex eo quòd propter fabrilē scientiā de operibus ligno conficiendis, qua ratione peragantur, bene consultet. Non certè. An non fortè propter scientiam, quæ æneа opera fingit? uel aliam talem? Certè propter nullam huiusmodi. Neq; etiam propter scientiā consiliumq; fructuum ex terra producendorum colligendorumq; sapiēs nominatur, ac bene cōsulta, sed agricolaria. Sic opinor. Quid uerò? Est'ne aliqua scientia in ciuitate nuper à nobis cōdita, apud ciues ullos, qua nō de re aliqua in ciuitate, priuata deliberatur, sed de uniuersa potius ciuitate, qua ratione & ipsa ad seipsam & ad alias ciuitates optimè sese gerat? Est nimirū. Quæ'nā hæc, et in quibus? Ipsa scilicet custodiēdi diligētia, & in his principibus, quos modò custodes perfectos appellabamus. Propter hāc ergo sciētiam, quo nomine ciuitatē nuncupas? In cōsultando perspicacē, ac reuera sapientem. Vtrum plures in ciuitate fabros ærarios, quàm ueros hosce custodes esse putas? An contra? Multo certè plures ærarios fabros. An'non & reliquorum omniū artificum, quicunque aliqui esse dicuntur, isti paucissimi erunt? Paucissimi admodum. Ergo ex minima quadā gente, suiq; parte, & ex scientia quæ in præsidente & principe parte inest, tota sapiēs erit secūdum naturam ciuitas instituta: atq;

id, ut uidetur, natura paucissimũ rarissimum'ue genus, cui cõuenit eſſe huius ſcientiæ particeps, quam ſolam ex omnibus alijs decet ſapiẽtiam appellare. Veriſsima narras. Hoc itaq; unum ex quatuor, non uides qua ratione inuenimus? Et ipſum. Et qua ſit ciuitatis in parte locatum? Mihi quidem ſufficienter uidetur inuentũ. At uerò neque inuentu difficile eſt, quid fortitudo ſit, qua'ue ciuitatis in parte locetur, propter quam fortis ciuitas nuncupatur. Quò nam pacto? Quís nam ad aliud quicquam reſpiciens ciuitatem uel timidam, uel fortẽ nominat, quàm ad eam partẽ quæ pro ipſa pugnat ac militat? Certè nullus ad aliud. Neq; enim alij in ipſa uel timidi, uel fortes exiſtentes, autoritatẽ habent, qua eam uel timidam, uel fortem reddant. Non certè. Fortis igitur ex parte ſui aliqua ciuitas erit, ex eo quòd in ea uim quandam habeat, quæ ratam in omnib. ſeruat opinionem, quòd ea duntaxat terribilia ſint, & talia, quæ & qualia legiſlator in eruditione pronunciauit. An nõ hanc fortitudinem uocas? Non ſatis quod dixiſti, percepi: dicas iterum. Conſeruationem quandam fortitudinem eſſe dico. Quam conſeruationem? Opinionis uidelicet, lege per educationem cõceptæ, qua iudicantur quæ terribilia ſint, & qualia. In omnibus autem eam conſeruationẽ eſſe dixi, hoc eſt, ut rata ſemper & ubiq; ſeruetur, ſiue quis doloribus afficiatur, ſeu uoluptatibus aut cupiditatibus, aut timoribus, nec ullo pacto quis propter hęc ab ea dimoueatur. Cui autem ſimile eſſe id arbitror, ſi uis tibi aperiam. Cupio equidem. Neſcis, quòd fullones, quoties uolũt lanas purpureo colore inficere, primò quidem ex tot coloribus album eligũt, deinde non mediocri opera pręparãt, ut quàm maxime florem ſuſcipiant, atq; ita demum colore inſpergũt purpureo. Quod autem ita eſt tinctum, indelebile permanet, neq; ſola aqua dilui, neq; etiam additis his purgationibus, quæ ad abſtergendum pertinent, aboleri flos ille coloris poteſt. Quæ autem non ita præparata ſunt, ſcis qualia euadãt, ſeu alijs coloribus, ſeu iſtis tingat aliquis, cum minus antea excoluerit? Certè deformia ſunt, coloresq; eorũ facilè diluuntur. Tale aliquid facere ſtuduiſſe nos pro uiribus cogita, quando milites ipſos eligebamus, eosq; & in muſica et gymnaſtica erudiebamus: atq; exiſtima nihil nos aliud excogitaſſe, quàm ut nobis quàm optimè perſuaſi leges inſtar coloris cuiuſdam imbiberent: adeò ut eorum opinio de rebus terribilibus, deq; cæteris omnib. immobilis perſeueret, ex eo quòd optima natura geniti fuerint, & decenti educatione nutriti: neq; colorationem eorum delere ualeant purgamina iſta ad diluendum uehementiſsima, uoluptas ſcilicet omni ſaponis acrimonia, aluminisq; & calcis ad expurgandum acrior, dolor item, metus atq; cupiditas omni alio purgamine ad abſtergendũ potentiora. Hanc utiq; uim paſsim rectæ legitimæq; opinionis conſeruatricem circa terribilia, eorumq; cõtraria, fortitudinem uoco equidem atq; aſſero, niſi tu forté quid aliud dixeris. At ipſe nihil aliud. Videris enim, opinionem eandem de eiſdem abſq; diſciplina conceptam, ferinam uidelicet et ſeruilem, haudquaquam exiſtimare legitimam, ſed aliud quiddam quàm fortitudinẽ nuncupare. Veriſsima loqueris. Admitto igitur hanc fortitudinem eſſe. Intellige inſuper & ciuilem, atq; ita rectè accipies. Deinceps autem de hac, ſi uolueris, aliàs diligẽtius pertractabimus. In præſentia uerò non iſtud quidem, ſed iuſticiã quærebamus. Ad cuius inueſtigationem ſatis de hac, ut arbitror, dictũ. Præclarè loqueris. Duo reſtant præterea in ciuitate conſiderãda: tẽperantia ſcilicet, & cuius gratia omnia indagamus, iuſtitia. Prorſus. An quoquo modo iuſticiam iam ipſam reperire potuimus, ne rurſus in inueſtigãda temperãtia immoremur? Haud uideo equidem qua ratione id fieri poſsit, quin neq; uellem prius nobis iuſtitiam innoreſcere, quàm temperantiam conſiderauerimus. Quare ſi mihi obſequi uis, prius hoc quàm illud

lud inueſtigato. Volo equidē, ne ſim iniurius. Inquire iam. Ecce perquiro, atq; ut hinc intueri licet, conſonantiæ & harmonię magis quàm ſuperiora ſimilis eſt. Quo pacto? Ornatus quidem eſt temperantia, & à uoluptatibus cupiditatibusq; quibuſdam, ut perhibent, abſtinētia. Dum uerò temperatum hominem ſeipſo potentiorē, ſuiq; uictorem neſcio quo modo eſſe dicunt, & quædam ſimilia, tanquā ueſtigia nonnulla temperantiæ ſignant. An non? Maximè omnium. Nonne quod ſeipſo potentius nuncupatur, ridiculū quodammodo apparet? Quiſquis enim ſeipſo potētior, ſeipſo quoque imbecillior erit: rurſusq; qui imbecillior, & potentior. Idem quippe aliquis in his omnibus appellat̃? Quid ni? Atqui uidet̃ mihi id uelle ſibi hic ſermo, quòd in hominis anima duo quædam ſunt: unum quidem melius, alterū uerò deterius. Et quàndo quod natura melius deteriori dominat̃, tunc aliquis ſeipſo potentior dicitur, atque hoc ſermone laudat̃. Quoties autem propter improbā nutritionem, uel cōſuetudinem aliquam, quod eſt melius, quum minus ipſum ſit, deterioris multitudine ſuperatur, hoc ex opprobrio quodam ſeipſo imbecillius dicitur: & qui ita affectus eſt, intemperans appellatur. Sic apparet. Contēplare hanc nuper à nobis conditam ciuitatem, inuenieſq; ipſi alterum horū ineſſe. Potentiorē quippe ipſam ſeipſa iure uocatā fateberis. Nam ſi melius in ea peiori imperat, temperata dicenda eſt, & ſeipſa melior. Contemplor equidem, ac uera loqueris. Enimuero plurimas uariaſq; cupiditates, uoluptates, dolores, in his omnibus reperire maximè quiſq; poterit, mulieribus et miniſtris, & eorum qui liberi eſſe dicunt̃ in ipſis plebeijs abiectiſq; hominibus. Omnino quidem. Simplices autem & moderatas, quę cum mente & opinione recta, ipſa ratiocinatione ducūtur, in paucis ſanè reperies, & his quidem natis optimè, & optimè educatis. Vera hæc ſunt. An non hæc in ciuitate hac eſſe uides, atq; hic cupiditates uulgi uiliumq; perſonas ſuperatas à cupiditatibus & temperantia paucorū modeſtorumq; uirorū? Cerno equidem. Siqua igitur ciuitas potentior cupiditatibus & uoluptatibus, atq; item ipſa ſeipſa, hæc maximè talis appellāda eſt. Prorſus. Itaq; nónne iuſta hęc omnia, & temperata? Maximè. Atqui ſi in ulla alia ciuitate tam ſubditis quàm imperantibus opinio, quibus deferre potiſsimum imperium deceat, hæc ineſt, in hac præcipuè ineſſe oportet. an nō ita cenſes? Magnopere iſtud quidem. Quibus itaq; potiſsimum ciuibus ineſſe temperantiā dices, quoties ſeſe ita habuerint? in principibúsne, an in ſubditis? In ambobus quodāmodo. Cernis, quàm aptè uaticinati ſumus paulo ante, harmoniæ cuidam eſſe ſimilem temperantiā? Cui'nam? Quia non quemadmodum ſapientia & fortitudo in partibus quibuſdam iacentes, illa quidem ſapientem, hæc fortem efficit ciuitatē, ita modeſtia quoque: ſed inſtar harmoniæ quæ diapaſon dicitur, per totam ciuitatē diffunditur, efficiens ut in idem debiliores homines fortioreſq; & medij, prudentia, potentia, multitudine, pecunijs itē aut alio quodā huiuſmodi cōſonent. quapropter rectiſsimè poſſumus temperantiā hanc appellare concordiam, deterioris uidelicet & potioris ſecundum naturam conſenſionem, quæ doceat, quem uel in ciuitate, uel in unoquoq; cōueniat dominari. Aſſentior equidem. Cum ita ſit, tria iam nobis in ciuitate comperta ſunt, ut ex his apret. Reliqua uerò ſpecies, propter quā præterea uirtutis particeps ciuitas eſſet, quæ'nam erit? Conſtat hanc eſſe iuſticiam. Conſtat planè. Nunquid iam nos oportet, ô Glauco, tanquam uenatores hunc ceſpitem circundare, circumſpicientes ne qua ex parte iuſticia ſubterfugiat, & ab oculis euaneſcens, ſeſe occulat? Patet enim hic eſſe. Fige itaq; paſsim intuitū, atq; annitere ſi quo modo poſsis prior me, eam cernere, ipſamq; mihi oſtendito. Vtinā poſſem. Verùm ſatius me uteris ut tali quodam comite, qui poſsim

demonstrata prospicere. Sequere igitur, mecum Deum antè precatus. Efficiam quod mones, ducas modò. Inaccessibilis hic locus, atque umbrosus esse uidetur: abdita certè, imperscrutabilisque latebra. Verumtamen pergē dum est. Pergendum planè. Hic ego Glauconē inspiciens: Hui hui, inquā, mi Glauco, uidemur uestigia quędam eius quod quærimus, nacti: apparetque istud haud diu nos effugiturum. Faustus certè nuncius. Quàm molles hebetesque sumus, ô Glauco. Quid istud? Iampridem nobis ab ipso principio, uir beate, quod quærimus, ante pedes uoluitur, neque ipsum inspeximus: sed æquè ridēdi fuimus, ut illi qui sæpe quod in manibus habent, perquirūt. Nos quoque longè petebamus, quod prope nos erat, uel fortè nos latuit. Quomodo istud ais? Ita. Nēpe uidemur mihi, dicentes istud pridem & audientes, haudquaquam animaduertisse, id quoquo modo nos dicere. Prolixum sane procemium, audire cupienti. Attende si quid dico. Nam quod principiò passim statuimus faciendū, cum ciuitatem cōdidimus, id est, ut arbitror, uel species quædam ipsius, iusticia. Nam diximus sæpenumero, si recordaris, unumquenque oportere unum aliquid exercere eorum quæ ciuitati conducant, ad quod ipsius natura esset aptissima. Diximus proculdubio. Etenim quod sua agere, neque in alienis curiose occupari, iusticia est, & ex alijs multis audiuimus, & sæpe ipsi diximus. Diximus planè. Hoc utique uidetur amice, cum fit, quodammodo iusticia esse, sua scilicet agere. Scis unde istud conijciam? Nequaquam. sed dicas. Videtur mihi, quod reliquum nobis est in ciuitate, præter illa quæ cōsiderauimus, temperantiā, fortitudinē, prudentiā, hoc esse quod omnibus illis uim præbuit, qua & innascerentur, & innata perseuerarent, quatenus ipsum adest. Atqui diximus iusticiam fore quod restaret, si tria nobis comperta essent. Necessarium id quidem. Veruntamē si iudicandum sit, quid horum potissimū cum inest, bonam efficit ciuitatem, ambiguum erit, utrum consensio imperantium & subiectorum, an legitimæ opinionis seruatio in militibus, iudicantis secundum legē quę terribilia censenda sint, quæ ue non: uel in principib. ipsis prudentia & custodia. An id potius bonā ipsam præ cæteris reddat, cum inest pueris, mulieribus, seruis, liberis, artificibus, magistratibus & priuatis, quod uidelicet suum quisque unus unum egerit, minimè per aliena uagatus. Ambiguum certè. quid ni? Ergo uis ipsa, sua qua quisque in ciuitate agit, de ipsius ciuitatis uirtute ex æquo cum sapientia eius, temperantiaque & fortitudine certat? Valde. An non igitur iusticiam pones, quod cum istis ex æquo de ciuitatis uirtute concertat? Omnino equidem. Considera præterea & hac ratione, nunquid tibi sic uideatur. An principibus in ciuitate mandabis, ut iustè sententias ferant? Cur non? An iudicabunt, alterius cuiusquam auidi magis quam huius ipsius, ut singuli neque usurpent aliena, neque suis priuentur? Non alterius certè, sed istius duntaxat. Tanquam id iustum sit? Nempe. Et hac quoque ratione asseritur, sui cuique & proprij possessionem actionemque esse iusticiam. Est ita. Vide, nunquid & tibi idem quod mihi uideatur. Si faber opera coriarij aggrediatur, uel coriarius fabri, uel instrumenta inter se cōmutent, uel præmia, aut si idem utraque exercere contendat, omniaque talia inuicem permutentur, nunquid commutationē hanc existimas magna quadam iactura afficere ciuitatem? Haud certè nimium. Quoties autē aliquis artifex, uel alius natura quæstuarius, diuitijs elatus, uel multitudine copiaque, uel robore, aut eiusmodi alio quopiam, in militaris hominis ordinem trāsire conatur, uel miles cum sit indignus, in consularis nititur & custodis ascendere dignitatem, & instrumenta uicissim isti, præmiaque permutant, aut idem aliquis hæc omnia simul peragere tētat, tunc arbitror confusionem peruagationemque eiusmodi uideri tibi ciuitatis totius interitum,

tum. Et maximè quidem. Cum ergo tria in ciuitate ſint genera, horum confuſio, alteriuſq; in alterum commutatio, extrema ciuitatis calamitas eſt, & maxima corruptela. Penitus. Corruptelam uerò ſummā ciuitatis tuæ, nónne iniuſticiam eſſe dices? Quid: ni? Hoc igit iniuſticia eſt. Rurſus autē ſic dicimus. Quæſtuarij, auxiliarij, cōſularis generis actio propria, unoquoque ſuum opus peragente in ciuitate, contrà ac confuſio illa ſuperior, & iuſticia erit, & ciuitatē iuſtam efficiet. Haud aliter quàm ſic, ſe habere uidet. Nondum omnino iſtud debemus aſſerere. Verùm ſi & in cuiuſq; hominis animo ſpecies eadem conſiderantibus nobis iuſticia eſſe aſſeueretur, tum demum conſentiemus. Nam quid aliud dixerimus? alioquin tunc aliud quicquā excogitabimus. Nunc autem diſceptationi huic finē iam imponamus, ſecundam quam exiſtimauimus, ſi plurium habētium iuſticiā in maiori prius eam contemplaremur, facilè deinde in homine uno nos, quale hoc ſit, inſpecturos. Viſumq; nobis eſt maius ipſum, ciuitatem exiſtere, atque ita quàm optimam potuimus eam cōdidimus, ſcientes in bona republica ineſſe iuſticiam. Quare quod in illa nobis apparuit, referamus ad unū: & ſi idem ibi conſtet, ſatis nobis erit factum. Si quid autem aliud in uno appareat, rurſus ad ciuitatem conuerſi, hæc examinabimus: ac forte alterna comparatione diſceptantes, uelut ſcintillas, ex his iuſticiam excutiemus, eamq; iam cum clarè micuerit, apud nos ipſos ſtabiliemus. Scitè loqueris, atq; ita agendum. Nunquid quod idem appellamus, tam maius quàm minus, diſsimile eſt quatenus idem, an ſimile? Simile certè. Ergo uir iuſtus à ciuitate iuſta, quo ad iuſticiæ ſpeciem pertinet, nihilo differt, ſed ſimilis erit? Similis. Atqui ciuitas iuſta eſſe tunc uiſa eſt, cum in ipſa tria hominum genera pro natura cuiuſq; ſic inſtituta erunt, ut unuſquiſque ſuum opus exerceat. Temperata rurſus & fortis & ſapiens, propter alios quoſdam eorundem generum affectus & habitus. Vera hæc ſunt. Vnum quoq; ô amice ita cenſebimus, habentem eaſdem has eius in animo ſpecies, propter affectus eoſdē, eadem nomina meritò cum ciuitate ſortiri. Neceſſe eſt omnino. In leuem 'nc rurſus amice de anima cogitationem incidimus, utrū tres in ſe ſpecies has habeat, nec ne? Minimè mihi in leuem diſceptationem delapſi uidemur. Fortè enim quod dicitur, uerū eſt ô Socrates, pulchra difficilia eſſe. Apparet utiq;. Ac certè ſcito, ô Glauco, nos, ut mea fert opinio, nunquam ex diſcurſibus huiuſcemodi, qualibus in præſenti diſputatione utimur, exactè id comprehenſuros: longior porrò uia eſt, quæ ad hoc nos ducit. Fortè tamen ſecundum ea quæ ſuprà dicta & conſiderata ſunt, facilius diſſeretur. An non ſat iſtud uideri debet? Mihi ſanè in præſentia id ſufficiet. Mihi quoque ualde ſufficiēs. Ergo ne te pigeat, ſed conſidera. Profectò nobis neceſſe eſt cōfiteri, eaſdem in nobis ſpecies atq; mores ineſſe, quas & in ciuitate. Neque enim aliunde in ciuitatem hæc deuenerunt. Ridiculum quippe eſſet, ſi quis iracūdam animoſitatem exiſtimaret nequaquam ex priuatis hominibus in ciuitatibus inuectam eſſe, quorum idem eſt captus, qui & Thracum, Scytharum, ſuperiorumq; gentiū: aut ſapientiæ ſtudium non ex tali priuatorū inſtinctu, qualis natura noſtris hominibus eſt tributus: aut quæſtus auiditatem non ex ea ſingulorum hominum cupiditate, qua affecti apprimè dicuntur Phœnicij, Aegyptijq; nonnihil. Et maximè quidē. Hoc quidem ita ſe habet, neque difficile cognitu. Haud certè difficile. Id autem difficile iam, utrum uno quodam eodem ſingula hæc agamus: an potius tria quædam habeamus in nobis, quorum ſingulis, ſingula operamur: uno quidem diſcimus, iraſcimur alio, tertio concupiſcimus uoluptates eas quæ ad nutritionem generationemq; pertinēt, cæteraq; huiuſmodi: uel tota anima unūquodq; explemus, cum cōcitirem aggredimur. Hæc haud facile pro rei dignitate diſcernerentur. Mihi quoq;

idem uidetur. Sic autem aggrediamur hæc diſtinguere. nunquid eadem ſunt inuicem, uel diuerſa? Quó nam pacto? Conſtat planè idem contraria facere, ſeu pati ſecundum idem, & ad idem ſimul non poſſe. Quamobrem ſi quando reperiemus in ipſis hęc fieri, intelligemus non unũ idem hæc eſſe, ſed plura. Eſto. Animaduerte quod dico. Dic. Stare ſimul atque mòueri idem ſecundum idem, nunquid poteſt? Nullo modo. Præterea hæc diligentius confirmemus, ne qua procedẽtibus nobis ambiguitas forte ſuboriatur. Si quis enim dixerit hominẽ ſtantem quidem, mouentem uerò manus & caput, eundẽ ſtare ſimul atque moueri, haudquaquam ita dicendum cenſebimus: ſed partem quidem eius manere, partem uerò moueri. An non ita? Ita prorſus. Quod ſi artificioſius & argutius iſte luſerit, aſſerens turbinem trochum'que totum moueri ſimul & ſtare, quando in eodem puncto centrum aculeumq; figens reuoluitur: uel aliud quicquam dicẽs idem agere, cum eidem affixum cardini circumfertur: nequaquam aſſentiemur, quòd nõ ſecundum eadem ſui hæc tunc moueantur & maneant. Dicẽdum quippe, habere ipſa rectum in ſeatq; rotundum: & ſecundum rectum quidem ſtare, cum nulla ex parte declinẽt: ſecundum uerò rotundũ, circũmoueri. Quoties aũt, dum quid reuoluitur, in rectum quoque deuehitur ſiue ad dexteram ſiue ad ſiniſtram, uel antè uel retro, tunc nuſquam permanet. Rectè admodũ. Quare nulla ex his obiectionibus nos perturbabit, perſuadebitq;, quod idẽ quãdoq; ſimul ſecundũ idem, atq; ad idem, contraria ſimul uel agat, uel patiatur. Me quidem minimè iſta mouebunt. Veruntamen ne in iſtis obiectiunculis enarrãdis reijciẽdisq;, utpote falſis, diutius cogamur inſiſtere, ſupponentes iam id ita eſſe, ulterius progrediamur, confeſsi inuicem, ſi quãdo aliter quàm ſic ſe habere hæc appareant, quæcunque ex his dicũtur, fore ſoluta. Sic ni mirum decet. Nónne annuere & renuere, aggredi & declinare, aſciſcere & reijcere, inter ſe contraria pones, ſiue actiones ſeu paſsiones? Nihil enim intereſt. Contraria. Quid autẽ hęc? eſurire, ſitire, & omnino cupere, uelle, eligere, nónne ad eorum ſpecies referes, quæ modò diximus? Veluti ſemper cupientis animam nónne uel aggredi dices illud quod appetit, uel aſciſcere quod ſibi adeſſe eligit, uel quatenus uult aliquid ſibi porrigi, annuere, & illud ad ſe trahere, amantis more ut iſtuc fiat affectantem. Equidem. Quid uerò, nolle, aſpernari, negligere, non cupere, nónne in reijciendi repellendiq; ſpeciem, & in omnia illis cõtraria referemus? Quid ni? Cum hæc ita ſe habeãt, ſpeciem aliquam cupiditarum eſſe dicemus, & manifeſtiſsimas omnium aliarum cupiditates, ſitim & famem? Dicemus utique. Et hanc quidẽ potus, illam cibi? Ita eſt. Nunquid in quãtum ſitis eſt, alicuius præterea cupiditas eſt alterius, quàm cuius nos dicimus, potus ſcilicet ſitis? Huius duntaxat ſitis. Nunquid calidæ potionis, uel frigidę, uel multę, uel paucæ? uel in pauco, qualis cuiuſdam poculi? Vel potius, ſi calor ſitienti inest, frigidi appetitũ inducit: ſin autem frigus, calidi? Et ſi propter præſentiã multitudinis, multa ſit ſitis, multi auiditatẽ inſert: ſin autem pauca, pauci? Ipſum uerò ſitire nunquam alicuius alterius appetitio eſt, quàm cuius ſuapte natura eſt, ipſius uidelicet potionis: rurſusq; eſurire, comeſtionis? Ita certè ipſa cupiditas quæque, ipſius cuiuſq; eſt ſolũ, cuius ipſa natura eſt. Talis autem uel talis cuiuſdã, propter additamenta quædam dicitur. Cauendum eſt autem, ne quis nos improuidos turbet, inferens, neminem potum cupere, ſed potum bonum: uel cibum, ſed bonũ cibum. Nempe bona omnes expetũt. Quare ſi ſitis appetitio eſt, boni eſt, ſiue potionis, ſeu cuiuſuis alterius eſt auiditas. Similiterq; de cæteris. Fortè nõnihil efficere uidebitur, qui talia dixerit. Veruntamen, quotcunq; eiuſmodi ſunt ut alicuius ſint, talia quædam talis cuiuſdam ſunt, ut arbitror,

bitror. Ipſa autem quęq́ ipſius cuiuſq́ duntaxat. Haud intelligo equidem. Non intelligis maius ipſum eiuſmodi eſſe, ut ſemper aliquo maius exiſtat? Planè. Nónne minore? Minore. Multo autem maius, multo minore, an'non? Sic eſt. Et quondam maius, quondam minore: & futurum maius, futuro minore? Nihil prohibet. Atque etiam plura ad pauciora, dupla ad dimidia, & omnia talia, itemq́ grauiora ad leuiora, & uelociora ad tardiora, & calida item ad frigida, omniaq́ horum ſimilia eodem modo inuicem referuntur? Certè. Nónne & de his quæ ad ſcientias ſpectant, eadẽ ratio? Scientia quidem ipſa rei ipſius quę ſcitur ſcientia eſt, uel cuiuſcunq́ alterius dicenda eſt eſſe ſcientia. At uerò ſcientia quædam, & ſcientia talis rei, cuiuſdam, & talis eſſe dicitur. Tale uerò aliquid dico. Poſtquam ædificandarum ædium ſcientia extitit, ab alijs ſcientijs diſcreta eſt, adeò ut ædificatoria appellata ſit. Quid'ni? Nónne ex eo quòd talis ſit, qualis aliarũ nulla? Nempe. Ergo quia talis cuiuſdam, ideo talis quædam effecta eſt. Eodemq́ modo cæterę artes omnes, atq́ ſcientiæ. Eſt ita. Hoc itaq́ inferre me uoluiſſe tunc dicito, ſi modò nunc intellexiſti, quòd quæcunque eiuſmodi ſunt, ut alicuius ſint, ipſa quidem ſola ipſorũ ſunt duntaxat, taliũ uerò quorundã talia quædam. Neq́ uerò ideo dico, quòd qualiũ ſunt, ſint talia, quia ſcilicet & ægrotantium & bene ualentium ſcientia, bene uel malè ualens & ipſa ſit: bonorum item atq́ malorũ, bona rurſus ac mala: ſed quoniã non illius ipſius duntaxat, cuius abſolutè ſcientia eſt, euaſit ſciẽtia, imò talis cuiuſdam: hoc autem eſt ſalubre & inſalubre: talis quædam ipſa quoq́ effecta eſt. Ex quo factum eſt, ut non amplius ſcientia ſimpliciter appelletur: ſed quali quodam addito, medicinaria ſcientia. Teneo iam, mihiq́ hæc ita ſeſe habere uidentur. Sitim uerò, nónne his annumerabis, quæ id quod ſunt, alicuius exiſtunt? Eſt autem ſitis? Annumero equidẽ, & potionis ſitim eſſe dico. An non qualis cuiuſdã poculi, qualis quędam ſitis? Ideoq́ ſitis ipſa, neque multi neque pauci, neq́ boni neq́ mali, neq́, ut uno uerbo cõplectar, qualis cuiuſdam, ſed potionis ipſius ſolummodo, ſitis ipſa natura eſt? Sic eſt omnino. Sitientis igitur anima quatenus ſitit, nõ aliud appetit quàm bibere, idq́ affectat, & ad ipſum fertur. Conſtat. Si quid ergo ipſam quandoq́ retrahit ſitientem, aliud quiddã erit in ipſa ab ea parte diuerſum quę ſitit, et quaſi beſtia quędam ad bibendũ impellit. Neque enim fieri poſſe dicimus, ut idem aliquid eodem ſui circa idem ſimul agat contraria. Non certè. Quemadmodum abſurdum dictu eſt, eandem ſagittarij manum ſimul arcum intendendo protrahere atq́ cõtrahere. Porrò dicendum eſt, alteram eſſe manum quæ protrahit: alteram uerò, quę contrahit. Ita prorſus. Fatemút ne eſſe aliquos, qui cum ſitiant, nõnunq̃ bibere nolint? Multos, ac ſæpe. Quid de ijs aliquis dicet? nónne ineſſe in horum anima aliquid, quod ad bibendũ allicit? aliquid contrà quod cohibet? quod quidem & aliud eſt, & ei quod allicit, dominatur. Mihi quidem uidetur. An'non igitur quod prohibet iſta, ex ratione ineſt, quoties operat̃? Quæ uerò concitant atq́ trahunt, ex affectibus perturbationibusq́ ſunt? Apparet. Meritò igitur duo hæc inter ſe diuerſa exiſtimabimus, & illud quidem quo ratiocinat̃ animus, rationale ipſius denominabimus. Illud uerò quo amat, eſurit, & ſitit, & ad alias libidines pronior labitur, irrationale, & auidum repletionum quarundã, & uoluptatum. Diuerſa profectò, inquit. Meritoq́ ita cenſebimus. Hæ itaq́ duæ iam in anima ſpecies, inquã ego, diſtinctæ ſint. Illud autem quod ad iraſcibilem pertinet, quó ue iraſcimur, utrum tertium quiddam eſt? an alterius horum cognatũ? Fortè eius quod uoluptates cupit, eſt cognatũ. Atqui credo hoc equidẽ, ex eo quod audiui quondam, quòd uidelicet cum Leõtius Aglaionis filius ex Piræo ſub boreali muro ad ciuitatem aſcendẽs,

sentiret

ſentiret extrà cadauera prope littus iacentia, ſimul et uidere cupiebat, & horrebat tamē, abſterrebaturꝗ, uultumꝗ tegebat, ſecum ipſe pugnans. cupiditate deniꝗ ſuperatus, ad cadauera directis & patefactis oculis aduentauit, dicens: Ecce iam uobis licet, ô infelices, deſiderium ueſtrum pulchro explere ſpectaculo. Audiui & ipſe. Itaꝗ ſermo teſtatur, iram ſæpe pugnare aduerſus cōcupiſcentiam, tanquam hæc inter ſe diuerſa ſint. Id certè ſignificat. Nónne & alibí frequenter animaduertimus, quando diſtrahunt aliquē præter rationem cupiditates, obiurgātem ipſum ſeſe, & aduerſus id ſui quod trahitur indignantem? Et quaſi duobus diſſentientibus, adiutricē rationi iram accurrere? Cupiditatibus uerò cōiunctam, nihil rationis uoluntati contrarium moliri: nec te arbitror unquā aſſerere, uel in te ipſo, uel in alio tale quiddam deprehendiſſe. Nunquam per Iouem. Quid porrò? Quando quis iniuriam inferre ſe putat, nónne quo generoſior eſt, eo minus iraſcit̄, dum eſurit & alget, & aliud quoduis tale patitur ab eo quem iure hæc agere cenſet? Et quod iam dixi, ira iſtius in eum quodammodo non irritatur? Vera loqueris. Quid autem? quando iniuriā ſe pati quis putat, nónne tunc ſatagit & ſæuit, & auxilium præſtat ei quod iuſtum uidetur, famem, frigus, & cętera talia tolerans? Et ad uictoriā contendit, neque à generoſo opere ceſſat prius quàm uel trāſegerit, uel obierit: uel tanquam canis à paſtore, ita denique reuocatus ab ea quæ in ipſo eſt ratione miteſcat? Omnino hæc uis ei ſimilis eſt, cui tu cōparas. Etenim in noſtra ciuitate auxiliarios ipſos tanquam canes poſuimus, obtemperantes principibus quaſi quibuſdam paſtoribus ciuitatis. Optimè quod dicere uolebam intellexiſti. Sed unum & hoc inſuper animaduertis? Quid iſtud? Quòd in præſentia contrà ac ſuprà de iracūdia iudicamus. Tunc ſanè iraſcendi uim ad concupiſcendi naturam referebamus. Nunc uerò multū intereſſe dicimus, ac multo magis irā aſſerimus animæ partibus inter ſe diſsidentibus pro ratione arma capeſſere. Ita prorſus. Nunquid & iraſcendi uis eſt à ratione diuerſa, uel quædam ſpecies rationis, adeò ut non tres in animo, ſed duę ſpecies ſint, rationale & concupiſcens? Aut potius quemadmodum in ciuitate apparuerunt tria quædam genera, quæ ipſam continent, quæſtuarium, auxiliarium, conſulatus: ita & in anima tertia quædam uis eſt iracūdia, quæ natura ipſa rationis tutat̄ partes, niſi ex improba educatione fuerit deprauata? Neceſſe eſt ut tertia ſit. Nēpe etiam ſi alia quàm ratio apparuerit, quemadmodum ſuprà uiſa eſt, à concupiſcentia differēs. At uerò facile id quidē patêre poteſt. Nam in puerulis quiuis iſtud intelligat, qui ſtatim nati iracūdia pleni ſunt. Rationis autem aliqui nunquam, multi ſerò cōpotes fieri mihi uidentur. Per Iouem præclarè loqueris. Præterea in beſtijs ita eſſe quiſꝗ, ut ipſe dicis, cōperiet. Teſtatur & iſtud Homeri illud quod ſuprà induximus:

Pectora caſtigans monitis affatur acerbis.
Perpetere ô cor. nā tu lōgè aliàs grauiora tuliſti:

In his porrò Homerus, tanꝗ hæc inter ſe differant, alterū horum obiurgare alterū facit, ipſam uidelicet rationē de meliori peioriꝗ cōſultantē, irrationalem iracundię impetum cohibere. Rectè admodū loqueris. In his itaꝗ uix tandem conſenſimus: ſatisꝗ inter nos cōſtitit, eadem in ciuitate, eadem & in cuiuſꝗ anima genera eſſe, ac numero paria. Sic certè. Quin & hoc neceſſarium eſt, quemadmodū & quo ſapiens erat ciuitas, ita & eodē ſapientem eſſe priuatū. Planè. Itē quo fortis eſt priuatus aliquis, & quo modo, eodem & ita fortem eſſe ciuitatem, & in cæteris omnibus ad uirtutē utraꝗ ſimiliter ſe habere. Neceſſe eſt. Atqui & iuſtum, ô Glauco, uirū dicemus eadem ratione, qua dicimus ciuitatē. Neceſſarium id omnino. At nōdum illud obliti ſumus, quòd ciuitas ex eo iuſta uiſa eſt, quia cum tria in ea ſint hominū genera, ſuum quiſꝗ explet officiū. Haud certè mihi obliti uidemur.

Memi-

Meminisse ergo oportet, quòd quisq; nostrûm, cuius singulæ animæ partes quod suum est agunt, & iustus erit, & sua peragens. Meminisse prorsus. Nónne rationali potentiæ conuenit imperare, cum sapiens sit, geratq; totius animæ prouidentiam? Irascẽdi uerò naturæ obsequi rationi, perq; illam pugnare? Penitus. Nónne ut suprà tractauimus, musicę & gymnasticæ mixtio atq; tẽperantia, ut cõcordia ista sint, efficit? Vnũ quidẽ horũ intendens, augensq; & nutriens præclaris sermonibus & disciplinis: alterum uerò remittẽs, sedans, mansuefaciẽs per harmoniam atq; rhythmum? Maximè. Cumq; ita nutrita hæc fuerint, & quæ sua sunt, reuera didicerint, & optimè fuerint erudita, ardori cõcupiscentiæ præsidebunt: quæ pars animæ in quocunq; est plurima, neq; unquam pecuniarum possessione repletur: cauebuntq;, ne corporaliũ uoluptatum expletione adaucta, grandior robustiorq; euadat, nolitq; suo duntaxat officio fungi, sed subijcere sibi illa contendat, quibus imperare natura non debet, atq; ita uniuersam omnium uitam peruertat. Sic prorsus. Quinetiam ab externis hostibus hęc animã omnem corpusq; custodit, dum illud quidem prouide consulit, hoc autem propugnat, obtemperat principi, fortitudine quæ consulta sunt, peragit. Vera hæc sunt. Fortẽ profectò hac ex parte uirum quenq; uocamus, quãdo in ipso iracundiæ uigor ita institutus est, ut in medijs uoluptatib. & doloribus, in sententia sua persistat, non aliter esse de terribili & nõ terribili iudicandũ, quàm ratio ipsa dictauerit. Probè. Sapientem uerò breui illa ex parte quæ & imperauit in ipsos, et ista dictauit, habens in seipsa scientiã, qua discernit quid potissimũ ex usu sit tam singulis, quàm uniuerso ex his tribus cœtui constituto. Certè. Temperantem rursus aliquèm appellamus horum ipsorum amicitia atq; concordia, quãdo & quod præsidet, et quod subest, in sententiam eandem conueniũt, rationem scilicet imperare decere, neque ab illa desciscẽdum esse. Temperantia profectò nihil est aliud & priuatim & publicè. Iustus deniq; ex co atq; ita erit quisq;, ex quo sæpe iam diximus, & quemadmodũ exposuimus.

Necesse est, inquit, prorsus. Quid porrò? inquam. Est'ne aliquid quod hanc nostram usque adeò sententiam interturbet, ut aliud uideatur esse nobis iusticia, quàm quod in ciuitate cõstitit? Mihi quidem non uidetur. Quinimmò, si quid adhuc inter nos in controuersia sit, sic iterum superiora penitus confirmabimus, absurda illa huic obijcientes. Qualia? Veluti si in hoc deliberare nos oportuerit de ciuitate illa, deq; homine eodem cum illa pacto nato atq; nutrito, nunquid uir talis quum depositum auri uel argenti acceperit, uideatur quandoque fraudẽ excogitaturus: censes aliquem iudicaturum, eiuscemodi uirum fraudem committere potius, quàm secus affectos homines? Neminem prorsus. An non à sacrilegijs hic, furtis, proditionibus tam priuatim aduersus sodales, quàm publicè aduersus rem publicam innocens erit? Innocens. Atqui neq; perfidus uel iureiurando, uel quibuscunq; commercijs. Nullo pacto. Adulteria quidem, parentum cõtemptus, impietas in deos, cuilibet alteri potius quàm huic conueniunt. Ita prorsus. Nônne horum omnium causa hęc est, quia quicquid in ipso est, suum opus exequitur, siue imperando, siue exequẽdo? Nulla certè alia. Quid? quæris aliud esse iusticiã, quàm hanc ipsam uim, quæ tales uiros, & tales efficit ciuitates? Ego quidem minimè. Tandem nobis absolutũ somnium illud est, quod nos coniecisse diximus: nempe quòd mox incipientes condere ciuitatem, Deo quodã fauente, in aliquod principiũ imaginemq; iusticiæ ingressi uidemur. Omnino quidem. Hoc autem erat, ô Glauco, propter quod confert quoddam iusticiæ simulacrũ. Nempe debere qui natura coriarius est, artem hanc exequi, aliud nihil aggressum: qui uerò faber, fabricare. Similiterq; in cæteris. Ap-

paret. Reuera quidem talis iusticia est:sed non circa actionẽ exteriorem, immò circa interiorem suarũ partium actionem uerè ad ipsummet animum, & ad sua: dum nihil permittit ex suis aliena tentare, neq; sinit animæ genera opera inuicem cõfundentia per plura uagari: sed reuera propria rectè digerit, suiq; est dominus, sese exornat, amicus sibi ipse effectus, in se tria ipsa cõtemperans, tanquam tres terminos harmoniæ, Neates, Hypates, & mediæ: hoc est, octauę uocis, & grauis, & quintæ, seu quæuis alia media fuerit. Itaq; hæc omnia nectens, ipseq; undique unus effectus, ex multis tẽperans atq; concinẽs, ita demum agit si quid agit, uel circa pecunias acquirendas, uel corporis cultum, uel etiam circa ciuilia, aut priuata cõmercia: in his omnibus actionẽ illam iustam et pręclaram existimans, quæ habitum hunc peragit atq; seruat. Sapientiam uerò, operationi huic pręsidentem scientiã: iniustam autem operationẽ, quę hanc dissoluit, insipiẽtiam: deniq; operationis huius ducem, opinionem. Vera prorsus, ô Socrates, loqueris. Si ergo nos inuenisse dixerimus iustum uirũ, & ciuitatem iustam, quid ue in utrisq; iusticia sit, haud fortè multum, ut arbitror, mentiri uidebimur. Non per Iouem. Asserendum igitur. Proculdubio. Esto itaq; . Enimuero deinceps de iniusticia considerandum uidetur. Planè. Seditionem quãdam horum trium iniusticiam appellare decet, curiosamq; & uariam alieni operis usurpationem, & insolentem partis cuiusdam præuaricationẽ, aduersus totam animam rebellantis, insurgentisq; ad imperandum regio animi generi, cui seruire eam natura iubet. Talia quædã ut arbitror, atq; horum turbationẽ errorem q; , iniusticiam esse dicemus, & intemperantiam, ignauiam, insipientiam, et uniuersam deniq; prauitatem. Hæc prorsus ita se habent. Nonne satis iam perspicuè patet, quid est iniusta facere & iniuriari, ac rursus quid agere iusta, quandoquidem iusticia & iniusticia patent. Quónam pacto?

Quia nihil à salubribus et insalubribus differunt. Nempe ut hęc circa corpus, sic circa animũ se habent & illa. Qua ratione? Salubria quidem sanitatem inducunt, insalubria morbum. Planè. Similiter quoq; iusta agere, iusticiam gignit in animo: iniusta facere, iniusticiam. Necesse est. Est autem sanitatem inferre, ita quę in corpore sunt disponere, ut secundum naturę ipsius ordinem inuicem superentur et superẽt. Morbum autem inducere, usqueadeò corporis partes inficere, ut contra naturę legem dominentur inter se, subijcianturq; . Est ita. Eadem ratione iusticiam præstare cuiquã, nihil est aliud quàm animi partes in ordinem suum digerere, ut ad naturę normam pareãt atq; imperẽt: iniusticiam uerò, ut contra naturam exuperent inuicem, ac succumbant. Prorsus. Virtus igitur, ut apparet, sanitas quædã est, & pulchritudo, & robustus animi uigor: prauitas contrà morbus, turpitudo & imbecillitas. Est ut dicis. Nónne igitur exercitationes honestę ad uirtutem acquirendam conducunt, turpes ad prauitatem deducunt? Necesse est. Restat, ut uidetur, discutiẽdum, nunquid prosit agere iusta, honesta colere, esse iustum, siue occultum id cuiq; sit, siue non: an iniuriari & iniustũ esse, si modo nõ det pœnas, neq; fiat castigatione melior. Mihi quidem, ô Socrates, ridicula disceptatio ista fore uidetur. Siquidem corporis natura corrupta, uidetur nõ esse uiuendum, neq; etiam in summa epularum & poculorũ omnium affluentia, cunctis diuitijs, & totius orbis imperio. Natura uerò eius quo uiuimus, polluta atque corrupta, num uiuendum erit, si quis quodcunque lubet, aliud agat quàm hoc unũ, unde ab improbitate iniquitateq; liberetur, iustitiam uerò & probitatem adipiscatur, postquam talia hæc utraq; qualia narrauimus, apparuerunt. Ridicula profectò. Verùm, posteaquam eò deuenimus, ut quàm certissimè fieri potest, quòd hæc ita se habent, perspiciamus, minimè desistendum. Per Iouem, minimè omniũ. Age igitur, inquam

inquã ego, huc accede, ut uideas quot ſpecies improbitas habet, ut mihi uidetᷓ. Attende nunc. Nempe hæc digna ſpectatu. Sequor equidem, dicas modò. Atqui tanquã è ſpecula quadam, poſtquam huc ratiocinando conſcendimus, una mihi ſpecies uirtutis occurrit, prauitatis innumeræ. Ex quib. quatuor quidem modi potiſsimũ ſeſe offerũt, quorũ meminiſſe oportet. Quomodo iſtud ais? Quot ſanè Rerumpub. modi ſunt, ſpecies ſuas habentes, totidẽ eſſe & animæ ipſius apparent. Quot? Quinque Rerumpublicarum, quinque rurſus & animæ. Dic quales. Vnum aliquem Reipublicæ modum eſſe hunc aſſero, quem expoſuimus. Duabus uerò appellationibus declarari poteſt. Nam ſi inter principes ciuitatis unus quidam ſit omnium præſtantiſsimus, Regnum uocabitur: ſin autem plures, Gubernatio appellabitur optimatum. Vera narras. Hanc unam ideo ſpeciẽ eſſe dico, quia ſiue plures gubernent, ſiue unus, nullus qui ita, ut diximus, educatus & eruditus fuerit, quicquã exiſtimatione dignum in Reipublicæ legibus permutabit. Neq; enim conſentaneum eſſet, inquit.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM IIII. Annotationes.

QVid, ô Socrates, affers.) Cum in ſuperioris libri fine cõmunia eſſe bona cuſtodum debere dixerit, obijcit nunc Adimãtus, cur nõ ijs æquè ac cæteris, eadem peculiaria ſint? cum eo pacto beati illi non ſint, quibus aliquid ad uitæ uſum deſit: in ciuitate autẽ formanda beatitudo eius ſpectari debeat, quod Ariſtoteles lib. 7. Polit. cap. 2. confirmat. Certè, inquam ego.) Diluit obiectionem Socrates. ait enim, ſatis magnum laboris præmiũ cuſtodibus dari, ſi neceſſarium uictum habeant: nihil uerò ad luxum, auaritiamq; ipſis redundet. Non tamen ad hoc reſpicientes.) Id eſt, Hic quidem ciuitatis uniuerſæ fœlicitatem quærimus, non ſingulorum ciuium, aut unius tantummodo. Quemadmodum enim ſi quis nos figuram.) Similitudine quadam docet, Reipub. uniuerſæ fœlicitatem inquirendam, non unius partis tantum, cum eius inſtituendæ finis ſit cõmune bonum. Poßemus enim & agricolas hortari.) A' diſſimili oſtendit, abſurdum eſſe putare, totius Reipub. unam non exiſtere fœlicitatem: quòd officia ciuium ſingulorum perturbarentur, ſi unus non eſſet omnibus finis propoſitus, quò ſuas referrent actiones. Porrò ſi tibi apparebimus.) Rationem ſuprà poſitam confirmat ex eo, quòd ſuo munere nullus ciuis uſurus ſit, ſi una cunctis fœlicitas ciuitatis non conſtituatur. nam & id erit re ipſa quiſq;, quod ſimulare uelit, nec id alteri nocuerit: quod quàm ſit abſurdũ, nemo eſt qui ignoret. Sed quo modo, inquies, id accidat, ſi unus totius ciuitatis finis non ſit? Quia ſi diuerſi fines ſint, actiones quoq; ſingulorum in diuerſa tendent, quando media finis cuiuſq; eidem fini debent reſpondere. Vnde nullus artifex alteri prodeſſe opificio ſuo conabitur. itaq; nullus opificiorũ uſus erit mutuus. Qui uerò illud dicit, & agricolas.) Id eſt, qui ocioſos fingat agricolas, nec ſuum munus curantes, bonum ciuitatis perturbat, cum partium perturbatio totum ipſum unà perturbet. Videndum igitur utrum.) id eſt, Ita demũ cuſtodes fingendi fœlices ſunt, ut ſoli tales non ſint, ſed tota potius ciuitas, cum partium ſingularum bonum ad communitatem totam pertineat. An & quod huic eſt proximum.) Cum ab ipſo huius libri exordio docere cœperit, bona cuſtodum cõmunia eſſe debere, propter beatitudinem tum ciuitatis ipſius, tum ciuium ſingulorũ: nunc id planius confirmat, oſtendẽs ciuium ſingulorum corruptione totam quoq; Rempub. contaminari: opibus autẽ ſingulos deteriores fieri: ideoq; totam Rempub. quando ſingulorum fœlicitas eadem ſit cum totius communitatis fœlicitate. Idcirco Ariſtoteles etiam lib. 6. Polit. mediocres in ciuitate opes mauult, quàm nimias. Contemplare nunquid iſta cæteros quoq;.) Inductio eſt, qua oſtenditur noxias eſſe diuitias cuſtodibus: quæ ipſa talis eſt. Diuitiæ pigriores faciunt homines, ut in ſingulis animaduertere licet: pigriores autem facti corrumpuntur: ergo diuitiæ corruptionis cauſæ ſunt. Sumitur argumentum ab effectis, quanquam non ſatis efficax: cum diuitiæ præbeant quidem occaſionem uitio, nõ tamen ſint ipſæ cauſa uitiorum. Rurſus autem ſi propter inopiam.) Ad figuli, adeoq; opificis cuiuſq; pigrioris facti ob diuitias, corruptionem hoc non pertinet: ſed ut oſtendat, paupertatem etiam corruptionis eſſe cauſam, quòd ea coacti homines multa iniuſtè agãt. Alia ergo quædam inuenimus.) Cum diuitias, paupertatemq; uitiorum eſſe dixerit cauſam, eadem inquit cuſtodibus prohibenda, quò probi ſint, nec ad alterutrum extremorum declinent. Verumtamen ô Socrates.) Cum mediocres eſſe Reipub. opes debere, Socrates docuerit, obijcit nunc Adimantus, quo pacto geri bellum poßit, ſi pecunia, quæ belli neruus eſt, deſit. Conſtat utiq;, quòd aduerſus unam.) Solutio obiectionis eſt, eaq; talis: Exercitatus uir & arte & ui, facilius pugnabit, quàm inexercitatus, aduerſus diuitem ignauum: noſtri aũt cuſtodes rectè e-

xercitati erunt, si nostra seruēt præcepta: ergo quosuis diuites superabunt, cum diuites plerunq; molles inertesq; sint. Quod nos quidem auro.) Aliam reddit eiusdem rei rationem huiusmodi: Si, inquit, egestas huius Reipub. noscatur ab alijs, nunquam bello lacessitur, cum pleriq; cupiditatis causa bellū inferant alijs, nec ab hac commodum ullum spectent. Verum si in ciuitate una cæterorum.) Secunda Adimanti obiectio: Quid si, inquit, moderata hæc ciuitas, gesto sæpe fœliciter bello, ditescat: nónne ab alijs aliquando lacessetur, cupiditate opū incensis? Beatus es, quandoquidem.) Diluit superiorem obiectionem Socrates, quòd hæc Respub. firma & robusta sit, propter ciuium unionem: reliquæ autem imbeciles, ob dissolutionē. Vnde hanc ciuitatem, tanquam unitā: illas ciuitates, id est dispersas ac diuulsas, censet appellandas. Ciuitates multæ sunt.) Cum ciuitas malè administrata concors unitaq; non sit, ciuitas non est: sed ciuitates, id est discors societas hominum. Et quatenus ciuitas, ita ut nuper.) Obiectio alia Adimanti. Qui, ait, ciuitas isthæc tua amplificari poßit, si opibus non utatur? cui respondet Socrates: Amplificabitur quidem reuera, id est uirtute atque honestate, non opinione: id est, non simulatis bonis, ac falsis. Etiam si mille duntaxat) id est, Atquè magna, atq; nostra, nulla erit ciuitas alia, siue apud Græcos, siue apud barbaros, tametsi mille tantum defensores habeat. Hic Plato non uult mille defensores in sua Repub. esse, ut eum Aristoteles falso intelligens lib. 2. Polit. cap. 4. reprehendit: sed sat magnam fore ait Rempub. si uel mille tantum defensores eius sint. An non hic igitur pulcherrimus.) Hactenus digreßione quadam usus Plato, à libri superioris fine in hunc usq; locum, de bonis custodum, ædiumq; forma obiter egit: nunc ad ciuitatis statum, terminosque eiusdem describendos redit: in quo ciuitatem quidem mediocrem, mediocribusq; terminis quaque uersus definitam esse uult. Ciuitas una permaneat.) Magna semper labuntur, mediocria conseruantur: ergo sic ciuitatem augeri optandum est, ut conseruata mediocritate permaneat, non ut ad summum euecta continuò delabatur. Hoc præterea præceptum.) Diuersa hic tradit Plato urbanis custodibus præcepta, eadem tamen ad ciuitatem incolendam, constituendamq; pertinentia, quando ea de re agitur nunc: primùm, ut ij ciuitatis terminos cognoscant & metiantur: secundum, ut ciues, totamq; iuuentutem in classes atque tribus distinguant, non solùm in condenda urbe, sed postea etiam: tertium, ut educationem ciuium, ac institutionem, tum connubia iam adultorū, procreationem, cæteraq; huiusmodi alia Reipublicæ necessaria procurent. Hæc omnia in hunc locum coniecit Plato, quanquam aliàs explicaturus ex professo, quòd dixerit & hæc maiora, id est ciuitatis constitutionem, & minora etiam à custodibus curanda esse, cum qui maiora curet, minora quoque poßit multo magis curare. Est hoc etiam illo minus.) id est, non uidebuntur custodibus grauia præcepta, si quæ maiora sint, curent: cum qui maiora agit, quod dici solet, idem & minora poßit efficere.

Quod uidelicet oporteat amicorum.) Causam, cur & bona communia constituat, & curam Reipublicæ instituendæ custodibus committat, existimat esse id quod est à Pythagora dictum, Amicorum bona communia esse debere: in hac autem Republica omnes amici & concordes, quoad fieri possit, quærantur. Tanquā circulus semper.) id est, Si Respub. nostra ab initio rectè fundata sit, perpetuò bonitatem suam retinebit, uelut ea quæ in circulum mota perpetuò cientur. Quippe educatio, eruditioq;.) Educationis utilitatem ab effectis commemorat, dum eius curam custodibus tradit. Imò istud in primis curent.) Magni momenti est, recta ciuium educatio: ergo ei in primis dent operam magistratus, cum in eo tota Reipublicæ utilitas, inutilitasue consistat. Ne sepenumero poetam quis putet.) Quia custodes institutionis cōmunis curam habebunt, id curabūt diligenter, dum literas ediscendas suis proponūt, ne nouas cantiunculas fieri à poetis, legiue à pueris permittant: non quòd noua omnia uitiosa sint, sed quia mutari quicquā in Repub. iam inductum, periculosum sit. Vt ait Damon.) Autor hic ab Athenæo citatur interdum. Arcem igitur quandā custodiæ causa.) id est, Omnibus modis hanc de Musica, id est temperantia sententiam, ueluti arcem quandā animi munitā, custodes tueantur, ne quando mutetur: cum mutatio omnis in Repub. noxia sit, ac difficilis. Certè ioci cuiusdam.) Adimāti sunt uerba, Socrati assentiētis. Hæc, inquit, de mutatione musicæ uerba principiò tanquam ioci quidam capiuntur: postea uerò moribus usurpātur, ac tandem in naturam abeunt: quo fit, ut grauius inde malum oriatur. Ergo ut à principio diximus.) Quales ludi, ióciq; admittendi sint in Rempub. docet, quando ad ætatem puerilem, adeoq; ad animi relaxationem cunctorum ciuium aliquod genus delectationis conducit, cui legislatores debent quoq; consulere. cuius generis erant ludi, comœdia, cæteraq; id genus Romæ olim obseruata. Quando itaq; bene incipientes.) Ex bono principio cuncta bene procedunt: Ergo si prima institutio bona sit, cuncta ex ijs nata rectè ipsis respondebunt: est enim magna educationis uis. Quæ igitur exigua uidentur esse.) Leuia quædam officia ad puerilem institutionem pertinentia enumerat, quorum haberi quoq; curam uult, quòd ad uirtutem multum conducant. Sed ea omnia, quia ex gentium moribus pendent, lege contineri posse negat: ideoq; arbitrio relinquit custodum.

Apparet itaq; ô Adimante.) Cum educationem magni referre ad uitæ totius probitatem docuerit, idq; in multis ostenderit: nunc argumento idem confirmat, hoc modo: Omne simile à simili appetitur: educationi autem mores semper sunt similes: ergo si illa bona,

bona, & hi boni: si mala, & hi mali erunt. Quapropter custodes diligentissimam institutionis curam habeant, uel in minimis uitæ officijs, quorum iudicium eorum arbitrio relinquimus. Dic per deos, nunquid negotia.) Quemadmodum pauca quædam officia ad puerilem institutionem pertinentia omisit: sic nec de contractibus ciuium, iudicijs, cõmercijs, alijsq; huiusmodi rebus aliquid uelle se ait statuere, quòd ex institutione hæc oriãtur: & in hac Repub. planè diuina timendum non sit, ne tales sint ciues, ut ijs egeant statutis: quæ tamen in libris de Legib. commemorantur. Si Deus illis legum illarum.) id est, Hæc ita capienda sunt, ut leges de educatione propositæ seruentur, ne sit opus legum multarum descriptione de iudicijs, forensibus caussis, cæterisq; huiusmodi alijs. Hinc intellige, leges hominum uitio latas fuisse. Sin minus, ita uitam ducent.) A contrarijs bonæ educationis uim confirmat. Si, inquit, educatio negligatur bona, nascentibus multis quotidie uitijs, necesse erit, nouas leges condi, ac mutari. Dicis nempe istos perinde.) Similitudine ostendit, uel id incommodi ex negligentia educationis nascẽs, quòd leges quotidie renouentur, maximũ esse. Sed causa huius uitij ipsa in natura est, non in institutione tantũ, ut Plato uult. An non idem quod isti) Eleganti quadã similitudine, odiosa esse ait bonorũ ciuiũ consilia, quòd uera sint: cum ueritas odium pariat, ut ait poeta. Neq; ullo pacto huiusmodi.) Videlicet in quo tales uiri sint, ueritatis osores. Non'ne eorũ fortitudinẽ.) scilicet, qui liberè quod de Repub. sentiunt, proferãt. est enim id constantis uiri, ingenuè, quod sentiat, efferre. Neq; hoc repugnat ijs, quæ in libris de Legib. ait Plato, nemini de Repub. eius'ue legibus cõcedendũ, sententiã proferre suã: nam illud iuuenibus tantum prohibuit, hic autẽ de ciuibus prudentibus & adultis loquitur. His exceptis, qui ab ipsis fallũtur.) id est, illos qui adulatione præsentem statum Reipub. quantumuis uitiosum laudẽt, nec falli se sentiant, aut spontè fallantur, magnopere reprehendo. Sunt autem huius generis multi. Sunt enim hi quidem omnium.) Nouos legislatores uituperat, qui sibi prudentiæ nomen uendicantes, nunquam faciant finem legum ferendarum: cum non animaduertant plura inde negotia et lites oriri, tanquam ex hydræ capita. Sed errat quidem hic Plato, dum id in legislatorem institutorem'ue reijcit, quod in hominũ negotijs intricatum existit, quasi possit is omnibus prouidere. In hac autem quia partim quisque.) Duplicem causam reddit, cur legum multitudo inutilis sit: unam, quòd in Repub. bona non sint necessariæ, ut suprà docuit: alteram, quòd naturali instinctu, quid iustum sit, quisque facilè uideat. Duplex est enim iustum, naturale, et positiuum: illud cunctis notum est, hoc plerisq; rectè institutis. Nobis quidem nihil, Apollini autem.) Constituta iam ciuitate, ac ciuibus eorumq; institutione proposita, ut lib. item 2. de Legibus factum est, locus hic iam postulabat, ut singulæ institutionis partes traderẽtur: quarum prima est, religionis cura. uerùm hoc omittitur, quòd alio in loco tradendum sit, aut ex oraculis deorum petendum. Patrio Deo.) Quamq; regionem Plato suos habere Deos putat, à quibus religio discenda sit. Deinceps autem & luce.) Constituta iam ciuitate, ac ciuibus, eorumq; ordine, & institutiõe proposita, tanquam materia Reipub. ad formam, id est, iusticiam, seu iustam rationem eius regendæ quærendam accedit Plato: quando id fuit initiò propositum. Qua de causa quæstio iterum ponitur, Qua'nam in re ciuitatis iustitia consistat, quæ sit, & quomodo ad ciues eius pertineat. Spero itaq; hac oratione id.) iustitiam Plato colligationem omnium uirtutum esse putat: ergo de ciuitatis iusticia disputaturus, omnes quatuor uirtutes amplectitur, deq; ijs sermonem nunc habet. Animaduerte quadripartitam illam uirtutum diuisionem, quæ apud Ciceronem ac plerosq; est, Platonis esse, non Aristotelis, qui aliam quandam fecit in Ethicis. Sic ex alijs quibusdam quatuor) id est, si alijs in rebus, quæ quaternario constant numero, dicamus, posita unitate restare tria, aut tribus positis unitatem restare: rectè quidem sentiemus. at uirtutes hæ quatuor nõ solum in ciuitate, sed in quouis alio simul omnes esse debent coniunctæ. Necessarium uirtutum uinculum significat: simulq; causam reddit, cur de ijs differat, cum de iusticia dicere esset propositum. Atqui ex his omnibus prima.) Prudentiã non uno in loco Plato sapientiam uocat. Eam autem definit hic, perspicaciam in consilijs: id est, uirtutem cernentem quid honestum, turpe'ue sit in capiendis consilijs, atq; adeò in deliberando de medijs quibusq; ad finem institutum pertinentibus. Proposita igitur hoc modo prudentiæ descriptione, eam continuò Plato Reipub. suæ accõmodat, idq; in reliquis facit uirtutibus. Nunquid propter ipsam fabrorũ scientiam.) Quærit iam hic, qua'nam in re ciuitatis prudentia consistat: quando Rempub. eam, quam suprà descripsit, prudentem esse constat, multisq; artium generibus plenam. Quo in loco facta inductione per alias artes, cõcludit, prudentiã ciuitatis uersari non in aliqua peculiari alicuius arte, sed in communi quadam scientia, quæ ad paucos, eosq; communitatis curam habentes, pertineat. Hoc itaq; unum ex quatuor.) id est, iam igitur prudentiam ciuitatis inuenimus, dum eam esse diximus rationem rectè administrãdi Remp. eandemq; in paucis gubernãtibus, ac non in multitudine existere: neque enim multitudo Rempub. gubernare debet, sed pauci delecti, aut unus. Hic Plato non laudat oligarchiã, id est, paucorum imperium: sed paucos esse rectores Reipub. dicit, respectu subditorum. At uerè neq; inuẽtu difficile.) Transit ad fortitudinem, quam etiam in ciuitate quærit. Definit autem fortitudinem ciuitatis, partem quandam pro illa depugnãtem: id est, habentem ciues aliquos fortes, à quibus defendatur. Fortis igitur ex parte.) Fortitudinẽ circa terribilia uer

fari, & Plato hic, & Aristoteles lib. 4. Ethic. affirmat: eademq; hic dicitur opinio firma de terribilibus, aut non terribilibus: id est, sententia animi terribilia à non terribilibus discernens, ut alia aggrediatur, alia prætermittat, cum opus sit. Opinionem hic appellat fortitudinem, quòd non sit in mente, ut prudentia, sed in irascibili parte animi: quod'que sola mens scientiam, sensilis aũt anima opinionẽ habeat: eamq; uel magis, uel minus certam, ut menti sit coniunctior. Qua in re ad opinionem suam Plato alludit, dum putat uirtutes omnes sciẽtias esse, id est prudentiæ participes. Huius ergo opinionis siue iudicij de rebus uerè terribilibus, aut contrarijs, * tranquillumq; animi statum in affectibus fortitudinẽ uocat: eamq; animo si sit futurus fortis, ab initio inserẽdam ait, exemplo fullonũ, qui colorem aliquem additur panno, alios prius addant, ut præparetur materia. Nescis, quòd fullones.) Similitudine colorum ostendit, qua de causa à libro secundo hucusq; tam multa de ciuitate, ciuibus, custodibusq; retulerit, cum peculiarẽ singula sermonem requirant, et in sequentibus doceãtur commodius. ait itaq;, ideo se id fecisse, quòd ad iusticiam ciuitatis quærendam, inducendosq; ad uirtutem ciues, oporteat eos paulatim imbui alijs atque alijs moribus, tanquam coloribus, ad unum imbibendum aptis. Hanc utiq; uim.) Explicata obiter causa consilij sui, redit ad fortitudinis rationem tradendam, eamq; Reipub. accommodandam. Videris enim opinionem.) Explicat definitionem fortitudinis suprà positam, dum eam inquit esse opinionis conseruationem, non cuiusq;, sed legitimæ: ut intelligas, alias esse itidem opiniones, sed hanc legitimam, & rationi congruentem. Porrò terribilia aliter ab homine iudicari, aliter à bellua, quæ impetu regatur. Deinceps autem de hac.) Duplicem hic constituit fortitudinem: unam communem, & omnibus congruentem, de qua in Lachete disseruit: alteram ciuilem, de qua nunc. In præsentia uerò iusticiam.) id est, Cum scopus nostri sermonis sit, iustam ciuitatẽ describere, reliquarum uirtutum mentionem facimus. Duo restant præterea in ciuitate.) Transit ad reliquas duas uirtutes, id est temperantiam, & iusticiam, quãdo de prudentia, fortitudineq; suprà est dictum. Ecce perquiro.) Temperantia quid sit, similitudine harmoniæ quadam hic ostenditur. Ornatus quidẽ est temperantia.) Ornatus hic pro temperantia ipsa capitur, non pro illa moderationis parte, quæ ad corporis cultum pertineat, de qua Aristoteles lib. 4. Ethic. Hanc autem uirtutem esse ait, per quam nimiæ uoluptates temperentur, à qua ornati seu temperãtes dicantur ij, qui suas cupiditates cohibeant. Non'ne quod se ipso potentius.) Dixit in temperantiæ definitione, se ipso aliquem potentiorem esse, nunc id explanãs, duas in nobis esse partes ostendit: unam rationem, alteram appetitum: è quibus etiam illa hanc semper superare nitatur, ut lib. 1. de Legibus docetur. Quod est melius.) id est, Non tam perniciosum est, quia leuius, ac minus. Inuenies q; ipsi alterum.) id est, duas animo partes has inesse, similitudine quadam nosces, quarũ altera optimates, altera subditos referat. Mulieribus & ministris.) Quæsiturus temperantiæ subiectum in animo nostro, uarietatem cupiditatum in ijsdem ostendit. Quæ cum mente, & conceptione.) Duplices cupiditates in animo ponit, itemq; in ciuitate, similitudine quadam: alteras menti congruentes, quæ imperium optimatum repræsentãt: alteras corpori, affectuq; plenas, quæ popularem administrationem. Si qua igitur ciuitas potentior.) Conclusione breui, quæ'nam sit moderata resp. ostendit, accommodata ei temperantiæ definitione. Itaq; non'ne iusta hæc omnia.) id est. sic parẽre infimos superiorib. iustum est, ac temperãs. Atqui si in ulla alia ciuitate.) Explicata temperantiæ ui, quæritur iam, ad quos'nam ea pertineat in ciuitate? suprà enim generatim dixerat, temperatam fore ciuitatem, si infimi superioribus parẽrent, ut rationi paret appetitus: nunc autem explanatius demonstrat, eam in ipsa consensione ciuium inter se, et æquabilitate uersari quæ æqualitas tanquam harmonia quædam pari iure ciues contineat. itaq; facta comparatione temperantiæ cum reliquis duabus uirtutibus, prudentiam quidem ac fortitudinẽ ait in parte uersari, id est, ad aliquod ciuiũ genus priuatum spectare: temperãtiam uerò in uniuerso, tanquam diapason ex tonis diuersis æquabiliter compositum, id est ad uniuersæ ciuitatis consensum referri. Reliqua uerò species.) Ad iustitiæ descriptionem accedit, eamq; ciuitati, sicuti reliquas item uirtutes, accommodat. Prolixum sane proœmium.) id est, longè à principio rem deducis, longiusq; proponis exordium, quàm audire quis uelit. Nam quod principio passim.) Cum disputationis de iusticia difficultatem proponat, repetit ex lib. 2. & 1. nonnulla, quæ ad eiusdem iusticiam ostendendam faciant. Vel species quædam ipsius.) id est, quæ tunc de iusticia quærebamus, nec satis explicuimus, non ipsam indicabant iusticiæ uim: hic autem ea demum quærenda est. Etenim quod sua agere) id est, Tunc dicebamus iusticiam esse, suum cuiq; reddere, & sua quenq; agere, omissis alienis. Videtur mihi, quod reliquum est) Ab effectu repetitam iusticiæ definitionem confirmat, docẽs unam hanc uirtutem reliquis uirtutibus uim omnem tribuere, ab eaq; nomen iustæ ciuitatis emanare. Quia innascerentur.) id est, quandiu secũdum iustitiam omnia fiunt, tandiu conseruantur.. Verumtamen si iudicandũ sit.) Ciuitatis iusticiam hic quæsiturus, quæ'nam ex omnibus uirtutibus iustam eam efficiat, tum ad quod ciuiũ genus eadem spectet, docet. Ergo uis ipsa sua, qua quisquã.) id est, Aliud quoddã uirtutis genus est, quod iustã efficit ciuitatẽ, à prudẽtia, fortitudine, temperãtia: in quo quidẽ iusticia ipsa à reliquis distat. An principibus in ciuitate.) id est, Non'ne hic iudiciorũ finis est, ut sua quisq; tueri commodè,

aliena

aliena verò non usurpare poßit? Et hac quoq; ratione asseritur.) Cõcludit iusticiã esse, agere unumquemque in suo genere id quod debeat, nec alienum munus usurpare: id quod inductione diversorũ similium cõfirmatur deinceps. Quoties aũt aliquis artifex.) Superiorem sententiã alio exemplo comprobat, dum iustum esse quem eo ipso, quòd alienum nihil iniustum, quòd aliquid usurpet, docet. Quæ cum tria in civitate sint genera.) Tres esse civiũ gradus, retulit suprà: custodes, opifices, rectores, seu principes. Horum autem unumquenq; ordinem iniustum statuit fore, si alienum usurpet munus. ex quo infert, iustum esse id, si singuli suũ teneãt ordinem. Corruptelam verò summam.) Conclusio argumenti superioris est, quæ sic confici potest: Si civiũ perturbentur munia, civitas corrumpitur. sed iniusticia est corruptio: ergo usurpatio alienorum munerum est iniusta. Quæstuarij, auxiliarij.) Ad superiora cõfirmãda hoc pertinet. ait enim, iustũ esse, suo quenq; in Republica munere uti, ut quid sit civitatis iusticia, inde pateat. Verum si & in cuiusque.) id est, Adhuc id planius quæramus, ne quid temerè concedatur, ut fecisti Glauce. Monet hic, nihil temerè concedendum, nisi bene perspectum. Nunc autem disceptationi huic.) id est, Videamus nunc id, quod secundo loco proposui, videlicet iusticiam totius esse civitatis, non partium aliquarum. itaq; non vult hic quærere iam, num iusticia sit, suo quenq; munere uti in civitate: quod idem est, ac suum cuiq; reddere, nisi quòd civitati adhibetur: sed omnino, in quo cõsistat ipsa civitatis iusticia. Secundam, quam existimavimus.) id est, ad secundã quæstionẽ de civitatis iusticia veniamus. hæc enim quæstio est de subiecto iusticiæ: superior autem de essentia, id est definitione. Iusticiam in maiori potius.) id est, num iusticia in toto genere potius, an in partibus sit quærẽda.) Vtrũque nobis est maius ipsum.) Proposito ordine, quem sequi velit, statuit civitatẽ quasi totum quiddam esse: deinde, illam perfectè suprà fuisse descriptam, ut eiusdẽ quæratur iusticia. Cognosce hinc causam inscriptionis horum librorũ de Repub. Quare quod in illa nobis.) Propositio est sequentis sermonis. ait enim, se, quæ suprà retulit de civitate, tanquam iusta, cõstituere: nunc autem velut à genere ad formas progressum, investigare velle, in quibus nã, et quãdo civitas urbi insit: idq; se facere, ut tanquam ex silice, sic ex hac quæstione veritas eliciatur. Nunquid quod idem appellamus.) Digreditur aliquantum nũc à proposito, ut iusticiã civitatis inquirat. Idem, an simile.) Idem ad essentiam, simile ad qualitatem pertinet: recipitq; & intensionem, & remissionem Hoc statuto velut axiomate, omnem qualitatem intendi ac remitti, essentiam verò nõ item: tum, omne simile aut dißimile respectu qualitatis ita dici, non respectu essentiæ: docet iam, iustam dici civitatem, aut iniustam, propter similitudinem cum iusticia aut iniusticia. Hoc vel Aristoteles fatetur in libris de Republica: qui talem ait fore civitatem, quales cives fuerint, non moribus tantum vitæ, sed forma item administrationis. Iusticiæ speciem pertinet.) id est, quod ad ipsam formam, essentiamq; virtutis attinet. Atqui si civitas iusta esse.) Ad iusticiam civitatis ostendendam, assumit ex superiori disputatione pro concesso, bonam esse illam civitatem, à se descriptam: quod è tribus hominum generibus constaret, quodq; tribus esset ornata virtutibus.

Vnum quoq;, ô amice, censebimus.) Ad idem docendum illud præterea assumit, tres esse nimirum animi vires, rationem, iram, cupiditatem: in quas totidem cadant virtutes, prudentia, fortitudo, temperantia. In levem ne rursus.) Statutis ijs quæ suprà retuli, ad disputationem de iusticia, digreditur aliquantum ad vires animi explicandas, ut intelligatur id quod proposuit: id est, quomodo tres illæ animi vires sint, eædemq; trium virtutum capaces, et tribus Reipub. partibus sive hominum generibus respondentes. Qui & Thracum & Scytharum.) Exemplum iracũdiæ ac ferocitatis in duabus his barbaris nationibus ostendit. Apprimè dicuntur Phœnicij.) Cupiditatis quoque nimiæ, & avariciæ exemplum duabus his gentibus profert: utrunq; autem in civitate ipsa ostendit, dum alios cives cupiditatem, ut artifices, alios iracundiam, ut defensores, alios rationem, ut rectores, repræsentare ait. Id autem difficile iam, utrum.) Distinctis animi viribus, quærit hic iam, num illæ unam efficiant animam, nec ne. in quo concludit, unam esse animam ijs tribus prædictam viribus: nõ tres animas, ut Galenus falso Platoni adscripsit. Constat planè, idem contraria.) Discrimen trium animi virium iam positarum ostendit hoc axiomate proposito, quòd idem secundum idem, id est, una ratione suscipere nequeat contraria: id quod inductiõe, aliquantũ tamẽ ab instituto digressus, docet. Dicendum quippe, habere.) id est, Adhibenda est distinctio rei accipientis contraria. Hic quatuor cuiusque motus terminos ab Aristotele in Physicis relatos animadverte: antè, ponè, sursum, deorsum, sinistrorsum, dextrorsum. Nónne annuere, & renuere.) Propositũ supra axioma quæstioni de tribus animæ viribus accommodat. In primis autem docet, unũ esse genus animi permotionũ, id est cupiditatem, quò pertineant variæ formæ: nimirum quia totius animi duæ sint partes, una rationalis, altera appetitoria. atq; appetitoria rursus dividatur in irascibilem cupiditatem, et concupiscibilem, propter diversa utriusq; obiecta: siquidem obiectorum discrimen diversas facit actiones, diversasq; potentias. Cum hæc ita se habeant.) Diversam esse irascibilem à concupiscibili, ostendit ab obiectorũ differentia: idq; in exemplo diversarum cupiditatum, ut potus, ut cibi, ut reliquarum etiam. Nunquid inquantum sitis est.) Exempli gratia docet, famem diversam esse cupiditatem à siti, quòd alterius obiectũ sit potus, alterius cibus: ex quo fieri vult, unicuiq; potentiæ

tentiæ suum esse definitum obiectum, quòd idem alterius potētiæ esse nequeat: siquidem obiectum instar formæ est, potentia uerò instar materiæ: una autem materia ab una tantum forma informatur, eiusq; forma in aliam non cadit materiam. Ipsum uerò sitire.) id est, nō solum appetitio unius rei, ut potionis, unum habet definitum obiectum, sed ne illud quidem obiectum alterius esse potētiæ potest. Ita certè ipsa cupiditas.) Genus cupiditatis seu appetitus in animo idem et unum esse ait: additione uerò facta huius, uel illius rei, fieri species diuersas cupiditatū: ut irascibilem ac cōcupiscibilem. Cognosce hic dialecticæ præceptum ad diuisionē, definitionemq; rerum pertinens, cum ait generi, id est communitati alicui addendam differentiam, id est particularem aliquam notionem rei communis, ut species constituantur.

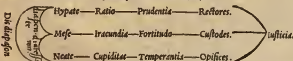
Nempe bona omnes expetunt.) Omnes bonum sponte appetunt, ut ait Aristoteles lib. 1. Ethic. propter cupiditatem uidelicet suæ conseruationis: siquidem ens & bonum idem sunt: qui autem bonum cupit, esse quoq; cupit. Hic Plato monet obiter, ne, dum singularem aliquam speciem constituere uolumus, plus addamus generi, quàm oporteat. ut si dicamus, sitim appetitum esse boni, quòd sitis sit cupiditas, omnisq; cupiditas tendat in bonum. Sed uidendum est, ut propria & proxima differentia cuiq; generi addatur, non remota: sicut in inuestigandis quoq; generibus, non ultima, remota'ue quærimus, sed propiora.

Veruntamen quotcunq; eiusmodi.) Adhuc docet, unicuiq; potentiæ suum esse obiectum propositū, idq; natura relatiuorum obiter explicata. Ait enim, relatorum hoc proprium esse, ut de altero dicantur, non de se ipsis: atque ita dicantur, ut ad illud referantur unum. Hoc inductione similium diuersorum ostendit: ut sitim referri ad aliquod obiectum, atq; adeò potentiam omnem concludat. Non'ne & de his.) Vnaquæq; ars subiectum habet suum, quasi materiam, circa quam uersatur. Tale uerò aliquid dico.) Tale de subiecto aliquo semper dicitur, tanquam qualitas, ipsumq; tale ad aliquid refertur: ut, Si sciētia est, talis rei est scientia, & non absolutè scientia. Diuersis adhuc exemplis docere hic uult, relata ad unam rem solum referri. Hoc itaq; inferre me uoluisse.) Propositum suprà axioma, inductioneq; examinatum, conclusione complectitur, docens, cupiditates, sicuti potentias omnes, unius esse obiecti tantum, nō multorum. Neq; uerò ideo dico.) Tacitam diluit huiusmodi obiectionem: Quærat, inquit, aliquis, si relata ad aliud semper referuntur, illa'ne relatio in alterutro relatorum sint, an in utroq;? Cui respondet: Ipsa quidem relata per se, seorsum nō esse talia, qualia dicantur, sed quòd referantur inter se inuicē: ut, sciētiam non esse per se scientiā, sed talis rei scientiam. Vt non amplius scientia.) id est, ne simus iam genere contenti, quin illi discrimen addatur.

Sitim uerò non'ne his.) Quæstioni propositæ de cupiditatum distinctione, superiora axiomata accommodat, docens diuersas illas esse quòd diuersa habeāt obiecta. Sitiētis igitur anima.) Conclusio est, affirmans, sitim, atq; adeò omnē cupiditatem, circa unum dūtaxat obiectū uersari: ideoq; distantib. obiectis, diuersas esse cupiditates, seu potētias. Fatemur'ne esse aliquos.) Diuersos esse animi affectus, effectusq; cupiditatis, ostēdit hactenus: nunc uires ipsas animi diuersas esse probat, quando diuersarum actionū diuersæ potentiæ sunt: & ut uulgò dicitur, actus distinguūtur pro obiectis, & potentiæ per actus ipsos. Quare Plato initiò docuit, effectus cupiditatis esse diuersos, quia obiecta essent diuersa. nūc uerò potentias, è quibus illi actus nascantur, differre ait, quòd ipsi inter se differāt actus. Meritò igitur duo hæc.) Concludit, tres animi uires esse diuersas, rationē imperantem, cupiditatem illi subditam: eamq; aut irascibilem, aut concupiscibilem existere. Hæ itaque duæ in anima species.) Hactenus duas esse in animo uires inter se diuersas tantum docuit, rationē, & cupiditatem: ipsam autem cupiditatem quasi genus in species suas nunc distinguit, idq; distinctis utriusq; et obiectis & effectis. Et quasi duobus dissentientibus.) id est, Irascibilis uis est quædam animi, modò ad rationem, modò ad concupiscibilem sese conferēs, tanquā media inter utranq; uim. Vnde rationis particeps iracundia dicitur à Platone in Timæo, & ab Aristotele lib. 7. Ethic. Hic diuersitatē effectuum iræ, à cupiditatis effectibus, ostēdere uult Plato, ut diuersas esse. has duas uires ostendat. Quid autem, quando iniuriam se.) Iræ finem, effectusq; diuersos ad finem consequendum, id est uindictam, constituit, ut peculiares illi actiones, obiectumq; proprium ascribat, itaq; à cupiditate distinguat. Etenim in nostra ciuitate.) Quæ de irascibili suprà dixit, custodibus ciuitatis nunc accommodat, ut à digreßione ad propositum rediens, uires animi iam demonstratas in Repub. sua ponat, ostendatq; in singulis eius partibus. Ac custodes quidem ait irascibilis imaginem habere, propter commissam sibi Reipub. defensionem. Quod in præsentia contra.) Id est, Suprà iram cum cupiditate confundebamus, uno cupiditatis nomine utranq; appellantes: nunc autem distinguendæ sint. Nunquid & irascendi uis est.) Adhuc quærit, quomodo iracundia diuersa quædam animi uis sit à reliquis, ut ei respondētem ciuium ordinem in Repub. aßignet. At potius quemadmodum.) Tria hominū genera in Repub. Plato posuit, rectores, opifices artificesq; omnes, & custodes seu defensores: nunc ijsdem tres animi uires, rationem, iracundiam, cupiditatemq; ascribere uult. Nempe etiam si alia.) id est, Erit quidem tertia iracundiæ animi facultas, si diuersa esse appareat à ratione, et cupiditate. Nam in puerulis quiuis istud.) Ab exemplo puerorum etiamnum docet, diuersam esse iracundiam à cupiditate, & ratione. ait enim, pueros iracundos esse plerunq; natura sua, propter natiuū feruorem: idq; ingenij magni signum esse. Pectora castigans.)

gans.) Homeri testimonium, frequenter à multis citatum, in hanc sententiam affert, quo ostendat, iram diuersam esse uim à ratione, quando illam ratio cohibeat, & ea cupiditatem: quo fit, ut nisi uires essent diuersæ, eædem nec diuersas nec contrarias actiones haberent. In his itaq; uix tandem.) id est, Hactenus quidem tantum diximus, trib. animi uiribus totidem Reipub. partes respondere: at quomodo id fiat, nondum est explicatum, dicetur tamen deinceps.

An nondum obliti sumus.) Hic non modò uires animi confert cum Reipub. partibus, sed uirtutes item in illum cadentes. Tres, inquit, suprà diximus, uires esse animi, rationem, iram, cupiditatem: tres item in ijs sitas uirtutes, prudentiam, fortitudinē, temperantiam: & mixtam quandam ex ijs tribus aliam, id est, iusticiam. idem ciuitati adscribi potest, ut rectores rationis atq; prudentiæ imaginem gerant, custodes iracundiæ ac fortitudinis, opifices cupiditatis ac temperantiæ: omnes tamen hi rectè inter se cōgruentes, unam efficiant Rempub. iustam. Atq; hæc erit Reipub. quæsita à nobis iusticia. Musicæ, atq; gymnasticæ.) Temperantiam Plato dixit, similitudine quadam, esse mixtum quiddam ex gymnastica & musica, eo quòd ipsa ueluti media, & uoluptates degustaret, & moderaretur: ut Aristoteles etiā lib. 7. Ethic. docet. Hanc porrò uirtutem in cupiditate tanquam subiecto sitam esse putat, quòd eius sit munus, uoluptates nimias, eas præsertim quæ circa tactum sint, moderari. Quinetiam ab externis.) Fortitudinis uim describit, eamq; in irascibili ponit, quòd illius proprium sit, timores cohibere, ferociamq; nimiam reprimere. Sapientem uerò breui.) Sapientiam, seu prudentiam rationi ascribit, eamq; reliquis non modò uirtutibus, sed animi quoq; partibus præficit, quòd modum ijs atq; formam det. Temperantem rursus aliquem.) A' temperantia dicitur quis temperans, sicut à fortitudine fortis, à prudentia prudens, eo quòd eius habitum animo suo habeat insculptum, quodq; unam teneat in actis omnibus tam publicis quàm priuatis rationem, uiam & modum, quem nō exeat: id quod cum iusticia maximè cōgruit, quæ unā ex diuersis rebus ac uiribus cōsensionē facit. Iustus deniq; ex eo.) Hinc docere iusticiæ urbanæ rationē incipit, dum iusticia quid sit, et quomodo ciuitati insit, demōstrat. Eam enim uirtutē esse ait ex omnibus alij constantē, & uniuersa in ciuitate sitam, nō in aliqua eius parte. Quinimò si quid adhuc.) Exposito uniuerso iusticiæ genere, facile est subiecta illi aliqua officia describere: at uice uersa minora quædā officia describere, capite ipso neglecto, quod libro 1. & 2. fiebat, ineptū uidetur. Ergo Plato post explicatam uniuersæ iusticiæ rationem, ad explicandas quæstiones quasdam particulares descendit, quæ tunc etiam fuerunt propositæ: eas autem uno uerbo explicat, dum iustum uirū, inquit, depositū non negaturum, perfidum non futurū, aut impium, aut noxium denique alicui. Hinc contraria ratione diuersa iusticiæ officia elicere poßis. Non'ne horum omnium causa.) Hæc omnia officia, quæ retulit, è iusticia tanquam principio nasci putat, quòd omnis forma aliquid agat seu imperando, ut principales causæ: siue exequendo, ut instrumentariæ. Tandem nobis absolutum.) Epilogus est uniuersæ disputationis de iusticia ciuitatis, de qua iam inde à libro primo huc usq; disputatū est. Hoc aūt erat ô Glauco.) Id est, hac de causa adumbratim quid esset iusticia dixi, quia nunc fuit id expreßius docendum. Reuera quidē talis iusticia est.) Iusticiæ munus describit, quando de illa sermo institutus est, eiusq; explicatio ad ciuitatis institutionem pertinet. Docet autem, proprium illius esse, nō modò eam ad alios pertinere, sed ad se quoq; ipsam, dum concentum illum animi uirium à natura factum tueri quisque studet, uitijs, prauisq; omnibus affectibus sublatis. Sicut enim suum cuiq; reddere iusticiæ est, ita quoque singularum animi uirium munus & officium tueri. Tanquā tres terminos harmoniæ.) In Timæo Plato tres animi uires, rationem, iram, cupiditatem, tribus terminis musicæ respondere dixit: nunc tres uirtutes eisdem tribus uiribus insitas, similem quoque concentum facere in ciuitate docet, ut in hac figura licet cognoscere.

Itaq; hæc omnia nectens) Iusticia in unoquoque homine nexus quidam omnium harum uirium animi, uirtutumq; est quasi concentus quidam: eadem in ciuitate similem facit cōcentum ordinum illorum trium, quos retulimus. Sapientiam uerò operationi.) id est, Idem porrò iustus uir sapientiā esse scientiam, id est prudentiam uersari in cognitione, scientiaq; ueritatis tanquam subiecto: insipientiam uerò, iniustam esse actionem, eamq; non à scientia, sed ab opinione oriri, putabit. quia imprudētia error cum sit, ex opinione nascitur: quæ tum uera, tum falsa est, contrà ac scientia. Animaduerte hic Platonem, iusticiam omnes uirtutes appellare: id est, nexum omnium uirtutum in animo. Quod de iusticia uniuersali intellige, non de singulari, quæ una est ex quatuor uirtutibus, sicuti suprà idem docuit: cum eam definiuit esse id, quod unicuiq; suum reddere iuberet.

Enimuerò de iniusticia.) Hactenus de iusticia, nunc de iniusticia differit, sicuti libro item secundo cœpit facere. Iniusticiam autem appellāt perturbationem

illius concentus, quem suprà posuit: siquidē contrariorum eadem est disciplina: ac si iusticia illud est, eius contrarium erit iniusticia. Nempe ut hæc circa corpus.) Eadem similitudine usus est Galenus, ad corporis tēperationē ex quatuor humoribus ostendendam. Hic enim Plato sanitatem ait ex quatuor humorum corporis recta cōsensione, morbū ex perturbatione nasci: eodemq́; modo iusticiam ex nexu uirtutum, iniusticiam ex dissolutione earundem fieri. Restat, ut uidetur.) Iusticiæ atq; iniusticiæ effecta ostendit: quādo eius est, qui de aliqua essentia disserit, deq́; illius contrarijs, de effectis quoq; agere. Si modò non det pœnas.) id est, Non quòd iniusticia cuiusq; lateat, pœnasq́; non det, iustus is erit: quia semper remanet iniusticia, & si non punita. Quæstionē hic, libro 2. propositam à Thrasymacho, dissoluit. Mihi quidem ô Socrates.) Tanta est ueritatis uis, ut repugnantium assensum ad se cohibeat. Veluti nunc Glauco, qui tam facilem eam quæstionem ait nunc dissolutam, ut nulla egeat explicatione: cum nemo nesciat, iniusticiam esse morbum, ideoq́; noxiam, tametsi latentem. Verùm postquam eò deuenimus.) Quia institutum disputationis de iusticia, est, docere, quæ nam iusta sit Resp. & quæ iniusta: id ipsum nunc Plato quærere incipit, enumeratis Reipub. formis, ut quæ sit ex ijs iustißima, doceat. facta autem comparatione uirtutum cum uitijs, & uirtutū ipsarum cum iusticia, docet, Reipub. uitium in eo esse, si ipsa sibi non consentiat, concorsq́; sit, sed tanquam multiplex & uaria concordiam nō habeat. Primùm itaq; statuit, uirtutem esse unam, uitia uerò multiplicia: quòd bonū una ratione sit bonū, malū autē multis modis. Deinde seruata similitudine animi uiriū, quot modis animus uicietur, & quot item Respub. ostendit: ut conclusione doceat, quæ sit iusta ciuitas, & quæ iniusta. quod ipsum ut explicet, ait, Quot sane rerum publicarū.) id est, Rempub. animo comparauimus, ac similitudine quadā utroq; et uiciū & uirtus eadem ferè ratione est: Ergo quot animi uicia esse poßint, totidem erunt etiam Reipub. siquidē constat uirtutem esse unam, nisi quòd quatuor modis distinguitur, id est, quatuor fiunt uirtutes cardinales: uitium autem multiplex est, sibiq́; ipsi repugnans. Vnum aliquem Reipub.) id est, aut Respub. regitur ab uno, aut à multis. si ab uno, monarchia dicitur uno nomine: si à multis, administratio Reipub. Rursus si ab uno regitur, aut unus ille solus gerit arbitrio suo cuncta, aut arbitrio etiam optimatum adhibito. si solus, tyrannis: si cum alijs, regnum dicitur. Hic tertiam aliam subdiuisionem Plato ab Aristotele factam omittit: nam Aristoteles paucorum imperium addit. Quo fit, ut Plato quinq; Reipub. formas, Aristoteles sex faciat: ille quidē regnum, tyrannidem, democratiam, oligarchiam: mixtam uerò illam Rempub. ab Aristotele positam negligat. hic uerò administrationē ita distinguit, ut omnis ciuitas aut à multis, aut à paucis, aut ab uno administretur: idq́; uel bene, uel prauè. ac si ab uno rectè, dicatur regnum: si ab uno malè, tyrannis. si à paucis rectè, optimatum Respub. si malè, oligarchia. si à multis rectè, mixta eadem Respub. si malè, democratia Itaq; Plato ab Aristotele differre id tantum uidetur, quòd ille oligarchiam cum multorum administratione confudit, hic distinxit: unde quinq; ille formas Reipub. hic autem sex ponit. Ait rursus Plato, quinq; esse animæ species, cum Aristotele quoq; lib. 2 de Animo: uidelicet altricem, uegetatricem motricem, sensitricem, rationalem. hæ in uno homine coniunctæ, sibiq́; rectè consentientes, unius animi tranquillitatem summam edunt. eodemq́; modo Reipub. species omnes quinque, quas diximus, diuulsæ per se seorsim, nec temperatæ & commixtæ, unam tanquam animam: sic Reipub. cōsensionem iustam nunquam efficient. Nam neq; tyrannis per se seiuncta, est bona: nec regnum item purum, nec democratia, nec oligarchia: sed ex his mixta quædam Reipub. forma, quæ Aristoteli quoq; in Politicis placet. Hanc unam ideo speciem.) Ciuitatem unā appellat hic eam, quæ propter ciuium consensionem una dicatur, non quòd una quædam Reipub. species sit: ueluti suprà ciuitatem à se descriptam unam esse, reliquas uerò iniustas non unas, sed multiplices appellauit.

ARGVMENTVM IN LIB. V. PLATONIS de Republica.

IN hoc libro Plato cum Glaucone, quæ in libri tertij fine dicta sunt de bonorum, uxorumq́; communitate, inculcat: idq́; illius hortatu, cum aliò ipse tenderet, uidelicet ad uitiosæ Reipub. descriptionem. Qua in re primùm fœminas in Repub. sua communia cum uiris munera obire posse docet, idq́; ait utile ac bonum esse: bonorum deinde communitatem tuetur. Hinc ad belli rationem describēdam transit: in quo de iure uictoriæ in hostes, deq́; cæteris ad bellum pertinentibus agit. Ex quibus omnibus concludit, nō modò talem ciuitatem, qualem hic descripserit, existere posse, sed etiam eam esse quàm optimam. Descripta hoc modo Reipub. tanquam materia, ad eius rectores transit: id quod proximum est. itaque illius principem siue rectorem philosophum esse uult. Quod ut apertius ostendat, quis sit philosophus uerus, & quis falsus, indicat, subiecto utriusq; distinctio.

ONAM equidem ciuitatem huiusmodi, rectamque Rempub. uoco, uirumque talem bonũ esse dico. Ac si recta hęc Respub. est, alias prauas appello, utpote quæ circa ciuitatis ipsius gubernationem, & priuatorum disciplinam aberrent, quæ quidem in quatuor speciebus prauitatis sunt. Quæ'nã istæ, inquit? Tunc ego narrare pergebã, qua ratione mihi singulæ ex sese inuicem dependere uiderentur. Verùm Polemarchus, paulo enim à me longius aberat, quàm Adimantus, Adimanti post tergum sedens, extendit manum, prehendensque supernè Adimanti pallium circa humeros, & eum paulisper ad se traxit, & os ad aures eius admouit, submissa uoce susurrans. Ex his autem quæ dixerit, nihil ipsi percepimus, nisi id unum, quod ait, Permittemúsne? an quid agemus? Cui Adimantus altius respondens: Minimè, inquit. Ad hæc ego: Quid'nam istud est, quod non uultis permittere? Te, inquit ille. Quid adeo? inquam ego. Declinare nempe nobis uideris, inquit, speciemque totã disputationis huius non minimã subticere ne nobis exponas, atque surripere: putasque latere nos, quod malè dixisti, de uxoribus quidem & pueris, constare scilicet omnibus omnia, sicut inter amicos, communia esse debere. An non rectè, ô Adimante, dixi, inquam? Rectè nimirum, inquit: sed quemadmodum in alijs, ita in hoc explanare oportet, qua ratione ita se rectè id habeat, quis cõmunionis sit modus. nam multi esse possunt. Ne igitur id prætermittas, quo minus nobis aperias, quẽ tu potissimũ dicas. Profectò nos diu iam expectamus, sperantes expositurum te tam circa filiorum procreationẽ, quæ sit generationis cõditio, quàm circa nutritionem, quæ educationis futura sit ratio: qualisque debeat esse hæc omnis quam tu dicis, uxorum liberorumque communio. Plurimum quippe, immò uerò totum referre istud ad Rempublicã ducimus, rectè ne an non agatur. Nunc autem quum Rempublicam aliam aggrediaris, priusquàm sufficienter tractaueris hæc, uisum id nobis est, quod & ipse audisti, ne te aliud quicquã aggredi permittamus, antequàm hæc omnia, quemadmodũ cætera exposuisses. Me quoque, inquit Glauco, uobiscum sentire existimate. Equidem & Thrasymachus in hoc proculdubio nos conuenire, inquit, omnes, ô Socrates, puta. Quid agitis, obsecro, quid me ita reuocatis? quàm grauem rursus tanquam à principio disputationẽ de Republica suscitatis? Nempe ego quasi hanc iam peregissem, mihi ipse congratulatus sum, satis esse factũ existimans, si quis hæc boni consulat, sic hæc accipiẽs, quemadmodum sunt dicta. Quæ uos nunc exigentes, nescitis quàm frequẽs disputationũ instigetis examen. Quod ego tunc prospiciens, libens cessi, prætermisique, ne crebro nos tumultu turbaret. Quid uerò, inquit Thrasymachus, conuenisse huc hos arbitraris, ô Socrates, ut aurũ funderẽt, potius quàm ut sermones audirent? Vt sermones audirẽt, inquam, sed moderatos. Modus uerò & terminus horum sermonũ audiẽdorum, ô Socrates, inquit Glauco, omnis uita est uiris mentem habentibus. Sed nos quidem mitte: tu uerò ne graueris, si tibi uidetur, ea quæ perquirimus, declarare, quæ nostris custodibus circa mulieres & filios sit futura communio, quæ'ue nutriendorum puerorũ ratio eo ipso in tempore adhibenda, quod generationem inter & disciplinam labitur, quæ laboriosissima certè esse uidetur. conare nobis hęc aperire. Haud facilè, inquã, ô uir beate, explicari hæc possunt. plures enim in his quàm in superiorib. insunt ambiguitates. Primo quidem, an fieri hęc possint, dubitatur. Quinetiam si possint, utrum optima ista sint, & quomodo, dubitabitur.

Quapropter difficultas hęc me dehortatur, uerentem ô dulcis amice, ne uotum quoddam, & fictio eſſe mea hæc oratio uideat. Ne pigeat, inquit, obſecro. neque enim auditores habes ingratos, uel incredulos, uel maleuolos. O' uir optime, inquã ego, num ut exhotteris me, hæc affers? Nempe. Contrà, inquam, omnino facis. Nam ſi ego perſuadeam mihi noſſe quæ dico, pulchrè habet adhortatio hæc. Nempe tutum eſt & audendum, inter amicos, prudentesq́ uiros, uera quæ quis cognoſcit, de maximis precioſis' que rebus pronunciare. Cum diffidentia uerò & ambiguitate uerba facere, quemadmodũ ipſe facio, cauendum, & fallax. Haud formidãdum, inquã, ne riſum audientibus moueam: nam puerile id quidem. ſed ne à uero procul aberrans, & ipſe falſitati ſuccumbam, & amicos mecum traham in ruinam: & in his unà decipiamur, in quibus minimè omnium errare cõueniat. Adoro itaq; ſupplex Adraſtiam ob ea quæ dicturus ſum, Glauco. Reor enĩ, minus eum deliquere, qui non ſponte aliquem perimit, quàm qui circa cõſtitutiones de honeſtis & bonis, iuſtisq́ fallit. Hoc autem diſcrimen ſubire præſtat inter inimicos homines, quàm amicos. Quare melius, ô Glauco, me cõſolare. At enim, ô Socrates, inquit Glauco, ſi quo pacto nos ex hac diſputatione errare contigerit, abſoluemus te uelut ab homicidio, & inſontem in hac deceptione pronunciabimus. Ergo audacter diſputationem ingredere. Porrò innocens eſt, inquam, qui illic abſoluitur, ut leges docent. Ergo & qui hic abſoluitur, innocens. Dic igitur, inquit, hanc ob cauſam. Dicere nunc rurſus oportet, inquam, quæ for tè deinceps dicẽda erant. Fortè autem operæ precium eſt, poſtea quàm integrũ uirile opus expreſsimus, deinceps quæ ſunt mulierum referre, præſertim cum ad hoc ipſe me cohorteris. Hominibus quidẽ natis et eruditis, quemadmodum ſuprà narrauimus, ut mea fert opinio, nulla eſt alia recta filiorum mulierumq; adeptio atque uſus, quàm ea uia gradientibus, quam ipſi à principio ingreſsi ſumus. Etenim conati ſumus, tanquã gregi cuſtodes, uiros fœminæ præficere. Nempe, inquit. Sequamur igitur generationẽ, nutritionemq; quàm ſimillimam adhibentes, conſideremusq; utrum ita deceat, nec ne? Quónam pacto, inquit. Ita. Vtrum inter canes gregis cuſtodes, fœminas ipſas cenſemus unà eadem cuſtodire debere quę & mares, et unà uenari, ac cætera omnia communiter facere. An fœminas quidem intus quaſi domeſtica aſſeruare, tanquã ad forenſia opera impotentes, propter ipſum catulorum partum & nutrimentum: maſculos autem labores ſubire, omnemq; armenti curam gerere? Communiter his, inquit, omnia tribuimus: niſi quòd fœminis ut imbecillioribus, maribus ut robuſtioribus utimur. Fieri'ne poteſt, ut animali aliquo ad eadem utaris, niſi eadem ratione nutrieris, erudierisq;? Nullo modo. Si ergo fœminis ad eadem utemur, ac uiris, in eiſdem erudire decet. Certè. Muſica autem & gymnaſtica uiros in ſuperioribus erudiuimus. Sanè. Mulieribus igitur artes hæ ſimiliter, & res bellicæ tribuendæ ſunt, ad eademq; uti his decet. Conſentaneũ iſtud quidem ex his quæ dicis. Forſitan multa præter conſuetudinem ridicula uidebuntur dicta, circa ea quæ nunc induximus, ſi agantur, uel dicantur. Et maximè quidem. Quid in his maximè ridiculum cernis? An quia nudas fœminas conſpecturus ſis in palæſtris cum uiris certantes, nõ modò iuuenes, ſed & uetulas, quemadmodum ſenes uiros in gymnaſiis, quando unà exercentur, licet iam rugoſi, ueternoſiq; ſint? Ita per Iouem. Nam ridẽdum id quidem, ut nunc res ſunt, uidcatur. Nos igitur, poſtq; dicere cœpimus, haudquaquam uereri debemus facetorum hominum dicacitates, quotcunque & qualeſcunque faciant aduerſus huiuſmodi mutationem, quam circa muſicam gymnaſticamq; inducimus: neq; minus circa armaturam, equeſtremq; facultatem. Probè loqueris. Ergo

poſtquam

poſtquam dicere cœpimus, pergamus ad legis ſeueritatem, rogantes iſtos ne ſolito more nugentur, ſed ſeria cogitent: admonenteſq; haud longum prę teriſſe tempus, ex quo Græcis turpia & ridicula uidebantur, quæ hodie barbarorum pleriſq; ridenda uidẽtur, nudos uidelicet ſpectare uiros: & quando primùm exercitationes huiuſmodi aggreſsi fuerunt, in primis quidẽ Crctenſes, deinde etiam Lacedæmonij, licebat profectò urbanis uiris, qui tunc erant, hæc omnia carpere. an non putas? Equidem. Verùm, poſtquam, ut arbitror, utentibus uiſum eſt commodius nudato corpore quàm operto homines exerceri, factũ eſt, ut quia optimum id fuerat ratione iudicatum, oculis ridiculum minimè uideretur.

Ex quo perſpicuũ eſt, inanẽ eſſe eum hominem, qui deridẽdum quicquam, præterquam quod eſt malum, exiſtimat, qui irridere res ipſas aggreditur, aliam quampiam ſibi proponens deriſionis cauſam, quàm quod inſipidum atq; malum, aut honeſtum quicquam & ſtudio dignum exiſtimat, aliò reſpiciens quàm ad bonum. Sic eſt omnino. An non in hoc primùm cõuenire oportet, utrum poſsint hęc fieri, nécne? Concedere inſuper cuiq;, ut pro arbitrio aduerſus hæc ambigat, ſiue ioco, ſiue ſerio, quis addubitare uoluerit, utrum in hominum natura poſsit fœmina cum maſculo in omnibus operibus cõmunicare, uel in nullo, uel in quibuſdam ualeat, in alijs uerò nequaquam, ipſaq; res militaris utro in genere horum ſit? Nónne quiſquis ita rectè exorſus fuerit, ut decens eſt, rectè etiam peraget? Maximè. Vis ergo, ut nos pro aliorum cauſa, nobis ipſis dubitationibus aduerſemur, ne ſine defenſione, quæ ſunt rationis alterius, oppugnentur? Nihil prohibet.

Dicam igit̃ ſub eorum perſona hunc in modum. Nihil opus eſt, ô Socrates atq; Glauco, ut alij nobis repugnent.

Nam inter nos ſtatim à principio condendæ ciuitatis conſtitit, oportere ſecundum naturam unumquenque unum quiddam, quod ſuum eſſet, peragere. Conſtitit. quid ni? Eſt ne igitur, ubi non longè mulier ipſa natura à uiro differt? Cur non differat? Ergo nónne opus utriq; aliud pro natura utriuſque eſt tribuendum? Proculdubio. Quid reſtat igitur, quo minus aberretis nunc, uobiſq; ipſis contradicatis? quandoquidem aſſeritis uiros & mulieres oportere eadem operari, cum tamen natura ualde inter ſe diſcrepent. Habebis'ne, ô mirifice uir, quid ad iſta pro noſtra defenſione reſpondeas? In præſentia quidem, inquit, haud ſatis facile: ſed orabo te, atq; oro, ut quid potiſsimum in noſtri ſermonis defenſionem afferri poſsit, exponas. Hęc quidem ô Glauco, inquam, cæteraq; generis eiuſdẽ permulta iãdudum proſpiciẽs, timidus atq; inuitus ad hanc legem deſcendebam, de mulierum & filiorum adeptione atq; nutricatione. Profectò, inquit, non leue iſtud apparet. Non certè. ſed ita res ſe habet. Siue quis in ſtagnum breue prolapſus eſt, ſiue profundũ in pelagus, nihilominus aqua in media natat. Prorſus. An non & nobis quoque natandum, conandumq; ut diſputationis undas incolumes euadamus, ſperantes aut delphinum nos aliquem ſuſcepturum, ſubleuaturumq;, aut aliã quandam occultam ſalutis cauſam nobis fore? Ita uidetur. Circumſpice obſecro, ſi qua exitum nanciſcamur.

Attende itaq;. Conuenimus profectò, naturã aliam aliud opus tractare debere: mulieris autem & uiri diuerſam eſſe naturam. Diuerſas naturas in præſentia iiſdem ſtudere rebus iubemus. In hoc illi nos accuſant. Valde. Quàm generoſa, ô Glauco, contradictoriæ artis potentia eſt? Cur, inquit? Quia uidentur mihi permulti etiam inuiti in eam incidere, arbitrarí que nequaquam litigare, ſed diſſerere, ex eo quòd nequeant ſecundum ſpecies diuidentes, quod illis propoſitum eſt, contemplari: imò uerò ſecundum ipſum nomen contrarietatem propoſiti proſequantur, contendentes potius inuicem, quàm diſputantes. Contingit equidem

multis. sed nunquid & nobis idē nunc accidit? Et maximè quidem. Videmur sanè inuiti cōtradictionem attingere. Qua ratione? Quod natura eadem, opera eadē tractare non debeat, fortiter admodū & contentiose, si uerba inspicias, contendimus. Considerauimus autem nullo pacto quæ species alterius eiusdém ue naturæ sit, & quorsum respiciētes, tunc descripserimus, quando diuersæ naturæ studia diuersa, eidem uerò eadem attribuebamus. Certè nequaquam id cogitauimus. Cæterùm licet nobis, ut uidetur, à nobisipsis exquirere, nunquid eadem natura caluorum sit & comatorum, an contraria potius: ac postquam concesserimus esse contrariam, si calui coria incidāt, calceosq́ cōficiant, haudquaquā sinere comatos homines eadem facere: sin autem comati, caluos nequaquam permittere. At risu dignum id esset. An ob aliud ridēdum istud, quàm quòd tunc non omnino eandem & diuersam naturam posuimus, sed illam duntaxat dissimilitudinis & similitudinis speciē obseruauimus, quæ ad ipsa eadem studia pertinebat? Quemadmodum medicum et hominem habentem animum medici næ studijs aptū, naturam eandem habere diximus. an non censes? Equidem. Medicinæ uerò aptum aliam, & aliam uirum promptū ad fabricandum. Omnino. Nónne & genus uirorum, mulierumq́ genus, si in arte aliqua aut studio nihil inter se differāt, hoc utriq; assignādum esse dicemus? sin autem hoc ipso duntaxat discrepare inuicem uideantur, quòd fœmina quidem concipit, uir gignit, nihilo magis admittemus ostēsum fuisse, quòd ad id quo de nunc nos loquimur, à uiro fœmina differat: sed adhuc censebimus, tam custodes quàm mulieres ipsorum eadem apud nos exercere debere? Rectè nimirum. Nónne post hęc iubemus, eum qui contraria dicit, hoc ipsum nobis ostendere, ad quam artem, quòd ue officium ex ijs quæ instituendæ ciuitati conducunt, non eadem sit, sed diuersa uiri mulieris ue natura? Sic utiq; decet. Fortè, quod tu paulo antè dicebas, alius quoq; diceret: subitò quidem quantū satis sit dicere, non facilè esse: sin autem cogitetur, haud multum difficile. Diceret utiq;. Vis ergo oremus eum qui hęc nobis opponit, ut aures nobis præstet, attendatq́ si qua ratione illi ostendere queamus, nullum esse studium ad res ciuitati subministrandas, mulieris proprium? Omnino. Age itaq; ad eum dicamus: responde, nunquid ita dicebas, ad aliquod opus aliquem apto ineptóue à natura ingenio prędi tū esse, ex eo intelligi, quòd ille facilè quicquam percipit, hic difficile: & ille si breue quid à quoquam didicerit, ex eo ipse plurimum inueniat, hic autem cum plura didicerit excogitaueritq;, paulo pòst obliuiscitur: & illi quidem corporis membra sufficienter menti subseruiunt, huic autem repugnant? An alia præter hæc sunt, quibus hominem ad aliqua naturà bene institutū, ab instituto malè distinguis? Nullus alia dicet. Scis ne aliquid ab hominibus exerceri, in quo nō omnia eadem uirorum genus, & excellētius habeat, quàm mulierum genus? an latè uerbis uagabimur, texendi artificium commemorantes, placentarumq; & obsoniorum confectionem, in quibus aliquid mulierū genus esse uidetur, ubi perridiculum sanè apparet cum uincitur? Vera loqueris, quia longè in omnibus, ut ita dixerim, genus à genere superatur. Mulieres autē multę multis uiris ad multa præstantiores. Vniuersum uerò ipsum se habet ut dicis. Nullum igitur est, ô amice, inter eos qui ciuitatem curant, officium mulieris proprium, quà mulier est, aut uiri proprium, quà uir, sed æquè dispersæ in animantibus utrisque naturæ: & omnium quidem operū natura compos est fœmina, omnium & uir est compos: in omnibus autem imbecillior fœmina. Sic est prorsus. Num uiris omnia præcipiemus, mulieri autem nihil? At quomodo?

Est utique, ut nos asseremus, inter mulieres quoque alia medicinæ apta,

apta, alia minimè: alia muſica, alia natura à muſica aliena. Quid ni? Et alia quidem ad exercitationes gymnaſticas & rem militarem prompta, alia uerò ad hæc inepta. Sic arbitror. An non & una quidem ſapientię ſtudioſa eſt, altera ſapientiam ſpernit: & una elato animo, altera uerò depreſſo? Et hoc aſſero. Eſt ergo et inter fœminas quędam ad cuſtodiendũ idonea, quędam minimè. An non naturam quandam huiuſmodi ciuitatem cuſtodientium uirorũ elegimus? Eiuſcemodi certè. Mulieris itaque & uiri eadem hæc natura ad ciuitatem cuſtodiendam, niſi quòd mulieribus ut imbecillioribus, uiris ut robuſtioribus eſt utẽdum. Apparet. Mulieres itaq; tales eligendæ ſunt, ut unà cum uiris & colant & cuſtodiãt ciuitatem, poſtquam idoneæ ſunt, & natura ipſis cognatæ. Prorſus. Studia uerò nónne eadem naturis eiſdem ſunt tribuenda? Eadem. Longo tandem circuitu ad priora illa reuoluti ſumus, conceſſimusq; haud eſſe cõtra naturam, ut cuſtodum mulieres muſica & gymnaſtica exerceantur. Summopere. Quare neq; impoſſibilia, neq; pro deſiderio commenticia, lege ſtatuimus: quandoquidem ſecundum naturam, legem tulimus. Imò quæ his temporibus contra hæc fiunt, multo magis præter natura fiunt, ut uidetur. Videtur. Nónne diſceptandum nobis erat, utrum poſſibilia & optima diceremus, nec'ne? Erat. Quod poſſibilia quidem, conſtitit. Planè. Quod autem optima, poſt hęc aſſerendum. Patet. Ad hoc ut mulieres ad cuſtodiam ſufficientes euadant, non alia opus eſt diſciplina, quàm ea qua uiros ad idem inſtruimus, præſertim cum eadem reperiatur in utriſque natura. Non alia. Quid porrò de hoc ſentis? Quod petis. Quæro equidem, utrum exiſtimes inter uiros alios meliores, deteriores alios eſſe, an ſimiles omnes. Nequaquam ſimiles. In ciuitate igitur, quam condidimus, nunquid cenſes nobis præſtantiores uiros effici cuſtodes, eam quam dedimus diſciplinam adeptos, quàm coriarios peritia coriaria imbutos? Ridiculam rem quęris, inquit. Intelligo equidem. Quid autem? nónne & reliquorum ciuium hi optimi? Et reliquorum. Quin & mulieres tales, erunt optimæ mulierũ? Valde. Eſtne aliquid melius ciuitati, quàm uiros quàm optimos, & mulieres optimas effici? Non eſt. Hoc autem muſica & gymnaſtica, ut ſuprà narrauimus, perficere poſſunt. Proculdubio. Itaque non ſolum poſſibile, ſed & optimum quiddã ciuitati, lege ſtatuimus. Ita eſt. Nudandum igitur corpus erit mulieribus cuſtodum, quãdoquidem pro ueſtibus uirtutem induent. Communicandumq; in bello & alia omni ciuitatis cuſtodia atq; tutela, neque aliud agendum. Horum tamen officiorum leuiora quæque propter generis imbecillitatem mulieribus tribuenda. Qui uerò nudas riſerit mulieres, optimi cuiuſdam gratia ita nudatas, inanem circa ridiculas nugas carpens ſapientiæ fructum, neq; quid rideat, neque quid agat, intelligit. Scitè nanque iſtud & dicitur & aſſeritur: quòd utile quidem, honeſtum: noxium autẽ, turpe. Et maximè quidem. Hunc itaq; unum ueluti gurgitem enataſſe dicamus, de mulierum lege tractantes, adeò ne omnino ſubmergi contigerit, dũ aſſeueraremus omnia cõmuniter exercere debere cuſtodes apud nos tã uiros quàm mulieres. Imò uerò ſibimet oratio noſtra conſonuit, quòd uidelicet & poſſibilia & utilia ferret.

Profundum certè pelagus euaſiſti. Haud ingens id eſſe dices, cum deinceps quod ſequitur, uideris. Dic iam, ut uideam. Hanc quidem & priores cæteras, ut puto, hæc quoq; lex ſequitur. Quæ nã? Mulieres ſcilicet has horum uirorum omnes omnium eſſe communes, nullamq; priuatim alicui adhærere: ac rurſus communes filios, neque patrem filium noſſe, neque filium ſuum agnoſcere patrem. Multo certè difficilius iſtud creditur, quòd uel poſſibile, uel utile ſit. Haud quidem arbitror dubium id cuiquam fore, quin utile ſit, maximumq; bonum,

mulieres esse communes, communes & filios, si modò fieri possit. Verùm arbitror plurimam in eo uersari controuersiam, nunquid fieri possit, nec ne. De utrisq; sanè summopere ambigeť. Dicis utiq; sermonum conspiratione. Ego autem rebar, me iam ab altero liberatum iri, si tibi uisum fuerit utile esse. Nam reliquum mihi fore, ut perquirerem, utrum possibile sit an non. At latere non potuisti, dum fugeres. Redde de utrisq; rationē. Sustinēda mihi certè pœna est, sed hoc mihi indulge. Sine enim paulisper meo me arbitratu reficiam, quemadmodũ qui pigri mēte sunt, pascere se cogitatione, quoties soli proficiscuntur, solent. Etenim huiuscemodi homines, antequam compertum habeant, quo pacto fieri possit quod petunt, omittentes hanc curam, ne nimio labore grauentur, dum de possibili & impossibili deliberent, quasi id iam sit quod affectant, sibi persuadent: ac deinceps reliqua digerũt, oblectanturq;, dũ cogitãt qualia præsente illo facturi sint, atq; ita torpētem animum etiam languidiorem reddũt. Haud secus & ipse pigresco, cupioq; in aliud tempus disceptationem illam differre, possibilia'ne ista sint an non. In præsentia uerò, quasi possibilia sint, admittens, perquiram si ipse permiseris, qua ratione hæc existentia principes ipsi disponent, quod'ue omnium utilissima erunt ista si fiant, tam custodibus quàm ciuitati. Hæc conabor equidem prius tecum considerare, illa uerò posterius, si concesseris. Concedo equidem, considera iam. Arbitror igitur, si modò erunt principes hoc nomine digni, eodemq; modo horũ ministri: hos quidem uelle exequi quæ mandantur, illos autem præcipere, partim ipsis parentes legibus, partim imitantes, quatenus illis nos permiserimus. Probabile id quidem. Tu igitur legis conditor ipsis, quemadmodum uiros elegisti, ita & mulieres eligens, præbebis, quo ad fieri potest, cõsimiles inter se ingenio. Isti autem, utpote ædes & comessationes communes habentes, proprium uerò nihil talium possidentes, unà habitabunt: & inuicem congredientes in gymnasiis, ac reliquo uictu, ab innata, ut arbitror, necessitate ad mutuam trahētur commixtionem. An'non necessaria tibi dicere uideor? Haudquaquam necessaria, geometrica quadam necessitate, sed amatoria, quæ multo acrior est quàm illa ad persuadendum uulgo, atq; trahēdum. Nimirum uehementer, inquam ego. Verùm post hæc, ô Glauco, sine ordine denudari inter se, uel aliud quicquã facere, neque sanctum est in beatorũ hominum ciuitate, neq; iudices id permittent. Neq; enim iustũ esset. Constat utiq; quòd nuptias deinceps, quoad fieri potest, sacras instituemus. Essent autem sacræ quàm utilissimæ. Summopere. Quonã pacto utilissimæ erũt? hoc mihi dicas ô Glauco. Video equidem tuis in ædibus & uenatorios canes, & generosas aues frequẽtes. Nunquid ad istorum coitum generationemq; quandoque animaduertisti? Quorsum istud? Primum inter hos ipsos, licet generosos, nónne sunt & fiunt præstantissimi quidam? Sunt. Vtrum ex quibuscunq; æquè fieri generationem permittis? An curas potius, ut ex optimis generentur? Ex optimis. Num ex tenerrimis quibusq;, an senio cõfectis? an ætatis in flore potius constitutis? Ex his ipsis potius. Ac nisi hunc in modum generatio deducatur, longè deterius fore canum & auium genus existimas? Equidem. Putas in equis, cæterisq; animalib. aliter euenire? Absurdum id esset. Papæ ô dulcis amice, quàm perspicacib. ac summis nobis est opus principibus, siquidem in hominum genere similiter se res habet. Habet utique, quid tum? Quia necesse est, ut medicinis multis utantur. Quando enim medicinis nullis indigent corpora, sed uictus duntaxat institutionem exigunt, medicum certè debiliorem sufficere arbitramur. Cum uerò medicinis est agendum, scimus fortiori quodam medico opus fore. Vera narras. Sed quorsum hæc? Nempe necessarium fore uidetur,

tur, ut frequẽti mendacio & deceptione utantur principes ad ſubditorum utilitatem. Diximus autem ſuprà, huiuſcemodi omnia pharmaci medicinæq; loco neceſſaria eſſe. Et rectè quidem. In nuptijs itaque & filiorum procreatione uidetur rectum hoc fieri non mediocriter. Quo pacto? Oportet profectò ſecundum ea quæ ſuprà conceſsimus, optimos uiros mulieribus optimis utplurimum congredi: deterrimos autem contrà, deterrimis. Et illorum quidem prolem nutrire, horum minimè, ſi armentum excellentiſsimum ſit futurum. Et hæc omnia dum agantur, ab omnibus, preterquam à principibus, ignorari, ſi modò armentum cuſtodum debeat ſeditione carere. Probè admodum. Igitur feſta quædam erunt legibus deſignata, in quibus ſponſos & ſponſas congregabimus: ſacra fient, & hymni à poetis noſtris, celebratis nuptijs conuenientes. Numerum autem nuptiarum arbitrio principum concedemus, ut ad hoſtes ac morbos cæteraq; huiuſmodi reſpicientes, eundem quàm maximè ciuiũ numerũ ſeruent: ne'ue populoſa ciuitas nimis ſit, quoad fieri poteſt, neque uacua. Rectè loqueris. Sortes igitur quædam tali quodam artificio inſtituendæ, ut deterior ille in qualibet copulatione fortunã, non principes culpet. Et maximè quidem. Enimuerò his qui inter iuuenes præſtantiores ſunt in rebus ſiue militaribus, ſiue alijs quibuſdam, munera ac prẽmia danda ſunt, & alia permulta: quin et uberior mulieribus congrediendi licentia, ut ex hac ſimul occaſione filij plures, quàm ex alijs, ex his ferantur. Probè. Itaq; filios qui ex his oriuntur, ſuſcipiẽt ij qui talibus præſident magiſtratus, ſiue uirorum, ſeu fœminarum, ſiue utrorunque. communes enim uiris & mulieribus magiſtratus. Eſt ita. Accipientes utique præſtantum hominum prolem, ad ouile portabunt, ad nutrices quaſdam ſeorſum in ciuitatis parte aliqua commorantes. Eos uerò qui naſcentur ex deterioribus, ſiue etiam ex quibuſcunque alijs, ſed membro aliquo manci, in abditis, ut decet, locis abſcondent. ſiquidem debet cuſtodum genus purum fore. Nutritionem præterea & hi curabunt. Matres enim ad ouile, cum lacte exuberabunt, tranſmittent, procurantes ne ulla ſuum agnoſcere ualeat. Ac ſi hæ minus ſuffecerint, alias inſuper lacte plenas adhibebunt. Prouidebunt quoq;, ut mediocre tempus in lacte ſugendo ſeruetur. Vigilias item, laboresq; cæteros nutricibus imperabũt. Plurimum facultatis ad procreandam prolem cuſtodum mulieribus tribuis. Sic decet. Sed age deinceps, quod maximè intendimus, percurramus. Diximus, planè ex robuſtiſſimis oportere filios procreari. Diximus. An'non tibi quoque uidetur, moderatum adulti roboris tempus eſſe mulieri quidem annos uiginti, uiro autem triginta? Quis horum modus? Vt uidelicet mulier à uigeſimo ætatis anno incipiens, uſq; ad quadrageſimum pariat: uir autem, poſtquam acutiſsimum ſui curſus uigorem tranſierit, annos ſcilicet triginta, inde uſq; ad annos quinque & quinquaginta procreet. Profectò in ijs ætatibus uigor animi corporiſq; conſiſtit. Si igitur ſenior iſtis, ſiue iunior, generationem in communi attigerit, prophanum & iniquum ſcelus hoc eſſe cenſebimus: quaſi fœtus is in ciuitate feratur, qui ſi latuerit, orietur non ſub ſacrificijs quidem & uotis, quæ ſingulis in nuptijs peragent ſacerdotes omnes tam uiri quàm mulieres, et ciuitas uniuerſa, precantes ut ex bonis meliores, ex utilibus utiliores, naſcantur: imò uerò ſub tenebris, ex acri quadam incontinentia. Rectè loqueris. Eadem quoque erit habenda ratio de illo, qui cum adhuc in generandi ætate fuerit, principeq; non copulante, mulierem in ætate iam adulta conſtitutam attigerit. Nempe hunc aſſeremus puerum generare ſpurium, inceſtum, atq; prophanum. Scitè admodũ. Quando igitur iam mulieres & uiri ætatem generationi aptã egreſsi fuerint, licere uiris dicemus, cuicunq; uoluerint,

N præter-

præterquam filiæ atq; matri, & filiarũ natis, matris ue maioribus commiſceri: licere & mulieribus cuilibet copulari, præterquam filio atq; patri, ac ſuperioribus & inferiorib. eorũdem. Cum uerò hæc omnia mandauerimus, interdicemus partum talem, ſi contigerit, in lucẽ produci. Si quid autem coegerit, ita exponere præcipiemus, quaſi eius nulla nutritio ſit. Hęc quoque probè dicuntur. Patres uero & matres, & cęteri cognati quos memorabas, quomodo inuicem diſcernentur? Nullo modo: ſed omnes quicunque naſcẽtur decimo menſe, uel ſeptimo, ex ea die qua quis liberis operam dedit, maſculi ab hoc filij, fœminæ filię nominabuntur. Nati autem eum patrem uocabunt, natorũ ſimiliter filios ille nepotes eſſe dicet, iſti autem ſuperiores auos & auias nominabunt: at eos qui illo tempore naſcerentur, quo patres ipſorum matreſq; inuicem generabant, fratres atq; ſorores. Atq; ita quod modò dicebam, nullo modo ſe mutuò tangerent. Fratribus autem & ſororibus lex cohabitationem concedet, ſi ſors dederit, & Pythia ſimul ſpes reſponſa firmauerit. Rectè admodũ. Talis utiq; erit, ô Glauco, inter ciuitatis cuſtodes mulierũ filiorumq; communio. quod autem congruat reliquo ciuitatis ordini, ſitq; admodum optima, oportet deinceps ratione confirmare: aut quid agemus? Hoc omnino. An non conuentionis huius hoc eſt principium, ut à nobis ipſis ſciſcitemur, quid maximum bonum ad ciuitatis conſtitutionem inueniamus, ad quod reſpiciens legiſlator, leges condere debet, quid ue maximũ malum? Conſideremus deinde, an ea quæ modò narrauimus, ad boni ipſius ueſtigationem nobis conueniant, à mali autẽ ueſtigio diſſonẽt. Maximè omnium. Habemus ne ullum perniciosius ciuitati malum, quàm quod eam diuidit, & ex una plures facit? uel melius quicquam, eo quod ipſam uincit ſimul, & unam efficit? Non habemus. Nónne uoluptatis dolorisq; communio unit, quando ciues omnes maximè ex earundem rerum acceſſu uel deceſſu pariter gaudent ac dolent? Et maximè quidem. Horum uerò diuerſitas eam diſſoluit, quãdo eiſdem ciuitatis, & eorum qui in ciuitate ſunt caſibus alij uehementer dolent, alij geſtiunt. Quid ni? Ex hoc autẽ tale quid prouenit, quãdo nõ ſimul in ciuitate hæc uerba uulgantur, Meum ſcilicet, et nõ meum, ac de alieno eodem modo. Valde. In quacunque igitur ciuitate complurimi ad idem ſecũdum eadem hoc dicunt, Meum, & non meum, ea optimè gubernaſ. Prorſus. Et quæcunq; quàm optimè ut unus homo affecta ſit. Porrò quotiens alicuius noſtrûm percuſſus eſt digitus, tota corporis communio ad animam pertingens, in unam coordinationem eius quod in ipſa anima dominatur, ſenſit protinus, totaq; ſimul afflicta parte condoluit. atq; idcirco hominem dolere digitum dicimus. Eademq; eſt de quauis alia parte & paſsione hominis ratio: de dolore uidelicet, cum pars aliqua dolet: ac de uoluptate, cum aliqua ſui parte reficitur. Eadem ratio certè: & quod quæris, ciuitas quæ optimè regitur, quàm proximè ad hoc accedit. Quotiẽs, ut arbitror, ciuium cuiquam boni aliquid, uel mali contingat, talis utiq; ciuitas ſuum eſſe clamabit eum qui ſic afficitur: atq; ideo tota uel lętabitur unà, uel dolebit. Neceſſe eſt ita in ciuitate optimis legibus gubernata contingat. Sed hora iam eſt, ut ad ciuitatem noſtrã redeamus, & quæ nunc inter nos conſtituerunt, exquiramus, utrum ciuitati huic conueniant maximè, an alteri potius. Licet prorſus. Sunt & in alijs ciuitatib. principes & populus, & in iſta ſimiliter? Sunt. Atqui omnes iſti ciues ſe alterutrum appellabunt? Quid ni? Sed præter ciuis nomen, quomodo in alijs ciuitatibus populus principes uocat? In pluribus quidem Dominos, in populari autẽ gubernatione Principes. At noſtræ ciuitatis populus, quomodo ultra ciuis nomen Principes nuncupabit? Seruatores: auxiliarioſq;. Quo autem modo iſti populum?

lum? Mercedis tributores & nutritores. Qui uerò in alijs præsunt, populum? Seruos. Principes ipsi se inuicem? Conprincipes. Nostri autem? Concustodes. Putas esse aliquem inter aliarum ciuitatum principes, qui ex collegis alium sibi propinquum, alium extraneũ uocet? Equidem multos. Proquinquum igitur tanquam suum & putat & dicit: extraneum uerò, ut non suum. Planè. E' nostris autem custodibus, est'ne ullus qui collegarum quempiam extraneum arbitretur ac uocet? Nullus. Cuicunq; enim quis occurret, uel fratri, uel sorori, aut patri, aut matri, aut filio, aut filiæ, siue horum natis, seu maioribus putabit occurrere. Pręclarè loqueris. sed ad hoc quoque responde, Vtrum ciuibus tuis nomina duntaxat inuicem propinqua familiaria lege statues? an præterea propinquitatis officia, ut uidelicet ita se gerant, ut appellationis ipsius dignitas postulat, feruentéq; erga parentes, quæcunq; lex exhiberi illis præcipit, reuerentiam, curam, obediẽtiam: alioquin & Deos & homines infensos habeant, utpote qui neq; sancta, neq; iusta agant, si contrà fecerint? Alij'ne in hac tua ciuitate sermones, q̃ hi, cũctis ex ciuibus, protinus ad aures puerorũ circumsonabunt, & aduersus parẽtes, quoscunq; illis quis indicauerit, & aduersus alios genere proximos? Hi certè ipsi. Absurdum enim id esset, si domestica nomina tantum ore, sine officio proferrentur. In hac igitur ciuitate maximè omnium, uno aliquo bene uel malè affecto, uno ore clamabunt omnes, Meum bene se habet, uel meũ se habet malè. Vera loqueris. Cum hac opinione ac uerbis huiusmodi sequi dicebamus, ut & uoluptates communes sint, & dolores. Et rectè quidem. In eo igitur maximè nostri ciues inuicem communicabũt, quòd meum dicent: ex qua cõmunione sequetur, ut uoluptates & dolores communes habeant. Penitus. Horum uerò causa unà cum reliqua ciuitatis constitutione, est ipsa custodum circa mulieres filiosq; communio. Sic est omnino.

Enimuero summum hoc ciuitati bonum esse confessi sumus, cum ciuitatẽ rectè gubernatam similem esse diceremus corporis, cum singulis partibus suis circa uoluptatem et dolorem quoquo modo communicantis. Et merito quidem concessimus. Maximi itaque boni causa ciuitati nobis patuit esse, ipsa inter auxiliarios mulierum filiorumq; communio. Valde. Atqui & superioribus hæc consonant. Diximus enim, neq; domos proprias his esse debere, neq; agros, neq; possessionem aliquam, sed ab alijs accipere nutrimenta mercedem custodiæ, & communiter omnes consumere, si ueri custodes futuri sunt. Probè. Nónne quod ipse aio, & quæ suprà, & quæ nunc inducta sunt, maximè faciunt, ut ueri hi custodes euadant, neq; diuidãt ciuitatem, dum meum dicant nõ idem omnium, sed aliorũ aliud esse, & alius in propriam domum trahat quocunq; seorsum ab alijs usurpare uoluerit, alius in suam ab alijs diuersam domum: & ex proprijs mulieribus ac filijs, diuersi diuersis lætentur et doleant: imò uerò ut ex una proprij eiusdem omnium sententia, in idem tendẽtes omnes, quoad fieri potest, similibus uoluptatibus, & doloribus ijsdem, siquid accidat, afficiantur? Maximè. Quid autem? iudiciorum controuersiæ accusationesq; mutuæ, nónne cessabunt omnes, quandoquidem nec proprium quicquam præter corpus quisquam habebit, reliqua uerò communia? Vnde sequitur, sine seditione illos fore, quantum ad eas lites attinet, quæ pecuniarum, uel filiorum, uel propinquorum causa oriri solẽt. Necesse est omnino hæc abesse. Quin neq; de ui illata usquam contendetur. Nempe asseremus honestum & æquum esse, ut æqualem æqualis ab iniuria arceat, tutandis corporibus necessitatem imponentes. Probè. Atqui & hoc rectum lex hæc continet, quòd siquis alicui irascatur, irámque explere contendat, minus ad maiores maiorúmue transibit seditiones. Sic est prorsus. Seniorem quippe lex nostra con

stituit præesse omnibus iunioribus, eosq; corrigere. Perspicuum id quidem. Constat præterea, quòd iunior in seniorem nisi iussu principũ sæuiet nunquam, neq; cædere audebit, ut decens est, neq; ignominia ulla afficere. Metus namq; et pudor custodes sunt, ad hæc prohibenda sufficiẽtes. Pudor quidem non permittet, eos quos parentes suspicantur, uiolare. Metus autem ab iniuria absterrebit quenq;, timentem scilicet ne cæteri omnes, partim ut filij, partim ut fratres, partim ut patres oppresso succurrant. Ita prorsus accidit. Omnino igitur ex his legibus ciues inuicem in pace uitam agent. Summopere. His autem inter se minimè dissidẽtibus, haud metuẽdum est, ne quando ciuitas alia uel aduersus hos, uel ipsi inter se pugnent, se ditionesq; moueant. Non certè. Pudet referre, quia minus deceat, minutissima quæq; mala, à quibus liberi ciues erũt. Adulationes certè aberũt, quibus aduersus diuites, inopes uti solent: Sollicitudines item indigẽtium, atque dolores, quibus in filijs nutriendis, quærendisq; pecunijs propter necessariam domesticorum seruorumq; nutritionem uexantur, dum & fœnoribus dant operam, & negant quæ acceperunt, & quæstui undecunq; student. Seponunt præterea apud mulieres ministrosq; permulta, quę ad tẽpus condantur. Nam quàm multa, & qualia in ijs homines patiuntur, ô amice, & ipsa per se cuiq; patent, & illiberalia sunt, & indigna narratu. Patent planè uel cæco. Porrò ab his omnibus liberi erunt, uitamq; agẽt beatiorem beatissima illa eorum uita, qui uicerunt Olympia. Qua ratione? Nempe illi ob exiguam eorum quæ hi possident partem, beati putantur. Nam & uictoria horum præclarior, & perfectior ex publico alimonia: horumq; uictoria, ciuitatis totius est salus. Alimẽta præterea, & quæcunq; alia ad uictũ necessaria, ipsi, eorumq; filij coronationis loco accipiunt. Honores insuper & præmia ab ipsa Repub. uiuentes cõsequuntur, & uita functi digna sepulchrorum suis uirtutibus monimenta. Hæc certè admodum egregia sunt. Meministi, quòd in superioribus nescio cuius oratio nobis obiecit, tanquã custodes minimè beatos efficeremus: utpote qui nihil haberent, cum tamen liceret illis ciuium omnia possidere. Ipsi autem respondimus, in posterum nos, sicubi contigerit, cõsideraturos. Nam in præsentia custodes quidem, reuera custodes facere nos: ciuitatem uerò, quoad possemus, beatissimam: neq; ad unam quandam eius partem, sed ad totam respicientes, beatitudinẽ illam exquirere. Memini equidem. Nunc certè auxiliariorum uita, quando longè præclarior ac melior quàm eorum qui Olympia uincũt, apparet, nequaquam coriariorum, aut aliorum artificum, aut agricultorum uitæ similis esse uidetur. Non certè, ut & ipse arbitror. Veruntamen, quod & suprà dixi, par est ut hic repetam: quòd si ita custos beatus fieri studeat, ut nõ sit custos, neque sufficiat ipsi uita adeò moderata & stabilis, &, ut nos asserimus, optima: sed insana & puerilis exorta felicitatis opinio, rapiat eum ob ipsam potentiam ad omnia quę in ciuitate sunt sibi uendicanda: cognoscet Hesiodum sapiẽter illud dixisse, Dimidium esse plus quàm totum. Si me consultore utetur, hac in uita manebit. Probas igitur communionem, quam mulieribus cum uiris tribuimus, quo ad disciplinam, filiorum susceptionẽ, custodiam ciuium, ut unà cum uiris in pace gubernent, in bello militent, custodiant unà, & canum instar uenentur, omniumq; officiorũ omnino quoad fieri potest, participes sint. Ac dum hæc agunt, optima agere illas concedis, neque contrà naturam fœminæ, qua instituta est ut cum mare communicet. Probo equidem. Nonne restat deinceps, ut id declaremus, utrum esse possit hæc in hominibus, quemadmodum in reliquis animalibus, communio, & quo pacto possit. Occupauisti prior, quod ego interrogaturus eram. De re quidem bellica manifestum esse arbitror, quo pacto eam

cto eam tractabit. Quónam pacto? Militabũt profectò communiter, tam mares quàm fœminæ, ducentq́ adultos filios secum ad præliũ: ut, quemadmodum aliorum opificum filij, & hi patrum suorum opera cernant, quæ ipsi quoque cum ad maturam ætatem peruenerint, effecturi sunt: atq́ insuper ut parentibus auxilio sint, ministrentq́ omnia quæ ad bellũ spectent, patresq́ & matres curent. An non animaduertisti, quòd in artibus accidit, ueluti quàm diu figulorum filij fingentes patres spectant, eisq́ ministrant, antequam ipsi quicquam fingant? Maximè. Nunquid diligẽtius illi quàm custodes, filios suos erudire debent peritia & inspectione operum cuique conuenientium? Ridiculum id quidem esset. Quinetiam omne genus animantium natis præsentibus ardentius pugnat. Est ita. uerùm periculum est permaximum, ô Socrates, ne si fortè, ut accidit in bello, sors aduersa contigerit, filios quoque secum perdant, ex quo ciuitas nimis multis orbata hominibus, resurgere rursus ad prælium nequeat. Vera loqueris. Sed tu forsan in primis ita se comparare quenque oportere existimas, ut nullum unquam periculum subeat. Nullo modo. Quid? Nónne tunc in discrimẽ ueniendum, ubi qui se egregiè gesserint, præstantiores euadent? Perspicuum est. Num parum interesse censes, indignũue quod propter periculum suscipiatur, ut spectent, uel non spectent res bellicas pueri, qui milites futuri sunt? Imò uerò referre ad id quod ais. Danda igitur opera est, ut bellum pueri spectent duntaxat, et qua ratione tuti sint excogitandum, atque ita rectè fiet. Nempe. Principiò parentes eorum haudquaquam ignari erunt, sed quo ad hominibus concessum est, ad discernendum perspicaces, quibus in castris periculum insit, quibus non insit periculum. Verisimile id quidem. Ad tutiora itaque ducent eos, ad alia minimè. Probè. Deinde rectores illis præficient, non ignauissimos quosque, sed homines & usu rerum & ætate idoneos, duces & pædagogos. Ita dècet. Verùm multa dicemus præter opinionem multis hominibus euenisse. Et maximè quidem. Horum causa ô amice, statim à teneris annis alæ quædam applicandæ puerulis, ut si quando opus fuerit, uolántes protinus aufugiant. Quomodo istud ais? Equitare consuescant primis ab annis pueri: cum'que hoc didicerint, equis ad spectaculum belli ducentur, nõ ferocibus quidem, aut nimium bellicosis, sed quàm uelocissimis, & habenis facilè obsequentibus: atque ita commodissimè opus suum prospicient, securissimeq́ euadent siquid aduersi contigerit, seniores duces sequentes. Scitè admodum loqui mihi uideris. Quid de his quæ ad bellum attinent, dicendum? Quæ seruanda militibus ad se inuicem & aduersus hostes? Nunquid rectè sentio, nec'ne? Quid'nam? Arbitror eum qui in acie ordinem deseruit, uel arma abiecit, uel tale aliquid propter timiditatem commisit, ad opificum ordinem uel agricultorum esse transmittendum. Sic decet. Eum uerò qui uiuus ab hostibus captus fuerit, etiam gratis reddere uolentibus, relinquendum, ut præda quomodocunque libet, utantur. Omnino. Qui autem egregiè sese gerens excelluerit, primò quidem in ipsa expeditione ab ijs qui unà militant adolescentibus ac pueris, sigillatim à quolibet coronandus, nónne tibi uidetur? Mihi uerò. Quid? nónne & dexteras iungere illi debebunt? Et hoc. At hoc præterea tibi forsitan non uidetur? Quid? Vt oscula à quolibet accipere debeat, ac dare.

Immò uerò maximè omnium. Atqui & legi huic addendum existimo, ut quoad in ea expeditione fuerint, nemini renuere liceat, quemcunque osculari ipse desiderauerit: ut si quis alicuius amore captus fuerit uel maris uel fœminæ, acrior sit ad uictoriam consequendam. Præclarè. Nam quòd nuptiæ strenuis uiris facilius paratæ quàm alijs, & cooptio-

nes frequentiores erunt, ut quàm plurimi ex his nascantur, iam dictum est. Diximus certè. Etenim secundũ Homerum, eiusmodi iuuenes iustum est maximè honorare. Nam ipse Aiacem bello præcellentem, dixit assiduis ab humeris honoratum: quasi hic pubescenti homini ac forti conueniens sit honor, ex quo cum honore simul & robur augeatur. Rectè admodum. In his ergo Homero parebimus. Etenim nos in sacris cæterisq; huiusmodi uiros bonos quo magis excellent, eo magis & hymnis, & his quæ modò diximus, honestabimus, sedibus item & carnibus, plenisq; pateris, ut & honoremus unà uiros prę̄stãtes, mulieresque, et exerceamus. Bellissimè loqueris. Eum uerò q in militia, quũ se strenuè gesserit, obijt, primum aurei generis esse dicemus. Maximè omnium. Deinde Hesiodo fide adhibita, asseremus, quicunque hoc ex genere decedunt è uita, dęmones effici sanctos, terrestres, optimos expulsores malorũ, custodesq; mortalium. Ita certè credemus. Consulemus ergo oraculum, quo pacto beatos diuinosq; uiros cõdere deceat, & quibus insignibus pręcipuè decorare, atq; ita condemus ut iusserit. Proculdubio. Reliquũ itaque tempus sepulchra eorũ ueluti dæmonum colemus, atque adorabimus. Eadem quoq; seruabimus erga illos, qui cum præcipua probitate pollere in uita iudicati fuerint, senio aut alio quodam modo è uita cesserunt. Decet sanè. At quomodo aduersus hostes nostri se milites gerent? Qua in re? In primis quidẽ de seruitute quęro, utrum iustum esse censeas, ut Græci Græcas urbes in seruitatẽ redigant: an potius, ut neque ab alijs fieri istud permittãt, ac pro uiribus obstent, consuescantq; Gręcorum generi parcere, cauẽtes ne barbaris ipsi seruire cogantur. Omnino, & ad omnia refert Gręcis parcere. Ergo nostri exercitus neminem Græcum facere seruũ debent: sed & Græcis alijs cõsulere potius, ut ipsi ab hoc caueant. Prorsus. Nam ita facilius ac fortius contra barbaros insurgent, & ab se inuicem abstinebunt.

Quid autem? spoliare mortuos pręter arma, postquàm uicerunt, honestum est, an non? An occasionem hoc præbet timidis, ne aduersus hostẽ aduenient, quasi magnificũ aliquid moliantur, quando inter cadauera uolutantur? At enim rapiendi cupiditate multi iam exercitus perierunt. Maximè. An non illiberale quiddã, cogitationisq; auaræ, muliebris ac uilis esse uidet, cadauer expoliare, hostemq; putare mortui corpus, cum aduersarius ipse abierit, eo quo pugnabat relicto? Num censes eos qui hoc agunt, differre à canibus aduersus iactos lapides irascentibus, eo qui iacit dimisso? Nihilo equidem differre arbitror. Quare à rapinis huiusmodi abstinendum est: uictoriæ namque obsunt. Abstinendum penitus. Neque etiam in templum arma transferemus, ea Deo sacraturi, præsertim arma Græcorũ: si modò nobis curæ est cum Gręcis alijs beneuolentia. Maximè uerò formidabimus, ne scelus impium sit, talia à proprijs in sacrum transferre, nisi quid aliud Deus dixerit. Rectè admodum. An cui milites, Gręcorum, quibuscum pugnabũt, agros depopulabuntur, ac domos incendent? Libẽter, quid tu de hoc sentis, audirẽ. Mihi quidem nihil tale uidetur agendum esse, sed fructus annuos duntaxat auferendos. Vis causam dicam? Equidem. Videtur mihi, sicuti nomina hæc duo sunt, bellum ac seditio, ita & duo quædam duabus subesse differentijs. Dico autem duo hæc, aliud quidem proprium & cognatum, aliud alienum atque extraneum. Inimicitiam, quæ inter nos est, seditionem: quæ inter extraneos, bellum uocant. Haud ab re est, quod ais. Animaduerte, nũquid & hoc ad rem dicam. Aio equidem, Græcos omnes inter se propinquos esse genere, atque cognatos; à barbaris autem diuersos atque extraneos. Præclarè loqueris. Quoties igitur Græcia aduersus barbaros, uel contra Græcos barbari ipsi pugnabunt, bellum

gerere

gerere asseremus, & hostes esse natura, & has inimicitias bellum uocabimus. Quando uerò Græci aduersus Græcos insurgent, dicemus eos natura quidem amicos esse, morbo autem laborare in hoc Græciam, & seditionibus agitari, & seditionem has inimicitias appellabimus. Assentior equidem. Si in seditiosa ciuitate utriusq; factionis homines aduersariorum agros deturbarent, inflammarentq; domos, uides quàm perniciosa futura seditio sit, neutriq; illorũ patriæ suæ cultores? Quippe si eam amarent, nunq̃ certè auderẽt nutricem matremq; uastare: sed satis esse factum putarent, si uictores aliorum raperent fructus, existimantes non semper se inuicem pugnaturos, sed quandoq; reconciliandos. Mitiorum profectò hominum hæc est sententia. Ciuitas hæc quam condimus, nónne Græca? Decet. Ergo & æqui & mites in ea ciues. Maximè. Quare Græcorum amici. Nempe omnem Græciam sibi cõiunctam existimabunt, & sacra habebunt ut alij inter se communia. Summopere.

Itaque contentionem sibi aduersus alios Græcos exortam, tanquam cum suis geri putabunt, seditionemq; uocabunt, nõ bellum. Sic prorsus agent.

Ergo tanquã qui reconciliandi quãdoq; sint, altercabũtur. Ita certè. Pia itaque sententia, & temperato animo rem agent, non ad seruitutem aut necem respicientes, tanquam qui hostes minimè sint. Hoc utique modo. Non ergo Græciam, cum Græci sint, destruent, neq; domos incendent, neque putabunt in singulis ciuitatibus omnes sibi aduersos esse & uiros, & mulieres, & pueros: sed paucos admodum inimicos, eos duntaxat qui fuerint discordiæ causa. Quamobrem neque regionẽ deuastabũt eorum, quasi ut plurimum amicorum, neque domos subuertent: sed eatenus decertabunt, quatenus qui discordiæ causam dederunt, insontibus pœnas soluant.

Assentior equidẽ ita esse: Græcis pugnantibus repugnandum, contrà barbaros autem ita animatos esse debere, ut nunc Græci contra Græcos affecti sunt. Ponamus itaq; legem hanc custodibus, ut neq; populẽtur agros, neq; igne ædes absumãt. Ponamus profectò, & hæc una cum superiorib. rectè se habere, asseueremus. Sed mihi quidem uideris, ô Socrates, si quis te alia quædam narrare permittat, nunquam illius te recordaturũ, quod in superioribus prætermittens, hæc omnia in medium adduxisti: quòd uidelicet possibile sit hanc Rempublicam fieri, & quo pacto fieri possit. Nam si extiterit, quòd bona omnia ciuitati ipsi prouenient, non dubito: quin & ea etiam quæ tu prætermittis. quòd uidelicet ciues illi cõtra hostes strenuè pugnabunt, eo q; se inuicẽ nequaq̃ deserent, cognoscẽtes se inuicem esse propinquos, perq; hæc nomina mutuò se uocãtes, fratres, patres, filios. Quòd si & fœminæ militẽt unà, siue eodem in ordine, siue subsequenti acie, ut et terreant hostes, & cum necessitas postulauerit, uiris auxiliũ afferãt, certè scio inexpugnabiles eos fore: & quot bona eos domi sequantur, etsi dicta omnia nõ sunt, intelligo. Verùm tanq̃ cõcedẽte me hæc omnia, & alia permulta, si fiat hæc Respub. prouentura, ne plura de ipsa superinducas: sed hoc ipsum iam conemur nobis persuadere, q; possibile sit, & qua ratione possibile hanc extare Remp. Cætera uerò mittamus. Subita quadã incursione sermonẽ meum iterũ inuasisti, neq; mihi ignoscis militiæ laborib. iam defesso: neq; aduertis forsitã quòd uix me duobus ẽ fluctib. emergentẽ, nunc in tertium retrudis pelagus profundissimum. Quod postquam uideris, audierisq;, dabis certè mihi ueniam, cognoscens haud iniuria extimuisse me sermonẽ, adeò ab opinione hominũ abhorrentẽ ingredi. Quo plura in hanc sententiã congeres, eo minus dimittẽris à nobis, quo minus ostẽdas qua ratione fieri possit hæc Resp. Quare dicas iam, nec ultra cuncteris. In primis meminisse oportet, quod inquirentes quale quid iustitia et iniustitia sit, huc disputando deuenimus. Oportet sa-

ne, sed quorsum hæc? Nempe si quale quid iusticia sit cōspexerimus, num uirū iustum censebimus nihilo debere ab illa differre, sed talem esse omnino qualis ipsa iusticia est? an satis esse factum putabimus, si quàm proximè ad eam accesserit, et maximè omnium illius sit particeps? Ita planè satis habere putabimus. Exempli igit̄ causa, quale quid iusticia sit quæsiuimus, & qualis uir perfectè iustus, si extet: iniusticia rursus qualis, & iniustissimus homo: ut quales ipsi, quoad beatitudinem & miseriam esse nobis contuentibus uiderētur, cogeremur & de nobis ipsis fateri, talē nostrûm quenque sortem habiturum, quisquis ē nobis, illis se præstiterit quàm simillimū. Non autem ob id perscrutati hæc sumus, ut monstraremus ea fieri posse. Vera hæc sunt. Censes aliquem ex hoc minus bonum fore pictorem, q̄ postquàm humanæ pulchritudinis exemplar absolutum ediderit, nihilq̄ de specie prætermiserit, nequeat demōstrare, hominē talem reperiri posse? Nequaquam. Nónne et nos prę stantissimæ ciuitatis oratione exemplar effinximus? Prorsus. An igitur eo minus nos rectè loqui existimas, si ostendere non possumus, talem extare posse ciuitatē, qualem ipso sermone depinximus? Minimè. Sic utiq̄ se ueritas habet. Quòd si & hoc præterea tui causa demonstrandum, quo modo, & secundum quid maximè effici posśit, rursus ad hanc ostensionem hæc ipsa mihi fateare oportet. Quænam? Nunquid sic fieri quicquā possit, ut dicitur: uel ita natura cōparatū est, ut actio minus quàm sermo ueritatem attingat, licet alicui nō uideatur?

Tu uerò utrum das istud, an non?

Do equidē. Ne me cogas igit̄, ut qualia uerbis hæc figurauimus, talia penitus digito indicare debeā. Sed si ualeamus adinuenire qua ratione quàm proximè ad hæc accedat Reipublicæ institutio, fatendū est comperisse nos, quemadmodum quæ tu præcipis, effici possunt. An nō satis esse factum duces, si horum compos efficiaris? Nam ego quidem sat haberē. Ego quoq̄.

Conemur igitur declarare posthac, quid istud sit, propter quod in ciuitatibus malè agatur, quo minus sic regantur: & utrum unius cuiusdā exigui mutatione ciuitas ad hanc formam instituatur, quid' ue illud sit: & nūquid maximè unius mutatione id fiat, uel saltē duorū, an plurium, sed quàm paucissimorum, & potentia minimorum. Sic omnino. Vno quodā mutato ostendere id possumus, quod caderet: quod quidem non est paruum, nec facile, posśibile tamē. Quid istud? Ad id redeo equidem, quod ingenti fluctui cōparauimus. Dicet igitur, quāquam suspicor ne effusiore peruicaciorum risu inundante penitus obruatur. Considera quod dicturus sum. Dic iam. Nisi philosophi ciuitatibus dominentur: uel hi qui nunc reges potentesq̄ dicuntur, legitimè sufficienterq̄ philosophentur: in idemq̄ ciuilis potentia & philosophia cōcurrant: neq̄, quod nunc fit, à diuersis duo hæc tractentur ingenijs, non erit ciuitati, uel ut mea fert opinio, hominū generi requies ulla malorum: neque prius hæc Respub. quam uerbis exposuimus, orietur pro uiribus, & lumen solis aspiciet. Hoc est, quod ego iam diu dicere uereor, quasi sit incredibile dictu. Nam haud facilè persuadetur, nullam aliam gubernationē priuatim uel publicè futuram fœlicem. Ex hac tua oratione, ô Socrates, existimato lacessitos plurimos, nec uiles quidem homūculos, abiectis uestibus, susceptisq̄ undecunque contigerit armis, impetum in te facturos, & magnum quiddam conaturos. Quibus nisi oratione occurris, defendisq̄ te, uerè plurimis cōuicijs laceratus dabis pœnas. Annō tu horū mihi causa es? Et rectè quidem. Verùm haud te prodā, imò certè defendā, quibuscunq̄ potero. Possum certè beneuolentia, exhortationibusq̄, ac fortè diligentius q̄ quiuis alius respōdebo. Quamobrē tanq̄ hoc defensore adiutus, conare his incredulis demōstrare, ita esse ut dicis. Annitendū profectò, postq̄ & tu acriter ꝓpugnatu-

pugnaturus uideris. Necessarium mihi uidetur, si eos effugere uolumus, declarare illis in primis, quales uiros esse philosophos arbitremur, cũ illis exhibemus imperiũ: ut his patefactis, possit aliquis opẽ ferre: ostendens, quòd hos quidẽ decet ex ipsa natura, & philosophiæ studiũ, & reip. administrationem attingere: alios aũt nequaquã attingere, sed ducẽtib. illis obtẽperare. Declarandũ iam. Age hàc me sequere, si quo modo exponere, quod satis sit, ualeamus. Duc. Nunquid admonẽdus es? an satis ipse meministi, quòd quãdo aliquẽ amare aliquid dicimus, uideatur oportet, si uerè id dicitur, nõ partim illud diligere, partim minimè, sed erga totũ affici? Admonitione equidẽ egeo. Nã nõ satis teneo. Aliũ quemuis potius decebat, ô Glauco, ita loqui. Virum aũt amori plurimũ indulgentẽ ignorare non decet, quòd omnes in ætatis flore cõstituti, puerorum amatorẽ quoquo modo stimulãt atq; concitant, cũ digni cura ac dilectione esse uideantur. An nõ sic erga speciosos adolescentes affecti estis? Alius quia simus, gratiosus à uobis iudicatur, laudaturq;: aquilinũ uerò regium appellatis. Alius, quia medius istorũ est, cõcinnus admodũ uobis esse uidetur. fuscos, uiriles uocatis: cãdidos, deorũ filios. pallidũ autem adolescentẽ quis, nisi amator ipse blandiens quodãmodo, & suffusci appellatione appellauit, in ephebis scilicet pallorem facilè ferens? Et, ut summatim dicam, quascunque captatis occasiunculas, quo neminem omnino florẽtis ętatis adolescentem reijciatis. Si in me ostendere cupis, quo pacto amatores afficiãtur, disputationis gratia hoc accipio. Quid uini auidos? non'ne similiter affectos uides? quodlibet uinum quacunque capta occasione uehementer expetere? Valde. Quin etiam animaduertisse te arbitror, quòd ambitiosi homines, si exercitus totius præfecturam assequi nequeunt, saltem tribuni effici uolunt: ac nisi à magnis uenerandisq; hominibus honorentur, honorem ab ignobilibus accipiunt, utpote qui honorem prorsus affectent. Magnopere. Fateberis hoc, an non? Nũ eum quem amare quippiam dicimus, omnem illam rem ardere dicemus? an partim exoptare rem eam, partim nequaquam fatebimur? Omnem. Non'ne ergo philosophum sapientiæ studiosum esse dicemus, nõ huius quidem auidum, illius non, sed omnis potius sapientiæ? Vera loqueris. Eum igitur qui aliquam spernit doctrinam, præsertim dum est iuuenis, neq; dum ratione delectum habet quid cõferat, quid'ue non conferat discernentem, nequaquam discendi cupidum, uel sapiẽtiæ amatorem esse asseuerabimus: quemadmodum illum qui fastidit epulas, neque esurire dicimus, neq; epulas concupiscere, neq; amatorem cibi, sed contemptorem uocamus. Et meritò quidem. Hominẽ uerò ad quãlibet doctrinam degustandã propensiorem, ad discẽdumq; promptissimũ, & inexplebiliter inhiantẽ, meritò philosophum nuncupabimus. Non'ne? Nũcupabimus. At uerò multi & absurdi quidem homines tales esse comperientur. Nam qui spectaculorum auidi sunt, discendi cupidi omnes esse uidentur: & ad audiendum curiosos homines, absurdũ est philosophos dicere, qui ad rationem dicendi disserendiq; haud libẽter accedunt: uerùm ad omnes choros protinus audiendos, quasi auribus mercede conductis, in Bacchanalibus obuersantur, cantusq; omnes, siue in urbe, siue in suburbijs agantur, audire percupiunt. Nunquid istos omnes, ac alios talium quorundã percipiendorum cupidos, & artib. uilissimis incumbentes, philosophos nominabimus? Nullo modo, sed philosophis similes. Veros autem philosophos, quos appellas? Veritatis inspiciendæ cupidos. Rectè quidem istud, sed quomodo dicis? Haud facile istud ad alios eloqui. Te autem hoc mihi daturum arbitror. Quid potissimum? Postquam contrarium est turpi pulchrum, duo hæc esse. Quid ni? Et postquam duo hæc sunt, singula unum erunt. Et hoc.

De iusto quin etiam & iniusto, bono & malo, speciebusq; omnibus ratio eadem. Nam quodlibet istorũ, unum ipsum est: corporum uerò actionum & alterna communione passim apparentia, singula multa uidentur. Scitè loqueris. Hac equidem ratione distinguo, seorsum quidem, quos tu modò dicebas, curiosos ad uidendum, audiendum, artesq; tractandas: seorsum quoq; & illos de quib. est sermo, quos solos meritò quis philosophos appellabit. Quomodo istud ais? Homines oculis & aurib. dediti, pulchris uocibus, coloribus, & figuris, & omnibus quæ ex talib. constãt, admodum delectantur, ipsius autem pulchri naturam cogitatio eorum nõ potest attingere. Sic est. Qui uerò ad ipsum pulchrum ascendere ualeãt, & secũdum seipsum inspicere, non'ne rari? Rari admodum. Qui res istas pulchras existimat, ipsam uerò pulchritudinẽ neq; putãt esse, neq; si quis ducat, ad perceptionem eius attingere potest: uerè sapere tibi uidetur, an insomnijs ludi? Considera itaq;. somniare nõ id est, quando siue dormiẽs quis, seu uigilãs, quod alicui simile est, non simile, sed ipsum esse censet cuius est simile? Somnia uidere hunc ego dicerem. Quid uerò? qui contrà affectus est, intelligitq; quid ipsum, pulchrum, ac discernere ualet & ipsum, & quæ ipsius participant, adeò ut neq; ipsum illa esse, neq; illa ipsum putet, uigil'ne uiuit, an oscitans? Certè peruigil. Huius igitur cogitationem ut cognoscentis, cognitionem iure uocabimus: huius tanquam opinantis, opinionem. Omnino. Si nobis succenseat is quem opinari dicimus, non cognoscere, negetq; nos uera loqui, qua ratione eũ mitigabimus, sensimq; & blandè persuadebimus, sanæ mentis eum nõ esse? Oportet sanè. Aduerte quid ad eum dicemus: Si uis, sanè hunc in modum ab eo sciscitabimur, dicentes quòd si quid nouit, nulla inuidia: sed gratum erit nobis & ipsum scire aliquid, & quid sciat, nouisse. Sed mihi id dicas, Quicunq; cognoscit, cognoscit'ne aliquid aut nihil? At tu mihi eius loco responde. Aliquid certè. Vtrũ quod est, an quod non est? Quod est. Quo enim modo quod nõ est, cognosci posset? Sufficienter istud cõstabit, si uaria sub ratione peruestigetur, quòd uidelicet omnino ens, omnino & cognosci potest: nullo modo ens, nullo modo cognosci. Sufficientissimè. Siquid autem ita se habet, ut & sit & nõ sit, non'ne medium erit inter id quod est omnino, & id quod nullo modo est? Mediũ. Circa id quod est, cognitio ipsa uersatur: ignoratio ex necessitate circa id quod non est. Circa medium istorum, medium quoddam inuestigandum, scientiam inter & ignorantiam, si quid huiusmodi reperitur. Prorsus. Num aliquid esse opinionem dicimus? Quid ni? Vtrum eandem potentiam cum sciẽtia, an diuersam? Diuersam. Ergo circa aliud quidẽ uersatur opinio, circa aliud autẽ scientia, uel secundum potentiam eandem, uel secũdum eandem utraq; suijpsius potentiam. Est ita. An non scientia quidem circa id quod est, ea ratione qua ens est cognoscit? Imò uerò necessarium esse censeo, ut prius ista distinguam. Quid? Dicemus utiq; potẽtias esse genus aliquod eorum quæ sunt, quib. & nos possumus, quæcunq; possumus, & aliud, quodcunq; aliquid potest. Veluti uisum & auditum potentias quasdã uoco, si modò quod loquor intelligis.

Intelligo equidẽ. Audi quod mihi de his uidetur. Nã ego quidẽ ipsius potentiæ neq; colorẽ uideo aliquẽ, neq; figurã, neq; quicquã taliũ, qualia plurium reliquorũ, ad quæ respiciens aliqua apud me distinguo, hæc alia esse, alia illa. In potentia uerò ad illud solum aspicio, quod est, quod'ue agit: & hac ratione quamlibet ipsarum, potẽtiam nuncupaui: & illam quidem quę ad idẽ rẽdit, idemq; agit, eandẽ uoco: aliam uerò illam quæ ad aliud spectat, & aliud operatur. Tu uerò quid in his agis? Quod & tu. Age rursus ad hęc conuertere, ô uir optime. Vtrum sciẽtiam potentiã quandã esse dicis? an in

genus

genus aliud refers? Potentiam, & omnium profectò ualidiſsimam. Opinionem uerò, potentiam'ne, an aliud quiddam eſſe dicemus? Potentiam certè. Nam quo opinari poſſumus, nō aliud eſt quàm opinio. At paulo antè confitebaris, nō idem eſſe ſcientiam & opinionem. Quo pacto quis mentem habens, idem aſſeret quod falli poteſt, & quod non poteſt? Optimè quidem. Cōſtat itaq;, aliud eſſe apud nos ab opinione ſcientiā. Aliud planè. Vtraq; igitur circa aliud aliud operari ſuapte natura poteſt. Neceſſe eſt. Scientia quidem, circa id quod eſt, ipſum ens ut ſe habet cognoſcere. Sanè. Opinio autem opinari. Et hoc. An idē quod & ſcientia noſcit? eritq; idē quod opinione percipitur, & quod ſcientia? an potius impoſsibile? Impoſsibile certè, ex his quæ conceſsimus. ſiquidem circa aliud alia potentia ipſa ex natura uerſatur: potentiæ uero utræq; ſunt, ſciētia ſcilicet & opinio: alia item utraq;, ut eſt dictum. ex his autem fieri non poteſt, ut idem ſit quod ſcientia comprehenditur, & quod opinione concipitur. Non'ne igitur ſi ipſum ens cognitione percipitur, id quod cōcipitur opinione, aliud quiddam præter ipſum ens eſt dicendum? Aliud. Nunquid non ens opinatur? an impoſsibile eſt opinari nō ens? Sic autē cogita. Non'ne quiſquis opinatur, ad aliquid opinionem dirigit? an poſsibile eſt opinari quidem, opinari autem nihil? Impoſsibile. At unū aliquid opinatur, quiſquis opinatur? Proculdubio. Quod uerò non eſt, non unū aliquid, ſed nihil potius eſt dicendū. Prorſus. Non enti quidem ex neceſsitate ignorantiā tribuimus, enti uerò cognitionē. Rectè admodum. Ergo neq; ens, neq; non ens opinatur. Sic eſt. Quare nec ignorātia, neq; cognitio erit opinio. Non, ut uidetur. Num extrà hæc eſt ſupergrediens uel cognitionem perſpicuitate, uel obſcuritate ignorantiam? Neutrum iſtorum. An fortè tibi uidetur opinio cognitione obſcurior, ignorātia clarior? Maximè. Inter utraq; igitur iacet. Certè. Media ergo iſtorū erit opinio. Media. An non ſuprà diximus, ſi quid appareret tale ut ſimul eſſet & nō eſſet, illud inter uerè ens, & omnino nō ens eſſe ponēdum? neq; ſcientiā ad illud, neq; ignorantiam pertinere, ſed quod medium inter ignorantiam rurſus appareat, & ſcientiam? Scitè. Nunc autē apparuit medium iſtorum eſſe, quod opinionem uocamus. Planè. Illud itaq; nobis, ut arbitror, reſtat inueniēdum, quod utriuſq; ſit particeps, ipſius eſſe ſcilicet, & non eſſe, neutrum'que illorū ſincerè dici debeat, ut ſi nobis pateat, opinabile quiddam meritò nuncupemus, extremis quidem extrema, medijs autem media tribuentes. An non ita? Ita prorſus. His ita ſuppoſitis, percontabor eum, qui ipſum pulchrum, & pulchritudinis ideam unam eſſe negat, ſemper eodem modo ſecūdum eadem ſe habentem: multa uerò pulchra eſſe ducit, & pulchris reb. ſpectandis deditus, nullo modo admittit unum eſſe pulchrum, unū iuſtum, ſimiliterq; de cæteris, percontabor inquam hunc in modum: Eſt'ne aliquid ex hiſce multis pulchris, uir optime, quod non turpe etiā uideatur? Itemq; ex iuſtis, quod nō iniuſtum: & ſanctis, quod non prophanū? Non, ſed neceſſe eſt pulchra ipſa turpia etiam, & quotcunq; alia interrogas, apparere. Quid multa dupla? num minus dimidia quàm dupla uidentur? Nihilo minus. Et magna inſuper & parua, leuia itē & grauia, nūquid magis talia quàm contraria uocabūtur? Nō, ſed ſingula ſemper utraq; participabunt. Vtrū eſt magis quàm nō eſt unumquodq; multorū, id ipſum quod quis illud eſſe dicit? Simile hoc eſt ijs quæ in cōuiuijs ad utrāq; partē plerunq; dicūtur, & ænigmati puerorū circa eunuchum de ueſpertilionis percuſsione, quomodo & in quo illū auē arguunt percuſsiſſe. Hęc enim ambigua ſunt, neq; eſſe, neque nō eſſe ipſorū aliquid, neq; utraq;, neque neutra firmiter reſponderi poteſt. Habes'ne qua ratione his utaris? Vel cōuenientiorem poſitionē iſto-

rum inducere potes, quàm mediã inter essentiam & non esse? Neq; enim obscurior quàm non ens apparebit, ad hoc ut minus sit: neque clarior quàm ens, ad hoc ut sit magis. Vera loqueris. Inuenimus igitur, ut uidetur, quòd multa illa quæ multis pulchra, aut alia quoquo modo existimantur, media inter omnino ens & omnino non ens uoluuntur. Inuenimus planè. Confessi autem antea fueramus, quòd si quid tale apparuerit, nõ cognitione, sed opinione percipi dicendũ, & cum medium peruagetur, media comprehendi potentia. Concessum fuit. Eos igitur, qui pulchra hæc multa conspiciunt, ipsum uerò pulchrum non uident, neq; eum sequi possunt qui ad id perducat, & multa contuentur iusta, ipsum autem iustum minimè, & alia similiter, eos opinari cuncta dicemus, cognoscere autem nihil eorum quæ opinantur. Necesse est. Quid eos, qui ipsa quæque contemplantur, semper eodem modo secundum eadem se habẽtia, non'ne cognoscere potius quàm opinari? Necesse est & hoc. Non'ne amare hos & admirari ista dicemus, in quibus uersatur cognitio: illos autem, in quibus opinio? An nõ recordamur, quòd uoces & colores quosdam, & talia quædam diximus hosce diligere & intueri: ipsum uerò pulchrum, quod aliquid sit non admittere? Recordamur. Quare non aberrabimus, si istos φιλοδόξους, id est, opinionis amicos, potius quàm philosophos appellauerimus: quanquam acriter succensebunt nobis, si ita dicamus. Nõ, si mihi pareãt. Nam ueritati irasci nefas est. Itaq; eos qui ipsum unumquodque per se ens admirantur & diligunt, philosophos, non φιλοδόξους uocabimus. Ita decet, inquit.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM V. Annotationes.

Bonam equidem.) Disputationẽ in libri superioris fine positam continuare uult, dum iustam esse ait Remp. à se descriptã: reliquas uerò ab hac differentes, uitiosas. idq; quatuor modis, quòd quatuor uirtutibus quatuor uitia respondeãt: imprudentia, iniusticia, intemperantia, ignauia. Declinare nempe nobis.) Cum pergere ulterius uellet Socrates, interpellatur ab Adimãto, ut redeat ad explicandũ id quod lib. 3. dixit, de bonorum, uxorumq; communitate: quando non satis poterit constare huius reipub. quam distinguere à uitiosis ipse uult, bonitas, nisi id quod uitiosum appareat, explicet. Qua in re tacitis obiectionibus hic respondet Socrates. Rectè nimirum, inquit.) Proponitur Socrati explicandum, quicquid hoc libro continetur, ne ad aliam remp. describendam, id est uitiosam distinguendam à iusta digrediatur. Quid agitis obsecro.) Breui circumscriptione libri tertij contentus esse uellet Socrates: sed exoratus, facit quod petitur. Haud facilè inquam.) Quæstionẽ de bonorũ, uxorumq; communitate proponit, eiusq; difficultatem exaggerat: tum præfatur id, se non sponte erraturum, si quid falsum dixerit, cum uerum inquirere studeat: sibiq; dari uenia erranti debeat, quòd ignoranter faciat, cum ignorantia delicti excusationem afferat. Dicere nunc autem.) Quoniam in libris superioribus de uirorum muneribus egerit, nũc de fœminarũ officijs differere se uelle ait. Sequamur igitur generationem.) Fortè alludit ad id quod in Timæo refert, fœminas è uiris ortas: ac idcirco putat, de illarum officio hic agendum, quòd affine id sit muneri uirorum. Vtrum inter canes.) Primum fœminarum munus uirorum muneri respondens est, de custodia iuuẽtutis. uult enim, eodem modo inter fœminas custodes esse, quo inter uiros. unde ait: Cõmuniter his, inquit.) id est, Isto igitur modo cõmunia erunt fœminarum uirorumq; munera, nisi quod sexus ratio habeatur. Fieri'ne potest, ut animali.) Docet eadem forma instituendas esse fœminas, si eadem faciant ipsæ, quæ uiri: id enim sequitur necessariò, ut si actiones utrorumq; eædem sint, eadẽ sint quoq; munera, eademq; institutio. Quid in his maximè ridiculum.) Tacitam obiectionem de indecoro diluit. nihili enim faciendam putat hominum opinionem, quòd indecorum dicant fœminas agere, quæ uiros, cum usu id usurpari poßit: nec mores aliorum quis uituperet, aut uituperare debeat, si sua natura turpes non sint: quia ut uirtus sola laude digna est, ita uitium uituperatione. mores aũt huiusmodi uitiosi non sint. Concedere insuper cuiq;.) Diluta iam uulgari opinione de turpitudine atq; indecoro mulierum, si utantur ijsdem officijs cum uiris, ad quæstionem de poßibilitate eius rei accedit. Qua in re obiectiones omnes sibijpsi opponere se inquit uelle, ut collatione hac ueritas eliciatur. Nam inter nos statim.) Primum argumentum contra communitatem munerum inter mulieres ac uiros ex superiori sermone deducitur, fitq; hoc modo:

In repub. ut diximus, nostra suo debet quisq; munere fungi, si sit ab alio distinctum: sed fœminæ à uiris differunt: ergo aliud agent, quàm uiri. Hec quidē Glauco.) id est, talia fore non pauca argumenta existimo, quæ sunt à me paulatim refutanda. Conuenimus profectò.) Superius argumentum refutaturus, eius sumptionem examinat: uidelicet illud, unumquenq; in rep. suo munere pro natura sua functurum. quod quidem concedit: sed fœminas à uiris negat differre. Diuersas naturas in præsentia.) id est, nostrum institutum hic est, non docere, idem esse fœminæ uiriq; genus, & naturam: sed officia eadem esse, tametsi differant personæ. Quia uidētur mihi.) Aliud est differre, aliud contrarium esse: illud est rerum in aliquo conuenientium, hoc omnino repugnantium. Ergo hic carpit eos, qui utrunq; confundant, putentq; fœminas & uiros non differre, sed contraria esse. Quod natura eadem opera.) Duo hæc pugnare inter se negat, diuersam uiri atq; fœminæ naturā esse, nec esse diuersa utrorumq; munera: quod ipsum exemplis cōfirmans, qua nam in re similitudo, aut dissimilitudo sit, docet: quādo id uerum sit quod à se proponatur, contrarietatem in uno & eodem esse non posse, sed inter diuersa, utpote quæ maxima sit distantia, quod aiunt Peripatetici. Sin autem hoc ipsum.) Discrimen uirorum à fœminis ostēditur, quod in Timæo fit latius. Nō'ne post hæc iubemus.) id est, Cum hoc solum sit discrimen utriusq; sexus, quæramus tandem, qua nam in re sit repugnantia ista munerum ciuilium, quæ communia ei esse uolumus. Vis ergo oremus.) Docere iam incipit, nullum in rep. munus esse, quod non à fœmina æquè atq; à uiro obiri possit: concluditq; eandem esse rationē uiri ac fœminæ hac in parte, quòd utriq; æquè apti sint: atq; ineptitudo agendi aut sit in ingenij, aut in corporis uiribus: utrunq; autem fœminæ non desit. Sumitur autem argumentum ab enumeratione partium. Num uiris omnia præcipiemus.) Inductione confirmat, uel inter fœminas gradus esse quosdā bonitatis: nec inter ipsas, uirosq; tantum, cum aliæ alijs robustiores sint, ideoq; nec omnes laboribus sint ineptæ. An non naturam quandam.) id est, Cum ex ipsis fœminis aliquæ ad custodiam aptæ sint, quid obstat, quo minus idem subeāt munus, quod uiri? cum unam esse hominis naturam uideamus, magnamq; communionem ciuium in Rep. nostra quæramus? Nisi quòd mulieribus.) Semper haberi delectum hūc Plato uult, respectu ad uires habito. Studia uerò non'ne.) id est, Si unam esse fœminarum utrorumq; naturam ex multis cernimus, uniq; naturæ unum cōpetit munus: sequitur, hæc quæ diximus, non repugnare naturæ muliebri. Hæc est argumenti conclusio. Imò quæ his temporibus.) id est, In corruptis rebus publicis fœminæ nihil agunt quod est illarum naturæ multo repugnantius, quàm aliquid agere. Non'ne disceptandum nobis.) Ad aliam quæstionem transit, nunquid fœminas communia habere cum uiris munia, bonum sit, atq; utile? Siquidem hactenus fieri posse id solū docuit. Quo in argumento à paribus ducto, optimū esse ijs quoq; docet, eadem cum uiris agere, idq; hoc modo: Quicquid uiris conuenit, idem & fœminis, quæ eiusdem sunt naturæ: illis autem optimum est, nō ociari: ergo & his etiam: quare & in bellū proficiscentur (quod à fœminis Germanorum fieri solitum, multi scribunt) & ciuitates tuebuntur, aliaq; huiusmodi facient, cum uiris item communia. Scitè nanq; istud.) Communi sententia suam confirmat: si quid utile sit, idem est honestum: si inutile, turpe, utile est autem, fœminas hæc agere: ergo honestum, ac decens. Animaduerte hic, Socratem honestum ab utili, non re ipsa, sed cogitatione discernere, ut Cic. lib. 2. Offic. uult etiam ex Stoicorū sententia. Hāc equidem, & priores.) Transit ad quæstionem de fœminarum cōmunitate, quam illis multo absurdiorem uideri posse ait Socrates, ut uisa est etiam Aristoteli, Lactantio, alijsq; permultis: sed arbitratu suo uerā existere, ideoq; à se proponi, ac defendi, quòd non modò fieri id possit, sed utile etiam, honestumq; uideatur. Sed in hac quæstione ociū se quasi quoddam & respirationē aliquā inquit capere, antequā probet id esse honestū: ut prius id fieri posse, utileq; esse ostendat. Haud secus & ipse.) id est, Vt ij qui grauioribus impediti sunt curis, ad iucundam aliquā digrediuntur cogitationem, tanquam animi leuationem: sic ego, priusquam doceo, honestam esse fœminarum communitatem, fieri posse id, atq; utile esse ostendam, quod minori labore doceri potest. Arbitror igitur, si modò.) Rectoris & subditorum munus proponit, ut ad illū pertinere huiusmodi aliquid de fœminis statuere, ad hos id exequi doceat: cùm illius munus sit imperare honesta, horum parère. atq; hoc tanquam hypothesis est ad sermonem sequentem, sicut & illa: Isti autem utpote ædes.) Statuit præterea pro concesso, bona esse debere communia, tum munera & societatem, uitæq; communionem non solum in uictu, sed in alijs etiam. Ab innata, ut arbitror.) Alludit ad causam urbium cōdendarum, de qua suprà, quòd eas necessitate coacti homines coluerint. Haudquaquam necessaria.) Qualis sit illa necessitas uitæ, qua homines fuerit impulsi ad societatem ineundam, ostendit: Nihil est, ait, aliud illa necessitas, quàm amor & studium sui similis, à natura cuiq; insitum: quæ tamē necessitas non cogit ad societatē, ut geometricæ demonstrationes ad ijs adhibendam fidem. Quo'nam pacto utilissimæ.) Cum dixerit, in communitate uxorum aliquem ordinem rationemq; decori habendam, tum in nuptijs, tum in actionibus publicis, idq; postea sit latius explicaturus, utilitatem nunc fœminarum communitatis demonstrat, idq; similitudine hac: In alijs, inquit, animalibus, ut generosi fœtus edantur, optima optimis coniungere solemus, atq; id fieri longè utilissimum est: ergo principis munus erit, ex ipso fœminarum

numero optimas optimis uiris tradere: in eoq; ille imperio suo, hæ autem obedientia sua utentur. Nec uerò id temerè ipse faciet, sed ut medicus ægrotum aliquando fallere solet, ut utile det medicamentum: sic aliquid finget. quando libro tertio rectori mentiri licere dictum est, ut commodè posit id agere. Oportet profectò secundum ea.) *Ne concubitus ille communis, promiscuus fiat, ordinem iam quendam nuptiarum instituit Socrates, longè quidem diuersum ab eo quem Aristoteles lib. 7. Polit. cap. 16. affert. Duo itaque hic præcepta connubialia ponit, eorumq; curam principi ciuitatis tradit: Primum, ut delectu habito, optimi optimis committantur: secundum, ut occultè id fiat, & dolo quodam, ne offensioni cuiusquam detur locus: tum, ut suscepta proles ex optimus diligenter à custodibus nutriatur.* Si modò armenta custodum.) *Si publicè fieret delectus optimorum, essent contentiones tum ipsorum eligendorum, tum custodum eligentium, dum alij esse optimos hos, alij illos putarent: quamobrem dolo utatur tacito Princeps, ad hunc delectum faciendum.* Igitur festa quedam erunt.) *Tempus habendi delectus constituit, ut ordine fiant omnia: tum sacra & solennia fieri uult, ut bonis auspicijs nuptiæ celebrentur: deinde numerum coniugatorum, ut commoda distributio ciuium fiat ad omnia reip. munera.* Sortes igitur quedam.) *Id est, ita fingendæ sunt sortes, in coniungendis hominibus, ut cum optimi optimis, uitiosi uitiosis sint copulandi, uitiosi sentiant sorte id sibi accidisse, non arbitrio principis, ne offendantur, cum nemo deteriorem iudicari se patiatur.* Enimuero his qui.) *Bonitas aliquando naturæ uel latet sepulta, si nō erigatur: uel exercenda, colendaq; est, ne pereat. ideo iuuenibus æquè ac fœmellis, exercitationes constituit quasdam: tum frequenter cōiungi has illis uult, ut sæpius pariant reip. optimos fœtus.* Communis enim uiris.) *Magistratum unum nutriendis infantibus, seu fœmellis seu masculis, præfici uult, quòd ea ætas maiorem cautionem nō requirat.* Sed age deinceps quod.) *Formam habendi delectus, educandorum infantū, ac tuendorum, nutricumq; munus suprà Plato proposuit: nunc tempus generationis & cōgressus præscribit, ut & Aristoteles item fecit in Politicis: siquidem ad prolis bonitatem multum refert, qua ætate, robusta ne an debili, tum quo tempore, affectu'ue parentes congrediantur. Duas autem ætates præscribit hic generationi aptas, uiris quidem à XXX (nam ante illud tempus crescit illorum ætas, & uirtus, nec retardanda est labore gignendi) usq; ad LV annū, fœminis uerò à XX ad XL. hanc legem gignendi religiosissimè, statuta pœna, seruari uult, ne quis uel ætate immaturiori, uel extra præscriptum tempus, uel iniussu Principis cum fœmina congrediatur. Causam, cur hæ ætates generationi aptissimæ sint, require ab Aristotele tum in Politicis, tum in Problematibus.* Quando igitur iam mulieres.) *Quem ordinem cognationis esse putet inter procreatos, ostendit, ne omnia sint perturbatissima, tā in coitu quàm in alijs omnibus. Quare formam ipsam cognationis indicādæ describit etiam in ijs uerbis.* Sed omnes, quicunq; nascentur.) *Id est, si hæc ratio seruetur, nulla generis, charitatisq; erit confusio: & amor ciuium omnium, quod quærimus, mutuus seruabitur.* An non conuentionis huius.) *Hactenus communitatem uxorum asseruit, eiusq; formam descripsit: nunc id optimum esse docere incipit, ita tamē ut primò quærat, quid reip. optimum sit: deinde id respondere huic sententiæ suæ de communitate uxorum, ostendere conetur.* Habemus'ne ullum.) *Axiomate hoc proponitur, unionem ciuitatis esse optimam, quādo nihil discordia perniciosius sit: ut hac communitate uxorum seruari unionem ciuitatis ostendat.* Nonne uoluptatis.) *Id est, in uoluptate ac dolore magna est communio: hoc est, in omnibus affectibus, quorum hæc duo capita sunt. Indicare hic uult, consensionem affectuum concordiam, dissensionem discordiam parere ciuium.* Hæc uerba uulgantur, Meum, &c.) *Id est, ut concors tota sit ciuitas, communi uoce habere aliquid suum aut alienum debet, non singuli ciues: quod quidē ita fiet, si unus sit omniū affectus, unaq; mens.* Porrò quoties alicuius.) *Vnitatis præstantiam, utilitatemq; à simili confirmat.* Eademq; est de quouis.) *Id est, ut corpus dolente una parte, totum dolet: sic unam si ciuitatem quasi corpus unum efficere uelimus, unumq; hominem, nulla affectuum discrepantia erit. Quocirca una erit mens, unusq; affectus totius ciuitatis, si concors sit futura. Alludit ad similitudinem animi uirium, qua usus est suprà in demonstranda ciuitatis iusticia.* Sed hora iam est.) *Hactenus generatim docuit, ciuitati concordiam optimam esse. nunc docere uult, nulla re magis eam parari posse, quàm si cuncti ciues cognatos, fratresq; esse se putēt, ideoq; communitatem uxorum sequantur. Qua de causa in alijs ait ciuitatibus diuersa esse nomina ciuiū & magistratuum, quòd mens animusq; illorum sit diuersus: hic autem nomina amoris significatiua esse uult, ut rebus ipsa respondeant.* Vtrum ciuibus tuis.) *Cum dixerit ciues sese mutuò fratres appellaturos, obijcit nunc Glauco, num ijdem fraterna quoq; sibi officina præstare debeant, ut nomini respondeat res? cui respondet,* Absurdum enim id.) *Id est, Et re & nomine, quoad fieri posit, fratres esse ciues omnes uelim, ne quid repugnet professioni.* Enimuero ciuitati summum hoc.) *Hactenus docuit, concordiam, consensionemq; ciuium, optimam ciuitati esse: iam docere incipit, nulla re magis eam seruari posse, quàm communitate uxorum, atq; bonorum omnium, quod libro 5. ad finem dicebatur.* Non'ne quod ipse aio.) *A' contrarijs ostendit, quanta incommoda ex proprietate, distinctioneq; bonorum nascantur; cum hinc auaritiæ,*

rapinæ,

rapinæ, cædes, contentiones, dißidia, odiaq́; oriantur, quæ omnia communione rerum tollantur facillimè. Quid autem iudiciorum.) Id est, Prima incommoditas distinctionis bonorum est, quòd frequentes lites existunt inter homines de iure possessionum, quæ contentiones communitate dirimuntur. Quin neq; de ui illata usquam.) Id est, Nec erunt contẽtiones extra iudicia, cum omnes sua omnia esse uideant, nihilq́; priuatum habere uelint: nemo item alteri iniuriam faciet, cum legem uideant contra maleficos statutam à principe sene, & graui: cui sese opponere quisquã, uel metu, uel pudore uereatur. Pudet referre.) Id est, nolo commemorare alia incõmoda, quæ ex distinctione bonorum oriantur: illa tamen duo sat erunt magna, quòd adulatio & solicitudo hominum tolletur, communicatis bonis omnibus: quia cum omnes æquè multũ habeãt, nemo spe lucri alteri adulabitur: deinde quòd, cum abundè suppetant omnia cunctis, nemo de uictu cæterisq́; rebus necessarijs solicitus erit. Vitamq́; agent beatiorem.) Comparatione quadam ostendit, quanta sit fœlicitas eorum, qui communitatem hanc bonorum tueantur. Meministi quod in superioribus.) Ad finem libri 3. cum Plato cunctis communia esse bona debere assereret, obiecit Glauco, isto modo nullum fore præmium laboris custodibus, si nihil haberent priuatum. nunc id refutat idem Plato, ostendens, beatitudinem custodum non esse præferendam beatitudini ciuitatis totius, cum bonum totius sit partium bono præferendum. Deinde illos mediocritate quadã uitæ, Hesiodi præcepto, contentos esse debere. Probas igitur communionem.) Hæc est complexio totius sententiæ superioris, de bonorum uxorumq́; communitate: quam & utilem, & commodam esse, hactenus docuit. Non'ne restat deinceps.) Transit nunc ad docendum, poßibilia esse ea quæ retulit: quando id ita propositum sit, de officiorum communione inter uiros ac fœminas, deinde de reliquis omnibus. De re quidem bellica.) Vna ex ciuitatis actionibus est, bellica: hanc, inductione ostendit, ut à uiris, & à fœminis æquè obiri posse. Primùm, quòd ut alia opificia, sic & bellum tractare possint. secundò, quòd ut alias artes imitando, sic & rem bellicam nosse liceat. tertiò, quòd ut reliqua animantia pro filijs, sic & fœminæ pro patria pugnare poßint. Verùm periculum est.) Glauconis obiectio est, contra id, quòd bellum à fœminis tractandum Plato dixerit: aut enim, fore aliquãdo, si fœminæ in prælio aliquo cædantur, ut uacua relinquatur resp. sicq́; tota funditùs pereat. Sed tu forsan in primis.) Respondet obiectioni, docens non esse timendum, ne id eueniat, cum ciues tam fortes, quàm hic depingantur, deuinci nequeant: præsertim cum ab ipsa infantia bello assuefaciendi sint. Qua de causa pueri etiam ad prælium spectandum uocentur, ut timorem deponere discant, quod magni momenti ad fortitudinem est: cuius etiam rei curam magistratus aliquis à rep. constitutus geret. Verùm multa dicemus.) Obijcit præterea Glauco, ne pueros quidem tutos fore, si prælio intersint, cum uictores aliquando uel in eos ipsos sæuiant. Horum causa, ô amice.) Diluit obiectionem, remedio adducto: id est, ut equitandi artem, & agilitatem ijdem pueri noscant, ut fugere, cum sit opus, poßint: ac ne tenera, imbecillaq́; ætas equorum ferocia lædatur, aptandi quoq; ijs erunt equi. Ita fiet, ut omnibus modis eis consulatur. Quid de his ad bellum.) Digreditur aliquantum Plato ad belli rationem exponendam, dum & eius esse disciplinam aliquam uult, & fortibus præmia, ignauis supplicia proponit. Eum uerò qui ab hostibus.) Extat exemplum in Romanis, captiuos Anibali, & Mancinum Numantinis reddentibus, sed iustiori de causa. Atqui & legi huic.) Ad bellicam fortitudinem in ciuibus suis augendam, remedium affert aliud, quo homines instigari maximè solent: id est, ostentãdi amoris studium, quod in Symposio item ponitur. Nã quòd nuptiæ.) Id est, Præmij loco dabũtur etiam fortibus uiris lectißimæ fœminæ in uxores, uel exemplo etiam priscorũ Græcorũ, ut ab Homero refertur. In his ergo Homero.) Id est, Quanquã in multis Homerũ, cæterosq́; poetas accusem, hac tamen in parte sequar. Tacitæ occurrit obiectioni. Etenim nos in sacris.) Aliud præmij genus fortibus uiris proponit: id est, ut honoribus publicis, uelut hymnis, aut donarijs quibusdã, quod apud Romanos fiebat, decorentur, si uiuant: si autẽ occubuerint in prælio, funebribus orationibus, aut eo demum genere honoris, quod Apollinis oraculo denuncietur. In primis quidem de seruitute.) Serui non sunt à natura aliqui, ut Aristoteles lib. 1. Polit. docet, sed iure belli tantũ: quamobrem cum belli gerendi ratio à Platone hic describatur, commodè ad seruitutis formam, legesq́; tradẽdas digreditur. Quo in loco eos tantum habendos seruos ait, qui bello sint capti, modò ne sint Græci: hos enim dimitti uult potius, ne cum ijdem inter se sæuiant, debiliores facti, quod usu euenit postea, à barbaris opprimantur. Spoliare mortuos.) E bello aut homines captiui, aut spolia deduci solẽt. utrunque enim superatorum supplicium est, precium autem uictorum. Sed in hoc delectum haberi uult Plato, ne mortui spolientur, quia commiserationem potius mouere illorum casus debeat: & quia noxium id fuit permultis, qui cum hostem persequi, rapinæ intenti desisterent, superati sunt. Cum aduersarius ipse.) Id est, animus, qui est uerè homo, tuus erat hostis, non corpus: sæuire autem in non hostem, turpe est: ergo non sunt spolianda cadauera. Hominem putare non corpus animumq́; coniunctũ, sed animum solum, Platonicorum est, in quo à Peripateticis distant. Neq; etiam in templũ.) Ita dari uult bonis præmia Plato, ut sacris prophana non misceantur. alia enim ratione religiones, alia ciuilia negotia

tra-

tractanda sunt. Ergo in templis arma, cætera'ue huiusmodi non cōstituantur. Nisi quid aliud Deus.) *Id est, nisi oraculo moniti, nunquā id faciemus.* Mihi quidem.) *Iubet etiam populationes agrorū tolli, quòd illi nihil nobis obsint, et prosint etiā ad uitam. Hoc ipsum lege Iudæorum prohibebatur, hodieq́; Turcæ & Sarraceni omnes obseruāt.* Videtur mihi, sicuti.) *id est, Vt bellū & seditio, sic proprium & externum, itemq́; inimicitia, bellū existit, bellum quidē in exteros, inimicitia seu seditio inter cognatos & similes. Hic discrimē belli & seditionis idem ponitur, quod lib. 1. de Legib.* Aio equidē Græcos.) *Quæ de bello, inimicitiaq́; retulit, ad quæstionem propositam accōmodat: id est, docet Græcos eiusdem esse generis, ideoq́; inter se non bellū, sed inimicitiam, seditionem'ue habere posse: quapropter nec uastandos illorū agros, nec in seruitutem captiuos redigēdos. Hæc ratio ad omnes homines itē accommodari posset, multoq́; sanè iustius.* Ciuitas hæc.) *id est, Cum Græcam ciuitatē formemus, quæ suprà de Græcis sunt dicta, illi rectè congruere possunt.* Sed eatenus.) *Qua ratione bellum Græci sint inter se gesturi docet, cū cōcluserit, eos nec populaturos agros aliorū, nec euersuros ædes. ait itaq́;, sontes tantum puniendos, sicut in seditione fit, nō insontes pariter: quod & Cicero de belli iure lib. 1. Offic. præcipit.* Sed mihi quidem.) *Longa digreßione usus est hactenus Socrates, ab eo loco, in quo de pugna fœminarū agere cœpit. illam uerò quæstionē, quam de poßibilitate huius reip. à se descriptæ cœpit explicare, prætermisit: quapropter cōmodè nūc à Glaucone urgetur ad eam resumendam. Qua in re uelut in epilogū superiora omnia colligens Glauco, dare quidem se illa inquit libēter: dubitare tamen adhuc, qua'nam ratione talis resp. ita instituta & firmata, usquā extare poßit.* Veruntamen concedente.) *id est, Do quidē isthæc, quæ præcepisti, cōmoda esse; tametsi multa quærēda in eo uisa sunt: sed tamē ad propositā quæstionem ueniamus.* Subita incur.) *Quæstionis difficultatem Socrates modestiæ causa exaggerat: nihilominus tamen sermoni se accingit, repetitq́; paucis superiorē sententiam suam de rep. tū statuit illud, quod Aristoteles itē in Politicis ait, talem esse remp. quales ciues: & tales ciues, qualem remp. Ex quo infert, iustā quidē esse remp. à se descriptam, quando eius ciues à se instituti, iusti, probiq́; existāt.* Censes aliquem.) *Nūc ad quæstionem propositam accedit, docens, existere quidem posse hanc remp. suam, quando eam optimā finxerit, nihilq́; optimū non existat. sic enim argumentatur: Si quid rectū sit, id existat necesse est: quando bonitas per se nō est, sed in aliquo subiecto. diximus autem, remp. nostrā optimā esse: igitur existit.* Sed ne hæc *quidē ratio firma est: cum eodē modo probandum fuerit, illud bonū existere posse, quo rem ipsam. nā fingere quid, quod non sit, bonum esse, nihil refert.* Sed si ualeamus.) *Cum hactenus remp. suā existere posse docuerit, nūc inquirere uult, quomodò existere optima poßit: quapropter de genere administrationis optimo differere incipit, quòd id uel bonam uel minus bonā remp. faciat. siquidē administratio instar formæ est: quæcūq́; uerò sunt hactenus dicta, instar materiæ.* Nunquid unius.) *id est, Causas mutationis rerumpub. quæramus, & genus illud, unde mutentur in alia. nam his ex effectibus intelligetur, quæ optima reip. forma, aut minus bona sit. hoc idē facit Aristoteles lib. 5. Polit.* Nisi philosophi.) *Vt suprà, cum reip. bonitatē in eius materia ostēdisset, uelitq́; nūc eandem bonitatā in ipsius forma quærere: eadēq́; forma nihil sit aliud quàm administrationis ratio: quæritur nunc, qualis hic reip. rector, qui formā eius cōstituit, esse debeat: philosophus'ne, an alius. probareq́; incipit, philosophū esse debere. inprimis autē de philosopho generatim differit, deq́; eius munere & officio, ut id omne ad rectorē hunc accōmodet.* Quòd hos quidē.) *Id est, hos esse philosophos, qui rerum naturaliū habeant notitiam: tales in Phædone ac Epinomide Plato philosophos esse negat.* Nunquid.) *Philosophi munus ab ipsa deducit profeßione, docens philosophū esse sciētiæ amatorem. in quo ut partes definitionis explicētur, quem appellet amatorē, inductione similiū indicat: cōcluditq́; demū, amatorē alicuius rei certæ & notæ studiosum esse, philosophū aūt scientiæ amatorē existere, ideoq́; scientiæ certæ atq́; firmæ.* Non'ne phil.) *Ab etymologia sumitur argumentū, ex eoq́; inferre uult, scientiā, quā amet philosophus, hic certā esse debere.* At uerò.) *Partes definitionis huius explicat, primò genus ipsum constituēs: id est, amorē: deinde proprietatē seu differentiā addens: id est, scientiam certam: nec enim cuiusuis scientiæ amatorem esse uult, sed sciētiæ firmæ atq́; stabilis. Hic autē maduerte duplex uitiū cum Peripateticis poni, uero studio sciētiæ contrariū, curiositatē, & negligentiam scientiæ.* Veros autem.) *Ex philosophiæ definitione munus philosophi uerè quæritur, quādo philosophus à philosophia nomē habet, ideoq́; nominatur sciētiæ ueritatisq́; studiosus, ut philosophia ipsa ueritatis est cupiditas.* Te aūt hoc.) *Vt ostēdat, philosophū ueritatis esse amatorē, idq́; à cōtrarijs confirmet, naturam contrariorū explicat, docēs ea in unū idēq́; subiectū simul nō cadere: itaq́; nec philosophū æquè sapiētiæ & insipiētiæ studiosum esse.* De iusto.) *Hic ideā ipsam seu uniuersale, ut ipsum iustū, ipsum bonū, quod in Parmenide ait, idem esse semper docet, quòd eius essentia immutabilis, scientiaq́; certa & firma sit: cōtrà uerò corporeæ res apparentem habeant ueritatē, propter naturæ suæ inconstantiā. Hæc à Platone omnia dicuntur, ut subiectū philosophi ueri inquiratur: id quod in ijs uerbis facit.* Homines oculis.) *Verus, ait, philosophus res incorporeas, ut ideam ipsam pulchri separatam, quærit, et contēplatur: philosophaster uerò, rudi adumbrataq́; cognitione cōtentus est: ergo ille uerè*

studio;

studiosus scientiæ est, hic nõ item. Somniare non.) *A' definitione somnij discrimẽ ueræ sciẽtiæ à dubia cõstituit, ut uerã scientiã ipsius esse pulchritudinis, id est ideæ, notitiã uerò rerum corporearũ somnium esse cõcludat: itaq; alteram scientiã, alteram opinionem appellet. cuius discrimẽ item ostẽdit deinceps ijs uerbis:* Huius igitur cogitationẽ.) *id est, Quando opinionẽ à uera sciẽtia distinguimus, facilè repellemus eum, qui opinionẽ suam scientiã iudicet, si permittamus ignoratione sua ipsum delectari.* Quicunque cognoscit.) *Incipit iam, à proposito digressus aliquantum, quærere discrimẽ scientiæ et opinionis, idq; utriusq; subiecto demonstrato. in primis enim illud statuit quasi axioma, Ens, siue id quod sit, in scientiã cadere: non ens uerò, id est, quod nõ sit, in nullam: quando existentiũ sit scientia, nõ existentiũ ne agnitio quidẽ ulla.* Sin aũt ita se habet.) *Nunc rursus ostẽdit, inter ens, & nõ ens, aliquid esse medium, quod Aristoteles in Physicis materiæ tribuit, cum eam nec ens, nec nõ ens uocat, mediamq; utriq; interijcit: in quo cum Platone cõuenit, res materiales putante nõ cadere incertã scientiã, nec inscitiã.* Vtrum eandẽ potentiã.) *id est, Num eadẽ est facultas cum sciẽtia, an alia? Hic quærit, medium illud interiectũ enti, & nõ enti, in quod nam notitiæ genus cadat: ut inferat, eam esse opinionẽ, quæ cum incerta cõprehensio sit, ad scientiã accedat in cõprehensione, ad ignorantiã in incertitudine.* Dicemus utiq; potẽtias esse.) *Quia dixit, opinionis et sciẽtiæ diuersam esse potentiã seu uim, definit obiter quid sit potentia, aitq; illam esse animi facultatẽ quandam, qua obiecta cõprehendãtur: quandoquidẽ aliud est essentia rei alicuius, aliud uerò actio, & facultas agendi illi insita.* Nam ego quidẽ in ipsis.) *id est, potentiæ animi facultates tantum sunt, ex effectu notæ, nõ per se: nec enim in sensum cadũt. noscũtur aũt pro uarietate obiectorũ, quæ capiunt, cum diuersa obiecta diuersas indicent potẽtias. Quo fit, ut potẽtia ad obiectum referatur aliquod. ut si potentia sit, alicuius sit rei potẽtia.* In potentia uerò ad illud.) *id est, Cum potentiæ referantur ad aliquod obiectũ, quale obiectum fuerit, talis erit potẽtia: Ergo si obiectũ sit semper ens & idem, potẽtia talis obiecti eadem erit semper: si uerò illud nõ ens, et multiplex, talis erit etiam potentia.* Vtrum scientiã potentiã.) *Accommodat iam ad quæstionẽ propositã, quæ retulit de potentiarum discrimine: ut cõcludat, scientiam esse potentiam unam et eandem, opinionẽ uerò multiplicẽ. Potentiam uerò hic non appellat animi uim, qua cõprehenditur obiectũ, sed ipsam cõprehensionẽ.* Quo pacto quis mentẽ.) *id est, nemo sanus dicet eandẽ in rem cadere scientiã & opinionem, quando diuersa utriusq; obiecta sunt.* An idem quod & scientia.) *Docet etiam, non modò diuersum esse obiectũ scientiæ et opinionis, sed diuersam quoq; cõprehensionẽ. Sic enim argumẽtatur: Si duæ potẽtiæ sunt, diuersa sunt obiecta: ac si diuersa obiecta, potentiæ quoq; diuersæ, proindeq; actiones erunt diuersæ: igitur alia est cõprehensio scientiæ, alia opinionis.* Ex his aũt fieri nõ.) *Hæc est argumenti superioris cõclusio: cui Aristoteles quoq; astipulatur lib. 1. Post. Analyt. qui unam & eandẽ rem esse negat scientiã & opinionẽ, quòd modus perceptiõis in utraq; diuersus sit. Differt uerò, quòd utriusq; obiectum idem esse ait: quia Plato nõ modò ipsam cõprehẽsionis formam, ut fiat opinio, in causa esse ait, sed rei quoq; obiectæ naturam.* Nunquid nõ ens opinatur.) *Nõ ens ne in opinionem quidẽ cadit, quia opinio rerũ est aliquo modo existentiũ.* Ergo neq; ens, neq; nõ ens.) *Concludit demũ, nec opinionẽ esse nõ entis, nec ipsius entis, sed mediæ cuiusdã naturæ, id est, materialis: est enim ipsa media inter scientiam & ignorationẽ, sicut eius obiectum medium inter ens et nõ ens.* Illud itaq; nobis, ut arbitror.) *id est, iam constat, aliquid existere inter cognitionẽ entis, id est scientiã, & ignorantiã, nimirũ opinionẽ mediã inter extrema duo.* His ita suppositis.) *Hactenus ipsum philosophi subiectum quæsiuit, distinxitq; à cõtrarijs suis, collata opinione cum scientia. nunc id ad quæstionẽ accommodãs, cui sese rei dederit idem, ostendit: aitq; uerum philosophum ueram scientiã, cuius est studiosus, inquirere: ueram aũt scientiã non uersari in rerum corporearum & mutabiliũ inquisitione, sed in notitia ueri, semperq; entis, ut ideæ seu ipsius pulchri et boni: itaq; cõtemplatorẽ rerum diuinarũ philosophũ ac sapientẽ esse tantummodò uult, ut in Phædone atque Epinomide ait, & Aristoteles lib. 1. Metaphys. Physicum uerò, id est, inquisitorẽ rerũ materialiũ et corporearum, quæ in opinabilẽ tantum cognitionẽ cadant, sapientem non esse.* Est ne aliquod ex hisce.) *Inductione probat, semper ens, seu ideam unam, indiuisibilemq; esse, cadereq; in ueram scientiã: cætera uerò, quæ illius participatione sint, ut corporea omnia, diuisibilia esse, & multiplicia, ideoq; in opinionẽ cadere.* Inuenimus igitur, ut uidetur.) *Complexio totius argumẽtationis est, docens quid sit opinio ac scientia, & quarũ rerum: tum philosophi huius, qui Reip. sit præfuturus, subiectum esse ipsum ens, cuius sciẽtia uera firmaq; sit: in quo ueri philosophi à falso, seu philodoxo discrimẽ cognoscatur. Hac in re id ab Aristotele Platonem distare uideo, quòd ille firmam certamq; rerum comprehensionem scientiam appellat, siue res corporeæ ac diuisiles, siue incorporeæ sint: hic autem firmam item comprehensionem, certam esse indicat scientiam, sed tamen rerum mutabilium, & materialium talem non esse comprehensionem, eo quòd nihil in animo firmum remaneat, propter frequentes rei mutationes: nihilominus tamen Aristoteles ipsas res corporeas, ut hominem, equum, & reliqua, remanere secundum speciem corpoream perpetuò ait, ideoq; certam in scientiam cadere.*

INceptam lib. 5. disputationem de uero philosopho, id est, ciuitatis huius rectore, in hoc cōtinuat. itaq; primùm docet, philosophū hunc firmæ ueritatis studio deditū fore: deinde, uirtutib. præditū omnibus. Qua in parte philosophiam à multorum calumnijs tuetur, causam reddens, cur philosophi aut accusentur, aut causam nonnullis reprehensionis dent. Hunc porrò philosophum à se ita descriptum, ciuitati præficit suæ: nec obstare quicquam putat, quo minus adhibeatur, cum uera rei forma, siue existat, siue non existat, sit describēda. Hinc progressus, officia huius philosophi in administranda Repub. ostendit: præcipuam autem illi curam inquirendi ueri entis cōmendat. Quo etiam in loco ad boni inquirendā naturā, tanquā philosophi eiusdē subiectū, digreditur: atq; ita totus hic liber, & septimus, in philosophi, seu principis descriptione uersatur.

PLATONIS DE REPVBLICA
LIBER SEXTVS.

Vales philosophi sint, inquā ego, et quales qui alieni à philosophia, ô Glauco, uix tandem longa oratione constitit. Erat fortassis, inquit, haud facile paucioribus explicare. Non, ut apparet. Planius uerò id, ut arbitror, eluceret, si hoc dūtaxat solum enarrare oportuisset, neq; per alia multa peruagari, si quis ostendere uelit, quonam uita iusta ab iniusta distet. Quid posthac nobis restat agendum? Quid aliud, quàm quod deinceps sequitur? Postquam philosophi sunt, qui attingere possunt id quod semper secūdum eadem eodem modo se habet: qui uerò id nequeunt, semper autem per multa mutabiliaq; uagantur, philosophi non sunt: quos nam ex his duces esse ciuitatis oportet? Quo pacto ad hoc rectè possumus respondere? Quicunq; custodire leges possunt, & ciuitatis officia, his gubernacula sunt Reipublicæ committenda. Probè. At perspicuū est, utrum cæcum an acutè cernentem esse oporteat, cui mandemus aliquid seruandum. Quid ni perspicuum? Videntúr ne tibi à cæcis differre, qui cognitione in unaquaq; re eius quod uere est, carent: neq; perspicuum ullum habent in animo exemplar: neq; possunt tanquā pictores ad exemplar uerissimum respicientes, referentesq; ad illud, & ipsum quàm sincerissimè contuentes, ita demum leges hic ferre de pulchris, iustis & bonis, si oporteat. & latas leges custodire atque seruare? Profectò non longè differunt. Num istos potius ad custodiam eligemus, quàm eos qui unumquodq; quod uere est, cognoscunt, peritia quoque aut alia quauis in parte uirtutis nihilo inferiores existunt? Absurdum esset utiq; alios quosuis eligi, præcipuè si cætera nequaquam desint. Hoc certè maximo superant. An non istud iam dicemus? quonam pacto ijdem poterūt illa simul & hæc habere? Omnino. Quod ergo in huius disputationis exordio diximus, naturā ipsorū perdiscere in primis oportet: atq; arbitror, si de illa inter nos satis conueniat, etiā hoc conuenire, fieri scilicet posse, ut ijdem hæc assequantur, neq; alios præter hos ciuitatis duces esse debere. Quonam pacto? Hoc itaq; inter nos primum constet, de philosophorum ingenijs, quod semper eam diligūt disciplinam, qua illis notior fiat natura illa quę semper est, neq; generatione et corruptione mutatur. Constet. Quinetiā, quòd eam totam affectant, neq; sponte partē eius ullam spernūt, nec paruam, nec magnam, neq; honorandam, neq; uilem: quemadmodum suprà de ambitiosis & amore captis prædiximus. Rectè. Præterea & hoc animaduerte, nunquid necesse sit naturæ eorū inesse, q tales futuri sint, quales narrauimus? Quale istud? Vt mēdacij omnis natura experti sint, neq; sponte mentiantur unquam, sed omnem oderint falsitatem, diligāt ueritatem. Probabile est. Non solum probabile est, ô amice, sed penitus necessariū, eum qui ex natura ad aliquid amore afficitur, quicquid cognatum

&

& familiare est amato, diligere. Scitè. Num familiarius aliquid sapientiæ quam ueritas reperitur? Nihil. An ergo possibile est naturam eandem esse philosophicam & mendacē? Nullo modo. Ergo discendi cupidum necesse est statim à pueritia ueritatē omnem summopere affectare. Prorsus. Quem uerò ad certum quiddā ardenter rapiunt cupiditates, huic ad alia cupidines remissiores sunt, cum aliò tanquam riuuli defluant. Nulli dubiū. Quicunq; igitur ad disciplinas & cætera talia omnia desiderio flagrant, puram ipsius animæ expetunt uoluptatem, corporis autē oblectamenta despiciunt, nisi quis fictus, sed uerus philosophus sit. Summopere necessariū istud. Temperatus itaq; uir talis erit, neq; pecuniæ cupidus. Nam ad quēuis pertinet potius quàm ad hunc, cumulandis pecunijs inhiare, cuius gratia cæteri maxima cum iactura pecunijs quærendis insudant. Ita est. Preterea considerandum, quoties naturam eius qui philosophus sit, & eius qui non sit, discernere cupis. Quid nam? Ne fortè latens quædam insit illiberalitas. Nam aduersa omnino est pusillanimitas animo uniuersū ipsum semper diuinum atq; humanum indagaturo. Vera loqueris. Nempe cui cogitationis adest magnificētia, & totius temporis totiusq; substantiæ contemplatio, humana uita magnū quid uideri non potest. Non profectò. Num Martem hic terribilem æstimabit? Minimè. Timidæ itaq; illiberaliq; naturæ philosophia uera nō conuenit. Non, ut mihi uidetur. Vir autem modestus, non quæstui deditus, non pusillanimis, non superbus, nō timidus, non in commercijs difficilis erit, aut iniustus? Nullo modo. Quinetiam quum discernere cupies, quis animus philosophus sit, qui non, statim à teneris annis id obseruabis, nūquid iustus & mitis, an iniquus atq; agrestis. Maximè. Neq; hoc, ut arbitror, pretermittes. Quid nam? Vtrum ad percipiendum uelox, an tardus? num censes quempiam illud unquam diligere, quod cū aggredit̄, summa cum difficultate agit, & uix tandem parum quid proficit? Nunquā profectò. Quid si nihil seruet eorum quæ discit, obliuiscaturq; omniū, nonne erit sciētia uacuus? Vacuus. Cum uerò irritus illi labor omnis suscipiat̄, an nō cogetur tandē seipsum & actionē talem odisse? Nihil prohibet. Obliuiosum igitur animū legitimorū philosophorum ingenijs conuenire nequaquā existimemus, sed admodū memorē. Ita prorsus. Absona præterea & inconcinna natura ad intemperiem semper trahit. Semper. Veritatem uerò an cum intēperie & immoderatione congruere putas, an cū temperie potius? Cum temperie. Ergo cōpositam & gratā præter cætera cogitationē huic ingenio tribuamus, quod suapte natura propensum esse uolumus ad ideam cuiusq;, quod uerè est, inspiciendam. Nempe. An non tibi uidemur singula percurrisse, quæ necesse est continuata serie sibi inuicem succedētia animo ei cōpetere, qui ueritatē rerum perfectè sit cōsecuturus? Ita prorsus. Non potes quoquo modo studiū id damnare, quod nullus sufficienter exequi potest, nisi natura sit perspicax, memor, magnificus, gratiosus, amicus, familiarisq; ueritatis, iustitiæ, fortitudinis, temperantiæ. Ne Momus quidē id carperet. Nónne his solis eruditione tandem & ætate prouectis, Rempub. præbebis administrandā? Ad hæc Adimantus: Nemo, ô Socrates, posset, inquit, cōtradicere. At uerò sic afficiunt̄ qui audiūt ea passim quæ tu narras. Putāt enim, interrogādi respondendiq; imperitia à ratione in singulis quę rogantur, paululum se abductos, collectus tandē erroribus, errorē ingentē cōtrariumq; quiddā ei quod prius asseruerant, asserere. & quemadmodū qui talis ludere nesciunt, ab his qui in eo ludo periti sunt, tandem usqueadeò coercent̄ & concludunt̄, ut quod ferant, nequaquā habeant: ita & seipsos putant cogi tandē, cōcludiq;, nec habere quod dicant, uerbis ueluti calculis circumscripos: quandoquidē

uerum nihilo hic magis sit quàm illic. Aio uerò, ad hæc nostra quidem. diceret enim tibi quispiam, his quæ proponuntur uerbis aduersari non posse: re autem ipsa compertũ habere, quotcunque philosophię studiũ aggressi, ita in eo uersantur, ut non eruditionis gratia degustatis philosophiæ præceptis, iuuenes adhuc inde discedant, sed diutius immorẽtur: eos ut plurimũ absurdos admodum euadere, & à rebus hominum alienos, ne iniquissimos dixerimus. Si qui uerò pręstantiores uideãtur, tamen hoc studio quod ipse laudas, ita inquinari, ut inutiles euadãt ad Rempub. gubernandam. Censes, inquam, illos qui hæc aiunt, mentiri? Haud noui equidẽ: sed quid ipse sentias, libenter audirem. Audies certè, si id roges, quod uera loqui mihi uidentur. Qua ratione igitur rectè id dicitur, quod non prius erit ulla malorum requies ciuitatibus, quàm in ipsis philosophi dominentur, quos Reipublicę inutiles esse fatemur? Quod petis, responsione indiget per imaginem quandam inducta. At tu per similitudinem loqui, ut arbitror, non consueuisti. Esto, inquã. an mordes, cum me in sermonem impuleris adeò demonstratu difficilẽ? Audi ergo similitudinem, ut apertius cognoscas quàm lubricè similitudinibus utar. Usqueadeò durũ est, quòd præstantes in philosophia uiri in gubernanda republica patiuntur, ut nihil aliud sit unum quod hoc patiat̃. Quare oportet hoc ex multis colligendo, comparare cum his denique, & de eis rationem reddere. Veluti quum pictores tragelaphos, & cætera huiusmodi multiplicia figmenta depingunt. Finge animo quẽdam nauis aut classis gubernatorem, huiusmodi magnitudine & robore corporis reliquos nautas excedentem, surdum uerò & caligantibus oculis, & mente gubernationis inscia: nautas autẽ de gubernatione inter se certantes; dum unusquisque putet se imperio dignum, quanquam nec artem didicerit unquam, nec pręceptorem in ea re ullum possit ostẽdere, neque quo tempore dicerit, assignare queat: negãtes quinetiam artem illam doceri posse, eumque qui doceri posse contendat, ferro petentes. Ipsos autem cogita circa gubernatorẽ illum confluere, obsecrare, obnixè contendere, qui ipsis gubernacula tradat. Vbi si non ipsi, sed alij persuaserint, cæteros uel perimere, uel è naui eijcere: ac postremum generoso illo nauis principe mandragora aut mero prius occupato, gubernationẽ nauis arripere, præsentibus rebus uti, uino & epulis indulgere, ac ita gubernare ut huiusmodi homines uerisimile est. Omnes præterea eum laudare, eum nautam & gubernatorẽ uocare, eum quę ad nauem regendam spectant callere, quicunque ad usurpandum nauis principatũ, uel persuasione, uel ui, gubernatore submoto opitulari ipsis posſit: eum uerò qui id nequeat, tanquam inutilem uituperare: ueri autẽ gubernatoris officium ne cogitare quidem, quod uidelicet ad eum spectet rationem habere anni & temporũ, cœli, siderum, & uentorũ, & omnium quę ad artem illam attinent, si dux nauis est reuera futurus: ut uerò gubernet, seu uolentibus quibusdã, siue inuitis, huius ipsius artem nullã putantes accipi posse simul, & gubernatoriã facultatem. Hæc si in naui ita habeant, an non uerum gubernatorẽ censes ab illis qui talibus uehuntur nauibus, inanem & curiosum rerum sublimium inspectorẽ, & naui ipsi inutilẽ uocitari? Et maximè quidẽ, inquit Adimantus. Haudquaquam opus esse arbitror, inquam ego, ut tibi latius explicẽ, quemadmodum ad propositæ cõparationis imaginem ita in ciuitatibus affecti ciues sunt aduersus ueros philosophos, ut in huiusmodi nauibus ad uerũ gubernatorẽ nautæ. Intelligere enĩ te existimo. Summopere. Primũ itaque illi q admiratur philosophos in ciuitatibus minimè honorari, imaginẽ hanc expone: & persuadere conare, multo mirabilius fore si honorarent̃. Faciem equidẽ. Adijcias & hoc præterea, uera loqui eos qui dicũt, inutiles esse multo gò eos qui philosophię studio pollẽt.

uerùm

uerùm quod inutiles sint, nõ esse ipsos in causa dicito, sed eos potius qui his philosophis non utunt. Neq; enim naturæ consentaneũ est, ut gubernator quasi indignus nautas oret, quo eius se gubernationi cõmittant, uel sapientes ad diuitum fores accedãt. Sed qui hoc primus iactauit, profectò mentitus est. Re uera autem ita natura comparatum est, siue diues, seu pauper ab aduersa ualetudine teneat, ut necessariò fores medicorum petat: & omnes qui superioris gubernatione indigẽt, domos adeant hominũ gubernare potentium, non gubernatores, si modò alicuius precij sint, orent ut ab his gubernentur inferiores. Quin si eos qui his temporibus Respub. administrãt, cum eis cõparaueris nautis, quos modò cõmemorabamus, non aberrabis: ac si illos qui ab ijs appellant uani, & superstitiosi reconditarũ rerum indagatores, ueris gubernatoribus comparabis, rectè quidem facies. Rectè, inquit, admodũ. Ob has igitur causas in his quoq; haud facile est, ut honestũ studium ab his probet, qui contrarijs sunt moribus assueti. Maxima uerò & uehementissima philosophiæ calũnia oritur, propter eorum mores qui philosophię studia profitent. Ferũt quippe hi qui philosophiã criminantur, ut ipse ais, plurimos eorum qui ad philosophiam se conferũt, prauos admodũ esse: si qui uerò eorũ cæteris excellũt, esse inutiles: atq; ego hæc tibi concessi, nóne? Vtique. An non causam exposuimus, ob quã legitimi philosophi esse inutiles uideantur? Certè. Cur aũt & plurimi praui sint, uis'ne deinceps aperiamus? quòd ue philosophiæ culpa nulla est, pro uiribus declaremus? Volo equidem. Pergamus ad hæc, repetẽtes quod suprà induximus, qualẽ esse natura oporteat eum qui honestus sit, bonusq; futurus. Dux autem eius in primis erat, si memoriæ tradidisti, ueritas, quam sequi omnino ac passim debet: aut si uanus sit, ueræ quoque expers philosophię sit oportet. Ita prorsus est dictũ.

Vnum hoc igitur alienũ est omnino ab ijs quæ nunc de ipso æstimantur. Alienissimum. An nõ decẽter hunc in modũ eius causam defendemus? dicentes hominẽ sciẽtiæ cupidũ ita natura institutũ esse, ut ad id quod uerè est, semper cõtendat, neq; moras trahat in his singulis ac plurimis circa quæ uersat opinio: sed ultro progrediens, non antè quiescat, quàm propriam cuiusq; naturam ea animi ui attigerit, qua id apprehendere conuenit. Conuenit autem ui quadã cognata. Qua cum adhęserit, seq; ei quod uerè est, miscuerit, atq; inde reuera intelligentiam ueritatemq; genuerit, cognoscet utiq; uerum, uereq; uiuet atque aletur. Ex hoc deniq; partu molestia eius omnis cessabit, prius uerò nequaq;. Probè admodum ista dicunt. An hic ullo modo amabit mendaciũ? uel omnino potius oderit? Oderit certè. Nempe ubi dux ueritas est, malorum chorum subsequi, ut arbitror, non dicemus. Quo enim pacto? Imò uerò sincerũ sequi, iustumq; morem: hunc quoq; dicemus subsequi temperantiã? Scitè. Quin etiã reliquũ naturæ philosophicæ chorum quid opus est à principio recensere? Recordaris enim, quòd cũ his cõgruit, ut dicebamus, fortitudo, magnificentia, acumen ingenij, atque memoria. Quum uerò tu obiecisses, q; quilibet necessariò fateri cogeretur quæ dicebamus: uerbisq; nostris omissis, conuersus ad eos de quibus erat sermo, diceret, uidere se illos partim inutiles, partim omni prauitate corruptos: nunc sanè nos huius calumniæ causam perscrutari cœpimus, & cur multi eorum mali sint, atque hac de causa rursus legitimorum philosophorũ naturam repetiuimus, necessarioq; hanc definiuimus. Est ita.

Quærendum est deinceps, qua ratione in multis natura philosophi deprauantur. (paruum autem quiddam nos subterfugit.) Nempe & hoc animaduertendum, quos uidelicet non malos quidem, sed inutiles uocant. Deinde etiam qualia hominum ingenia sint, quæ hanc imitantur naturam, eius'que opus usurpant, & indignum

se studium ac suprà uires aggrediētia, delinquūt sæpe, & opinionem philosophiæ passim, quam narrabas, inducunt. At quas deprauationes dicis? Ostendam, si potero. profectò id arbitror nobis quemlibet concessurum, ingenium tale, quale descripsimus, & omnibus hisce præditum, quibus perfectus indiget futurus philosophus, rarò in paucisq; oriri. An non ita existimas? Maximè. Atq; horū etiam paucorū uide quàm multi sint, maximiq; interitus. Qui nam? Nam quod præter cætera auditu mirabile est, unū quodq; eorum quæ in philosophi ingenio nuper probauimus, habentem inquinat animum, & plerunq; à philosophia detorquet: fortitudinem dico, & temperantiam, & cætera quæcunq; narrauimus. Absurdum hoc quidem auditu. Præterea quęcunq; bona uulgò dicuntur, deprauant animum atq; impediunt: forma, diuitiæ, corporis uires, & genus in ciuitate potens, & cætera generis eiusdē. Habes enim quandam eorum quę dico formulam. Habeo equidem, ac libēter exactius quæ dicis audirem. Vniuersum ipsum rectè comprehēdito, ac tibi perspicuum apparebit: neq; absurda tibi quę de his dicta sunt, uidebuntur. Quomodo istud præcipis? Scimus enim omne semen & plātarum & animalium, quod non fuerit ea quæ cuiq; conuenit nutritione potitum, neq; tempore, neq; loco, quo generosius ac uehementius, eo pluribus opportunis carere. bono namq; malum cōtrariū magis, quàm non bono. Quid ni? Est igitur, ut arbitror, consentaneum, naturam optimam, si sub aduersa forma nutriatur, deteriorem euadere, quàm ignauam. Est utiq;. Hac itaq; ratione dicimus, Adimante, animos præstantissimo ingenio præditos, si malè fuerint educati, pessimos fieri. An putas infanda scelera, & extremam nequitiam ex ignauo potius ingenio, quàm generoso educatione corrupto procedere? Imbecillem uerò naturam, ingētium uel bonorum, uel malorum quādoq; causam fore? Non certè. Si ipsa igitur natura philosophi conuenientem nanciscatur disciplinam, necesse est eam semper proficiendo ad omnem peruenire uirtutem. Sata autem si fuerit, genitaq; peruerse, atq; ita nutrita, ad contraria omnia rursus delabitur, nisi fortè deorum aliquis eam adiuuerit. An tu quoque putas, quemadmodum multi, uerum esse quod dicunt, quosdam adolescentes à sophistis corrūpi, corruptores uerò eorum sophistas quosdam esse priuatos: ac nō eos potius qui ita loquuntur, maximos esse sophistas credamus, qui doceant, talesq; prorsus unumquemq; & senum & iuuenum, & uirorum & mulierum reddant, quales uolunt? Quando id potissimum, inquit? Quando, inquā, frequētes multi uel in concionibus, uel iudicijs, uel theatris, uel castris, uel alio quodā hominum ingenti cœtu considentes, eorum quæ dicta facta'ue sunt, alia uituperant, alia laudant, ad utraq; ingenti cum tumultu acrius efferūtur, dum explodunt & applaudunt summo quodam strepitu & clamore: unde parietes quoq; & laquearia circùm resonāt altius, suoq; sonitu uehementer exaugent laudantium ipsorum uituperantiumq; tumultum: tunc adolescentem illum, quo animo (quemadmodum dicitur) hac in turba esse censes? uel quā priuatam disciplinam rumoribus hisce putas obsistere, quo minus ab huiusmodi uituperationibus laudationibusq; diluta dispersaq; cò protinus feratur, quò fluctus hinc deuehit? Vnde eadem, quę & illi, ut honesta approbabit, eadem quoque reprobabit ut turpia. Iisdem pręterea, quibus illi, incumbet studijs, eorumq; euadet persimilis. Necesse id omnino est, ô Socrates. Nondum tamē uehementissimam induximus necessitatē. Quam? Quam operibus inferunt, non persuadentes uerbis præceptores sophistęq; isti. An non cernis, quòd hominem illis non obsequentem infamia notant? iactura pecuniarum, & mortis supplicio damnant? Summopere. Quem igitur aliū sophistam putas, aut quos alios priuatos sermones aduersari istis,

istis & resistere posse? Nullius certè orationem. Nullius sanè. Quin & his reniti summa stultitia est. Neq enim fuit unquã, nec est, nec erit mos alius ad uirtutem institutus, præter istorum disciplinam. humanus, inquam, ô amice. Nam diuinum quidem, iuxta prouerbiũ, excipiamus. Certò enim id scito, quisquis immaculatus & integer ex hac constitutione Rerumpublicarum euaserit, talem diuino auxilio euasisse. Haud aliter mihi uidetur. Istud prÿterea tibi uideri debet. Quidnã? Quisque eorum qui priuatim accepta mercede homines erudiũt, quos quidẽ sophistas & æmulos artiũ appellãt, nihil aliud docẽdum putat, quàm multorũ sententias in quibus consentiunt, quoties cõgregantur, atq hanc sapiẽtiam uocat: ueluti si quis uasti cuiusdã animalis bruti, robusti admodum, & ab homine enutriti, iras & cupiditates singulas obseruauerit, qua'ue ratione adire hoc deceat, qua attrectare, item quando uel ferocius est, uel mitius, & ex quibus causis talis fiat. uoces item quas in singulis quisq solet exprimere. quibus præterea uocibus aliorum irritatur id animal, uel placatur. Postquam uerò ob diuturnam consuetudinem percepit singula, peritiam huiusmodi sapientiam uocet, & tanquam arte quadam collecta ad docendum se conferat, reuera ignorans quÿ potissimum harum opinionũ cupiditatumq honesta uel turpis, bona uel mala, iusta sit uel iniusta. Nominet uerò singula ad ingentis bestiÿ illius opinionem, bona uidelicet quibus delectatur ipsa, mala quib. offenditur: nec aliam prorsus ullam de his afferat rationem: sed quæ necessaria sunt, iusta nuncupet & honesta: quo uerò boni ipsius necessarij'ue natura differat, neq ipse perspexerit unquam, neque alijs ostendere possit. Si quis, inquam, ita affectus sit, nònne per Iouem absurdus prÿceptor esse tibi uidebitur? Mihi uerò. An differre tibi ab hoc ille uideẽ, qui multorum uariorumq hominum in unum conuenientium iram et uoluptates callere, sapientiam esse ducit, siue in pictura, siue in musica, siue in administrandæ Reipublicæ disciplina? Patet enim, quòd si quis cum his uersetur, eisq ostendat uel poesis, uel alterius artis opus, uel ad Rempublicam attinens ministerium, exhibeatq uulgo iudicãdi operis autoritatem, ultra necessaria, Diomedea, ut aiunt, necessitate cogetur ea facere, quÿ isti probauerint. quòd uerò bona hæc reuera atq honesta sint, an audisti quandoque ipsorum aliquem rationẽ uerisimilem assignantem? Nec audiui quidem unquam: nec, ut arbitror, audiam. Hæc intuitus omnia, recordare & illud: Num potest uulgus, uel alio dicẽte admittere, uel ex se attingere ipsum per se pulchrum, nõ autem multa hæc pulchra, & de cæteris eodem modo, non quidem esse singula hæc quæ patent multa, sed ipsam unam cuiusq naturam? Minimè. Philosophus ergo uulgus esse non potest. Non. Quinetiam necesse est ab eo philosophantes uituperari. Necesse. Et à quibusq populo placere uolentibus. Patet. Ex his ergo quam rationem seruandi ingenij philosophici uides, ut suo in studio perseuerãs, ad finem philosophandi deueniat? Sic autem ex his quæ dicta sunt, cogita. Concessum est, discendi acumen, memoriam, fortitudinem, magnificentiam ad hoc ingenium pertinere. Planè. Nonne statim apud omnes talis, in cunctis primus erit, præsertim si còrpus natura nactus sit animo conforme? Nihil prohibet. Volent igitur & domestici omnes, & ciues ad sua negocia peragenda hoc uti, cũ adoleuerit. Sic certè. Quare precibus, supplicationibus, honoribus, blandimentis præoccupabunt futuram ipsius uirtutem atque potentiam. Ita fieri solet. Quid hominem talem arbitraris tunc effecturum? præsertim si ampla in ciuitate natus sit, & in ea diuitijs insignis, ac genere, honesta præterea indole sit atq procerus: nònne immensa spe elatum iri hunc censes? putãtem se ad res tam Græcorum quàm barbarorum gerendas sufficere: unde & seipsum extollere, fastidioso habitu lasciuientẽ, inaniq fastu, & insana inflatum superbia,

nis autem nostri signum referre nunc trō decet. Vel enim cuidam alteri dun taxat, uel nulli superiorum contingit. Horum uerò paucorum quicunq; gustant quàm dulcis hęc sit ac beata possessio, & insaniam plurimorũ uident: quia uidelicet nullus, ut breuiter ita simpliciterq; dicam, rectè quicquam in rebuspublicis agat, neque socius aliquis & adiutor reperiatur, qui cum defendendę iustitiæ curam suscipiens aliquis, sospes euadat: sed tanquam homo in bestias incidens, cum nec unà iniustè agere uelit, nec solus ipse omnibus feris possit resistere, antè pereat quàm quicquam uel ciuitatem, uel amicos iuuet, atque ita & sibi & alijs sit inutilis. Hæc, inquam, omnia quicunque diligenter animaduertunt, quietem agunt, & sua duntaxat curant: ac uelut in procella, dum & turbo agitatur, & uenti perflant, et offunditur pul uere cœlum, intra parietes tuti permanent: aliosq; intuiti nequitia inuolutos, satis habituros se putant, si puri ipsi ab iniustitia & iniquis facinoribus uixerint, & exactis uitæ curriculis, bona cum spe hilares pijq; decesserint. Haud parua certè is egerit, qui ita uitam transiget. Neq; maxima tamen, si nactus non fuerit conuenientem sibi Rempublicã. Nempe in ea & ipse proficiet, emicabitq; magis, & priuata simul publicaq; seruabit. Hactenus quam ob causam philosophia calumniam subijt, quod' ue iniusta ea calumnia sit, satis dictũ arbitror, nisi aliquid ipse forsan adieceris. Nihil ad hæc ego præterea dicerem. Sed earum quę nunc extant Rerumpublicarũ, quam potissimum philosophis cõuenire putas? Nullam prorsus, atque idcirco conqueror, quia nullam uideo ex his quæ nunc extant Rerumpublicarum institutionem ingenio philosophi dignam. Quamobrem mutari hanc naturam, ac uerti necesse est. Vtq; peregrinum semen in alienum solum iactum debilitatur, ac degenerans ad indigenam uertitur loci seminisq; naturam: ita & hoc genus propria nunc amissa uirtute, in alienam speciem permutatur. Sin autem optimam Rempublicam nanciscatur, sicut & ipsum est optimum, tunc demum diuinum quiddam se esse, reliqua uerò humana omnia, tam ingenia quàm studia, declarabit. Videris autem mihi statim quæ'nam ista Respublica sit, quæsiturus. Haud rectè præsagisti. Non enim hoc abs te desiderabam, sed nunquid hæc ipsa sit quam in cõdenda ciuitate induximus, an alia? Quo ad alia quidem, hæc ipsa. hoc autem tunc etiam dictum est, oportere aliquid inesse semper in ciuitate, quod rationẽ Reipublicæ eandem habeat, quam & tu legislator habebas, dum leges conderes. Dictum planè. Non satis tamen explicatum. Quippe nos oratio uestra deterruit, obijciens prolixã hanc & arduam demonstrationem fore. Nam quod sequitur, haud dictu facile est omnino. Quid istud? Qua potissimum ratione ciuitas philosophiam suscipere debeat, adeò ut non perdatur. Nam magna quælibet fallacia esse solent, &, ut uerè prouerbio fertur, præclara difficilia sunt. Veruntamen quum istud inter nos constet, finem iam accipiat demonstratio. Facultas fortè deerit mihi, uoluntas certè nunquam. Tu uerò præsens studium meum intelliges. Aduerte age, & nunc quàm promptè & intrepidè sim dicturus, quòd contrà ac nunc fit, ciuitatem oporteat studium hoc attingere. Quonam pacto? Equidem hoc tempore adolescentuli, quum statim à teneris annis inter rei familiaris quæstuariæq; negocia difficillimã huius studij partem aggrediantur, paulo pòst discedũt, etiam qui sapientiæ apprimè studiosi fore existimantur. Difficillimam uerò partem, inquam, peritiam disserendi. Deinde uerò, si ab alijs id agentibus, acciti auditores fieri patiantur, magnum quid cogitãt, exequendumq; obiter putant. In senectute uerò, exceptis paucis, multo magis quàm sol Heraclitius extinguuntur, quum nunquam iterum accendantur. Quid ergo agendum? Contrà omnino. Nam iuuenes ac pueros

-os esse, qui cū inepti ad philosophiā sint, eam professi homines, conuicijs passim lacessunt: & quasi inimicitijs delectentur, semper de hominibus ob loquuntur, rem agentes philosophiæ minimè congruam. Omnino. Neque enim uiro illi, ô Adimāte, qui omnem mentis aciem ad ea quę uerè sunt direxit, ocium superest, quo negocia hominum inferiora respiciat, cumq; il lis pugnans, inuidiam sibi & maleuolentiam conflet. Sed ea quæ semper eundem seruant ordinem contempla tur, quæ neque inferunt inuicem, neque patiuntur iniuriam: omnia uerò ornatè, & secundum rationem disposita sunt. Atque hæc imitatur, seq; illis quàm simillimum reddit. An putas fieri posse, ut illud non imitetur aliquis, cui cum amore admirabundus adhæret? Nullo modo. Quare quum philosophus diuino atque decoro frequenter adhæreat, diuinus ipse atque decorus, quoad homini possibile est, efficitur. Calumnia uerò in omnibus multa. Sic est omnino. Si ergo necessitate aliqua inducatur, ut ea quæ illic intuetur, ad mores hominum priuatim & publicè transferat, necq; se tantum, sed & alios former, numquid inertem temperantiæ, iustitiæq;, & uniuersæ popularis uirtutis opificem, fore ipsum existimas? Minimè. Si sentiat uulgus uera nos de hoc perhibere, an philosophis succēsebit? nobisq; non credet dicentibus, non aliter ciuitatem fore beatā, quàm si eam, qui diuino utantur exemplo, pictores forment? Nequaquam succensebit, si senserit. Verùm quem pingēdi modū dicis? Cum pictores hi ciuitatem, & mores hominum, quasi tabulam quandam acceperint, in primis eam purgabunt: quod nequaquam facile est. An nescis, hoc præcipue ab alijs philosophos discrepare, quod neq; priuatum, neq; ciuitatem tangere, neq; leges cōdere tentant, antequam uel hæc purgata susceperint, uel ipsi purgauerint? Et rectè quidem. An non describere eos post hæc putas Reipublicæ formam? Quid ni? Deinde agentes hæc, ut arbitror, ad utraq; frequenter respicient, ad illud scilicet quod natura iustum, honestum & temperatum existit, cæteraq; huiusmodi, atque iterum ad humana: & ad superioris illius exemplar humana disponent, ex hominum officijs naturam humanā contemperantes, ad figuram eius, quod Homerus quoque cum in hominibus fit, Dei speciem & imaginem similitudinemq; appellauit. Scitè. Partim ergo delebunt philosophi, partim etiā colorabūt, quousq; humanos mores, quàm maximè fieri potest, Deo in amore coniunxerint. Pulcherrima nimirum hæc est pictura. An persuademus illis, quos inuehi in nos dicebas, talem esse Rerumpublicarum pictorem, eum uirum quem suprà apud eos laudauimus? illicq; indignati sunt, quòd huic ciuitatem gubernandam commiteremus, nunc uerò æquiori animo hoc audiunt? Et maximè quidem, si sapiunt. Qua nunc in parte nobis aduersabuntur? Vtrum eorum quæ uerè sunt, ueritatisq; ipsius amatores non esse philosophos asserent? Absurdum quidem id esset. An fortè negabūt naturam philosophorum, quā narrauimus, optimi ipsius esse familiarem? Neque hoc quidē. Quid uerò? hanc congruis instructam officijs, absolutè bonam fore, ac præ cæteris sapientiæ proximam, renuent? Vel eos probabunt magis, quos ipsi secreuimus? Nequaquam. An succensebunt adhuc dicentibus nobis, quod nisi philosophorum genus ciuitatis suscipiat gubernacula, nec ciuitati, nec ciuibus erit requies ulla, finis que malorum? nec Respublica, quam oratione describimus, in lucem exorietur? Fortè minus. Vis'ne dicamus, eos non parum, sed prorsus mites persuasos'que fuisse? ne fortè erubescentes aliquid aliud confiteantur. Absque dubio. Hoc igitur isti persuasi iam sint. De hoc autem quis ambiget, quin regum potentiumq; uirorum filij philosophi nasciturі non sint? Nemo. Posset autem quis adijcere, quòd etiā si tales nascantur, inquinari eos necessesit.

ſe ſit. Quòd enim ſeruari à maculis purum, arduum ſit, nos quoq; concedimus. Quis autem illud inſuper addet? in omni tempore ex omnibus hominibus ne unum quidem unquam integrum immaculatumq; euadere poſſe? Nullus hoc dixerit. At uerò unus natura ſic inſtitutus, ciuitatemq; nactus obedientem, ſufficiens eſt ad hæc omnia perficienda, quæ nunc ut impoſsibilia reprobantur. Sufficiens utiq;. Pono, ſi princeps aliquis leges & officia quæ narrauimus, mandet, haud impoſsibile eſt ciues his obſequi uelle. Non certè. Atqui ſentire, & alios eadem quæ & ipſi ſentimus, num mirũ, aut impoſsibile eſt? Non, ut arbitror. Quòd autem optima hęc ſint, ſiquidẽ poſsibilia, ſatis ſuprà eſt, ut arbitror, diſputatũ. Satis. Quare ex his quæ dicta ſunt, ſequitur, ut optima futura ſint, quæ de legibus ferendis prædiximus, ſi agantur: difficilia itẽ factu, non tamẽ impoſsibilia. Sequitur planè. Poſtquã uix tandem finem his impoſuimus, ad reliqua iam pergendũ, qua ratione uidelicet, quibusue diſciplinis & ſtudijs inſtructi erunt huius noſtræ Reipublicæ ſeruatores, & qua in ætate ſinguli ſingula exercebunt. De his certè iam dicendum. Haudquaquam ſapienter à me dictum eſt, cum in ſuperioribus reliquerim matrimoniorum difficultatẽ atq; moleſtiã, filiorumq; procreationem, & conſtitutionẽ principum. noſcebam enim, quàm inuidioſa res eſſet, factuq; difficilis, uel omnino uera. Nunc autẽ nihilominus tranſigere hæc cogimur: atq; ea quidẽ quę ad mulieres ac filios pertinẽt, iam peregimus: quæ uerò ad principes, tanquam à principio rurſus percurrenda uidentur. Diximus autem, ſi memoria tenes, amatores eos ciuitatis eſſe oportere, in uoluptatib. doloribusq; probatos: atq; ex hoc propoſito, neq; laboribus, neq; metu periculorum, neq; mutatione alia dimoueri. Eum uerò qui hoc nequeat, abdicare oportet: at illũ qui paſsim ſincerus & incorruptus euadit, tanquam aurum in ignis examine comprobatum gubernandæ ciuitati præficere, muneribusq; ornare & uiuentem & mortuum. Præmia uerò talia ſint, qualia communiter dicta ſunt, breuiter hoc percurrente, & quaſi tergiuerſante ſermone: quippe cum res, ut nunc ſunt, mouere timeremus. Vera loqueris. Memini equidẽ. Verebar enim, ô amice, quæ auſus ſum dicere. Nos uerò in præſentia id aſſerere audeamus, quod cuſtodes diligentiſsimi, optimi debent eſſe philoſophi. Ratum id habeatur. Animaduerte quàm pauci tales erũt. Illius ſiquidem naturę partes, quam ineſſe illis oportere diximus, unà rarò concurrunt, & ut plurimum diſiunctæ naſcuntur. Quo pacto id ais? An ignoras, quod ijdẽ homines, dociles, memores, ingenioſi, acuti non ſunt, ac etiã fortes atq; magnanimi, ut moderatè, tranquillè, conſtanter uiuant? Tales ſiquidem uiri acuminis ipſius feruore quocunq; contigerit, proferuntur, ſtabilitatis omnis & grauitatis expertes. Vera loqueris. Habitus autem ipſi animorum ſtabiles, & à leuitate penitus alieni, quorum in grauitate maximè cõfidendũ, utpote qui in bello intrepidi ſunt, ut in his immobiles ſunt, ita ad diſciplinas tardiores & hebetes. Torpent ſiquidẽ atq; oſcitant, quoties eis eſt cõtemplationi inuigilandũ. Eſt ut dicis. Nos autem in ſuperioribus principẽ oportere diximus, utrorumque optima ratione participem eſſe. Alioquin non eſſe illi ſupremam diſciplinã exhibendam, neq; honores magiſtratusq; impertiendos. Rectè. Nónne rarò hoc euenturum exiſtimas? Rarò admodum. Examinare igitur futuri principis oportet ingenium in his quæ ſuprà diximus, laboribus, timoribus, uoluptatibus. Addimus præterea, quod ſuprà dimiſimus, oportere uidelicet illud in diſciplinis plurimis exercere: ut pateat, nunquid maximè ipſius doctrinæ percipiendæ ſit compos, an deficiat potius, quemadmodum qui in alijs operibus trepidant, atque deficiunt. Ita certè inueſtigare decet. uerùm quam maximam doctrinam uocas? Meminiſti puto,

cum tres in anima ſpecies poſuiſſemus, quid iuſticia eſſet, temperantia, fortitudo, ſapientia, nos definientes, inuicem conueniſſe? Si non recordarer, haud dignus eſſem qui reliqua abs te audirem. An & illud memoria tenes, quod ante hæc dictũ fuit? Quid nam? Diximus certè, ampliori quodam alio orationis circuitu exactius ea poſſe cognoſci: uerùm commodius eſſe, ut demonſtrationes ſuperioribus magis conſentaneas induceremus. Quod & uos ſufficere reſpondiſtis. Atq; ita tunc ea pingui Minerua, ut mihi uiſum eſt, tractata ſunt. Sin autem placet uobis, ipſi hoc dicite. At ſatis mediocriterq; dictum & mihi, & alijs eſt uiſum. Sed in his rebus, ô amice, modus quamcunque ueritatis partem omiſerit, immoderatè fit. nihil enim deficiens ullius eſt menſura. quanquam nonnullis quandoque uidetur ſufficienter ſtatim eſſe tractatum, neq; longiori inquiſitione opus eſſe. Permultis id propter ſocordiam accidit. Vitium hoc à cuſtode ciuitatis & legũ debet eſſe alieniſsimum. Conſentaneum. Ergo amplior quidem amici huic agendus circuitus, neq; breuior diſcendo quàm exercitando impendenda eſt opera: alioquin, ut paulò antè diximus, ad ſummæ penitusq; neceſſariæ doctrinæ finem nunquã perueniet. An hæc maxima non ſunt? Eſtq; aliud inſuper iuſtitia, & cæteris quæ narrauimus excellentius? Nempe præſtantius. Et horum quidem ipſorum nequaquã decet adumbrationem quandã, qualem nunc, aſpicere: ſed abſolutam rationem comprehendere. An non ridiculum id eſt, in rebus minimis omne ſtudiũ ponere, & obnixè contendere, quo quàm diligentiſsimè & ſinceriſsimè peragantur: in maximis autem leuem operã ſatis eſſe putare? Ridiculum prorſus. At enim putas aliquem quieturũ, niſi abs te nunc exquirat, quæ'nã diſciplina illa ſit, quam maximam uocas, & circa quid uerſetur? Non equidem. Sed & ipſe interroga, quanquam ſæpenumero te arbitror audiuiſſe. Nunc autẽ uel nõ aduertis, uel potius interturbare me tuis ſcrupulis cogitas. quod ego potius arbitror. nam ſæpe audiſti, boni ideam eſſe maximam diſciplinã. Qua quidem & iuſta, & alia ſi utãtur, utilia, & conducibilia fiunt. Atq; hoc ferme dicere me uelle ſcito: & iſtud præterea, quòd ipſam non ſufficienter agnoſcimus. Sin uerò ipſam neſcimus, & ſine ipſa alia quàm maximè nouerimus, ſcito nullam ex alijs nobis utilitatem fore: ſicut neque prodeſſet nobis quicquam, quod ſine bono poſsideremus. An maius quid eſſe putas, ſine poſſeſsiõe boni alia omnia poſsidere, q; ſine boni ipſius & pulchri intelligẽtia, cętera intelligere? Nõ certè. Plurib. uerò bonũ uoluptas uidet̃, elegantiorib. ſapiẽtia. Proculdubio. Quinetiã & hoc noſti, q qui ſapientiã bonũ exiſtimãt, ſi interrogent̃, quæ'nã potiſſimũ ſapientia, declarare nequeũt, ſed cogunt̃ tandẽ boni ſapientiã dicere. Quàm ridicula reſpõſio. Cur nõ ridicula uideat̃, ſi cũ nos uituperent quòd ignoremus bonũ, de bono rurſus nobiſcũ tanquã intelligentib. illud loquãtur? Aiunt enim bonũ eſſe, ſapientiam boni: quaſi nouerimus quid ipſi dicãt, cum boni nomẽ pronunciãt. Vera loqueris. Qui uerò bonũ uoluptatẽ eſſe definiũt, nũquid minus errãt quàm cæteri? Nonne & iſti coguntur fateri, uoluptates eſſe malas? Valde. Eadẽ igit̃ et bona eſſe, et mala, fateri coguntur. An non? Planè. Nonne cõſtat, plurimas circa hoc & maximas ambiguitates cõſurgere? Conſtat. Nonne & hoc perſpicuũ, quod quæ iuſta & honeſta uidentur, etiam ſi non ſint, multi eligerent agere, poſsidereq;, & uideri hominibus hæc habere: nemo aũt ſatis habere ſe putat, ſi quæ bona dũtaxat uident̃, poſsideat: ſed quæ reuera bona ſint, omnes quærũt, opinionẽ uerò in his quiſq; cõtemnit. Et maximè quidẽ. Bonũ quidẽ anima omnis expetit, eiusq; gratia agit omnia, augurans eſſe aliquid: dubitat tamen, neq; ſufficienter qd ſit cõprehendere poteſt, neq; fidei ſtabili inhærere, quali utitur circa alia: atq; idcirco et in alijs

fallitur, cum quid utile sit iudicare pergit. An circa id, cum tale sit ac tantũ, similiter cæcos esse debere dicemus illos quoq; præstantissimos in ciuitate uiros, quibus uniuersa cõmittimus? Minimè omnium. Reor equidem, eum qui nesciat, ut nunc ferè accidit, qua ratiõe iusta & honesta, bona sunt, haud multi faciendum sanè custodem seipsum exhibere posse. Auguror autem, neminem ipsa prius quàm bonũ sufficienter cognosciturum. Scitè auguraris. Perfectè igitur disposita nobis, erit Respub. si custos horum peritus eam reget. Ita necesse est. Verùm tu, ô Socrates, utrum bonum ipsum dicis esse scientiam, uel uoluptatem, uel aliquid aliud præter hæc? Iam diu cõpertum habeo Adimante, tibi non satis fore, si sententias aliorũ retulero. Haud certè mihi uidetur, ô Socrates, opiniones aliorum referre posse, suam uerò nequaquam, hominem præsertim tam diu in his uersatum. An decere putas, ut de ijs quæ quis ignorat, quasi sciens loquatur? Nullo modo quasi sciens, sed ut quasi ex opinione proferens quæ sentit. An nescis, opiniones omnes absq; scientia turpes esse, quarum quæ optimę, cæcę sunt? an eos qui absq; intelligentia uerum aliquid opinantur, differre ab illis existimas, qui licet cæci sint, recto tamẽ tramite gradiuntur? Nihilo. Vis ergo turpia cõtemplari, cæcaq; & obliqua, cũ liceat ex alijs perspicua pulchraq; audire? Age per Iouem, Socrates, ne desistas, cum ad calcem ferè perueneris. Sufficiet enim nobis, si, quẽadmodum de iusticia temperantiaq; & alijs tractauisti, ita quoq; de bono tractaueris. Mihi quoq;, ô amice, ualde sufficiet. At uereor, ne uires deficiant: atq; ego suprà uires ausus, ineptior appaream, risumq; audientibus moueam. Cæterùm ô uiri felices, quid ipsum bonum sit, in præsentia dimittamus. Est enim, ut mihi uidetur, præsentẽ supra contemplationem. Quis autem appareat boni ipsius filius, quisq; simillimus ei sit, si uobis placet, dicam: sin minus, dimittam. Dic age, patrem uerò postea declarabis. Vellem equidẽ, ut & ipse explicare possem, & uos percipere, non solum boni partus, ut nunc, sed ipsum bonum. Hunc ergo ad præsens partum boni ipsius, filiumq; accipite. Cauete tamẽ, ne inscius ipse uos decipiam, uanã redderis de filio rationẽ. Cauebimus pro uiribus. Dic modò. Dicam equidem, si prius repetamus inuicem, confirmemusq; quæ suprà memorata sunt, & aliàs sæpenumero dicta. Quę nam? Multa quidem pulchra, et multa bona, et singula similiter esse dicimus, & oratione distinguimus. Dicimus profectò. Atqui & ipsum pulchrum & ipsum bonũ inducimus, ac similiter in omnibus quæ ut plura ponebamus, unum rursus ponimus secundũ ideam unam cuiusq;, tanquam una sit: et quod unum quodque est, appellamus. Vera hæc sunt. Et hæc quidem uideri dicimus, nõ autem intelligi: ideas autem intelligi, nõ uideri. Sic est omnino. Qua potentia è multis quas habemus, quæ patẽt oculis cernimus? Visu. Nónne & auditu quæ audiunt, & alijs sensibus omnia quę sentiunt? Quid ni? Nunquid animaduertisti, quàm perfectam sensuum auctor uim fabricauit ad id quod uidere, & id quod uideri dicimus? Non satis. Sic autem considera. Est'ne auditui atq; uoci alio genere opus, ad hoc ut ille quidẽ audiat, hæc audiatur? Quo tertio absente, ille non audiet, ista non audietur. Nequaq;. Arbitror equidem, neque alijs multis, ne dicam nulli, tali quodam opus esse. An tu talem aliquam uim reperis? Minimè. An nõ aduertis uisus ipsius, & eius quod uisui subiacet, uim, tali aliquo indigere? Quo pacto? Præsente oculis uisu, ipsisq; ad spectandum directis, præsente item colore, nisi adsit & genus tertium, propriè ad hoc natura aptũ, neque uisus uidebit quicquam, neq; uideri colores poterunt. Quid nam id esse dicis? Quod tu lumen uocas. Vera loqueris. Profectò uisibilis ipsius uis, & uidentis potentia, iugo quodã aliarũ omniũ coniugationũ maximè honorãdo iunctæ sunt,

ſunt, non exigua quadam ſpecie, ſi modò contemnendum non eſt lumen. Longè abeſt ut contemnendum ſit. Quem potiſsimum deorũ cœleſtium huius cauſam putas, cuius lumen efficit, ut & uiſus noſter quàm optimè cernat, & oculis obiecta cernant? Quem tu putas, & alij. nempe de ſole interrogas. Ita uerò ad hunc Deum ſe uiſus habet. Quomodo? Viſus ſol nõ eſt: neque oculus cui ineſt uiſus, ſol eſt. Non certè. Sed ex omnibus ſenſuum organis id maximè ſolis particeps. Multum ſanè. Nónne & uim quam habet, ex ſole infuſam ſeruat? Prorſus. Quinetiam ſol uiſus nõ eſt. Cauſa uerò ipſius eſt, ab eo proſpicitur. Sic planè. Hunc me uocare boni filiũ dicito, quem ipſum bonum in hac ſecum genuit comparatione conſimilẽ: ut quemadmodum ipſum in loco intelligibili ad intellectum & ea quæ intelliguntur, ſe habet: ſic & iſte in loco uiſibili ad uiſum ſe habeat, & ad ea quę uidentur. Quo pacto? latius explica. Oculi porrò, quoties non ad ea uertuntur, quorum colores diurnus fulgor illuminat, oſtenditq́; , ſed ad illa quæ nocturnis radijs attinguntur, cæcutiunt, hallucinanturq́; , & prope cæci eſſe uidentur, ac ſi purus in illis uiſus non inſit. Sic accidit. Quotiens uerò ad ea quæ ſol illuſtrat, perſpicuè cernunt, ijſdemq́; ipſis in oculis eſſe uiſus apparet. Eſt ita. Sic & de animo cogita. Quando enim illi inhæret, in quo ueritas et ipſum ens emicat, intelligit illud, cognoſcitq́; , & intellectum habere uidetur. Sed cum ad id fertur, quod tenebris eſt permixtũ, quod uidelicet generat atq; corrumpitur, eius obtunditur acies, opinionesq́; uerſat uarias, ac mentis expers eſſe uidetur. Sic apparet. Illud igitur quod ueritatem illis quæ intelliguntur præbet, & intelligenti uim ad intelligẽdum porrigit, boni ideam eſſe dicito, ſcientię et ueritatis quæ per intellectum percipitur cauſam. Cum uerò adeò pulchra duo hæc ſint, cognitio ſcilicet ac ueritas, ſi bonum ipſum aliud quàm iſta & pulchrius æſtimabis, rectè putabis. Et quemadmodum lumen ac uiſum ſolis ſpeciem quandam habere exiſtimare decet, ſolem uerò ipſum eſſe nequaquam: ita cognitionem & ueritatem, boni ipſius ſpeciem habere quidem aliquam, eſſe uerò ipſum minimè. Auguſtior enim eſt ipſius boni maieſtas.

Decus narras ineſtimabile, ſi ſcientiam quidẽ & ueritatẽ præbet ipſum, uerùm decore hæc ſuperat. Neque enim uoluptatem ipſum eſſe dicis. Bona uerba quæſo. Atquę ita planius eius imaginem contemplare. Quomodo? Solem quidem dices, ut arbitror, ijs quæ uidentur non modò uidendi præbere potentiã, uerùm etiam generationem, augmentum, nutritionem, cum ipſe tamen generatio non ſit. Quo enim pacto? Atque ita dicas bonum ijs quæ cognoſcuntur dare, non modò ut cognoſcantur, ſed eſſe inſuper & eſſentiam elargiri, cum ipſum eſſentia non ſit, ſed ſupra eſſentiam, dignitate ipſam & potentia ſuperans. Aedepol mirabilis hic exceſſus. Huius certè tu cauſa es, qui me cõpuliſti ad ea quæ mihi de hoc uiderentur aperienda. Nequedum etiam deſiſtas, ſed abſolue præcipuè ſolis cõparationem, ſi quid eſt prętermiſſum.

Atqui multa prætermittuntur. Ne minimũ quid omittas. Reor equidẽ multa præterea ſuperfore: ueruntamẽ quotcunq; ad præſens referri poterũt, haud ſponte dimittã. Ita precor. Cogita duo hæc eſſe, & unũ quidẽ in genere locoq́; intelligibili regnare, alterũ in uiſibili, ne ſub cœlo (inquiẽs) uidear te circa nomẽ decipere. Attamẽ ſpecies duas habes, uiſibile ſcilicet, & ipſum intelligibile. Habeo equidẽ. Perinde ac ſi acceperis lineam in duas æquales ſectam portiones, & utranq; rurſus partẽ ſimili ratione diuiſeris: ita nunc oblatũ tibi genus unum uiſibile, intelligibile alterũ, in duo rurſus ſecũdum claritatẽ & obſcuritatẽ utrunq; diſtingue. In genere quippe uiſibili portio una imagines cõtinebit. Voco aũt imagines, primùm umbras: deinde ſimulacra quæ in aquis apparẽt, & quę in corporibus denſis, lenibus, ter-

ſis ac

sis ac lucidis, & omne quodcunque tale, si tenes. Teneo. Portio uero altera cōprehendet ea quorum hæ similitudines quędam sunt, animalia uidelicet quę apud nos sunt, & plantas, & uniuersum fabricæ genus. Sic pono. An uis præterea secundum uerum & non uerum dicere genus hoc distingui? ut quemadmodum se habet quod opinione fingitur, ad id quod scientia noscitur, ita simulacrum ad illud cuius est simile? Valde? Considera iterum intelligibilis sectionem. Quo pacto? Vnum quidem ipsius genus est, quod inquirit animus, his utens uelut imaginibus, quæ prius diuisa sunt: compulsus ex suppositionibus non ad principium, sed ad finem procedere. Alterū uerò, quod excogitat animus, ex suppositione procedens ad principium nō suppositum, nec imaginibus utens, quibus ad genus alterum uti solemus, sed in ipsis speciebus per ipsas progrediens. Haud satis quæ dicis intelligo. At enim facilius per hæc intelliges. Arbitror te nō latere, quod qui circa geometriā & arithmeticam & cætera generis eius uersantur, supponunt quidem par & impar, & figuras ac tres species angulorū & horum similia in argumentationibus singulis, & his positis tanquam cuilibet manifestis, rationem de his nullam exigendam putant. Atque hinc incipientes, ad alia iam descendunt, & ad illud tandem perueniunt quod quærebant. Prorsus id noui. Enimuero & illud nosti, quòd & supradictis speciebus utuntur, deque illis uerba faciunt: quanquam non ad eas mentem dirigūt, sed ad illa potius, quorum ista simulacra sunt, ad quadragulum ipsum uidelicet, ipsumque diametrum, nō ad ea quæ scribunt. Et in alijs eodem modo, speciebus quidem hisce quas describunt, figurantque, quarum & umbræ sunt, & in aquis imagines, tanquam imaginibus quibusdam utuntur, affectantes illa conspicere, quæ non aliter quàm cogitatione percipiuntur. Vera loqueris. Hanc generis intelligibilis speciem suprà dicebam, ad cuius inuestigationem cogi animum suppositionibus uti, ad principium non euntem, ut pote qui suprà suppositiones ascēdere nequeat, utaturque imaginibus his quæ ex inferioribus sunt ad superiorum similitudinem comparatæ, atque ita opinione cōceptę distinctęque sunt, quasi ad illa perspicue conferant. Intelligo equidem dici abs te, quod in geometria & alijs eius germanis artibus fieri solet. Alteram intelligibilis partē ad illud referre me scito, quod ipsa ratio per demōstrandi facultatem attingit, dum suppositiones non pro principijs habet, sed reuera pro suppositionibus accipit, tanquam gradibus quibusdam & adminiculis utens: quousque ad illud quod non supponitur, ad principium uidelicet ueniēs uniuersi, ipsum attingat, & rursus adhæreat illis quæ principio hærent: atque ita ad finem usque perueniat, nullo prorsus sensibili utens, sed ipsis speciebus, per ipsas, atque ad ipsas progrediens. Intelligo tandem, quanquam minimè sufficienter, ut cuperem. Videris enim mihi magnum opus proponere. Moliris quidē disserere, partem illam uerè existentis & intelligibilis generis, quā per demonstrationis scientiam speculamur, illa esse clariorem, quam ex illis scientijs quæ artes appellantur inuestigamus. in quibus pro principijs suppositiones habentur, & qui ista considerant, cogitatione coguntur, nō sensibus intueri. Quoniam uerò ad principium non ascendunt, sed ex suppositionibus indagant, intellectum circa hęc habere tibi nequaquam uidentur, licet cum principio intelligibilia sint. Videris autem mihi geometricarum & similium rerum habitum, cogitationem potius appellare quàm intellectum: quasi cogitatio inter opinionē & intellectum medium teneat. Sufficienter admodum percepisti. Atque ad has quatuor proportiones, quatuor itidem animi affectiones accipe. Intelligentiam quidem ad supremum ipsum, ad secundum cogitationem, ad tertium fidem, ad postremum uerò assimilationē siue imaginationem.

Hæc

Hæc præterea inuicem alternæ ratione proportionis ordina, ut ita hæc claritatem participent, quemadmodum illa circa quæ sunt, ueritatem. Intelligo equidem, & quod dicis, admitto: & ut iubes, ita dispono.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM VI. Annotationes.

Quales philosophi sint.) Quæ superiori libro de philosopho principe dicta sunt, cũ hoc colligantur, ut melius sibi constet disputatio. Neq; per alia multa.) Quemadmodum ciuitatem suprà quatuor uirtutibus ornauit, ita eius rectores eisdem ornatos esse debere dicit, quãdo alter alteri similis esse debeat. Postquã philosophi.) Assumit ex priori libro, philosophum esse eum, quem descripserit: nunc docere uult, huiusmodi philosophum ciuitati suæ præficiendum. Itaq; ut philosophi munus esse dixit, ideam contẽplari: id est, res à materia separatas: ita principis fore ait, in legibus tuendis supremam rationem, atq; diuinã tanquam ideã sequi, huiusq; in animo exemplar, id est, imaginẽ expressam habere. ideo enim supra leges Princeps existere dicitur, q. supremæ rationis, à qua singulæ leges deriuantur, munus sustineat. Num istos potius ad custodiam.) Id est, multo certè commodius est, huiusmodi principes philosophos, ueritatisq; amatores reip. præficere, quàm alios quosuis. Hoc primum inter nos.) Quando reip. rector philosophus dicitur esse debere, philosophi munus describit, idemq; cum Principis munere confert. Tria aũt philosophi ueri officia constituit, quæ eadem congruũt principibus. Primum, ut ueritatẽ semper intueatur, & cogitet: secundum, ut eam amet: tertium, ut falsum omne fugiat, & execretur, ne professionis nomini, id est philosophiæ, quæ studium est sapientiæ, repugnet. Quẽ uerò ardenter ad certũ quiddam.) Id est, qui uni tantũ se rei addicit, alia negligentius facere solet, quòd multa simul mens hominis agere nequeat: quia uni tantum rei natura sua est addicta. Temperatus itaq; uir.) Omnes illas quatuor uirtutes, quas reip. suæ adscripsit, philosopho huic principi tribuit: ut fortitudinem, qua res arduas aggrediatur atq; sustineat: temperantiam, qua cuncta sapientiæ studio postponat: ipsam quoq; sapientiam ac prudentiam, quæ in ueritate quærenda cernitur: iustitiam demum, eo quòd reliquas habeat uirtutes, à quibus hæc nequeat seiungi. Quin etiam cum discernere.) Non omnia studio comparanda sunt, sed aliqua etiam naturæ beneficia principi esse ingenita debent: ut memoria, quæ ad prudentiam pariendam est aptissima: & trãquilla, pacataq; animi cogitatio, ad ueritatem sine affectu quærendam. Vtrunq; igitur in philosopho principe Plato spectari uult. At uerò sic afficiũtur.) Morẽ Socratis, etsi ab alijs improbatũ, laudat hic Adimantus, quasi illius industriam & acumen in ueritate inquirenda admiratus. Aio uerò ad hæc nostra.) Aliorum nomine obiectionem quandã Adimantus idem opponit Socraticæ sentẽtiæ, quæ talis est: Laudare quidẽ tuum in inquirenda ueritate studiũ aliqui possunt: id tamen improbabũt, quòd philosophos uelis reip. præficere, cum nõ uideas eos plerunq; reip. ineptos esse. huiusmodi quoq; obiectionẽ Callicles in Gorgia opponit Socrati. Censes, inquã, illos.) Obiectionem superiorem diluere uult Socrates: in primis autem uulgarem quandam sententiam de philosophorum præstãtia præponit, qua cõfirmet, non esse reip. ineptos philosophos, quod deinceps probare studet. Per imaginẽ quandam.) Id est, similiũ diuersorum inductione id à me docebitur. Vsq; adeò durũ est.) Digreditur ad causas reddendas, cur philosophi à uulgo pragmaticorum hominũ irrideantur: ut hinc colligat, falso uerum philosophum reip. ineptum iudicari. Finge animo quendam.) Similitudine gubernatoris nauis alicuius docet, ineptũ fore reip. rectorem eum, qui contemplationi nimiũ intentus, actionem rerum necessariarum prætermittat, aut imperitis relinquat hominib. Mandragora, aut mero.) Id est, altissimo sopore dormienti. hæc enim duo soporem inducũt, diuersas ob causas: mãdragora propter frigiditatem, uinum propter humiditatem. Haudquaquã opus esse.) Similitudinẽ accommodat quæstioni, eodem modo inquiens uulgus putare philosophos obdormiscere, nimiæ contẽplationi intentos, publica uerò negotia omittentes: cum ipsum potius stertat, nec illorũ uti opera sciat. Adijcias & hoc præterea.) Id est, causa huius culpæ, quæ in philosophos configitur, in ipsum hominum uulgus reijcienda est, qui uel illos non uocent orentq; ad reip. munia: uel eis sese nolint accommodare, relictis ineptijs. Qui dicunt inutiles.) Id est, putare philosophos reip. inutiles, falsum & inuidiosum est, cũ nulli melius remp. administrare possint. Ob has igitur causas.) Hæc conclusio superioris sermonis est, causas, cur & philosophia & philosophi malè audiant uulgò, exponẽs. Qua de re lege Athenæũ contra philosophos multa differentem, defendentem uerò Ciceronẽ lib. 5. Tusc. Pergamus ad hæc.) Transit ad causas reddendas, cur ipsimet philosophi aliquando reprehensionis occasionẽ præbeant, ne omnem culpã in uulgus reijciat: in primis autem ex superiori sermone, qualis sit uerus philosophus, repetit, ut forma ipsa perfecti proposita tanquã regula, uitium facilius noscatur. siquidẽ contraria cõparatione contrariorũ internoscuntur. An hic ullo modo.) Argumenti conclusio est, eaq; huiusmodi. Verus philosophus, qui ueritatem quærit, amat, memoriaq; tenet perpetuò: ergo nunquã is falsa consectabitur, semperq; potius iustus atque honestus erit:

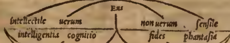
cum ex ueritate, quæ in mente eſt, bonitas quæ eſt in uoluntate, naſcatur: ſicut ex illius errore, huius uitium. Cum uerò tu.) Cauſam affert, cur philoſophi munus ſuprà deſcriptũ, hic iterum inculcet: docetq́; facere ſe id, ut obiectioni Adimāti reſpōdeat. Quærendum eſt.) Nũc ad ipſam obiectionē diluendam accedit, dũ philoſophorũ etiam uitij cauſas exquirit. in quo duas huius rei cauſas ponit: unā, ingeniũ ipſum cuiuſq; hominis, cum alij ad aliud uitium procliuiores ſint, ex quo fit, ut hominis uitiũ, ſcientiæ adſcribatur: alterā, inſtitutionē, opinionesq́; ab hominibus de rebus temerè ſuſceptas. quæ duo efficiant, ut rariores ſint ueri philoſophi. Paucorũ uide.) id eſt, uide quàm multa ueris philoſophis obſtent impedimenta. Præterea quæcunq;.) Hæc eſt ſecũda philoſophorũ corruptelæ cauſa, quòd falſas de rebus opiniones ſuſcipiant, dum falſa bona in ueris ducunt. Hinc tota Stoicorũ, Epictetiq; ratio de bonorũ generibus ortũ habet. Vniuerſum ipſum.) Qua ratione ex præpoſtera æſtimatione rerũ, iudicioq́; corrupto uitiũ philoſophorũ oriatur, docet. In primis tamē ſtatuit, nihil natura ſua uitioſum eſſe, niſi abuſu rerũ bonarũ: cum bono ſolum uitium repugnet, non aliquid indifferens. ſiquidē omniũ rerum aliæ bonæ, aliæ malæ, aliæ indifferentes ſunt. Si ipſa igitur natura.) Concluſio eſt, id eſt, hinc ſequitur, ait, naturam quidem ipſam uitioſam nō eſſe, ſed prauam æſtimationē, ac diſciplinam ſolum, quæ rebus abutatur bonis. Niſi fortè deorũ.) Præclara Platonis ſentētia, neminē rectè facere ſine Dei ope, dicētis & hic, & alijs in locis. An tu quoq;.) Exemplum item uitioſum ad prauā inſtitutionē pertinet: ideo à Platone hoc inter cauſas deprauationis refertur, propoſita ſophiſtarum ſimilitudine, in qua ad Græciæ morē alludit. Vnde & eadem.) Id eſt, inter homines eiſdē de rebus diſcrepantes, ſuamq́; ſententiam ſingulos, reliquis improbatis, confirmātes, perperam illi faciunt, quum prauas hoc modo opiniones gignant exēplo hoc uitioſo. Nondũ tamen uehemētiſſimam.) Exēplo ſophiſtarũ docet, nō modò eorundem de rerũ bonitate, uitio ue inter homines eſſe contentiones: ſed unumquemq; item damnare & perſequi cōtrà ſentientes. Tacitè hic ineptos reip. gubernatores notat, qui opinione plerumq; ducantur, Sophiſtarũ exemplo. Ex hac cōſtitutione.) Id eſt, ex his opinionibus magnũ erit euadere quenquam intaminatũ ſordibus uulgi. Iſtud præterea.) Aliud ineptiæ ſignũ in ijs oſtendit, qui uulgi tanquā belluæ cuiuſdā mores notare ſtudeāt, quaſi uerò magna ſit eius rei cognitio: irrideantq́; philoſophos à uulgo abhorrētes, dum nomē ſibi ſcientiæ uendicāt, ob notitiā illam uulgarium opinionũ. Nominet uerò ſingula.) Id eſt, ſequatur uulgi opinionē in iudicandis bonis & malis, nec aliquā certam rationem ſententiāq́; habeat. An differre tibi.) Accōmodat inſtituto ſimilitudinē: hoc eſt, docet, ſapientiā non eſſe, priuatos mores hominum, ingeniaq́; (quod eſt empiricorũ) noſſe, ſed aliquid certũ habere animo comprehenſum. Hæc omnia.) Hactenus, quid uulgus ſapientiā iudicet, oſtendit. nũc philoſophum ait illud contempturũ, ideoq́; ab eodem uulgo irrideri. Ex his ergo.) Cōcluſio eſt, diſcrimē ueri philoſophi à uulgari oſtendēs, quòd ille certam rationē, hic opiniones quaſdam leues ſequatur. Quid hominem talem arbitraris.) Aliam cauſam corruptionis philoſophorũ affert, à natura quorundā deſumptam: id eſt, q̃ homines natura elati, ſi philoſophari incipiāt, moxq́; ad remp. accedāt, ambitioni ſe cōtinuò dent: quo fit, ut eorũ uitiũ dehoneſtet profeſſionē. quod contrà faceret qui bene inſtitutus eſſet. Ex quo intelligitur, duplicem eſſe cauſam, cur aliqui ſint uitioſi philoſophi: unam, q̃ natura corrupta ſunt: alteram, q̃ prauam, inſtitutionē habuerint. Quib. ita prepoſitis, mox philoſophi ueri munus, parteſq́; copioſe ac dilucidè deſcribũtur. Dæmonis autē noſtri ſig.) Id eſt, de noſtra natura, propenſioneq́;, non eſt cur aliquod proferamus exemplũ: uel quia id fortè prohibet dæmon ipſe, uel ne de nobis quid inſolētius dicamus. De Socratis dæmonio ſat multa ſunt alio loco dicta. Horum uerò paucorũ.) Alia itē cauſa, cur philoſophia malè audiat, eſt, quòd pleriq; dum philoſophari incipiunt, negotijs neglectis totos ſe otio dedũt. Hoc ergo uitiũ philoſophantibus quoq; Plato adſcribit, q̃ otio ſuo & quieti reip. ſalutē poſtponant: neq; enim ſemper latendũ eſt, ut Plutarchus etiam in libro huius tituli ſcribit, & lib. 1. Offic. Cic. Sed earũ quæ.) Poſtquam philoſophiā à calumnijs inuidorũ liberauit Plato, ad reip. rationem tradendam redit: incipitq́; docere, quomodo huic reip. à ſe deſcriptæ philoſophus præeſſe dicatur: in quo & illam optimā eſſe, ideoq́; philoſophũ ei aptiſſimum ſore ſtatuit. Non enim hoc abs te.) id eſt, Nolo diuerſam aliā remp. à ſuperiori deſcribere, ſed tantũ docere, illi noſtræ reip. cum philoſophũ principē conuenire, nullo aũt pacto ineptum eſſe, ut arbitraris. Nā quod ſequitur.) Docere iam uult, nihil philoſopho adſcriptum eſſe, quod ipſum reip. huic nequeat cōgruere. Equidē hoc tempore.) Obiter præpoſteram philoſophandi rationē atq; ordinem reprehendit, ne quis putet reip. ſtatim fore ſe aptũ, q̃ philoſophetur. Ait enim, tũ homines ſtudijs ſe dedere, cum actioni maximè incũbere deberent: id eſt, in ſenectute: negligere uerò illa tum, cũ ad informandā uitam omnino erant amplectēda, id eſt in iuuentute. Difficillimam uerò.) Id eſt, dialecticam, quæ metaphyſicæ pars eſt, eaq́; perdifficilis, etiam contemnunt. Nam iuuenes ac.) id eſt, Contrà fieri deberet, aliũq; ordinē ſtudia requirũt: ut prima in ætate, ſtudia ad uitæ informationē pertinentia capiantur: in ſequēti uerò, quæ imbecillior eſt, leuiora alia. ordinem ſtudiorũ tum hic, tum in ſequentib. libris ſparſim Plato præſcribit. In qua anima.) Non perficitur per ſe anima, q̃ creſcat, minuatur ue: ſed cōmodius uiribus ſuis utitur, corpore magis firmato. Sortem ſu-

ſic-

sceptri.) Præmia à dijs dari migrantibus ex hac uita hominibus, multis in locis Plato inquit. Ne mutue inter me.) Ad disputationē priori & secūdo libro habitā alludit. Imò uerò ad nullum.) Cum uitæ instituendæ ordinē ad finem ultimum rerū omnium dirigendū dixerit, ut curā immortalitatis homines habeāt, reprehendit eos qui præsentibus solum rebus intēti, futura negligāt. cuius rei causam dicit esse, quòd cum mentem à sensibus nō abstrahāt, nihil uerum putent, nisi quod cernant. Quamobrē cum hæc ipsi.) Enumerat uitia ferè pleraq; cæterarū rerum publicarū, cumq; his philosophi dotes confert, ut maiori cum ratione doceat reip. suæ philosophū præposuisse: tametsi is nusquā reperiatur, aut rarò admodū, ut apud barbaros Persas & Indos, ubi & Magi & Gymnosophistæ magno erant in precio. Hæc Musa præsit.) Musam uidetur hic appellare philosophū hunc, præclaris artib. imbutum. Difficilia tamē hæc.) Non obstare raritatem huiusmodi philosophi, quo minus quæratur atq; fingatur, inquit: cum uel præclara rara sint: & uerum inquirentibus, ipsa perfectißima forma rei sit proponenda: cumq; uulgus persuaderi facile poßit, hūc sibi præfectum principem talem esse, si qualis idē sit, doceatur. Quam ob causam mult.) Cum uulgus persuaderi facilè poßit, quis uerè philosophus, aut quis nō sit, morem nunc uulgi opinione tantū iudicantis describit: q. cum ueritatem intueri, auocata à sensibus mente, nequeat, philosophiā irrideat, atq; philosophos. An putas fieri.) id est, Contrà fiet, si depositis erroribus, hunc à nobis propositū philosophum amet, ut eum imitetur & laudet, cum affectum iudicio plerisq; anteponāt: neq; enim uulgus perfectam rei alicuius formam intueri potest, aut agnoscere, æquè ac philosophus. Quare cū.) id est, Quia si decorū ipsum, seu pulchrū, ideāq; pulchri, cuius participatione reliqua pulchra sunt, tale est, quale suprà diximus: ac philosophus uerus, qui ea cōtempletur, talis: in uera re tantū, nō in multitudine est cōtēplatio huiusmodi: quo fit, ut in sensus cadētia errorem afferant. Quæ illic intuetur.) Id est, in ipso pulchro, hoc est, perfectiß. cuiusq; rei forma quasi regula, philosophus intuetur quid in quoq; sit agendū, tanquam is qui communē aliquam, & supremā rationē sequatur: uulgus aūt singula in sensum cadentia duntaxat cōsectatur. Ita cōcludit, uulgus nō improbaturū hunc philosophū, si sciat eum, tanquam pictorē in pingendo imaginē, sic exemplar aliquod in agendo ipsum sequi, ut nunquā erret. quamobrē tria etiā præcepta ad horum pictorum, id est, philosophorū munus pertinentia, refert in ijs: Cum pictores hi.) Primū officiū est, à uitijs purgare ciuitatē: quòd nisi ijs euulsis, nihil induci honestū poßit: & potißima humanæ uitæ emendandæ ratio sit, ut uitia purgētur: secundū, ut talem reddat ciuitatem, qualē nos suprà finximus, cum ea uirtutis ratio sit exquisita: tertium, ut in administranda ciuitate & supremam illā rationem seu regulā, & humanæ uitæ usum spectet, quo poßit cōmunia singulis accommodare, sicq; optimè rēp. gerere. qui enim aliquam non sequitur communē rationem in moderāda ciuitate, sed hominū mores, is empiricus solum est: qui etiam cōmunia singulis non accōmodat, inutilem in eo operā ponit. Deo in amore coniunxer.) Finis instituendæ reip. à philosopho in eo cōstituitur, ut ciues suos ad Dei amorē erigat, id est, ad fœlicitatē optandā: quæ, ut Plotinus docet, in coniūctione mentis nostræ cū Deo sita est. Vtrū eorū.) Enumeratis philosophi partib. omnibus, & earū cōtrarijs, nihil obstaturū cōcludit, quominus idē reip. præfici possit. partes aūt eædē suprà sunt iā positæ. De hoc.) Obiter quæstionē hāc attingit Plato, ac diluit: num Principem hunc philosophū nasci ex parentibus similibus, an eligi sit melius. concluditq;, nasci eū longè fore cōmodius. At uerò unus.) Id est, si talis ergo sit princeps, qualē finximus, & eū subditi amēt, & cōplectantur, nihil obstabit, quo minus reip. præfici poßit. Postquā finem uix.) Suprà docuit Plato, solum philosophū reip. rectorē esse debere: nec obstare quicquam, quo minus esset. Nunc ad eius uitam, moresq; describēdos transit, ut qualē finxerit philosophū, constet: & eodē modo illum instituat, quo suprà reliquos ciues. Neq; enim æquū est, ciuibus optimè institutis, similē principem nō præfici. Quòd custodes.) Nomen custodis latè hic sumitur, pro ipso etiā principe, qui suo debeat cōsilio remp. regere, & custodire: sicuti eius custodes, robore atque armis. Animaduerte.) Raritatem huiusmodi principū, quos quærat, ostēdit: tum quod hominum quorumq; mores, ingeniaq; id assequi nequeāt: tum q. institutio cunctorū eadem non sit: in principe autem requirendū sit utrunq;. Habitus aūt ipsi.) Habitus ad aliquod semper obiectū pertinet: nec enim est habitus, nisi unius rei tantū. quo fit, ut qui unam ad rem sit aptus, interdum ad alias esse non poßit. Virorumq; optima.) id est, Principē aūt & roborē & consilio præstantē requirimus, quando necessarium in eo utrūq; est. Examinare ig.) Id est, quanquā rarò talis princeps inueniatur, tamē faciendū est periculum multis modis, ut talis, nec ne, sit, noscatur. Idem præcipitur lib. 3. ut Iudex bonus quæratur: & & lib. 2. de Legib. Addimus præt.) Proposita difficultate inueniendi huius principis, tum ad enumerādas artes, quas idē discat, progreditur: quando ipsum suprà sciētia, rerūq; agendarū dexteritate præstaturū dixit. Ita certè.) Inquisiturus maximā illā scientiā, quam princeps habiturus sit, repetit nunc quædā, quæ antea etiā attigit, de causis, quamobrē de uirtute modò ruditer disseruerit, cum quatuor principi uirtutes adscripserit initio huius libri, ut easdem accuratius inculcāda esse doceat: quo poßit princeps ille, qui futurus est regula totius ciuitatis perfecta, cōmodius describi. siquidē regula omnis perfecta suis ex partib. futura est, ac principi nor

ma quedã est ciuitatis. Nihil enim.) *Axioma est, cui ratio innititur suprà posita: Quicquid, inquit, alterius est regula, perfectum in suo genere esse debet, nullaq; ex parte deficiẽs, cũ ad idipsum reliqua examinentur.* Sed & ipse interr.) *Iam igitur maximam illam scientiã tanquam subiectũ philosophiæ, quã princeps sit consectaturus, inquirit Plato: aitq; ideã esse, cuius participatione cũcta existãt: eamq; tanti esse momenti ad omnia noscenda, ut nihil perfectè sine ipsa intelligi poßit, quanquã & eam nosse, sit difficillimũ, eo q mentis agitatione tantum noscatur. Sed qualis nam ea sit idea, & quomodo noscenda, ostenditur deinceps, cum ait:* Sin uerò ipsam nesc.) *id est, Ne putes me futile hoc nomen ideæ crebrò usurpare, nec quomodo ea noscenda sit, aut quid præstet, dicere: ita habeto, tanti esse momenti eius notitiã, ut singularia sine illa rectè intelligi nequeãt, sicut nec ipsa sine singularũ cognitione multum confert. Hic Plato docet, & uniuersalia singularibus adhibẽda esse, et singularia uniuersis, ut perfecta rei teneatur sciẽtia.* Quin etiã hoc.) *Quàm futile sit, nosse cõmunia, nisi ad singula referantur, ostẽdit exemplo eorũ qui se scientiã bonumq; nosse putant: sed quæ nam, & qualis scientia sit, quod ue bonum, ignorant. siquidem alij uoluptatẽ, alij diuitias, alij aliud in bonis ducũt: id quod ex ignoratione singulariũ bonorum prouenit. Quamobrẽ in his omnib. Plato, id quod alijs in locis inquit, notitiam quidem communiũ notionum esse cunctis eandem, quòd omnes æquè noscant bona amplectenda, mala fugienda, aliaq; huius generis: singularib. uerò illa non accõmodare, cum alius hoc, alius illud bonum putet. quã ob causam philosophũ hunc principem uult utrunq; nosse.* Verùm ô Socrates.) *Quando maxima scientiæ pars in boni ueriq; notitia uersatur, omißis aliorũ hac de re sententijs, ad boni ueri inquisitionẽ accedit: quãdo aliorũ sententias nosse, aut refellere, longũ sit, & inutile.* Cæterùm ô uiri fœl.) *Cum ad boni inquisitionem inuitetur Plato, eiusq; rei magnã esse difficultatẽ uideat, petit ab auditoribus, ut de filio boni liceat nunc agere, postea de bono ipsò commodius acturus. Qua in re disputationis ordinẽ cõsidera, à Platone seruatum. quoniam enim causæ à nobis per effectus noscũtur, primæ atq; intelligibiles præsertim: de filij boni natura acturũ se ait in primis, q isto modo ad boni fontem citius peruenire poßit.* Dicam equidem, si.) *Præparat se ad inquisitionẽ boni Socrates, repetitis ex superiori disputatione quibusdã huc pertinẽtibus: hoc est, docet iterũ inductione, unã esse cuiusq; rei formam perfectã, cuius participatione multa dicantur: quæq; mente comprehẽdatur solum, reliqua uerò sensu dũtaxat.* Qua potẽtia è mul.) *id est, Cum huius ideæ imaginem in animo habeamus, eius adiumento cuncta cognoscimus. quia ab illis notionibus mẽti nostræ insitis, deuenimus ad cognitionẽ singulariũ, simulatq; obiecta sensibus sunt oblata, quæ illas notiones excitẽt. Animaduerte hic discrimen Platonis ab Aristotele lib. 1. Post. Analyt. de scientiæ nostræ initio. ille enim putat, notiones rerũ communes nobiscũ nasci participatione quadã ideæ diuinæ, ad cuius similitudinẽ simus facti: hic uerò easdẽ ex multis sensuũ cõprehensionibus fieri, cum animus tantũ potentiã ad eas capiẽdas habeat.* Non ne & aud.) *Id est, obiecta sensuũ aliqua potẽtia cõprehendũtur.* Nunquid anim.) *Obiectũ appellat hic, id quod cernatur: id aũt quod cernat, potentiã ipsam uidendi, seu sentiendi. Hic aũt Socrates Adimantum docere uult, sensus omnes egere aliquo medio ad obiectũ capiendũ: id quod in singulis docet sensibus. qua in re cum Aristotele planè cõgruit, dũ putat, tria esse ad sensationẽ omnem necessaria, potentiã, obiectũ, medium: ita ut potẽtia sit instar materiæ, obiectũ ut forma, mediũ ut instrumentũ actionis ab animo editæ. De uisione, eiusq; forma & ui, plura ex Timæo nosces.* Hunc me uoc.) *Similitudine hactenus quadã usus est, ut filij boni naturã ostẽderet. docuit enim, cùm in omni sensu requiri obiectũ, & mediũ: tum in aspectu, cuius mediũ esset lux, obiectũ color, & lucem quidẽ à sole oriri, uisionẽq; efficere tanquam causam instrumentariã: nũc docet, eodẽ modo boni filiũ à patre nasci, quo lux aspectũ omnẽ illustrãs à sole proficiscatur. Atqui hæc si ad* CHRISTVM *accõmodari poßint, pulcherrimè illi congruerẽt. neque enim alia ratione melius filij proceßũ à patre, quàm ista, explicare poßumus.* Oculi porrò.) *Seruata similitudine aspectus, quomodo à patre tanquã sole, sic filius quasi lux oriatur, demõstrare uult. ait enim, eodẽ modo animũ nostrũ egere illustratione diuina ad bonũ ipsum noscendũ, quo egeãt oculi, ut obiecta illustrẽtur solis luce, ut eadẽ capere poßint. Nec uerò hic putes Platonẽ dicere, nostras mentes à Deo illustrari debere, ut bonũ intelligãt: sed eas ad ideã sibi impressam sese cõuertere, ut ideam separatam, in Deoq; positã cernãt. ideoq; ait:* Quando enim.) *id est, quãdo animus noster ideã ipsam boni sibi insitã intuetur, bonũ separatũ intelligit: cum intelligibilia, quemadmodũ Peripatetici dicũt, noscere animus nequeat, nisi se prius intueatur: id est, consideret, quicquid à materia separatum est in seipso: idq; ideæ, quã intuetur, adscribat.* Sed cũ ad id.) *id est, Contrà fiet, si animus idẽ ad res sensiles, quæ tenebris abditæ sunt, sese conuertat: tũc enim nihil perfectè intelliget.* Illud igitur.) *Conclusio est, ostendens uerã scientiã in ideæ boni notitia sitã esse.* Cũ uerò.) *Illud ipsum bonũ, in cuius notitia uersari scientiã philosophi dixit, nõ esse ueritatẽ, aut huius notitiã putat, sed ueritatis ipsius obiectũ: quemadmodum sol est lucis initiũ, lux aũt mediũ aspectus. Hinc probare uult, bonũ ipsum ex rebus boni participib. cognosci: deinde illud ipsum primum bonum originẽ esse participatorũ: ideoq; ueritatẽ, et huius cognitionẽ, id est scientiã certam, tanquã participata quędã in illud tendere, ipsa uerò fontẽ boni nõ esse.*

esse. Decem nar.) Id est, q. si bonũ ipsum, seu boni origo praestãtior est ipsa ueritate & sciẽtia, res est certè diuina. Animaduerte ueritatẽ, ut Peripatetici docent, in nostra esse mente tantummodo quasi formam insculptã: cognitionẽ uerò, ueluti cõprehensionem illius. utrunq; aũt in aliquod tendit obiectũ, ut in ipsum boni principiũ, id est ideam, cuius cognitio firma ueritas sit. Bona uerba quaeso.) Cum boni huius, quod philosophus intueatur, uim quaerat Plato, quid non sit potius, quàm quid sit, ostendit. itaq; suprà negauit, illud esse ueritatem, aut perceptionẽ ueritatis: nunc uoluptatẽ, aut corporeum esse quicquam, rursus negat, quia in natura corporea idem non sit. neq; etiam putat solẽ esse, id est, principium aliquod materiale rerum nascentiũ & crescentium: siquidem sidera coelumq; tale initium est, ut Peripatetici docent: quia ipsum quidem reliqua facit bona, eorum tamen ipsum nihil habet simile: neq; talẽ etiam essentiã, qualis haec sit corporea: sed supra essentiam, id est diuinum quoddam aeternumq; ens. Cogita duo haec esse.) Duplex & in Timaeo, & hic, ens constituit Plato: unum intellectile & infinitum, alterum sensile ac finitum: quod utrunq; in alia rursus entis genera distinguitur. Hae entis distinctiones hic afferuntur, ut bonum ipsum seu boni principiũ à bonis participatis distinguatur: quandoquidẽ ens & bonũ reciprocantur, ut docet idem Aristoteles. Perinde ac si acceperis.) Ens cõfusè acceptũ, in duas formas distinguit Plato: in ens intellectile, ac sensile. atq; haec duo rursus distinguit, secundum claritatẽ, & obscuritatem: id est, differentia sumpta pro ratione intelligentiae seu claritatis, & sensus seu obscuritatis. In genere quippe.) Secundi entis, id est, sensilis, seu in sensum cadentis, cuius notitia sit obscura, formam esse ait diffusam per imagines, id est, similitudines, quae sint in aqua, terra, leui, graui, caeterisq; tam corporibus quàm qualitatibus. Quasi dicat, ens sensile corporeum esse, ut elementa. Portio uerò altera.) Secundi entis, id est, intellectilis, haec est descriptio, in qua ipsum ait esse incorporeum, ac primum. cuius participatione alia sint multa, ipsum uerò nullam aliam ob causam. Animaduerte hic Platonem ideales formas in corporibus ponere, ideas uerò in natura intellectili et separata. An uis praeterea secundũ.) Superiorẽ entis diuisionẽ, factam in ens intellectile & sensile, explicuit: nunc aliã addit, quae re ipsa cũ priori eadem est, ratione tamen diuersa: nã ens intellectile, uerè ens appellatur, quòd semper sit idẽ: sensile uerò non ens, quòd inconstantem suam habet essentiã, ut in Timaeo docetur etiã. Atq; etiam uerè ens cognosci inquit, facta materiae abstractione ab omni re corporea: non ens autẽ, nulla eiusmodi abstractione facta. Vnde ait: Vnum quidem ipsius.) id est, non ens, seu sensile ens, noscitur descẽdendo per ea quae diuisa sunt, id est per materialia, quae diuisionis sunt capacia: & in finẽ tendit, nec in principium entis, quòd non considerat causam primam omnis entis, sed entia participata. Haec est descriptio entis materialis, quod ex sensibus noscitur, nulla ratione habita primi entis, unde emanat omne ens corporeum. Alterum uerò quod.) id est, Secũda entis species, seu ens intellectile sine ullis imaginibus, id est, non spectatis corporeis rebus, quae simulacra sunt incorporearum, cognoscitur tantum, quòd initium omnis entis per se spectatur progrediendo per haec corporea ad illud ipsum, facta separatione materiae semper: nec enim aliter intellectilia nosci possunt. Arbitror te non latère.) Quia distinctionem entis suprà posuit, & qua ratione utrunq; nosceretur, coepit dicere, quod obscurum uidebatur: similitudine quadam nunc usus explanat, quomodo ens uerum noscatur. Quemadmodum, ait, mathematici statuunt initia quaedam demõstrationum, tum definitiones ac hypotheses earum rerum, quae cum materiae respectũ habeant, à materia abstrahuntur, solaq; animi cogitatione noscuntur: ita etiam ens uerum noscitur, facta abstractione materiae omnis. Hanc generis intelligibilis.) Similitudinem nunc superiorem accommodat: quae illis planè congruit, quae refert in Timaeo Plato, de materiae noscendae forma, cum eã ait adulterina ratione cognosci. Ad cogitandam enim materiam, aequè atq; ad noscendum ens intellectile, necesse est, ut mens nostra habens respectum ad res corporeas semper, omnem materiam conetur ab ijs separare, atq; aliquid ultimum, in quo consistat, cogitare: id quod mathematici faciant, dum hypothesibus, quae nullam demonstrandi per se uim habent, nisi ex concessu dantis, pro firmis usi principijs, demonstrant aliquid certum & firmum: sic enim illi utuntur hypothesibus, ut nos corporearum rerum cõprehensionibus, quae nullam habent essentiae certitudinem. Videris enim mihi magnum.) Colligit hic Adimantus, explanatq; Socratis sententiam omnem de notitia entis ueri ac falsi: aitq; mirari se, cur sensilium rerum cognitionem, quae nobis sit apertior, illi anteponat. Hanc aũt dubitationẽ disputatione superiori cõtẽtus Plato nõ tollit, nec nos etiã breuitatis studio tollemus: quãuis hac in parte à Platone dissentiat Aristoteles. Atq; ad has quatuor proportiões.) Entis quadripartitã diuisionẽ fecit Plato. nũc animi uires eiusdẽ partib. singulis respõdentes adijcit, ut unicuiq; proposito obiecto potentiã addat propriã. Sed nos Platonis ipsius praeceptũ sequuti, & diuisionẽ entis in suas partes, & animi uires earũ cuiq; respõdentes quadripartitò diuisa linea subijciamus, hoc modo:

ARGVMENTVM IN LIBRVM PLATONIS VII. de Republica.

INceptam superiori libro philosophi descriptionē, unà cū Glaucone persequitur in hoc Plato. itaq; primùm caliginem mentis nostræ infirmitatemq; scientiæ ostendit, similitudine quadam specus, quē initio libri describit. Hinc progressus concludit, philosophum principem uersaturū in uera certaq; scientia, quæ firma in mentis comprehensione cōsistat. Huius diuersas enumerat partes, quas à Philosopho edisci uult, ut arithmeticam, geometriam, astrologiā, musicam, dialecticam, ipsamq; rerū diuinarū scientiā, seu sapientiam, quam Aristoteles Metaphysicā nominauit. Quarū in partiū unaquaq; quid utile, philosophoq; aptū sit, docet, explicata singularū ui atq; forma. Atqui eadē & hic Plato, & in Epinomide quærit: quia philosophum hic principem omnibus numeris absolutum, illic sapientem legislatorem describit. Quoniam autem non satis est, artes ediscere, nisi illæ conuenienti etiam ratione ediscantur, ordinem, formam, tempusq; singulis ediscendis aptum describit, eademq; ad ciuitatis usum accommodat.

PLATONIS DE REPVBLICA LIBER SEPTIMVS.

Ost hæc naturam, inquā, nostrā quod ad eruditionem & ruditatē attinet, tali quadā imagine contemplare. Finge animo subterraneū specus instar domiciliū, cuius ingressus lōgissimus uersus lumen in antrum totū pateat. In eo homines nutritos à pueritia, ceruicē & crura ita deuinctos, ut & immobiles permanere cogantur, & ad anteriora solū prospicere, capita uerò uinculis astricta circumagere nequeant. Post tergum aūt supernè ac procul ignis fax suspensa sit, interq; ignem & uinctos homines uia superior paulo, secus quàm paries sit cōstructus exiguus, sicut plerunq; præstigiatorib. septa quædā, super quib. sua miranda demonstrant, coram spectātib. opponuntur. Esto, inquit. Cogita rursus, homines intra parietē ferentes uasa uaria, supra parietem eminētia, statuasq; hominū, & aliorū animaliū lapideas & ligneas imagines, modisq; uarijs fabricatas. Atq; ut cōsentaneū est, qui hęc circūferunt, partim sileāt, partim loquātur. Quàm portētosa hæc figmēta sunt. At similes isti nobis sunt. Nā primùm quidē putas istos aliud quicquā uel suijpsorū uel proximorū hominū uidere, preter umbras quæ ab igne in aduersam speluncæ partē cadūt? Nihil aliud: quando nunquā in uita mouere capita potuerūt. Quid aūt eorū quæ circunferuntur, nónne umbras dūtaxat? Népe. Si ergo inuicē loqui liceret, nō ne umbras rerū nominib. appellādas esse, putare eos credamus? Necesse est. Quòd si echo ex aduersa parte carceris resonaret, quoties prætereuntiū aliquis loqueretur, putas ne ipsos aliū quenquā quàm transientiū umbras loqui existimaturos? Nō per Iouem. Omnino igitur isti nihil uerum esse, nisi fabricatarū rerū umbras, arbitrarentur. Ita prorsus necesse est. Contrà uerò nūc animaduerte, qualis foret eorum à uinculis solutio, ignorātiæq; curatio. Nempe si quis eorū solueretur, cogereturq; repētè surgere, collū uertere, ambulare, lumen ipsum aspicere: doleret protinus, nec propter splēdorem intueri posset illa, quorū umbras antè cernebat. Huic si quis nugas hactenus spectauisse dicat, nunc aūt reb. ueris esse propinquiorē, uerius q; inspicere, ac prętereuntiū quęq; monstrās, quid sit quæsiuerit, non ne uacillaturum putas, arbitraturūq; ueriora esse quæ antè cernebat, quàm quæ nūc ostenduntur? Multum. Et si coegerit eum lumē aspicere, nónne dolore oculorū affectū iri putas? oculosq; ad ea quæ facilè prius uiderat, retorquere, certiora ea existimantem quàm quæ subitò tum offerebātur? Ita nimirū. Si uerò quis eundem per aspera atque ardua sursum traheret uiolenter, neq; permitteret quicquam aspicere antequam ad solis lumē extraxisset, non' ne dolere ipsum, & ægreferre, dum raptaretur, existimas? & cum ad lumen euectus fuerit, oculos splendore

re suffusum hærere, nihil'que ex his posse conspicere quę uera nunc ab hominibus existimantur. Nihil certe subitò. Consuetudine igitur primum opus, si supera inspecturus sit. Vmbras'que primùm facilius intuebitur, post hæc in aquis hominum cæterorumque imagines. Ipsa uerò deinde quę in cœlo sunt, & ipsum cœlum nocte facilius contemplabitur, dum astrorum & lunæ lumen spectabit, quàm si solē ipsum die, solisq; fulgorem intueatur.

Proculdubio. Atq; ita demū solem ipsum suspiciet, neq; iam in aquis & aliena in regione simulacra ipsius spectabit, sed ipsum secūdum seipsum in sede propria speculabitur, & qualis sit cognoscere poterit. Necesse est. Animaduertet tandem ipsum esse, qui tempora & annos temperat, qui omnia regit quæ sub cœlo sunt, qui omnium quæ antè ab ipsis uisa sunt, modo quodā est autor. Certum est, huc illum hisce gradibus ascensurum.

Quid si habitationem pristinam memoria repetat, & illorum hominum sapientiam atq; uincula? an'non censes eum beatum se loci mutatione existimaturum, illos autem miseraturū? Et maximè quidem. Præterea si qui honores ibi inuicem exhibebātur, & laudes, dabanturq; præmia illi qui transeuntia quælibet acutè cerneret, recordareturq; maximè quæ ex illis priora, quæ posteriora, quæ pariter progredi soleant, atq; ex his futura optimè pręsagiret, hæc'ne desideraturum putas? beatosq; illos qui apud eos honorantur & dominātur, existimaturum? uel quod ait Homerus malle, in alieno scilicet rure serui alicuius exortis mancipiū effici, & quidlibet perpeti potius quàm opinionibus istis illudi, & in ea miseria uersari. Arbitror eum quæcūque alia potius quàm uitam eiusmodi electurum. Hic si rursus descēdat, & sedē quam antea nanciscatur, non'ne cum repentè à sole discesserit, tenebris offundetur? Vehemēter. At si umbras illas discernere oporteat, deq; ipsis disceptare cum illis qui perpetuis uinculis pressi sunt, proferendaq; sententia sit eo ipso in tempore, quo oculi ipsius hallucinātur, antequam acies expurgetur, quod quidem non breui fiet, an non risum cōcitabit? eiq; ab omnibus dedecori dabitur, quòd postquam sursum ascendit, corruptis reuersus est oculis? diceturq;, nunquam ad supera contendendum esse: & cū qui soluere tentet, & sursum ducere, si deprehendatur, protinus occidendum? Tota hæc imago, ô amice Glauco, referēdā est ad illa quæ suprà dicta sunt. Carcer quidē is, ad eam quæ cernitur oculis, mundi machinam: fax uerò ignis in specu, ad solis potentiam: postremò si ascēsum ad supera, eorumq; conspectum, ritè ad eum qui intelligibilem regionem tendit, ascensum retuleris, ut ego quidem spero non aberrabis, postquam sententiam meā audire desideras. Deus autem nouit, an uera sit. Quæ igitur mihi apparēt, huc tendunt. Nempe arbitror in ordine ipso intelligibili, boni ipsius ideam supernam existere, uixq; uideri: si autem uisa fuerit, afferendum, eam omnibus omnium rectorum atq; bonorum causam esse, cum ipsa in loco uisibili lumē creauerit, & luminis autorem: in ipso uerò intelligibili regnet ipsa, ueritatemq; & mentem protulerit. Quàm nosse necesse sit omnem, quicunque sana mēte quicquam uel priuatim uel publicè est acturus. Ita & ipse cogito, utcunq; possum. Age & hoc considera, neq; mireris, quòd hi qui huc descendunt, nolint humana tractare, sed ipsorum mentis acies semper ad supera dirigatur. Probabile quippe id est, si quidem superiorem imaginem sequitur. Probabile sanè. Quid autem hoc? Mirandum putas, si quis à diuinis spectaculis ad humana hæc mala prolapsus, ineptior sit ad agendū, rideaturq;, præsertim si antè quàm præsentib. tenebris assuescat, dū adhuc titubat, cogatur uel in iudicijs uel alibi de iusti umbris, aut statuis illis quarū umbræ hæ sunt, certare, deq; eorum qui iusticiam ipsam nunquā uiderunt, persuasione iudicijsq; disserere? Nullo modo mirandū. Verùm si mentē

quis

quis habuerit, recordabitur, quòd duobus modis & duabus ex causis turbari oculi consueuerunt: & cum ex lumine ad umbram descendimus, & cum ex tenebris in lucē prodimus: eodemq́ modo affici animū arbitrabitur, quotiens turbatum uiderit, & ad aliquid cernēdum hebetiorem. Ideoq́ haud temerè in risum prorūpet, sed diligenter inquiret, utrum à lucidiori uita descēdens, nouis tenebris obruatur: uel ab insipientia plurima ad fulgidū spectaculum surgens, sub corusco nimiū splendore deficiat. Et huius quidem affectū probabit, uitāq́ eius beatā fore cēsebit, illius miserebitur: aut si fortè ridere uolet, haud tā ineptè hunc ridebit, quàm eum qui à lumine superno deciderit. Consentaneum. Hæc igitur si uera sunt, ita de his cogitandum est, eruditionem non esse talem qualem aliqui prædicant. pollicētur enim animo scientiæ prorsus experti se sciētiam tradituros, quasi oculis cæcis uisum. Profitētur certè. Præsens autem ratio nobis innuit, primùm uim quæ est in animo cuiuscunq;: deinde instrumentum, quo rem discere quisque potest, perinde ac si oculum impossibile esset aliter quàm unà cum toto corpore ad clarum obiectūm ex obscuro conuertere: ita tota mente à generatione usq; ad id quod ens dicitur, circūagere oportere, ut quod clarissimum est, possit speculando transcendere. hoc autem ipsum bonum esse dicimus. Nempe. Ad hoc igitur ipsum eruditio competens, erit facultas quædam animi dirigendi, ut ipsius oculus quàm facillimè & efficacissimè conuertatur. quę huic oculo aciem uisumq́ non dabit, sed eum potius cum uisum quidem habeat, neq; tamen rectè conuersus sit, neq; quò decet aspiciat, conuertere omni machinatione contendet. Ita uidetur. Cætera igitur, quæ uirtutes animæ nūcupantur, in hoc uidētur uirtutibus corporis similes. Nam cum natura nō insint, paulatim consuetudine & exercitatione comparari uidentur. Sapientia uerò maximè omniū diuinioris cuiusdam uirtus existit, quod uim quidem suam nunquam amittit: ab ipsa uerò circunductione utile & cōferens, ac inutile rursus noxiūq; euadit. At nondum animaduertisti, quàm acutè uidet, celeriterq́ discernit illorum animula, qui licet mali sint, tamen sapientes habentur, ea ad quæ conuersa est, tanquam aciem habeat nequaquam hebetem, sed prauitati seruire coacta sit? Atque idcirco quo acutius inspicit, eo plura peragit mala. Omnino quidem. Si ab hoc ingenio statim à pueritia amputentur quæ sunt generationis affinia, ceu plumbea pondera, quę comestionibus & huiusmodi uoluptatibus & libidinibus atq; delicijs inhærentia mentis aciem ad inferiora detorquēt, confestim expeditus eius intuitus, & ad ea quæ uera sunt conuersus, ipse scilicet idem, & in eisdem hominib. tam acutè illa discernet, quàm hæc quibus in præsentia est intentus. Probabile est. Quid istud? Non'ne probabile ac necessarium ex prædictis, neq; rudes homines & ueritatis ignaros rempub. sufficiēter administrare, neq; eos qui semper in studijs literarum uersati sunt? Propterea quòd illi quidē finem sibi certum non proposuerunt in uita, ad quem respicientes oportet omnia agere quæcunq; agāt & priuatim & publicè. Hi autem haud sponte tractabunt ciuilia, existimantes se etiam hac in uita à negocijs humanis semotos, in beatorū insulis habitare. Vera narras. Nostrum igitur, qui condidimus ciuitatem, erit officium, optimas hominum naturas impellere ad eam quam suprà diximus maximam disciplinam, bonumq́ cognoscendum, adeò ut & sursum ascendāt: & postquā ascenderint, ac satis inspexerint, ne ipsis, quod nunc conceditur, permittamus. Quid istud? Vt in eo uidelicet studio permaneant, neq; uelint rursus ad homines istos carcere clausos huc descendere, neq; laborum istorum honorumq́, seu uiliores seu preciosiores fuerint participes esse. An ipsis iniuriam inferemus, cogemusq́ eos deteriorem uitam subire, cum frui meliore possint?

possint? Oblitus es, ô amice, hoc legi curæ non esse, ut unum quoddam genus in ciuitate in primis sit beatū, sed ut tota ciuitas. Profectò ad hoc ciues ipsos persuasione & impulsione cōciliat, facitq; ut mutuò sese adiuuēt, communemq; pro uiribus utilitatē colant. Nempe lex ciuili cœtu homines congregat, non ut permittat unumquemque quò lubet ferri, sed ut ipsis ad copulam ciuitatis utatur. Vera loqueris. Id me fugerat. Considera itaque Glauco, quemadmodum philosophos qui apud nos reperiuntur, iniuria nulla afficiemus. Sed cum cogemus eos aliorum curam gerere, iure in hunc modum dicemus: quòd uidelicet quicunque in alijs ciuitatibus philosophi reperiuntur, ob hanc causam meritò administrandæ Reipublicæ labores refugiunt, quia in qualibet ciuitate ipsi per se nascuntur, Republica nō curante. Par autem est, ut quod per se nascitur, cum nulli pro alimentis acceptis sit obnoxiū, nulli exhibeat nutrimenti mercedem. Nos autem uos tam uobismet quàm reliquis ciuibus, tanquā in apum examine, duces ac reges creauimus, melius perfectiusq; quàm cæteri eruditos, aptioresq; ad utranq; curam suscipiendam. Descendere ergo uicissim debetis singuli in aliorum hominum cœtum, & ad obscura inspiciēda assuefieri. Nam cum assuefacti fueritis, multo accutius illa cernetis, quàm qui in eis quotidie obuersantur: & qualibet simulachra quæ & quorum sint agnoscetis, ut qui reuera noueritis, quæ honesta, iusta, bonáue sint. Atque ita nobis unà ac uobis ciuitas quasi uigilantibus rectèq; sentientibus coletur, non tanquam somniātibus: quemadmodum nunc plurimæ habitantur, ab his uidelicet, qui de umbris inter se decertant, deq; principatu tanquam maximo bono contendunt. Veritas autem ita se habet. Ciuitas profectò, in qua ciues ad expetendos magistratus minimè ambitiosi sunt, optimè & procul à seditionibus permanet: contrà uerò, quæ aliter affectos habet ciues, Sic est prorsus. An renuent monitus nostros alumni, cum hæc audiuerint? nolentq; uicissim singuli ciuitatis administrationem suscipere, sed in contemplationis ocio diutius commorari? Minimè. Nam iusta uiris iustis præcipiemus. Sed omnino tanquā ad rem necessariam ad magistratū accedet eorum quisq;, cōtrà ac illi qui nunc in singulis ciuitatibus dominantur. Nempe sic res se habet, ô amice. Si uitam inueneris eorum qui magistratibus præfuturi sunt, ipsis magistratibus meliorem, tunc primum tibi optimè instituta ciuitas elucebit. In ea siquidem sola uerè diuites dominabuntur: non auri dico, sed cuius oportet uirum beatum, diuitem esse, uitæ probæ atque prudentis. Sin autem inopes, bonisq; proprijs uacui ad publica aduētauerint, bona illinc rapere cupientes, ciuitas illa fœlix esse non poterit. Nam ubi de principatu contenditur, cum propriū hoc sit & intestinum bellum, tum eos qui ita pugnant, tum reliquam ciuitatem perdit. Vera narras. Habes aliquos, qui ciuiles honores spernant, præter ueros philosophos? Non per Iouem. At enim magistratus dandi sunt hominibus imperij minimè cupidis, alioquin simultas inter æmulos orietur. Certè. Quósnam igitur alios ad custodiam ciuitatis induces, præter eos qui optimè hæc intelligunt, per quæ ritè ciuitas colitur, habētq; & honores alios, & uitam ciuili præstantiorem? Nullos equidem alios. Vis ergo nunc inquiramus, quo pacto tales in ciuitate uiri euadant? & qua ratione eos aliquis in lumen educat? quemadmodū ab inferis ad deos ascendisse aliqui memorantur. Quid ni uelim? Hæc, ut uidetur, non erit testæ reuolutio, sed animæ circūductio, à nocturno quodam die ad eius quod uerè est cōtemplationem. Quem quidem ascensum ueram philosophiam esse dicemus. Omnino. An non inuestigandum est, quæ disciplina potissimum hanc habeat facultatē? Quid ni? Quænam igitur erit, ô Glauco, disciplina, per quam animus ex his quæ

fluunt, ad ea quę uerè sunt, reducatur? Nunc interim dum loquor, cogito. Nónne enim eos esse belli athletas diximus: sed necessarium, dum iuuenes sunt, tales esse? Diximus planè. Oportet ergo hanc præterea superiori addere disciplinam, quam quærimus. Quam potissimũ? Quæ scilicet non inutilis sit bellicosis hominibus. Oportet sanè, siquidem est possibile. Gymnastica porrò & musica in superioribus à nobis sunt eruditi. Ita prorsus est actum. Gymnastica quidem, circa id quod augescit et deficit, uersari uidetur. Nam incrementum corporis & decrementum considerat. Apparet. Hæc ergo nõ erit ea quã quærimus disciplina. Non. An fortè genus illud musicæ, quod suprà narrauimus? At erat illa quidem, si tenes memoria, proportione quadam gymnasticæ correspondens, cõsuetudine moribusq; custodes erudiens, præbensq; secundum harmoniam, compositionem & concinnitatem quandam potius quàm scientiã, & secundũ rhythmum modulationẽ numerosamq; decentiam. Quinetiam in oratione alia quædam generis eiusdem continet, tam quo ad fabulosos sermões, quàm quo ad ueros. Cognitio uerò talis cuiusdã boni, quale tu nunc inuestigas, in ea nulla prorsus existit. Diligenter admodum me commonuisti. Nam reuera tale nihil habere comperta est. Cæterùm, ô beate Glauco, quæ'nam talis erit facultas? Etenim artes mechanicæ illiberalesq; omnes esse quodam modo uisæ sunt. Quid'ni? At uerò, quæ nam alia præterea restat doctrina à musica, & gymnastica, artibus'que diuersa? Age itaque si nihil ab his seorsum accipere possumus, aliquid saltem ex ijs quę per omnia discurrunt, accipiamus. Quid'nam?

Commune scilicet illud quo omnes utuntur artes, cogitationes atq; scientiæ, quod cuique in primis necessariò est discendum. Quale istud? Leue hoc & puerile, cognoscere scilicet unum, duo, tria: quod summatim numerum & computationẽ uoco. An non ita natura comparatũ est, ut omnis ars atq; scientia cogatur horum particeps fieri? Et maximè quidem. Nónne res bellica etiam? Necessarium est omnino. Ridiculum ducem Palamedes Agamemnonem fuisse passim in tragœdijs ostendit. An ignoras, quòd se profitetur numeri inuentorem, asseritq; apud Troiam belli acies ordinasse, nauesq; & reliqua omnia numerasse, quasi horum numerus antè fuisset incognitus: & Agamemnon, ut uidetur, neque quot pedes haberet, agnouerit? siquidem erat computationis ignarus. Qualem itaque tunc fuisse ducem existimas? Absurdum equidẽ, si uera hæc erant. Necessariam ergo numerorum cognitionem militi esse dicemus, ut & numerare & computare ualeat. Maximè omnium, si modò ad ordinandas acies omnino rudis esse nõ debet. imò uerò si homo futurus est. An tibi in hac disciplina, quod mihi, uenit in mentem? Quid? Videtur natura ex eorum numero esse, quæ ad intelligentiam hómines eleuant, qualia nos perquirimus. Cumq; talis sit ut omnino mentem ad essentiam attollere possit, nemo ut decet hac uti cognitione uidetur. Qua ratione id ais? Conabor equidem sententiã tibi meam explicare. Animaduerte obsecro, quemadmodũ mecum ipse genera rerũ ita distinguo, ut quædam ad intelligentiam ducant, qualia nos dicimus, quædam minimè: & quę dicam cõfirma, uel nega, ut clarius dignoscamus, an hoc tale sit, quale uaticinor. Ostende iam. Ecce ostendo: si modò res quæ sensus mouent, uides partim tales esse, ut ad cõsiderandum intelligentiam minimè prouocẽt, utpote quæ sufficienter sunt à sensibus iudicatæ: partim tales ut prouocent, quasi sensus in eis nihil sincerè dijudicet. Quę ꝑcul admodũ prospiciunt, dicis, & quę quodammodo adumbrata sunt. Haud satis quæ'nam dixerim coniecisti. Quæ'nam igitur? Ea porrò inquam mentẽ minimè prouocant, quæcunque in contrarium simul sensum non incidunt. Quæ uerò

incidunt

incidunt in contrarium, prouocant, poſtquam ſenſus nō hoc magis quàm contrarium monſtrat, ſiue eminus ſeu comminus intueatur. Sic autem quod dico, magis tibi patebit. hos utiq; tres eſſe digitos dicimus, pollicem, indicem, ac medium. Planè. Ita me loqui exiſtimato, quaſi proximè uideantur. Atq; id in ipſis cōſidera. Quid? Digitus quidem eſſe ſimiliter quiſque eorum apparet: atque ad hoc nihil intereſt, ſiue medius offeratur, ſiue poſtremus, albus ſeu niger, pinguis aut tenuis, & quicquid generis eiuſdem. In omnibus ſiquidē huiuſcemodi non cogitur animus intelligentiam ad diſceptandum prouocare, quid è multis ſit digitis. Neque enim ſenſus ei ſimul ſignificauit digitum contrarium eſſe, quàm digitum, Non certè. Merito igitur quod tale eſt, mentē nec mouebit, nec excitabit. Meritò. Ipſorum uerò magnitudinem & paruitatem nunquid aſpectus ſatis cernit? nihilq́; ad eam refert, ſiue in medio quædam illorum iaceant, ſiue in extremis? Eodemq́; modò pingue, tenue, uel mollitiem & duritiem tactus ipſe? Atqui & alij ſenſus nunquid non imperfectè talia quædam declarant? Vel ſic agit eorum quiſque? Nam primum quidem ſenſus qui ad durum attinet, cogitur & ad molle pertingere, animoq́; ita renunciat, quaſi idem & molle & durum eſſe ſenſerit. Ita certè. An non neceſſarium eſt, in rebus huiuſmodi animum dubitare, quid ſignificet duri hic ſenſus, ſi quidem idem molle inſuper aſſerit? Itē ſenſus ipſius grauis & leuis, quid graue & leue, ſi leue graue eſſe, & graue leue ſignificat? Abſurdè profectò hæ ad animum interpretationes deueniunt, & conſideratione indigent. Meritò igitur in his rebus primò quidem animus nititur rationem & intelligētiam prouocans conſiderare, nunquid unū aut duo ſint ſingula quæ nunciantur. Cur non? Nónne ſi duo apparent, alterum & unum apparet utrunque? Ita. Si ergo unum utrunque, ambo autē duo, ſeparata duo intelliget animus. Nam ſi indiſtincta perceperit, non duo, ſed unum intelliget. Rectè. Magnum quidem & paruum, aſpectum uidere dicimus, nō diſcretum aliquid, ſed confuſum. an non? Planè. Propter huius autem declarationem, magnum rurſus & paruum intelligentia cogitur intueri, non confuſa, ſed diſtincta potius: contrà ac ſenſus. Vera loqueris. Hinc ad ſciſcitandū protinus incitamur, quid magnum ſit, quid paruum. Maximè uerò. Atque ita aliud quidem intelligibile, uiſibile aliud nuncupauimus. Scitè admodum. Hæc ſunt quæ nuper diſſerere aggreſſus ſum, quòd uidelicet quædam animum ad intelligentiam erigunt, quædam minimè: quod'ue ea erigunt, quæ in ſenſus unà cum ſuis contrarijs incidunt: quæ uerò non ita, mentem non ſuſcitant. Intelligo iam, atque ita mihi uidetur. Quid uerò numerus & unum? Vtro in genere tibi eſſe uidentur? Haud intelligo. At ex ſuprà dictis animaduerte. Si enim ſufficienter ipſum ſecundum ſeipſum inſpicitur, aut alio quopiam ſenſu unum comprehenditur, haudquaquam ad eſſentiam mentem deducit, quemadmodum de digito diximus. ſin autem aliquid ſemper contrarium illi ſimul ſuboritur, adeò ut nihil magis unum quàm cōtrarium uideatur, iudicis diſcretione iam indiget, cogiturq́; in ea animus dubitare atque perquirere, & mouens in ſeipſo intelligentiā, ſciſcitari quid nam unū ipſum eſt. Atque hoc pacto unius conſideratio ex eorum numero erit, quæ attollunt animum, conuertuntq́; ad eius quod uerè eſt, contemplationem. At enim tale nonnihil habet unius inſpectio. Simul nanq; ipſum ut unum cernimus, & ut multitudinem infinitam. Si unum id patitur, idem omnis numerus patietur. Abſque dubio. Enimuerò computandi & numerandi ſcientia omnis circa numerum. Maximè. Hæc autem ad ueritatem conferre uidentur. Mirum in modum. Hæc itaque diſciplina ex earum genere erit, quas quærimus,

militi quidem cognitu maximè necessaria ad acies ordinandas: philosopho autem, ut è fluctibus generationis emergat, essentiamq; attingat, sine qua disciplina cōputare ratiocinariq; non poterunt. Est ita. Custos autem noster & miles est, & philosophus. Nēpe. Conueniens utiq; institutio erit, ô Glauco, persuadere illis qui ciuitatis múneribus functuri sunt, ut se ad computandi scientiam conferant, neq; rudes adhuc inde discedant, sed persequantur, quoad ipsa mente ad numerorum naturam contemplandam perueniant, non uendendi emendiq; gratia, tanquam mercatores uel caupones: sed ut ad bellum instructi sint, facileq; animum à generatione ad ueritatem essentiamq; conuertant. Præclarè loqueris. Atqui his ita de ratiocinandi disciplina dictis, equidem mecum ipse cogito, quàm numerorum cognitio decora sit, utilisq; nobis passim ad id quod uolumus, si quis eam cognoscendi, non cauponandi gratia sequitur. Qua ratione? Hoc ipsum inquam, quod modò diximus, quòd uidelicet uehementer subleuat animum, deq; ipsis numeris disserere cogit, nullo modo admittentem, si quis disputando pro numeris corpora quæ & uidentur & attrectantur, induxerit. Nosti enim, quemadmodum qui in his periti sunt, quotiens aliquis ipsum unum uerbis discerpere nititur, subrident protinus, neque hoc tolerant: uerùm si tu secas, ipsi multiplicāt, cauētes, ne quādo ipsum unum non unum appareat, sed particulę plurimę. Vera loqueris. Si quis eos ita percontetur, ô mirifici uiri, quibus de numeris disputatis, quibus unum tale inest, quale uos traditis, æquale scilicet unumquodq; est, & omne penitus omni, neq; minimo quouis discrepans, partem tamen nullam continēs in seipso? Quid eos ad hæc, ô Glauco, existimas responsuros? Reor equidem responsuros illos, de ipsis se numeris loqui, qui cogitari duntaxat possunt, aliter autem attrectari nequaquam. Cernis igitur, ô amice, hanc reuera peritiam huius disciplinę nobis necessariā esse? quandoquidē, ut apparet, animum ad hoc inducit, ut ipsa intelligentia utatur ad ueritatem ipsam percipiendam. Vehementer id efficit. An & hoc aduertisti, quòd homines natura arithmetici ad omnes doctrinas, ut ita dixerim, acuti uidentur. Quinetiā si qui ingenio tardiores huic se studio dederint, si nullam utilitatem aliam susceperint, tamē hoc assequũtur, ut acutiores quàm antea sint. Sic est. Sed enim haud facilè multa reperies, ut existimo, quæ maiori cum difficultate quàm ista discantur. Non profectò. Propter omnes quas adduximus rationes, haudquaquam negligenda hæc sunt, sed in his præcipue erudiendi qui optimis sunt ingenijs. Assentior equidem. Hoc itaq; nobis ita positū sit: post hoc, quod huic proximum est, cōsideremus, numquid nobis conducat. Quid istud? num Geometriam dicis? Hanc ipsam. Quatenus enim ad bellicam rem confert, eatenus certè nobis conuenit. Nam ad castra ponenda, regionem occupandam, colligendas turmas, uel etiam spargendas, & ad cætera machinamenta, quibus circa acies, uel in obsidione, uel itinere uti solent, permultum interest, Geometricus'ne aliquis sit, an non. Ad hæc utique exigua quædam Geometriæ Arithmeticæq; particula sufficit. Inquirendum est autem, utrum diuturnius studium, uberior'que perceptio conferat ad ideam boni facilè dignoscendam. conferunt uerò ad hoc omnia, quæ animum illuc conuertunt, ubi est essentiæ beatissimum, quod ipsi est penitus cognoscendum. Rectè. Ergo si essentiam intueri Geometriæ studium cogit, conuenit quidem: sin autem generationem, non conuenit. Ita dicimus. Profectò nobis hoc non negabunt, quicunque uel paululum quid Geometriæ gustarunt, quin hæc scientia contra omnino se habeat quàm de ea loquantur, qui in ipsa uersantur. Quónam pacto? Quippe ridiculè admodum, & quasi coa-

ctĩ sæpe loquuntur. Nam uelut operatores quidam, operisq; gratia uerba faciunt, dum & quadrare aiunt, & perducere, atque addere, cæteraq; similiter. Doctrina uerò hæc omnis cognitionis gratia quæritur. Sic est omnino. An non id quoque nobis est concedendum? Quid? Quod quærit cognoscẽdi illius gratia, quod semper est, nõ eius quod & orit quandoq;, & interit. Concedendum planè: nam Geometria eius quod est semper, cognitio est. Attollet igitur, ô generose uir, ad ueritatem animũ, atq; ita ad philosophandum præparabit cogitationem, ut ad supera cõuertamus, quæ nunc contrà quàm decet, ad inferiora deijcimus. Quàm maximè fieri potest. Quàm maximè igitur præcipiendũ est, ut qui prçclarissimã hanc habitant ciuitatem, nullo modo Geometriam spernant: nam & quæ prçter ipsius propositum quodammodo esse uidentur, haud exigua sunt. Qualia? Quæ tu circa rem bellicam commemorabas. Scimus quinetiam, ad disciplinas omnes facilius perdiscendas interesse omnino, attigerit ne Geometriam aliquis, an non. Prorsus. Hanc ergo doctrinam secundo loco discendam iuuenibus. Statuamus. An tertio in loco ponemus Astronomiam? Quid censes? Ponendam equidem: nam mutationes opportunitatesq; temporũ præsentire, non minus rei militari quàm agriculturę nauigationiq; conuenit. Quàm dulcis uir es. Nempe uereri uideris, ne multi te putent inutiles disciplinas inducere. Est autem non leue istud, sed difficile admodum persuadere. quod ex huiusmodi disciplinis instrumentũ quoddam cuiusq; animi expurgatur, reuiuiscitq;, quod antè ex alijs studijs infectum occęcatumq; fuerat: cum potius id seruandum sit, quàm oculorum corporis decem milia. Solo enim hoc inspicitur ueritas. Eis ergo qui idem hoc sentiunt, mirum in modum benè loqui uideberis. Qui autem id nunquam excogitarunt, meritò nihil te dicere arbitrabuntur. aliam enim ab ipsis utilitatem æstimatione dignam nõ cernũt. Hic ergo tu uideris, utris cum potissimũ disseras. An fortè cum neutris, uerùm tui gratia maximè uerba facis: neque tamen ulla detineris inuidia, si quis aliquam ex his utilitatẽ capiat. Hoc potius eligo, mei scilicet gratia in primis interrogando & respondendo disserere. Age igitur, inquam, retrogredere: nam nunc haud rectè, quod Geometriæ succedit, accepimus. Quare? Quia post planum, statim solidum illud quod circumfertur, accepimus, antequàm ipsum secũdum seipsum cõprehenderemus. Decet autem statim post augmentum secũdum, tertium capere: est autem hoc circa cuborum augmentum, atque id quod profunditatis est particeps. Est certè. Sed hæc, ô Socrates, nondum reperta uidentur. Huius duę sunt causæ, quia uidelicet nulla in ciuitate hæc honorantur: & cum inuentu difficilia sint, haud ardenter quæruntur: & qui ista perquirũt, duce indigent, sine quo minimè reperirent. Quem esse primò difficile est: deinde etiam si sit, dum tamen ita se habent, ut nunc qui hæc indagant, fastu elati nequaquã parerent. Sin autem ciuitas tota huic operi prçsideat, honorificè deducens, & isti obtemperabunt quidem, & hæc sedulò studioseq; discussa clarius emicabunt. Quippe etiam nunc, quãquam & uulgus hęc contemnit & prohibet, et qui hæc perscrutantur, qua ratione utilia sint ignorant, tamen ui gratiæ cuiusdã ualent. Neque mirum, si hæc ita apparuerint. Nempe quod gratum est, id præcipuũ. sed mihi apertius, quę nunc dicebas, explana. Studium quod circa planum uersatur, Geometriam uocabas. Equidem. Post Geometriam cõtinuò Astronomiam ponebas. Sed paulo pòst retro retulisti pedem. Enimuero quo magis propero, eo peruenio serior. Nam cum mox illi succederet facultas illa quæ de augmento in profundum agit, quia ridiculosa eius habetur inuestigatio, eam trãsgressus, post Geometriam, Astronomiam protinus attigi, quæ in pro-

fundi ipſius agitatione conſiſtit. Probè loqueris. Ergo quarto in loco ponamus Aſtronomiam, tanquam adſit ea facultas quæ nũc fuerat prætermiſſa, ſi modò in ciuitate ſuſcipiatur. Sic decet. Atq; eam Aſtronomiæ laudationẽ, ô Socrates, in qua tu me interpellaſti, quaſi importunius ipſam extollerem, ex tuo progreſſu nunc proſequor. Nam cuiq; patêre exiſtimo, hãc animi oculos ad ſuperiora dirigere, & hinc illuc ipſum perducere. Fortè hoc omnibus præterquã mihi perſpicuũ. Quoniam mihi quidem non ita uidetur. At quónam modo? Porrò ut nunc eam tractant, qui philoſophiæ ipſam iungũt, ad inferiora deijcere animi oculos mihi uidetur. Qua ratione id ais? Non ingeneroſe mihi uideris tecum ipſe supernorum intelligẽtiam definire. Conſtat enim, quòd ſi quis laquearia uarijs coloribus depicta ſuſpiciens quicquã perceperit, eum nõ oculis intueri, ſed intelligere arbitraberis. Ac fortè rectè ſentis, ego autem ineptè. Reor equidem nullã aliam diſciplinam ad ſupernam inſpectionem animũ excitare, niſi eam quæ circa eſſentiam, & id quod uideri non poteſt uerſatur. Quod ſi quis ſurſum inhiãs, nunquam conuerſus deorſum, ſenſibile aliquid percipere ſtudet, diſcere ipſum nequaquam aſſero. ſcientiam enim adiſci hunc nego, et eius animũ non ſurſum, ſed deorſum aſpicere cenſeo: etiam ſi reſupinus in terræ littore, uel maris æquore iacens, quicq; perceperit. Haud iniuria me corripuiſti. Verùm quæ ratio diſcendæ Aſtronomiæ, præter eam quam iſti ſequuntur, ſi eius nobis cognitio ſit ad ea quæ dicimus profutura? Hæc utiq;. Exiſtimandum eſt, has quæ in cœlo ſunt uarietates, poſtquã in loco uiſibili ſunt, ſi ad cæteras eiuſmodi comparentur, optimè integerrimeq; diſpoſitas: ſin autem ad ueras, longè deficere. Veras inquam uarietates & motiones, quibus ipſa quæ uerè eſt uelocitas, & ipſa quæ uerè eſt tarditas in uero numero, uerisq; figuris omnibus & inuicem feruntur, & quę inſunt ferũt, Quę quidẽ omnia ratione & cogitatione comprehendi poſſunt, uſu uerò nequaquam. Quid cenſes? Idem prorſus. Nónne igitur cœleſtium uarietate utendũ eſt uelut exemplo quodam ad ſupernarũ rerum cõtemplationem? perinde ac ſi quis uideat figuras à Dædalo uel alio artifice uel pictore egregiè cõpoſitas et elaboratas. Nempe ſi eſſet is qui eas uidet Geometriæ peritus, artificium ipſum laudaret, ridiculum tamen eſſe cenſeret, ſi quis attentius talia conſiderare, tanquam in ipſis ueritatem æqualium, uel duplorũ, uel alicuius proportionis alterius reperturus. Cur non abſurdũ id uideatur? Idem quoq; facturum putare debemus uerũ Aſtronomum, quãdo motus ſiderum intuebitur: arbitraturum ſcilicet, quoad in operib. huiuſmodi poſsibile eſt, quàm pulcherrimè ab ipſo cœli cõditore & cœlum ipſum, & quę in eo ſunt, fabricata: abſurdum tamẽ exiſtimaturum, ſi quis noctis ad diem cõparationem, horumq; ad menſem, menſisq; ad annum, & aliorum aſtrorum inuicem & ad iſta, ſemper ſimiliter fieri cẽſeat, neque unquam quoquo modo mutare tenorem, cum et corpus habeant & uideantur, quæratq; in his omni ſtudio ueritatem. Mihi certè in præſentia te audienti idem uidetur. Itaq; propoſitionibus utemur ut in Geometria, ita & in ipſa Aſtronomia: & quæ in cœlo ſunt, dimittemus: ſi modò ita percepturi ſumus Aſtronomiam, ut quod in nobis ſapientiæ compos natura exiſtit, utile ex inutili efficiatur. Quanto amplius laborum imponis Aſtronomo, quàm hodie imponit uulgò? Arbitror autem & alias nos præcipere eodem modo debere, ſi qua ex nobis tanquam legum conditoribus ſit utilitas prouentura. At quam nunc ex cõuenientibus diſciplinis commemorabis? Nullam ad pręſens habeo, quam cómmemorem, inquit. Attamẽ non unam tantum, inquam ego, ſed plures ſpecies motus nobis præbet. Omnes quidem depromere, qui ſapiẽs eſt, poterit. Quæ uerò mihi occurrunt, duæ ſunt. Quales? Vna quidẽ

Aſtronomiæ

Astronomiæ cōsimilis & æquipollēs. Qualis inquam? Quemadmodum ad Astronomiam oculi, sic ad harmonicum motum uidentur aures fabricatæ. Vnde & has inuicem esse germanas scientias, & Pythagoræi putant, & nos, ô Glauco, assentimur. Vel quid'nam agemus, inq; ego. Ita prorsus, inquit. Nonne quia grande hoc opus est, eos percontabimur, quo pacto de ipsis loquuntur, & nunquid aliud præter ista, nos autem ad hæc omnia nostrum illud seruabimus? Quid? Ne quādo dent operam, ut nostros alumnos quicquam ex his minus perfectū doceant, quòd nō illuc tendat semper quò proficisci omnia debent, quemadmodum paulo antè de Astronomia narrauimus. An ignoras, quòd circa harmoniam tale aliquid agunt? Nam dum cōcentus & tonos qui percipiuntur auribus, metiuntur & comparant, irrito labore, quemadmodum Astronomi, tempus conterunt. Per Deos, ridiculè admodum isti crebrius uoces frequentant, ingeminantq; , & aures propius admouent, uelut è uiciniore loco uocē ipsam rectius uenaturi. Atque eorum alij dicūt, in medio adhuc sonitum aliquem se audire, minimūq; esse interuallum hoc, quo metiri quis debeat: alij uerò ambigunt, quasi sonus iam similis audiatur. & utriq; aures menti præponunt. Tu uerò, inquam ego, utiles'ne eos musicos uocas, qui chordas iugiter uexant, examinantq;, & clauiculis tum intendendo, tum remittendo pulsationes contorquent? Sed ne longius similitudo in pulsatiōe, quæ plectro fit, & illa iactātia peruicaciaq; chordarum accusanda prouehatur, imagini huic finem imponam: aioq; nō hos, sed illos potius, ut de harmonia dicant, rogādos. Nam idem faciunt, quod & illi qui in Astronomia uersant. Nempe numeros eos sectantur, qui in concentibus ad aures pertinentibus insunt. Sed ad inuestigandum inde non transeunt, qui consonantes numeri sint, qui nō, & quam ob causam utrique sint tales. Rem egregiam narras. Adde & utilem ad boni ipsius pulchriq; indaginem: quæ si aliter quæratur, fit prorsus inutilis. Probabile istud quidem. Arbitror autem supradictorum omnium tractationem, si mutuam ipsorum communionem cognitionem'que attigerit, inuestigaueritque qua secum ista inuicem ratione cohærent, ad ea quæ expetimus conducturam: neque frustra in his homines, sed utiliter admodum uersaturos: inutiliter autem, si aliter actum fuerit. Atqui & ego ita uaticinor: sed magnum est quod iubes, ô Socrates. Quid? initium, inquis, an aliud quiddam? An ignoramus hæc omnia ipsius legis, quam discere decet, initium esse: nondum enim dialectici de his reb. disserere tibi posse uidentur. Non per Iouem, nisi perpauci quidam omnium quos unquam cognouerim. At enim nisi quis, inquam, & accipere possit, & reddere rationem, nunquā sciet quicquam eorū quæ esse dicimus cognoscenda. Nunquam prorsus. Nonne hæc iam lex est, ô Glauco, inquam, quæ per disserendi artem ostenditur: quam rursus, intelligibilis cum sit, ea uis imitatur aspectus, quam suprà diximus, ad ipsa iam animalia sese conuertere, & ad stellas, & ad ipsum denique solem? Haud secus, cum quis ad disserendum se confert absq; sensibus, ratione duntaxat ad ipsum quod est, quodlibet nititur: qui si non destiterit prius, q; ipsum quod est bonū, intelligentia ipsa perceperit, tunc demū ad finem intelligibilis ipsius ita peruenit, ut ille alter ad uisibilis finē ascēdit. Omnino sic accidit. Nonne dialecticam hanc progreßionē uocas? Quid prohibet? Atqui quemadmodum solutio illa à uinculis, conuersioq; ab umbris ad simulachra ac lumen, & ex antro ad solis lumen exitus, ibiq; animalium & plantarum inspectio, solisq; & siderum in aqua propter imbecillitatem oculorū intuitus, ipsum quod in corporibus est clarißimum, ad id conuertunt, quod est in corporali & uisibili regione omnium fulgentißimum: ita omnium suprà dictarum

artium

artium studium deducit animum per umbras nõ simulacrorum, sed eorum potius quę uerè sunt: dijudicareq; eas facit, ad aliud quoddam lumen tanquam ad solem: habetq; uim quãdam extollendi id quod est in animo præstantissimum, ad contemplationem eius quod in ordine rerum est optimũ. Equidem sic accipio: quanquam mihi talia hæc esse uidentur, ut neque facile admitti possint, neq; facile reijci. Veruntamen cum non in pręsentia solum audienda, sed deinceps sæpius repetenda sint, his ita positis, ut nunc traditum est, ad ipsam iam legem deueniamus, atq; ita eam percurramus, ut proœmium iam transegimus. Quare dic amabo, quis potentiæ disserendi modus, & quas in species distribuitur, & quæ uiæ sint. hæ namq; sunt, ut uidetur, quæ illuc perducunt. quò quisquis peruenerit, illic demum tanquam in itineris termino requiescet. Nondum ô amice Glauco, assequi poteris. Profectò quantum in me est, nihil tibi deerit studij, quo uoti compos efficiaris. Neque imaginem amplius eius quo de agimus, sed rem ipsam ueram qualis mihi uidetur, aspicies. Vtrum autẽ reuera talis sit, nec ne, haudquaquam affirmare decet. Sed illud duntaxat asseuerandum, quod tale aliquid est cognoscendum. nonne? Nihil prohibet. Quinetiam & istud, quòd sola disserendi facultas homini in his quæ diximus, erudito id ostendet. Aliter uerò cognosci penitus impossibile. Hoc quoque asseuerandum. Nemo autem aduersabitur nobis dicentibus, quòd disserendi facultas duntaxat conatur ordine certo circa unumquodq; quid ipsum sit inuenire. Siquidem cæterę artes, aut opiniones hominum cupiditatesq; respiciunt, uel ad generationes & compositiones, uel ad culturam eorum quæ generantur & componuntur. Reliquæ uerò, quas diximus uerarũ rerum quoquo modo participes esse, Geometria scilicet, eiusq; comites, circa ipsam essentiã quodam modo somniant: sincerè autem quicquam ab illis cerni impossibile est, tantisper dum suppositionibus hærent, easq; ratas & immobiles adeò seruãt, ut illarum rationem reddere nequeãt, Nam ubi principium quidem ponitur id quod est ignotũ, finis autem & media ex ignoto tracta, inuicem connectuntur: collectam inde assertionem quo nam pacto scientiam uocemus? Nullo. Dialectica uerò sola, sublatis suppositionibus omnibus, ad ipsum principium, ut compertũ habeat, pergit, ac reuera animi oculum cœno barbarico obrutum, paulatim sursum trahit, ac ducit, tanquam adiutricibus ac ministris quibusdam utens his artibus quas narrauimus. Eas porrò nos sæpe scientias propter consuetudinem nominauimus. Indigẽt autem alio nomine, clariore quidem quàm sit opinio, obscuriore uerò quàm scientia. Cogitationem certè nos in superioribus, ea rũ notionẽ cognominauimus. Neq; tamen est de nomine controuersia inter eos, quibus de rebus tantis, quãtis nobis ad pręsens, est discrepatio. Nõ certè. nam solam exigunt ad rerũ habitum interni cõceptus expressionẽ. Placet igitur, quemadmodũ suprà, primam partem uocare scientiam, secundam cogitationem, tertiam fidem, postremam imaginationem uel assimulationem. Et ambo illa simul intelligentiam, hæc autem ambo simul opinionem: & opinionem quidem circa generationem, intelligentiam uerò circa essentiam esse. Quod autem est ad generationem essentia, id ad opinionem intelligẽtia. Quod' ue intelligentia est ad opinionẽ, id & ad fidem scientia, & ad imaginẽ deniq; cogitatio. Comparationem uerò illorum in quibus ista uersantur, diuisionemq; utriusq; geminã, opinabilis scilicet intelligibilisq;, ô Glauco, omittamus, ne prolixior de his oratio q̃ de superiorib. habeatur. Equidẽ quantũ mea mens potest, reliqua cõsequi libet. An non dialecticũ uocas eum, qui rationẽ cuiuslibet capit essentię? Illum uerò qui hanc rationem non habet, quatenus nec sibi, nec alteri potest reddere rationẽ, eatenus intelligẽtiã circa hoc habere negabis?

Certè

Certè non aliter est dicendum. De bono etiam similiter iudicādum. Nam quicunq; boni ideam ratione definire non potest, à cæteris omnibus eam distinguens, & tanquam in prælio per omnia penetrando, cætera cuncta reijcere, non secundum opinionem, sed secundum substantiam arguens & refellens, perq; hæc omnia stabili & inconcussa progredi ratione: hunc tu ita affectum, neque bonum ipsum dices cognoscere, neque aliud quicquam bonum: uerùm si quod forte simulacrū attigerit, opinione potius quàm scientia illud attingere: atque hac in uita insomnijs dormitantem illudi, & antequam expergiscatur, ad inferos descendentem, extremo tandem occupari sopore. Per Ioue, omnia hæc prorsus asseuerabo. Ceterùm liberos tuos quos nunc oratione instruis, si quando re ipsa erudires, ut arbitror, nō permitteres maximarum rerum in ciuitate potestatem habere, dum linearum instar non possent cuiusque reddere rationem. Non certè. Legem itaque feres, qua iubeamur eam potissimum disciplinam capessere, ex qua ad interrogandum & respondendum, ut scientem decet, aptissimi sint. Tecum unà istud præcipiam. An ergo uidetur tibi doctrinis omnibus dialectica uelut apex esse præposita, nec ulla doctrina ulterius ac eminentior reperiri, sed hic iam doctrinarum omnium esse finis? Mihi quidem uidetur. Restat ergo deinceps aperiendum quibus distribuendæ hæ disciplinæ sint, & quomodo. Videlicet. Recordaris in prima illa optione quales delegerimus principes? Quid ni recorder? Quo ad alia quidem naturas illas eligendas existimato. Nam & grauissimos homines & fortissimos decet eligere, & quoad fieri potest, speciosissimos. neq; solum quærendi sunt homines generosi, atque terribiles, sed qui insuper eas habeant naturæ dotes, quas disciplina hæc exigit? Quas? Acumen, inquam, facilitatemq; ingenij oportere ad doctrinarum perceptionem adesse. Magis enim absterret animum disciplinarū quàm gymnasiorum corporis, difficultas. Si quidem magis proprius illi labor est, qui soli competit, quàm qui corpori etiam est communis. Vera loqueris. Quærendus itaque uir est memoria ualens, integerrimus, tolerātissimus. Nam quem alium censes libenter labores corporis subiturum, tamq; arduum doctrinæ meditationisq; studium ad finem usque prosequuturum? Neminem prorsus, nisi qui optima natura sit præditus. Ex eo quippe errore, ut suprà dicebam, aduersus philosophiam oborta est infamia, quòd non pro dignitate ipsam attingunt. Neque enim à spurijs, sed legitimis est attrectanda. Quo pacto?

Principiò ad labores suscipiendos claudus esse nō debet, quisquis est philosophiæ sacris initiandus, ut partim eos adeat, partim recuset. Contingit autem hoc, quotiēs aliquis gymnasijs & uenationi & reliquis corporis exercitationib. deditus, disciplinarum studium refugit, neque audiendo delectatur, nec inquirendo, sed omnem hanc odit curam. Claudus præterea & ille est, qui exercitationibus animi delectatus, contemnit alias. Vera narras. An non &, quo ad ueritatem, similiter mancum eum ponemus animum, qui uoluntarium mendacium odit, & ægrè fert ipse secum, & alijs mentientibus indignatur, inuoluntarium uerò mendacium facilè tolerat: & si ignorare aliquid deprehendatur, haud grauiter perfert, sed libenter ueluti sus in ignorantiæ sordibus uolutatur? Omnino quidem. Quinetiam circa temperantiā & fortitudinem magnificentiamq;, & reliquas uirtutis partes non minus obseruandum est qui nam legitimus sit, qui spurius. Quādo enim hęc minus considerant, & priuati, & ciuitas, ignari utuntur mancis & spurijs ad quodcunque istorum contigerit, priuati quidem amicis. Respublica uerò principibus. Sic accidit prorsus. Nobis hæc omnia præcauenda sunt. Nam si homines, quo ad corporis ac mentis habitum, integerrimos ad tātam doctrinam exercitationemq;

nemq; ducemus atque erudiemus, & ius ipſum nobis minimè ſuccenſebit, & ciuitatem Rempublicamq; ſeruabimus. Sin aliter affectos homines ad iſta ducem⁹, cõtraria faciemus omnia, & philoſophiã multo etiam magis dedecorabimus. Turpe quidẽ id eſſet. Mirum in modum. Ceterùm nonnihil mihi in præſentia riſu dignum contigiſſe uidetur. Quid iſtud? Latuit me nimirum, quod iocabamur: quare acrius egi quàm deceret. Quippe inter loquendum ad philoſophiam ipſam conuerſus, eam dedecore affectam aſpexi. Quod & grauiter perpeſſus fuiſſe uideor, & his qui in culpa ſunt, tanquã indignatus ſeuerius hęc dixiſſe. Non per Iouem, ut mihi audienti uidetur. Mihi tamen dicenti ſic apparet. Hoc autem ne nos fugiat, quod in priori electione ſenes eligimus, in hac uerò nequaquam licebit. Neq; Soloni credendum eſt, hominem ſeneſcentem poſſe in dies plurima diſcere, qui minus id poteſt quàm currere. Iuuenibus enim conueniunt multi maximiq; labores. Neceſſe eſt. Illa igitur quæ ad Arithmeticam & Geometriam omnem'que doctrinam eam pertinent, quæ Dialecticam antecedere debet, pueris tradẽda ſunt: atq; is docẽdi modus accipiendus eſt, quo minime coacti ad diſcendum eſſe uideantur. Cur iſtud? Quoniam non decet liberum hominem cum ſeruitute diſciplinã aliquam diſcere. Quippe ingentes labores corporis ui ſuſcepti, nihilo deterius corpus efficiunt. Nulla uerò animæ uiolenta diſciplina eſt ſtabilis. Vera loqueris. Ergo non tanquam coactos pueros in diſciplinis, ô uir optime, ſed quaſi ludẽtes enutrias, ut & magis ad quod quiſque natura ſit aptus, poſſis agnoſcere. Conſentaneũ eſt quod dicis. An nõ recordaris, à nobis in ſuperiorib. dictum, pueros eſſe equis ſpectandi gratia in caſtra ducendos: & ſi tutò id tentari poſſit, propius admouendos, ut catulorum inſtar ſanguinem incipiant deguſtare? Recordor equidem. Quicunq; uerò ad hos labores, diſciplinas, pericula, promptiores, acrioresq; apparent, in numerum aliquem ſeligendi ſunt. Qua in ætate? Quando à neceſſarijs negocijs exercitationibusq; ſoluti ſunt. In hoc ſiquidem tempore ſiue biennium ſit, ſeu trienniũ, facere aliud nequeunt. Labor enim ac ſomnus diſciplinis aduerſi ſunt. Et ſimul hæc examinatio aliarum non minima eſſe uidetur, qualis uidelicet quiſque in gymnaſiis ipſis apparebit. Quid ni? Poſt id tẽpus quicunque ex uiginti annis, ut cæteris pręſtantiores electi fuerint, maioribus quàm cæteri afficiantur honoribus: & quæ diſciplinę iſtis in pueritia ſparſim oſtenſæ ſunt, unà his iterũ offerantur, ad ipſam diſciplinarum inter ſe cognationem, & ipſius quod uerè eſt naturã conſpiciendam. Sola hæc cognitio, quibuſcunque traditur, ſtabilis permanet. Atqui & hac experientia cognoſcitur maximè, qui ad dialecticam optime à natura eſt inſtitutus, qui nõ. Nempe quiſquis ad hoc dignoſcendum eſt perſpicax, dialecticus eſt: qui uerò hebes, nequaquã. Teneo equidem. His igitur animaduerſis, oportebit eos qui apprimè tales in ipſis reperientur, ſtabiles in diſciplinis, cõſtantes in bello, in alijs legitimis officijs perſeuerantes, poſtquam trigeſimum egerint, ex electis prælectos in maioribus honoribus conſtituere, & ipſa diſſerendi facultate diligenter examinare, quis eorum poteſt ſine oculorum & aliorum ſenſuum miniſterio, ad ipſum quod uere exiſtit, cum ueritate tranſcendere. In quo maxima, ô amice, opus eſt cautione. Cur'nam, inquit? Non animaduertis, inquam, quãtum nunc malum circa diſſerẽdi peritiam inoleſcat? Quale iſtud, inquit? Iniquitate prorſus abundant, inquam. Summopere, inquit. Mirum aliquid perpeti ipſos exiſtimas, nec ignoſcis? Qua ratione maximè? Si quis ſuppoſititius puer multis in delicijs à nobili familia nutriatur, inter adulatores complurimos: adultus autem perſentiat quòd ex eis, quos parentes exiſtimat, natus non fuerit, ueros tamen genitores nuſquam reperiat: nunquid ua-

ticinari

ticinari potes, qualis huic animi affectus futurus sit erga adulatores, & erga eos qui ipsum suppofuerũt, tam eo tempore quo nihil de suppositione suspicabatur, quàm postquam rem ipsam agnouit? An uis præsagiũ meum audire? Volo equidem. Vaticinor itaꝗ, illũ, dum suppositionem penitus ignorabit, magis eos honoraturum quos parentes & propinquos existimat, quàm assentatores: minusꝗ eos, si quando egeant, neglecturũ, tardioremꝗ fore ad iniuriam ipsis inferendam, uel conuicium dicẽdum, magisꝗ illis in rebus grauibus quàm adulatoribus pariturum. Verisimile quidem. Sin persenserit, hos certè minus honorabit, curabitꝗ: assentatores uerò magis quàm antea colet, illis propensius obsequetur, ad eorum exemplum uitã instituet suam, cum illis palàm ac liberè conuersabitur. De his uerò quos parentes & propinquos putauerat, nisi alioqui probo naturà sit ingenio, nihil prorsus curabit. Omnia prorsus, ut narras, contingerent Sed quid hęc similitudo ad eos qui disputationes sectãtur? Audies modò. Sunt nobis à pueritia opiniones de honestis iustisꝗ officijs, sub quibus tanquã parentib. educati sumus: his paremus, has prę cęteris honoramus. Sunt planè. Offerunt se nobis & uoluptates, quę ad contraria nos alliciunt: & dum animæ blandiuntur, ad illa detorquẽt. Non tamen ab his flectuntur, qui uel paulo quàm cęteri moderatiores sunt: sed illa ueluti paterna colunt, eisꝗ obtemperãt. Sic euenit. Si dialectica uis aggressa aliquẽ ita affectũ interroget, quid honestum sit? ac respondentem, id quod ex legislatore perceperat, ratio confutet, crebrisꝗ & uarijs redargutionibus eò deducat, ut opinetur illud nõ magis honestũ esse quàm turpe, deꝗ iusto ac bono similiter arguat, & de cæteris quæ summo in honore antè habebat, pari'ne illa posthac honore & obseruantia prosequuturũ putas? Minori admodũ puto. Quãdo igitur neque ista quis censet domestica, ut antea, uel honoranda, neꝗ reperit uera, in uitam potius blandam, quàm in aliam, ut consentaneum est, prolabitur. Verisimile id quidem.

Ex isto igitur fiet iniquus. Necesse est. An'non meritò, ut nuper dicebam, affectio eorum qui ita se ad disserendum comparant, talis est, ut plurimam exigat ueniam? Et misericordiam insuper. Vt igitur miserabilis hic euentus uitetur, triginta annos nati duntaxat, cautè admodum dialecticas argumentationes degustent. Ita prorsus. An non hæc prudens cautio est, ut eas uidelicet iuniores homines non attingant? Neque enim te latet, ut arbitror, quod cum primũ adolescentuli disputationis artificium gustant, eo protinus quasi ludo quodam ad refellendum utũtur: eosꝗ qui confutant alios, studiose sectantes, & ipsi alios quoꝗ redarguunt, ac distrahendis lacerendisꝗ proximis catulorum more asiduè delectantur. Mirum in modum. Cum uerò plures conuicerint, & à pluribus ipsi conuicti fuerint, eò cõfestim deueniunt, ut ex pristinis opinionibus ratam nullam habeant. Atque ex his & ipsi & omnis philosophia apud alios calumniam reportarunt. Vera refers. At uir natu grandior, ab hac insania diligentius declinabit, ac hominem inuestigandę ueritatis gratia disserentem imitabitur potius, quàm eum qui iocandi causa uersutijs captiunculisꝗ incumbit. Quin & ipse modestius sese geret, & disputãdi studiũ ex infami reddet illustrius. Scitè. Ad eiusmodi præterea cautionem, superiora dicta sunt omnia: oportere uidelicet moderatos & graues esse illos, qui ad disputationis studiũ asciscuntur: neque communicandum esse id ineptis hominibus, &, ut nunc fit, omnibus quoscunque sors obtulerit. Summopere. Si quis disputationi diligenter asidue'que det operam, nihil'ue agat aliud nisi quod uicisim quandoque gymnasiis corpus exerceat, huic ad perceptionem huiusmodi anni duplices superiorũ sufficient. Nunquid sex dicis? an quatuor? Quinꝗ adhibeas. Deinde ad antrum

illud erunt iterũ deducẽdi, cogendiq́ eos principatus assumere, qui ad bellum spectãt: & si qui sunt iuuenũ principatus, ne usu rerum ab alijs superentur. atq; in his quoq; examinandi sunt, utrũ constantes permaneant, dum trahuntur undiq;, aut nutent. Quot autem annos istis ascribis? Quindecim. Quum uerò ad quinquagesimum annum peruenerint, quicunq; integri inter eos, rebusq́ gestis & scientijs pręcellentes apparent, ad finem iam perducendi sunt, cogendiq́ ut animi radium ad supera dirigẽtes, ipsum quod omnibus lumen præbet, suspiciant: cumq́ ipsum bonum nouerint, exemplo illius freti, ciuitatem, priuatos, seq́ ipsos per omnem sequentem uitam, & singula uicissim exornent. Ac plurimum quidẽ in philosophia uersentur: cum uerò ad magistratus accersentur, in ciuilibus negocijs inuigilent, sigillatimq́ gubernent reipublicæ gratia, ita ut non tanquam bonum aliquid & optãdum ministerium, sed necessarium potius exequi uideantur. Atq; ita cum alios similiter ipsi instruxerint, eos uicissim reipublicę custodes relinquent, ipsi uerò in beatorum insulas transmittentur. Monumenta uerò illis & sacra tanquam dæmonibus si Pythias oraculo confirmauerit, publicè dicabuntur: sin minus, saltem ut beatis atq; diuinis. Mirificos prorsus, ô Socrates, Principes quasi sculptor figurasse uideris. Quod de uiris dixi, idem & de mulieribus intelligendum. Neque putes, ô Glauce, magis me de uiris quam de mulieribus fuisse locutũ, quæcunq; uidelicet natura aptæ ad hæc officia sunt. Rectè se id habet. siquidem pariter in omnibus, ut narrauimus, cum uiris communicabunt. Num concedis nos de republica omnia, non quasi pro desiderio effinxisse, sed pro ueritate loquutos, difficilia quidem factu, possibilia tamen, ea duntaxat ratione qua diximus? Quando scilicet homines reuera philosophi, uel unus, uel plures, nacti in ciuitate potẽtiam, pręsentes honores despiciẽt, illiberalesq́ eos, & nullius existimabunt: ipsum autem quod rectum est, & honores qui ab eo proficiscuntur, plurimi facient, maximum uerò & summopere necessarium quod iustũ: & huic ministrantes, idq́ adaugentes ciuitatẽ suam ritè disponẽt. Quo pacto? Omnes qui cunq; in urbe decem annos impleuerint, in agros transmittẽt: filios autem ipsorum suscipiẽtes, procul ab his moribus quibus hodie parentes utuntur, morib. legibusq́ suis educabunt: quales uerò sint, enarrauimus. Atque ita celerrimè atque facillimè ea ciuitas & respublica orietur, quam suprà diximus, si quando extiterit, beatam fore, & genus hominum in quo cõdita fuerit, plurimũ iuuaturam. Maximè quidem. Atq;, ut cõstitui posset eiusmodi ciuitas, si quando constituatur, ô Socrates, adinuenisse uideris. Nonne ergo abundè, tum de hac ciuitate, tum de homine eius persimili iam nobis dictum? Constat enim, qualem eius similem esse debere dicemus. Constat planè: & quod quæris, finem mihi iam habere uidetur.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM VII. Annotationes.

Naturam inquam nostram.) Id est, quomodo mens nostra in scientia cõprehendenda se habeat, attẽde. *Finge animo.)* Hæc tota in descriptione hac, quæ minimè difficilis est, quamq́ multa in eam cõmentatur Proclus, proponit Plato, cum uidelicet specum abditissimum esse: deinde uersari in eo homines cruribus ceruicem alligatam habentes, ut unam tantum in partem cernere possint: tum exigua ipsos luce, eaq; à tergo illucente, ad uidendum uti. Sed situm in primis specus describit. *Cogita rursus homines.)* Hactenus de situ specus; nunc de ijs quæ inibi cernantur, agit. *Nam primum quidem.)* Similitudinem accõmodat nostræ intelligẽtiæ, quam eadem in obscuritate rerum uersari inquit, in qua subterranei homines illi. *Nisi fabricatarum.)* id est, Nihil fixum, æternum´ue intuẽtur, sed res solum creatas atq; corporeas. *Contrà uerò nunc animaduerte.)* Quomodo ab ea caligine homines liberari possint, à cõtrarijs ostendit, ut uel ipsa in obscuritate aliqua ex parte illustrentur. *Quid sit, quæsiuerit.)* id est, antea rerum accidentia, nõ essentiam penitus latentem, et à sensibus remotam inspexisse tantum, nunc

uerò

uerò intueri. Nónne dolore oculorum.) Quia maior lux minorem offendit, quòd ea sit ignis natura, ut minorem ignem debilitet: uel quòd obiectum excellens potentiam ledat, cui esse proportionatū deberet. Consuetudine igitur primùm.) Id est, ut ij qui obscuro ex loco egrediūtur, paulatim assuefiunt luci, quam statim apertis oculis cernere nequeunt, propter subitam mutationem in alterum cōtrarium ab altero: ita consuetudine quadam cognoscendi est opus, ad cognoscendum. Post hæc in aquis.) Ad solis eclipsim alludit, quam in aqua intueri solemus, nō in ipso sole. Vnde ait, In aquis homines, id est, in corporeis rebus simulacra ueri entis nosse, quia nihil sine ratione materie capimus. In alieno scilicet rure.) id est, Qui lucem hanc externam cerneret, à tenebris liberatus, quamuis alibi esset seruiendum, id est, abiectißimè uiuendum, nollet in specum unquam redire. Nónne cum repentè.) Nam mutatio hæc maiores offundit tenebras. At si umbras.) Turpissimum ait esse, eos qui in clarißima rerum luce uersati sint, aperta negligere: atq; ad obscura, id est corporea redire. Tota hæc imago.) Explicat iam specus huius rationem, cum illi hunc comparat mundū, in quo tanquam in carcere abditi simus: lucem autē tenuem in eo apparentem, solem eße putat, cuius luce illustrati cernamus corporeas res, cernēdoq; causas earum inuestigemus, ac philosophemur, quod in Timæo docetur. Arbitror in ordine.) id est, In rerum intellectilium ordine ideam boni comparo luci illi tenui in specu apparenti, cuius ope omnia intelligimus. Cum ipsa in loco.) Causam effectricem esse omnium rerum sensilium ideam ait, quòd boni gratia, sicut in Timæo refert, omnia sint facta. Atqui in hoc ipso intelligibilis naturæ ordine seriem hanc ponit Plato:

1 Intelligibile.
2 Bonum, siue idea boni.
3 Lumen, ueritas, mens.

Age & hoc considera.) Cur contemplationi deditì, actionē homines prætermittant, in similitudine adducta ostendit. Causas autē huius ineptiæ, seu negligentiæ in philosophis, quære apud Gorgiam Platonis. Quod duobus modis.) Duæ mutationes in causa sunt, quòd oculi offuscentur: una, si à luce ad tenebras: altera, si à tenebris ad lucem ueniamus. siquidem extremorum contrariorum eadem est ratio. Ita de his cogitandū.) Idem hic docetur, quod in Menone, ac Phædone, scientiæ initia seu notiones animo nostro inesse, quòd animus expers scientiæ non sit, id est, non careat initijs ad scientiā assequendam. Præsens autem ratio.) Ex superiori similitudine colligit, mentem nostram non eße uacuam notionibus, ut Peripatetici uolunt, sed instructam. A generatione usq;.) id est, à rebus generabilib. & corporeis, ad æterna & incorporea ascendendo. Ad hoc igitur ipsum.) id est, Certa igitur aliqua scientia tradi potest, per quam conuertatur animus in illius primi entis ac boni notitiam. Quæ huic oculo.) id est, Nostræ menti tanquam lux, sic notiones insunt, quibus bonum ipsum ut lux quædam noscatur: quam tamen intueri mens ipsa nequit, nisi sese ad illud conuertat. Cætera igitur quæ uirtutes.) Hic docet adhuc, animo nostro inesse lucem quandā tanquā uisum, id est notiones, per quas capiat scientiam: habitum uerò scientiæ, ac uirtutum usu comparari, quando à natura solam facultatem habeamus. At nondum animaduertisti.) Ineße uim aliquam naturalem nobis, ad scientiam, uirtutesq; capiendas, probat à similitudine eorū, qui cum uitiosi indoctiq; sint, multa tamen solo naturæ ductu faciant, & intelligant. Ex quo intelligitur, uitium aut ignorantiam prauæ institutioni & consuetudini inesse: quoniam si homines ab infantia inciperent mentem erigere à grauib. corporeisq; rebus, ad æternarum contemplationem, adiumento animi notionum omnia tenerent. Nostrum igitur qui.) Hactenus philosophus ille ciuitatis præfectus descriptus est: nunc ad reipub. descriptionem redit, quando hæc omnia ad eam instituendam referuntur. Præcipit igitur huius urbis ciuibus, ne mentem rebus terrenis defigant, sed erigant ad ueritatis contemplationem, exemplo eorū qui ab specu egrediantur. Oblitus es, ô amice.) id est, Cum tota ciuitas beata esse debeat, siquidem ea de causa coacta ex multis est: necesse est, inquit Glauco, ut unus tantū princeps beatus nō sit, id est, philosophus, sed omnes ex æquo. Huic obiectiōi respōdens Socrates, id minimè negat: quinimò qua ratione philosophi esse cuncti ciues poßint, ostendit. Sed cum cogemus.) Quoties persuadere quid alij uult Plato, prosopopœia ad eos utitur, ut in Timæo Deus summus ad iuniores deos loquens facit, alijsq; in locis Socratis oratio ad alios inducitur, ut uel in hoc ipso: in quo ciuib. suis persuadet, proposito discrimine philosophi ueri à falso, eos uerè philosophos ac beatos esse, quòd sic sint instituti. Descendere ergo uicissim.) id est, Vt noscatis, ô ciues, nostram remp. bene esse constitutam, ad alias prodite, ut ex cōtrariarum collatione, uestræ præstantiam noscatis. Sed tamē ut id ipsorum arbitrio non committat solum, sed aliquam item regulam tradat, inquit: Ciuitas profectò, in qua.) Illam esse animaduertito bonam remp. in qua ciues sic philosophi sint, ut cum eorum opera sit opus, ad remp. accedant sine ambitione: atq; etiā illam, in qua ij, ex quorum numero deliguntur magistratus, uel ipsis sint magistratibus meliores: non q. hi sint mali, sed quòd cum illis collati, sint inferiores multo. cōtra uitiosa erit ea respub. in qua magistratus sint omnium optimi. His tanquam regulis propositis, concludit, tales esse philosophos eos, quos hac in repub. constituerit, quales descripserit: id est, reipub. studiosos, non ambitiosos, ueri contemplatores, qui animum ab his rebus corporeis ad incorporea euehant, ut separatione hac ueram philosophiam,

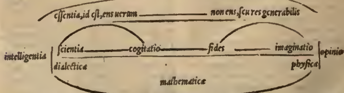
quemadmodum in Phedone dicitur, assequantur. Quae'nam igitur erit, ô Glauco.) *Cũ artes huius sapientis principis ediscendæ quærantur, eæq; ab alijs sint separandæ ac distinguendæ, ne quis putet esse illas musicam & gymnasticam, aut quas suprà in custodum institutione retulit, sed alias quasdam diuersas ac præstantiores: & ea quæ illis de artibus antea disseruit, repetit hic nunc, & alias à principe artes ait ediscendas: id quod in Epinomide fecit, dum sapientem illum legislatorem describeret.* Nónne enim eos esse.) *id est, Suprà iuuentutem diximus robustam esse debere ad bellum pro patria sustinendum: ideóque illi gymnasticen addidimus, qua confirmaretur id quod augescit & deficit, id est, corpus: sed neque hæc scientia sapientem hominem facit, quòd circa corpus uersetur.* An fortè genus illud musicæ.) *id est, Præcepimus item iuuentuti, ut musicam moribus temperandis aptissimam edisceret, cuius una pars in sermone falso uersatur, ut poesis: altera in oratione uera, id est cantibus. sed neque in hac etiam scientia, eius'ue parte aliqua, est sapientia.* Age itaque, si nihil ab his.) *id est, Quòd si nulla in earum artium, quas diximus, est musica, quæramus iam in qua consistat. Inductione quadam Plato singulas artes persecutus, quæ'nam philosophum deceant, & quæ rursus dedeceant, quærit. In primis autem ratiocinatricem artem proponit, id est, arithmeticam, ut quærat, an ea sit necessaria.* Commune scilicet illud, quo omnes.) *Arithmeticam obscuris uerbis describens, eam dicit esse artem, quæ illa quæ sensibus ac disciplinis omnibus sint notissima, tradat: ut numeros, quorum omnes artes participes sint, propterea quòd sine numero nihil existat. Verùm hac de re longè plura in Epinomide Plato.*

Necessariam ergo numerorum.) *Arithmeticam, cuius uim descripsit, principi philosopho ait in primis necessariam esse, quòd nihil ab homine prius noscatur, quàm numerus in quaque re: quodq; naturæ rationali, cuius est proprium numerare, id maximè congruat, cum ratiocinari nihil sit aliud quàm numerare.* Animaduerte quemadmodum.) *Quia suprà philosophum res tantum in mentem cadentes dixit contemplaturum, modoq; arithmeticam ab eo ediscendam retulit, docet eandem esse ex numero artium intellectilium, cum artium omnium siue scientiarum aliæ sint circa res sensiles, aliæ circa intellectiles.* Conabor equidem sententiam tibi.) *Cum scientias distinxisset Plato in intellectiles & sensiles, eam nunc distinctionem à rerum diuisione confirmat, quando pro ratione subiectorum artes uariantur. Quædam enim ait certò sensibus cõprehendi, ut ea quæ unum tantum cadant in sensum: ut colores, sapores. alia uerò dubiè comprehendi, quæ tamẽ ad intelligentiam nos ducant: ut illa quæ cum communia pluribus sensibus sint, nec ab uno sensu certo capiantur, nisi à mente cognoscantur, errorem inducerent: ut motus, numerus, quantitas, aliaq; huiusmodi uarios in sensus cadentia. Atqui hoc secundum rerum genus, exemplo quodam digitorum ostendit: ut intelligatur error sensuum, & occasio menti ad inuestigationem ueritatis data. Hic animaduerte, Platonem errorem nullum sensibus tribuere circa propria obiecta, quod Peripatetici etiam docẽt: sed circa illa, quæ communia multis sensibus sint. tum rerum intelligentiam putare nasci ex eo, quòd sensus fallantur in multis, quæ mens ipsa contemplando inquirat, quum sensus ad unum tantum obiectum corporeum definiti sint.* Hæc sunt, quæ nuper disserere.) *Postquam distinctis artiũ subiectis, quarum nam rerum esset contemplatio, dixit: redit ad arithmeticæ genus inquirendum, quod antea institu erat. siquidem oportet asserentem, nullam esse philosophi aliam scientiam nisi intellectilem, docere, arithmeticam etiam ex eo genere esse. Quæ sine dubio est talis, quando numerus certo quodam sensu non capitur, sed mente abstrahente illum à materia rerum numeratarum.* Si enim sufficienter ipsum.) *id est, Si obiectum cuiusque sensus per se spectetur, quia illi sensus acquiescit, non præbet occasionem mẽti, ut eius rationẽ inquirat: si uerò aliquid contrarium suboritur, id est, si cadit idem obiectum in diuersos sensus, ut lateat dubitatio, num id huius an illius sit sensus, aut num hoc sit, an eo modo: tunc mens erigitur ad contemplationem rei à materia separatæ, atq; ita fit scientia intellectilis. Hic nota, dubitationem causam inquisitionis fuisse, ut Aristoteles item libro primo Metaphysicũn ait.* Atque hoc pacto unius consideratio.) *Vnum, siue unitas et numerus differunt, quòd numerus ex unitatibus constat. Circa utrumq; autem, id est, enumerationem unitatum tanquam subiectum uersatur arithmetica, eadémque è genere intelligibilium scientiarum est: quando unitas & numerus nullo certo sensu capitur.* Simul namq; ipsum unum.) *Ratio est sumpta à subiecto, qua docetur, arithmeticam esse ex artibus in intelligentiam cadentibus. Sic enim ait: Vnitas & numerus non magis hoc quàm illo sensu capiuntur: ergo mente solum intelliguntur. uersatur autem arithmetica circa numerum: ergo intellectilis est. His positis, concludit, eam artem philosopho necessariam esse, ut in bello milites, in pace reliqua numerare queat, ac demum ut essentiam attingat è fluctib. generationis emergens: id est, ut auocet mentem à rebus generationi subiectis, & corporeis, erigatq; ad ueri entis contemplationẽ.* Conueniens utiq; institutio.) *Docere uult, nõ qualemcunq; arithmeticæ notitiam cõmodam esse: sed eam præcipuè, quæ à corporeis rebus erigat mentem ad incorporea. neque enim praxis tantum utilis est, quanquam est sanè, quantum ipsa theoria.* Hoc ipsum, inquam.) *Duplex est numerus: unus, qui numerans dicitur, nostræ menti insitus, per quẽ omnia numeramus: alter numeratus, id est, in rebus numeratis situs. illius contemplationem perutilem esse ait, quod*

ad contemplationem rerum intellectibiliũ erigat animum, quàm diu consideret in se quisq;, quomodo numeret mens, id est, numeros rerũ contẽpletur. Hanc igitur unam esse uel maximam arithmeticæ utilitatem, quòd mentem ita erigat, docet Socrates. Addit aliam item rationem à naturæ nostræ ui sumptam, q. homines natura numeros noscant, eorumq; in se habeant notiones, cum ait: An & hoc aduertisti.) id est, Hominibus numerorũ notitia insculpta est à natura, eorumq; contemplatio utiliss. est. Post hoc, quod huic proximũ.) Transit ad geometriam, quã secundo loco à philosopho ait ediscendam, quòd minus sit simplex quàm arithmetica, utpote quæ in magnitudine coniuncta uersetur, quã mens nostra sensuum cõprehensione, id est, multorum perceptione usa, minus assequitur. Huius in primis usum ad rem militarem, cæteraq; reip. necessaria officia ostendit, ut eam à philosopho ediscendam doceat. Sed præter hos ipsius usus pragmaticos, eum ait esse potissimum Plato, q. & Geometria & Arithmetica cogant mentem intueri essentiã: id est, ab omni materiæ concretione discedere ad contemplationẽ ueri entis, quod sensu comprehendi non potest. ideoq; ait: Profectò hoc nobis nõ negabunt.) id est, Quamuis Geometriæ praxis ad multa conferat, tamen potissima eius pars est Theoria, quæ philosophum doceat, mentem ab his materialibus auocare, contemplariq; incorporea: siquidem ipsa & magnitudinem, & omnes eius rationes extra materiam intuetur. Nam uelut operatores.) id est, Praxim uerò huius amplecti, ut in efficiendis quadratis, producẽdis lineis, addendis ue segmentis ad aliquam figuram, exiguũ est, & minus utile, quàm horũ omnium causas intueri. Animaduerte, in hisce artibus mathematicis & praxim, & theoriam esse: ut in arithmetica, geometria, & musica.

An non id quoq; nobis.) Cũ uim, partesq; geometriæ descripserit, nunc eam philosopho utilẽ esse docet, hoc argumento: Omnes artes mentem ad cõtemplationem rerum incorporearũ erigentes, à philosopho sunt ediscendæ: talis aũt est geometria: igitur est ediscenda ab illo. Quare hanc discat ipse: nec modò noscat theoriam, sed praxim etiam. An tertio loco ponemus.) Addit superioribus Astrologiam: cuius item duplicem usum ostendit: unũ praxeos, alterum theoriæ. nam ad bellũ, nauigationem, agriculturam, alia q; huiusmodi utilis ea est in rep. sed id præcipuum confert, q. eadem est tanq̃ instrumentũ, quo animus purgatur à sordibus contemplationis rerum corporearum, erigiturq; ad ueritatem intuendam, dum spectatis motus cœlestis causis, & rationib. immaterialia incipit intueri. Qui aũt id nunquã.) id est, Qui non deprehenderunt hunc in astrologia usum, sed praxi totam artẽ metiuntur, hæc fortè irridebunt, quæ dixisti. Age igitur, inquã.) Proposita astrologiæ utilitate, redit ad geometriæ uim atq; usum describendum, quo magis non solum illa, sed & astrologia ipsa, quæ illius species est quædam, intelligatur. Ipsam ergo Geometriam imperfectam ait suo tempore fuisse, duabus de causis: prima, q. in honore nõ esset, quæ res nullũ incitabat ad perficiendã artẽ: secũda, quòd eius inquisitionis nullus erat studiosus: ac si fortè erat, is elatus arrogantia ad alios se nõ accõmodaret. Defuisse aũt ait solidorũ corporũ rationem, quam Stereometriam appellant uulgò: cũ antea planorũ corporum tantũ ratio, atq; etiam circularium, siue eius solidi corporis quod circũferatur, cognosceretur: ignoraretur uerò illa species solidi, quæ profunda efficit corpora, quæ cubica communi uoce dicitur, q. post superficierũ extrusionẽ seu augmentũ in profunditatẽ efficiatur, cũ plana corpora e superficie tantũ, solida seu cubica ex ductis in altũ superficieb. fiant. Sed hanc rem magis explicat, cũ ait: Studiũ quod circa planũ.) id est, Suprà tu, cum geometriæ mẽtionẽ faceres, eam duntaxat circa corpora plana uersari dixisti. postea ad astrologiam es progressus, quasi nihil aliud geometriæ inesset, q̃ ut circa plana uersaretur. Glauconis uerba sunt, defectũ huius artis ostẽdẽtis. Qua de causa Socrates Stereometriã nondũ inuentã tertio loco post arithmeticã, geometriamq; cõstituit, quarto uerò astrologiã: quanquã hodie uulgus stereometriã geometriæ adiũgat, tertio uerò loco astrologiã, quarto musicã ponat. Atq; etiã astrol. laud.) Cũ ab astrologiæ descriptione ad stereometriæ rationem Plato sit digressus, nũc redit ad institutũ, ut quod duab. in artibus suprà fecit, in hac quoq; faciat: id est, usum, formamq; huius artis ostendat. Distinctis igitur his, in eas quæ ad contẽplationẽ ueri entis, & illas quæ ad materialiũ rerũ tantũ notitiam erigãt animũ, concludit, astrologiã, quæ ad contemplationẽ entis excitet, à philosopho esse discendam. Verùm qua rat. disc.) Quasi obiectioni respondens docet, nõ erigi animũ ab astrologia, si cœli motus, cõuersionesq; temporũ noscamus, contenti hac noticia motus cœlestis: nisi inde erigamur ad rationes eorũ motuũ, autoremq; contẽplandum, in quo est cõtemplatio ueri entis. Ideo concludit, sic ediscendã esse hanc artẽ, ut id potissimũ unum spectemus. Sapientiæ cõpos nat.) id est, mens nostra, quæ suapte natura capax est supremæ scientiæ, quæ à sensibus abhorret. Nullam ad præsens.) Post astrologiã adiũcturus musicã Plato, Glauconis hortatu, nõ uult statim eam subiungere, quasi cõstet de illa arte quicquã: sed de cœli motu quædã præponit generatim, ut genus eius artis ostẽdatur. Animaduerte hic Platonẽ adiũxisse musicã astrologiæ, tanq̃ eius speciẽ quandam: sicut stereometriã geometriæ, nõ ut uulgus hodie, arithmeticæ: quoniã Pythagoræ sententia cœlũ harmoniã quadã mouetur, et musicã ex eo motu discimus. Qua etiã de causa de motu agit in primis. Attamen non.) id est, Duæ sunt motus species, quæ circa idẽ subiectũ uersantur, & duobus sensib. capiuntur: una oculos mouens, qualis est conuersio globorũ cœlestium, in astrologiæ rationẽ cadens: altera, aures incitans, qualis est harmonia motuum cœlestiũ, quæ musicã efficit. Ex quo intelligitur, astrologiã & musicã ea de causa germanas esse,

& originē musicæ ipsum esse cœli motū. *An igno ras.*) Postquā musicæ ortū descripsit, eius nūc addit usum in repub. docetq; musicæ notitiā uerā non esse sitam in ipsa sonorū auditione, quæ tota sensilis est: nec in notitia tonorū, & concentus uoluptate, quod uulgus existimat: sed in contēplatione rationū cuiusque harmoniæ, adeoq; theoria ipsa, ut inde mens excitetur ad rerū incorporearū contemplationē. Atq; ita propositis omnib. mathematicis artibus, cōcludit Plato, eas à philosopho tanq̄ necessarias ad praxim & contemplationē ediscēdas, quādo in eodē utrūq; requiratur ad remp. rectè gerendā. *Arbitror aūt.*) id est: Ita sunt hæ artes ediscendæ, ut q̄d in ijs sit commune, quidúe discrepans, hoc est, cōnexio, discrepantia, totaq; eorū ratio inter se noscatur: quod ad theoriam maximè pertinet. *Quid initiū.*) Cum dixerit mathematicorū rationē, connexionemq; noscendā, neq; modus quo id fieri poßit, fuerit expositus, hoc est, de dialectica nihil fuerit dictum: ea de re agere iam uult Plato. quanq̄ eam artē nondū fuisse ait perfectā suo tempore, q̄ non omnes possent accipere ac reddere rationē, id est cuiusq; rei propositæ rationē tenere, eamq; argumentando (nam id est accipere ab alio rationē, & ei uicißim aliā reddere) cōfirmare, nihilominus tamē eam usq; adeò utilē esse inq̄t, ut sine ipsa rectè nihil sciatur. *Nónne hæc lex.*) Docet differendi artē seu dialecticā ad intelligibilia nos ducere, q̄ differere mēte fiat, nō sensibus: id quod astrologiæ similitudine ostēdit, quæ nō intueatur cœlestes motus solū, sed eorū rationes inquirat potius. ideoq; ait, dialecticā esse progreßionē quandā à sensibilib. rebus ad intelligibilia: nō solum q̄ mentē ad id iuuet, sed q̄ ex singulis etiā uniuersalia colligat. *Atqui quemad.*) Cum omnes artes à philosopho ediscēdas tradiderit, similitudinē specus superiorē repetit, ut intelligatur, quomodo illæ omnes mentē à corporib. ad cœlestia et incorporea excitent. Memēto hic simulacra & umbras uerè entiū appellari, ut aliàs sæpe, res corporeas, quæ ad ideæ seu uerè entis formā sunt factæ. *Verumtamen eū in.*) Dixit dialecticam unā esse ex ijs artibus, quæ mentē erigerēt ad ueri entis contemplationē: nunc ad eius usum ostendendū redit: nam superiora proœmij loco se ait retulisse. Appellat hic dialecticā legē, ut suprà, q̄ legem differendi, formāq; tradat. *Quare dic.*) Tria de dialectica proponit ad dicendū: primū, quis modus sit huius facultatis seu artis: secundū, quas habeat species: tertiū, quas uias habeat, seu methodos. Hac tamen in re magnā inesse difficultatē inq̄t, q̄ nondū illa de arte omnia cōstent, tamē daturū se operā, ut quæ proposuit, explicet, doceatq; in homine dialecticæ perito inueniri posse. *Nemo aūt aduers.*) Officiū dialecticæ loco descriptionis statuit, quādo de illa est disserendū: itaq; ait eam esse artē, quæ certo ordine ac methodo doceat essentiā cuiusq; rei inuenire. quòd aūt id eius sit propriū, ab artiū reliquarū differētia ostendit, quoniā reliquæ essentiæ accidētia, illa uerò essentiā ipsam intueatur. Nā mathematicæ nō essentiam, sed essentiæ accidens, id est magnitudinē considerant: physica non cernit essentiā, sed imaginatur, somniatq; de essētia, utpote quæ in rerū corporearū notitia uersetur: ergo his omnib. præstantior est dialectica. Animaduerte hic, dialecticā à Platone metaphysicā dici. nam ideo ait eam uersari in essentia noscenda, illiq; postponit mathematicas, quæ mediæ inter eam & physicā sunt. Addit aliā causam, cur mathematicæ minus certæ hac dialectica sint, q̄ eadem utantur hypothesibus tanquā certis principijs, cum nō sint, idq; neceßitatē scientiæ nullā faciat: quando uacillantibus principijs, ipsa quoq; uacillet cōclusio. *Dialectica uerò sola.*) Metaphysicæ, seu dialecticæ præstantiā à cōparatione ostendit, eam dicens ad entis ueri contemplationē erigere, utiq; ad id efficiendum tanquā administris, sic artibus mathematicis: quarū exemplo incipiat ipsa, abstrahere à rebus materiam omnē. *Eas porrò sæpe.*) id est, Mathematicas appellamus scientias, non q̄ ueræ scientiæ sint, si cū dialectica conferantur: sed q̄ id usus obtinuerit. Vnde medias illas constituit inter scientiā & opinionem, q̄ inter physicam, id est corporū notitiam, & metaphysicā, id est certā scientiā, sint mediæ. *Placet igitur.*) Cū ens in suas partes suprà distingueret, animi uires unicuiq; respondentes retulit, ut gradus scientiæ ostenderet. Nunc idem repetit, quando dialecticam supra mathematicas cōstituit, ut quā in animi partē illæ, in quam hæ cadant, doceat. Quia in rebus huiusmodi proportionē esse ait, quā nos in hac figura, ut melius intelligatur, subijciemus.

En uides, quomodo habita ratiōe ueri entis, ac nō entis, supremū scientiæ gradum dialectica seu metaphysica, infimū physica, mediū mathematicæ teneant: sicut & gradus noscēdi in animo eandē habent. *An nō dialect.*) Cū dialecticā à reliquis artibus distinxerit, qualis dialecticus sit, docet. ait enim, illū entis supremi, ac boni indagatorē, sapientēq; fore: sicut de metaphysico libro ea de re inq̄t Aristoteles. *Hunc tu.*) id est. Qui uerit istam facultatē, quā dixi, & ueri entis, et boni notitiā habuerit, reliqui uerò nō item.

Restat

Restat ergo deincept.) Hactenus artes à principe philosopho ediscendæ, enumeratæ sunt: nunc quo ordine eædem tradātur, docet: quando ad doctrinam nihil æquè atq; ordo cōducit. Quem quidē ordinem ut ostendat, repetit ea quæ de principis munere sunt antea dicta, ut reliqua cum ijs cōiungantur. *Magis enim absterret animum.)* Difficultatē doctrinæ comparatione corporeorum exercitamentorū ostendit: quæ cum laboriosa sint, citius tamen suscipiuntur, quàm literarū studia. *Principiò ad labores suscipiendos.)* In similitudine seu cōparatione proposita perstat. ait enim, necessariam in primis esse philosopho naturæ uim, ingenijq; dexteritatem, ut propositas artes capiat: quando sine hac claudicare illum, id est, imperfectū esse necesse sit. Claudicatio enim eodē modò fit in animo, atq; in corpore: si quis animo nō bene formato, institutoq; sit: ut si affectibus quis frequenter cōmoueatur, si de rebus nō rectè iudicet, si alia demū agat, quæ in uirū non cadūt sapientē. *Cæterùm nōnihil mihi.)* Cum dixerit sapientē affectib. cariturū, excusat se, quòd suprà inuectus sit in philosophiæ reprehēsores, nec in eo sapiētiæ præceptis paruerit. *Hoc nos aūt non fugiat.)* Proposita tanquā fundamento ingenij facultate, quam in principe requirat: ætatē iam cuiq; arti ediscēdæ definit, id quod lib. 8. Polit. ab Aristotele fit. Ait itaq;, iuuenilem ætatem his studijs esse aptißimā: nec obstare, quòd dixerit, principem senem esse debere, quando senes plura discere iuuenib. nequeāt, ut Solon dicebat: et senū in moribus, non in ætate solum, ut ait Aristoteles lib. 1. Ethic. quæratur: cumq; senes studiorū laborem, ut iuuenes, ferre nequeant, quorum ætas infirma, exhaustaq; sit. *Quæ dialecticā antecedere.)* Animaduerte hic, mathematicas artes prius, quàm dialecticam, ediscendas: tum ordinem in studijs à iuuentute obseruandum. *Ergo non tanquā coact.)* id est, cum ætatem iuuenilē studia deceāt, quæ docilior est: tamen illa ita tractanda est, ut labore aut morositate nō absterreatur ab studijs, sed incitetur potius uel præmijs, uel alia quauis ratione. *Quando à necessarijs.)* Tempus item studijs aptū definit, quod in iuuenili esse ætate, in senili uerò minimè poßit: nimirum, ut tunc studia capiātur, cum ocium est, ne aut labore diuersarū curarū frangatur animus, aut somno atq; ocio languescat: utrunq; enim necessariū est. *Post id tempus quicunq;.)* Finis earum artiū quas retulimus, erit, ipsum ens uerū ac bonū intueri: id est, ueritatem nosse nudam, ac simplicem. ergo paulatim iuuenes deducendi, cum instituūtur, sunt per eas artes, quæ minus id præstant: ad illam artem, quæ id perficiat omnino: id est, ad metaphysicā, seu dialecticam: quam cum teneāt, ad rempub. demū uocētur. neq; enim decet, ueritatis inscium ad eam accedere. *Mirum aliquid perpeti ipsos.)* Cum ætatem unicuiq; studio aptam describat, similitudine quadā docet multū referre, quibus artibus quisq; ab infantia imbuatur, & quo animo, quibus ue affectib. sit. Itaq; ait, in nobis à natura esse opiniones quasdam, seu notiones, quas crescentib. affectib. in bonū, prauū ue usum accommodare soleamus: nisi admoniti principiò aliqua recta institutiōe, rationeq; ueritatis, ijs rectè utamur. quo nomine, in prima ætate artes iam relatæ ediscendæ sunt: in adultiori uerò, ut anno trigesimo, cum iudicium est integrū & maturū, dialectica ediscenda, quæ nō modò uerū ens inquirere, sed iudicare etiam rectè de rebus docet. Nam si alia ætate capiatur, multa inde incōmoda orientur, quæ ex his patebūt. *Vt igitur miserabilis hic.)* Iuuenibus esse incommodam dialecticā ait, multis de causis: præcipuè aūt, quòd ea ueritatis inquisitionē, rectiq; iudicij usum requirat, quod in iuuene nō sit: deinde, quòd iuuenes arguti et cōtentiosi existāt in disputando, quæ res ueritatē occultat. *Si quis disputationi diligenter.)* id est, quòd si quis dialectica nō bene utatur, sed argutationibus cōtentiosis delectetur, remoueatur ab eo studio, remittaturq; ad illas priores artes, quas iunioribus proposuimus: cum maturiora iudicia facultas illa requirat, addaturq; illius institutioni longius tempus: quando definitū spacium alijs, ei satis ad rectam institutionem nō fuit. *Nunquid sex dicis, an quatuor.)* Rogat Glauco, quantū temporis talibus hominibus dialectica abutentibus sit præscribendum, ut iterum instituantur? Respondetq; Socrates, quindecim annorū. nam quinque additis denario, totidem efficiūt.

Deinde ad antrū.) Alludit ad specum ignorantiæ suprà positum, dicens, tanquā in specum tenebricosum, sic ad artes minus certas & ueras remittendos homines dialecticæ inutiles, quòd eorum mentes huius scientiæ uim non satis capiant. *Vtrum constantes permaneant.)* id est, postquàm in illis primis artibus sint bene uersati, examinentur, num poßint ad dialecticā adduci. *Cum uerò ad quinquagesimū.)* id est, Cum autem ijdem illi ad senium peruenerint, tandē ad contemplationē ueri entis accedāt, in eaq; uersentur, quando antea non licuit per ineptiā. nisi fortè Respub. illorum opera indigeat: tunc enim deserenda est contēplatio, ut Reip. cōsulatur. *Optandum ministeriū.)* Hoc animo ad Rempub. accedendum putat Plato, ut eius quæratur utilitas, nō priuata: siquidem magistratus Reipub. ministrant, nō dominātur. *Quod de uiris dixi.)* Omnia Reipub. munera Plato paria esse uiris cum fœminis uult: ideo idem de fœminis principibus statuendū putat, quod de uiris sit hactenus dictum. Quod ut facilius intelligatur, epilogi loco omnem philosophi principis munus, descriptionemq; repetit. *Omnes quicunq; in urbe.)* Vnum ex principis muneribus esse dixit, ut ciuitatem bene disponerēt, & constituerent: siquidem id eorum propriū est. nunc qua ratione ciuiū ordines, & quasi classes cōstituendæ sint, distinguendaq; singulorū munera, ad finem ostendit. Nihil uerò de forma distinguendæ ciuitatis refert, quòd in legibus accuratius doceatur: hic autem arbitrio philosophi ac sapientis uiri commodius poßit committi.

HOc in libro Socrates cum Glaucone de formis Reipub. omnibus disserit: easq; cum optima illa, quã hactenus descripsit, confert. Nam superioribus quidem in libris, quia quinq; Reipub. formæ sunt constitutæ, perfectissimam proposuit, quam regnum licebit appellare: nunc uero reliquas quatuor cum eadem illa comparans, id est, aristocratiam, oligarchiam, democratiam, & tyrannidem, quomodo aliæ ex alijs nascantur, et quid singulæ uitij habeant, ostendit. Quamobrem initio quidem libri breuem totius Reipub. à se descriptæ imaginem proponit: deinde, quot sint, esse'ue possint omnino formæ, quærit. mox, singulas formas cum prima illa optima collaturus, quemadmodũ eadem in reliquas paulatim degeneret, docet: in primis quidem in aristocratiam, deinde in oligarchiam, tum in democratiam, postremò in tyrannidẽ. Putat autem hasce formas ex se mutuò gigni, diuersas ob corruptionis causas, quas deinceps enumerat.

PLATONIS DE REPVBLICA
LIBER OCTAVVS.

STO, inquam: cõstitit equidẽ inter nos, ô Glauco, in ciuitate optimè instituta cõmunes esse debere mulieres & filios. Communem quoq; omnem eruditionem. Communia similiter omnia, tum belli, tum pacis officia. Reges autem ipsorũ, esse homines debere in philosophiæ & rei militaris studio præstantissimos. Constitit planè. Quin & hæc cõcessimus, quod scilicet cum tales principes iam fuerint constituti, in expeditionẽ euntes, habitatiões militibus, quales prædiximus, assignabũt, cõmunes scilicet omnibus, in quibus nihil cuiusquam sit proprium. Neque de habitatione solum, uerùm etiam de supellectili & possessionibus, si recordaris, quales debeant esse, cõuenimus. Memini equidem, inquit, cẽsuisse nos nihil eorum quæ nunc possident alij, esse ab aliquo possidendum, sed tanq; belli athletas atq; custodes in mercedem custodiæ annua ab alijs alimenta suscipientes, eos oportere & sese & ciuitatẽ tueri. Probè, inquã. Sed postquam hęc absoluimus, repetamus iam unde hinc digressi sumus, ut per eadẽ rursus proficiscamur. Haudquaquam difficile istud. fermè enim, quemadmodum nunc, quasi de ciuitate satis egisses, adiecisti, quod talem ciuitatem bonam uocares, qualem descripseras, bonumq; uirum quicunq; illius foret persimilis: cum talem posses adhuc, ut apparuit, meliorem ciuitatẽ uirumq; referre. Dixisti præterea, si hæc recta sit Respublica, cæteras aberrare. Reliquarũ uerò Rerumpublicarũ, ut memini, species esse quatuor, de quibus uerba facere oporteret, earumq; defectus inspicere, & homines ipsarum similes declarare: ut eos omnes intuiti, & quis optimus sit uir, quis pessimus, declarantes, consideremus nunquid uir optimus felicissimus, pessimus autem sit miserrimus, an se res aliter habeat. Cum uerò abs te ipse quærerem, quas potissimum quatuor Respublicas diceres, tunc sanè Polemarchus & Adimantus mihi sermonem interrũperũt: unde tu orationem sumens, huc denique peruenisti. Rectè admodum meministi. Ergo rursus tanquam luctator eandem ansam præbe, & me idem interrogãte, conare nunc ea dicere quę tunc eras declaraturus. Si quidem potero. Equidem audire percupio, quas'nam respublicas quatuor suprà dicebas. Haud difficile istud audies. Sunt enim quas dico, illæ quæ & nomina habent, ipsa uidelicet quæ à multis laudatur Cretensis & Laconica. Secunda uerò secundo loco laudata, ea quæ paucorum potentia nominatur, plurimis plena malis Respublica. Item quæ ab hac differt plurimum, eamq; sequitur, gubernatio popularis. Preterea generosa tyrannis, ab his omnibus differẽs: quartus ciuitatis, extremus'que morbus. An aliam habes Reipublicæ formam, quæ in perspicua & distincta quadam ratione sit sita? Nam & minores quidam principatus, & regna uenalia, &

tales quædam ciuiles potentiæ inter hæc quodammodo medium obtinẽt. Quarum non pauciores inter Barbaros quàm inter Græcos reperiuntur. Multę certè, & absurdę memorãtur. Totidem quoq; sunt hominum quodammodo species atq; mores. An ex quercu forte existimas, aut silice Respublicas fieri potius, quàm ciuiũ moribus, qui quocunq; fluxerint, cætera secum rapiunt? Ex moribus procul dubio. Quare si gubernationum species quinque sunt, priuatorum quoque animorum affectus quinque erunt. Nil obstat. Virum certè similem optimatum gubernationi uidimus, quem bonum & iustum rectè asseruimus. Vidimus. Deteriores deinceps narrare decet, contentiosum ambitiosumq; hominem secundũ Lacedæmoniorum Rempublicã institutum: præterea paucorum imperij cupidum, & popularem hominem, & tyrannicum: ut iniustissimum discernẽtes, cum iustissimo comparemus: perfecteq; cognoscamus, quomodo summa meraq; iusticia ad summã se ac merã iniusticiã habeat, quo ad hominis iusti uel iniusti beatitudinem, uel miseriam pertinet: ut uel Thrasymacho obtemperantes, iniusticiam prosequamur: uel præsentibus rationibus persuasi, iusticiam. Ita prorsus agendum. Num, sicuti cœpimus ante in Rebuspublicis mores animaduertere, quàm in priuatis personis, quia illic magis pateant: ita & nunc in primis consideranda est ambitiosa Respublica, cuius nullum habeo nomen præter ambitiosam potentiam, & principatum: post eam uerò uirum talem considerabimus: deinde paucorum potentiam, talemq; uirum: postea multitudinis gubernationem, & hominem popularem: demum tyrannide pressam ciuitatem considerantes, & inde tyrannicum cognoscentes animum, conabimur ea quæ proposuimus, sufficienter dijudicare? Rectè in hunc modum inspectio, iudiciumq; procedet. Age itaque explicare conemur, quo pacto ambitiosum imperiũ ex optimatum gubernatione nascat̃. Quin hoc simpliciter uerum est, omnem Rempublicã ex eo quod dominatur, mutari, quando in ipso seditio oritur: dum uerò secum ipso consentit, etiam si ualde exiguũ sit, mutari impossibile est. Est ita. At uerò quo nam pacto, ô Glauco, ciuitas hæc nostra è suo statu mouebitur, principes & defensores inuicem & inter se dissidebunt? An uis, imitantes Homerum, Musas oremus, ut nobis explicent, qua ratione seditio primùm incidat? Dicamus ipsas tragicorum ritu, nobiscum ueluti pueris iocantes, nugantesq; ita loqui, ut dum nugantur, seriò agant, magnumq; quiddam loquantur? Quo nam pacto? Ita fermè. Difficile quidem est ita cõstitutam ciuitatem à suo statu moueri. Verùm cũ omne quod genitum est, corruptioni sit obnoxiũ, talis etiam constitutio semper manere non poterit, sed soluetur. Solutio uerò hæc est: non solum circa plantas, sed terrena etiam animalia, fertilitas & sterilitas animæ, corporumq; contingit, quando reuolutiones singulis circulorum coniunxerint ambitus: his quidem quæ breuis sunt æui, ambitus breuiores, contrarijs uerò contrarios. Illi uerò quos ad ciuitatis gubernationẽ educauistis, quãuis sapientes fuerint, nihilo magis uestri generis uel fœcundam uel sterilem generationem, ratione unà cum sensu assequantur, sed latebit eos opportunitas generandi, & plerunque cum non opportunum fuerit, gignendis filijs operam dabũt. Est autem ei quod diuinitus generandum est circuitus, quem numerus cõtinet perfectus. Humanæ uerò genituræ is utique, in quo primò augmentationes superantes, & superatæ tres distantiæ, atque quatuor terminos accipientes, similantiũ & dissimilantium, & crescentium et decrescentium, cuncta correspondentia & comparabilia inuicem effecerunt, quorum sesquitertia radix quinario coniuncta, duas harmonias præbet ter aucta. unã quidem æqualẽ æqualiter, centũ centies. alteram uerò, æqualis quidem longi-

tudinis, sed oblongiori, centum quidem numerorum ex diametris comparabilibus inuicem quinarij, indigentibus uno ex singulis, duobus uerò qui inuicem dici nequeant, centum uerò cuborũ trinitatis ipsius. Vniuersus autem hic numerus geometricus talem autoritatem habens, ad potiorem deterioremq; generationem uim habet. Quòd si ciuitatis uestræ custodes ignorauerint, nec opportuno in tempore spõsas spõsis cõiunxerint, haudquaquam ingeniosi fœlices'ue pueri inde nascentur. Ac licet maiores ipsi eos constituant principes, qui inter illos præstantiores fuerint: tamen quia indigni erunt parentum successione, in ipsis magistratibus subiectos negligent, neq; musicæ curam ut decet habebunt, neq; gymnasticæ, unde iuuenes nimis erunt à musica alieni. Ex his autem principes constituentur negligentiores quàm decet, ad examinandum genera illa quę apud Hesiodum, & quæ apud uos referuntur: aureum scilicet genus, argenteũ, & æneum atque ferreum. Quoniam uerò mixtum erit agento ferrum, & æs auro, dissimilitudo & inæqualitas discors exorientur. Quæ ubicunq; nascuntur, bellum semper & inimicitias pariunt. Genus autem huiusmodi hominum ubicunque adest, semper seditionibus agitatur. Recta admodum respondere illas dicemus. Necesse est enim, cum Musæ sint. Quid uerò posthac Musæ dicent? Postquam orta seditio fuerit, utraque genera ferentur, ferreum quidem & æneum ad quæstum, agrorumq; & domorum possessionem, auriq; & argenti copiam. Quod uerò inest aureum, & argenteum, quasi non inopi, sed opulẽta natura, ad uirtutem statumq; pristinum: pugnãtia uerò inuicem, & in cõtraria retrahẽtia, in medium tandem conuenient, ut diuisis agris & domibus priuatim quæq; possideantur: illi uerò qui antè ab eis seruabantur tanquam liberi, amici, & nutritores, in seruitutem redigantur, & uelut subditi atq; serui, belli custodiæq; ipsorum curam gerere compellãtur. Hinc & mihi certè uidetur mutatio hæc accidere. Hæc utique gubernatio inter optimates & paucorum potentiam erit media. Erit certè. Mutabitur quidem ita. Cum uerò in id fuerit permutata, quem potissimum gubernationis modum seruabit? Vel cõstat, quòd partim priorem Rempublicam imitabit, partim paucorum potẽtiam, utpote quæ in medio locata est, partim etiam quiddã sui propriũ obtinebit? Ita prorsus. Et priorem quidem imitabitur in eo, quòd principes honorabuntur, & milites ab agricultura, mechanicisq; artibus, & alijs quęstibus abstinebunt, & communia fient cõuiuia, gymnasticiq; ludi, & belli certamina frequentabuntur. Profectò. Sui autẽ ipsius propria, talia quædam habebit: quòd sapiẽtes metuet ad principatus admittere, quia non simplices neque integerrimos huiusmodi uiros, sed mixtos possideat: & animosiores potius simplicioresq; homines ad gubernandum asciscet, qui ad bellum potius quàm ad pacem nati uideantur? Dolos quinetiam, & machinamenta belli, plurimi faciet, semperq; pugnabit? Certè. Atqui pecuniarum cupidi erunt isti, quemadmodum qui in paucorum potentia uitam agunt: et tenebris obruti aurum & argentum rusticius honorabũt, utpote qui æraria, propriosq; thesauros habeant, quibus ista recondant, ac etiam circumsepta domorum ceu proprios nidos, in quibus multa cum mulieribus et alijs pro libidine erogabunt. Vera loqueris. Nónne & in rebus proprijs parci magis erũt quàm deceat? quippe qui magnifaciant pecunias, nec palàm acquirant: in alienis autem propter libidinem profusiores, & clanculum uoluptatibus indulgebunt, haud secus legem passim refugientes, ac pueri patris aspectum, non persuasione, sed uí educati, ex eo quòd ueram musicam quæ cum sermonibus & philosophia coniuncta est, neglexerint, multoq; magis ac prius gymnasticã quàm musicam honorauerint? Rempublicã ex malo bonoq; mixtam refers. Mixta est

ta est profectò: præ cæteris autem in ipsa propter animositatis iracundięq; imperium, cōtentionis ambitionisq; studia inualescūt. Vehementer. An non hæc Respub. ita coalescet, talisq; erit, quantum licet sermone Reipublicæ figuram non summa omnino diligentia describere, quia sufficiat ex ipsa descriptionis summula uirum iustissimum iniustissimum'ue discernere: sitq; fermè opus inextricabile, si quis omnes Respublicas, omnes'que mores, nullo penitus prætermisso, enarrare aggrediatur. Probè. Quis igitur secundum hanc rempublicam uir: quomodo efficitur: qualis existit:

Reor equidem, inquit Adimantus, similem esse Glauconis huius, contentionis gratia. Fortasis, inquam ego, in hoc est similis. uerùm in his haud natura similis esse uidetur. In quibus: Contumaciorem sanè esse eum necesse est, & à musica quodammodo alieniorem, musicæ tamen cupidum: & audiendi quidem studiosum, rhetoricum uerò nequaquam. Atqui & aduersus seruos agrestis erit huiusmodi uir, haud seruos despiciens quemadmodum uir tolerabiliter eruditus: erga liberos autem erit mitis: erga principes quidem obediens maximè, sed & principatus & honorum auidior, oportere existimans non arte dicendi, uel alia quauis simili facultate, sed rebus bellicis, similibusq; excellere, & cæteris præesse, eum sit & gymnasticę & uenationis admodum studiosus.

Est certè, inquit, mos hic illius Reipublicæ. Nonne & pecunias iste in iuuentute cōtemnet: quo uerò senescet magis, eo magis pecunias diliget, ex eo quòd auaræ naturæ sit particeps, neque sit integer ad uirtutem, quia ab optimo custode deficiat: A' quo nā, inquit Adimantus. Ratione & operatione, inquā, musicæ cōmixta: quæ sola cum adest, per omnem uitam uirtutem in eo cui præest seruat. Præclarè loqueris, inquit. Est utiq; talis adolescens ambitiosi imperij cupidus, tali similis ciuitati. Prorsus. Efficitur aūt hic talis hunc in modum interdum: uidelicet cū iuuenis aliquis filius est patris boni in ciuitate, non bene gubernata habitantis, honores, principatus, & iudicia fugientis, et reliquam huiuscemodi negociorum curam, libēterq; se subijcientis, ut labores uitet. Quōnam pacto efficitur: Quando scilicet matrem audit ægrè ferentē, quòd maritus magistratibus minimè fungatur, & idcirco inter alias mulieres sese contemptam haberi: tum indignantem, quoties uirum aspicit, pecunijs cumulandis minimè indulgere, neq; pro illis uel priuatim, uel in iudicijs & publicè contendentem, sollicitumq;: sed ad hæc omnia negligentiorem, talemq; ut secum ipse uiuat ut plurimum, uxorem uerò nec aspernetur quidem, neque admodum colat. Ex quibus sæpe filio mater prædicet, ignauum esse patrem, nimisq; remissum, & alia quæcunq; de talibus garrire mulieres consueuerūt. Multa profectò, inquit Adimantus, talia, suiq; similia obloqui mulieres solent. Neq; te latet, quod & serui & domestici, præsertim qui maximè uidentur esse beneuoli, talia quædam auribus puerorum sæpe insusurrant. Et si quem uiderint, uel pecunias patri debētem, quem ipse nequaquam conueniat, uel in alio quodam iniuriātem, edicunt puero, si quando uir euadat, hæc omnia ulciscatur, uirq; magis sit quàm pater extiterit. Idem ille filius domo egressus, alia horū similia multa audit, uidetq;: homines scilicet, qui sua in ciuitate officia colunt, aliorum minimè curiosi, stolidos uocitari, penitusq; contemni: horum uerò dissimiles honorari, laudariq;. Cum hæc adolescentulus audit, uidetq;, rursusq; patris sermones audit, & studia uidet, pximè pręter studia cęterorum, ab utrisq; attractus: à patre quidē rationalis eius uis fouet et auget, ab alijs autē cōcupiscēdi & irascēdi natura. Quapropter cū nō malo sit ingenio natus, mala tamē cęterorū cōsuetudine usus, & in medium ab his tractus, mediæ se cuidā potētiæ cōtentiosę iracundiæq; subijcit, fitq; uir elato animo, gloriæq; cupidior. Naturā huius sufficiēter enarrasse

narrasse mihi uideris. Habemus itaque secundam Rempublicā, uirumq́ secundum. Habemus profectò. An non post hæc Aeschyli illud dicimus, Alterum hominem alteri ciuitati conuenientem? Imò uerò secundum superiorem illam suppositionem, alteram ciuitatē alteri congruā? Ita prorsus. Quæ uerò huiuscemodi Rempublicam sequitur, paucorum, ut arbitror, potentia est. Quam potissimū Reipublicæ institutionem paucorum uocas potentiam? Eam in qua magistratus à censûs æstimatiōe ciuibus tribuuntur, & in qua diuites dominantur, pauperibus uerò nulla Reipublicæ est communio. Intelligo equidē.

Nonne dicendum, quo pacto à gubernatione ambitiosa in hanc transgresio fit? Dicendum certè. Vel cæco id quidem perspicuū est, quo pacto transgresio fiat. Quónam pacto? Aerarium illud cuiusque auro plenum, talem perdit Rempublicam. Nam primùm quidē nouos sumptus reperiunt, & ad leges deducunt, quibus neque ipsi, neque mulieres ipsorum obtemperant. Consentaneum id quidem. Deinde alter alterius exemplo & æmulatione perciti, multi tandem tales euadunt. Verisimile. Hinc effusius ad pecunias cumulandas delapsi, quanto id preciosius æstimant, tanto uirtutem existimāt uiliorem. An non ita uirtus à diuitijs discrepat, quasi utraque in lance stateræ sint posita, semperq́ in cōtrariam partem declinent? Ita prorsus. Quando igitur in ciuitate diuitiæ ac diuites honorantur, uirtus probiq́ uiri despiciūtur. Constat. Incenduntur q́ ad ea studia omnes quę in honore sunt, eaq́ frequentant: quæ uerò nullo honore censentur, apud quosq́ iacere solent. Atque ita ex uictoriæ honorisq́ cupidis, quæstus & pecuniarum auidi tandem efficiuntur. Et diuites quidem uiros laudant, & admirantur, & ad magistratus euehunt, pauperes uerò despiciūt. Omnino sic accidit. An nō & lege statuūt principatus fines, dum statuūt ubi maior est pecuniarum copia, ibi talem principatum esse maiorem: ubi minor, contrà minorem: prohibentq́ aliquē imperare, qui non ad certum aliquem censum peruenerit? Hæc autem aut ui armisq́ efficiūt: aut postquā metum incusserint, talem cōstituerūt Rempublicam. Nónne ita? Ita prorsus. Constitutio quidem, ut ita dicā, hæc est. Est certè. Sed quis nam Reipub. modus? quíue defectus sunt, quos habere eam Rempub. dicebamus? Principiò qualis sit præscriptus hic in ea terminus, aspice. Si quis in nauis gubernatione, à censûs æstimatione gubernatores eligat, pauperem uerò licet gubernandi peritiorem haudquaquam admittat, quid ex hoc sequuturū censes? Vt malè nauem ducant. An non eodem pacto in quouis alio principatu? Sic equidem arbitror. Sic'ne in omnib. præter quàm in ciuitate? An & in ciuitate præterea? Multo etiam magis, quoniam hæc grauissima est, & maxima gubernatio. Vnum quidem hunc & tantum paucorū potentia defectū patitur. Apparet. Quid autem hoc? Nunquid leuius? Quale istud? Quod necesse est non unam hanc, sed duas esse Respublicas: unam quidem pauperum, diuitum alteram, & homines intra mœnia eadem habitantes sibi inuicē semper insidiari. Certè non leuius istud. Sed neq́ hoc pulchrum est, bellum scilicet gerere non posse: quia coguntur, siue populo utantur armato, eum formidare magis quàm hostes: siue nō utantur, reuera in ipso prælio paucorum potentiæ studiosi uideri: ac etiam pecunias in eum usum erogare detrectabunt, utputa homines auari: istuc inquam an decorum est? Non certè. Nunquid rectè fieri illud existimas, quod suprà uituperauimus, ut in huiusmodi ciuitate ijdem homines in diuersis simul officijs occupentur, terram colant, pecunias cumulent, militent? Nullo modò rectè. Vide utique, si horum malorum omnium hæc prima id grauissimum patitur. Quale id? Vt liceat cuiquam sua omnia alienare, alteri uerò illius omnia

mnia possidere: atque ei qui alienauit, habitare in ciuitate, dum nulla ciuitatis pars existat, neqꝫ numularius, neqꝫ opifex, neqꝫ eques, neqꝫ armiger, sed pauper & egenus passim cognominatus. Prima hæc certè. Hoc profectò in ciuitatibus quæ paucorũ subijciunt̃ imperio, minimè prohibet̃. neqꝫ enim alij opulẽtiores essent quàm decet, alij prorsus mendici. Rectè loqueris. Hoc autem considera: nunquid quando diues huiusmodi erogabat, conducebat' ne magis ciuitati ad ea quæ paulo antè dicebamus: an uidebatur quidem è principum numero esse, reuera autem neque princeps, neque minister erat, sed propriorũ cõmodorumqꝫ cõsumptor? Sic utiqꝫ uisum est. Erat autem nihil aliud quàm consumptor. An uis dicamus, quemadmodum in fauo fucus ortus examinis apũ morbus est, ita et hominem huiuscemodi domi natum pestem Reipub. fore? Prorsus, inquit, ô Socrates. Nõnne uolatiles fucos omnes sine aculeis Deus fecit? hos autem terrestres, partim sine aculeis, partim diris armatos aculeis cernimus. Et ex his qui aculeos nõ habẽt, inopes tandem in senectute fiunt: aculeis autem instructi sunt hi qui uocantur malefici. Vera loqueris. Constat ergo, in ciuitate, ubi mẽdicos uides, & fures inesse clam, & latrones & sacrilegos, & horum omnium scelerũ auctores. Constat certè. Nõnne in ciuitatibus quæ reguntur à paucis, egenos inesse uides? Omnes fermè, exceptis principib. An non igitur arbitramur, maleficos in ea esse multos aculeis ipsis armatos, quos diligẽtia ac ui principatus detinet? Arbitramur plane.

Nõnne ob prauam educationem, & disciplinæ defectum, & iniquam Reipublicæ dispositionem, homines ibi tales euadere asseremus? Asseremus.

Talis utique erit ciuitas paucis subiecta principibus, tota'que premetur malis, forte etiam pluribus. Sic fermè. Constituta iam nobis sit ea respub. quam paucorum potentiam uocant, à census æstimatione principes eligentem: post hæc autem inuestigemus quo pacto uir aliquis similis istius efficiat̃, & postquã similis est effectus, qualis sit. Sic prorsus. Nõnne hac ratione maximè ex ambitioso in paucorũ imperij cupidũ transit? Qua? Quando ibi adolescens aliquis primo quidem patrem imitatur suum, eiusqꝫ uestigia sequit̃: deinde ipsum aspicit, ut qui in ciuitatem tanquam in scopulum offenderit, subitò ex culmine dignitatis prolapsum, seipsum suaqꝫ omnia dispergentem, siue post belli expeditionẽ, siue alterius magistratus maximi dignitatem, in iudicium ab insidiatoribus tractum, à calumniatorib. circumuentum, eiectum, depressum, patrimonio spoliatum. Consentaneum quidem. Ille, ô amice, hæc intuitus atqꝫ perpessus, amisso patrimonio, propter formidinem, confestim ex animi throno ambitionem illam & audaciam deijcit, & humilior propter paupertatem factus sese ad quæstum conuertit, & angusto admodum animo auidè nimiũ & parcè uiuens, seqꝫ in obeundo negocio uexãs, pecunias congregat. An non huiusmodi hominem tunc existimas in ea animi sede auaritiam, & lucri cupiditatem locare? eiqꝫ in animo regium locum concedere? ornamentisqꝫ regijs exornare, coronis, balteis, fibulis, fimbrijs, ense Persico? Equidem. Atqꝫ hic quidem rationalem uim, & animositatis ardorẽ humi hinc inde depositã seruire huic cogit, & nihil aliud inquirere & considerare permittit, quàm unde ex paucioribus pecunijs plurimæ cõgregentur: hanc autem nihil aliud mirari, & colere, quàm diuitias atqꝫ diuites, neque dignitatẽ ex re alia quàm ex pecunijs quęrere, & si quid aliud ad id cõferat. Nulla certè alia mutatio est usqueadeò uelox & uehemens ex iuuene ambitioso in pecunię cupidum. Nõnne igitur hic paucorum imperij studiosus est? Mutatio quidem ipsius ex homine similis est illius Reipublicæ, ex qua paucorum potentia extitit. Consideremus utique, nunquid similis sit. Cõsideremus. Principiò in eo quòd pecunias multifacit, similis erit.

Quid

Quid'ni? Quinetiam & in eo quòd parcior est, & ad lucrū auidior, solasq; necessarias cupiditates explet, cæteris uerò sumptibus nequaquā indulget, sed aliàs appetitiones tanquam superuacuas cohibet. Magnopere. Aridior itaq; & squalidior uiuit, undique summa parsimonia rem familiarem augens, coaceruando intentus thesauro, quos quidē homines uulgus probat. an non hic erit uir talis Reipublicæ similis? Mihi quidē uidetur. Pecuniæ itaq; maximè honorātur & ab hoc, & ab omni ciuitate. Neque enim hic, ut arbitror, disciplinæ applicuit animū. Non, ut opinor. Neq; enim cæcum sibi ducem præposuisset. Optimè quidem. hoc autem animaduerte. Nónne fucorū naturæ similes cupiditates ob disciplinæ defectū inesse dicimus, partim mendicas, partim maleficas, ui quidem ab alia diligentia detentas? Et maximè quidem. Scísne quò inspiciens, ipsorū maleficia cernes? Quónam? Ad orphanorum tutelas: & si quid ipsis tale contingit, quo licētiam plurimam ad iniuriam nanciscantur. Vera narras. An non id cōstat, quòd in alijs commercijs uir talis, in quibus probus habetur, cum iustus esse uideatur, æquitate quadam uitæ cæteras cupiditates prauas quæ in ipso sunt, cohibet: non idcirco obtemperās, quia nō præstet: neq; ratione mansuefaciens, sed necessitate ac metu circa reliquā substantiam cōtremiscens? Summopere. Enimuerò, ô amice, in multis eorum reperies, quando aliena oportuerit erogare, fuci persimiles cupiditates. Maximè. Non igitur seditione intestina is carebit: neq; unus quidā erit, sed duplex, habebitq; in se cupiditates ut plurimum cupiditatū dominatrices, meliores scilicet deteriorum. Est ita. Quamobrē modestior hic alijs multis erit. Consentientis tamen et compositæ mentis uera uirtus longè hunc effugiet. Mihi quidem uidetur. Quinetiā ad certamen erit tardior uir parcus, quoties priuatim in ciuitate de uictoria aliqua honesta, & magnificentia erit certandum, cum pecunias erogare nolit decoris & cōtentionū huiusmodi gratia, metuens prodigas libidines suscitare, prouocareq; ad propugnandum, cōtendendumq;. Cum paucis eorum qui circa se sunt, optimatum ritu pugnās, ut plurimum uinci patitur, & diuitias auget. Summopere. Nunquid ultra diffidimus, ad ciuitatis eius exemplū quæ gubernatur à paucis, hominem parcum atq; auarum institutū esse? Nullo modo. Post hæc inuestigandum uidetur, quo pacto popularis gubernatio constituitur, & quæ sit eius cōditio: ut eandem in tali homine conditionem recognoscentes, eum in iudicium deducamus. Ita sane iter nobis inceptum similiter peragemus. Nónne hunc in modum ex paucorum potentia, in popularem gubernationem ciuitas permutatur, ex eo quòd ciues optimū esse proposuerunt, ut quàm ditissimi sint? Quo pacto? Quia principes in ea propter diuitias dominantur, prodigalitatem dissolutorum iuuenum lege prohibere negligunt, ut emptionibus & fœnoribus eorum usurpantes bona, opulentiores etiam honoratioresq; euadant. Maximè omniū. Cōstat itaq; impossibile esse, in ciuitate diuitias honorare simul, & temperātiam possidere: sed necessarium est, ad alterius æstimationem alterum semper istorum negligi. Cōstat planè. Dum igitur in paucorum potentia iuuentutis educationem negligunt, permittuntq; ad libidinem uiuere, cogūt sæpenumero homines nō ingenerosos ad paupertatē redigi. Maximè. Sedēt, ut arbitror, isti in ciuitate aculeis armati, partim alieno ære grauati, partim ignominia afflicti, partim utrisq; malis oppressi, insidiātes illis quos sua nouerūt possedisse, atque alijs: atque idcirco res nouas quotidie moliunt. Est ita. Homines aūt auari, dum lucro incumbūt, hosq; nō animaduertere uident, & reliquorū insuper ut quisq; maximè cedit, maximè argēto immisso uulnerātes, et patrinatos fœnusq; plurimū reportātes, ita fucis egenisq; hominibus ciuitatē replent. Maximè. Neq; uolūt tanti

mali

mali incẽdium ita extinguere, ut non permittant quemq; res ſuas pro arbitrio agere. Neq; ita rurſus & ſecũdum alteram legem talia quædã prohibentur. Secundum quam potiſsimum? Secundum eam, quę poſt illam proximè ſequitur, cogitq; ciues uirtutis curam ſuſcipere. Si quis enim multa ex uoluntarijs cõmercijs ſui periculo tractare iubeat, nõ uſqueadeò impudenter pecunias congregabunt, paucioraq; in ciuitate mala naſcent talia, qualia diximus. Sic omnino. Nunc autem his de cauſis principes ſubditos ſic in ciuitate diſponunt: ſeipſos uerò, & ſuos, & iuniores, delicatos & molles & ſecordes reddunt, nullũ aut animi aut corporis laborẽ tolerantes, uoluptatibusq; & doloribus ſuccumbentes. Prorſus. Et ipſi quidem tales euadunt, ut nihil aliud præter quæſtum æſtimẽt, neq; maiorem uirtutis curam habeant quam mendici. Sic certè. Ita igitur inſtituti, quotiẽs cõgrediuntur inuicem principes ac ſubditi, ſiue in itineribus, ſiue in alio quopiã communi commercio atq; opere, aut circa ſpectacula ad exercitũ, uel nauigantes unà, uel militãtes, uel etiam in ipſis periculis ſeſe inuicem ſpectantes, nullo modo in his pauperes à diuitibus deſpiciuntur, ſed frequẽter homo pauper, macer, cutimq; ſole duratus, cum in acie ad opulentũ collatus eſt, in umbra molliter enutritũ, atq; obœſo corpore oneratũ, eumq; inſpicit anhelantem & anxium, nónne cenſebit, ignauia cæterorum uiros huiuſmodi diuites fieri? alterq; alteri, ubi priuatim cõuenere, narrabũt, locupletes illos ſuos craſſosq; homines precij nullius eſſe? Noui certè ita eos ſolere. Nónne igitur, quemadmodum debile & ualetudinariũ corpus, uel minima mutatione extrinſecus iniecta in morbos incidit, ſæpe etiam nulla extrinſecus re nocente, ipſum intra ſe diſsidet: ita & ciuitas malis ijſdem affecta, parua occaſiõe, aliunde ſibi, uel his ex optimatũ, uel illis ex populari republica auxiliũ adiungentibus, ægrotat, & ſecum ipſa diſſentit. Sæpe etiam abſq; externorũ opera ſeditionibus agitatur. Prorſus. Popularis utiq; gubernatio fit, ut arbitror, quando pauperes ſuperãtes, diuites partim necant, partim in exiliũ pellunt, reliquos autẽ æquis Reipub. honoribus muneribusq; afficiũt, atq; ut plurimũ in ea ſorte magiſtratus obtingunt. Huiuſmodi certè eſt popularis ciuitatis cõſtitutio, ſiue armis fiat, ſeu metu diſcedẽtibus alijs. Quæ'nam erit igitur horum ciuium uita? qualis gubernatio? Conſtat enim, quòd uir talis popularis aliquis apparebit. Perſpicuum. An'non primũ quidem liberi erunt omnes, ciuitasq; libertatis plena, ſummaq; licentia pro libidine omnia omnes audebunt? Fertur equidem. Vbi autem licẽtia, ibi quiſque arbitratu ſuo uitam inſtituet. Patet. Omniformes in hac ciuitate naſcuntur homines. Valde. Videtur utiq; hæc omniũ eſſe Rerumpub. pulcherrima: atq; ut pallium uarijs depictum coloribus, ſpecioſiſsimum eſſe uidetur, ita ciuitas iſta diuerſis ex moribus uaria, pulcherrima prorſus appareret: ac perinde ut pueri & mulieres uarietate diſtinctis opificijs & ſpectaculis delectantur, ſic multi propter hanc uarietatem pulcherrimam arbitrantur. Et maximè quidem. Atqui facilè eſt, ô beate, in hac ciuitate Remp. quærere. Quamobrem? Quoniam omnia Rerumpub. genera propter licentiam habet: ac uidetur neceſſariũ illud, qui Remp. inſtituere cupit, quod modò nos fecimus, popularem ciuitatem ingreſſum, eam Reipub. conſtitutionẽ, quæ magis placeat ſibi, deligere, quaſi rerumpub. nundinas adeuntem, atq; ita eligentem, ciuitatis modum ſtatuere. Forte exempla huic nequaquam deerunt. Quid uerò? an non dulcis hæc prima fronte atq; diuina uidetur uita, ut neq; cogaris in hac ciuitate magiſtratibus fungi, nec etiã ſi ad id ſufficias, neque parere ſi nolis, neq; bellum gerere, alijs bellum gerẽtibus, neq; pacem agere agentibus alijs, niſi id placeat? Vel etiam, ſi qua te lex imperare uetet, et ſententias ferre: nihilominus & impe res, & ſententias

feras in iudicio, modò tibi hoc uiſum fuerit? Fortè ſic primùm uidetur. Quid autem manſuetudo damnatorum quorundam? nónne decora? an nondum hac in ciuitate uidiſti homines morte uel exilio condemnatos, nihilominus urbem incolere, ac prodire in medium, & ſæpe quaſi nemo id uideat aut curet, inſtar heroum quorundam per urbem incedere? Vidi equidem multos. Indulgentia uerò ipſius nimia, & ſine ulla obſeruatione negligẽtia eorum quæ nos dicebamus, rem ipſam honeſtantes, quando ciuitatem conſtituebamus: quòd uidelicet niſi fortè quis excellenti ſit ingenio prædi tus, nunquam uir præclarus euadet, niſi à prima pueritia ſtatim honeſtis ſeſe exerceat ludis, & eiuſcemodi omnia frequenter exerceat, tanquam quæ alto animo hæc peſſundat omnia, ea inquam negligentia nihil penſi habet, ex quibus ſtudijs aliquis ſe ad ciuilia conferat: ſed honorat, ſi quis duntaxat ametur à uulgo. Valde admodum generoſa. Hęc utiq́; habebit, & horum ſimilia, gubernatio popularis: eritq́;, ut apparet, dulcis Reſpublica, & ſine duce, ac uaria, æqualitatem quandam ſimiliter æqualib. inæqualibusq́; diſtribuens. Manifeſta admodũ narras. Contemplare quis'nam uir talis priuatim ſit. an fortè primò inueſtigandum eſt, quemadmodum in Republica fecimus, quo'nam pacto talis efficiatur? Ita prorſus. Nónne ita maximè accidit, ut auari patris, & paucorum potentiæ cupidi, filius aliquis ſub parentis moribus nutriatur? Quid ni? Hic ui uoluptates ſuas coercet, quæcunque ad ſumptus alliciunt, non ad lucrum: quę quidem uoluptates nõ neceſſariæ appellantur. Manifeſtum eſt. Num lubet, ne in ambiguitate uerſemur, ut in primis quidem quæ neceſſariæ ſint cupiditates, quæ non neceſſariæ, diſcernamus? Lubet equidem. Neceſſariæ quidem illæ meritò uocarentur, quas amouere nõ poſſumus: & quæ cum percipiuntur, nos iuuant. has enim ambas quærere naturam noſtram neceſſarium eſt. Nónne? Maximè. Iure igitur eas neceſſarias appellabimus. Iure. Annon rectè eas neceſſarias eſſe negabimus, quæ remoueri poſſunt, ſi quis aſſueſcat à teneris: quæ ue cum adſunt, nihil afferũt boni, imò plerunque nocent? Præclarè quidem. Accipiamus earum exemplar, ut quæ utræque ſint, cognoſcamus, & figura quadam eas inſpiciamus. Sic oporret. Cupiditas utique comedendi cibiq́; & obſonij uſque ad ſalubritatem, & bonam corporis ualetudinem, neceſſaria eſt. Arbitror. Certè cibi uſus duplici de cauſa neceſſarius: & quia ſine ipſo uita nõ ſufficit, & quia utilis. Ita eſt. Aliorum uerò condimentorum, quatenus ad bonam corporis habitudinem confert. Prorſus. Sin autem nihil confert uel horum uel aliorum appetentia ſuperuacua, tum etiam coerceri à teneris poteſt, obſtat autem & corpori & menti ad prudentiã temperantiamq́;, meritò non neceſſaria nominabitur. Meritò. Has igitur ſumptuoſas cupiditates, illas uerò quæſtui deditas, quia conferant ad agendum, uocabimus. Quid ni? Idemq́; de uenereis alijsq́; dicemus. Idem. Profectò, quem fucum paulo antè nominauimus, hunc eſſe dicebamus, qui talibus uoluptatibus & libidinibus plenus eſt, & cupiditatibus non neceſſarijs eſt mancipatus: eum uerò qui neceſſarijs, parcum, & paucorum potentiæ cupidum. Proculdubio. Rurſus dicimus, quemadmodum ex paucorum potentię cupido popularis efficitur. Videtur autem mihi hoc pacto ut plurimũ fieri. Quo'nam? Quando iuuenis, ut modò diximus, nutritus ruditer, & aridè nimium, fucorum mel guſtat, adhæretq́; ardẽtibus uehemẽtibusq́; & callidis animalibus, quæ poſſunt omniformes & uarias uoluptates undique comparare: hinc utique exiſtima eam oriri mutationem, qua iſte ex paucorum potentia, quæ in eo eſt, tranſit in popularem. Neceſſarium eſt. Nunquid, quemadmodum ciuitas mutabatur, dum extrinſecus præſidium alterutri partium præſtaretur,

tur, à simili simile: ita adolescentis mutatur ingenium, dum rursus externarum cupiditatum species cognata & similis, alteri cupiditatum speciei earum quæ in eo sunt, suffragatur? Prorsus quidem. Quod si quæ suppetiæ ingenio eius paucorũ imperij studioso, siue à patre, seu à domesticis alijs ferant, admonentibus, increpantibusq́, seditio, & reluctatio, & pugna in ipso ad seipsum tunc nascatur. Quid ni? Et quandoq́, ut arbitror, popularis cõditio paucorum statui cedit, et nonnullæ cupiditates partim intereunt, partim excidunt, pudore aliquo in animo iuuenili exorto, unde rursus excolitur. Fit nõnunquam. Rursus præter eas quæ exciderunt cupiditates, aliæ coalescentes cognatæ propter inscitiam paternæ educationis multæ uehementesq́ fiunt. Sic certè fieri consueuit. Trahunt porrò ad se consuetudines, ac dum clàm serpunt, magnum excrescunt in numerum. Quid prohibet? Tandem iuuenilis animi arcem occupant, præsentiẽtes uacuam esse doctrinarum, honestorumq́ officiorum, & uerarum insuper rationum: qui sanè optimi omniũ custodes seruatoresq́ in hominum piorũ mentibus extant. Summopere. Falsæ uerò, & superbæ petulãtesq́ rationes & opiniones eorum in locum succedentes, eundem talis hominis locum obtinent. Maximè. Nõnne iterum ad Lotophagos illos accedens, manifestè istic habitat? Ac si ab amicis subsidium aliquod laboranti meliori animi eius parti submittatur, superbæ petulantesq́ rationes claudẽtes regij in eo muri portas, neq́ subsidium ipsum admittunt, neq́ legatos priuatorũ senum monitus excipiunt, sed ipsæ prælio superant: & pudorem quidem appellãtes fatuitatem, in exilium turpiter expellunt: temperantiam uerò ignauiam uocantes, reprobantesq́ eijciunt: modestiam quoque in moribus, & in sumptibus moderationem, tanquam rusticitatem & illiberalitatem penitus detestantur & fugant, & ipsæ unà cum multis futilibusq́ cupiditatibus inualescunt. Magnopere. Cum hæc depulerunt ex eius animo quem occuparunt & purgarunt, magnis impensis iam initiato, post hæc petulantiam, licentiam, prodigalitatem, impudentiam, splẽdidas, ingenti caterua coronatas deducunt, extollentes applaudentesq́: dum petulantiam quidem, ingenuam educationem: licentiam uerò & libertatem & prodigalitatem, magnificentiam: impudentiam, fortitudinem uocant. An non ita quodãmodo iuuenis transit ex innutrita necessariarum cupiditatum affectione, in resolutam licẽtiam non necessariarum futiliumq́ uoluptatum? Planè id constat, inquit ille. Viuit deinceps talis, ut arbitror, nihilo magis necessariarum quàm superuacuarum uoluptatũ gratia erogans pecunias, labores, exercitatiões. Verùm si ita fortunatus est, ut neq́ ultra modum debacchetur, sed senior factus, & ingenti uoluptatum turba aduenientes, nõ omnes, sed aliquas admittit, exclusis interim cæteris: nec ingressus illis totum se dat, sed ita uiuit, ut æqualiter singulis impertiat se: ei quæ fortè tum incidit, uelut magistratui summo imperium sui committens dum ea expleatur, & rursus alteri, nulla neglecta, dum unamquamque apud se alat. Sic accidit. Hic quidem rationem ueram non accipit, neq́ in custodiæ suæ arcem admittit, si quis dixerit uoluptates partim esse bonarum honestarumq́ cupiditatum, partim uerò malarum: & illas exercendas esse & honorandas, has contrà moderandas & cohibẽdas. Verùm omnibus his annuit, affirmatq́ similes omnes esse, & pariter honorandas. Profectò quisquis ita affectus est, id agit. Nõnne ita indies uiuit, ut incidentib. præsentibusq́ semper cupiditatibus obsequatur? dum uidelicet aliàs ebrietati modulationibusq́ indulget, aliàs aquæ potu contentus est, & inedia: interdũ uerò gymnasticæ studijs se exercet, nonnunquã remissiori animo torpet: quandoque philosophiæ attingit studia, sæpe etiã se ad Rempublicã confert: proditq́ in medium, quicquid obtulit sors, & di-

cens, & faciens: ac si quandoq; milites admiratur, ad eos fertur: sin mercatores, ad hos rursum aduentat, neq; ordine ullo aut necessitate uitam suam dirigit, sed iucundam & liberalem, & beatam hanc uitam appellãs, hanc assiduè colit. Scitè uitam popularis hominis nullum, delectũ uiuendi habentis, narrasti. Arbitror equidem, plenũ hunc diuersis pluribusq; moribus esse, pulchrumq; & uarium, quemadmodũ ciuitatem illam uideri, quem sanè multi atq; multæ feliciter uiuere arbitrarentur, cum Rerumpub. atq; morum in se multa exẽpla cõtineat. Ita est nimirũ.

Esto nobis uir talis popularis Reipub. similis, utpote qui popularis meritò nominetur. Esto. Reliquũ est, ut de præclara illa Repub. uiroq; præclaro dicamus, tyrãnide atq; tyranno. Omnino. Age uideamus, ô dulcis amice, quis'nam tyrãnidis ipsius sit modus. Principiò, quòd ex populari oritur, fermè est perspicuũ. Manifestũ. Eadem igitur ratione ex populari tyrannis oritur, qua ex paucorum potentia, popularis. Qua? Quod sibi ciues in paucorum potentia tanquã bonum proposuerunt, per quod & paucorum potẽtia inoleuit, id erat diuitiarum copia. Non'ne? Istuc ipsum. Inexplebilis itaq; diuitiarum sitis, cæterorumq; officiorum negligẽtia propter ipsum quæstũ eam perdunt. Verum id quidem. Quinetiam eius quod in populari bonum censetur, cupiditas inexplebilis, ipsam quoq; peruertit. Quid in ea potissimũ censeri bonum dicis? Libertatẽ. Nam istud in populari ciuitate censeri præclarissimum audies. Ideoq; in hac sola habitare par est eum uirum, qui natura sit liber. Certè nomen istud libertas, in hac ciuitate frequentius prædicatur. Nonne quod dicturus eram, huius ipsius cupido insatiabilis, cæterorumq; negligẽtia hanc mutat Rempub. cogitq; tyrannide indigere? Quo pacto? Quando uidelicet popularis ciuitas sitiens libertatẽ, malos pincernas præsidentes nanciscitur, et ea profusius quàm decet sese ingurgitans debacchatur, & principes uelut rigidiores & tyrannicos accusans punit, nisi mites admodum sint, plurimumq; licentię concedant. Sic prorsus accidit. Atqui & eos qui principibus parent, obiurgat tanquã seruiles et precij nullius homines: principes autẽ subditis pares, & subditos pares principibus, priuatim & publicè laudat atque honorat. an'nõ necesse est, hac in ciuitate ad summã libertatẽ homines peruenire? Proculdubio. Atq; hanc insitã obedientiæ impatientẽ licentiã, ô amice, priuatas irrepere in domos, seq; usq; ad bruta protendere? Quo pacto hoc dicimus? Quale uidelicet, si pater filio fiat similis, filiosq; metuat, & filius patri sit par, neq; uereatur parentes, neq; metuat, ut sit maximè liber: inquilinus præterea ciui, et inquilino ciuis æquetur, peregrinusq; similiter. Sic accidit. Hæc utiq; & alia nõnulla minora similia his eueniũt. Nempe ea in urbe præceptor discipulos timet, eisq; blanditur: discipuli præceptores spernunt, & similiter pædagogos: atq; ut summatim dicã, iuniores seniorib. se similes præstãt, uerbisq; & operib. aduersantur. Seniores aũt iuniorũ gerũt uicem, & tanq̃ scurræ facetijs eos delectant, ne seueri imperiosiq; uideantur. Maximè. Vulgi aũt libertas extrema, ô amice, tali in ciuitate quanta, quãdo quidem empta mancipia nihilominus libera sunt q̃ emptores: & quãta mulierib. erga uiros, uirisq; erga mulieres æqualitas libertasq; sit, fermè dicere obliti sumus. An'nõ secundũ Aeschylum dicemus, q̃ nunc nobis in buccã uenit? Sic prius inq̃, atq; ego quidẽ ita dico: ꝓfectò bestiæ quæ ab hominib. nutriuntur, quanto liberiores hac in ciuitate sint q̃ alibi, nemo nisi expertus crediderit. Nam et catellę, ut habet ꝓuerbiũ, perinde ac herę sunt. Et equi, & asini tanta per uias libertate ꝓgredi cõsueuerũt, ut in obuiũ quenq; impetum faciant, nisi cesserit. Cæteraq; omnia summa aguntur licẽtia. Meũ certè mihi narras insomniũ. Nã mihi rus ꝓficiscẽti frequẽter ista cõtingunt. Vides quò tandem omniũ supradictorũ summa cõtendat? Ita siquidẽ hinc delicatus

catus ciuiū animus redditur, ut si quis paulùm quid seruitutis afferat, ægrè ferāt, neq; toleret. Demū uerò leges omnes tam scriptas q̃ non scriptas contemnūt, ne quis illis præsit dominus. Manifestum id quidem. Hæc, ô amice, egregia illa & elegans Respub. est, ex qua, ut mihi uidet, tyrānis nascit. Elegās certè. sed quorsum hæc? Morbus porrò, qui in paucorum potentia serpens, eam labefactauit, idem & in hac pullulans excrescensq; nimia ex licentia, popularem ciuitatem iugo seruitutis subigit. Ac summatim excessus omnis uerti penitus in contrariū consueuit, in temporibus, in arboribus, in animalibus, & in Rebusp. maximè. Haud iniuria. Nimia em̄ libertas haud in aliud uidetur quàm nimiā in seruitutem cōuerti, & priuatim & publicè. Certè id cōsentaneū. Quare non ab re dicebā, nō ex alia Repub. quàm populari tyrannidē surgere: extrema ex libertate, grauissimā & acerrimā seruitutem. Sic ostēdit ratio. At nō hoc, ut arbitror, ipse querebas, sed quinam morbus idem in paucorum potentia populariq; gubernatiōe innatus eam in seruitutem redigit. Vera narras. Dicebam utiq;, ociosorū & prodigorum hominum genus partim fortius & uirilius esse, partim ignauius: & illud quidem ducere, hoc autem sequi: quos quidem homines fucis in superioribus comparauimus: illos quidem fucis aculeatis, hos autē aculeis carentibus fucis. Et meritò. Isti quidem in quacunq; fuerint ciuitate, eam turbāt, quemadmodū pituita ac bilis corpus. Quos oportet bonum medicum & legum fundatorem, nō minus quàm solertem apum cultorem, eminus præcauere, primum quidē ne oriantur in ciuitate: ac si oriuntur, ut cum ipsis fauis protinus excidātur. Ita prorsus agendum. Sic igitur accipiamus, ut perspicacius quod quærimus, cognoscatur. Quo pacto? Trifariam popularē ciuitatē, ut re ipsa est, partiamur. Vnum quidem hoc genus in ea propter licentiam nascitur, nō minus quàm in paucorum potentia. Est ita. Longè autē acrius in hac, quàm in illa. Qua ratione? Ibi quia cōtemptui est, & priuatū uiuit, imbelle propter desidiā fit. In populari autem id genus omne exceptis paucis præsidet, & quod in eo acerrimum dicit & agit: aliud autē iuxta tribunalia inhærens susurrat, nec tolerat si quis alia dixerit. Quapropter omnia ab hoc genere, paucis exceptis, in ciuitate huiusmodi administrant. Et maximè quidem. Aliud igitur tale semper ex multitudine excernitur. Quale? Omnibus enim quęstū consectantibus, qui natura elegantissimi sunt, ut plurimū ditissimi efficiunt. Consentaneum. Hinc utiq; mellis copia & uberior & facilior fucis exprimitur. Quomodo em̄ ex his qui pauca possident, copia mellis exprimeret? Diuites, ut arbitror, tales fucorū herba uocant. Sic fermè. Populus autē tertiū erit genus, quodcunq; ipsi sua duntaxat curāt, nec alienis se implicāt, haud multū pecuniosi. Quod quidē genus & plurimū est, & in populari ciuitate principalissimū, quoties congregat. Est certè. at non frequenter id facere uult, nisi particeps mellis efficiatur. Nónne semper est particeps, quatenus hi qui pręsident, expoliāt diuites, dispertiuntq; populo, sibi uerò ut plurimum usurpāt? Profectò ita fit particeps. Cogunt itaq; repugnare hi qui spoliati sunt, pro uiribus apud populū tum dicēdo, tum agendo. Quid ni? Occasionem itaq; ab alijs acceperūt, cum ipsi nō cuperēt, rerū nouandarū, nempe ut insidient populo, & ad paucorum imperiū intendāt animū. Cur non? Tandem uerò, postquā populū uiderūt nō sponte, sed per inscitiā à calumniatoribus seductum conari ipsis iniuriā inferre: tunc sanè, uelint nolint, reuera paucorū potentiæ studiosi euadunt, haud ultro uolentesq;, sed quod illis hoc malū ingerat fucus stimulans ac pungens. Valde quidē. Accusationes igit, litigia, contentionesq; mutuæ oriuntur. Et maximè. Ideoq; populus consueuit unum aliquem sui defensorem creare, eum'que nutrire, & uti magnum efficiat confouere. Con

ſueuit certè. Ex quo patet, tyrannum ex radice tutoria pullulare. Certum id quidem. Quæ'nam origo mutationis ex tutore in tyrannum: an uidelicet, poſtquã cœpit qui præeſt id agere, quod circa templum Lycęi Iouis in Arcadia fabula refert? Quid nam? Quod quiſquis humana uiſcera cum aliarum uictimarum inciſa uiſceribus fortè guſtarit, lupus fieri cogitur. Nónne fabulam audiuiſti? Equidem. Eodẽ modo & hic, cuius imperio uulgus omnino obtemperat, cognato nõ abſtinet ſanguine: ſed falſis, ut ſolent; cõfictis criminibus in iudicium trahit eos à quibus timet, & iniuſta ſe cæde cruentat, uiri uitam extinguens, guſtansq; lingua impura & prophano ore generis proximi ſanguinem: ac nonnullos pellit, necat alios, ſuaſorem ſe æris alieni decidendi, agros diſtribuendi præbens. Quare neceſſe eſt eiuſmodi hóminem uel ab inimicis interfici, uel tyrannidem exercere, lupumq; ex homine fieri. Neceſſe eſt omnino. Hic quidem aduerſus opulentos homines ſeditioſus. Certè. Nónne ab inimicorum ui huic periculum imminet, qui ſi expulſus, inuitis redierit inimicis, tyrannus effectus reuertitur? Conſtat. Ac ſi eum calumnijs publicis expellere nequeunt, uel occidere, uiolentam illi mortem intentant, clamq; inſidiantur. Ita certè fieri conſueuit. Hinc illa ſolita tyrannis poſtulatio ſequit̃. Nempe omnes qui huc aſcenderũt, cuſtodes aliquos corpori, ut auxiliator populi ſaluus ſit, ſolent à plebe requirere. Maximè. Dat itaque eos plebs, de illo nimis ſollicita, de ſe autem nimis ſecura. Magnopere. Cum hæc uir pecunioſus animaduertit, qui ob pecunias plebi hoſtis eſt, tunc certè iuxta oraculũ Crœſo datum, calculoſum ad Hermum fugit, neq; morat̃, neq; timidus dici ueretur. Haudquaquam ſecundo iterũ uereretur. Sanè quiſquis cõprehenſus fuerit, ultimo ſupplicio afficitur. Neceſſe. At populi ille defenſor magnus, magnificè haudquaquã ſeſe gerit: ſed alios proſternit plurimos, ipſe in curru ciuitatis cõſiſtit, tyrannus ex tutore effectus. Quid prohibet? An uis enarremus beatitudinẽ uiri huius, & ciuitatis in qua uir talis innaſcitur? Prorſus quidem. Principiò quidem omnes ſalutat, arridens quibuſcunq; obuius fuerit, & nomen tyranni recuſat, pollicetur multa & priuatim & publicè, ære liberat alieno, agrosq; diſtribuit, populoq; & familiaribus ſuis, ac denique omnibus manſuetus & mitis eſſe ſimulat. Neceſſe eſt. At cum primum externos hoſtes partim ſibi conciliauit, partim extinxit, rebus iam pacatis, ſtatim ut populus duce ſemper indigeat, bellum aliquod nititur excitare. Conſentaneum eſt. In quo illud inſuper efficit, ut qui ſub eo ſunt plurimis exhauſti ſumptibus, ad quotidianum uictum conuerti cogantur, minusq; aduerſus tyrannum inſidias meditentur. Patet. Quinetiam ſi quos agnouerit liberali eſſe ingenio præditos, talesq; ut imperium eius recuſaturi uideantur, ut ad eos extinguẽdos occaſionem habeat, hoſtibus obijcit. His de cauſis neceſſe eſt tyrannum ſemper noua bella mouere. Neceſſe. Qua de re ciues ſibi infenſos reddit. Summopere. Veriſimile eſt, ut nonnulli eorum qui tyrannidi ſuffragati ſunt, & apud tyrannum plurimum poſſunt, audacter tam inter ſe quàm cum eo, quæ geruntur, improbent, præſertim ſi qui altiori animo ſint. Veriſimile. Conſentaneum eſt, ut hoſce omnes tyrannus è medio tollat, ſi modò ſit dominaturus, quouſq; neminẽ relinquat amicorũ uel hoſtiũ qui alicuius momẽti ſit. Manifeſtũ id quidẽ. Acutè igitur inſpicere illũ oportet, quis fortis, quis magnanimus, quis prudens aut diues ſit. Nempe uſqueadeò beatus eſt, ut ſeu uelit, ſeu nolit his inimicus futurus ſit, eisq; inſidietur, quouſq; ciuitatem purgauerit. Egregiam ſanè purgationem narras. Contrariam planè medicorum purgationi. Siquidẽ medici à corpore quod deterrimum eſt, abſtergunt: quod uerò optimum eſt, relinquũt. Contrà tyrannus efficit. Ille quidem ſic facere cogitur,

cogitur, ſi modò ſit dominaturus. Beata nimirũ neceſsitate aſtrictus eſt, quę illi præcipit, ut uel cũ plurimis improbis uitam agat, à quibus etiã odio habeatur, uel omnino non uiuat. Talis profectò eius conditio eſt. Nónne quo infenſiores habet ciues, dum hæc agit, eo pluribus & fidelioribus ſatellitibus indiget? Quid ꝓhibet? Quinam igitur huic fideles maximè? Vnde illos accerſet? Vltrò aduolabunt undiꝙ multi, mercede pellecti. Fucos iterum mihi uideris, per canem, quoſdam dicere, externis & uarijs ex gentibus confluentes. Verè tibi uideor. Quis autẽ ex indigenis? Nónne aliquis ſi uoluerit? Quo pacto? Scilicet ſi proprijs ſeruis ſublatis, uoluerit ciues aliquos liberare, & ſatellitibus ſuis aſciſcere. Maximè quidem, quoniã fideliſsimi ſibi hi ſunt. Quàm pręclarã narras tyranni poſſeſsionem, ſi quidem talibus amicis fidisꝙ hominibus utitur, cum priores illos perdiderit. Attamen talibus utitur. Atqui mirantur eum amici tales, conuerſanturꝙ cum eo noui ciues, boni autem uiri oderũt ac fugiunt. Quid uetat? Non temerè igitur tragœdia ſapiens artificium eſſe, atꝙ in ea Euripides excellere uidetur. Quamobrẽ? Quod & hoc profunda mente cecinit, ſapiẽtes tyrannos eſſe ſapientum conſuetudine: dixitꝙ hos ſapiẽtes eſſe, qui cum his conuerſantur. Quinetiam tyrannidem tanquam rem diuinam extollit: aliaꝙ permulta hic, alijꝙ poetæ. Enim uerò poetę tragici, utpote ſapiẽtes, nobis ignoſcent puto, et illis qui perinde ac nos Rempublicam adminiſtrant, ſi eos in noſtram Rempub. non admittamus, tyrannidis ſcilicet laudatores. Ignoſcent, ut arbitror, quicunꝙ inter eos uiri elegantiores ſunt. Cæteras uerò circumeũt ciuitates, turbam congregãtes egregijs grãdibusꝙ & probabilibus uocibus: quibus preciũ non deeſt, Reſpublicas in tyrannidem trahunt, & popularem ſtatum. Vehementer. Nónne pro his precium capiunt, honorãturꝙ, in primis quidem ut uerîſimile eſt à tyrannis, deinde etiã à populari illa Republica? At uerò quo altius aſcendunt in arduum Rerumpublicarum uerticem, eo magis eorũ deficit honor: ut qui defeſſus crebriore anhelitu progredi non ualeat. Ita nimirum. Sed ne, poſtquam huc digreſsi ſumus, lõgius progrediamur, dicamus unde tyrannus exercitum illum ſuum præclarum, uarium, ſemperꝙ diuerſum alat. Cõſtat in primis, quòd ſi quæ ſunt ſacræ opes in ciuitate, eas ſurripiet, cõſumetꝙ, quouſꝙ illa ſufficiẽt quæ uenduntur, dum leuiora exigit à plebe tributa. Quid ſi opes hę defecerint? Patet, quòd ex paternis aletur & ipſe & collegæ ipſius, contubernalesꝙ & ſcorta. Intelligo equidem, quòd populus qui tyrannũ genuit, ipſum amicosꝙ eius enutriet. Ita cogitur. Quid uerò, ſi ſuccenſeat populus, dicatꝙ, haud æquum eſſe, ut adultus filius à patre amplius enutriatur, ſed contrà à filio pater: neꝙ ſe ad hoc eum creaſſe, ut adulto iam filio, pater ipſe, ſeruis eius ſeruiens, & ipſum nutriat, & ipſius ſeruos, & alios præterea omnes undiꝙ cõfluentes eius aſtipulatores: uerùm ut à diuitib. his qui præclari & boni exiſtimantur in ciuitate, hoc præſide liberetur: atꝙ ira iubeat populus abire illum è ciuitate, eiusꝙ amicos, perinde ac pater filium domo unà cum debacchãtium turba depellens? Agnoſcet per Iouem tunc demum populus, qualis ipſe, & quali beſtia delectatus ſit, dum eam generaret atꝙ educaret: tum quanto ipſo debilior, potentiorem eijcere tentet. Quid ais? Audebit tyrãnus patri uim inferre, & ſi non obtemperet uerberare? Immò uerò: nam auferet arma. Patricidam ergo dicis eſſe tyrannum, durumꝙ ſenectutis educatorem. Atque ut uidetur, hæc propriè eſt tyrannis: utꝙ fertur, populus ſeruitutis liberorum hominum fugiens fumum, in flammam ſeruilis dominationis incidit, loco ingentis illius & importunæ libertatis, duriſsimam acerbiſsimamꝙ ſeruorum ſubiens ſeruitutem. Ita nimirum accidit. An non igitur probè à nobis dictum fuerit, ſi

ſufficienter

sufficienter pertractatũ dicamus, quo pacto tyrannis ex populari gubernatione nascatur: & nata quum est, qualis sit? Valde quidem sufficienter.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM VIII. Annotationes.

Esto, inquam, constitit.) Antequam conferat omnes Reipub. species cum optima illa, quam hactenus descripsit: breuiter omnem illius formam complectitur, ut ea iterum quasi ob oculos proponatur. Cum uerò abs te quærerem.) Conuertit se ad reliquas Reipublicæ formas describendas ordine, ut eas cum superiori illa conferat: tum, quia id ordo postulat: tum, quia in libro 3. docturum se hoc proposuit. Sunt enim quas dico.) Ipsas iam quatuor formas Reipublicæ enumerat, quarũ primam facit aristocratiam, cuiusmodi fuit Cretensis, de qua libro 1 de Legibus. secundam oligarchiam, tertiam democratiam, quartam tyrannidem. quibus si primam illam perfectam addas, quinque in uniuersum efficies, ut suprà ex Platonis sententia diximus.

Nam minores quidam.) id est, hæ quatuor formæ sunt maximè communes, ac simplices: plures uerò his aliæ existunt, sed mediæ, mixtæq; ex illis. Hanc Reipublicæ formarum distinctionem uide apud Aristotelem lib. 2. de Republica. Totidem sunt quoque homines.) Hominum mores administrationem diuersam, diuersa uerò administratio diuersam Reipublicæ formam facit: Ergo totidem erunt Reipublicæ formæ, quot hominum mores. Non inueniuntur autem plures, quam diximus: Igitur quinque solum Reipublicæ species sunt. Hæc est Socratis ratio, à subiecto Reipub. sumpta. Virum certè similem.) Hactenus se de optimæ Reipublicæ forma, descriptis eius ciuibus, egisse Socrates ait: nunc ut reliquas cum ea conferat, ad aristocratiam accedit: in quo ipsos prius eius ciues describit, quàm totam Rempublicam: quòd, uti diximus, quales ciues sunt, talis etiam Respublica. Vt uel Thrasymacho.) Ad Thrasymachi sententiam libro 1. refutatam alludit.

Ita in primis nunc consideranda.) id est, ut nunc de singulis Reipublicæ uitiosæ generibus dicam, aristocratiam, seu ambitiosam Rempublicam, in qua honoratißimi, ditißimiq; imperant, proponamus, eiusq; & commoda & incõmoda perpẽdamus: quod ipsum in reliquis item fiet. Quin hoc simpliciter uerum est.) Axioma est, quo probare incipit, Respublicas omnes mutari posse, ac degenerare à perfecta illa forma in alias, quas enumerat ordine. Ipsum autem axioma est, Ex mutatione imperij Rempublicam mutari: quando mutata forma cuiusque rei, ipsam mutari est necesse: Id autem quod Reipublicæ formam facit, est imperij ratio: Ergo ea mutata, Respublica quoq; mutatur. An uis imitantes.) Alludit ad poetarum morem, qui in re difficili Musas inuocant. Difficile quidem est ita.) Cum dixerit omnem Rempublicam mutari ob imperij mutationem, id alia cõmuniori sententia confirmat, docens, orta omnia mutari & corrumpi: ut in corporibus, cæterisq; rebus patet, inductione facta. Circulorum coniunxerint.) Circulorum ambitũ uocat conuersionem illam circularem generationis corruptionisq; rerum omnium, quæ oriuntur & intereunt, ut Aristoteles in libris de Ortu & interitu docet. Illi uerò quos.) id est, adeò corrumpuntur omnia, ut uel perfectißima illa Respublica à me posita corrumpi poßit. Est autem ei quod.) A' differentia superiorem sententiã confirmat, ostendens, ea tantũ non corrumpi, ac mutari, quorum conuersio æterna sit, nec ex interitu eius fiat ortus, aut ex ortu interitus: quæ res ex imbecillitate, imperfectioneq; naturæ rei proueniat. Humanæ uerò genituræ.) Causam, cur uel optima illa Respub. à se descripta mutari, corrumpiq; poßit, esse ait, quòd homines aliqui sic à natura sint affecti, ut nulla institutiõe emẽdari possint: qui si in eam, ut fieri potest, Rempublicam incidant, ipsam sine dubio corrumpant. Atque hic est sensus loci huius, ut D. Thomas Aquinas, uir longè sanctißimus atq; doctißimus, in Commentatione in librum Aristotelis 5. de Republica indicare uidetur. Aristoteles enim eo in libro, cum de rerumpublicarum mutationibus agat, has mutationũ causas à Platone allatas infirmat. Quæ autem hic Plato de proportione mutationis cuiusque refert, nec ego assequi, nec Ficinus, nec Platonicorum alius, quem ego uiderim, interpretari potuit: quocirca, explicata uerborum sententia, ut feci, nil amplius à me requirendum puto. Vniuersus autem hic numerus.) Seruata adhuc similitudine, ad mutationẽ optimæ Reipublicæ in aristocratiam, quæ proxima est, describendam transit. Huius autem mutationis primã esse causam inquit, si nuptiæ, quas suprà descripsit, inæquales fiant: id est, mali bonis coniungantur, ut intelligas primam corruptionis originem, causamq; esse, naturæ cuiusque uitium: quo qui sint infecti, nec Rempublicam more maiorum tuebuntur, nec bene unquam administrabunt. Genera illa, quæ apud.) Alludit ad principis munus libro 3. descriptum, in deligendis infantibus, eorumq; bonitate dignoscenda quasi metallo, ut unusquisque conuenienti muneri præficeretur. Genus autem huiusmodi.) id est, Nisi illa ætatum, bonitatisq; distinctio habeatur, quam posui, Respublica perturbabitur. Postquam orta seditio.) Secundam corruptionis causam à Musis relatam, id est, ope Musarum inuentam ait esse, quòd nec uxores, nec bona communia sint, sed priuata. quod ad institutionem referri potest: quæ si naturæ addatur uiciosæ, aut bonæ etiam, Rempublicam uiciari necesse sit. Cum uerò in id fuerit permutata.) Primam optimæ Reipublicæ

muta-

mutationem fieri ait in aliam quandam mediam inter Oligarchiam & Aristocratiam, ut Plato uocat: quam nos communi etiam uoce Aristocratiā nominare possumus. Huius igitur descriptionē addit Plato, ut quantū ab optima illa descinerit, & quid commune cum ea, propriū'ue habeat, intelligatur. Et priorem quidem imitabitur.) id est, Optimā illam remp. hæc secunda uitiosa imitabitur, q, principes optimi magno in precio habebuntur, suū quisq; munus obibit: aliqua item inter ciues cōmunia erūt munera, ut ludi, exercitationes, conuiuia. Quæ omnia in optima itē illa rep. posuimus. Sin aūt.) Qua'nā in re dissentiat hæc secūda ab illa prima, ostēditur, eius enumeratis uitijs omnibus, quæ tū eius propria sunt, tum etiā cum Oligarchia cōmunia. Quis igitur secundum.) Quod tota ut secunda hac rep. ostendit, nunc in eius ciuibus demonstrat, ut idem uitium & toto in ipso, & in eius partibus ostēdatur. ait enim, eos fore in primis contumaces, tum crudeles in subditos, deinde prodigos & auaros. quæ quidē in illa corū rep. erant omnia. Musicæ tamen cup.) id est, qui hac in rep. ciues sunt, moderati nō sunt, quia modū in optima rep. positum non seruant: uideri tamen moderati uolunt, ut gratiam colligant popularem, fiatq; Oligarchia, aut tyrannis. Iam dixi sæpe, musicam pro moderatione animi à Platone plerūq; capi. Est utiq; talis adol.) Eleganti similitudine, quàm elati, insolētesq; ciues huius reip. uitiosæ sint, docet. Animaduerte hic Platonem, quemadmodum lib. 4. remp. iustam toti animo, eiusq; partes omnes animi uiribus comparauit, sic nunc uitiosam eisdem uiribus nō bene consentientibus cōparare. ait enim, secundam hāc remp. mediam esse inter iracundiam & cupiditatem, quòd eius ciues elati, ferocesq; sint, quod ab iracundia habeant: atq; etiā auari, & tenaces, quod à cupiditate. Itaq; degeneratio à perfecta rep. quasi per gradus descendit in hanc formam uitiosam, quemadmodū animi status ab ordine uirium naturali ad hūc perturbatū, mixtumq; ex iracundia & cupiditate, deuenit. An nō posthæc Aesc.) Proposita Aeschyli sententia, dicentis diuersos ciuium mores diuersam remp. efficere, ad Oligarchiā transit: quam primùm describit, deinde cum optimo illo genere reip. confert. Vel cæco id.) Prima degeneratio reip. optimæ fuit, in Aristocratiam, seu secundam illam, quam diximus: secunda uerò, de qua nūc agitur, est in Oligarchiam, sed per Aristocratiam, quæ in eā mutatur rursus. Huius igitur Oligarchiæ uitia multa enumerātur, nimirum quòd eius rectores omnia in utilitatem suam conuertant, diuitijs comparandis tantum intenti sint, potentiam opesq; quærant & augeant, ut pauci dominentur, summotis reliquis, quibuscum unà prius remp. administrabant: ita enim ex Aristocratia fit Oligarchia. Quæ uerò nullo honore.) Hæc uerba trāstulit Cic. lib. 1. Tusc. Honos alit artes, omnesq; accendūtur ad studia gloria. Constitutio quidem.) Postquā ostendit, quemadmodum ex Aristocratia fieret Oligarchia, nunc quid eiusdem Oligarchiæ sit propriū, docet, idq; similitudinum inductione, quæ id uitij probat illi inesse, q, pauci dominentur, omniumq; opes occupēt, neglecta multitudine. Multo etiā magis.) A minori ad maius argumētatur hoc modo: In omni re, præfici ineptum, & auarum, incommodissimum est: Ergo in rep magis, cuius habenda est maxima ratio. Addit & his alia eiusdē Oligarchiæ uitia. primū, q, magna sit inæqualitas inter ciues, cum alij summi ac ditissimi, alij infimi sint, & egeni: secundum, quòd rectores illi pauci, tanquā tyranni, à subiecto populo sibi caueāt, ideoq; magis illum opprimant: tertium, q, nulla sit certa ratio munerum publicorū, cū quisq; pro audacia & libidine alienū munus obeat, ut potentior ditiorq; euadat: id quod in rep. optima prohibebatur, cū distincta essent ciuiū munera, & ordines. An uis dicamus.) Similitudine eleganti inæqualitatē summam ciuiū Oligarchiæ ostēdit. ait enim, redactis opibus ad paucos, reliquam multitudinē egenā fore: ideoq; ociosam, cum nihil agere possit, sublata facultate. Ex quo fiet, ut latrones, sicarij, nefarijq; sint multi, cum ui illi rapere, quæ per se habere nequeant, cogātur: itaq; turbulenta & seditiosa hæc resp. existat. Posthæc autem inuest.) Descripta ipsa rep. Oligarchica, ciuis iam in ea uiuentis formā describit, quando similes omnino utriq; sunt: id est, æquè ambitiosi, auari, insolentes, inconstātes. Atq; hic quidem rat.) Quemadmodum suprà Aristocratiā cum animi affectione uitiosa comparauit, ita nunc Oligarchiā. Ait itaq;, similes esse ciues illius reip. animi cupiditati, sine ratione sese iactanti, q, opibus & potentiæ tantū studeant. Mutatio quidē ipsius.) Nūc confert ea, quæ de Oligarchia dixit, cum ijs quæ in ciue illius insunt, quando idem est utriusq; uitiū. Quinetiam in eo.) Auarum hominē describit, ut eius esse similē ciuem Oligarchiæ ostēdat. utriq; enim pecuniæ auidissimi, tenacissimiq; sunt: alteri ut diuitias, alteri ut opes potentiamq; augeant. Cæcū sibi.) Alludit ad Plutum diuitiarum deum, quē cæcum fingunt poetæ, ut Aristophanes in comœdia eius nominis. Stupiditatem hic, inscitiamq; auarorū hominū notat. Non'ne fucorū naturæ.) Fucorū similitudinē auaris rursus accommodat, q, ut illi mellis, ita hi pecuniæ auidissimi sint. Quamobrē auarorū item uitia & mendicitatem describit, ut quòd testamenta subijciant, pupillorū bona surripiant, in contractib. aliquid eripiāt, suarum, alienarūq; rerū sint tenacissimi, ac turbulenti, dū nihil de suo uelint amittere, aliaq; huius generis multa faciāt. Quamobrē modestior.) Auari modesti uidentur, dum luxū cohibent: sed quia tenacitatis causa id faciunt, elati non sunt, sed deiecti potius, & humiles, qui suis sese opib. subijciant. Nunquid ultra.) id est, Putas ne restare quicquā, de auaro homine dicendū? Posthæc inuestig.) Trāsit ad Democratiā, eiusq; ortum, uitia, formamq; ostēdit:

quo autem modo fiat ex Oligarchia, in ijs docetur. Non'ne hunc in modum.) Ait ergo, redactis omnibus opibus ad paucos, reliquā multitudinē egenam fieri, tum paucos illos luxu & abundantia dissolui, hos autem paupertate opprimi.itaq; in his studium libertatis nasci, reiectis illis: istoq; modo paulatim fieri Democratiā. Aculeis armati.) Id est, generositate animi tanquā aculeo instigāte ad libertatem. Homines autem.) Id est,cum omniū opes ad se converterint,reliqui egeni fiunt: siquidem magnæ opes quotidie augentur seu fœnoribus, seu alia ratione. Secundū quam.) Id est,cum legē seu formam opum augendarum sequuntur illi,idq; alijs concedūt,uirtutem deserunt,quæ cum auaricia licētiaq; uitæ nequit consistere. Nunc autem his.) Id est,non solum hoc mali inuehunt, quòd uitijs dant locū, sed copia etiam & luxu fiunt indies imbecilliores, ac molliores. Ita igitur.) Id est, Pauperes contrà uim suam ac robur,diuitū aūt molliciem in periculis cernunt, incipiuntq; illos contemnere, erectis ad libertatem animis. itaq; dißidium inter utrosq; oritur, qui grauis est reip.morbus. Popularis utiq;.) Ex hoc igitur dißidio summorū & infimorū, inter quos nullus est ordo,aut æquabilitas, popularē fieri administrationē docet,dum potentes dominari, egeni se in libertatem uēdicare conātur. Quæ'nā erit igitur.) Postquā se infimi in libertatem uendicarint,constituitur Democratia, quæ suos mores habet peculiares,& ab Oligarchia diuersos: ut hic à Socrate describūtur,dum totā eam remp.liberam,dissolutam, perturbatāq; esse docet. Quoniā omnia rerump.) Quanquā uitiosa sit Democratia, ut uel Xenophō in Atheniensiū rep.describenda refert:hoc tamē habere cōmodi dicitur à Platone,q. aptißima sit ad suscipiendā cuiusuis bonæ reip.formam, eo quòd tanquam materia rudis & informis eiusmodi ciuiū societas existat,præsertim si libertas atq; licentia tollatur. Quemadmodū enim ad remp.cōstituendam, ciuium societatē quandam inordinatā, nulla magistratuum forma administratā fingimus: sic idem de Democratia putandū est,in qua summa fit libertas, æqualitas,uitæq; dissolutio. Contēplare,quis'nam uir.) Hactenus Democraticā remp.retulit: nūc eius ciues describit,ut in superioribus fecit. id autem ita instituit, ut quemadmodū Democratia ex Oligarchia orta est, ita ciues Democratiæ ex Oligarchia eadem paulatim corrupti opibus,luxu, & mollicie fieri dicantur. Quo nomine,cum morū corruptionem dissolutæ huius uitæ causam esse dixerit; obiter cupiditatū genera & formas cōplectitur, ut ex digreßiūcula hac origo dissolutionis noscatur. Necessariæ quadem.) Duplices cupiditates constituit Plato.alias necessarias ad uitam tuendam, alias non necessarias,sed hominū uitio inductas: quarū utrarumq; exempla proponit. Certè cibi usus.) In ijs rebus quibus hominū uita continetur, necessariam quandam uoluptatem natura inseuit, ut cibo & potioni. Profectò quem fucum.) id est, Talis igitur est ciuis Democratiæ.uoluptatib.se non necessarijs dedens: diuersus ab Oligarchiæ ciue,qui auarus est, & tenax. Rursus dicimus.) Commemoratis cupiditatum generibus, redit ad institutum, ut doceat, qualis sit Democratiæ ciuis:id est,quàm dissolutus, & uoluptarius. Numquid quemadmodū.) id est, Vt in Oligarchia,in qua distant plurimū summi ab infimis,si quid adiumēti alterutri parti accesserit à suo simili,reip.eiusdem statim mutatio fit:ita cum ciuis adolescēs,id est,imprudēs & incautus,iam inde ab infantia naturalibus, necessarijsq; cupiditatibus alias non necessarias addit, mutat mores, fitq; dissolutus,ac luxuriosus: itaq; isto modo ex Oligarchico Democraticus ciuis oritur. Quod si quæ suppetiæ.) Id est, si aliquod adiumentū tali iuueni cupido et elato ad suas cupiditates addatur. à seipso dissentit,cum ratione non moderetur exultantē appetitum. Et quādoq;,ut arbitror.) Dißidij, quod in animo est,formā ostendit, quòd scilicet inconstantia,mutatioq; morū frequens inde proueniat. Rursus præter eas.) Vim cupiditatū subinde enascentiū in eiusmodi animo elato,& malè instituto ostēdit, ut uitæ dissolutißimæ ciuiū Democraticorū causas referat. Nō'ne iratū.) Id est,ad uitā mollē ac delicatam se confert:nec solū confert,sed probitatem, uirtutemq; irridet. Cum hæc depulerūt.) Ex prauis opinionibus turpia nascuntur facta,uitæ dissolutio,ac licentia. An non ita.) Conclusione complectitur causam dissolutionis, quæ in ciuibus Oligarchiæ ad Democratiam degenerantibus existit. Vixit deinceps.)Non solum quo modo illius ciuis mores mutātur,Plato ostendit: sed etiā omnino quemadmodum is uiuat,postquam mutati sint. quod hoc facit in loco,quando id etiā ad Democratiæ dissolutionem,uitiumq; ostendendū pertinet. Itaq; concludit,in Democratia omniū aliarū rerumpublicarum genera inesse,siue facultate quadā,ut diximus,quòd ea sit apta ad quamcunq; formā reip.capiendā:siue quòd uitia reliquarū omnium cōtineat. Reliquum est,ut de præclara illa.) Vltima reip.species est tyrannis,quam Aristoteles lib.5.speciem per se existentem appellare non uult,sed corruptionem reip. potius.Huius & ortū,& formam, & uitia, nō in hoc loco solū describit Plato,sed in sequenti etiā libro. Fieri aūt tyrannidem ex populari administratione eodem modo putat,quo fiat ex Oligarchia popularis:quoniā ut Oligarchia,uincente multitudine paucos illos rectores,quibus parebat, in Democratiam mutatur,in qua eadē imperat multitudo:ita ex Democratia,uincente multitudinem aliquo uiro præstanti & primario, fit Tyrānis. Qua etiā de causa participem Oligarchiæ & Democratiæ facit tyrannidem Aristoteles lib.5.Polit.cap.10. eadē cum Platone sentiens,nisi quòd plures causas tyrannidis affert, quàm ille. Quod sibi ciues.) Quando constat,ex Democratia fieri tyrannidē:qua forma fiat.

iam

iam docet. Cõmemorat autem in primis Oligarchiæ & Democratiæ uitia, ut quid in ijs causæ sit ad tyrannidem, ostendat. Ait itaq;, Oligarchiæ id esse proprium, quòd in paucis rectoribus auaritia & ambitio uigeat: Democratiæ uerò illud, quòd nimiũ sit libertatis, æqualitatisq́; in ciuibus studium. Ex utroq; autẽ euenire putat id, quòd cum summo libertatis studio plebs paucos dominatores diuitijs incũbentes, negligẽtesq́; publici boni, excutere uelit, aut sibi æquare, ne quis sit præstans dignitate, aut opibus, summaq́; illa libertas & æqualitas in seruitutẽ, id est, tyrannidem degeneret: siquidem extrema libertas in seruitutem extremam abit. Atq; hãc insitam obedientiæ.) Summũ æqualitatis, libertatisq́; studium in Democratia existens, inductione ostendit, cum nullus alterum colat, obseruet, & reuereatur: ex quo mutationem aliquam morum fieri, sit necesse. Vides quo tandem omniũ.) Id est, ideo de summo libertatis, æqualitatisq́; studio hæc dixi, q. inde mutatio reip. oriatur: siquidem nulli legi, imperio, ordini, parẽre uult plebs liberrima. Morbus porrò.) Democratiæ quasi dispositionem ad tyrannidem depinxit. nunc quomodo inde ipsa nascatur tyrannis, docet. Fieri enim inquit tyrannidem eodem modo ex Democratia, quo hæc ex Oligarchia, quando summa libertas in summã abeat seruitutem: ut hoc argumento patet. Omnis mutatio fit ab extremo contrario in extremum contrarium: nam si è medio aliquid fiat, alteratio est potius. Sed in Democratia est summa libertas: Ergo eam mutari in summam seruitutẽ est necesse, id est, in tyrannidem. argumentum à subiecto petitur. At non hoc, ut arbitror.) Non satis est dicere, tyrannidẽ fieri ex Democratia: sed ostendere potius, quomodo fiat. id igitur hoc in loco Plato instituit, dicẽs, duo illa ciuium genera, quæ in Oligarchia sint, id est, potentißimi, & infimi, dum inter se acriter contendãt, mutationum esse causam in rep. omni. Dicebam utiq; ociosorum.) Potẽtes ac diuites prodigi sunt: egeni uerò, qui nihil habent quod agant, ociosi: utriq;, tanquam bilis & pituita commixta, morborum, ut est in Timæo dictum, causam præbent, sic in rep. mutationes efficiunt. Sic igitur accipiamus.) Quo pacto ex ijs duobus hominum generibus fiat tyrannis, ostendit. itaq; trifariam Democratiã distinguit, seu tria in illa hominum genera constituit, quæ tyrannidi præbeant occasionem: primum, ociosorum, ignauè ac dissolutè uiuentiũ, remp. tamen pro nutu regentiũ: secundum, bonorum uirorum opibus quærendis intentorum: tertium, uniuersæ multitudinis ab administratione remotæ. Hæc tria genera uariè inter se dißidentia tyrannidẽ efficiunt. Vnum quidẽ hoc.) Id est, ociosi isti homines primi generis sunt, ijdẽq; & in Oligarchia & Democratia seditiosi existunt: sed in Democratia magis. quia in Oligarchia priuatam habent uitam, imperium gerentibus paucis: in Democratia uerò iudicia, negotiaq́; omnia publica pro nutu gerunt, remotis ab administratione bonis omnibus: ut in Atheniensi rep. uidere licet. Aliud igitur tale.) id est, Secũdi generis sunt optimi ciues, opibus augendis operam dantes, cum remoti à negotijs sint. Populus autem.) Tertij generis est multitudo reliqua, publicum nihil agens, suis autem negotijs intenta. Quod quidem genus.) Huius tertij generis seu multitudinis licentiam, audaciamq́; describit in bonos ac ditiores, quos spoliare, iniuriaue afficere nitantur sæpe. Coguntur itaq; repugnare.) Id est, At uiri optimi & præstantes, ne à plebe conculcentur & opprimãtur, præsidia sibi quærũt, ut ei aduersentur. Cum ipsi non cuperent.) Nam erant ipsi opibus quærẽdis intenti, gerente rẽp. multitudine. Tandẽ uerò postquam.) Ex Democratia uiceuersa fieri Oligarchiam, cum Aristotele Plato inquit, ut fiat tyrannis, quando bonorum numerus populi audaciam opprimere studet. Accusationes igitur.) id est, Postquam autem, comparatis præsidijs, pauci populo repugnare, eiq́; imperare incipiunt, tũ populus libertati assuetus, unũ sibi aliquem defensorem aduersus illos quærit, eiq́; se totum committit, ne opprimatur: siquidem pauci potentes uel iudicijs, uel alia ratione plebem domare studẽt. Ex quo patet tyrannicum.) Id est, inde igitur nascitur tyrannis, quòd unus deligitur à multitudine, aduersus paucorum potentiũ audaciam. nam ille unus in tyrannum mutatur, tanquã in lupum quendam, ut fabulæ narrant: id est, in sæuũ & crudelem populi deuoratorem. Quod quisquis humana.) Similitudine quadam tyranni sæuitiam, crudelitatemq́; in suos demonstrat. Quare necesse est.) Exemplum crudelitatis tyrãnicæ in Octauio Augusto, antequã solus imperio potiretur, item in Nerone, Caligula, licet animaduertere. Ac si eum calũnijs.) Gradus, per quos ad tyrannidem ueniatur, commemorat, ut fraudes, dolosq́; ad uiros præstantes è medio tollendos: cui etiam rei plebs fauet inepta, dum tota se illi tyranno submittit, ut à paucis se potẽtibus tueatur. An uis enarremus beatitudinem.) Hactenus, quomodo tyrannis fieret, docuit. nunc, postquã effecta sit, qualis existat ostendit, descriptis tyranni morib. sæuis & nefarijs, utpote qui ad dominationem, imperiumq́; occupandum referantur. Bellũ aliquod nititur.) Nimirum ut opes populi subditi attenuẽtur, quo poßit eum facilius domare. Consentaneũ est.) Nõ modò præstantes quosuis homines de medio tollit tyrannus: sed summam etiam curã, cautionemq́; ad id adhibet, ne aliqua ex parte ipsius dominatus periclitetur. Siquidem medici à corpore.) Ironicè dixit suprà, tyrannum ciuitatem bonis uiris purgare: nunc ironiam declarat, eius purgationis insalubritate ac pernicie demonstrata. Non temerè igitur tragœdia.) In Tragicos poetas tyrannicã uitam laudãtes inuehitur, quòd uitæ generi teterrimo adulentur: ut in Euripidẽ, qui uersum ea de re scriptum reliquit, à C. Cæsare, ut Suetonius scribit, frequẽter

usurpatum: Si uiolandum ius est, imperij causa maximè. Enimuero poetæ.) More suo Plato poetas insectatur acerrimè, quòd ut aliorum uitiorum, sic tyrãnidis prædicatores, autoresq; sint. Sed ne postquam huc.) Redit ad institutam tyranni descriptionem, id est, rapinas illius, furta, sacrilegia, crudelitatem, cæteraq; facinora commemoranda. Quid uerò si succenseat.) Id est, quid si populus sentiat opprimi se ab eo, quem tutorem libertatis suæ sibi præfecit? Hic filium uocat tyrannum ipsum, parentem uerò eius populum, qui illum sibi adiunxit tanquam defensorem. At noscet per Iouem tunc.) Populi stupiditatem notat egregiè, quòd se nimis incautè unius imperio subiecerit: quod subterfugere nequeat postea, si uelit. Hactenus igitur uitæ tyrannicæ mores, studiaq; descripta sunt.

ARGVMENTVM IN LIBRVM PLATONIS IX. de Republica.

ADhuc Socrates superiori libro incœptam tyrãni descriptionem persequitur. in primis autem de generibus uoluptatum, gradibusq; agit: ut doceat, quemadmodum pro cupiditatũ uarietate mutetur. resp. mutatis hominum moribus. Deinde tyranni mores, actus, sceleraq; omnia persequitur: nec in ipso tyranno id solum, sed in eius rep. etiam ostendit, quando alter alteri similis est. His ita propositis, omnes reip. formas iam enumeratas inter se confert. in quo duo extrema ponit, quibus reliqua interijciantur: unum bonum, id est, regnum: alterum malum, id est tyrannidem, quorum commodis & incommodis enumeratis, & inter se collatis, ad extremum epilogi loco suam omnem de iusticia sententiam ab exordio huius operis incœptam exponit: uidelicet, quid uerè iusticia, iniusticiaq; sit, quid utriusq; sit proprium, quomodo deniq; nostris animis insit.

PLATONIS DE REPVBLICA

LIBER NONVS.

Einceps considerandum restat, inquam ego, qua ratione uir tyrannicus ex populari fiat, qualisq; sit, & nunquid uitam ducat miseram, an beatam. Certè id reliquum est, inquit ille. Scis quid adhuc desiderem? Quid? Nondum sufficienter distinxisse uidemur, quot sint, & quales cupiditates. Ac nisi id constet, obscurior erit eius quod quærimus inquisitio. Opportunum uerò adhuc erit. Prorsus quidem. ac uide quid in eis nosse uelim: est autem tale. Earum uoluptatũ cupiditatumq; quę nõ necessariæ sunt, uidẽtur mihi quædam legibus repugnantes, omnib. inesse quidem: legibus autem & melioribus cupiditatibus pariter cum ratione castigatæ, in quibusdã hominibus uel omnino obsolescere, uel adeò reprimi, ut raræ admodum exilesq; reddantur: in alijs autem uehementiores frequentioresq; euadere. Quas potissimum istas uocas? Quę in somnis sæpius excitantur, quoties animi pars illa, quę rationis particeps, mãsuetaq;, & illius domina est, dormit: ferina autem & agrestis, cũ sit immoderato potu atq; pastu repleta, exultat, tentatq; excutere somnũ, & solitis libidinibus indulgere. Tũc quippe nihil est quod non audeat, ueluti soluta & libera omnibus uerecundiæ prudentiæq; præceptis: ut aut cum matre corpus miscere uideatur, aut cũ quouis alio homine uel Deo, sæpe & belua, atque etiam trucidare aliquẽ, & impiè cruentari, & à nulla prorsus uoragine abstinere: nec, ut breui complectar, ab ulla insania uel impudentia temperare. Vera nimium loqueris. At cum quis rectè moderateq; habens, quieti se tradiderit, ea parte animi, in qua est ratio, excitata & recta, saturataq; bonarum cogitationum epulis, & ad seipsam contemplando conuersa: ea uerò quæ uoluptate alitur, nec inopia pressa, nec satietate affluenti, ut quiescat maximè, neq; optimam partem illam aut gestiendo, aut mœrendo perturbet, sed sinat eã per seipsam solam ac purã cõsiderare, indagare atq; percipere quicquid ignotũ hactenus uel præsentium, uel præteritorum, uel futurorum: illa etiam tertia parte animi, in qua irarũ æstuat ardor, sedata atq; restincta, usqueadeò ut nulli infensa

quie-

quiescat: atq; ita, inquam, partib. quidem duab. pacaris, mēte uerò erecta, somno se comparet: tunc demũ mens pura ueritatē attingit, neq; insomniorũ uisa nefaria sese obijciunt. Sic prorsus existimo. Quid plura? Id summatim uolumus: Vnicuiq; inesse speciē quandam cupiditatũ diram, agrestē, atq; iniquam, atq; etiam in his qui inter homines maximè moderati uidentur. Quod in somnis fit manifestum. Num quid igitur dicam, & utrum consentias, tu uideris. Consentio equidē.

Recordare, qualem uirum esse diximus popularem. Erat autem is, qui ab ineunte ætate sub parco nutritus est patre, qui lucri cupiditati indulsit solũ: cæteras uerò non necessarias, sed ludi ornatusq; comites spreuit. Nonne ita? Ita prorsus. Cōuersatus deinde cũ elatioribus uiris, plenisq; libidinibus his quas modò narrauimus, declinare cœpit ad petulantiam omnem, eorũq; mores, paternæ parsimoniæ odio. Cũ uerò ingenio meliore esset quàm corruptores, utrinq; distractus, mediam nactus est utriusq; moris affectionē, moderatè utranq; secutus, ut ipse putat, neq; illiberalem neq; dissolutã uitam agens, ex paucorum potentiæ cupido mutatus in popularem. Erat utiq;, & est circa huiuscemodi uirũ hæc opinio. Pone rursus huius iam natu grandis filium, primis ab annis paternis moribus imbutum. Pono. Ponas iterum eadem huic accidere quæ patri cōtigerant, ut ad omne trahatur flagitium, & lasciuientis uitæ licentiam, quam tamen hi qui uiuunt, integram nominent libertatem: pater autem, alijq; domestici, istis cupiditatibus, quas in medio quodam esse diximus, suffragētur: alij item opem suggerant. Vbi uerò iam sperauerint uehementes illi incantatores, nutritoresq; tyrannidis, adolescentem se non aliter continere posse, amorem in eo aliquem quibusdam machinationibus excitent, præsidem tutoremq; ociosorum, & ad libidinem illi subministrãtium desideriorum, alatum certè, & ingentem fucum. Nunquid aliud amorem talium esse putas? Nihil aliud. Quando uerò circa ipsum susurrantes cupiditates aliæ, refertæ nidore, unguentis, coronis ac mero, resolutisq; consuetudinum talium uoluptatibus coaugent prorsus, aluntq; desiderium illud, atque ita fuco aculeum addunt: tunc iam hic animi præses furit omnino, dementiaq; feruet: atq; stipatus inde satellitibus, stimuloq; percitus, si quas intra se frugales & uerecundas opiniones cupiditatesq; offenderit, protinus extirpat, expellitq;, quousque temperantiam omnem animo eijciat, seq; noua insania repleat. Egregiè tyrannici uiri refers originem. Non'ne & olim hanc ob caussam amor tyrannus est dictus? Videtur planè. Et ebrius uir, ô amice, nonne tyrannicum gerit animum? Sanè. Quinetiam furiosus & extra se positus, non solum hominibus, sed & dijs imperare contendit, speratq; se id consequuturum. Vehementer. Tyrannicus autem, ô beate, uir reuera fit, quando uel natura uel studijs uel ambobus temulentus, amori obnoxius, furiosus euadit. Prorsus ita se res habet. Ita igitur talis uir, ut apparet, efficitur. Viuit autem quo pacto? Id uerò, ut aiunt qui iocantur, mihi tu dices. Dico equidem. Post hæc, ut arbitror, festis indulgent bacchanalibus, comessationibus, scortis, cęterisq; huiuscemodi omnibus, hi quorum tyrannus amor, intus animi incolens penetralia, regit omnia. Necesse est. Itaq; multæ profectò diesq; noctesq; uehementes cupiditates multorum indigæ pullulant. Multæ quidem. Citò igitur si qui prouentus extiterint, consumuntur. Quidni? Post hæc utique fœnora, & patrimonij dissipatio. Proculdubio. Quando uerò deficiũt omnia, necesse est cupiditates uociferari atq; conqueri, quę quidē frequentes ardentes que in nido animi delitescunt: eos autem ueluti stimulis quibusdam perculsos, libidinibus scilicet alijs, præsertimq; amore aliarum omnium tanquã satellitũ duce, iactari efferriq; ad explorandum si quis quic-

quam possideat, quod uel fraude surripi, uel ui eripi possit. Maximè. Quapropter coguntur uel undiq; usurpare, uel ingentibus stimulis & doloribus cruciari. Coguntur planè. Num quemadmodum nouę cupiditates ipsius adultæ, pristinas exuperarunt, & quæ illarum erant, usurpauere: ita & ipse iustum esse cēsebit, ut ipse iunior plus habeat quàm parentes: & si portionem suam consumpserit, paterna insuper eroget? Cur nō? Quod si parētes illi nequaquam permiserint, principio furari, eosq; decipere aggredietur. Omnino. Sin istud non poterit, rapiet iam, uimq; parentibus inferet. Sic arbitror. Ac si pater materq; senes, ô mirifice uir, resistant, repugnentq;, nunquid eos uerebitur, atq; ita se continebit, ut nihil agat tyrannicum? Patri equidē ac matri sic affecti hominis timeo. Per Iouem, ô Adimante, inquam ego, nunquid gratia nuper amatę cuiusdā cōcubinæ non necessariæ, amicā iam olim necessariāq; matrē, aut gratia speciosi alicuius nuper amati adolescētis non necessarij, deformem & necessariū senem patrem, & amicorum omniū antiquissimum, tibi uir talis uidetur uerberibus obiecturus, eosq; illis subiecturus, si eandem in domum induxerit? Per Iouē, omnino. Quàm beatum esse uidetur, tyrānicum filium genuisse. Non multum. Quid uerò? cum parentum supellectilis non sufficiet, in eoq; iam erit examen cōfertissimum uoluptatum, an non primò parietem alicuius perfodiet domus, uel nocte serius euntis palliū rapiet? deinde etiam templum aliquod expoliabit? atq; in his omnibus eas quas olim à pueritia de honestis & turpib. quasi iura quædam quibus iudicabatur, opiniones habuerat, illæ quę nuper seruitutem exierunt, tanquam satellites stipantes amorē, unà cum eo iam superabūt: quæ quondā dormiēte illo per insomnia tantū soluebātur, cū adhuc sub legibus paternisq; præceptis popularis in seipso institutus esset cōditione? tandem uerò amoris tyrannide irretitus, qualis rarò erat in somnis, talis semper erit uigilans? Nam cęde impia nulla abstinebit, nec ingluuie, nec facinore: sed tyrannicè in ipso amor omni cū licentia & transgressione uiuens, utpote qui solus sit dominus, subiectum sibi hominem tanquam ciuitatem imprudenter ad omnia rapiet: unde & seipsum & turbam suorum satellitum nutriet, partim extrinsecus ingressam ex improba quadam consuetudine, partim intrinsecus ex eisdem morib. ab ipso solutā & manumissam. Non'ne hæc talis hominis uita? Hæc prorsus. Ac si pauculi tales in ciuitate sint, reliqua uerò multitudo omnis modesta, quia istic locus non sit, profecti, tyrannum aliū stipabunt: acceptaq; mercede, sicubi ei bellum est, iuuabunt. Si uerò locus ipsis sit in eadem istic ciuitate, mala multa minuta committent. Qualia? Furabuntur, parietes perfodient, marsupia incident, expoliabunt prædabunturq;, sacra rapient, captos homines seruire cogent, necnon calumniabuntur quandoq; si dicendo ualēt, periurijsq; decipient homines, & muneribus corrumpentur iudices. Minuta hæc dicis mala, si pauci tales sint? Hæc quidem si ad maiora comparētur, dicuntur exigua. Atq; hæc omnia ad tyrannum comparata, malicia miseriaq; ciuitatis haudquaquam, ut prouerbio dici solet, ad scopum accedūt. Quoties enim in ciuitate tales multi reperiuntur, eosq; alij sequuntur multi, sentiuntq; ingentem suorum copiam, tyrannum procreant inscitia plebis, eum præ cæteris, qui inter illos ita est affectus, ut in animo suo tyrannum habeat potentissimum. Consentaneū id quidem. Tyrannus quippe is erit potissimus. Non'ne facile id fit, si cesserint omnes? Sin autem ciuitas tyranno huic obstiterit, tunc sanèis, quemadmodum in superioribus patrem matrem'que subegit, sic rursus & patriam pro uiribus subiget, alios inducens iuuenes, hisq; seruire coget olim sibi charā patriā matriamq;, ut more Cretensium loquar, tam educatione quàm habitu: atque is erit

cupi-

cupiditatis eius hominis finis. Sic prorsus. Non'ne isti tales priuatim fiunt, antequam dominentur? Principiò cum his conuersantur utplurimū, qui blandiuntur illis, & in omnib. assentantur. Ac si qua re indigeāt, idem & ipsi agunt, submittunt se, & quamcunq; gerūt personam tāquā domestici. Voti uerò cōpotes cum facti sunt, extraneos se esse declarāt. Et maximè quidem. Omnem ita ætatem agunt. Amici quidē nemini unquam, semper autē dominantes alicui, uel alicui seruientes. Libertatē uerò & amicitiam ueram nunquā ingenium tyrānicum gustat. Maximè. Non'ne huiusmodi homines iure infidos nominabimus? Iure. Quin etiā iniustos quàm maximè fieri potest, si modò in superioribus rectè inuicem, quale quid iustitia sit, concessimus. Rectè quidē. Concludamus igitur, qui sit uir pessimus. Est autem is qui talis est uigilans, qualem suprà figurauimus somniantem. Omnino. Talis utiq; fit, quisquis cum natura tyrannicus maximè sit, ut solus dominetur assequitur, & quò diutius in tyrannide uiuit, eò magis est talis. Ita necesse est, inquit Glauco, partibus respondendi susceptis. Quisquis iniquissimus apparet, & miserrimus apparebit: & qui diutissimè maximeq; potitur tyrannide, maximè & diutissimè iniquissimus reuera est, & miserrimus. Multis autem multa uidebuntur. Ita se hæc habere necesse est. Tyrannicus uir ciuitati tyrannide oppressæ simillimus, Popularis uir populari, cæteriq; similiter. Quid ni? Sicut se habet ad ciuitatem ciuitas uirtute & felicitate, ita uir quoq; se habet ad uirum. Nihil prohibet. Quomodo se habet tyrāno subiecta ciuitas ad eam quę regi paret, qualem primò descripsimus? Contrà omnino. Nam una quidem optima, altera pessima. Haud interrogabo quam dicas. Constat enim. Verùm de beatitudine atq; miseria eodem modo an alio iudicas? Neq; uerò tyrānicæ ciuitatis speciem admiremur, ad solum tyrannum respicientes, aut ad eos paucos qui cum eo rerum potiuntur: sed ut decet omnem penitus ciuitatem ingressi, lustremus singula, & ad cuncta conuersis oculis feramus sententiā. Probè admones. Constat autē, apud quemlibet nullam ciuitatem tyrannide pressā esse miseriorē: nullamq; rege gubernata, beatiorem esse. Si idem circa uiros obseruari iuberem, num rectè prçciperem? uidelicet si censeam ei iudicium permittendum, qui cogitatione possit tyranni mentem irrepere, ac mores penitus introspicere, neq; ut pueri solent, exteriora intuēs obstupescat, dum tyrannicam illam aspicit pompā, quam procul illi intuentibus frequenter ostentāt, sed perspicaciter iudicet: si inquam, cum nobis audiendum cēseam, qui discernere ualeat, quiq; unà & habitauerit, & domesticis actionib. interfuerit, tum qui nouerit, quo pacto erga familiares singulos ille sit affectus. nam in his maximè qualis sit appareat, omnem scilicet tragicum exutus apparatum, rursusq; popularibus in periculis: hęc omnia dignoscentem si iubeam declarare, quo pacto se ad alios tyrannus habeat, quod ad beatitudinem miseriamq; pertinet, nunquid rectè iuberem? Rectè admodum & ista iuberes. Vis'ne fingamus & nos ex eorum numero esse, qui iudicare possint, atq; illis adhæserint, ut aliquē habeamus qui ad ea quæ interrogamus respondeat? Volo equidem. Age itaq;, sic cōsidera similitudinem, memoriam repetens & ciuitatis, & uiri, atq; ita sigillatim uicissimq; utriusq; affectus animaduerte. Dic quales. Principiò, liberam ciuitatem tyrannicam dices, an seruam? Maximè omnium seruam. Attamen in ea dominos ac liberos inspicis. Planè, sed exiguum quidem istud: uniuersum uerò, ut ita dicam, in ipsa & præstantissimum genus, turpiter ac miserè seruū. Si igitur ciuitati uir similis, necesse est in illo eundem esse ordinem, multaq; illiberalitate & seruitute eius animum opprimi, easq; animi partes seruire, quę præstantissimę sunt: exilem uerò partē, ignauissimā demētissimāq; dominari,

minari. Necessarium. Quid porrò? Seruum an liberum huiusmodi animũ appellabis? Seruum. Atqui serua & tyranno subdita ciuitas, minimè quæ uult agit. Nimirum. Tyrannicus igitur animus minimè quæ uult efficiet, ut sic de toto animo dicam: sed stimulo semper percitus uiolẽto, perturbatione pœnitentiaꝗ redũdabit. Quid ni? Tyrannicã ciuitatem, diuitẽ ne, an pauperẽ esse necesse est? Pauperem. Animum quoque tyrannicum, mendicum semper & inexplebilẽ necesse est esse? Est ut dicis. Metu uerò sollicitari, an non necessarium est ciuitatem talem, talemꝗ uirum? Valde. Lamentationes præterea, suspiria, fletus, angustias censes in alia ciuitate frequentiores te reperturum? Nullo pacto. In homine insuper alio talia quædã plura inesse putas, quàm in tyrãnico isto, qui cupiditatib. amoribusꝗ insanit? Quo'nam pacto? Profectò ad hęc respiciens omnia, cęteraꝗ generis eiusdem, ciuitatem tyrannicam ciuitatum omnium esse miserrimam iudicasti. An non rectè? Summopere. Verùm de uiro rursus tyrannico quid ais, quoties eadẽ hæc animaduertis? Longè cunctorum dico hunc esse miserrimum. Hoc non rectè dicis. Quamobrem? Nondũ hic est, ut arbitror, talis maximè. Quis ergo? Iste forsitan tibi hoc miserior esse uidebitur. Quis inquã? Qui cũ natura tyrannicus sit, uitam non agit priuatam, sed est infelix, & forte quadam eò deducitur, ut tyrãnide potiatur. Ex his quæ dicta sunt, uera te loqui cõiecto. Ita est. Verùm talia quędam non opinari oportet, imò uerò diligentissimè ratione tali inuestigare. De maximo enim quodam nobis disceptatio est, bona scilicet uita, ac mala. Scitè. Attendite itaꝗ, si quid dicam. Videtur enim mihi ex his de hoc esse considerandum. Ex quibus? Ex unoquoꝗ scilicet priuatorũ, quotcunꝗ ita diuitijs abundant, ut multa habeant mancipia. Isti nanꝗ id tyrannis habent simile, quòd multis imperant. Interest autem, quòd tyrannus pluribus dominatur. Interest utiꝗ. Nosti quòd hi securi cum familia uiuunt, neꝗ famulos metuunt? Nempe. Quid enim metuant? Nihil. Sed nunquid causam tenes? Equidem, quoniam uidelicet ciuitas uniuersa singulis priuatorum succurrit. Præclarè loqueris. Quid si quis deorum uirum unum, cui quinquaginta uel plura mãcipia sint, educat è ciuitate unà cum uxore ac liberis, constituatꝗ in solitudine cum rebus suis omnibus, atꝗ mancipijs, ubi liberorum hominum nullus ferre huic auxilium possit: quali eum & quanta formidine uexatum iri existimas, ne fortè mancipia ipsum & filios & uxorem interimant? Summa, ut arbitror. An non cogetur seruis quibusdam blandiri, polliceriꝗ multa, & manumittere, cum sibi nihil opus sit? Vnde & ad ministros suos ipse adulator erit. Cogetur penitus uel ita facere, uel perire. Quid? si alios adhuc Deus in ea regione disposuerit, proximos illi complurimos, qui nequaquam sustineant ut alter alteri dominetur, ac si quidem deprehẽderint sibi dominium uendicantem, supplicijs extremis afficiant? Deteriorem admodum eius conditionem fore censeo, si hostium uallo includatur. An non tali quodam carcere clausus est tyrannus, natura talis existẽs, qualem in superioribus explicauimus, multis uidelicet diuersisꝗ timoribus & amoribus agitatum? Cum uerò ingenio sit apprimè cupido, huic soli neꝗ egredi usquam licet, neꝗ inspicere quæ liberis hominib. lubitum est: sed intra ædium parietes formidosus ueluti mulier commoratur, inuidens ciuib. alijs si quis extra mœnia spaciatur, & boni quicquam spectat. Sic prorsus. An non ab huiuscemodi malis plura insuper incurrit uir ille, qui malè seipsum gubernans, quem & tu modò miserrimum iudicabas tyrannicũ, haudquaquam priuatus uiuit: sed fortunæ ui quadam, ut tyrannidem exerceat, cogitur: cumꝗ sibijpsi imperare nõ possit, alijs imperare contendit? perinde ac si quis imbecillo corpore, & suis se uiribus

uiribus non sustinente, cogat ut quietem agat secũ ipse nunquã, sed aduersus alia corpora certet ac pugnet. Simillima inducis, ô Socrates, atq; uerissima. Nónne igit, ô amice Glauco, miserabilis omnino hæc est conditio, duriorq; uita est hominis nacti tyrannidẽ, ea uita quam tu suprà durissimam iudicabas? Valde. Est autem re ipsa, quamuis alicui non uideatur: uerè tyrannus uerè seruus, extremæ adulationi seruitutiq; astrictus, libidinis nequissimorum hominum adulator: qui appetitus suos explet nunquam, sed plurimis indiget semper, atque inops reuera esse apparet, si quis penetralia animi ipsius inspexerit. Pauore quinetiam perpetuò territus, & solicitudine angustiaq; uexatus, si modò ciuitatis eius statui cui præest, ipse est similis. Similis autem existit. An non? Et maximè quidem. Præter hæc uiro huic illa etiã tribuemus, quæ antea memorauimus, quòd necesse sit eum & esse prius, & postea multo magis, cum tyrannidem est adeptus, inuidum, iniustum, expertem beneuolentiæ, impium, omnisq; nequitiæ sentinam ac fomitem fieri: ex hisq; cunctis esse miserrimum, atq; alios etiam qui adhærent ipsi, similes reddere. Nullus mentis compos hic contradixerit. Age, quemadmodum iudex omnia circumspiciens de singulis iudicat: ita tu in præsentia proferas, qui tuo iudicio primus beatitudine, qui secundus: cæteros'que gradatim, qui in numero quinq; sunt, enarra: regium, honorifici imperij studiosum, paucorum potentiæ cupidum, popularem, atque tyrannicum. Ac facile iudicium istud. Nam uelut sim ingressus, istos quasi choros uirtute & prauitate, beatitudine, & huic contrario, inter se comparo atque iudico. Num præconem conducemus? an ego hęc potius pronunciabo? Aristonis filium iudicasse, uirũ optimum & iustissimum, esse beatissimum: eumq; esse dixisse hominem maximè omnium regium, seq; ipsum regentem. pessimum uerò & iniquissimum, esse miserrimum: talemq; eum esse, qui maximè tyrannus sit, seq; ipsum & ciuitatem tyrannide premat? Ita sit promulgatum. Nunquid adijciam, siue lateant sic affecti homines, siue non lateant homines pariter atq; Deos? Adijce. Esto igitur. etenim una hæc demonstratio sit. secundam uerò si uidetur, hanc cõuenit intueri. Quæ'nam ista? Postquam, sicuti ciuitas tres in species diuisa est, ita & cuiusq; anima trifariam diuidetur, ut arbitror: atque hinc demonstratio secunda nascetur. Quæ'nam? Hæc. Cum tres animæ partes sint, tres quoque uoluptates esse uidentur, sua cuiusq; partis propria. Cupiditates quoque totidem, & principatus. Quò pacto? Partem unam dicimus, qua homo discit. Alteram, qua irascitur. Tertiã uerò, propter uarietatẽ uno nõ potuimus proprio ipsius uocabulo nominare: sed ex eo quod in se continet maximum uehementissimumq;, concupiscibile appellauimus, propter uehementiam earum cupiditatum quæ ad cibum potumq; & uenerea rapiũt, & ad ea quæ ista sequuntur: nec non auarum cognominauimus, quoniam pecunijs maximè huiusmodi cupiditates explentur. Rectè. Ac si uoluptatem, affectumq; eius lucri dixerimus esse, in unam maximè summam reducemus orationem, ut aliquid nobis certum ipsi significemus, quoties id ipsum partem hanc animę dicimus. Atque si totum hoc, pecuniarum & lucri cupidum nominemus, rectè admodum appellabimus. Mihi quidem ita uidetur. Quid uerò? Irascendi natura nónne ad potentiam, uictoriam, gloriam, trahit tota? Magnopere. Si igitur eam contentiosam ambitiosamq; appellabimus, nunquid rectè? Rectissimè. At uerò partem illam qua discimus, constat cuiq;, omnẽ ad ueritatem inuestigandam semper anniti, pecuniarumq; & gloriæ minimã curam habere. Omnino. Si tertium hoc discẽdi cupidum & philosophum nominabimus, haud ab re erit nomen impositum. Est ut ais. Nónne dicimus, in animis quorundam unam illa

rum partium dominari, in alijs aliam, quancunq; contigerit? Dicimus. Propterea dicimus tria hominum prima genera esse, philosophum, contentiosum, auarum. Prorsus. Voluptatum quoque species tres hisce subiectas, cuique suam. Omnino. Si unumquemq; istorum seorsum interroges, quæ uita istarum dulcissima, suam quisq; cæteris anteponet. Auarus quidem lucri ipsius comparatione, honorum uel disciplinarum oblectamenta nullius existimabit, nisi quid forsan ad argentum conferant. Vera loqueris. Ambitiosus autem, quæstus delectationem molestam putat, rursusq; eam quæ discendo percipitur, nisi doctrina inanem & umbratilem hominum pariat gloriam. Ita res se habet. Philosophum quoq; ponamus cæteras uoluptates floccipendentem, dum eas ad iuge discendi gaudium, quo ipse fruitur inuestiganda ueritate, comparat: cæteras autem non necessarias uocantem, quia illas secuturus non sit, nisi necessitas cogat. Bene id nosse oportet. Quando igitur cuiusq; uitæ uoluptates, ipsaq; uita in contentionem uenient, non de hoc quod est honestius aut turpius uiuere, uel melius, aut deterius, sed de suauiori pacatioriq; uitæ statu, qua ratione discernemus cuius sit sententia uerior? Haud satis habeo quid respondeam. Sic autem animaduerte. Quã nam iudicare oportet, quæcunq; rectè dijudicanda sunt? Nonne peritia, prudentia, ratione? An habet quisquã alia, quibus melius iudicet? Nullo modo. Attende igitur: Cum tres sint, quis nam horum maximè expertus est omnes quas narrauimus uoluptates? Vtrum auarus discendo qualis sit ueritas, magis tibi uidetur expertus discendi iucunditatem, quàm philosophus lucri? an potius contrà? Permultum interest. Philosophum nanq; necesse est uoluptatem alterius à pueritia degustasse: auarum autem haudquaquã necesse est in ueritatis inuestigatione quanta insit oblectatio percepisse, expertumque fuisse. Imò uerò si nitatur, non facilè istud assequitur. Longè igitur auaro philosophus utrarumque uoluptatum experientia præstat. Longè. Ambitiosus uerò, nunquid magis sapientię quàm philosophus honoris oblectamenta gustauit? Honor quidem omnes eos sequitur, si propositum sibi officium exequantur. Etenim diues à multitudine honoratur, & fortis & sapiens. Quapropter omnes, quãta prouenit ex honore uoluptas, usu ipso intelligunt: quanta uerò sit in ueritatis contemplatione suauitas, solus philosophus sentit. Igitur quantum ad experientiã attinet, optimè philosophus præ cæteris iudicat. Valde. Quinetiam unà cum prudẽtia solus erit expertus. Nihil prohibet. Præterea organum illud per quod iudicandum est, non auari aut ambitiosi hominis, sed philosophi est instrumentum. Quale istud? Per rationes enim esse diximus iudicandum. Diximus. Rationes autem precipuè philosophi sunt instrumenta. Patet. Si diuitijs lucroq; optimè unumquodque iudicaretur, quæ laudaret uel improbaret uir quæstui deditus, necesse esset hæc esse uerissima. Penitus. Si autem honore, uictoria, fortitudine, quæ ambitiosus & ad uictoriam ardentissimus iudicaret. Constat. Postquam uerò experientia, prudentia, ratione, necesse est quæ philosophus, & rationũ uir studiosus laudat, esse uerissima. Quare cum tres uoluptates sint, uoluptas partis eius qua discimus, erit utiq; suauissima: eiusq; dulcissima uita, in quo hæc pars dominatur. Nihil obstat. Nempe philosophus, apud quẽ uerè iudicandi est autoritas, suam laudat uitam. Quam uerò secundam esse uitam, aut quam secundam uoluptatem arbiter ille ponat? At cõstat, quòd bellicosi ambitiosiq; hominis. Propinquior enim illi hæc quàm auari. Postremam igitur lucri cupidi uitam locare uidetur. Quid ni? Duo hæc itaq; sibi inuicem ita succedunt, bisq; iustus iam uicit iniustum. Tertium uerò Olympicorũ ritu, seruatori & Olympio Ioui tribuens, contẽplare nullius præterquam

terquam prudẽtis uoluptatem ueram prorſus exiſtere, neque ſinceram, ſed umbratilem atque inanem, ut ego ex ſapiẽtum aliquo audiſſe mihi uideor: atque hic erit grauiſsimus iniuſti caſus atq; ruina. Mirum in modum. Verùm quo pacto iſtud ais? Ita certè inueniam, te reſpondente perquirens. Quære. Dic obſecro, nónne dolori contrariam dicimus uoluptatem? Dicimus. Medium quinetiam quoddam ponimus, quod neq; lętari eſt, neque dolere? Ponimus. Et cum medium ſit, quietẽ uacationemq́; animi ab utroq;. Nónne ita hoc dicis? Ita planè. Meminiſti qualia eſſe ſolent ægrotantium uerba, dum morbo laborant? Qualia dicis? Nihil eſſe dulcius ſanitate, ſed eos latuiſſe aiũt quàm dulce id ſit, antequam ægrotarent. Recordor equidem. Nec non acerbiſſimis dolorib. uexatos homines exclamantes audis, nihil eſſe dulcius quàm eà afflictione uacare. Audio. Quinetiam alijs permultis huiuſmodi afflictionibus cruciatos homines audis, dum cruciantur, uociferantes, aſſerentesq́; dulciſsimum eſſe nullo dolore affici, pręſentiq́; moleſtia eſſe liberum: non autem dicunt dulciſsimum eſſe lętari. Nempe hæc illis quies tunc fortè gratiſsima. At uerò cum lętari quis deſinit, uoluptatis ceſſationem illam moleſtam exiſtimabit? Fortè. Quies igitur illa quam paulo antè utrorumq; mediam eſſe diximus, quandoq; utraque erit, tum dolor ſcilicet, tum uoluptas. Videtur. Num fieri poteſt, ut quod neutrum eſt, ſit utraque? Non, ut arbitror? Atqui quando in animo uoluptas eſt, aut dolor, ambo motus quidam inſunt? Vtrq;. Tertium uerò illud quod neq; dolor eſt, neq; uoluptas, nónne quies aliqua & iſtorum medium eſſe nuper apparuit? Planè. Quo pacto igitur rectè putabimus, non dolere quidem ſuaue: non lætari uerò, acerbum eſſe? Nullo. Iſtud igitur non eſt, ſed apparet, ſi ad moleſtum quidem conferas, iucundũ, ſi ad iucundum uerò, moleſtum: idq́; tunc medium eſt, & quies, Neque uiſa huiuſmodi ueri quicquam de uoluptate nobis offerũt, ſed deceptione quadam proueniunt. Sic monſtrat ratio. Vide igitur uoluptates, quæ dolorem nullum ſequuntur: ne ſæpius id in pręſenti diſputatione ita natura cõparatum exiſtimes, ut uoluptas quidẽ doloris, dolor uerò uoluptatis priuatio ſit. Quorũ, inquit, & quas uoluptates dicis? Multę quidem & alię ſunt, ſed pręſertim, ſi animaduertere uis, uoluptates quæ circa olfactum fiunt: hæ nanq; nullo prius antecedente dolore, repentè ingentes proueniunt: & cũ ceſſant, dolor eas nullus ſequitur. Veriſsima narras. Ne credamus igitur, doloris ceſſationem, puram uoluptatem eſſe: neq; dolorem, uoluptatis abſentiam. Non. At uerò earum quæ per corpus ingrediuntur in animum, uoluptatesq́; dicuntur, fermè maximę quæq; ac plurimæ tales ſunt, ut dolorum liberationes ſint. Sunt profectò. Et quæ circa hæc futura ab expectatione naſcuntur, pręguſtationes quædam uoluptatis atq; doloris, eodem modo ſe habent. Eodem. Scis quales hæc uoluptates ſunt, & cui maximè ſimiles? Cui? Putas aliquid in natura eſſe ſupremum, infimum, medium? Equidem. Cenſes aliquem cum ab infimo ad mediũ fertur, aliud arbitrari quàm ad ſummum aſcendere? & dum ſtat in medio, deflectitq́; oculos illuc unde uenerat, alibi eſſe opinari quàm in ſupremo, cum id quod reuera eſt ſummum non cernat? Per Iouem, non aliter hominem talem opinaturum exiſtimo. Si iterum deferatur, deorſum ferri opinabitur, ac uerè putabit? Quidni? Nónne hæc illi eam ob cauſam contingunt omnia, quia nondum expertus eſt quid uerè ſupremum ſit, quid medium, quid uerè infimum? Manifeſtum eſt quidem. Nunquid ergo miraberis, ſi ueritatis imperiti homines, tum de multis alijs non rectè ſentiunt, tum etiam circa uoluptatem & dolorem, horumq́; medium ſic afficiuntur, ut quoties in dolorẽ incidunt, uerè iudicent, doleantq́; reuera: quoties uerò à dolore ſurgunt

in medium, & repletionẽ & uoluptatem assequi arbitrentur? Et quemadmodum qui iuxta nigrum, solum aspiciunt fuscum, quoniam non uident album, clarissimũ illud existimant: ita & qui doloris uacuitatẽ comparant cum dolore, ueram autem experti nõ sunt uoluptatẽ, iudicando decipiantur? Per Iouem, non istud mirabor equidem. Imò uerò si contrà eueniret, potius mirarer. Sic autem considera. Nónne fames ac sitis et cætera generis eiusdem, uacuitates quædam sunt corporis ipsius habitudinis? Quid ni? Ignorãtia uerò & imprudentia uacuitas quædam est habitus animi. Maximè. Impletur autem & illud, dum alimẽta capit, & hic dum intelligentiam. Quid ni? Quæ'nam repletio uerior? Vtrũ quę per ea fit quę magis uerius'q; sunt, an quæ per alia? Quæ per ea quæ magis sunt. Quæ'nam censes purioris esse substantiæ? Nunquid cibi, potus, obsonij, alimentorumq; quorumcunque genera? An ueræ opinionis species, scientięq; & mentis, summatimq; uniuersæ uirtutis? In hunc autem modum iudica. Quod inhæret semper simili, immortaliq; & ueritati, ac etiam tale existit, & in tali quodam fit, magis esse tibi uidetur: an illud potius, quod re nunquã simili atq; mortali, necnon est tale, & in tali quodam efficitur? Longè pręstat, quod semper simili est cognatum. Essentia utiq; rei semper similis, nunquid essentiæ magis est ꝙ scientiæ particeps? Non. An ueritatis? Neq; hoc. Sin autem ueritatis minus, nónne & essentiæ? Necessarium est. Nónne communiter omnia circa corporis cultum genera minus ueritatem essentiamq; participant generibus his quæ circa animi cultũ uersantur? Minus. Numquid & corpus similiter minus ꝙ animus? Et corpus. Nónne quod repletur his rebus quę magis uerius ꝙ existunt, quod'ue magis uerius'q; existit, magis quoque repletur, quàm quod his rebus impletur quæ minus sunt, ipsumq; est minus? Quid prohibet? Si ergo repleri rebus naturæ cõsentaneis, est iucundum, ipsum utiq; quod reuera uerioribusq; rebus impletur, naturalius ac uerius uera afficit uoluptate. Quod autẽ ea quæ & minus sunt, & minus uera sunt, accipit, minus uerè firmitér ue repletur, fallaciorisq; et falsioris uoluptatis particeps. Necesse est omnino. Homines igitur prudentiæ uirtutisq; expertes, & epulis rebusq; similibus dediti, deorsum feruntur, rursusq; ad medium usq; perueniunt, & circa hæc per omnem uitam oberrant: super hęc uero emergunt nunquam, & quod uerè summũ est, nequaꝙ suspiciunt, neq; ad supera euehuntur, neq; uera ulla re quandoq; fruuntur, neq; stabilem puramq; gustant uoluptatem: sed ueluti pecora humũ proni spectant, uentriq; obedientes pascendo coeundoq; ætatem conterũt: proq; his rebus uberius potiũdis calcibus inter se & cornibus ferreis, unguibusq; decertãt, sese inuicem ob inexplebilem libidinem trucidantes, utpote qui neq; uerã & firmã sui partẽ, neq; pabulis ueris implent. Omnino ô Socrates, uulgi uitã quasi quodam pandis oraculo. Hos necesse est uoluptates doloribꝰ mixtas prosequi, quæ simulachra uoluptatis uerę & umbræ sunt, usqueadeò inuicẽ doloris comparatione mutua inquinatę, ut & uoluptates & dolores ex ea comparatione uehementiores appareant, amoresq; ipsarũ huiusmodi uoluptates rabidos insipientibus pariant, inflammentq; ad pugnam: quemadmodum Stesichorus Troianos inquit ueræ ignaros Helenæ, de imagine ipsius inuicem decertasse. Necessarium est omnino ita id se habere. Quid uerò circa irascẽdi naturam? Nónne & alia quędam horum similia cõtingant necesse est, quando quis id ipsum peragit, uel inuidia propter ambitionem, uel uiolentia propter contentionis cupiditatem, uel ira propter morum difficultatem absq; ratione ac mente sequens honoris, uictoriæ, iræq; expletionem? Talia necesse est & hic fieri. Asserere igitur audeamus, quod & circa partẽ quęstus auidã, & aliam uictoriæ studiosam, quęcunq; appetitiones tales

tales sunt, ut scientiæ rationiq; obtemperent: easq; uoluptates sequantur & capiant, quas ratio ipsa concedit, uerissimas utique uoluptates, quoad earum natura uerarum uoluptatum est capax, adipiscentur, quippe cum pareant ueritati, ac insuper sibi proprias uoluptates percipiãt: si quidem quod cuique optimum, id & maximè proprium. Proprium maximè. Quando igit͂ totus animus cum ea parte in qua est philosophia, procul ab omni seditione cõspirat: tunc euenit ut quęque pars officio suo fungatur, & iusta sit, & proprias sibi uoluptates atq; optimas, adde quo ad fieri potest uerissimas, consequatur. Valde. At uerò cum partium reliquarum aliqua superat, id protinus euenit, ut neq; ipsa sui propriam reperiat uoluptatem, & partes alias cogat alienam minimeq; ueram uoluptatẽ sequi. Sic accidit. Nónne quæ longissimè à philosophia rationeq; distant, maximè talia quædã efficiunt? Prorsus. Longissimè autẽ distat à ratione, quod & à lege & ordine. Videlicet. Longissimo autẽ interuallo seiunctæ esse uisę, cupiditates illæ amore ardentes atq; tyrannicæ. Omnino. Minimo aũt discrepare apparuerunt regiæ appentiones, & moderatę. Ita. Tyrannus igitur à uera et propria uoluptate procul admodum erit: Rex autem illi quàm proximus. Necesse. Amarissimã ergo tyrannus uitam aget: Rex uerò dulcissimam. Necesse id prorsus. Scis'ne quanto uiuit tristior rege tyrannus? Sciã certè, si dixeris. Cum tres cupiditates sint, & una quidem legitima sit, adulteræ duæ, adulterarũ tyrannus suprema sortitus fastigia, dum legem fugit & rationem, seruis quibusdam & satellitibus uoluptatibus se commiscet, & q̃ longissimo interuallo à uoluptate legitima sit seiunctus, haud facilè aliter, nisi forsan hunc in modũ exprimi potest. Quemadmodum? Ab homine paucorum imperij cupido, tertius apparuit esse tyrannus. Medius nanq; istorũ uir popularis erat. Ita est. Cum tertio itaq; uoluptatis, quod ueritatẽ quidem attinet, simulacro post illum congreditur, si uera in superioribus diximus. Sic est dicendũ. Quinetiam paucorum potentiæ deditus, tertius à rege est, si in eodem optimatem ac regem locamus. Tertius utiq;. Tripli igitur triplum, numero quidem à uera uoluptate tyrãnus distat. Apparet. Planum itaq; simulacrum secundũ longitudinis numerum tyrannicæ uoluptatis est. Prorsus. Secundũ potentiam uerò & tertium augmentum, manifestum est quanto discrepet interuallo. Manifestum quidem computatori. Si quis conuerso ordine quantum uoluptatis ueritate superat rex tyrannum quæsiuerit, peracta multiplicatione, inueniet regem uitæ dulcedine superare tyrannum, et tyrannum uitę amaritudine regem, gradibus uigintinouem & septingentis. Mirabile nimium interuallum hoc inter iusti & iniusti uiri uitam, quo ad uoluptatem atq; dolorem, cumulauisti. Verus hic certè & cõueniens uitis hominum numerus: siquidem ipsis cõueniunt dies, noctes, mensesq; & anni. Conueniũt quidem. Atqui si in tantum uoluptate bonus iustusq; uir malum & iniustum exuperat, mirum certè est, quanto etiam magis ornamento, decore, uirtuteq; uitæ exuperabit. Mirũ certè. At enim postquam huc disputando deuenimus, repetamus quæ à principio dicta sunt, ex quibus ad ista delati sumus. Dictum quãdoq; fuit, iniustè agere illi prodesse, qui cum omnino iniustus sit, iustus tamen existimatur: an non ita dictum? Ita. Ad hæc igit͂ ita in præsentia differamus, postquam unà conuenimus, quam uim & iusta et iniusta habeat operatio. Quo pacto? Imaginem animę figuremus, ut qui illa dixit, qualia dixerit, recognoscat. Qualem? Talem aliquam, quales quondã memorantur fuisse naturæ Chimeræ ipsius, Scyllæ & Cerberi, & aliæ multæ, in quibus feruntur uariæ in eodem formæ congenitæ. Feruntur quidem. Finge itaq; figuram unam bestiæ uariæ admodum, & capita circũ multa habentis, capita inquã

partim beſtiarum domeſticarum, partim agreſtium, quæ & permutare & producere ex ſe hæc omnia poſsit. Noui pictoris artificium narras, tamē cum ad fingendū ſermo quàm cera facilior ſit, fingatur. Vnam prętereahis adiunge ſupernè leonis formam: huic unam inſuper hominis. Et ampliſsimū quidē primùm ſit, anguſtius uerò ſecundum, atq; tertiū. Facilia quidem iſta, quare & formata ſint. Coniunge igitur hæc tria, ut ad unum conficiendum inuicē cohęreſcāt. Iuncta ſunt. Circumpone extrinſecus ipſis hominis unius imaginē, ut illi qui nequeat interiora inſpicere, ſed exterius duntaxat cernat operimentū, unum animal, homo ſcilicet uideatur. Circūdedi. Dicamus itaq; illi qui aſſerit prodeſſe homini huic iniuſtè agere, iuſtè uerò uiuere nequaquā prodeſſe: eum nihil aliud aſſerere niſi ꝓdeſſe illi, ut beſtiā illam multiplicē paſcat & leonē, & fortiorem illam, leonemq; efficiat: hominem uerò perire fame permittat atq; eneruet, uſqueadeò ut propter imbecillitatem trahatur, quocunq; cætera illa rapiunt, neq; alterū cum altero manſuefaciat, inuicèm ue conciliet, imò ſinat ſingula ſe inuicem morſibus lacerare, ac pugnantia mutuò deuorare. Omnino hæc diceret, quiſquis laudaret iniuriā. Ergo ſi quis dicat officia iuſta prodeſſe, hæc agenda dicendaq; monebit, ex quibus homo ille huiuſmodi animalis interior, ſummā potentiam cōſequatur: ſeręq; illius pluribus capitibus redimitæ, tanquam colonus curam habeat, domeſtica quidem capita fouens, irrigans & nutriens, agreſtia protinus amputās, dum leonis naturam ad hoc adiutricem accipit, communiterq; curat omnia, & inuicē mutua beneuolentia ſibi conciliat. Profectò hæc ait, qui iuſtum laudat. Omni itaque ratione qui iuſta laudat, uera loquitur: qui uerò iniuſta, mentitur. Nam & quoad uoluptatem, & quoad decus, & quo ad emolumentum, iuſti laudator uera pronūciat: uituperator autem neq; ueri quicquam affert, neq; nouit quod improbat. Nullo modo, ut mihi quidem uidetur. Mitibus itaque uerbis illi perſuadeamus (neq; enim ſponte delinquit) ſic interrogantes: O beate uir, nonne & honeſta uitæ inſtituta, & turpia, ob talia quædā eſſe dicimus? Honeſta quidem, quæ partem naturæ ferinam homini, imò fortaſsis diuino ſubijciunt: turpia uerò, quæ agreſti domino mancipant manſueta. Conſentiet, nec ne? Conſentiet, ſi mihi crediderit. Eſt' ne aliquis, cui proſit ex hac ratione iniuſtè aurū uſurpare: ſiquidē accidit, ut dum accipit aurū, præſtātiſsimam ſui partē ignobiliſsimæ ſeruire compellat? Etenim ſi accipiens aurū, filium ſuū uel filiam mancipiū efficeret agreſtiū & improborum hominū, haudquaquā accepiſſe prodeſſet, neq; etiam ſi multū caperet: ſin autē partē ſui diuiniſsimā parti prophaniſsimæ ſceleſtiſsimæq; ſeruire cogit, neq; miſericordia tangitur, nònne erit miſer? ac multo cū grauiori ſui pernicie, auri muneribus eſt corruptus, ꝙ Eryphile, quæ ut perderet uiri ſui uitā, monile illud accepit? Valde quidem, ut ego tibi pro illo reſpondeā. Nònne & intemperantiam olim appellatā tali quadā de cauſa putas, quoniā in ea, dira illa ingensq; & multiplex fera ultra quàm deceat uagatur? Patet. Contumacia uerò & inſolentia improbatur, quando leoninum & ſerpentinum illud genus ita ſuperat, ut præter omnem modeſtiā inualeſcat? Prorſus. Delicata uerò mollicies in huius ipſius libera nimiū relaxatione, quādo in ipſo timiditatem & ignauiā procreat, reprehenditur? Quid ni? Aſſentatio inſuper, illiberalitaſq;, cum aliquis hunc ipſum animoſitatis uigorem turbulentæ multiplicisq; beſtiæ ſubmittit, ac propter quæſtum, eiuſq; inexplebilem cupiditatem deijcit, atq; ita à primis annis aſſueſacit, ut ex leone in ſimiam uertatur. Magnopere. Mechanicus uerò mercenariuſq; affectus cur infamis habetur? Tunc certè hæc in nobis infamia ſunt, quando quis partis optimæ ſpeciem natura ſortitus eſt imbecillā, adeò ut beſtijs quæ in eo ſunt, dominari

nari non posit: colere uerò tantum & posit & studeat, & earum blanditias solum nosse. Videtur. Nónne ut huiusmodi uir à tali quodam duce regatur, à quali & optimus quisque regitur, seruum ipsum esse debere dicimus optimi uiri, diuinumque in seipso imperatorem habentis: neque ad subiecti iacturam, parere illum debere superiori censemus, quemadmodū de subditis omnibus Thrasymachus existimabat: sed quia præstat cuique, diuino sapientique principi subijci, maximè quidem si talem in seipso principem habeat: si non habeat, principi huic saltē exteriori: ut omnes simus, quoad fieri potest, cōsimiles & amici, eidem principi subiecti? Rectè nimium. Perspicuum quidem ex lege fit, quòd tale quiddam ipsius est cōsilium, cum omnibus ciuibus æquè prospiciat: tum illud etiam in pueros imperiū idem ostendit, quo prohibentur sui iuris esse tantisper dum & in ipsis, quemadmodum in ciuitate, Rempublicā constituamus: optimamque ipsorū partem colentes, ex optima nostri parte exterioris huius principis loco similē quēdam in ipsis custodem sibijpsi imperantem creemus, ac tum demum liberos esse permittamus. Constat planè. Qua igitur ratione, ô Glauco, prodesse alicui asseremus iniustè uel intemperatè, uel turpiter aliquid facere, ex quibus operibus deterior erit, dum pecunias ampliores, aut aliam quamuis potentiam consequetur? Nulla. Quo pacto iniurianti prodesse dicemus, ut & lateat omnes, & non det pœnas? Nónne qui latet, etiā fit deterior? hominis autem deprehensi, castigatique, pars illa ferina sedatur & mansuescit, domestica uerò pars liberatur. Et animus totus in naturam optimam restitutus, eo preciosiorem sumit habitū, temperantiam & iusticiam cum prudentia adipiscens, quàm corpus cum robur & formam tum sanitatem consequitur, quo anima est corpore preciosior. Sic est omnino. Quamobrem quicunque mentis est compos, huc omnē instituet uitam. Nempe in primis eas disciplinas plurimi faciet, quæ talem animum ipsius efficiunt, ceteras autem spernet. Manifestum. Atqui neque corpus colet, & nutriet, ut ferinæ irrationalique uoluptati indulgeat: neque ad sanitatē id referet, neque studiose id quæret, ut robustus uel sanus sit, uel formosus, nisi unà cum his colat & temperantiam, ita ut corporis harmoniam propter animi consonantiam moderetur. Ita prorsus, si quidē reuera futurus sit musicus. Sed neque uulgi æstimatione cōmotus, ordinē, concordiamque in pecunijs possidendis, cumulandisque mirabitur, in infinitum'ue augebit, infinitis malis obnoxius. Non certè, ut arbitror. Verùm ad interiorē sui Rempublicā semper respiciens, cauebit ne quid in ea loco suo moueat, propter uel indigentiam uel copiam pecuniarum. Atque ita semper & in optandis & in erogandis pecunijs, pro uiribus aget. Summopere. Quin & honores eòdem referet. Nam eos duntaxat gustabit, ex quib. meliorem euasurum se sperat: eos autem & priuatim & publicè fugiet, quibus deturbari posse quandoque præsentem animi sui statum ueretur. Nunquam rem ergo uolet publicam administrare, si id curauerit. Immò per canem, inquam, sed in ipsa suijpsius ciuitate. Et maximè quidem. Non tamen in patria forsan, nisi fors quędam diuina contigerit. Intelligo equidē, quòd ea in ciuitate dicis quā nos condidimus in præsentia, quæ & uerbis solùm: in terris uerò nunquam, ut arbitror, extat. At fortè in cœlo illius extat exemplar, conspicuum ei qui & intueri uoluerit, & seipsum ad illud cum intuitus est instituere. Nihil autem refert, siue uspiā sit, siue erit. Quæ enim illius officia sunt, aget solum: quę alterius sunt, nequaquam.

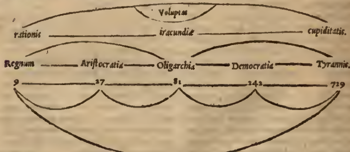
Consentaneum est.

DEinceps considerandum.) Persequitur descriptionē tyranni Socrates, quæ superiori libro perfecta nō est. in primis autem sermonē de uoluptatibus, cupiditatibusq; libro superiori inceptū persequitur, quòd cupiditates singulorū ciuium tyrannidis esse causam dixerit. Earum uoluptatū.) Cum suprà cupiditatū alias necessarias, alias superuacaneas esse dixerit: nunc earundē superuacuarum alias cōtrarias esse legib. ait, alias minimè cōtrarias. Eandem propemodū diuisionē facit Aristoteles lib. 2. Ethic. cap. 2. Quæ in somnis sæpius.) Duplicē animi partē Cicero lib. 2. Tuscul. ex Platonis sentētia cōstituit, unam affectib. turbidā, alterā tranquillā: quarum illam sensilē, hanc rationalē appellat. Ex hac diuisione colligitur, cupiditates utriusq; diuersas esse: ut in somnis apparet, cū turbidæ partis affectus maximè tunc sese iactent, contrà uerò pars altera quieta, moderataq; sit: nimirum quòd illa cibis, potionibus'ue corporis sit irritata, hæc aūt nullo modo moueri queat. Hæc uerba Cicero libro 1. de Diuinat. ad uerbum ferè expreßit, dum uim diuinandi animo nostro quandā inesse uult: cum idem in somnis trāquillus, uacuusq; affectib. existit. Quæ quidē diuinatio, mentis'ue sedata agitatio ut fiat, pacatæ esse duæ animi partes ira & cupiditas debēt, quēadmodū Plato hic docet, quòd inde omnes affectus proficiscantur. Recordare qualē uirū.) Quæ de cupiditate & superiori in libro, et hoc loco retulit, ad institutū sermonem de tyrannide accōmodat, dum, quēadmodū fiat ex Democratico ciue tyrānus, ostendit. Quamobrē nōnulla ex ijs quæ sunt suprà dicta, cōmemorat, tum eadē adscribit tyranni effectioni. Vbi aūt iam sperauerint.) Magna est adulatorū uis ad tyrannidem augendā & cōfirmandā, dum pro honestis consilijs turpia, nefariaq; dant. Quādo uerò circa.) Si adulationi nostræ naturæ uitiū accedat, pestifera fit tyrānis. maximè enim excitatur nostra cupiditas licentia et dissolutione, quā adulatores cōcedunt. Amor tyrannus.) Alludit ad cupiditates, quibus inflammatis, tyranni fiunt homines. Hoc in loco tyrannidi uitia quedā alia, præter illa quæ sunt superiori libro commemorata, addūtur, ut eius turpitudo magis ostendatur. Dico equidem post hæc.) Quod in ipso tyranno demonstrare cœpit, nunc in eius uita moribusq; manifestius declarat: nimirum quomodo tyrannus dissolutus, ociosus, cupidus, luxuriosus, rapax, infidus, impius in parentem (id est populū, à quo est creatus princeps) auarus, flagrans cupiditatibus innumerabilibus, crudelis, inhumanusq; sit. Qualis rarò erat in somnis.) id est, adeò corrumpitur tyrannus, postquàm licentiam sibi uitæ sumpsit, ut quicquid turpißimum in somnis obuersari eius animo potuisset, opere ipso exequatur: nimirum quia frontem perfricuit ad omnia scelera, & quia irritata eius cupiditas sit. Quia istic locus.) Apud tyrannū probus nemo esse uult: quando & contēnitur, et iniuria etiam afficitur, nisi adulari quoque ipse uelit, quod boni iam nō erit. Mala multa minuta.) Hoc uicij habet etiam tyrānus, q. non modò ipse dissolutè uiuit, sed omnib. etiā sui similib. eandē uitæ licentiā dat. ergo illi, sicuti fautor eorū, initiò quidē leuia crimina committūt: postea grauiora, dein grauißima, cum nondū ad scopum, id est ad extremā nequitiam peruenerint. Quoties enim in ciuitate.) id est, Si tales homines nefarij & contaminati sint in Repub. quēuis principē facere tyrannū poterūt, plebis insci tia: id est, plebe id nō animaduertēte, ideoq; illi se audacia nō opponēte. Vt in animo suo.) Qui libidinibus sese permittit, rationē à cupiditate sinit tyrannide opprimi, cum ea dominari deberet: ergo ut sine multi natura corrupti, tyrannoq; animo, si huiusmodi in homines sceleratos & adulatores incidant, prauum cōtinuò illam affectionē sequuti, tyranni fient. isto igitur modo tyrannis fit tum naturæ uicio, tum institutionis, talesq; omnino tyrāni sunt. Est aūt is qui talis.) id est, Qui eas sequatur cupiditates, quæ in dormientib. excitari noctu solent, is ad tyrannidē aptus est. Hic tota tyrānicæ uitæ descriptio cōcluditur. Tyrannicus uir ciuitati.) Vt superiori in libro nō tam ciues, q̄ ciuitates, cuiusq; Reip. formæ descripsit, ita nunc in tyrannide facit. postquàm enim tyranni mores depinxit, tyrannicā item Rempub. describit, quando magna utriusq; similitudo est. Constat aūt, quòd ad quenq;.) Tyrannicæ Reipub. incommoda refert, cōparatione illius facta cum regno: id est, præstantißima illa Repub. quam prioribus libris instituit. Si inquam eum nobis.) Non satis est, tyrannicæ Reipub. tyranniq; mores descripsisse, nisi tanquam morbi, sic illius signa indicaueris. Igitur antequàm tyrannus quis fiat, cum tragico careat apparatu, id est truculento illo uitæ genere, quale in Tragœdijs depingitur, nondum sit inquinatus, facilè cognoscetur, si eius cupidates, conatus, cogitationesq; notentur. Age itaque sic considera.) Tyrannicam ciuitatem cum ipso iam confert tyranno, quando uterque sæuus, cupidus, seruus, dissolutusq; existat: ciuitas quidem, dum illi paret: tyrānus autem, dum suis cupiditatibus inseruit. Tyrannicus igitur animus.) Animum tyrannicum uocat eum, qui non faciat quæ uult, id est, quæ ratio præscribat: sed à se ipso dissentiat, dum stimulo uiolento rapiatur, id est, cupiditatibus mentem perturbantibus: ducaturq; pœnitentia, quæ necessaria quādam cōscientiæ ui scelera sequitur, ut uoluptas rectè facta comitatur. Addit his alia præterea uicia tyrānicæ uitæ: ut mendicitatem, metum, solicitudinem, aliaq; huius generis multa. Verùm de uiro rursus tyrannico.) Descripta iam tyrānicæ Reipub. forma,

eaq;

eaq; cum ipso tyranno comparata, nunc tyrannorum gradus quosdam facit, inter seq; confert, ne omnes putentur æquè miseri ac nefarij esse. Nam cum aliqui casu quodam tyranni fiant, qui tamē benigna erant natura, uel boni initio esse cœperint, quòd adulatione, institutioneq; praua, uel cupiditate aliqua corrupti sint: ij minus uitiosi sunt, quàm illi, qui & animo & re ipsa tyranni existunt: id est, ita sunt à natura deprauati, ut nihil magis cupiant, quàm rep. aliquando potiri, ut eam pro nutu regant tyrannicè. Tyranni species diuersas, pluresq; duabus his, Aristoteles lib. 5. Polit. enumerat. Videtur enim mihi.) Tyrānici animi uitiū ostendit, ut quantum malicia superet eum, qui animo tyrannus non sit, doceat: idq; similitudine quadam, in qua utriusque discrimen aut similitudo cognoscatur. Ait enim, tyrannicum animum solicitum fore semper, & timidum, ueluti dominum iniustū à seruis sibi timentem. Hic animaduerte, tyrannum uocari eum, qui pro domino haberi uelit, ciues autem pro seruis, ut Aristoteles item docet. An non ab huiusmodi.) Alterum illum, qui casu quodam tyrannus fiat, intelligit. Est autem re ipsa.) A' definitione seruitutis, eiusq; partibus, tyrannum esse suarum cupiditatum seruum ostendit. Age quemadmodū iudex.) Post tyrannidis descriptionem, Socrates propositas quinque reip. formas cùm inter se confert, tum cum optima illa rep. suprà descripta. Num præconem conducemus.) Duas hic formas planè inter se contrarias constituit, regnum atq; tyrannidem, reliquas uerò tres his interijcit. Quæ omnia ut conferat inter sese, animi uires omnes, earumq; singularum cupiditates enumerat, ut quæ nam uis reip. formæ cuiq; respondeat, ostendat: facta comparatione duorum extremorum, regni & tyrannidis. Aristonis filium.) Statuit regnum esse optimam reip. formam, pessimam uerò tyrannidem: ut cum his duabus reliquæ conferantur. Partem unam dicimus.) Cum tres animi uires sint, & in Timæo, & lib. 4. huius operis positæ, singulæ suas habent peculiares cupiditates, easq; inter se diuersas dignitate ac bonitate: ut rationis cupiditas præstat cupiditatibus iracundiæ, huius uerò cupiditas appetitionis cupiditatibus. ratio suam habet cupiditatem peculiarē, quæ circa honesta uersatur: iracundia item, & cupiditas suam, quæ circa turpia, aut indifferentia. siquidem talis est unaquæq; cupiditas, qualis potentia ea, unde profluxerit. Nonne peritia, prudentia.) Cum secundum superiores cupiditates uitam uel rectius, uel minus rectè institui dixerit, huiusce rei iudicium fieri ait posse à philosopho eo, cui illa insint omnia, per quæ homines in uniuersum iudicare soleant. Nam triplici forma iudicari quidq; potest: peritia, prudentia, ratione. peritia quidem, siue usu, in rebus agendis: prudentia, in rectè factis: ratione, in deliberationib. Animaduerte totidem esse noscendæ cuiusq; rei modos, quot intelligendæ: intelligimus autem quiduis, aut ratione, id est, mentis agitatione, aut prudentia, id est, solertia & arte quadam in rebus agendis: aut peritia, hoc est, usu & dexteritate: ergo plures his dijudicandi rem quamcunq; modi non erunt. Quoniā uerò philosophum regem tanquam formam reip. perfectam constituere fingimus, necesse profectò est, ut omnia eius iudicia de rebus, secundum peritiam, prudentiam, rationemq; fiant: non secundum cupiditatem, ut reliquarum rerum publicarum rectores. Hic Plato usum rationis, seu mentis, cum principe reip. optimæ comparat, quando ad hanc ueluti regulam cæteras reip. species examinare uult. Nec mirère, tam frequentem hic uoluptatum mentionem fieri, doceriq; quomodo de ijs sentiat philosophus: cū eædem uoluptates siue affectus agendi quodammodo initia sint: & aliter agere soleat philosophus, aliter uerò reliqui homines. Quamobrem optimas, purgatissimas, mentiq; congruentissimas eius cupiditates fore ait. Dic obsecro, non ne.) Docuit, philosophi uoluptatem optimam esse, quòd ea rationi sit cōgruentissima: nunc alium ait animi statum eo esse præstantiorem, nimirum si idem uoluptatibus careat, tranquillusq; sit, ac medius inter dolorē & uoluptatem. Nam mediocritas illa, & quies animi, quam etiam Stoici inducunt, optima est, & aurea, ut Horatius inquit. Quod autē animi status hic optimus sit, inductione ostenditur, dum animus multis modis angatur, seu uoluptate, seu dolore, seu aliquo alio demum affectu. Atqui quādo in animo.) Non solum optimam esse uacuitatem affectuum Plato inquit, esseq; statum animi aliquem medium inter dolorem & uoluptatem: sed etiam distare eum ab utroq; extremo, quod aliter mediocritas, nisi in meditullio, teneri nequeat. Istud igitur.) Id est, habita ratione extremorū, non dolere iucundū uidetur, quòd absit dolor: itemq; non lætari uidentur molestū, quod absit uoluptas: sed tamen ea ratio uera non est, quòd aliquid medium utrinq; reductū esse debeat, ut animi tranquillitas existat: quam in philosopho, id est, optimæ reip. rectore ponimus. Neq; enim uoluptas cessatio est à dolore, sicut nec dolor uacuitas uoluptatis, ut Epicureis placet: sed duæ hæ species contrariæ inter se sunt. Putas aliquid in natura.) Cum dixerit, mediocritatem affectuū optimā esse, eamq; philosopho dignam, obiter nunc reprehendit uulgaria hominum iudicia de uoluptatibus, animiq; statu optimo: dum alij uacuitatem doloris, alij uoluptatem mentis solū optimam putant. Quæ sanè iudicia ex peruersa rerum intelligentia, erroreq; nascuntur, dum ea quæ media sunt pro extremis, aut extrema pro medijs, aut ea quæ ratione quadā dicuntur, pro uere existentibus capiuntur: quemadmodum ij qui in mundo, quòd respectu nostro aliud suprà, aliud infrà, aliud mediū statuamus, ea interualla loci omnia reuera existere arbitrētur. Hoc ipsum in Timæo retulit Plato, cum hæc ipsa mundi loca ratione

quadam posuit. Et quemadmodum qui.) Similitudine alia Socrates comparationem fieri extremorum debere putat, ut uerum mediũ inueniatur, opinioni uerò nulla fides adhibeatur. Nónne fames ac sitis.) Superiorem sententiam similitudine alia confirmat: statuitq; cupiditatem cuiusq; rei, illius esse carentiam: ut in mente ignorantiã esse uacuitatem scientiæ, in corpore cibi ac potionis: ut concludat, animi uoluptates præstare cæteris uoluptatibus tanquam ueriores ac meliores, cũ reliquæ opinione tantũ uoluptates, non re ipsa sint. Quod inhæret semper.) id est, Quod ad æterna tanquam sui similia & constantia nos ducit, præstantius est eo quód non ducit: sed uoluptates mentis id præstant: ergo excellunt reliquis uoluptatibus. Hic idem, & sui simile à Platone dicitur id, quod intellectilis est naturæ. Sumitur autem hoc argumentum, quo probantur philosophi uoluptates seu cupiditates optimæ esse, ab effectu: seruata tamen cibi ac potionis similitudine, cum eodem modo cibus corpus uegetet, quo mentem eius uoluptates. Homines igitur prudentiæ.) A' comparatione contrariarum uoluptatum deformitatem ostendit, cum earum participes & satientur facilè, & inquinẽtur, quod ueræ uoluptatis non est. quo nomine cæcos esse concludit eos, qui uoluptates ueras à falsis nesciant internoscere. Quid uerò circa irascendi.) Hactenus mentis uoluptates descripsit, easq; à reliquis segregauit: nunc ad cæteras animi uires progressus, earũ quoq; singulorum cupiditates enumerat, & inter se cõfert: In quo turpes esse concludit cupiditates omnes, ab illa mentis cupiditate auersas: honestas uerò reliquas, illi congruentes. siquidem in philosopho ut uires animi omnes, sic earundem cupiditates, consentiẽtes sibi esse debent. At uerò cum partium reliquarũ.) Quæcunq; hactenus retulit, ad philosophi regis animum, eiusq; cupiditates & cogitationes pertinebant: nũc quia non solum tyrannidem, sed reliquas item reip. species inter se collaturus est, earundem quoq; omnium describit obiter formas, ut quantũ ab illa perfecta singulæ distent, intelligatur. Comparationem autem facit non ipsarum rerumpublicarũ inter se, sed cupiditatũ animi: quoniam mutatis cupiditatibus, mutari etiam respublicas ipsas, & ex cupiditatibus facta, moresq; ciuium cognosci retulimus. in primis autem tyrannidem à regno maximè contrariam, & in extremo positam statuit, quòd eius cupiditates lõgißimè à ratione absint: siquidẽ ordine, legeq; carent, quæ maximè contraria sunt rationi, cuius impulsum cupiditates philosophi regis sequuntur. ita enim colligitur argumentum: Cupiditas regis & philosophi eadem est: hæc autem à rationis præscripto non discrepat: ergo regis cupiditas rationem ipsam pro lege habet. Contrà uerò, quod à regno maximè distat, à uera cupiditate ac rationabili discrepat: talis est autẽ tyrãnus: igitur eius cupiditas à regia lõgißimè discedit. Hic Plato comparationem regis cum tyranno facit in primis, tanquam ipsa inter se extrema cõferens. Scis ne quanto uiuit.) Propositis incommodis tyrannicæ cupiditatis, & commodis regiæ, regnũ tyrannidi præfert. Haud facilè aliter.) Vt discrimen omnium reip. formarum inter se ostendat, tum gradus earundem inter se, breui quadam ratione numerorũ, quæ eadem ferè est cum obscurißima illa ex octauo libro, quam nos intactam omisimus, designat. Quam ipsam nos ruditer sanè, & quasi coniecturis ducti, hoc modo constituere posse uidemur.

Hic animaduertes, plenam illam figuram, & oblongam, à Platone hic significatam, in qua ordine propositi cubici numeri unicuiq; reip. formæ respõdentes describantur: tum eædem omnes formæ singulis animi cupiditatibus seu uoluptatibus respondeant, ut quantum à ratione, id est, regno cæteræ distent, intelligatur. Deinde per interualla locorum tertio quoq; spacio dißitorum, species reip. collocatæ, ut Plato uult, tripla sese proportione superant, ita ut regnum à tyrannide longißimo interuallo distet, id est, 729. qui numerus triplus sit, reliquorum numerorum tripla se proportione superantiũ. Atqui hoc modo locum hũc explicari posse arbitror, & illum item è libro 8. quorũ utrunq; nec Ticinus,

nec

nec alius quisquam Platonicorũ explicuit. Hic certè conueniens uitis hominum numerus.) Cur hi numeri iam propositi humanæ uitæ, quæ temporis decursu transigitur, aßignantur? an quia cubici sunt, & cubica soliditate mundus cõstat, ut in Timæo dicitur? an quia hominis ætas ut per numeros quosdam, sic per dies, menses, & annos tanquam mensuram tẽporis distinguitur? Atqui si in tantum.) Id est, ex hac numerorum proportione, quantum à regno distet tyrannis, intelligitur. Repetamus quæ à principio.) Epilogi loco repetit Plato institutam libro primo disputationẽ de iusticia & iniusticia, quãdo descripta iam rep. melius inuestigari poßit. Talem aliquam, quales.) Diximus, è Platonis sententia iusticiam dici, consensionem partium animi omnium, uirtutumq; aliarum colligantiam: nunc idem ut doceatur apertius, animi nostri naturã similitudine quadam quadrigæ depingit, ut subiectum iusticiæ commodius inueniri poßit. Supernè leonis formam.) Hunc uidetur locum Horatius in Odis trãstulisse his uerbis:

Fertur Prometheus addere principi
Limo coactus particulam undiq;
Desectam, & insani leonis
Vim stomacho apposuisse nostro.

Circumpone extrinsecus.) Vnã esse humanæ naturæ atq; animi speciẽ, putat hic Plato, eam tamen participem quodammodo aliarum animalis specierum: quòd humanæ animæ insit, quicquid alijs inest. Dicamus itaq; illi.) Inuento iusticiæ subiecto, quid eadẽ sit, facilè intelligitur. Ait enim nihil esse aliud iusticiã, quàm consensum partiũ illarũ dißimilium inter se: contrariam uerò, iniusticiã. Proindeq; accusandos illos tanquã mẽdaces & iniustos, qui iniusticiam iusticiæ anteponant. Mitibus itaq;.) Quo pacto persuadendi sint iniusticiæ prædicatores, ut à proposito discedãt, prosopopœis solita docet. Neque enim sponte.) Iam dixi sæpe, Platonẽ putauisse, neminem sponte malum esse, propter mentis ab appetitu dissensionem in peccando. Imò fortaßis diuino.) Id est, seu diuinæ potius hominis parti, hoc est, menti, quæ uerus homo est. Si autem partem sui.) Iniusticiam nullo modo utilem esse posse, à minori ad maius ostendit: contra sententiam Thrasymachi, è libro primo. Non'ne & intemperantiã.) Inductione uitiorum multorum docet, illi, qui iusticiam, id est, animi uirium omnium æqualitatem teneat, eadem inesse uitia. Ex leone in simiam.) Iracundia leonẽ, cupiditas simiam repræsentat, ob effectus similes & communes cum ijs animalibus. Quando quis partis.) Id est, cum ratione tam est hebeti, ut bestijs, hoc est, cupiditatib. insitis nequeat imperare. Non'ne ut huiusmodi.) Id est, qui suis ita paret cupiditatibus, seruus earum est, quantumuis alijs imperet. Ex quo intelligitur, iustum nõ esse id, quod principi placeat. Sed quia præstat cuiq;.) Cum dixerit, non esse iustum protinus, quòd quid principi uideatur: obiter causam reddit, cur unus reip præficiatur: nimirũ eam quòd singulis sit utilius, ab uno tanquam communi lege regi, quàm per se dissolutos, dissociatosq; uiuere. Perspicuũ quidem ex lege.) Id est, quòd uni sit parẽre commodũ, legum imperium indicat, cum ijsdem tanquam principibus obtẽperemus. Qua igitur ratione.) Concludit, iniusticiam nullo modo utilẽ esse posse, etiam si quid principi tale uideatur. Quo pacto iniurianti.) Eôdem pertinet hoc argumentũ, sumptum ab effectibus iniusticiæ. Non'ne qui latet.) In Gorgia ait Socrates, irrogata pœna purgari homines, ideoq; sceleratos, si non puniantur, ac lateant, deteriores esse quodammodo. Quamobrem quicunque.) Conclusio est, iusticiæ uim effectumq; ostendens. Atqui neq; corpus.) A' iusticia dicitur iustus quisq;: ergo ut iusticiæ suprà descriptæ sunt uires, ita iusti uiri nunc officia & partes commemorantur. Quæ quidem commemoratio quasi complexio quædam est eorum omniũ, quæ sunt de ciuitatis descriptione dicta: quasi ea una re iusticia cõtineatur, eodẽq; modo in animo nostro reip. forma quædam sit, quo in hominum societate: quarum utranq; qui tueatur, sit iustus. Ita ut corporis harmoniam.) Quod in Timæo Plato dixit, nõ esse corpus sine animo mouendum, nec animum sine corpore: hoc item in loco ait, præcipiens ut corporis harmonia animi concentui conformetur, quando corpus tanquã materia propter animum existat, eaq; sit ipsius fœlicitas, ut corpori accommodetur. harmonia autem corporis est sanitas, ex humorũ temperatione apta proueniens. Intelligo equidem, quòd ea.) Qualis sit ea Resp. quã superioribus libris descripserit, ipsemet Plato ostendit: ne mirere, nonnulla cum retulisse, ab usu hominum remota.

ARGVMENTVM IN LIBRVM PLATONIS X. de Republica.

VLtimus hic de Rep. liber, tanquam conclusio est superiorum librorũ. in eo enim Socrates cum Glaucone, postquam de rep. multa disseruit, pœnas, præmiaq; malis ac bonis statuta à Deo, non hac in uita solum, sed postea etiam, docere uult. Quapropter initio quidem libri poetas rursus carpit, eorũq; & inscitiam & ignorantiam detegit, quasi lectores ad sequentem sermonem de animorum præmijs ac pœnis instruens, ne fidem aliqua in parte habeant poetis. Quo quidem sermone absoluto, quoniam necesse est eum qui pœnas præmiaq; demortuorum hominum sit inducturus, docere, animos post mortem restare, de immortalitate eorundem disserit accuratè: deinde narratione quadam Eri militis, qui reuixerit, inserta, omnem præmiorum pœnarumq; rationem exponit: tandem, ad iustitiam ac probitatem homines exhortatur.

PLATONIS DE REPVBLICA LIBER DECIMVS.

EQuidem cogitanti mihi, inquã ego, de hac quam nuper uerbis cõdidimus, ciuitate cùm alia permulta rectè admodũ statuisse uidemur, tũ uel maximè, quę de poesi sunt lata. Quæ nam ista, inquit. Ne uidelicet ulla poesis pars, quę in imitatione consistit, recipiatur. Præ cęteris enim nunc est perspicuum, ut mihi uidetur, nihil tale à nobis esse recipiendum, postquam singulæ seorsum animi distinctæ sunt species. Quomodo istud ais? Vt apud uos dicam quod sentio (neq; enim uos me coram tragicis imitatoribusq; poetis alijs accusabitis) corruptela quædã mentis omnia hæc esse uidentur eorum, qui cum imitationes istas audiunt, medelam illam mentis non habent, qua potissimùm quales hæ fabulæ sint, discernant. Quorsum ista? Dicendũ quidem, etsi amicitia quædam & reuerentia à pueritia mihi erga Homerum cõtracta me detinet. Etenim insigniũ istorum omnium tragicorum dux & magister primus extitisse uidetur. At ueritati uirum non censeo præponendum. Quare quod institui, dicendum est. Omnino. Audi igitur. Immò uerò responde. Interroga. Nunquid explicare mihi potes omnino, quid imitatio sit? Neq; enim ego satis quid sit, intelligo. An igitur ego intelligã? Nihil id mirum esset. Nam sæpe contingit, ut qui hebetiore sunt acie, nonnulla prius intueantur, quàm qui acutius cernunt. Est ut dicis. Cæterùm te pręsente, nunquam auderem quod mihi uidetur exprimere. Sed ipse uideris. Vis hinc exordiamur, solita illa nostra ratione considerantes? Speciem unãquanq; ponere solemus, de quibuslibet pluribus, quib. idem nomen imponamus. An nõ intelligis? Intelligo equidem. Ponamus utiq; nunc quoduis è multis. Vt ecce, plures lecti sunt, atq; mensæ. Quid ni? Ideæ tamen harum rerum duæ sunt. Vna lecti, mensæ est altera. Ita est. Solemus autem dicere, supellectilis utriusq; artificem, sic opus suum absoluere, si in ideam illam intueatur, unum quidem lectos, mensas alterum, quibus ipsi utimur, cæteraq; similiter. Nullus enim artifex ideam ipsam fabricat. Quo enim pacto? Nullo. Vide præterea, nunquid talem aliquem uoces artificem? Qualem? Qui facit omnia, quotcunq; unusquisq; artifex eorum qui manibus operantur. Potentem narras uirum, atq; mirabilem. Nondum integrã eius uim expressi. Fortè uerò multo magis mira beris, si expressero. Nempe idem iste artifex, non solum omnia potest supellectilia fabricare, sed etiam quæcunq; ex terra nascuntur efficit, & animalia omnia, atq; seipsum. Terram quoq;, cœlum, ac deos, & quæcunq; in cœlo sunt, & sub terris apud inferos, peragit. Sophistã narras mirabilem. Diffidis? Dic obsecro, nunquid nullo modo huiusmodi artifex esse tibi uidetur? uel quodammodo istorũ omnium faber esse, quodammodo uerò non esse? An nõ aduertis, hæc omnia te quodãmodo efficere posse? Quisnam hic modus? Haud difficile: potes enim passim & celeriter omnia facere. Speculum accipe, passimq; circumferas. Solem protinus facies, & quæ in cœlo sunt, terram quàm primum, ocyssimè teipsum, & cætera pariter animalia, supellectilia, plantas, & quæcunque nuper commemorauimus. Imagines istorum quidem, res ipsas minimè. Opportunè, inquam ego, nimium respondisti. Talis utique faber est, & ipse pictor. Nonne? Est. At ipsum dices haudquaquam facere uera quæ facit, quanquam & aliquo pacto pictor quoque lectum facit? An non? Facit quidem & iste, sed apparentem. Nonne dicebas, quòd lecti faber speciem qui-

quidem ipsam, quam esse dicimus id quod lectus est, non facit, sed lectum aliquem. Dicebam equidem. Si id quod est nõ facit, haud sanè quod verè est facit, sed tale aliquid quale quod uerè est, nõ tamen ipsum quod est reuera. Perfectè autem esse fabri, aut lectorum, aut aliorum artificiorũ opus si quis dixerit, aberrabit? Non, ut uidetur his qui in disputationibus hisce uersantur. Nihil mirũ igitur, si & hoc ad ueritatem est tenue. Non certè. Vis in istis quoq; inuestigemus, qui imitator iste sit? Si placet. Non'ne tres hi lecti sunt? Vnus quidem in natura ipsa existens, quem Deum dicemus, ut arbitror, effecisse. Num alium quenquam? Nullum. Alter, quem faber conficit. Planè. Tertius uerò, quem pictor. nõn'ne? Est. Pictor itaq;, lecti faber, & Deus, tres sunt, tribus lectorum speciebus præsidentes. Tres utiq;. Deus igitur siue quia nolebat, siue quia aliqua necessitas inerat, non plures, sed unum in natura ab ipso lectum fieri, ita solũ ipsum unum fecit lectum, qui sanè est id quod est lectus. Duo autẽ tales, aut plures, à Deo neq; tum geniti sunt, neq; gignẽtur. Qua ratione? Quia si duos faceret solos, unus iterum cuius ambo haberẽt speciẽ, appareret: ipseq; esset id quod lectus est, non autem duo illi id essent. Scitè. Hæc cum intelligeret Deus, uelletq; uerus esse autor ueri lecti, nõ autem lecti cuiusdam autor quidã, unum duntaxat natura progenuit. Videtur. Vis ergo hũc, huius plantatorem, uel tale aliquid appellemus? Par est, quandoquidẽ natura & hoc & alia omnia fecit. Fabrũ uerò nónne lecti opificem? Et hoc. Num & pictorem quoq; factorem huius operis & opificem? Nullo modo. At quomodo ad lectum habere hunc dices? Aptissimè mihi dici posse uidetur, imitator eius, cuius opifices illi dicũtur. Ergo imitatorem uocas eum, qui tertiũ à natura facit? Valde. Talis utiq; erit & tragicus: siquidem est imitator tertius quidam à rege & ueritate. similiterq; alij omnes imitatores. Apparet.

De imitatore quidem consensimus. Sed de pictore mihi dicas uelim, utrũ ipsum unumquodq; quod est in natura, imitari contendat, uel artificum opera. Artificum opera. Vtrum qualia sunt, uel qualia nobis apparẽt? Hoc præterea mihi discernas. Quomodo id ais? Sic. lectus quidẽ siue ex obliquo, seu e regione cernatur, seu quouis alio modo, nũquid à seipso differt? Vel nihil differt? aliter uerò uidetur dispositus, aliter intuentibus, cæteraq; similiter? Sic apparet quidem, differt autem nihil. Animaduerte & istud, quid in singulis intendit pictoris industria: utrum, ut se habent res singulas imitari? An quod apparet potius, ut apparet? Imaginis apparentis uel ueritatis potius imitatio? Apparentis imaginis. Procul igitur à uero est imitator: atque, ut uidetur, propterea omnia potest facere, quia exiguum quoddam cuiusque attingit simulacrum. Quemadmodum pictor pinget nobis coriarium, fabrum, & opifices alios, cum nihil in artibus his intelligat: ueruntamen si peritus sit pictor, expresseritq; fabri ipsius imaginem, quam procul ostendat, pueros demẽtes'que homines ita decipiet, ut uerus esse faber illis appareat. Quid ni? Cæterùm, ô amice, hoc in huiuscemodi omnibus cogitandũ. Quotiens aliquis nobis de hoc ipso nunciat, se uidelicet homini occurrisse in omnibus artibus erudito, perfectissime'que præ cæteris intelligenti quæcunque alius quiuis intelligat: huic protinus respondendum, quod fatuus est, & in magum quendam præstigiatorem inciderit, cuius imitationibus sit deceptus: idcirco enim illum uisum sapientissimum, quòd ipse nequiuerit scientiam ab inscitia, & imitationem ab ipsa re discernere. Verissima loqueris. Non'ne posthac tragœdiam discutere decet, ducemq; ipsius Homerum? postquam à nonnullis accepimus, tragicos poetas artes omnes intelligere, humana'que omnia tam ad uirtutem quàm ad uitium pertinentia, necnon & diuina:

porrò poetam bonum oportere, si rectè quæ componit sit tractaturus, eorum habere sciētiam, aut nihil posse componere. Quare discernere debemus, utrum qui eos laudant, imitatoria poetarum industria decepti sint: eorumq; opera dum aspiciunt, haud planè persentiant tertio gradu distare à ueritate, faciliaq; factu esse uel homini ueritatis ignaro. Vmbras quippe, non res ueras faciunt. An forte nonnihil dicant, ac reuera poetæ boni intelligant ea de quibus uulgo bene loqui uidentur. Discernendum omnino. Si quis posset ambo perficere, & id quod in imitationem cadit, & eius simulacrum, nunquid eum putas in simulacris fingēdis immoraturum? id' que opus sibi in uita tanquam optimum propositurum? Minimè. Nēpe si ueram eorum quæ imitatur peritiam habeat, multo magis operibus ipsis, quàm eorum imitationibus, ut reor, incumbet: conabiturq; multa & præclara opera sui monimenta posteritati relinquere: satiusq; censebit ut ipse ab alijs laudetur, quàm ut semper alienorum operum sit laudator. Ita equidem arbitror: neq; enim æquus honor aut æquum emolumentum. Cæterùm de alijs quidem rationem minimè exigamus, Homerum aut alium quemuis poetarum interrogantes, si quis eorū medicus reuera fuerit, non solum uerborum ad medicū spectantium imitator, quos' nam uel ueterum uel nostrorum hominū sanos poeta reddiderit, quemadmodum Aesculapius: aut quos reliquerit artis medicinæ discipulos, quemadmodum ille filios. Sed neq; ab eis de alijs artib. sciscitemur. mittamus enim reliqua. At uerò de maximis illis, præclarissimisq; rebus quas tentat Homerus, bellis, castris, rebuspublicis, & hominum disciplinis, par est, ita eum interrogare: O' dulcis Homere, si nō es à ueritate tertius, fingis' ue uirtutis imaginē, quem imitatorem in superioribus definiuimus: sed es secundus, potesq; narrare quæ studia homines uel meliores uel deteriores priuatim publiceq; efficiāt, dic obsecro, quę' nam ciuitas per te rectius disposita est? sicuti Lacedæmon per Lycurgū, perq; alios multos multæ & paruæ ciuitates & amplæ. Cuius potissimum urbis homines legum te optimum prædicant conditorem, & beneficia in se tua cōmemorant? Charondam quidem Italia & Sicilia celebrant. Nos Solonē. Te uerò quis prædicabit, & qualē? Nullus, ut arbitror, beneficia eius cōmemorat. Quin neq; ipsi Homeri assertores testari hoc audent. Quod præcipuè bellū Homeri temporibus, ipso consultore uel duce feliciter expeditum, commemoratur? Nullum. Præterea quæ uiri huius, tanquam in his rebus sapientis inuenta, ad officia uitę & artis aptissima referuntur? ut Thaletis Milesij, & Anacharsis Scythæ. Nihil tale. Si minus publicè, at saltē priuatim, quibus' nam Homerus ipse dum uiueret, disciplinæ dux dicitur extitisse, qui & eius consuetudine delectati sint, & posteris Homericam aliquam rationem uitæ tradiderint? Quemadmodū & Pythagoras in hoc summa cum autoritate uixit: & posteri etiam his temporibus uitam Pythagoream celebrantes, inter cæteros illustres habētur. Neq; tale quid rursus de Homero narratur. Creophilus enim, ô Socrates, forsitan Homeri familiaris, disciplina etiā magis quàm nomine ridiculus apparebit, si quidem uera sunt quæ de Homero narrantur. Dicitur enim negligentior in eum fuisse, dum sub hoc ipso uiueret. Dicitur sanè. At enim ô Glauco, si reuera poterat Homerus instruere homines, ac reddere meliores, utpote qui in his rebus non imitationis tantum esset, uerùm etiam intelligentiæ compos, quur non multos sibi uendicauit amicos? quur non uiuens honoratus est? quur non amatus? Profectò Abderites Protagoras, & Prodicus Chius, alij' que permulti, possunt hominibus sui temporis suadere, priuatim singulos adeuntes, numquam eos rem familiarem & publicam rectè gubernaturos, nisi ipsi eos erudiant: & ob hanc sapientiam

pientiam tam ardenter amantur, ut uix sectatores eorum se contineant, quin capite eos circumferant. Homerum autem, uel Hesiodum, illorum tẽporum homines, si quidem poetæ illi quicquam iuuare eos ad uirtutem potuerunt, nũquid permisissent oberrare tam diu, carmina passim decantantes? Quin potius magis hos quàm aurum complexi fuissent, induxissentq; ad domesticum familiaremq; conuictum: quem nisi impetrassent, sequuti fuissent passim, dum quantũ satis erat, iisdem studijs imbuti fuissent. Vera prorsus mihi loqui uideris, ô Socrates. Ponamus igitur omnes, ab Homero incipientes, poeticos homines, uirtutis imaginum imitatores esse, cæterorumq; similiter quęcunq; canunt, ueritatem uerò nequaquam attingere. Sed ut paulo antè diximus, pictor uisibilem coriarij pinget imaginem, quum & ipse de coriaria nihil intelligat, & imago illa coriarius ipse appareat illis qui rem ipsam nequaquã intelligunt, sed à colorib. figurisq; spectant. Prorsus. Haud secus poetam dicemus colores quosdam artium singularum nominib. uerbisq; exprimere, quum ipse horum nihil intelligat, sed imitetur duntaxat: adeò ut his qui hæc à uerbis iudicant, bene dicere uideatur, siue de coriaria, uersu, rhythmoq; & harmonia, siue de re militari, aut de quibuslibet alijs dicat. Vsqueadeò natura quadam aures poetica ista demulcent. Arbitror autem nosse te, qualia uideantur hæc opera poetarum, cum musicæ colorib. spoliata cõsiderãtur. Animaduertisti ne unquã? Animaduerti. Non'ne perinde se habẽt, ac facies eorum qui propter adolescentiam formosi potius sunt quàm pulchri: quales aspectu sunt, postquã ipsos flos ipse destituit? Omnino. Age igitur & hoc animaduerte. Imitator, simulacri auctor, rem ipsam haudquaquam intelligit, sed apparentem rei ipsius imaginem. Ita est. Ne imperfectum id relinquamus, sed quod satis est contemplemur. Dicas. Pictor habenas pinget, ac frenum. Planè. Faciet autem coriarius ærariusq; faber. Valde. Nunquid intelliget pictor, quales esse debẽt habenę, qualefrenũ? Vel neq; ipse quidem factor, siue ærarius faber, siue coriarius, sed solus ille qui his uti scit, eques? Vera loqueris. An non circa omnia sic esse dicemus? Quomodo? Circa quodcunq; has esse tres artes, Vtentem, facientem, & imitantem? Certè.

Virtus igitur, pulchritudo, rectitudo cuiusq; instrumenti, animalis, & actionis, non ad aliud refertur, quàm ad usum, cuius gratia unũquodq; est & factum & genitum. Ita est. Necesse igitur, eum qui utitur aliquo, peritissimum esse, & operis factori significare, qualia bona uel mala facit in usu eius quo utitur. Quemadmodum tibicen tibiarum fabro ostendit, quæ tibiæ ad usum aptissimæ sint, ordinatq; quales oporteat facere: ille autem ministrum se præbet. Quid ni? Nónne hic intelligẽs, de aptis & ineptis tibijs pronunciat alteri? Ille uerò credẽs efficit? Planè. Circa idem igitur instrumẽtum, factor quidem rectam habet fidẽ de pulchritudine & prauitate, adhærens intelligẽti, coactusq; ab intelligẽte audire: utens autem, scientiam. Prorsus. Imitator autẽ num habebit scientiã ex usu eorũ quæ pingit, utrũ pulchra sint, & recta, uel cõtrà? Vel opinionẽ rectam, ex eo quod necessariò intelligẽti adhæreat, instruatur'que ab eo qualia quęq; pingenda sint? Neutrum. Ergo neq; intelliget, neq; rectè opinabitur imitator, circa eorum quæ imitatur pulchritudinem, cõtrarium'ue? Non uidetur. Bellus erit in effictiõe imitator, quod sapientiã attinet, in ijs quæ facit? Non multum. Veruntamen imitabitur, haud intelligens quo pacto unum quodq; uel rectè habeat, uel contrà. Sed ut apparet, quod credat multis ignarisq; esse pulchrum, hoc imitabitur. Quid enim aliud? Hæc sufficienter nobis asserta uidentur, imitatores scilicet nihil æstimatione dignum intelligere de his reb. quas imitantur: sed esse iocum quendam imitationẽ, potius quàm rem seriã: omnesq;

nesq; eos qui tragicam poesim iambis heroicisq; carminibus tractant, imitatores uel prę cęteris esse. Et maximè quidem. Per Iouem, inquam ego. Imitatio autem hæc tertio gradu distat à ueritate. Non ne? Est ut dicis.

Ad quale igitur eorum quæ in homine sunt, pertinet, quatenus uim habet eiusmodi? De quo nam interrogas? De tali quodam. Magnitudo eadem eminus atq; cominus conspecta non æqua uidetur. Non. Eadem quoq; obliqua & recta in aqua nobis & extra aquam aspiciētibus, cauaq; iterum & prominentia propter uisus circa colores errorem, uidentur. Omnisq; huiusmodi in anima nostra turbatio cōperta est. Quam quidem naturæ nostræ debilitatem adumbrationis facultas, & præstigiorum ingeniositas, reliquaq; machinatio aggressa, nihil magicæ seductionis intentatū relinquūt,

Vera loqueris. An non metiendi, numerandi, librandi disciplinę aduersus hæc opportuna sunt homini adiumenta, ne id in nobis præualeat quod apparet maius uel minus, aut plus, aut grauius, sed numero, metro, lance deprehensum? Quidni? Atqui hoc rationalis animi partis est officiū. Huius ipsius. Hoc autem sæpenumero metiente iudicāteq; maiora esse nonnulla uel minora alijs alia, uel æqualia, contraria simul circa eadem hæc nobis apparent. Sic accidit. An non aliàs diximus fieri non posse, ut eadem ui animę simul & circa eadem contraria opinemur? Ac meritò diximus. Vis igitur animæ quæ præter mensuram opinatur, haud eadē erit, atq; illa quæ cum mensura. Non certè. Sed enim quod mēsuræ ratiocinationisq; credit cōputationi, animi pars optima est. Nihil obstat. Quod ergo repugnat isti, ignobilis aliqua nostri pars erit. Necesse. Istam confessionem exprimere uolens, suprà dicebā, quòd pictura & omnis imitādi facultas procul ueritate posita, suū opus exerceat: rursusq; cum aliqua nostri parte, prudentiæ prorsus experte, congreditur, & amicitiam contrahit: ad sincerum uerumq;, nihil. Maximè. Vilis ergo imitandi facultas, uili cuidā se commiscens, uilia procreat. Apparet. Vtrū talis est ea duntaxat quæ ad uisum spectat? An ea etiam quæ ad auditum? quam poesim uocamus. Probabile est hanc insuper esse talem. Ne igitur ei soli credamus, quod ex pictura ueri simile nobis apparet: sed ad eā ipsam cogitationis naturam, cui sese accommodat poetica imitatio, ueniamus, uideamusq; num uile quiddā sit, an preciosum. Sic oportet. Hunc ergo in modum proponamus. Imitatur quidē poesis homines aut ui aliquid, aut spōte agentes, existimantesq; ex actionibus uel bonū sibi aliquod esse, uel malum: ideoq; uel dolore affectos, uel uoluptate. An aliud quicquam? Nihil aliud. Numquid in his omnibus homo secum ipse consentit? Vel potius quēadmodum secundum uisum dissidet, ut narrauimus, deq; eisdem contrarias in seipso simul habet opiniones, ita & in agendo secum ipse dissidet atq; pugnat? Ac nunc mihi in mētem uenit, nihil esse de hoc nobis in præsentia disceptandum. Nam in superiori disputatione de his satis unà conuenimus, animum uidelicet nostrum confessi multis & uarijs huiuscemodi contentionibus sibi eodem tempore aduersantibus agitari. Probè. Probè id quidē. Verùm quod tunc à nobis est prætermissum, nunc mihi uidetur expediendum. Quale istud? Vir probus, menteq; præditus tali, si filium amiserit, aut aliquid aliud sibi charissimum, facilius quàm cæteri feret, ut diximus. Planè. Nunc autem & id cōsideremus, utrum omnino non dolebit. Vel hoc quidem impossibile, dolorem uerò quodammodo moderabitur. Hoc certè est uerius. Hoc mihi de ipso in pręsentia dicas, utrum hunc censeas dolori magis repugnaturum, quando à similibus spectatur hominibus: uel quando solus est, aliorum consortio destitutus? Permultū interest, si in aliorum cōspectu sit. Porrò quū solus erit, multa dicet, quę emittere corā alijs erubesceret. Multa faciet, quæ conspici

conſpici ab alijs nunquam uellet. Eſt ita. Quod obſtare iubet, ratio eſt & lex: quod autem ad dolores rapit, perturbatio. Vera loqueris. Cum homo circa idem ſimul contrarijs motibus agitetur, neceſſariò duo quædam illa eſſe dicimus. Proculdubio. Alterum quidem legi obtemperare paratum eſt, utcunq; iniunxerit. Quo pacto? Lex utiq; dictat, optimum eſſe in aduerſis, quàm maximè fieri poteſt, quietem agere, neq; conqueri: quod incertum ſit, bonum'ne id ſit, an malũ: quod accidit, tum quòd nihil dolor ad ſequentia conferat, neq; ulla humanarum rerum magnipendenda ſit: eiq; quod ſubitò præſidio eſſe poteſt, dolor impedimento ſit. Cui inquis? Conſultare, inquam, circa ea quę acciderunt, in primis oportet, & tanquam in talorũ iactu, prout cecidit, quomodocunq; ratio melius rem habere dicat, negocia diſponere. Neque uerò ſi quid aduerſi inciderit, ꝓſternere nos debemus, atque ut pueri ſolent, quum offendunt in lapidem procidentes circa id quod læſit, eiulando moram trahere: ſed animum aſſuefacere, ut ad ſanandum præſto adſit, & quicquid ægrotat, dimiſsis lamentationibus, corrigat. Opportunum hoc quidem eſt aduerſus fortunæ ictus remedium. Quod ſanè optimum eſt, rationi huic libenter obtẽperat. Conſtat. Quod uerò ad perturbationis recordationẽ luctumq; rapit, in eiſq; diutius detinet, irrationale eſt, languidum, formidoloſum. Ita dicendum. Quod querulum eſt, imitationem plurimam ac uariam ſuſcipit. Prudentẽ uerò pacatumq; morem ſemper ſibijpſi ſimilem, neq; facilè poſſumus imitari: neq; ſi imitemur, facilè percipietur à turba, præſertim in theatrum uarijs ex gentibus confluente. alieni namq; affectus ipſius imitatio fit. Sic eſt omnino. Imitatio uerò poetæ haud ad hoc intendit, ut huic animi naturę ſua ſapientia placeat, ſi uulgo ſit placitura: ſed querulum animi morem uariumq; obſeruat, qui imitatione facilè poſsit effingi. Patet. Meritò igitur imitationem poeticam reprehendemus, pictoriſq; imitationi eandẽ prorſus eſſe dicemus. Primò quidẽ, quòd utræque, ſi ueritatem ſpectes, uilia operantur. Deinde etiam, quòd parti animæ rationis experti ſimiliter ſuffragantur, & optimam deſerunt. Atque idcirco iure eam in ciuitate legitimè gubernanda nequaquam recipiemus, quoniam hanc animi partem ſuſcitat atq; alit: quam dum corroborat, rationis compotem uim diſperdit. Atque ut ille qui in ciuitate eos qui plurimũ poſſunt, improbos reddens, proderet ciuitatem, probos deſtrueret: ita & imitator poeta, peruerſam in animũ cuiuſq; Rempublicam inducit, dum illi animi parti blanditur, quæ ſine mente eſt, neque maiora minora'ue diſcernit, ſed eadem tum parua tum magna exiſtimat, huicq; ſimulacra fingit, à ueritate uehementer alienus. Longè quidẽ. Nondum quod maximum ex ea malum proueniat, enarrauimus. Maximum quidem hoc exiſtimandum eſt detrimentum, quod probos quoque uiros, paucis admodum exceptis, corrumpere poſsit. Cur non poſsit? ſiquidem id facit. Auſculta inquam, ac uide. Nónne & optimi quique noſtrûm cum audimus Homerum, aut alium quemuis tragicum, qui heroũ aliquem dolore afflictum, uociferãtem, & querulis fortunam ſuam modulis deflentem, & pectora pugnis percutientẽ imitetur, delectamur quodammodo, inhiãteſq; ad illa ſequimur ea, unaq; afficimur, ac ſeriò ſtudioſeq; illum ut poetam bonum laudamus, qui adeò nos uehementer moueat? Animaduerti. Quoties autem aliquem noſtrûm domeſticus uerusq; inuadit mœror, ſcis ut de cõtrario gloriemur: nempe ſi quo pacto quietem agere, & tolerare dolorem ualeamus: quaſi hoc quidem uiri ſit, mulieris illud quod antea laudabamus. Planè. Quàm præclara hæc laus? quin abſurdum eſt, ut qui talem ſpectat uirum, qualem eſſe ſe minimè uellet, puderetq; maximè, non abominetur, ſed delectetur, laudet. Abſurdum prorſus. Certè, ſi

& hoc modo istud animaduerteris. Quomodo? Quod uidelicet id quod in proprijs calamitatibus ui cohibetur, prohibeturque in lachrymas fletusq; erumpere, & naturæ suæ lachrymarum auidæ indulgere, illud ipsum est quod poetæ explent, cui penitus blandiuntur. Tunc certè & quod natura in nobis est optimũ, utpote nec ratione nec usu sufficienter instructum, querulum istud desinit custodire, qua si alienas spectet perturbationes, nihilq; sibi dedecori sit, si dum uir alius qui uirtute præstare se prędicat, immoderatius defleat, ipse eum laudet & misereatur. Quin oblectationem illam lucrari se putat, neq; ulla ratione ex contemptu poesis illa carere se uellet. Pauci sanè animaduertunt, ut arbitror, quod ex alienis in propria transferre aliquid necesse est, nempe si in alienis ærumnis flebile illud ingenium nutrieris, uehementiusq; reddideris, in proprijs haud facilè sistes. Vera nimium loqueris. Nónne eadem de risu est ratio? Quod enim ipse effusiori risu imitari erubescas, id cum in comœdia uel priuata imitatione audis tanquam ridiculum, libentissimè auscultas & imitaris: idemq; hic facis, quod in imitatione flebili fieri diximus. Nam ingenium illud tuũ ad risum pronius, quod ipse in te à risu ueritus scurrilitatis crimen continebas, hic iam resoluis in iocos, uehementioremq; sensim reddis risus ipsius affectum, ut & proprijs in gestib. in risus ultra quàm deceat differri incipias, & scurra ridiculus comœdiæ iocis excitus euadas. Vehementer quidem. Idem quoq; de ueneréis & iracundia dicimus, deq; omnibus animi cupiditatib. affectibusq;, tristibus & iucundis, quos in omni actione insequi nos in superioribus diximus, & talia quędam poeticam imitationem in nobis effingere. Nutrit enim ista, dum fouet atque irrigat, quæ potius ariditate extenuanda sint: efficitq; ut hæc dominentur in nobis, quę subesse potius deceat, ut meliores beatioresq; ex deterioribus & miserioribus euadamus. Haud aliter dicere possum. Siquando itaq; Glauco Homeri laudatores offenderis, audierisq; dicẽtes Homerum omnem Græciam erudisse, proq; rerum humanarum gubernatione et disciplina poetam hunc asciscendum, & ad eius instituta omnem uitam instruendam, memento ferendos & amandos esse tanquam pro facultate sua optimos uiros, concedendumq; Homerum apprimè poeticum esse, tragicorumq; præcipuum. Scito autẽ, hymnos in Deos & in optimos uiros laudationes duntaxat ex poesi in ciuitate admittere oportere. Si autẽ uoluptuosam musam in canticis & carminibus acceptaueris, uoluptas in ciuitate ac dolor, pro lege et pro illo quod semper optimum uisum est, ratione scilicet, dominabuntur. Vera loqueris. Hæc itaque in eam sententiam dicta sint nobis, quòd meritò è ciuitate poesim, quę talis sit, expulimus. Sic enim ratio cogebat. Id quoq; adijciamus, ne rigiditatis nos rusticitatisq; accuset, quia uetus quędam extat inter poesim philosophiamq; dissensio. Cuius certè cõtentionis argumentum dicta hæc esse possunt, quæ subijciam, aliaq; permulta. Nempe, canis illa garrula ad aures domini latrans. Et, magnus ille in dementium uaniloquijs. Et, turba superstitiosorũ sapientum exuperans. Item, qui minuta & tenuia meditãtur, paupertate premúntur. Atque alia innumerabilia simultatis eius ueteris signa. Veruntamen id dicatur, quod uoluptatis ministra poesis, imitatioq;, si quicquã ad eam rationem afferre possit, ut in ciuitate rectè instituta accipi debeat, libenter accipiemus, ut eius oblectamentis fruamur. Ita enim nobis ipsi conscij sumus. Enimuero quod uerum uidetur, prodere nefas est. Nam & tu ô amice, nónne ab ea mulceris? præsertim Homerica. Valde. An non æquum est eam prodire in mediũ sese defendentẽ, uel cantilena, uel metro quouis alio? Omnino. Concedamus utique ipsius defensoribus quicunque poetæ quidem non sunt, sed poetarum amici, ut absq; carmine eam defendant, asserentes eam non modò

iucun-

iucundam, sed utilem esse ad Rempublicam, & hominum uitam instituendam. Quam quidem defensionem æquo animo auscultabimus. lucro enim id nobis fore existimamus, si non suauis tantum, uerumetiam utilis nobis appareat. Quid obstat, quin lucro id sit futurum? Alioquin ô dulcis amice, quemadmodum qui quandoq; aliquid amauerunt, si deinde censeant amorem sibi illum inutilem fore, licet ægrè amare desistant, desinūt tamen: ita & nos propter ingenitum nobis talis poesis amorem ex pulchrarum Rerūpublicarū educatione, benignè quidem expectabimus, ut optima uerissimaq; appareat. Quousq; tamen rationem pro seipsa afferre non poterit, ita eam audiemus, ut oratione suprà à nobis exposita, nosmetipsos ueluti quadam incātatione aduersus pericula imminentia muniamus, cauentes ne delicijs amatorijs uulgiq; amoribus rursus irretiamur. Illud quoq; sentiemus, non ita esse huiusmodi poesi studendum, quasi uera sit, aut seria: sed cauendum ab ea audienti cuiq; esse, interiorisq; animi sui Reipublicæ metuendum. Et quæ de poesi narrauimus, de ea prorsus existimanda. Consentio equidem. Ingens porrò, ô amice Glauco, ingens, neq; quantū uidetur est certamen, bonū effici, aut malū. Quamobrem neque pecuniarū gratia, neq; honoris, neq; potentię, neque poetici ullius oblectamenti, iusticiam cęterasq; uirtutes negligere decet. Assentior ex his rationibus quæ narrauimus. arbitror autem, & quemuis aliū eadem cōfessurū. Atqui ingētia uirtutis præmia, mercedesq; illi ꝓpositas, nequaquā narrauimus. Immensa dicis præmia, si qua maiora sunt his quæ retulimus. Quid magnū breui in tempore esse potest? nempe omne hoc tempus à pueritia ad senectutis extremum, exiguum quiddam est ad uniuersum. Immo uerò nihil. Immortalem uerò rem censes breui hoc pro tempore quidē, pro uniuerso uerò nequaquā debere esse sollicitam? Pro omni certè. sed quorsum hæc? An ignoras, immortalem esse hominis animam, & ab interitu liberā? Tum repētè cōuersus in me Glauco, admiratusq; intulit: Per Iouem, ignoro equidem. Tu uerò nunquid ostendere potes? Certè, nisi iniurius esse uelim. puto autem & te id posse. Neq; id difficile. Mihi quidem difficile istud. Te uerò libenter audirem, id quod negas esse difficile, declarantem. Audies iam. Dic. Bonum aliquid uocas? et malum aliquid? Voco. Nunquid de his idem tibi quod & mihi uidetur? Quid? Malum puto omne quod dissoluit atque corrumpit. Quod uerò seruat & iuuat, bonum. Et ego. Bonum'ne cuique aliquod, & aliquod malum esse dicis? Veluti oculis lippitudinem, & toti corpori morbum, frugibus cibisq; eruginem, lignis cariem & putredinem, æri ferroq; rubiginem, atq; ut dico, fermè in omnibus secundum naturam proprium cuiq; malum ac morbum? Equidem. Quotiens huiusmodi quicquam alicui accidit, deterius illud efficit, ac deniq; totū dissoluit & perdit? Quid ni? Proprium igitur cuiusque malum, suaq; prauitas, quodlibet corrumpit. Ac nisi id corruperit, nihil aliud unquā corrumpet. Neque enim quod bonum est, aliquid destruit: neque rursus id quod nec bonū, nec malum. Quo enim pacto? Si quid igitũ tale est, ut ei malum aliquod sit, quod ipsum deterius efficit, dissoluere tamē ipsum nō ualet, certè ita naturaliter affectæ rei nullus esse potest interitus. Consentaneū est. Est'ne aliquid quod animam prauam faciat? Et maximè quidem, quę commemorauimus, iniusticia, intemperātia, timiditas, & inscitia. An quicquam ex his animā perdit? Atqui animaduerte, ne decipiamur, existimātes iniquum & insanum hominem cum in flagitio deprehēsus est, tunc ab iniusticia, quæ animę uitiū est, corrumpi. Dic age. Nónne corpus proprium eius uitium morbus liquefacit, resoluit, eoq; deducit, ut non sit corpus? & quę paulo antè diximus, o-

mnia, proprio malo quatenus inhæret, iniquinante, esse desinunt? Nónne? Ita prorsus. Nunquid & eadem eodem pacto iniusticia & reliqua prauitas, quum inest, sua ipsa præsentia dissipat & tabefacit, quousq; in mortē trahens à corpore separet? Nullo modo istud. At uerò absurdū illud est, ut alienum uitium interimat aliquid, cui proprium uitium nō præbet interitū. Præter rationem profectò. Attende, inquam ego, ô Glauco. Ex ipsa ciborū propria prauitate, qua uel uetustate corrupti, uel putridi, uel quouis alio pacto comparati dicuntur, corpus perire posse non arbitramur. Verùm si ciborum uitium corpori propriū ipsius uitium intulerit, dicemus per illos corpus ab eius uitio, morbo scilicet, perdi. Corpus uerò ipsum cum aliud sit, ciborum, quorum alia natura est, alieno defectu, nisi proprium defectum induxerit, dissipari posse nunquam existimabimus. Rectè nimium loqueris. Eadē ratione, nisi corporis detrimentum ipsi animæ, ipsius animæ propriū intulerit detrimētum, haudquaquam existimare debemus, ex alieno malo absq; propria prauitate, animam interire: neq; alterius malo alterū dissipatur. Ita ratio monet. Aut igitur hæc redarguamus, quasi nō rectè dicātur. Aut quoad hæc integra permanent, neq; ex febre aut alio quouis morbo, neq; iugulatione, neq; etiā si quis corpus in minutissima quæque discerpat, dissipari animam concedamus: prius quàm ostenderit aliquis, propter has corporis passiones animam ipsam iniquiorem prophanioremq; fieri. Quatenus autem alienum malum adest alteri, nec proprium cuiquam malum adhæret, corrumpi quicquā posse, minimè concedamus. At enim nemo id unquam ostendet, moriētium animas propter mortem iniustiores effici. Si quis autē obijcere nobis audeat, quod deterior & iniustior fit qui moritur, ne cogatur immortales esse animas confiteri: oportere dicemus, si uera is dixerit, uiro iniusto letiferam iniusticiā esse, sicuti morbum, & ab hoc ipso perimente sua quadam natura, eos qui suscipiant, perimi: ocyus quidē illos qui maximè, serius contrà qui minus: neq; fieri duntaxat, quod nunc fit, ut iniusti propter iniusticiā tunc demū moriantur, quum eos alij pœnis afficiūt. Per Iouem, haud grauissimum quiddam malum iniusticia esse uidebitur, si erit uiro iniquo letifera. Malorum siquidem liberatio erit. Arbitror autem cōtrà esse omnino, ut & alios pro uiribus interficiat, & hominē sui participem, uiuacē maximè faciat, & apprime peruigilem: usqueadeò longè abest, ut ea sit letifera. Scitè loqueris. Quando sua cuique prauitas, suum cuique malum animam perdere nequit, nunquam malum ex alterius pernicie, atque ad aliud institutum, ultra id cui propriè accidit, uel animam, uel aliud quicquam dissoluet. Nunquam, ut probabile est. Quum à nullo prorsus malo siue proprio siue alieno interimatur, patet, eam semper esse, necessarium esse. Si semper esse, & immortalem existere. Necesse. Hoc igitur ita se habeat. Ac si ita se habet, animaduertas easdem semper animas fore. Neq; enim pauciores unquam erunt, cum nulla prorsus intereat. Neque rursus plures. Si enim immortaliū quicquam plus efficiatur, ex mortali efficitur, eruntq; demum immortalia omnia. Vera loqueris. At uerò id nequaquam existimamus: ratio namque prohibet. Neque iterum arbitramur, animam uerissima sui natura talem esse, ut uaria, dissimilis, atque differens in seipsa sit. Quomodo istud ais? Haud facile est sempiternum esse, quod ex pluribus constitutum est, neque optimam compositionem est sortitum: ut nobis de anima nunc apparuit. Consentaneum est. Animam igitur immortalem esse, & ratio præsens, & aliæ præterea conuincere possunt. Si quis uerò, qualis ipsa reuera sit, inspicere cupit, haudquaquam intueri eam debet communione corporis, malisq; alijs inquinatam,

tam, quod ipsi nunc intuemur: sed qualis cum pura fuerit, diligenter ratione discernere. Vbi certè & multo pulchrior apparebit: et clarius, quum talis erit, quid iustum sit, quid non, & reliqua quæ suprà diximus, iudicabit. Nunc quidem uera de ipsa, qualis uidetur in præsentia, diximus. Non aliter uerò eam spectauimus, quàm multi marinum inspiciant Glaucum. Illi siquidem non facilè possunt Glauci antiquam considerare naturam, eo quòd antiquæ corporis partes partim fractæ, partim contritæ sint, & ab undis penitus dissipatæ, aliaq; illi rursus inhæreant conchylia, alga, lapides, ex quibus multo magis feræ præ se fert imaginem, quàm naturæ prioris uultum. Ita & animam nos semper inspicimus malis innumeris inquinatam. Sed enim illuc oculos conuertere decet, ô Glauco. Quó nam? Ad ipsius, inquam, philosophiam: & circa illã oportet animaduertere, quæ attingit animus, et quibuscum consuetudinem inire affectat & nitit, utpote qui cognatus sit diuino, immortali, & sempiterno. Qualisq; præterea futurus est, si quado eiusmodi totus naturam sequatur, per hunc affectum nixumq; eductus ex pelago quo ad præsens mergitur, nudusq; emergens excusso sabulo & ostreis, quæ ei nunc tanquam ex terra nutrito, terrena, lapidosa & agrestia plurima inhærescunt, propter eam utiq; alimoniam, quam plerique beatam existimant. Tunc demum ueram naturã ipsius animi contemplabimur, agnoscemusq; utrũ uaria sit, an simplex, qualis'ue sit omnis eius conditio. Nunc autẽ animi humana in uita affectus ac formas, satis, ut arbitror, declarauimus. Prorsus quidem. Nónne cætera quidẽ in hac disputatione exposuimus? præmia uerò ipsius & honores nequaquam attulimus, quemadmodum Homerum uos & Hesiodum adduxisse dicebatis: sed iusticiam ipsam ipsi animæ optimum præmium esse comperimus, iusteq; agendum esse monstrauimus, siue Gygis habeat annulum, siue etiam Plutonis galeam? Vera loqueris. Cæterùm nunc quoq; præter hæc nulla inuidia prohibet, quo minus iusticiæ & uniuersę uirtuti ea pręmia tribuamus, quæ ipsa animæ tam apud homines quàm apud deos cõparat, tam uiuenti q̃ defuncto. Magnoperè. Nunquid ergo restituitis mihi, quæ in sermone mutuati estis? Quid maximè?

Dedi equidem uobis, iustum uirum uideri iniustum, iniustumq; iustum. Vos enim petieratis. licet enim fieri non posset, ut ista homines deosq; laterent, tamen concedi hoc disputationis gratia placuit, ut iusticia ipsa ad iniusticiam ipsam cõparata iudicaretur. non recordaris? Quid ni recorder? Postquam iudiciũ peractum est, iam iterum postulo ut exponatis, quam iusticia mercedẽ à dijs & hominib. referat, ut & palmam ab opinione & manifesta existimatiõe reportet, qua cultores suos ipsa quoque decorat, postquam apertè uisa est etiã ipsa sui præsentia beneficia nobis conferre, neq; eos decipere qui uerè possident. Debita postulas. Primùm quidem hoc mihi reddetis, quod qualis uterq; eorum sit, & iustus & iniustus, deos non latet. Reddemus. Si deos id non latet, hic quidem à Deo amabitur, ille odio habebitur, id quod principio cõfessi sumus. Est ita. Deorũ autem amico omnia, quoad fieri potest, à dijs optima tribuuntur, nisi quid mali ex priori delicto, ei necessitate quadam immineat. Omnino. Sic itaq; de iusto uiro existimandum, siue paupertati, seu morbis, siue quibusuis alijs eorum quæ mala uidentur, obnoxius sit, huic demum uel uiuenti uel mortuo ad bonum aliquod ista conducere. Neq; enim à dijs unquam negligitur, quicunq; iustus euadere, uirtutisq; officijs, quoad homini licet, Deo similis fieri conabitur. Decens est, talem uirum simili non cõtemni. De iusto autem contrà omnino est sentiendũ. Vehementer. Apud deos igitur iusto uiro hæc dabitur palma. Sic arbi-

tror. Apud homines autẽ nónne ſic euenit, ſi uera fateri debemus? Callidi quidem homines & iniqui perinde faciunt, ac curſores illi qui ab inferiorib. currunt bene, à ſuperioribus minimè. Nam primò celeriter exiliunt: tandem uerò riſum reportant, auribus demiſſis, & ſine corona diſcedentes. Veri autem curſores ad finem perueniunt, adeptiq; pręmium coronantur. Viris iuſtis ſimiliter idem utplurimũ accidit. Nempe in fine cuiuſq; actionis cõſuetudinisq; & uitæ, probãtur, muneraq; ab hominib. referũt. Magnopere. Suſtinebis ne ut ego de his, quæ tu de iniuſtis, adducam? Dicam equidem. Iuſti enim, cum ad maturam ætatem peruenerint, ciuitatis muneribus pro arbitrio funguntur: matrimonia quibus cum uoluerint, & dando & accipiendo uiciſsim ineunt: ac ſummatim quæcunq; de illis tu, ego nunc de his affirmo, rurſusq; de iniuſtis hominibus aſſero. Pleriq; enim ipſorũ quamuis ad tempus ſua uitia celent, tandem in curriculi calce quales ſint deprehenduntur: ridiculi prorſus euadunt: & in ſenio miſeri à peregrinis & ciuibus obiurgantur, uerberantur, omnia patiuntur quæ tu aſpera eſſe reuera dicebas. Torquebuntur enim, & inurentur. Porrò quæcunq; ipſe commemorabas, audire iterũ ex me putato. Sed ut dicebam, uide an ſis hæc toleraturus. Perferam equidem: dicis enim quæ decent. Hæc itaq; ſunt præmia, mercedes & munera, quæ iuſto uiro præter ea bona quæ ipſa in ſe iuſticia continet, à dijs & hominibus tribuuntur. Egregia ualde hæc ſunt, & certa. At enim hæc & numero et magnitudine nihil ſunt, ſi ad ea cõparentur, quæ utrumq; defunctum manent. Audienda uerò et iſta ſunt: ut omnia ſufficienter, quę utriq; conueniunt, cõprehendantur. Dicas uerò, non quidem ut iam nimis multa, ſed tanquã libentiſsimè audituro. Equidem tibi non Alcyni apologum, ſed præſtantiſsimi uiri Eri Armenij, genere Pamphylij, referabo. Qui quum occubuiſſet in prælio, ſublatis decimo die cadaueribus cęteris iam corruptis, integer quidem incorrupto corpore repertus fuit: domumq; delatus ut ſepeliretur, duodecima iam ab obitu die, dum pyræ impoſitus eſſet, reuixit: & quæ interim uiderat, retulit. Inquit ergo: Poſtquã anima fuiſſet à corpore ſeparata, unà cum pluribus quendam in locum dæmonum perueniſſe. In quo terræ duos proximos uidit hiatus: duos itẽ alios è conſpectu ſupernè in cœli regione conſpexit. inter hos uerò hiatus iudices ſedere: qui poſtq; animos iudicarunt, iuſtos quidem ad dexterã ſuprà per cœlum aſcendere iubent, in aduerſa ipſorum parte ſigna eorum quæ iudicauerint ſuſpendentes: iniuſtos contrà ad ſiniſtram infrà, omnium quæ fecerant in uita poſt tergum ſigna ferentes. Cum uerò ad iudices ipſe quoque acceſsiſſet, illos aiebat reſpondiſſe: redire eum hominibus nuncium de his quæ illic uiderat, oportere: iuſsiſſeq; illum audire & intueri quæcunq; eis in locis fierent, diligenter. Viderat igitur illic per utranq; cœli terræq; portam animas lata ſentẽtia abeũtes: per alias item duas, ex terra quidem aſcendentes, animas puluere, ſqualore, macieq; confectas: è cœlo autem alias nitidas deſcendentes. Videriq; inquit animas undiq; uenientes tanquam longa peregrinatione fatigatas, libenter in prato quod ibi eſt, tanq; celebri in cõuentu recumbere: ac ſe inuicẽ quæcunq; mutuam notitiam habuerint, ſalutare: easq; omnes, tam quę ex terra q; quæ è cœlo conueniſſent, ſeſe ultrò citroq; de his quæ ſuis in locis uiderint percontari, ſibiq; uiciſsim ad ſingula reſpondere: has quidẽ dolentes ac flentes memoria malorum quę in præterito ſub terris itinere & perpeſſę ſunt, & uiderũt. Eſſe autem iter illud mille annorum. Illas uerò quæ de cœlo deſcenderant, narrare delicias, pulchritudinisq; ingentis ſpectacula. Multa quidem illa referre, quæ longo ordine recitabat; prolixę nimium narrationis, ô Glauco. Summã uerò hanc eſſe dixit:

Quoſcunq;

Quoſcunq; alijs iniurias intuliſſe conſtaret, pœnas ſingillatim pro quolibet decies reddidiſſe, id eſt ſpacio annorũ centũ: quaſi hæc uitæ humanæ ſit meta, ut animæ decuplam iniuriæ darent pœnam. Itaq; ſi qui cædis multorum cauſa fuerint, ciuitateſq; & exercitus prodiderint, uel homines in ſeruitutẽ egerint, uel alicuius alterius flagitij & ſceleris conſcij fuerint, in his omnibus pro quolibet facinore pœnas decuplas pendere. Atque iterum ſi qui beneficia quedã contulerint, iuſtitiamq; & pietatem coluerint, eadem ratione præmia reportare. De his uerò qui ſtatim ac nati ſunt deceſſere, aut breue tempus uixere, quædam parum digna memoria recenſebat. Erga deos autem & parentes pios uel impios, et homicidas, qui cęde manus proprias polluerunt, maioribus & præmijs & pœnis affectos eſſe narrabat. Inquit enim ſe interfuiſſe, quum alium interrogaret quiſpiã, ubi nam Ardieus magnus eſſet. Hic autem in quadam Pamphyliæ ciuitate tyrannus fuerat, annis iam mille ab iſto tempore exactis: qui ſenem patrem & maiorem natu fratrem occiderat, alia'que plura impia ſcelera perpetrauerat. Interrogatumq; illum aiebat reſpõdiſſe: Non uenit Ardieus, neque ueniet. O' dirum ſpectaculum. Dum enim egreſſuri hiatum peteremus, cætera omnia perpeſsi, illum protinus uidimus, alios'que cum eo, omnes fermè tyrannos, inter quos & priuatos nonnullos, qui magna ſcelera perpetrauerant: quos aſcendere iam ſe propemodum auſos, hiatus ille minimè permittebat: ſed horridè mugiebat, quoties aliquis eorum qui uel inſanabiles eſſent, uel nondum purgati, egredi niteretur. Aderant igitur illic feroces quidam uiri, aſpectu ignei: qui cum mugitum ſubitò perpendiſſent, hos ſeorſum rapiebant, Ardieum ſcilicet, eiuſq; perſimiles: manibuſq; & pedibus & ceruice deuinctis proſternebant eos, excarnificabantq;: & ſecus uiam quandam ad exteriorem partem raptatos, tribulis lacerabant: prætereuntibus indicantes, quam illi ob cauſam talia paterentur, quod'ue in Tartarum proijciendi agitarentur. Vbi quum multa uariaq; eos terrerẽt, hic pauor uehementiſsimè uexabat: quum in aſcenſu mugitus excitabatur, quo ſilente quiſque libentiſsimè aſcendere uidebatur. Ac pœnas quidem, & ſupplicia huiuſmodi recenſebat contra uerò, beneficia eiuſmodi. Quum uerò animæ illæ quibus de ſuprà diximus, in prato dies ſeptem requieuerint, oportere eas dicebat octauo ſurgentes die illinc recedere: & quarto demũ die ad locum aliquem peruenire, unde ſupernè per totũ cœlum atque terram extenſam uideatur lumen tanq; columna erectũ iris ſimillimum, clarius tamen ac purius. In id unius diei itinere ueniſſe: uidiſſeq; ibi medio in lumine extrema cœleſtium ligaminum è cœlo tenſa. Eſſe enim lumen iſtud cœli uinculum: quemadmodum triremium ſuccincturæ. atq; ita circumferentiam omnem eſſe contentam. Ex apicibus uerò ſuſpenſum Neceſsitatis deæ penſum, per quod omnes circuitus peragantur. Cuius fuſus quidem et cuſpis ex adamante, uerticulum uerò ex hoc alijſq; generibus mixtum. Cuius natura huiuſmodi ſit ſecundum figuram quidem, qualis apud nos cernitur. Animaduertẽdum tamen ex illius ſermone, perinde ſe habere, ac ſi uno quodam amplo concauo'que uerticulo, & per totum ſculpto, aliud minus ſimileq; inſertum iaceat: ita congruens, ut plerunque cadi, qui inuicem inſeruntur: atque ita tertium & quartum, & alia quatuor. Octo enim illa uerticula eſſe, inſertos inuicem circulos, labia ſupernè oſtendentia, dorſum uerò minus uerticuli continuum circa fuſum efficientia. Fuſum uerò illum per medium octauũ, perq; totum eſſe traiectum. Primum igitur extimumq; uerticulum labij circulum habere latiſsimum. Sexti autem, ſecũdum. Tertium, quarti. Quartum, octaui. Quintum, ſeptimi. Quinti, ſextum. Tertij, ſeptimũ. Octauum uerò, ſecundi. Primi item atq; maximi circulũ uarium eſſe, Septimi, lucidiſsimum,

mum. Octaui autem uerticuli circulũ colorem à septimo irradiante suscipere. Secundi uerò ac quinti similes inuicem, illis aliquantulo flauiores. Tertiũ sanè colorem candidissimũ possidere. Quartum, subrubeum. Secundum uerò, sextum albedine superare. Ac fusum quidem totum uolutione simili circumferri: cum uerò totum uoluatur, septem interiores circulos motu totius contrario tardius circumuerti. Ex his planè octauum motu rapidissimo agitari. Secundos uerò, alterum alteri consequenter: septimum, sextum & quintum. Tali uerò tertium motu ferri, ut quartũ circumuoluere uideatur. Quartum autem, tertiũ: & quintum, secundũ. Fusum uerò in Necessitatis genibus circumuerti. Supernè præterea cuilibet circulo hærere Sirenem, unà cum globo delatam, uocem unam, tonum unum uidelicet emittentem. Vnam tamen harmoniam ex omnibus octo concinere. Alias autẽ tres Necessitatis filias, æquali inuicem interuallo in throno sedere: Parcas uestibus albis, capite coronato, Lachesim, Clotho, Atropon. quæ ad Sirenem harmoniam canant: Lachesis quidem præterita, præsentia Clotho, Atropos uerò futura. Et Clotho quidem cum matre simul intermissione quadã temporis, dextra manu tangẽtem fusi extimam circumferẽtiam circumagere: Atropon uerò sinistra iterum interiores similiter. Lachesim uerò deniq; uicissim utraq; manu utrinq; tangere. Illuc animas ergo cum uenerint, statim oportere ad Lachesim accedere. Vbi illicò propheta aliquis primùm singulas disponit in ordinem: postea cum ex genibus Lachesis sortes, et uitarum exempla susceperit, aliquod sublime tribunal ascendens, sic fatur: Sic hæc Lachesis, ô uniduanæ animæ, Necessitatis filia dicit: circuitus alterius initiũ, mortalis ac letiferi generis, nõ uos dæmonem sortietur, sed uos dæmonem eligetis. Qui prior sortem cœperit, prior eligat uitam, cui necessariò inhærebit. Virtus inuiolabilis ac libera: quam prout honorabit quis, aut negliget, ita plus aut minus ex ea possidebit. Eligentis quidem culpa est omnis: Deus autem extra culpam. Hæc fatus, sortes super omnes fundit: ex quibus quilibet eam rapit, quæ super ipsum ceciderit. Neq; licet cuipiam, quotus ordine sit agnoscere, nisi cum cœperit, tunc enim duntaxat quotus sit, sortitus intelligit. Post hæc item exempla uitarum coram ipsis in pauimento disponit: multo plura quàm quæ hic ad præsens apparẽt. Esse uerò hominum atq; omnium animalium uitas omniformes asserebat. Tyrannides enim in illis extare, partim perpetuas, partim ad tempus: quæ medio in spacio corruant, in paupertatem delapsæ, exiliũ & inopiam. Extare & præclarorum uirorum uitas, partim specie, decore, uiribus, certaminibusq; præstantium: partim maiorum prosapia & uirtute, nobilium. Et mulierum uitas eodem modo. Animæ uerò ordinem & conditionem non inesse: eo quòd necesse sit, ut aliam uitam eligens conditionis alterius efficiatur. Cætera uerò inuicẽ, partim diuitijs & paupertatibus esse commixta, partim morbis & sanitate: partim istorum mediũ obtinere. Vbi profectò, ô Glauco, omne hominis consistit periculum. Quamobrem omni studio danda opera est, ut quisq; nostrûm omissis cæteris disciplinis, hanc quærat assequaturq; pro uiribus disciplinam: per quam & possit & sciat uitam bonam à mala discernere: & quoad fieri potest, ex omnibus eligere meliorem: animaduertẽs quæ nunc diximus omnia, quid coniuncta inuicem uel disiuncta ad uirtutem uitæ conducant. Nec non intelligat, quid pulchritudo cum paupertate uel diuitijs iuncta, & quali cum habitu animæ malum operatur uel bonum: quid'ue nobilitas, ignobilitas'ue: uita priuata & imperium, robur & imbecillitas, uelox ingenium & tardum: cæteraq; huiusmodi, quæ natura circa animam sunt, & quæ acquiruntur, inuicem copulata faciunt: ut ex his omnibus singulorum naturam ualeat considerare, ad animæ naturam respiciens: &

meliorem

meliorem uitā à deteriori diſcernere: deteriorem eam appellans, quæ iniuſtiorem animam efficit: potiorem autem, quæ iuſtiorem: reliqua uerò contemnat. Vidimus enim & uiuenti & mortuo electionem hanc optimam eſſe. Cum hac igitur opinione inſtar adamantis firma atque rata oportet ad inferos proficiſci, ne quis illic diuitias, malaq; huiuſmodi admiretur: ne'ue in tyrannides & alias huiuſmodi actiones incidens, multa & inſanabilia ſcelera perpetret, ipſeq; rurſus deteriora perpetiatur. Imò uerò ſciat mediā ſemper iſtorum omnium, miſsis extremis, uitam eligere: & in hac uita & in futura. Ita enim quiſque fit beatiſsimus. Enimuero qui tunc rediȷt illinc nūcius, oſtendebat hoc pacto propheram in edicto adiecíſſe: ſi quis poſtremus etiā accedit, eligat modò prudenter, conſtanter uiuat, uita occurret expetenda, non mala. Primus ne oſcitanter eligat, ultimus ne deſperet. Cum hęc dixiſſet, eum cui primò ſors obuenerat, ilico, inquit, properantem tyrannidem maximam elegiſſe: ac propter inſcitiam auiditatemq; haud ſatis ſingula prius examinaſſe: & idcirco ignorauiſſe, quod in ea uita fato decretum erat, ut filios ſuos uoraret, aliaq; mala plurima ſuſtineret. Poſtea uerò ubi per ocium electam uitam conſideraſſet, eiulaſſe, electionem noxiam deplorantem, quòd non cauiſſet quæ propheta prædixerat, neque ſeipſum tan quam malorum cauſam damnātem, ſed fortunā dæmonesq; & reliqua omnia potius quàm ſeipſum. Fuiſſe uerò illum ex his qui de cœlo deſcenderāt, qui ſanè in ſuperiori uita, in ciuitate aliqua moderata uixerat, uirtutemq; uſu quodam, abſque philoſophię tamen ſtudȷs exercuerat. Neque pauciores ex his qui ex alto cadunt, quàm ex alȷs, utpote malorum ignaros decipi eligendo. Eorum uerò qui è terra uenerunt, plurimos, quia & ipſi calamitatibus laborauerint, & laborantes alios uiderint, haud temerè uitam eligere. Quam ob cauſam, ac etiam propter ſortis fortunam, bonorum malorumq; multis animis mutationem contingere. Porrò ſi quis ſemper, cum in hāc uitam uenerit, ſincerè philoſophetur, neque electionis ſors ultima ei contingat, cum ex his quæ illinc nunciātur apparet non hic ſolum felicem fore, ſed & profectionem hinc illuc, regreſsionemq; huc iterum haud ſanè terrenam & aſperam ſubiturum, ſed lenem atq; cœleſtem. Hoc quoq; conſideratione dignum ſpectaculum eſſe dicebat, quomodo ſingulæ animę uitas ſingulas eligebant. Miſerabile quippe iſtud, ridiculum, uiſuq; mirum, electionem ſcilicet ſecundum uitę prioris conſuetudinem ut plurimum facientes. Animam enim, inquit, quæ olim Orphei fuerat, uidiſſe, cygni uitam odio muliebris generis eligentem: nolentem uidelicet ex mulieribus, à quibus occiſus fuerat, naſci. Thamiris uerò, philumenę. Cygnum etiam conſpexiſſe ad humanæ uitæ electionem conuerſum, aliaq; muſica animalia, ut conſentaneum eſt, ſimiliter. Quandam etiam, cum oblatæ ſortes eſſent, leonis elegiſſe uitam: hanc uerò Aiacis Telamonȷ fuiſſe dicebat, deteſtantem homines, quoties iudicȷ illius, ubi pro armis cum Vlyxe contendit, in mentem ueniſſet. Poſt hunc Agamemnonis animam propter ærumnas, odio humani generis, uitam aquilæ aſciuiſſe. Atalantes autem animam, cui media quædam ſors contigerat, intuitam dixit, quàm maximis honoribus uir athleta afficiatur, continerè ſe non potuiſſe, quin uitam athletæ eligeret. Animam deinde Epei Panopeenſis ad artificioſæ mulieris naturā protinus migraſſe. Longè uerò inter nouiſſimas ridiculoſi Therſitis animam, ſimiam induiſſe. Caſu uerò, Vlyſſis animæ ſortem ultimam cōtigiſſe. quocirca & ad eligendum ultimam adueniſſe dicebat. Præteritorum autem laborum memoria, ab ambitione ceſſantem, diuq; prius quàm eligeret circūeuntē, quæſiſſe priuati hominis, minimeq; curioſi uitā. Eamq; uix tandem alicubi iacētem, & ab alȷs neglectam repeniſſe: dixiſſeq; non aliam ſe uitam electuram fuiſſe, etiam ſi ſortem primā nacta eſſet. quare

uitam illam libēter fuisse complexam. Ex feris item alijs in homines transire animas asserebat, & inuicem commutari: iniustas quidem, in feras agrestes: iustas autem, mãsuetorum animalium uitam capessere: atque omnes hunc in modum confici mixtiones. Cum uitas, omnes animæ gradatim, ut sors dederat, elegissent, longo ordine ad Lachesim accessisse narrabat. Lachesim uerò cuiq; dæmonem, quem cæperat quæque, ipsius uitæ custodē præscripsisse, electorumq; operũ executorem. hunc in primis ad Clotho animam ducere, & sub illius manu reuolutioneq; & uertigine fusi, approbare quam sortitus fortunam elegerat. Hanc ubi tetigit, mox hinc ad Atropō nentem, quæ immutabilia stamina reddat. Illinc postea properè Necessitatis thronum adire: per quem cum transierint omnes, sub uehementi calore & æstu in campum Letheum proficisci, arboribus & omnibus quæcunque terra nascuntur, penitus destitutum. Recumbere igitur ipsas aduentante nocte iuxta Ameli tam flumen dicebat: cuius aquam uas nullum contineat. Atq; ipsius aquæ bibere aliquantũ, cuiq; necessarium. Eos autem qui prudentiam ducem non habent, ultra quàm deceat bibere. Semper uerò bibentem omnium obliuisci. Vbi uerò ad mediam noctem dormierint, subito tonitru & terræmotu excitos, repentè alium aliò sursum ad generationem consurgere, stellarum instar prosilientes. Se uerò flumine ex illo potare prohibitum fuisse narrabat. Quomodo autem in corpus redierit, ignorare: sed cum diluculo subitò circumspiceret, seipsum pyræ impositum animaduertisse. Atq; ita, ô Glauco, seruata est fabula, neq; perijt, nosq; seruabit pariter: si ipsi parebimus, & Letheum, id est obliuionis fluuium bene transibimus, nullaq; macula animã inficiemus. Quamobrem si sermonibus meis obtemperabimus, immortalem fore animam arbitrãtes, talẽq; ut & mala possit & bona omnia sustinere, uiam semper ad superiora ducentem sequemur, iusticiamq; cum prudentia omni ratione colemus: ut & nobisipsis simus, & dijs amici, dũ hanc ducimus uitam: & postquã uirtutis præmia reportauerimus, tãquã potiti uictoria & triũphis, & hic, & in millenario annorũ itinere, quo de diximus, feliciter habeamus.

SEBASTIANI FOXII IN LIBRVM
X. Annotationes.

EQuidem cogitanti mihi.) Exorditur à laude ciuitatis illius, quã suprà descripserit: ex eaq; descriptione sermonem de poetis repetit, causas cur eos reprehenderit, reddens, & eorundem inscitiam atq; ignorantiã detegens: idq; ueritatis studio, quod propensioni suæ in Homerum aliosq; poetas antepo nat. *Nunquid explicare.)* Dixit in superioribus libris Plato sæpe, poesim imitationem esse quandam ueritatis, adumbratamq; rerum simulationem, tanquam picturam. Nunc idipsum iterum docet, ut imitationem hanc deinceps nullius esse scientiæ concludat. *Speciem unamquamq;.)* Inductione rerum diuersarum docet Plato, esse aliquam cuiq; rei formam perfectam tanquã ideam & regulam, ad cuius sit formam effecta: ut in artificiosis rebus cernitur, quarũ ideæ in artificũ mentib. sint. *Nullus enim artifex.)* Hanc porrò ideam unã & eandem esse uult, & perpetuam, nec ab artifice ipso factam, sed tanq̃ exemplar in eo positam. Quod ipsum in Deo magis cernitur, qui ideam suæ mētis, ut in Timæo dicitur, sequutus, omnia fabricauit. Hic ne intelligas, rerum artificialium ideas esse, sed similitudine quadam id dici. *Talis utique faber.)* À simili tanquam speculum, sic ideam cuiusq; rei omni artifici inesse ait, quam in efficiendo sequatur: nec obstare his, quòd poetæ, aut artifices alij res adumbratas pro ueris faciant, cum in eo etiam imaginem aliquam animo cõprehensam sequantur. *Vis in istis quoq;.)* Lecth similitudine tria esse ait exemplaria: unum, à Deo effectum, ut mundum ipsum, siue res omnes ad ideæ diuinæ imaginem effectas: alterum, factum ab artificibus naturam ipsam imitantibus, ut res ab ijsdem factas ex arte: tertium ab imitatoribus simulatum, & effictum ad imaginem rerũ artificialium. Horum autē trium exemplarium discrimen ostendit deinceps, cum ait: *Deus igitur siue quia.)* Diuinã ideam, siue ipsam Dei mentem unam esse, & æternam, inquit, ideoq; omnia ab illo facta, siue una sint, ut sol: siue multa, ut reliqua, numero quidem distare, quòd sint materialia, formam uerò illam unam ideæ imitari. *Vis ergo hunc huius.)* id est, Igitur Deum dicemus huius mundanæ formæ autorem fuisse, quòd materiæ induxerit

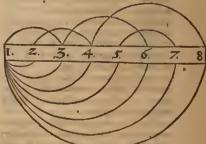
formam similem ideæ suæ mentis æternæ. Fabrum nonne lecti.) Quemadmodum natura ad ideæ diuinæ formam est facta, sic artificialia omnia ad formã artificij animo artificis comprehensam effecta cogitare oportet. Pictorem autem, & imitatorem, nullam sequi certam rationem, siue ideam, sed simulationem solum quandam ideæ. Tertium à natura facit.) Collatis hisce tribus exemplariũ formis, concludit, imitatorem tertia facere à natura: id est, simulare res artificiales: quæ quidem res naturam quoq; ipsam imitantur. Siquidem imitator est.) Quod imitationi congruit, imitatoribus item cõgruat necesse est. ideo imitatorem tertium ait esse à rege, id est, à philosopho suprà descripto: & à ueritate, id est, à subiecto eiusdem philosophi: hoc est, uero ente. Siquidem ueritatẽ ueris rebus seu uerè existentibus, & naturalibus Plato tribuit, quam philosophus intuetur: imitationem uerò ueritatis artificibus, res ueras imitatione artificiosa exprimentibus: simulationem uerò, & adumbratam imaginem rerum, poetis atq; pictoribus. Hoc præterea mihi.) id est, Existentia ab apparentibus discerne, ut uim exemplaris ueri intuearе: noscasq; poetas atque pictores, sicuti omnem imitatorem, apparentiam imitari, non rem ipsam. Cæterùm, ô amice.) Cum docuerit alia existere reuera, ut naturalia & artificiosa: alia apparere solum, ut simulata & ficta: monet obiter, temerè non iudicandum de rebus, sed cognoscendũ in primis quid uerũ, quid'ue apparens sit. Nónne posthac tragœdiam.) Tragicum uocat Homerum, quòd res tragicas tractet: deinde irridet eos, qui omnium doctrinarum scientiam illi adscribant, quum non uideant poetas casu doctè aliquid scribere, non quòd eruditi sint ipsi, ut in Apologia etiã Socrates refert.

Vtrum qui eos laudat.) id est, Ne adhibeamus fidem ijs, qui omnem doctrinam tribuunt poetis, cum simulatione ij ueritatis decipiantur. Nempe si ueram eorum.) Solidam ait doctrinam simulatæ esse præferendam: ut poetas, eorumq; eruditionem negligendam esse doceat, cum nihil uerum, at simulatum omne tradant. Cæterùm de alijs quidem.) Artium diuersarum inductione quærit, quá nam sciẽtia poetæ imbuti sint, ut cum nullam eos certam disciplinã uideat profiteri, ineptos, inutilesq; iudicet. Quemadmodum Aesculapius.) id est, Vt Aesculapius & medicinam docuit, & medicos fecit, ita poeta ullius rei doctum neminem facit. O' dulcis Homere.) Solita prosopopœia ad Homerũ loquens Plato, nullam aliam poetis eruditionem, solidámue doctrinam inesse ait, q̃ ut suauitate quadam dictionis placeant. Sed es secũdus.) id est, Si cõferaris cum reliquis poetis, secundum à ueritate locum obtines, adeò aptè & ad uiuum omnia depingis. Alludit ad ea, quæ tribus exemplaribus retulit. Potesq; narrare.) Ethicen, politicen, legum ferendarum rationem, rei bellicæ disciplinam, inuenta humanæ uitæ utilia enumerat, ut cum nihil eorum à poetis tradi docuerit, nullius esse ipsos eruditionis concludat. At saltem priuatim.) id est, Constituit'ne fortè Homerus aliquam sectam, ut philosophi alij? at nihil huiusmodi in eius uita extat. Profectò Abderites.) Vel ipsis etiam sophistis indoctiores, inutilioresq; poetas esse inquit Plato, ut eorundem ostendat ignorationem. Homerum autem, uel Hesiodum.) Argumentũ à signis, quo inutilitas poeseos demõstratur. Vel hinc, ait, inutiles esse poetas cognosces, q. diu Homerici uersus dispersi per hominum ora erant, priusquã ab Aristarcho unum in uolumen redigerentur, nec quisquã mortalium aliquid utilitatis toto eo tẽpore ex ijs percepit. Haud secus poetam.) Concludit, poetas & inutiles esse, & umbrã doctrinæ quandam solũ, nullam autẽ eruditionem habere: cum detracto illo fuco uenustatis & gratiæ, tanquã colore, nihil in recessu habeãt, præter id quod prima fronte promittunt. Age igitur & hoc animad.) Hinc aliquantũ à proposito digressus ad generalem quandam quæstionẽ, Plato docere uult, imitationi nullam inesse solidam doctrinã: ut cum poema sit imitatio, futile esse idem doceatur. In primis aũt ostendit inductione uariorũ exemplorum, artificem omnem assequi finem suæ artis, nisi quid obstet: & idcirco agere quid, ut illum assequatur: quando nemo agat, nisi propter finem. An nõ circa omnia.) Superiorẽ sententiam à diuisione confirmat, cum omnem ait efficiẽtem causam, siue principaliter agentem, utentemq; alijs ut instrumentis, (nam hoc uocat utentem) siue administrantem, & operantem, ac minus principalem (id uocat facientẽ) siue formam ipsam, quam imitantẽ nominat, habere certum aliquod subiectum tanquã materiam, circa quod uersetur, eiusq; debere certam rationẽ tenere. Necesse igitur eum.) id est, Qui utitur tanquã causa principalis administris & instrumentarijs alijs, rationem effectionis noscat, & eam præscribat necesse est. Quemadmodũ tibicen.) A' simili docet, utentẽ, id est imperantẽ causam certã scientiam, ac uniuersalem: facientẽ, id est, instrumentariã opinionem firmam habere solũ, cum illud mentis, hoc imaginationis sit. Adhærens intelligenti.) id est, Proximè accedens ad rei intelligentiã, quæ in mentẽ cadit. Imitator aũt.) Quæ generatim de scientia utentis causæ & operantis retulit, tanq̃ thesim hypothesi accõmodat: id est, docet imitatorẽ nec rei, quam imitetur, scientiã tenere, nec opinionẽ de illa, sed adumbratã solũ notitiam: in quo & architectrice seu utente causæ, & instrumẽtariæ ratione sit inferior. Ex quo concludit, inanẽ esse imitatorũ scientiã, quando nec opinionem, nec scientiã eorũ quæ imitentur, habeant. Imitatio aũt hæc.) Quæ suprà dixit de imitatore ac pictore, q. ij tertium à ueritate locũ obtinerent, repetit nunc: itemq; illud statuit, ac probat, duplicẽ esse animi nostri partẽ. unam scientiæ capacẽ, id est mentem: alteram opinionis, id est imaginationẽ: ut hinc cõcludat, imitationẽ nullius esse sciẽtiæ, utpote quæ ne opinionẽ quidẽ attingat. Quam quidẽ.) Errorẽ

nostræ imaginationis circa cõmunia obiecta à signis ostendit, cũ aliter sensus iudicent q̃ res sit, nisi mens eam dijudicet. An nõ metiendi.) id est, Ideo certã aliquã rationem ac mensurã rebus statuimus, ne errore, qui sensationem sequitur sæpe, labamur. Hinc duplex esse animi uis intelligitur, mens, & imaginatio: quando diuersa sunt utriusq; obiecta, actionesq; diuersæ. An nõ aliàs diximus.) Argumentũ est, quo diuersæ probãtur esse partes illæ, in quas error scientiaq; cadat. nã si actiones diuersæ sunt, diuersæ quoque sint earũ potentiæ necesse est: quando duo contraria unam in rem simul nõ cadunt. obiecta aũt diuersa sunt: ergo & actiones, & potentiæ, unde emanant. Atqui hoc rationalis.) id est, Rationẽ aliquã firmã statuere, mentis est, nõ imaginationis. Istam confeßionẽ exprim.) Cum cognitionis nostræ gradus cõstituerit, ac eos tum inter se contulerit, tum cũ imitatione: concludit demũ, poesin atq; imitationẽ nullius esse, aut certè tenuis cognitionis. Ignobilis aliqua.) id est, à mente sensum diuersum eße constat, quando diuersæ sunt utriusq; actiones. Nc igitur ei soli.) Poesin imitationẽ esse quandam ostendit, ut quæ generatim sunt de imitatione suprà dicta, ei accõmodentur. Videamusq; num.) id est, Quãdo poesin imitationẽ esse diximus, ecquæ nam ipsa, & qualis sit, uideamus. Trãsitio est ad poeticæ usum inquirendum. Imitatur quidẽ poesis.) In his quæ sequuntur, uitiosam eße poesin docere Plato uult, q prauos in hominũ animis affectus gignat, excitetq;. sic enim argumentatur: Poesis cum sit imitatio quædã, hominum facta uel inuita, uel uoluntaria, uel affectu plena, uel uacua imitatur. Hoc statuitur tanquã maior enunciatio. Facta aũt hominũ sibi semper non constant, cum ex affectu plerunq; oriantur, & ex ijs animi uiribus, quæ inter se dißideant, & uitiosæ sunt. Hæc assumptio multis confirmatur: ergo poesis, quæ taliũ rerũ est imitatio, uitiosa est. Nam in superiori.) Libro 9. uarijs ex animalib. compositũ nostrum animũ dixit. Verũ quod nũc.) Animi nostri dissensionem ob affectus diuersos ostendit. nam dolorem, iram, cæterasq; perturbationes in nullo nõ eße ait, licet sapientes minus ijs cõmoueantur, quàm reliqui. Cum homo circa idem.) id est, Cum hanc animorum perturbationẽ cernamus, necesse est fateamur, duas in ijs esse partes: unam tanq̃ legẽ, id est rationẽ: alteram illi parentẽ, id est iracundiã, quæ ratiõi est proxima, ut dicitur in Timæo: tertiam, cupiditatẽ utriq; repugnantẽ. Ex his igitur docet Plato, animũ nostrũ non semper rectè sibi consentire, sed affectib. rapi: in eoq; uitiũ contrahere, nisi eos moderetur. Prudentem uerò.) À differentia sapientũ, ac reliquorum affectuũ uim ostendit, cum neminẽ affectib. uacare ait, nisi sapientẽ. Meritò igitur.) Concludit, uitiosam esse poesin, q hanc animi partẽ affectib. turbidã imitetur, eamq; mouere studeat: illam uerò tranquillam nõ item, id quod sit maximè uitiosum. Maximum quidẽ hoc.) id est, Aliud est item poeseos uitiũ, q non modò homines nõ facit ex malis bonos, sed ex bonis potius malos, corruptis eorũ moribus. Quòd aũt hoc ipsa efficiat, constat: cum ex poesi discamus ea, quæ si sani simus, fugiamus, & quorũ nos etiam ipsos pudeat. Quoties aũt.) id est, Contrà uidebis eos affectus eße turpes, ex eo q uacuitatẽ eorũ amamus, & expetimus: quæ quidẽ fuga uitiũ eorũ indicat. Quòd uidelicet id.) id est, At poetæ mollem illã animi nostri partẽ afficientes, molles & turpes gignunt affectus, in ijsq; excitandis totã uim carminis atq; uenustatẽ constituunt. Pauci sanè animad.) id est, Cũ aliena imitari soleamus, si quem eiulantẽ uideamus, statim cõmouemur, tanq̃ nostrã huic exemplo molliciẽ addentes. Nónne eadem.) Inductione affectuũ multorũ docet, id poesin efficere, ut ipsi excitentur: quod cum per se turpe sit, ut Aristot. lib. 2. Rhetor. ait, sequitur, uitiosam eße poesin. Si quando itaq;.) Damnati cũ iam sint poetæ, quid ijsdẽ tribuendũ sit, et quantũ, præscribit, ut ineptã illã Grammaticorũ quorundã (ut Eustathij, Didymi, & aliorũ qui omniũ scientiarũ cognitionem Homero tribuebant) sententiã cõuincat: tum, præter leuẽ quandã uenustatẽ, nihil eruditiõis aliud poeticæ inesse ait: deinde nullũ carminis uult esse aliũ usum, q̃ ut laudes deorũ heroumq; canãtur. Quis uetus quædã.) Præpositã ea excusatione, q philosophi poetis aduersarij putentur, ut hisce ex uersibus citatis apparet: aliud poeticæ uitiũ ostendit, q scilicet ipsa uoluptatẽ maximè alat, & irritet: id quod multorũ uitiorum radix sit. Veruntamen id.) id est, Si quid in poesi reipub. congruens insit, capiatur: cæteroqui tamen tota ipsa inutilis est, uel ob id saltẽ, q uoluptatẽ gignit. Ex quo cõcludit, eam à ciuitatis suæ custodib. reijciendã eße, ne illorũ emolliantur animi. Alioqui ò dulcis.) Modum laudandæ poeseos præscribit, similitudine quadam eleganti. uult enim eius nos uenustatẽ laudare, cautè tamẽ, ne capiamur tanq̃ incantatione quadam Sirenũ. Hac enim monitione præmuniti, tutò eam legere poterimus. Ingens porrò.) Cũ de poesi sit hactenus dictũ, idq; quatenus hominũ mores poscunt: nũc magni referre inqt, bonúsne an malus sit quisq;, cũ diuersa alterutri eorũ præmia cõstituta sint. Si qua maiora.) id est, Súnt ne alia præmia maiora, q̃ expectare hic possumus? Quid magnũ bre.) Proposita humanæ uitæ breuitate Socrates, & animũ esse immortalẽ, & æterna illi præmia proposita inquit, siquidem ea de causa immortalis eße animus probatur. Pro omni certè.) Argumentis ostendere iam Plato uult, uniuerso tẽpore, semperq; animũ eße immortalẽ. ac primò quidẽ à materia siue essentia ipsius animi ita argumentatur: Quicquid corrũpitur, uel ab interno, uel ab externo malo corrũpitur: nullum aũt huiusmodi malũ animo inest: ergo corrũpi nõ potest. Malũ appellat carentiã eßentiæ, causamq; eius carentiæ, ut materiã. Neq; enim quod.) Assumptionẽ superioris argumẽti à differẽtia boni et mali cõfirmat: q bonũ scilicet rem cõseruet in sua essentia.

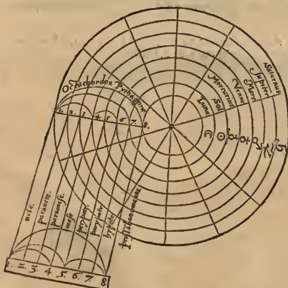
tia, malũ perimat, cũ sit non ens. Est ne aliquid.) Obiectioni tacitæ occurrens, ne malũ quidẽ morale causam corruptionis esse animo posse inqt: idq; inductione uitiorũ diuersorũ confirmat, cũ ea animũ tantum inquinent, nõ corrumpant. At uerò absurdũ.) Animus, inqt, noster à corpore diuersus est, uitia aũt à corpore cõtrahuntur: quo igitur pacto alieno uitio interire animus poßit? in his nullã mali corruptiui partẽ animo nocere posse, docet. Attẽde, inq̃.) Discrimen inter malũ morale, & malũ corruptiuũ ostendit apertius. Etenim malũ corruptiuũ ex essentiæ defectu, morale uerò ex inordinatione mentis nostræ nascitur, ut rectè D. Thomas docet. Deinde malum morale ex animi natura non fit, sed ex corpore. Quo fit, ut tametsi summus corpori interitus accidat, nihil id animo noceat. At enim nemo id.) Aliã obiectionẽ tacitã diluit, ut omnẽ mali causam ex animo demat. Docet enim, ne ipsam quidẽ iniusticiã animi è corpore excedentis, causam illi esse corruptionis, cum nullũ externũ malum afferre ipsi poßit interitum. Malorũ siquidem.) id est, Si morte multarentur animi iniustorũ, tamen quia finẽ pœnarũ facerent, mali nihil paterentur: cum id quod nõ sit, ne malũ quidem sentiat. Hoc item argumentũ Cic. lib. 1. Tusc. tractauit. Quando sua cuiq; prauitas.) Conclusionem totius argumenti superioris texit, confirmans nullũ animo malũ accidere siue internũ, siue externũ, quo poßit interire. Ac si ita se hab.) Aliã obiectionẽ Plato diluit. Obijciat quis, animos immortales nõ esse, si oriantur aliquando: oriri aũt eos, ex eo intelligi, quòd tot hominũ millia nascantur & intereant. Respondet, certũ fuisse ab æterno animorũ numerũ, qui nec augeatur, cum ij principiũ non habeant: nec minuatur, quum nec finem, ut in Timæo quoq; dictum est. Neq; iterũ arbitr.) Ex superiori disputatione infert Plato, animũ essentiã eße quandam incorpoream, & à corpore separatam: ne quis obijciat, animũ per se non existere, quòd non noscatur. Quod item argumentum à Socrate in Phædone refellitur. Non aliter uerò eam.) Cum dixerit animum per se existere, similitudine quadam ostendit, quomodo idem noscatur à nobis. ait enim, eodem planè modo ipsum cognosci, quo ea quæ aquis sunt demersa intueamur. ut enim ea nisi per aquã, cernere: ita nec animum, nisi per materiam, noße non possumus, quando nostra omnis cognitio à sensib. pariatur. Ad ipsius, inquã, philosophiam.) Alium noscendi animi modum ostendit, sumptum ab eiusdem obiecto. Quemadmodũ, inquit, tum animus philosophatur, cum ens à materia separat, atq; ultimũ quiddam intuetur nudum accidentibus: ita animum nostrum similem esse ultimo illi enti immateriali, cogitare oportet. idem enim animus propter diuinæ naturæ participationẽ separata ista entia cogitare solet. Qualisq; præterea.) Animi nostri statum in hoc corpore describit, similitudine quadam uehiculorum illorum, de quibus in Timæo retulimus. Hic enim ait, ipsum animum in materia demersum, uelut in cœno, propter affluentiam alimẽti corporei, quo uita alitur, latêre, ideoq; nosci nõ posse. tunc autem nosci posse, cũ idem à corpore sit separatus, purus, ac pristinæ suæ naturæ redditus. Nónne cætera quidem.) Digreßione quadam usus Plato hactenus, animi immortalitatem tutatus est, ut animorũ præmia pœnasq; proponeret: nunc ad idipsum docendũ redit. In primis autem statuit, iusticiam aliquo præmio affici æquum eße: ideoq; rectè agendũ, ut qualia eadem præmia sint futura, deinceps ostendat. Cæterùm nunc quoq;.) Sermonem de præmijs uirtutũ, supplicijsq; uitiorum aggreditur: quando id propositum hoc in libro est. Nunquid ergo restituitis.) id est, Vultis ne in memoriã reuocemus ea, quæ lib. 2. ego quasi mutuò concessa nobis dedi: uidelicet, iniustum hominẽ sæpe iustum uideri, quòd eius lateat iniusticia? Hoc igitur ipsum disquiramus. Postquam iudicium peractum.) id est, Quando nihil iniustè agendum esse constat, quantumuis lateat: uidendum iam est, quod iusticiæ sit præmiũ propositum. Primũ quidem hoc mihi.) Huiusmodi argumento docet, bonis præmia dari à Deo, malorumq; scelera tecta non fore. Nihil Deum latêre potest, ergo idem et iusta & iniusta nouit. Sed idem bonos amat, q omne simile suum amet simile: malos uerò odio prosequitur: igitur bonis bene, malis male faciet. Nisi quid mali ex priori delicto.) Animos ad corpora demitti ob imbecillitatẽ, Platonici aiunt. Ad hoc fortasse uitium alludens Plato, iustis adeò fieri bene ait, nisi qd uitij ex priori lateat delicto, uel si delictũ pro noxa aliqua uitæ prioris nondũ purgata capiamus. Neq; enim à dijs unquã.) Præmia cõferri iustis à Deo, confirmat prouidentiæ ratio: quæ si non esset, nec cura etiam factorũ esset ulla. Quod aũt sit prouidentia, constantißime Plato in Timæo, ac lib. 10. de Legibus affirmat. Apud homines aũt nónne.) Ad finem uitæ proposita singulorum factorum præmia, eleganti similitudine Olympici ludi ostendit. Sustinebis ne, ut ego.) Nunquã posse ait iniustos usqueadeò uitium dißimulare suũ, ut non aliquãdo detegantur. ideoq; concludit, iniustis ea nunquã, iustis aũt semper dari. Ipse cõmemorabas.) id est, Illa incommoda omnia, quæ tu iustis tribuebas, iniustis potius accidunt. At enim hæc & numero.) id est, Quanq̃ sat magnũ præmiũ est ipsa uirtus, tamen est aliud eo præstantius, q post hanc uitam præmia æterna, suppliciaq; proposita hinc migrantibus sunt. Vt iam nimis.) id est, Quicqd dicas, adeò mihi erit gratũ, ut longũ uideri nequeat. Equidem tibi non Alcyni.) Historiam, seu fabulam quandã de Ero milite reuiuiscente narrat, ut in exemplo pœnarũ præmiorũq; ratio cernatur, & plus in hoc testimonio habeat autoritatis sententia. Duos terræ hiatus.) Ad duplicem illũ animorũ cursum, de quo plura in Phædone, Gorgia, & Apologia, alludit. In aduersa parte signa.) In Timæo Plato ait, bonorũ animos ad cõsimile sibi astrũ

euehi post hanc uitam, deosq; fieri. idipsum quoq; in hoc loco innuit. Cum uerò ad iud.) Hæc omnia parenthesi circumscribenda sunt, usq; ad eum locum, Viderat igitur.) ut in narrationis huius cõfirmationem dicta putentur. Macie confectas.) id est, contagione corporea, utpote quæ à corporibus ita affectæ euolarint. Summam uerò hanc.) Ad ipsum narrationis scopum uenit: id est, ut doceat, præmia pœnasq; post hanc uitam animis esse propositas. Vbi nam Arideus.) Huius impietatem notat quoq; in Gorgia: quapropter ab Athenæo Plato acerrime carpitur. Cum uerò animæ illi.) Hactenus genus, formam, gradusq; suppliciorum descripsit: nunc idem de præmijs docere uult. Lumen tanquam columna.) Simile est hoc illi columnæ, quæ prælucebat Iudæis Aegypto excedentibus: Esse enim lumen.) Hæc quoq; uerba circumscribe parenthesi, usque ad illa, Qualis apud nos cernitur.) In his enim cœlestem regionem describit, eodem ferè modo quo in Phædone. Ait autem, cœlum lumine colligatum esse, quòd ex ignea natura, & lucida, ut in Timæo dicitur, tanquam forma constet. Animaduertendum tamen ex illius.) Cœli figuram globosam (id enim appellat uerticulum) octo globos intra unam illam extimam eius superficiem conclusos, mobilitatem, axis seu fusi per medium traiecti, & utrunq; polum attingentis imaginem, reliquam denum eius descriptionem depingit. Octo enim illa uerticula.) Verticula globos appellat, quòd cõuertantur in orbem. singulos uerò globos supernè ait labia ostendere: id est, ut ego quidẽ puto, superficiem extimam habere coniunctam superficiei superiorum globorum: deorsum uerò circa fusum habere cõtinuitatem suam minorem: id est, circa axem ipsum non habere tantam craßiciem, quanta sit in remotiori parte globi eiusdem: quemadmodum in ouo cernimus, eam partem albuginis quæ supernè uitellũ obtegit, tenuem esse, inferiorem uerò craßiorem. Primum igitur, extimumq; uerticulum.) Cœlestium globorum, quorum suprà communem quandam descriptionem proposuit, motus, horumq; proportionẽ, concentumq; indicat, ut tota cœlestis patriæ forma melius intelligatur. Hanc itaque rationem & magnitudinis & motuum esse inter globos ait cœlestes, ut octauum cœlum, siue extimum (neq; enim Plato, aut Aristoteles, plures quàm octo esse globos putauit) amplißimum omnium sit reliquorum, quòd à centro longissimè absit: itaq; extremum ipsum cœlum, quod fusum dicitur, item ut axis uniuersum traijciens reliquos interiores globos complectatur, tanquam ijs amplius et capacius. Idem porrò cœlum sexti cœli secundum habere dicitur, quòd proportione quadã sit amplius secunda parte sexti: itemq; ipsum tertiũ, id est, tertiam partem habere quarti, & octaui quartam, & quintam septimi, & sextam quinti, & septimã tertij, & octauã secundi. Hoc modo in octo cœlis octo interualla inquirit Plato, ut ex ijs concentũ efficiat, musicum, Pythagoreorũ sententia. Atqui hanc proportionum rationem, quam octauum cœlum cum reliquis inferiorib. globis habere dicitur, ad magnitudinem & capacitatem eorũ referendam puto, nõ ad motum. nam & huius ratio paulo pòst explicatur: itaq; dicat Plato, octauum cœlũ secundũ, ac sibi proximũ octaua sui parte superare, tertiũ septima, quartum octaua, quintum sexta, sextũ secunda, septimũ quinta, octauũ secunda. Atq; hanc seriem à nobis hic positam tu intellige, descendendo ab eodem octauo cœlo ad lunæ globum. nam ille progressus à Platone positus, alternatus est, dum octauum cœlum cõparatur, primum cum sexto, deinde cum tertio, mox cum quarto, pòst cum octauo, item cũ septimo, dein cum quinto, postmodum cum tertio, mox cum secundo: ut intelligas, idem ipsum eandem cum reliquis habere proportionem, quam reliqui habeant inter se: ut in hac figura à nobis descripta cerni potest, in qua numerus cœlorum positus, proportionem ipsam inter se ostendat: unitas enim prima octauum cœlum, binarius secundum, eodemq; modo reliqui numeri reliquos cœlos significant.

En uides unitatẽ conferri cõsequenter in inferiori parte figuræ, quod idem est ac si octauũ cœlum cũ reliquis conferatur. in superiori uerò cernis, numeros ipsos inter se alternatim cõparari, alternosq; numeros esse pares, alternos uerò impares, ut cõiuncti omnes efficiãt concentũ: è quibus etiã alij efficiunt, cũ alijs collati, duplam proportionẽ, alij sesquialteram: ut unitas cum binario, binarius cum quaternario, ternarius cum senario, quaternarius cum octonario duplam habent recto ordine rationem: sesquialteram uerò conuerso ordine septenariũ cum quinario, quinarium cum ternario, ternariũ cum binario. Hanc igitur ego numerorum rationem magnitudini cœlestium globorũ à Platone ascriptam puto, quòd eam inter se habeant illi proportionem, quam diximus, quæ'que musicæ concentui sit aptißima, ut postea indicabimus, quum ad proportionem motuum cœlestium sit uentum. Nam proportio motus talis est, qualis magnitudo corporum motorum: quòd tantum quidque sonum edat, quantum sit ipsum. Primi autem uerticuli.) Primi cœli uarietatem hanc

ad stellarum fixarum multiplicem colorem puto referendam. Quo uerò pacto septimum coelum siue Saturni lucidissimũ sit, ab eoq; octauum ipsum lucem accipiat, nõ intelligo, nisi allegorijs uti placeat: quo nihil iudico leuius, aut puerilius, cum isto modo uel absurdissima queq; defendere, ac pro certis uerisq; asserere liceat. Octaui aũt uerticuli circulũ.) *Motu, proportioneq; magnitudinũ coeli expositis, ad colores siderum illis globis infixorum demonstrandos transit, quòd id ad notitiam pleniorem multum pertineat. Ait uerò, globos ipsos à se inuicem lumen accipere, nimirum quia ex supremo coelo tanquã suprema lucis sede coeli omnes illustrentur.* Ac fusum quidem totum.) *Fusum totũ hic uocare uidetur uniuersum coelum una cum axe suo traiecto: idemq; simili conuersione cieri ait, quòd motus raptus primi coeli, qui omnes coelos unà conuertit, idẽ semper sit, ac sui similis: septem uerò interiores globi cõtrario motu tardius conuersi, quòd proprijs motibus contra illius primi impulsum ab occasu in ortũ moueantur tardius: uidelicet, quia primũ coelum, seu uniuersum, 24 horis moueatur: reliqui uerò interiores tũ tardius, tum celerius. De hoc duplici coeli motu in Timaei cõmentarijs non pauca retulimus.* Ex his planè octauum.) *Proportionẽ coelestis motus ostendit, quando suprà magnitudinis ratio tantum proposita est, & cum hic motus quandam inter se, ut Pythagorici uolebant, musicam efficiant: octauum itaq; rapidissimum esse ait, quòd 24 horis conuertatur: secundos uerò, ut septimum, sextum, quintumq; globũ consequẽter agitari, id est, proportione quadam inter se seruata. nam septimus, siue Saturnus 30 annis: sextus, id est, Mars, 12. quintus, seu Iupiter, 6 conuertitur. hos uocat secundos, quòd proximi octauo coelo sint.* Tali uerò tertium.) *Tertium coelum, id est, Veneris circulum uoluere quartum, id est, Mercurij globum, inquit. siquidem solem Plato secundo loco post lunam statuit: deinde quartum ipsum motu suo impellere, seu circumuoluere ipsum tertium, itemq; quintum ciere secundum. Sed ecquae nam isthaec coelestis motus proportio est à Platone posita? Ea Pythagorica omnino est, & concentui musico efficiendo accõmodata: quẽadmodũ uel ex Ciceronis Somnio, quod totum hinc est desumptum, colligi potest. Ita enim coeli ipsi moueri finguntur à Platonicis & Pythagoricis, ut octachordon efficiãt: eadem motus proportione distincti, qua ipsum octachordũ interuallis. siquidem musicae sonus non sine motu fit, ut suprà dictum est: nec coeli motus sine musica, ex Platonis sententia. Sed huius nos cõcentus formam ipso in octachordo subijciamus, ut inde motuum proportio & concentus facilius noscatur.*

Fusum uerò in Necessitatis.) *Vniuerso coelo praeterea Necessitatem praesidere ait, quasi fatorum matrem, quòd necessaria quadam naturae ui coelum conuertatur: deinde unicuiq; circulo unam inesse Sirenem, q. ueluti cantus quidã & harmonia ex singulis motib. procedat: totumq; coeli motus, ut Pythagorici uolunt,*

uolunt, unum efficiat musicũ concentum. Ponit deinde æquè distantibus inter se spacijs Parcas, tempora ex cœli motu hominibus præfinientes, ut ex cœli motu omnia corporea quasi pendere doceat. Vbi illicò prophets.) *Prophetam quendam tanquã mentium prouidentiæ inducit loquentem prosopopœia quadam, quali est usus in Timæo ad deos iuniores, ut omnem rationem fatorum animis propositorum denunciet.* Nos dæmon sortietur.) *Spontè deligi dæmonem proprium ait, quòd talis sit quisque, qualis esse uelit. Hac de re plura in Timæi cõmentarijs.* Neq; licet cuipiã.) *Sortitionẽ fatorum, de qua in Timæo multa dicuntur, ex effectu nosci hic ait: q. prouidentiam, nisi ex signis, non noscamus.* Omnium animalium uitas.) *Homines similem uitam brutorũ in multis ait degere, propter similitudinem morum, ac propter cõmunem animorum naturã: ut in Phædone, locisq; alijs est dictum.* Quanobrem omni studio.) *Propositis præmijs, pœnisq; alterius uitæ, ad uirtutem Plato exhortatur omnes: obiterq; uitæ genus optimũ describit, ut bona spe quisq; migrare hinc poßit, quod in Apologia de se Socrates inquit.* Mediam istorũ omnũ uitæ med.) *Hanc nõ solũ philosophi plurimum cõmendant, sed poetæ quoq; non semel, ut Horatius, qui eam aureã appellat.* Enimuero qui tunc redijt.) *Aliam superioris narrationis partem enumerat, eò pertinentem, ut moneat, optimum uitæ genus eße deligendum: & quòdnam illud ipsum sit, quando ad idem exhortari nos cœpit.* Electionem noxiam deplorantem.) *Turpia facta sequitur pœnitẽtia, ut benefacta delectatio.* Quam ob causam.) *Incõmoda prauæ præposteræq; uiuendi electionis complectitur paucis: dein optimã esse illam uiuendi rationem inquit, quam philosophi sequantur, amplectanturq; sorte oblatã, in illo descensu animorum ad corpora: quod & in Phædone pluribus docetur. Hinc digressus, migrationem animorum in diuersa corpora non solũ tuetur Plato apertè, sed exemplis etiam confirmat: ne quis allegoricè dici hæc putet, ut in Phædonis commentarijs retulimus. Quæ deinceps adduntur, ad formam, qua animi in diuersa corpora cõmigrent, ac remigrent, pertinent: siquidem ea de re cœptum est agi.* Cuius aquam uas nullum.) *Alludit ad Amelitæ insulæ etymologiam: quasi dicat, ubi negligentia sit, ne uas quidẽ esse ullum seu receptaculum formarũ, quòd obliuio nuda sit formis omnibus. qua etiam de causa campũ illum arborib. esse ait uacuum, id est rerum formis, quas poßit memoria retinere, percipere uè. Hac narratione & finis libro imponitur, & breuis quædam ad uitæ probitatem exhortatio additur.*

Tandem commentationis nostræ finem fecimus, Præsul clarißime: atq; illa Platonicorũ quorundam morosa, prolixaq; allegoriarum interpretatione omißa, simplici Platonicæ sententiæ cognitione contenti fuimus.

Annotationum SEBASTIANI FOXII, in Platonis libros X. de Republica, FINIS.

RERVM, ET VERBORVM, IN PLATONIS DE REPVBLICA LIBRIS, ET SEB. Foxij in eosdem Commentarijs, memorabilium Index.

cogio

D

honores

post

procrea-

INDEX.

FINIS.

ERRATA.

Pagina 2.uers.22.43.mendicus 66.26.illud 77.24.absolute 80.17.uoluerim 94.26. Quidni 105.28.pulchre 117.47.persuaserunt 129.37.Italicas mensas 143.24.circunspice 179.38.quodā in 183.27.delinq. 321.33.cutis 332.40.formidolosus 372.57. Ficinus 394.47.à simuls

BASILEAE, EX OFFICINA ... ANNO SALVTIS HVmanae M. D. LVI. Mense Septembri.

